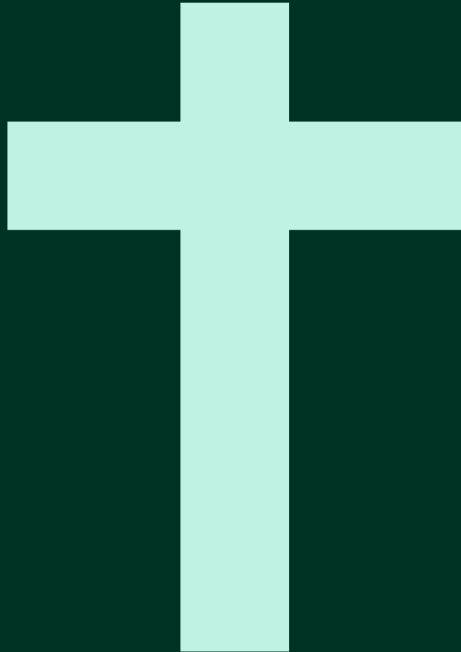

Testamento jaa maa
jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jitoho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande (MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

Contents

Mateo	1
Marcos	39
Lucas	64
Juan	104
Hechos	132
Romanos	170
1 Corintios	186
2 Corintios	201
Gálatas	211
Efesios	217
Filipenses	223
Colosenses	227
1 Tesalonicenses	231
2 Tesalonicenses	235
1 Timoteo	237
2 Timoteo	242
Tito	245
Filemón	247
Hebreos	248
Santiago	260
1 Pedro	265
2 Pedro	270
1 Juan	273
2 Juan	277
3 Juan	278
Judas	279
Apocalípsis	281

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jíin ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jíin Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isaí. ⁶ Te Isaí ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasí'í Urías. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jíin ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yii María, ña'an-ún ni skáku-ña Jesús, I'a nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Onde Abraham te onde David ío uxí kuun tatá. Te onde David te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxí kuun tatá. Te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te onde ni kaku Cristo, suni ío uxí kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi ní kaku Jesucristo súan ni io. Náa-ya, María, ja á ni kundaa tu'un ja tánda'a-ña jíin José, te onde ná té ketá'an-ga-ña jíin-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñin chaa va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jíin-ña, chi sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákaní iní-de, te ni chaa-ni ñin ndajá'a máa Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jíin-de jíin jáni: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chi ja ñú'un chii-ña jián, onde nuu máa Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. Chi máa-i, nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an máa Tatá jíin chaa ni jani tu'un-ya: ²³ Koo ñin ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñin se'e yíi. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jíin máa-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'u núu José. Te ni ndukoo-de. Te ni sá'a-de natu'un ni tá'ú tíñu ndajá'a máa Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de ñasí'í-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jíin-ña, onde ni kaku se'e yíi núu-ña. Te ni skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndíchi jíin tíñuú xíní

¹ Te ni kaku Jesús iní ñuu Belén ndañúu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yakú chaa ndíchi, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kánde rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi ni kajini-ri tíñuú xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chíñu'ún-rí-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, onde jíin taká ñayivi ñuu Jerusalén. ⁴ Te ni nastútú-de taká sutu ñá'nu jíin taká chaa káchaa tutu iní ñuu. Te ni jika tu'un-de chaa-ún nú ndénu kaku Cristo. ⁵ Te máa chaa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Iní ñuu Belén ndañúu

Judea, chĩ nuu tutú ja ní chísó cháa nĩ jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róó ñuu Belén ndañúu Judá, na tú lúlí-ga-ro núu cháa kakuñá'nu ñuu Judá, chĩ inĩ-ro kenda ñn I'a tá'ú tíñu nuu-yo. Te koto-ya ñáyivi ñuu-rĩ Israel, áchĩ tutú. ⁷ Yúan-na te Herodes, nĩ kana sa'í-de xini cháa ndíchí-ún. Te nĩ ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tíñúú xini-ún. ⁸ Te nĩ tájí-de cháa-ún kája'an-de ñuu Belén. Te nĩ ka'an rey: Kuángoyo-nĩ yúan, te kaka tu'un vá'a-nĩ sikĩ súchĩ lúlí-ún. Te ní nĩ kajini-nĩ nuu-í, te kastu'un-nĩ nuu-ná náva'a suni ná kichiñú'ún-ná-i, áchĩ rey. ⁹ Te súan nĩ kajini so'o-de tu'un nĩ ka'an rey. Te kája'an-de. Te máá tíñúú xini já ní kajini-de ichi núu kána ndikandii, yoxnúú-tĩ nuu-dé onde nĩ jaa-tĩ núu kátúu súchĩ lúlí-ún. Te yúan nĩ jukuiñi-tĩ. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tíñúú xini-ún, te nĩ kakusii xáan iní-de. ¹¹ Te nĩ kivi koyo-de inĩ ve'e. Te nĩ kajini-de nuu súchĩ lúlí-ún jín náa-i María. Te nĩ kajukuiñi jiti-de nuu-í. Te nĩ kachiñú'ún-de-i. Te nĩ kajuña-de janu-dé. Te nĩ kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia uá nuu-í. ¹² Te nĩ kaskóto jani-de. Te nĩ jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yúan ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kája'an-de. Yúan-na te ñn ndajá'a máá Tatá, nĩ skóto-ya José nuu kixi-de. Te nĩ ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchĩ lúlí ján jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'un-rí nuu-ro. Chĩ a yani nandúkú Herodes súchĩ lúlí ján já ká'ni-dé-i. Achí. ¹⁴ Te José, nĩ nata'u núu-dé. Te nĩ ndukoo-de. Te nĩ ki'in-de súchĩ lúlí jín náa-i kája'an ñúú-de onde ñuu Egipto. ¹⁵ Te nĩ kandee-de yúan onde nĩ ji'i Herodes. Te nĩ skíkuu tu'un nĩ ka'an máá Tatá jín cháa nĩ jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto nĩ kana-rĩ Se'e-rĩ vai-i, áchĩ.

Ja ní kaja'ni-dé suchí yí lúlí

¹⁶ Yúan-na te Herodes ja ní jini-de ja súan nĩ kasákátá cháa ndíchĩ núu-dé, te nĩ kitĩ xaan iní-de. Te nĩ tájí-de soldado kája'an. Te nĩ kaja'ni táká suchí yí lúlí úu kua jín já lúlí-ga ká'io-i inĩ ñuu Belén jín táká ndañúu, natu'un nĩ ni'in vá'a-de tu'un kivi ní ka'an cháa ndíchí-ún jín-de. ¹⁷ Yúan ní skíkuu tu'un nĩ ka'an Jeremías cháa nĩ jani tu'un Dios, chĩ nĩ ka'an-de: ¹⁸ Inĩ ñuu Ramá nĩ jini so'o-rĩ ja kanda'i te kande'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuní-ña ndúsi iní-ña, chĩ nĩ ndi'i-i, nĩ kanaa. Achí. ¹⁹ Te vasa ní ji'i rey Herodes. Te ñn ndajá'a máá Tatá, nĩ skóto jani-ya José onde nuu kandee-de ñuu Egipto. ²⁰ Te nĩ ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchĩ lúlí ján jín náa-i, te no'on-ro ñuu Israel kunchaa-ro, chĩ a nĩ kaji'i ja kakuñi ka'ni súchĩ ján núu. Achí. ²¹ Yúan-na te nĩ ndukoo-de. Te nĩ ki'in-de súchĩ lúlí-ún jín náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. ²² Te nĩ ni'in-dé tu'un ja Arquelao tá'ú tíñu inĩ ñuu Judea, nĩ jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te nĩ yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, nĩ skóto jani-ya José. Yúan kuá'an-de ñn ndañúu Galilea. ²³ Te nĩ jaa-de ñn ñuu nání Nazaret. Te yúan nĩ kanchaa-de. Te nĩ skíkuu tu'un nĩ kaka'an cháa nĩ kajani tu'un Dios: Cháa ñuu Nazaret kunání-yá, áchĩ.

3

Juan, cháa skuánducha

¹ Te jika kivi ní cháa Juan cháa skuánducha kándii-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te nĩ jani-de tu'un. ² Te nĩ ka'an-de: Nakani inĩ jíná'an-ró, chĩ a yani koo ñuu natu'un andíví, áchĩ-de. ³ Chĩ sikĩ cháa yá'a nĩ ka'an Isaías, cháa nĩ jani tu'un Dios onde sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. ⁴ Te sa'ma ní ñu'un Juan, nĩ kuu xii camello. Te nĩ nu'nĩ ñn sánchii ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé nĩ kuu ndikuá'yú jín ndúxi yoko. ⁵ Yúan-na te ñáyivi ñuu Jerusalén jín táká ñáyivi ñuu Judea jín táká ñáyivi yúñúu Jordán, nĩ kenda koyo-i nuu-dé. ⁶ Te nĩ skuánducha-dé-i inĩ yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. ⁷ Te nĩ jini-de ja vái koyo kua'a cháa fariseo jín cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te nĩ ka'an-de jín: Se'e koó kakuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio ja cháa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu ja á nĩ nakani inĩ-ro-ún. ⁹ Te ma káni inĩ-ro ká'an-ro: Abraham kuu táa-yo. Chĩ ká'an-rĩ jín-ró já kuu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a

hacha ja xiti yunu onde yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xiti te kivi nuu ñú'un. ¹¹ Ko I'a vai ichi yata-rí, ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Te tú kúñá'nu-rí kundiso-rí ndijan-yá. Máa-yá skuánducha-yá róo jíin Espíritu Santo jíin ñú'un. ¹² Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndivi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

¹³ Yúan-na te ni kenda Jesús iní ñuu Galilea. Te ni chaq-ya yúcha Jordán nuu Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chi ni ka'an-de jíin-yá: Sua kánúú já skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuu-ná núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko ni ka'an Jesús jíin-de: Vina te sá'a-ró, chi súan kánúú skíkuu-yó taká tiñu va'a, áchí-ya. Yúan-na te vásá ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuu ní kuu ni janducha Jesús, te ni nana-ni-ya iní nducha. Te ni nuña andíví. Te ni jini-ya Espíritu Dios júngava vai natu'un paloma. Te ni jinu sikí-yá. ¹⁷ Te ni kenda ñn tu'un ichi andíví ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-rí ja kúndá'ú iní-rí-i, te kúsi iní-rí jíin-i, áchí.

4

Sikí já ní jito nchaq tá'an kui'na jíin-yá

¹ Yúan-na te ni jaq Jesús onde nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu, náva'a koto nchaq tá'an kui'na jíin-yá. ² Te uu xiko ndúú, uu xiko ñúú, ni io ndicha iní-ya. Yúan-na te vásá ní jii-ya sóko. ³ Te ni jaq kui'na ní jito nchaq tá'an jíin-yá. Te ni ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te ni ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chi suni kánúú tú'un ka'an Dios, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jíin-yá máá ñúu ii. Te yúan ni kaa jíin-yá xini torre ve'e ii. ⁶ Te ni ka'an jíin-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máa-ró onde nuu ñú'un, chi yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii sikí-ro, te kunu nchaq-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jíin kui'na-ún: Suni yóso-gá nuu tutú: Ma kóto nchaq-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya. ⁸ Te inga jínu ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-yá xini ñn yuku súkún xaán. Te ni stá'an taká ñuu luu ñí ñúyivi núu-yá. ⁹ Te ni kachí jíin-yá: Taká ñuu yá'a kua'a-rí nuu-ro nú jukuiñi jítí-ró te chiñú'ún-ró rúu, áchí. ¹⁰ Yúan-na te ni kachí Jesús jíin kui'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chi yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máa-ró, te nuu máá ñn-ni-ya kuatíñu-ró, áchí-ya. ¹¹ Yúan-na te ni kuxio kui'na-ún kua'an. Te ni chakoyo ndajá'a andíví ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-ya ñuu Galilea. ¹³ Te ni xndóo-ya ñuu Nazaret. Te ni jaq-ya ñuu Capernaum. Te ñuu-ún ncháa yani yu'u mar ma'ñú ñuu Zabulón jíin ñuu Neftalí. Te ni kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías chaq ni jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón jíin ñuu Neftalí ichi núu mar inga lado yúcha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayivi sñn nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i ñn luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayivi kákuñi naa, áchí-de.

Ndasa ni kejá'a Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Ondé sáá ní kejá'a Jesús jáni-ya tú'un: Nakani iní jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu natu'un andíví, áchí-ya. ¹⁸ Te jáka Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu uu tá'an ñani, ñn Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé iní mar. Chi chaq katiñn tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róo chaq tñn ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu uu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jíin ñani-de Juan. Te ká'jin-de iní barco jíin táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xini-dé. ²² Te chaq-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jíin táa-de. Te ni

kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñúu Galilea, ni stá'an-ya tú'un ini ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja koo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táká ñayivi kaku'u jín táká nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jicha tu'un-ya kuá'an ní ñúu Siria. Te nuu-ya ni kakinchaka-i taká ñayivi kaku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jín táká ñayivi káyaji ní'ni, jín já tá'an tachi káni, jín já jí'í yí'í, jín já ndúyúnú, ndí'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñúu Galilea, jín ñúu Decápolis jín ñayivi ñúu Jerusalén, jín ñúu Judea, jín ñúu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya ondé nuu yúku

¹ Te ni jini-ya nuu ñayivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te chaa káskuá'a jín-ya, ni jakoyo-de nuu-ya yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáan ndatu

³ Xáan ndatu ñayivi káta'an ndá'ú ini añú-i, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios natu'un andívi. ⁴ Xáan ndatu ñayivi kánde'e, chi ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáan ndatu ñayivi vítá ini, chi ni'in-í ní ñuyívi kuu ta'u-í. ⁶ Xáan ndatu ñayivi kakuu xa'an iní-i skíkuu-i taká tiñu ndaa, chi kuu ja kaku'i. ⁷ Xáan ndatu ñayivi káku'ndá'ú ini tá'an, chi suni ni'in-í tu'un kundá'ú ini. ⁸ Xáan ndatu ñayivi ndoo ini añú-i, chi kuni-i nuu Dios. ⁹ Xáan ndatu ñayivi kánasamani tá'an, chi kunání-i se'e Dios. ¹⁰ Xáan ndatu ñayivi kájika jínu siki já kás'a-i tiñu ndaa, chi kuu kivi-i ini ñuu Dios natu'un andívi. ¹¹ Xáan ndatu máa-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jín-ró te kachindikín-i róo te kákaji-i róo siki rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Si xáan koo ini-ro, chi ká'nu xa'an tá'u-ro ío onde andívi. Chi súan ni kachindikín-i chaa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vasa róo.

Chaa natu'un ñii, jín luz

¹³ Máa-ró kakuu natu'un ñii ñuyívi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, chi sua kacha-ro kí'in te kuañu-i siki. ¹⁴ Máa-ró kakuu natu'un luz ñuyívi. ñn ñuu kánde xini yúku, ma kuu kúnde sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro ñn yiti te chindee-ró kayú chi nundóo, chi sua kundii nuu candelero te stúun nuu já kaxiukú ini ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máa-ró nuu táká ñayivi, náv'a ná kuni-i tiñu va'a kás'a-ró, te ná nákana jaa-i máa Táa-ro já kanchaa-ya ondé andívi.

Siki tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni ini-ro jíná'an-ró já vái-ri xnáa-rí ley jín cháa ni kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí chi sua skíkuu-ri. ¹⁸ Chi jándaa ká'an-ri jín-ró: Onde kivi náa andívi jín ñuyívi, ni ñn jota te ni ñn punto ma náa kúti nuu tutú ley onde nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú ñn chaa tú jándatu-de nuu ñn tu'un tá'ú tíñu yá'a, vasa tu'un lúli kuu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, chaa-ún kuu-de natu'un ñn mozo lúli ini ñuu Dios natu'un andívi. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de ñn chaa kúñá'nu onde ini ñuu Dios natu'un andívi. ²⁰ Chi a ká'an-ri jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kás'a máa-ró vasa tíñu kás'a chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro ini ñuu Dios natu'un andívi.

Siki tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A ni kajani tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani chaa nú ka'ni-dé ndíyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Nú ñn chaa kiti ini-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú ñn chaa ka'an ndiva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú ñn chaa ka'an-de: Róo tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní chaa-ro jín núu altar, te nú yúan ni nuku'un ini-ro já jito

u'u ñani-ro róó, ²⁴ Te skéndo-ro já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te ki'in-ro te nduman-ro jíin ñaní-ro xna'an-ga. Yúan-na te vásá cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachi ndatu'ún vá'a-ró jíin cháa jíto u'u róó nini ká'iin-ro jíin-de ichi. Chi nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez. Te juez kuá'a-de róó nuu policía, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunáa-ro táká centavo. ²⁷ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jíin-ña kuní-de, yúan-na te a ni isiki ncháa tá'an-de jíin ñá'an-ún iní añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chi va'a-ga ja náa ñin nduchi-ro, nasu já kóo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chi va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já kóo ndí'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasí'i, te ná kuá'a tutu ndúsñin nuu-ña. ³² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: nú xndóo ñin cháa ñasí'i-de, ko nasu já tiní iní-ña, yúan-na te sá'a-de ja isiki ncháa-ña-dé. Te nú ñin cháa, natanda'a-dé jíin ñá'an-ún, te isiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni ni jini so'o-ró tú'un ni ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an ni'in-ró chi skíkuu-ró táká tu'un ni kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni siki ándívi, chi silla Dios kúu. ³⁵ Ni siki ñúyivi, chi teyu nuu káxndí ja'a-yá kúu. Ni siki ñúu Jerusalén, chi ñuu máa Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an ni'in-ró siki xiní-ro, chi ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjin xí ndúu túun ñin ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achi-ro, chi nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáa kúu. ³⁸ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un ñakunáa, áchi. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chi nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kuá'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíin-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kuá'a-ró tikachi-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róó ñin kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kuá'a-ró. Te cháa kuní ki'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúu kúmani-yo jíin cháa kájito u'u yóo

⁴³ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchi. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndíva'a jíin-ró te káchindikín róó. ⁴⁵ Nává'a ná kúu-ró sé'e máa Táa-ro já káncháa-ya ándívi, chi máa-yá já'a-ya ndíkandii siki ñáyivi ñáa jíin siki ñáyivi vá'a. Te skúun-ya saú siki ñáyivi kásá'a tiñu va'a jíin siki ñáyivi kásá'a tiñu ñáa. ⁴⁶ Chi nú maní-ro jíin cháa maní jíin-ró, ñaún ní'in-ro. Á tú suni súan kásá'a cháa xíní. ⁴⁷ Te nú máni ñani-ro ká'an luu-ró jíin, te ñaún sá'a-ga-ro núsáa. Á tú suni súan kásá'a cháa sñin nación. ⁴⁸ Núsáa te ná síyíja va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, natu'un ío va'a máa Táa-ro káncháa-ya ándívi.

6

Cuenta caridad

¹ Koto va'a-ró máa-ró. Ma sá'a ndijin-ro táká tiñu va'a-ró nává'a ndé'é ñáyivi núu-ro, chi nú súan te tú ña ta'u-ro kuá'a máa Táa-ro já káncháa-ya ándívi. ² Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-ro corneta natu'un cháa uu xiní káxiukú-de iní ve'e sinagoga jíin núyá'u. Chi súan kásá'a-de nává'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró já á ni kani'in-dé ta'u-dé. ³ Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vésé-ró ñaún sá'a nda'a vá'a-ró, ⁴ Nává'a sá'a sa'í-ro caridad-ún. Chi máa Táa-ro, jini-ya já ní sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kuá'a-ya tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

⁵ Te nú jikán ta'u-ro, te ma sá'a-ró nátu'un chaá uú xiní. Chí máá-de, kákusií iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jikí yá'ya náva'a ná kuní ñayivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-rí jíin-ró ja á ni kani'in-dé ya'u-de. ⁶ Ko róo nú jikán ta'u-ro, ndivi iní ve'e-ró te kasu-ro yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-ro núu máá Táa-ro já kánchaá sa'í-ya. Chí máá Táa-ro, jiní-ya já súan sá'a sa'í-ro. Yúan-na te ma'ñú táká ñayivi te kua'a-ya tá'u kúu-ró. ⁷ Te nú jikán ta'u-ro, ma kée xió kuiñí-ro ká'an-ro nátu'un kásá'a chaá sijn nación, chí kájani iní-de ja súan ná'an ká'an-de, te vása jini so'o-ya. ⁸ Núsáa te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máá-de. Chí Táa-ro, a jiní-ya naún ndatíñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-ro núu-ya. ⁹ Núsáa te sua kakan ta'u máá-ró: Táa máá-ná ja kánchaá-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. ¹⁰ Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío iní andíví suni súan ná kóo iní ñuyívi yá'a. ¹¹ Staa káyee-ná taká kivi, kua'a-ní nuu-ná vina. ¹² Te nátu'un kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñayivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. ¹³ Te ma skívi-ní náá koto nchaá-i náá, chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chí máá-ní kúu I'a tá'ú tiñu, te tñin-ní fuerza, chí kuñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achí-ro. ¹⁴ Chí nú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñayivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andíví sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta máá-ró. ¹⁵ Ko nú tú sá'a-ró tuká'nu iní nuu ñayivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andíví ma sá'a-ya tuká'nu iní nuu falta-ro.

Tu'un kondicha iní-yo

¹⁶ Ko nú ká'io ndicha iní-ro, te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaá uú xiní já kájito xíi-de. Chí máá-de kástují-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máá-de nuu ñayivi ja ndichá iní-de. Chí jandáa ká'an-rí jíin-ró ja á ni kani'in-dé ya'u-de. ¹⁷ Ko máá-ró, nú ndicha iní-ro, te chí-i-ró aceite xiní-ro te nakiti nuu-ro, ¹⁸ Náva'a tú stá'an-ro máá-ró núu táká chaá ja ndichá iní-ro, chí nuu máá Táa-ro já kánchaá sa'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, kua'a-ya yá'u-ró kuní taká ñayivi.

Ndasa kaya yaji

¹⁹ Ma kayá-ro yají-ro iní ñuyívi yá'a, chí chaá tikixin te kana sijn yóo, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jíin. ²⁰ Ko kaya-ro yají-ro ondé andíví, chí yúan ma kúu chaá tikixin te ni ma kúu kana sijn yóo já stíví. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná já sakuí'ná kí'in jíin. ²¹ Chí nuu kándeé yají-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jíin. ²² Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. ²³ Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. Súan ío te nú luz náva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. ²⁴ Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chí kití iní-de nuu ñin te kumaní-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te saní'in iní-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Díos jíin núu tú'un kúká.

Ma nákani iní-yo sikí já kúchaku-yo

²⁵ Núsáa te ká'an-rí jíin-ró: Ma nákani iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni sikí yiki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁶ Nde'é-ró tísaa andíví tú jítu-tí, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-tí iní yaka-tí. Chí máá Táa-ro andíví skée-yá-tí. A tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁷ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñin yiki náún. ²⁸ Naja kánakani iní-ro sikí sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. ²⁹ Ko ká'an-rí jíin-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xa'an-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñin sa'ma súan nátu'un ita-ún. ³⁰ Te Díos, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'un, naga ni kuu ja má skúnamá-ya róo te naja tú kákandíja va'a-ró. ³¹ Núsáa,

te ma nándi'i iní-ro, ndasa kee-yo, xí ndása ku'un-yó, achi-ro. ³² Chi ñáyivi sîn nación kándúkú táká ndatíñu jian. Ko máá Táa-ro ondé andíví, a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te sá'a-ró tíñu ndaa nátu'un sá'a máa-yá. Yúan-na te kua'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma nákaní iní-ro já kúu yuchaan, chí yuchaan te nakani iní-ro jíin túndó'o-ún. Chí vina kúu vina te yuchaan kúu yuchaan.

7

Ma nákuɣndíi sikí tá'an

¹ Ma nákuɣndíi-ró sikí ñáyivi, náva'a ma nákuɣndíi-i sikí máá-ró. ² Chí nátu'un nákuɣndíi-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan nákuɣndíi-i sikí máá-ró. Chí jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé mî'in ndúchi ñaní-ro. A tú nákaní iní-ro já ñin vitu kándeé nduchi máá-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí mî'in kándeé nduchi-ro, te tú nákaní iní-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kándeé nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró te tava-ro mí'in kándeé nduchi ñaní-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndatíñu ñi núu tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ró perla-ro núu kini jíná'an-ti. Chí nú súan te kuañu-ti sikí, te naxió káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-ti róó.

Kakan-yo núu-yá te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chí chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé ñin róó, nú se'e-ró jikán-i ñin staa núu-ro, te kua'a-ró ñin yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ñin tiyáká te kua'a-ró ñin koó núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya andíví, ja má kuá'a-ya ndatíñu va'a nuu cháa jikán nuu-yá núsáá. ¹² Núsáá te taká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i, chí súan ká'an tutu ley jíin cháa ni kajani tu'un Dios.

Sikí úu ichi

¹³ Kivi koyo-ró íchi yuxé'é túu, chí jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñáyivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chí tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yúnu vá'a jíin yúnu ñáá

¹⁵ Te koto-ró máá-ró núu cháa kájaní tu'un tú'ún já vái-de nátu'un ri jíto-de, ko ichi iní-de kándeé yi'í kiti xaan. ¹⁶ Jíin tíñu kásá'a-de te kuní-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xini nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexe xini íñu kímí. ¹⁷ Súan kúu, ja táká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xini, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xini. ¹⁸ ñin yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá xini. Te ni ñin yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xini. ¹⁹ Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xini, ná xití, te ná kí'in nuu ñú'un kayu. ²⁰ Núsáá te súan jíin nde'e kúun xini, te kuní-ro naún yunu kúu. ²¹ Nasu ndí'i ñáyivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kivi iní ñuu nátu'un andíví. Chí máni ñáyivi skíkuu tiñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa andíví. ²² Kivi-ún, te ka'an kua'a ñáyivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te ni kákiñi'in-ná tachí kini kája'an ja ní kásá'a-ná kua'a tíñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náún. Achi-i. ²³ Yúan-na te ka'an ni'in-ri jíin ñáyivi-ún: Tú ní jiní kuti-rí róó. Kuxio kí'in-ro, chí chaa kásá'a tíñu chá'an kákuu-ró.

Sikí úu ve'e ja sîn sîn ín ja'a

²⁴ Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ñin chaa ndíchi. Te chaa-ún, ni jani-de ñin ve'e sikí ñin kava. ²⁵ Te ni kuun sau, te ni jinú nducha ñú'ún, te ni

kee tachí xáan, te nì kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chí kándij sikí káva. ²⁶ Te taká cháa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ñin cháa xíní ñáá. Te cháa-ún, nì jani-de ñin ve'e nuu ñítí. ²⁷ Te nì kuun sau, te nì jinü nducha ñú'ún, te nì kee tachí xáan, te nì kakaja vé'e-ún. Te nì ndua-ni, te nì naa íi, áchí-ya jíin-i. ²⁸ Te nuu ní jinü nì ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñayivi kuá'a-ún, nì kánaa iní-i kájini so'o-i tu'un nì stá'an-ya. ²⁹ Chí nì stá'an-ya núu-í nátu'un cháa ndiso tíñu, nasu nátu'un cháa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu ndí'yi

¹ Te nì nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te nì kandikin kua'a ñáyivi-yá. ² Te ñin cháa té'yu ndí'yi, nì cháa-de nuu-yá. Te nì chiñú'ún-de-ya, te nì ka'an-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ³ Te nì skáa Jesús nda'a-yá. Te nì ké'é-yá-de. Te nì ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-de-ún nì ndundoo-ni. ⁴ Yúan-na te nì kachí Jesús jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñin-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un nì tá'ú Moisés tíñu, nává'a kuní-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo ñin cháa kúu capitán

⁵ Te nì kivi Jesús ñuu Capernaum. Te nì jaa ñin cháa kúu capitán nuu-yá ká'an nda'ú-de jíin-yá: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-í ve'e-ná nì kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te nì kachí Jesús jíin-de: Ki'in máá-ri te nasáva'a-ri-í, áchí-ya. ⁸ Te nì ka'an capitán jíin-yá: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja kivi-ní iní ve'e-ná, chí ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Chí máá-ná, suni cháa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñin-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ¹⁰ Te nì jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te nì naa iní-ya ndé'é-yá. Te nì kachí-ya jíin ñáyivi káindikín-ya-ún: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní iní ñuu Israel tú ní jiní-ri ní ñin cháa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñáyivi íchi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde iní ñuu nátu'un andí'í. ¹² Ko ñáyivi kákuu máá sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te nì kachí Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un nì kándija-ró, te kuní-ro já súan ío, áchí-ya. Te mozo-ún nì nduva'a-ni-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te nì jaa Jesús ve'e Pedro. Te nì jiní-ya náchisó-de kátúu-ñá yí'í kiji-ña. ¹⁵ Te nì tin-ya ndá'a-ña. Te nì kee kiji-ún-ña. Te nì ndukoo-ña. Te nì jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní iní, te nuu-yá nì chakoyo ja kándiso ñáyivi káta'an tachí kini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te nì kiñi'in-ya tachí-ún kaja'an. Te nì nasáva'a-ya taká ñáyivi káku'u. ¹⁷ Nává'a ná skíkuu tu'un nì ka'an Isaías cháa nì jani tu'un Dios onde sáa: Máá-yá, nì naki'in-ya kué'e-yo, te nì janchar-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu cháa ndúkú-de kundikin-de-ya

¹⁸ Te nì jiní Jesús ja ní jíkó ndúu kua'a ñáyivi ká'in-i xiin-yá. Te nì tá'ú-yá tíñu ja ná já'a-i ki'in-i ingá lado. ¹⁹ Te nuu-yá nì jaa ñin cháa cháa tutu. Te nì ka'an-de: Maestro, kundikin-ná níí vaša ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ²⁰ Te Jesús nì kachí-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yaú kava káy'i-ti, jíin tísaa andí'í, ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e cháa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. ²¹ Te ingá cháa skuá'a jíin-yá, nì ka'an-de jíin-yá: Táta, kua'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te nì kachí Jesús jíin-de: Kundikin ruu ná kí'on. Skéndo taká ndí'yi-ún ná chinduji tá'an ndí'yi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tachí xáan ní sá'a-ya

23 Te ni kivi-ya iní in barco. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kandikin-de-ya kája'an-de jíin-yá. 24 Te nuu mar ni ndonda in tachí xáan, te su'ma ndúcha-ún, ni jasú siki barco. Ko máa-yá kixí-ni-ya. 25 Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Te káka'an-de: Táta, nama-ní yóó, chí naa-yo, áchí-de. 26 Te ni kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Tú kákandíja va'a-ró náún, áchí-ya. Yúan-na te ni ndukoo-ya. Te ni ka'an-ya núu tachí xáan-ún jíin núu ndúcha mar. Te ná'in yúu-ni ni kuu. 27 Te ni kayu'ú taká-de. Te káka'an-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja ondé tachí jíin mar kábandatu nuu-dé, áchí-de.

Chaa káta'an tachí káni onde ndañúu Gadara

28 Te ni jaa-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. Te onde ve'e añú ni kenda uu chaa káta'an tachí káni. Te ni chakoyo-de nuu-yá. Te ja xáan-dé, te tú ni in ñáyivi jíkai-ichi-ún. 29 Te ni kákana jaa-de: Naún kuní-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios. Ni chaa-ní yá'a ja xndó'o-ní náá vasa té jaa-ga kivi náún, áchí-de. 30 Te onde jíká jíin máa-de ío in tiku'ni kiní kájitu-ti. 31 Te tachí káni-ún, ni kaka'an nda'ú jíin-yá: Nú kiñi'in-ní náá, te táji-ní náá ná kivi koyo-ná iní tiku'ni kiní ká'in yúan, áchí. 32 Te ni kachi-ya jini jíná'an: Kuángoyo núsáá, áchí-ya. Te ni kenda kája'an, te kuángoyo nuu tiku'ni kiní-ún. Te tiku'ni kiní-ún ni kajungoyo-ti in yukáva onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. 33 Te chaa kándito-ti yúan, ni kajinu-de. Te ni jakoyo-de onde nuu. Te ni kajani-de taká tu'un jíin já ní kuu chaa ni kata'an tachí káni-ún. 34 Yúan-na te ndivii ñáyivi núu-ún, ni kenda koyo-i kuata'an-i Jesús. Te ni kajini-i nuu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya núu-i.

9

Ja ní nduva'a chaa ni kuyúnú

1 Yúan-na te ni kivi-ya iní in barco. Te ni naja'a-ya kuá'an-ya ingá lado mar. Te ni najaa-ya núu-ya. 2 Te nuu-yá yúan ni kákinchaka-i in chaa ni kuyúnú kátúu-dé nuu in jito. Te ni jini Jesús ja kákandíja-de. Te ni ka'an-ya jíin cháa ni kuyúnú-ún: 'ijo, sándéé iní-ro. A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. 3 Te yaku chaa káchaa tutu, ni kajani iní-de: Chaa yá'a ká'an ndiva'a-de. 4 Te ni jini Jesús ja súan káani iní-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja káani náá iní-ro. 5 Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró. Xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. 6 Ko náva'a ná kuní-ro já máá Sé'e chaa ndiso-ya tínu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa ni kuyúnú yá'a núsáá: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. 7 Yúan-na te máá cháa-ún, ni ndukoo-ni-de. Te kuano'on-dé ve'e-de. 8 Te kua'a ñáyivi ká'in-ún, ni kajini-i ja súan ni sá'a-ya. Te ni kayu'ú-i. Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

9 Te Jesús, ni ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te ni jini-ya núu in chaa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún núu. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu. Te ni ndukuiñi-de, te ni ndikin-de-ya. 10 Yúan-na te ni yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, ni jakoyo-de. Te ni kayee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá. 11 Te ni kajini chaa fariseo. Te ni kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yéé Maestro máa-ró jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuáchi, áchí. 12 Yúan-na te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chí chaa kaku'u kuu ja kajinu nú'ún yúan. 13 Kuá'an jíná'an-ró núsáá. Te skuá'a-ró naún tu'un kuu: Ná kúndá'ú iní tá'an-i kuní-ri. Nasu já sokó-í nuu-ri, áchí onde sáá. Chí tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí chaa ká'io kuáchi kana-ri xini já ná náani iní-de. Achí-ya.

Siki já kóndicha iní

¹⁴ Yúan-na te nuu-yá n̄i jakoyo cháa káskuá'a jíin Juan. Te n̄i kaka'an-de: Náá jíin cháa fariseo, ká'io ndichá in̄i-ná. Te cháa káskuá'a jíin-ní, naja tú ká'io ndichá in̄i-de, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á kuu kondichá in̄i ñayivi ká'jin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jíin-i. Kō cháa ñn kiv̄i já kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndichá in̄i-i. ¹⁶ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Chi ja ní nuku'un jáá-ún ka'nchā-gā ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'í-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñayivi vino jáá iní ñii tú'ú. Chi nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáá iní ñii jáá. Yúan-na te kendo va'a ndendúú. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jíin-de, te ñn cháa kúñá'nu n̄i jaq-de nuu-yá. Te n̄i chiñú'ún-de-ya. Te n̄i ka'an-de: Sesí'í-ná, sáá ní ji'i-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i ndukuiñi Jesús. Te n̄i ndikin-ya-dé, jíin cháa káskuá'a jíin-yá kája'an-de jíin-yá.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan n̄i kenda ñn ña'an kú'u-ña já ní kuu ux̄i uū kuiā jati niñi-ñá. N̄i jaq-ña íchi yatá-yá. Te n̄i ké'é-ña yúsá'ma-yá. ²¹ Chi n̄i ka'an máá-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri, áchí-ña. ²² Te n̄i xió káva Jesús. Te n̄i jin̄i-ya núu-ñá. Te n̄i ka'an-ya: Sándéé iní-ro, 'ija. N̄i kandíja-ró te yuán ní kaku-ró. Achí-ya. Te máá ñá'an-ún, n̄i nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te n̄i jaq Jesús ve'e cháa kúñá'nu-ún. Te n̄i jin̄i-ya núu cháa kátivī xkuili jíin ñáyivi kuá'a kákuvaá-i. ²⁴ Te n̄i kachi-ya jíin-i: Kuxio jíná'an-ró, chi sūchí sí'í yá'a tú ní jí'i-i, chi kixí-ni-i, áchí-ya. Te n̄i kasákátá-i nuu-yá. ²⁵ Te n̄i kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te n̄i kivi-ya iní ve'e. Te n̄i tin̄-ya ndá'a sūchí sí'í-ún. Te n̄i nduko-ni-i. ²⁶ Te n̄i jichá tu'un-ún kua'an ñí ñúu yúan.

Uu cháa kuáá

²⁷ Te n̄i ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáá, n̄i kandin̄in-de-ya, kákana kó'ó-de xin̄i-yá: Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te n̄i najaa-ya vé'e. Te n̄i chakoyo cháa kuáá-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á kákandíja-ró já kúu sá'a-ri, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te n̄i xndée-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te n̄i ka'an-ya: Nátu'un n̄i kákandíja-ró, súan ná kúu núsáá, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, n̄i kananuña-ni. Te Jesús, n̄i ka'an n̄i'in-ya jíin-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ñn kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, n̄i kákenda-de kája'an-de. Te n̄i kajachá xaan-dé tu'un-ya ñí ñúu yúan.

Ñn cháa ñí'ín

³² Te nuu ní kenda-de kája'an-de, te n̄i chakoyo ñayivi jíin ñn cháa ñí'ín tá'an-de tach̄i k̄ini. ³³ Te n̄i kiñi'in-ya tach̄i k̄ini-ún kua'an. Te cháa ñí'ín-ún, n̄i naka'an-de. Te ñayivi kuá'a-ún, n̄i kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Ni tú kájin̄i kuti-yo súan in̄i ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, n̄i kaka'an-de: Jíin tach̄i k̄ini ñá'nu kiñi'in-de tach̄i k̄ini kája'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te n̄i jika kuu Jesús taká ñuu jíin taká rancho. Te suni in̄i ve'e sinagoga n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. Te n̄i jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te n̄i nasáva'a-ya ñáyivi káku'u nani kue'e. ³⁶ Te n̄i jin̄i-ya núu ñáyivi-ún. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-í. Chi n̄i kajichá nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un rīi, kiti tú jito'o-ti. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko cháa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máá Táta, I'a x̄iin trigo núsáá, náva'a ná tájí-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achí Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uṽ chaa skuá'a jíin-ya

¹ Yúan-na te nṽ kana-ya xiní ndí'uxí uṽ chaa káskuá'a jíin-ya. Te nṽ ja'a-ya fuerza inṽ-de ja kúndé-de jíin tachí kíni, náva'a kiñi'in-de ki'in fuera, te nasáva'a-de ñayivi káku'u taká nuṽ kué'e. ² Te ndí'uxí uṽ chaa apóstol súan káináni-de: Chaa ñn kúu Simón (chaa-ún, suni nání-de Pedro) jíin ñaní-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jíin ñaní-de Juan, ³ Felipe, jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, chaa xiní; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, chaa ja súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, chaa nṽ nastúu-ya.

Ja ní táj-ya-de kája'an-de

⁵ Te nṽ táj Jesús uxí uṽ chaa yá'a kája'an-de. Te nṽ tá'ú-ya tiñu nuṽ-dé: Ma kíngoyo-ró íchi ñayivi sṽn nación, ni ma kivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuṽ riṽ, kiti ní kanaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andíví, achi-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñayivi káku'u. Te sándoo-ró já káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí kíni ki'in. Chi nṽ ni'in sáni-ró, te suni súan kua'a sáni-ró. ⁹ Ma kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'ún kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu já kúu ichi, ni uṽ su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chi chaa sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te nani ñuu xí rancho nú nṽ kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró ñn chaa va'a inṽ-de inṽ ñuu-ún. Te kendo-ró yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuṽ kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñayivi-ún. ¹³ Te nú va'a inṽ ñayivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-í. Ko nú tú va'a inṽ-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuṽ-ro. ¹⁴ Te nú ío ñayivi tú játá'ú róó, ni tú jíni ná'in tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuu-ún, te skoyo-ró tikacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Sodoma jíin ñuu Gomorra kivi kí juicio, vása siki ñuu-ún.

Tundó'o jito chaa jáni tu'un

¹⁶ Kuni so'o chi táj-ri róó ki'in-ro nátu'un riṽ ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndíchí-ró nátu'un koo, te koo vítá inṽ-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máa-ró nú ñayivi chi nastúu-i róó nuṽ junta. Te inṽ ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuṽ gobernador jíin núu rey kinchaka-i róó ja siki rúu, náva'a kani ndaa-ro tú'un nuṽ-dé jíin núu cháa sṽn nación. ¹⁹ Ko nú nṽ nastúu-i róó, ma nákani xaṽn inṽ-ro ndasa ka'an-ro. Chi suni máa hora-ún te kua'a-ya tú'un nuṽ-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chi nasu máa-ró kákuu ja ká'an, chi Espiritu máa Táa-ro kúu ja ká'an jíin yú'u-ro. ²¹ Te ñani jíin ñaní nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-í, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko chaa kundii nṽ'in onde kivi jínu, chaa-ún kaku-de. ²³ Ko nú káchindikín-i róó inṽ ñuu yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuu. Chi jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja má kuyachi-ro káka kuu-ró táka ñuu Israel, onde jaá máa Sé'e chaa. ²⁴ ñn chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása maestro-de. Ni chaa játiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vása jito'o-de. ²⁵ Chaa skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te chaa sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chi nú máa cháa kúu táa-ún nṽ kaskúnáni-i-de Beelzebú, naga nṽ kuu ja má skúnáni-i se'e ja ío inṽ ve'e-de núsáa.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé iní jíin-de

²⁶ Núsáa te ma yú'ú-ro-í, chi tú ni ñn naún yíndi'u, ja má kenda ndijin, ni tú ni ñn ja yísa'í, ja má kuni-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-ri jíin-ró núñaá, kani ndijin-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundii-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro koto-ró ñayivi já'ni yíki kúñu-yó, chi ma kúu ka'ni-í añú-yo. Ko sua yu'ú-ro koto-ró já kúu xnáa ndúu añú-yo jíin yíki kúñu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uṽ tísaa ja ñn xu'ún náún. Te ni ñn-ti tú júngava-ti núu ñú'un, nú tú jini máa Táa-ro. ³⁰ Chi a nṽ ka'u-ya onde taká xixi xiní-ro. ³¹ Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúu-ga-ro vása kuá'a tísaa. ³² Ko nú ndé chaa jáni ndaa-de

tụ'un-ri nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-ri tụ'un-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándíví. ³³ Te nú ndé chaa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichi-ri-de nuu máá Táa-ri kánchaa-ya ándíví. ³⁴ Mā kani iní-ro jíná'an-ró já vái-ri ja kóo ná'ín-ni iní ñuyívi yá'a. Tú vai-ri ja kóo súan, chí sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-ri ja skuátá'an-ri taká chaa jín táa-de, te sesí'í jín náa-i, te sejanú jín náchisó-ña. ³⁶ Te ja kóto u'u chaa kúu ja kóo iní ve'e-de. ³⁷ Nú ìn chaa maní-gá-de jín táa-de xí jín náa-de vása jín-rí, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. Te nú ìn chaa maní-gá-de jín sé'e yíi-de, xí jín sesí'í-de, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁸ Te chaa tú kánda-de jín túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a chaa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁹ Te chaa jítú iní-de kaku-de chíi túndó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ìn chaa ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuátá'ú róo jíná'an-ró, ruu kuátá'ú-i. Te ñáyivi kuátá'ú rúu, kuátá'ú-i I'a nì tájí rúu vai-ri. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuátá'ú ìn chaa jáni tụ'un Dios, chí chaa jáni tụ'un Dios kúu-de, te máá-i, nì'in-í ya'u chaa jáni tụ'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuátá'ú cháa ndaa, chí chaa ndaa kúu-de, te máá-i, nì'in-í ya'u chaa ndaa. ⁴² Te nú ndé chaa kua'a-de ìn yajin ndúcha víjin ko'o ìn suchí yá'a, chí suchí skuá'a kúu-i, jandáa ká'an-ri jín-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan nì jinu nì tá'ú Jesús tiñu nuu uxí uu chaa káskuá'a jín-ya. Te nì kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un iní ñuu máá-de jíná'an-de.

Uu chaa nì tájí Juan nuu-ya

² Te kánde Juan iní vekaa. Te nì jini tụ'un-de káka'an-i taká tiñu sá'a Jesús. Te nì tájí-de uu tá'an chaa káskuá'a jín-de ja kaká tú'un-de-ya: ³ Máá-ní kúu chaa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te nì ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'ún-ró nú Juan taká tú'un kájiní so'o-ró jín tíñu kájiní-ro. ⁵ Chaa kuáa, kádundijin nuu-dé. Te chaa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndí'yi, kádundoo-de. Te chaa só'ó, kánakuni so'o-de. Te chaa nì jì'ì, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tụ'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáan ndatu kúu chaa ja tú náyu'ú-de jito-de ruu, áchí-ya jín-de. ⁷ Te káno'on chaa-ún. Te nì kej'á Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro onde nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachí náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró nú ìn chaa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, chaa káñu'un sa'ma ndúchá, máni iní ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko naún ndé'é-ró ní káenda-ró. ìn chaa jáni tụ'un Dios náún. Suni ká'an-ri jín-ró, kúñá'nu-ga Juan vása ìn chaa jáni tụ'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu chaa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de ja-de. Te chaa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro. Achí. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja iní ñuyívi yá'a tú ío nì ìn chaa jáni tụ'un Dios ja kúñá'nu-ga máá-de vása Juan chaa skuánducha. Ko chaa lúli-ga iní ñuu nátu'un andíví, chaa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. ¹² Ode kivi ní kenda Juan chaa skuánducha, te onde vina, te chaa nì'in nda'a, fuerza kákuñi-de kivi-de iní ñuu nátu'un andíví, te tá'ú máá-de tiñu yúan kákuñi-de. ¹³ Chí máá ley jín taká chaa nì kajani tụ'un Dios, nì kajani-de tú'un yá'a onde kivi ní chaa Juan. ¹⁴ Te nú kákuñi-ro kuátá'ú-ró tú'un, máá-de kúu Elías chaa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Naún tú'un yátá skétá'an-ri jín ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú nuyá'u ja súan kákana kó'ó-i xiní tá'an-i. ¹⁷ Nì kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró. Nì kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kándukuí'a iní-ro, áchí-i. ¹⁸ Chí nì kii Juan tú ní yé-de tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kini. ¹⁹ Ko máá Sé'e chaa yé-ya jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ìn chaa yáji téyí te jí'i xaan-dé vino; chaa jiní tá'an jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ìn chaa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de, te súan kuni-ro jandáa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jín-ya nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te ni keja'á-yá kána jíin-yá nuu taká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu, chi tú ní nákanani iní-i jíiná'an-i. Te ni ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róó ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róó ñuu Betsaida. Chi nú iní ñuu Tiro jíin iní ñuu Sidón ni sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró núú, inga kivi te a ni kanakani iní ñáyivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í ya núú-í núú. ²² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki núú Tiro jíin ñuu Sidón kivi kii juicio vásá siki róó jíiná'an-ró. ²³ Te róó ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xa'an-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, chi nú iní ñuu Sodoma ní sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núú, te a ni kendo ñuu yúan onde vina núú. ²⁴ Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñáyivi núú Sodoma kivi kii juicio vásá siki-ro. ²⁵ Te suni kivi-ún ni ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jíin ñúyivi kuu máá-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ni ja ní jasú-ni taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jíin núu cháa kájuku'un iní, te ni stá'an ndijin-ni nuu cháa súchi iní jíiná'an-de. ²⁶ Chi súan ni jata'an iní-ni, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatíñu ni ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni in-i jini-i nuu máá Sé'e, chi máni máá Táa jini-ya. Ni tú jini ni in-i nuu máá Táa, chi máá Sé'e jini-ya, jíin núu cháa ja kuni máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. ²⁸ Taká róó ja kásatíñu-ró te kándiso-ró ja véé, ña'an nuu-rí jíiná'an-ró te xndétatú-ri róó. ²⁹ Kundiso-ró yugo-ri jíiná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un ká'an-ri jíin-ró, chi I'a ndá'ú jíin I'a vítá iní añú kuu-ri. Te ni'in-ro núu ndétatú añú-ro jíiná'an-ró. ³⁰ Chi ñama-ni yugo-ri te tú veé carga-ri ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko kivi ndétatú

¹ Te in kivi ndétatú ni ja'a Jesús kua'an-ya in nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá, káji'i-de soko. Te ni kakeja'á-de kákachi-de yoko káyee-dé. ² Te ni kajini cháa fariseo. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Náún kuu jan, chi cháa káskuá'a jíin-ró kásá'a-de súan kivi ndétatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa ni sá'a David náún. Chi máá-de jíin cháa ni kaxiukú jíin-de, ni káji'i-de soko in kivi. ⁴ Te ni kivi-de iní ve'e Dios. Te ni yee-dé statilá kaxiukú ndijin, ja tú ío ley kee-dé, ni cháa ká'in jíin-de, chi máá-ni sutu káyee núú. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu iní ve'e i kivi ndétatú, chi tú káskikuu máá-de ley-ún. ⁶ Chi a ká'an-ri jíin-ró ja ñá'nu-ga kuu in cháa kándij yá'a vásá ja kuu máá vé'e i. ⁷ Ko nú a ni kajuku'un iní-ro tú'un yá'a: Kuni-ga-ri ja ná kúndá'ú iní tá'an-ró, nasu ja sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró siki cháa tú ká'io kuachi núú. ⁸ Núsáa te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kuu-ya, áchí-ya.

In cháa ni ichi nda'a-dé

⁹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni ja-ya iní ve'e sinagoga-de jíiná'an-de. ¹⁰ Te yúan ni io in cháa ni ichi kájan in nda'a-dé. Te ni kajika tu'un-de Jesús ja ndúkú-de kuachi siki-ya kákuni-de, te ni kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kivi ndétatú, xí túu, áchí-de. ¹¹ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Ndé róó ñáva'a-ró in ri, te nú kiti-ún jungava-ti iní in tunchi kivi ndétatú, te tú tin-ro-ti te natava-ro-ti náún. ¹² Te xa'an-ga ya'u ncháa in cháa vásá in ri. Núsáa te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kivi ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te ni skáa-de nda'a-dé. Te ni nduva'a i-ni nátu'un kaa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, ni kenda-de kája'an-de. Te ni kandatú-ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máá-yá ni ka'an Isaías onde sáa

¹⁵ Ko ni jini Jesús ja súan kájani iní-de. Te ni kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te ni nasáva'a-ya ndívii-í. ¹⁶ Te máá-yá, ni ka'an xa'an-yá jíin ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skikuu tu'un ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-ri ja ní nakaji-ri, áchí Dios, áchí Isaías, te maní-rí jíin-i. Te kúsi iní-ri jíin-i. Te kua'a-ri Espiritu-ri siki-í. Te kastu-ún-i nuu ñáyivi sijn nación ja kii juicio siki máá

jíná'an. ¹⁹ Ma kútixín sé'e-ri, ni ma nákata-i. Te ni ñn ma kúni tu'un ja kana jín-i iní ichi. ²⁰ Ma ká'nu-i ñn nukúá ní taxín, ni ma ndá'va-i ñn mecha kayú ñú'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu iní ñayivi sñn nación tiñu sá'a Se'e-ri. Achí.

In chaa kuáá ñí'ín tá'an tachi kini

²² Yúan-na te nuu-yá ni kákinchaka-i ñn chaa tá'an tachi kini, ja kuáá-de te ñí'ín-de. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te chaa kuáá ñí'ín-ún, ni naka'an-de te ni nakuni-de. ²³ Te ni kanaa iní taká ñayivi-ún kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á se'e David kúu chaa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko chaa fariseo, ni kajini so'o-de ja súan ni kaka'an-i. Te ni kaka'an-de: Chaa yá'a, nú tú ndújín-de jín Beelzebú, te ma kúu kiñi'in-de tachi kini ki'in núú, chí ja kúñá'nu nuu tachi kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, ni jini-ya ja súan kájani iní-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Taká nación ja sásñn máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká ñuu xí vé'e ja sásñn máá, te kánakuatá'an máá, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sásñn máá, te kiñi'in máá ja'an, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jín-ri ja kiñi'in-ri tachi kini. Núsáá te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan, máá-i, ná nakuxndí-i siki-ro. ²⁸ Ko nú jín Espiritu Dios kiñi'in-ri tachi kini kája'an, jandaa kúu ja nú-ro ní chaa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²⁹ Chí ndasa kuu kivi ñn ñayivi iní ve'e chaa kándaján, te saku'ná-i ndatiñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu saku'ná-i ndatiñu-de. ³⁰ Nú ndé chaa tú ndújín-de jín-ri, te jito u'u-de ruu. Te chaa tú nastútú jín-ri, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

³¹ Súan ká'an-ri jín-ró: Siki taká kuachi jín taká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tuka'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tuka'nu iní. ³² Te nú ndé ñn chaa ka'an-de siki máá Sé'e chaa, sá'a-ya tuka'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé ñn chaa ka'an-de siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tuka'nu iní nuu-dé, ni kua yá'a, ni kua chaa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kuu-ró yúnu káñáá, ja ñáá nde'e. Chí jín ndé'e te jini-yo ñún yunu kúu. ³⁴ Se'e ko kákuu-ró. Ndasa kuu ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñayivi ñáá kákuu-ró. Chí tu'un ñú'un iní añú chaa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, ja taká tu'un sáni káka'an chaa, nakua'a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chí siki tú'un ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni siki tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i ñn tuni

³⁸ Yúan-na te yaku chaa káchaa tutu jín cháa fariseo, ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, kákuu-ná ja sá'a-ní ñn tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: ñayivi ñáá ja káisi ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chí tuni Jonás, chaa ni jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri nuu-í. ⁴⁰ Chí nátu'un ni kandee Jonás chí tiyáká ká'nu uní ndúú uní ñúú, suni súan kúnde Se'e chaa chí ñu'un uní ndúú uní ñúú. ⁴¹ Taká chaa ñuu Nínive, nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndí-de siki-í. Chí máá-de, ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndí-ña siki-í. Chí onde jíká xaan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú ni kenda tachi kini iní ñn chaa. Te jika kuu nuu ñú'un té'é ndúkú núu júngo. Te tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachi-ún: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, áchí. Te nú ni najaá, te jini ja ñn ve'e sáni kúu. Te ni nduluu ve'e-ún ja ní nastáa iní. ⁴⁵ Yúan-na te ki'in tachi-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachi ñáá-ga vása máá. Te kivi koyo te káxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an chaa yúan onde sandí'í-na vása ja xnañúú núú. Te suni súan ta'an ñayivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Náa-ya jín ñani-ya

46 Te nini súan ká'an-ya jíin ñáyivi-ún, te nī jaa náa-ya jíin ñaní-ya ká'jin-ña íchi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jíin-yá. 47 Te nī kachi ñn chaa jíin-yá: Yúan nde'é-ní, nī chaa náa-ní jíin ñaní-ní ká'jin-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de. 48 Te nī ka'an-ya jíin cháa nī ka'an súan jíin-yá: Ndéja kúu náa-ri, te ndéja kákuu ñani-ri. Achí-ya. 49 Te nī skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jíin-yá. Te nī ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-ri jíin núu ñaní-ri. 50 Chi ñáyivi skíkuu tiñu kuní máa Táa-ri kanchaa-ya onde andívi, jian kúu kua'a-ri kúu náa-ri. Achí-ya.

13

Tu'un yátá síkí cháa sáka trigo

1 Te kivi-ún nī kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te nī jaa-ya ní jungoo-ya yú'u mar. 2 Te nī kataka kua'a xáan ñáyivi núu-yá. Te nī kivi-ya iní ñn barco. Te nī jungoo-ya. Te taká ñáyivi-ún nī kakendoo-i yu'u mar. 3 Te nī ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jíin-i: Kuni so'o te kuni-ro. ñn chaa sáka trigo, nī kenda-de sáka-dé. 4 Te sáka-dé kua'an-de. Te ñn nuni-ún, nī jungava yu'íchi. Te nī chaa tisaa te nī kakókó-tí. 5 Te inga nī jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te nī kana yachi-ni chi tú ío kókon ñu'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te nī kasun-ni. Te nī ichi, chi tú yo'o ní ío. 7 Te inga nī jungava ma'ñú iñu. Te nī ja'nu iñu-ún. Te nī jasú nuu. 8 Te sava nī kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nī kuun nuni, ñn ja ñn ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxi. 9 Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. 10 Yúan-na te nī chakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Naja ká'an-ní tu'un yátá jíin ñáyivi yá'a, áchí-de. 11 Te nī ka'an-ya jíin-de: Róó, chi a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andívi. Ko máa ñáyivi yá'a, ma júku'un iní-i. 12 Chi chaa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xáan-gá. Ko chaa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio kí'in. 13 Ja yúan ká'an-ri tu'un yátá jíin-i. Chi vasa kánde'é-i, ko tú kájin-i. Te vasa kájin-i so'o-i, ko tú kájin-i ná'ín-i ni tú kájuku'un iní-i. 14 Ñáyivi yá'a káskíkuu-i tu'un nī ka'an Isaías: Vasa kájin-i ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí'i-ró, ko ma kuni-ro. 15 Chi xaan ní kakuni'in iní ñáyivi yá'a. Te xaan ú'u kájin-i so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jíin ndúchi-í, te ma kúni ná'ín-i jíin só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma nájíó káva iní-i, te ma násáva'a-ri-i. Achí. 16 Ko xáan ndatu máa-ró jíná'an-ró, chi kánde'é-ró jíin ndúchi-ro, te kájin-i ná'ín-ró jíin só'o-ró. 17 Chi jandaa ká'an-ri jíin-ró ja tiní chaa kájan-i tu'un Dios jíin tiní chaa va'a, nī kakuni-de nde'é-de nuu ja kánde'é máa-ró, ko tú ní kájin-i-de. Te suni nī kakuni-de kuni so'o-de ja kájin-i so'o máa-ró, ko tú ní kájin-i so'o-de. Achí-ya. 18 Kuni ná'ín jíná'an-ró tú'un yátá cháa sáka núsáa. 19 Nú ñn chaa jini so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un iní-de, yúan-na te chaa kui'na te kuanchaa-ni tu'un nī saka iní añú-de-ún. Chaa yúan kúu nuni ní jungava yu'íchi. 20 Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, yúan kúu chaa jini so'o-de tu'un, te kúsi-ní iní-de jíin. 21 Ko tú nuu káka yo'o iní-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú nī ndonda tundó'o síki-dé, xí nú nī sándiva'a-i jíin-de síki tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. 22 Te nuni ní saka má'ñú iñu, yúan kúu chaa jini so'o-de tu'un. Ko kutéñu-de jíin ndatíñu-de. Te kuni-de kuu kúka-de. Te xndá'ú-de máa-de jíin. Ndi'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. 23 Ko nuni ní saka núu ñú'un vá'a, yúan kúu chaa jini so'o-de tu'un te júku'un iní-de. Te bueno já'a-de nuni, ñn-de ciento, inga-de uní xiko, te inga-de okó uxi, súan kája'a-de nuni. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

24 Ío inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de; Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn chaa nī chi'i itú va'a nuu ñú'un-dé. 25 Ko nini kixi-de, te nī jaa chaa jíto u'u tá'an jíin-de. Te nī chi'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. 26 Ko nuu ní kana yukú itú-ún, te kúun nuni, yúan-na te suni nī kana lazo. 27 Te nī jakoyo mozo máa táa, chaa xín. Te nī kaka'an-i jíin-de: Táta,

á tú ní chí'i-ní nunj vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'in-ní lazo yá'a núsáá. Achí-i. ²⁸ Te nj ka'an-de jíin mozo-de: ñn cháa jíto u'u ruu nj sá'a ya'á, áchí-de. Te nj kaka'an mozo-ún jíin-de: Núsáá te kuni-ní ja ná kítu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máa-de nj ka'an-de: Túu, chí nání tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jíin. ³⁰ Ná kuá'nu máa jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu cháa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ni náva'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi ini yaka-ri. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yua mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ndikin yua mostaza, ja ní ki'in ñn cháa te nj chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandaa ñn ndikin lúli-ga kúu vásá taká-ga tata. Ko nú nj ja'nu, te kúu ka'nu-ga vásá taká-ga yua. Te kuu ñn yunu ká'nu. Te chaa tisaa andívi, te vatu-ni sá'a-ti taká-ti chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jíin-de: Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñn ña'an. Te nj chisa'í-ña chíi unj tiyii yúchi onde nj ndí'i nj kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a nj ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ka'an-ya jíin-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un nj ka'an cháa nj jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachi-ri tu'un yísa'í onde kivi ní jungoo ñuyívi, áchí.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te nj nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te nj ndívi-ya ini ve'e. Te nj jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te nj kaka'an-de jíin-yá: Kani káji-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te nj ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máa Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyívi. Te tata va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivi tá'nu-ún kúu kivi jínu ñuyívi. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivi jínu ñuyívi. ⁴¹ Te máa Sé'e cháa, táji-yá ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñáyivi kásá'a kuachi jíin ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíná'an-i. ⁴³ Yúan-na te ñáyivi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máa Táa-i ini ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Chaa ío so'o kuni ná'ín, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'ún, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn janu xú'ún já yísa'í chíi ñn ñu'un, te nj ndenda nj sá'a ñn cháa, te jasú tuku-de siki, te kúsi ini-de jíin, te kua'an-de, te xikó ndí'i-de ñún ñáva'a-de, te jaan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cháa jaan-de te xikó-de ja ndúkú-de perla lúu. ⁴⁶ Te nj jini-de ñn perla ja xaan yá'u. Te nj kee-de kua'an-de. Te nj xikó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te nj jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn ñunu já júkuíta ka'nu ini mar. Te tin tini nuu tiyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñunu-ún, te nj kanatava-dé yundúcha. Te nj kajungoo-de. Te nj kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-ti ini jika. Te nj kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivi jínu ñuyívi. Chí kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñáyivi ñáá ma'ñú ñáyivi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te nj kachi Jesús jíin-de: Nj kajuku'un ini-ro taká tu'un yá'a náún, áchí-ya. Te nj kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, áchí-de. ⁵² Te nj kachi-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jini-de sa'an ñuu nátu'un andívi, te máa-de kúu nátu'un ñn cháa xii vé'e, te onde ini yaka-de táva-dé ndatíñu jáa jíin ndatíñu aná'an, áchí-ya. ⁵³ Te súan nj jinu nj ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te nj kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya ini ñuu Nazaret

⁵⁴ Te n̄i najaa-ya ñúu-ya. Te n̄i stá'an-ya núu-dé in̄i ve'e sinagoga máa-de jíná'an-de. Te n̄i kanaa in̄i-de n̄i kande'é-de nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de: Ndénu ní ni'in cháa yá'a tu'un ndíchí yá'a jíin tíñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'á náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin kuá'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní ni'in-dé taká tu'un yá'a núsáá. Achí-de. ⁵⁷ Te súan n̄i kakujá'a in̄i-i jíin-ya. Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin in̄i ve'e-de kúu ja tú kaka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Ja ní j'i Juan, cháa skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes cháa tá'ú tíñu, n̄i jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te n̄i kachi-de jíin mozo-de: Cháa yá'a kúu Juan ja skuánducha. N̄i nachaku-de ja ní j'i-de, te ja yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, n̄i t̄in-de Juan. Te n̄i ju'ni-de. Te n̄i chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías ñasí'í Felipe ñani máa Herodes. ⁴ Te Juan, a n̄i kana jíin-de nuu Herodes: Tú íó ley kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, n̄i kuni-de ka'ni-dé Juan. Ko n̄i yu'ú-de n̄i jito-de ñayivi, chí kájani ndaa in̄i-i ja in cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te in kivi ní sá'a Herodes in viko kivi ní kaku-de. Te sesí'í Herodías n̄i jita já'á-i nuu ñayivi. Te n̄i kusii in̄i Herodes jíin-i. ⁷ Te n̄i jatū'un téyí-de ja kuá'a-de taká naún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a n̄i jani íchí-ña-í, te n̄i ka'an-i: Kuá'a-ní xini Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu in ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máa rey-ún, n̄i kuxii in̄i-de. Ko sikí já ní jatū'un téyí-de jíin sikí já ní kajini so'o cháa káyee staa jíin-de-ún, te n̄i tá'ú-de tíñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te n̄i táji-de soldado n̄i ja'an. Te n̄i xiti xini Juan in̄i vekaa. ¹¹ Te n̄i cháa xini-dé kánde nuu in ko'o. Te n̄i ja'a soldado nuu súchí sí'í-ún. Te máa-i, n̄i janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te n̄i jakoyo cháa káskuá'a jíin-de. Te n̄i kandaña-de yiki kúñu Juan. Te n̄i kachinduji-de. Te n̄i kee-de kaja'an-de. Te n̄i kakastu'ún-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹³ Te n̄i jini tu'un Jesús. Te n̄i kuxio-ya kuá'an-ya yúan in̄i in barco onde nuu ñú'un té'é kánde s̄in-ya. Te n̄i kajini tu'un ñayivi jíná'an-i. Te onde taká nuu n̄i kandikin-i-ya kájika já'á-i jíin-ya. ¹⁴ Te n̄i kenda Jesús kua'an-ya. Te n̄i jini-ya núu ñayivi kuá'a xa'an. Te n̄i ndukuí'a in̄i-ya jíin-i. Te n̄i sá'a-ya taná taká ñayivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ní in̄i te n̄i chakoyo cháa káskuá'a jíin-ya nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de: Yá'a chí máa ñú'un té'é kúu, te a n̄i kee ndikandii. Táji-ní-i ná kinyoyo-i taká nuu. Te ná kuáan máa-i staa kée-í, áchí-de jíin-ya. ¹⁶ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Tú níni kí'in-i jíná'an-i: Kuá'a máa-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máa-de, n̄i kaka'an-de jíin-ya: Tú naún káñava'a-ná chí u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máa-yá, n̄i kachi-ya jíin-de: Kuá'a ná kí nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i tá'ú-yá tíñu nuu ñayivi-ún n̄i kajungoo taká-i nuu ichá. Te n̄i kí'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándiví. Te n̄i jikan ta'u-ya ja'a statilá. Te n̄i sakuáchí-ya. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te cháa-ún, n̄i kajani-de nuu ñayivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í n̄i kayee. Te n̄i kanda'a chí-i. Te n̄i kanastútú-de uxí uú jika staa kuachí-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jínu u'un mil cháa n̄i kayee-ún, te s̄in-ga kúu ñasí'í jíin súchí lúli.

Ja ní jika já'á-ya nuu mar

²² Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíin-ya, n̄i kivi koyo-de in̄i in barco. Te ná kúxnúu-de kinyoyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, chí kuéé jachá-ya ñayivi kuá'a-ún. ²³ Te n̄i jacha-ya ñayivi-ún kaja'an-i. Te n̄i kaa s̄in-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-ya. Te n̄i ini, te kánde máa in̄i-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kánde ma'ñú mar. Te ká'ú xa'an

ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, chí sua nī nana nuu tachī. ²⁵ Te tíkuáán-na kúu. Te nī jaa Jesús nuu-dé, jīka já'á-yá nuu mar. ²⁶ Te cháa káskuá'a-ún, ja ní kajinī-de-ya, já jīka-ya núu mar, te nī kayu'ú-de. Te káka'an-de: Añú kúu, áchī-de. Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, nī ka'an-ni-ya jíin-de: Sándéé iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchī-ya. ²⁸ Yúan-na te nī ka'an Pedro jíin-yá: Táta, te nú máá-ní kúu, te tá'ú-ní tíñu ná káka-ná nuu mar yá'a jaa-ná nuu-ní, áchī-de. ²⁹ Te nī ka'an-ya: Ña'an, áchī-ya. Te nī nuu Pedro inī barco. Te nī jīka-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jinī-de ja xáan kée tachī, te nī yu'ú-de. Te nī kejá'á-de sá'u-de chíi nducha. Te nī kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchī-de. ³¹ Te nī skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te nī tíin-ya-dé. Te nī kachī-ya jíin-de: Chaa tú kándija va'a kúu-ró. Naja jáni sikí inī-ro. Achí-ya. ³² Te nī ndivi-ya iní barko-ún jíin-de. Te nī kuná'in-ni tachī xáan-ún. ³³ Yúan-na te cháa ká'in inī barko-ún, nī chakoyo-de nuu-ya. Te nī kachiñú'ún-de-ya. Te káka'an-de: Jandáa ndíja máá-ní kúu Se'e Dios, áchī-de.

Ñayivi káku'u inī ñuu Genesaret

³⁴ Te nī kaja'a-ya kuá'an-ya ingá lado. Te nī chakoyo-ya ñú'un íchí ñúu Genesaret. ³⁵ Te cháa ñuu-ún, nī kanakunī-de-ya. Te nī katájī-de tu'un ní ñúu-ún. Te nī kakinchaka-de ñayivi káku'u nuu-yá. ³⁶ Te nī kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñayivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, nī kanduva'a-i.

15

Ndasa kuchá'an ñáyivi

¹ Yúan-na te yaku cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu inī ñuu Jerusalem, nī jakoyo-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de jíin-yá: ² Chaa káskuá'a jíin-ró, naja káské'ichī-de tanīnu cháa aná'an. Chí tú kánandá'á-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máá-yá, nī ka'an-ya jíin-de: Te máá-ró, suni naja káské'ichī-ro tíñu nī tá'ú Dios nuu-ro núsáá, chí ja sikí tánīnu máá-ró. ⁴ Chí nī ka'an Dios: Kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndiva'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máá-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xīn in cháa, te a kuu ní'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A nī soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achí-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúu skíkuu-de kuá'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchī-ro. Te súan kástiví-ró tú'un Dios jíin tánīnu nī kajakīn-ro. ⁷ Chaa uu xini kákuu-ró. Bueno nī jani Isaías tu'un sikī-ro súan: ⁸ Ñayivi yá'a, jíin yú'u-í kachiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chí jíká-ni kúu inī-i jíto-i ruu. ⁹ Te kachiñú'ún sáni-i ruu, chí kástá'an-i tu'un jáni inī in cháa, áchí Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te nī kana-ya xini ñáyivi-ún. Te nī ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o jíná'an-ró, Te chu'un inī-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu já kivi inī yu'u cháa kuchá'an-de sá'a, chí ja kenda inī yu'u-dé, yuán kúu ja kúchú'an-de sá'a, áchī-ya. ¹² Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, nī chakoyo-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de: Á jiní-ní ja ní kakitī inī cháa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchī-de. ¹³ Ko máá-yá, nī ka'an-ya: Taká yunu já tú ní náchu'un máá Táa-ri andíví, te tu'un-ri kí'in. ¹⁴ Sía jíná'an-ró ná kí'in-de. Chaa kuáá kástá'an ichi núu sáva-ga cháa kuáá kákuu-de. Chí nú in cháa kuáá stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáá, te ndendúu-de jungoyo-de inī xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te nī ka'an Pedro jíin-yá: Kastu'ún kájí-ní tu'un yátá yá'a nuu-ná jíná'an-ná, áchī-de. ¹⁶ Te nī kachī Jesús: Te suni onde róó tú kájuku'un inī-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un inī-ro já taká ja kée-í kivi kua'an chíi-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-í, chí onde inī añú-i vai, te yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Chí onde ichi iní añú-i kenda ja jáni ñáá inī, ja já'ni ndíyi, ja ísiki ncháa tá'an, ja kuáxán iní, ja sakuí'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nánda'á-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

21 Te n̄i kenda Jesús yúan kua'an-ya íchi ndáñúu Tiro jíin Sidón. 22 Te ñin ña'an ñúu Caná, n̄i kenda-ña ndáñúu yúan. Te n̄i kana kó'ó-ña: Tátá, Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, ch̄i sesí'í-ná ká'ú xaan tá'an-i ñin tach̄i k̄ini, áchí-ña jíin-yá. 23 Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jíin-ña. Yúan-na te n̄i jakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i kaka'an ndá'ú-de jíin-yá: Ka'an-ní jíin-ña ná k̄i'in-ña, ch̄i kána kó'ó-ña vái-ña íchi yatá-yo, áchí-de. 24 Te n̄i ka'an-ya: Mání nuu r̄i, k̄iti ní kánaa, ká'jin se'e Israel, n̄i táji-yá ruu vai-ri, áchí-ya. 25 Yúan-na te n̄i cháa-ña núu-yá. Te n̄i chiñú'ún-ña-yá. Te n̄i ka'an-ña: Tátá, chindéé ch̄ituu-ní náá, áchí-ña. 26 Te n̄i ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuánchá-yo stáa sé'e-yó te skána-yó núu lusu, áchí-ya. 27 Te n̄i ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Tátá, ko lusu-ún, ichi chíi mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u jíto'o-t̄i yáji-tí, áchí-ña jíin-yá. 28 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a n̄i kandíja-ní, ná sá'a-ná jíin-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máá hora jian ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

29 Te n̄i ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te n̄i jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te n̄i kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan n̄i jungoo-ya. 30 Te n̄i jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jíin ñáyivi rengo, ja kuáa, ja ñí'ín, ja t̄ikú'lu, jíin sáva-ga-i ja káku'u. Te n̄i kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te n̄i nasáva'a-ya-í jíná'an-i. 31 Te n̄i kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-i ja súan n̄i kajini-i náka'an ñáyivi ñí'ín, ndúva'a ñáyivi t̄ikú'lu, nákaa ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáa. Te n̄i kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

32 Te n̄i kana Jesús xin̄i cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kúndá'ú in̄i-ri ñáyivi yá'a, ch̄i a n̄i kuu un̄i k̄ivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natáji-rí-i no'on ndicha-i, ch̄i nú súan te sava ichi te kuítá ii-í. Achí-ya. 33 Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá n̄i kaka'an-de jíin-yá: Te ndénu ní'on stáa kuá'a kée ndá'a ch̄i ñáyivi kuá'a yá'a, ch̄i máni ñu'un té'é kúu yá'a, áchí-de. 34 Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni, te yaku t̄iyáká lúlí, áchí-de. 35 Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún n̄i kajungoo-i nuu ñú'un. 36 Te n̄i ki'in-ya ndí'usiá staa jíin cháká-ún, te n̄i jikan ta'u-yá, te n̄i sákuachí-yá, te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, te n̄i kajani-de nuu-í. 37 Te n̄i kayee táká-i. Te n̄i kanda'a ch̄i-i. Te n̄i kanastútú-de ja ní kendo kuachí-ún, usia ndo'o chítú ndí. 38 Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te s̄in-ga kúu ñasí'í jíin táká suchí lúlí. 39 Yúan-na te n̄i jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te n̄i nd̄ivi-ya iní barco. Te n̄i jaa-ya ndáñúu Magdala.

16

Ja kájukan-i tuni nuu-yá

1 Te n̄i jakoyo cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu-yá, ch̄i koto ncháa-de-ya kákuni-de. Te n̄i kajikan-de tuni ichi ándiví núu-yá te kuni-de. 2 Ko máá-yá n̄i ka'an-ya jíin-de: Nú n̄i ini, te káka'an-ro: nandii ndáxín, ch̄i ío viko kuá'a ándiví, áchí-ro. 3 Te jañá'an káka'an-ro: Vina te kuun saū, ch̄i ñin ñáa viko kuá'a ándiví, áchí-ro. Cháa uu xin̄i kákuu-ró. A kájin-ro naún kuní ka'an viko ándiví, ko tú kájuku'un in̄i-ro tuni k̄ivi yá'a. 4 Ñáyivi ñáa yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni nuu-rí. Ko ma kuá'a-ri ni ñin nuu-í, ch̄i máni tuni Jonás, cháa n̄i jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te n̄i skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

5 Te n̄i jakoyo cháa káskuá'a-ún inga lado mar. Te n̄i kánaa iní-de kundiso-de staa. 6 Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Koto va'a-ró máá-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo, áchí-ya. 7 Te kándatu'ún máá-de: Sik̄i já tú kándiso-yó stáa ká'an-ya núsáa, áchí-de. 8 Te n̄i jin̄i Jesús ja súan kándatu'ún-de. Te n̄i ka'an-ya: Cháa kákandíja yaku-ni kákuu-ró.

Naún kándatu'ún-ró. Ja tú ní kándiso-ró stáa náún. ⁹ Onde vina tú kájuku'un ini-ro náún. Á tú kánuku'un ini-ro já ní kuu jíin ú'un staa jíin ú'un mil chaa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jíin usiá staa-ún jíin kúun mil chaa, te nasaa ndo'o ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kájuku'un ini-ro, chi tú ní ká'an-ri tu'un statilá jíin-ró, chi sua ja kóto va'a-ró máá-ró núu yújan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo. Achí-ya jíin-de. ¹² Yúan-na te ni kájuku'un ini-de ja tú ní ká'an-ya jíin-de ja kóto-de máá-de nuu yújan ía státilá, chi sua ja má kándija-de sa'an kástá'an cháa fariseo jíin cháa saduceo.

Tu'un ni ka'an ndaq Pedro

¹³ Te ni ja Jesús ichi ndáñúu Cesarea de Filipo. Te ni jika tu'un-ya cháa káskuá'a jíin-ya: Naún cháa kúu máá Sé'e cháa káka'an ñayivi jíná'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máá-de ni kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí in cháa ni jani tu'un Dios onde sáá, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máá-ya ni ka'an-ya jíin-de: Te róo, na cháa kúu-ri káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te ni ka'an Simón Pedro: Máá-ní kúu Cristo, Sé'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te ni kachi Jesús: Xáan ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chi nasu in cháa ní kástu'ún tú'un yá'a nuu-ro, chi sua máá Táa-ri I'a kánchaa andívi ní stá'an-ya núu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-ri jíin-ró já máá-ró kúu Pedro, te siki káva yá'a kundii tiku'ni kándija-i nuu-ri sá'a-ri. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jíin-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máá ñúu nátu'un andívi. Te taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'ni iní andívi. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andívi. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni ka'an xa'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya, ja tú ni in nuu kachí-de ja máá-ya kúu Jesucristo.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

²¹ Te máá hora jian ní kej'á Jesús ni kastu'ún ndaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya ja jínu ñú'ún kí'in-ya ñúu Jerusalem te ndo'o xa'an-ya. Te cháa ni kayii jíin taká sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, ni kiñi'in sáin-de-ya. Te ni kej'á-de ká'an xa'an-dé jíin-ya: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ní tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te ni jó káva Jesús nuu Pedro. Te ni kachi-ya jíin-de: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi cháa sáká núu kúu-ró núu-ri. Chi tú ká'an-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o cháa káandija

²⁴ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Nani cháa nú kuní-de kii-de yata-ri, ma kúndá'ú ini-de máá-de, te ná kuándéé ini-de jíin tundó'o kii siki-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁵ Chi cháa jítú ini-de kaku-de chi tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in cháa ja siki ruu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ni'in-dé ní ñuyivi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jíin chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Chi máá Sé'e cháa, ndii-ya jíin taká ndajá'a-ya. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te cha'u-ya in in ñayivi nú ndasa káa tiñu ni kasá'a máá-i. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ío sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuní-de nuu máá Sé'e cháa ndii-ya ñúu-ya.

17

Siki já túku ni nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iní kivi te ni jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin ñaní-de Juan, kua'an sáin-ya jíin-de in yuku súkún. ² Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. Te ni nandii ncháa nuu-ya nátu'un ndikandii. Te sa'ma-ya ni kandukiyi nátu'un ndua luz ja nandii ndaxín. ³ Te yúan ni kandenda Moisés jíin Elías, kándatu'ún-de jíin-ya, ni kajini-de. ⁴ Te ni ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Nú kuní-ní te sá'a-ná uní ve'e kuii. In kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te ni cháa in viko nu'ún. Te ni jasú ní núu-dé. Te ni kenda luz chi. Te ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu

Se'e-ri, ja kundá'ú iní-ri-i. Te kúsi iní-ri jíin-i. Ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Díos. ⁶Te tú'un yá'a nī kajini so'o cháa káskuá'a-ún. Te nī kandua ndee-ni-de, chí nī kayu'ú xaan-dé. ⁷Yúan-na te nī jaá Jesús. Te nī skandá-ya-dé. Te nī ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíiná'an-ró, áchí-ya. ⁸Te nī kandakoto-de. Te tuká ni in naún ní kájiní-de, chí máá in-na Jesús. ⁹Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús nī ka'an xaan-ya jíin-de: Ma kachí-ro núu ní in ja súan nī kajini-ro, chí onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi, áchí-ya. ¹⁰Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, nī kajika tú'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndí Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹Te nī ka'an Jesús jíin-de: Jandáa kúu ja ndí Elías xna'an-ga, te nasájáa-de taká ndatíñu. ¹²Ko ká'an-ri jíin-ró, ja á nī ndii Elías, te tú ní kánakuni-i-de. Te nī kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jíin-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e cháa. Achí-ya. ¹³Yúan-na te cháa káskuá'a-ún, nī kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, cháa nī skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jíin-de.

Siki súchí jí'iyí'

¹⁴Te nī najakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te nī cháa in cháa nuu Jesús. Te nī jukuiñi jíití-de nuu-yá. ¹⁵Te nī ka'an-de: Táta, kundá'ú iní-ní se'e-ná, chí jí'iyí'-i, te ndó'o xaan-í. Te tñi jínu nduá-i nuu ñú'un, te tñi jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶Te nī kinchaka-ná-i nuu cháa káskuá'a jíin-ní, te tú kákuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷Te nī ka'an Jesús: Ñáyivi xaan ní'in iní kákuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jíin-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸Te Jesús, nī ka'an xaan-ya nuu tachí kini-ún, te nī kenda kua'an iní suchí-ún. Te nī nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹Yúan-na te nī jakoyo sin cháa káskuá'a-ún nuu Jesús, te nī kaka'an-de: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná kí'in, áchí-de. ²⁰Te nī kachí Jesús jíin-de: Siki ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yuán. Chí ká'an ndaa-ri jíin-ró, ja nú kákandíja-ró, vasté in tí'li nátu'un in ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yuán, achí-ro, te kí'in. Te kuu sá'a-ró taká tiñu súan. ²¹Ko in tá'an yuán ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²²Te nini ká'in-ya iní ñuu Galilea, te nī kachí Jesús jíin-de: Máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga cháa. ²³Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, nī kanduku'á xaan iní-de.

Siki xú'ún póniná

²⁴Te nī jakoyo-ya núu Capernaum. Te cháa kájukan poniná, nī chakoyo-de nuu Pedro. Te nī kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te nī ndívi-de iní ve'e. Te nī ka'an Jesús xna'an-ga jíin-de: Naún kachí-ro. Taká cháa rey iní ñuyívi yá'a, ndénu kájukan-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa sin ve'e, áchí-ya. ²⁶Te nī kachí Pedro jíin-yá: Nuú cháa sin ve'e kájukan-de, áchí-de. Te nī kachí Jesús jíin-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáá. ²⁷Ko náva'a tú skití iní-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skívi-ró gancho, te katíin-ró tíyáká kenda xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yuán ni'in-ro in peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jíin róó. Achí-ya.

18

Ndéja kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andívi

¹Te suni kivi-ún nī chakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Ndé cháa kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andívi, áchí-de. ²Te nī kana Jesús xini in suchí lúli. Te nī jani-ya-í ma'ñú-de. ³Te nī kachí-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja nú tú naxío káva iní-ro te nduu-ró nátu'un in suchí lúli, ma kivi kuti-ro iní ñuu nátu'un andívi. ⁴Chí nú ndé cháa

sásúchí-de máá-de nátu'un suchí lúlí yá'a, cháa-ún kúñá'nu-ga iní ñuu nátu'un andíví. ⁵ Te cháa ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de ñn suchí lúlí nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. ⁶ Te nú ñn suchí lúlí yá'a kándíja-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ñn cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñn yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuu ndúcha mar núú. ⁷ Naka ndá'ú ñayivi iní ñuyivi, chí kájito nchaa-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'ún já koo kivi-ún. Ko naka ndá'ú cháa ja skivi-de-i iní kuachi. ⁸ Núsáa te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja koo rengo-ro xí koo tikú'lu-ró kúchaku-ro ní káni, nasu já koo ndendúú nda'a-ro xí ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'ún ní káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuní skivi róo nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jíin ñn-ni nduchi-ro, nasu já koo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'ún infierno. ¹⁰ Koto-ró máá-ró jíná'an-ró. Ma sá'á iní-ro núu ñn suchí lúlí yá'a. Chí a ká'an-ri jíin-ró já ndá'á-a-í ká'io andíví, nene kájini-ya núu máá Táa-ri ja kánchaa-ya onde andíví.

Siki rí kiti ní sana

¹¹ Chí máá Sé'e cháa, ni kii-ya já náma-ya táka ñayivi já á ni naa. ¹² Ndasa kájani iní-ro. Nú ñn cháa ñáva'a-de ñn ciento rií, te skuíta-de ñn-ti. Á tú xndóo-de kuun xíko xia'un kuun-gá-ti, te ki'in-de onde yuku kinandúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú ni nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jíin-ró ja kúsi-gá iní-de jíin kiti-ún vásá jíin kúun xíko xia'un kuun-gá kiti tú ni kásana-ún. ¹⁴ Te súan máá Táa-ro I'a kánchaa onde andíví, tú jata'an iní-ya já náa ní ñn tá'an suchí lúlí yá'a.

Ndasa kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'an, te kastu'un sá'i-ro núu-dé naún kuachi ni sá'a-de. Te nú ni chu'un iní-de tu'un ká'an-ro jíin-de, yúan-na te a ni ndumani-dé jíin-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayivi kí'in jíin-ró, nává'a jíin tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an cháa-ún, te kastu'un-ró núu tikú'ni kándíja. Te nú suni tú ní chú'un iní-de tu'un ká'an tikú'ni-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un ñn cháa síin nación xí ñn cháa xíní. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kunu'ni iní andíví. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andíví. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jíin-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyivi yá'a, koo conforme-ro siki ñn tu'un ja ká'ikan ta'u-ro, te máá Táa-ri onde andíví skikuu-ya tú'un-ún jíin-ró. ²⁰ Chí nú ni kanataka uu xí uní ñayivi káchi'ú-ún-i ruu jíin sí'ví-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu iní

²¹ Yúan-na te ni ja Pedro nuu-ya. Te ni ka'an-de jíin-ya: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu iní nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Onde usia jínu náún, áchí-de. ²² Te ni kachi Jesús: Tú ká'an-ri jíin-ró já onde usia jínu, chí onde kuun ciento kuun xíko uxí jínu. ²³ Ja yúan máá ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn cháa kúu rey, ja ní kuní-de sánda-de cuenta jíin mozo-de. ²⁴ Te ni keja'á-de násá'a-de cuenta. Te yúan ni ja ñn cháa taú ñn millón peso nuu-dé. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te ni tá'ú tínu jito'o-de ja ná kúya'u-de jíin sé'e-de jíin ñási'i-de jíin táka ndatiñu nává'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te ni jukuiñi jítí mozo-ún. Te ni ka'an ndá'ú-de jíin rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vásá ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. ²⁷ Te máá jito'o-ún, ni kundá'ú iní-de mozo-de. Te ni sía-de kua'an. Te ni sá'a-de tuká'nu iní ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te ni ketá'an-de jíin ñn tá'an mozo-de ja taú uxí peso nuu-dé. Te ni katíin cháa-ún. Te ni kiti-dé sukun cháa-ún. Te ni ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, ni jukuiñi jítí núu-dé. Te ni ka'an ndá'ú

jíin-de: Kundatu te vása ná chúnáa ndí'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máá-de, tú ní kuní-de, chi n̄i chindee-de cháa-ún vekaa onde kiv̄i ní nakunáa já taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te n̄i kajin̄i tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te n̄i kakuxíí xáan iní-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kanakani ndí'i-de tu'un nuu jító'o-de ja ní ta'an cháa-ún. ³² Yúan-na te jító'o-ún, n̄i kana-de xin̄i mozo ñáá-ún n̄i jaá. Te n̄i ka'an-de: Mozo ndiva'a kúu-ró, chi taká ja taú-ro-ún n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu-ro, chi n̄i ka'an nda'ú-ro jíin-rí. ³³ Te nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ri róó, suni súan ní kundá'ú in̄i-ro tá'an mozo-ro núú, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te n̄i kit̄i in̄i jító'o-ún nuu-dé. Te n̄i chí'i-de cháa nda'a justicia, onde n̄i nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máá Táa-ri andiv̄i jíin-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núú taká ñani-ro, onde jíin iní jíin añú-ro nú naún kuachi sá'a-de jíin-ró, áchí-ya jíin-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-í-ya

¹ Te n̄i ndí'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te n̄i kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te n̄i jaá-ya yúñúú Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñáyivi, n̄i kandikin-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te yúan n̄i nasáva'a-ya-í jíin'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku cháa fariseo nuu-ya, ja kóto nchaa-de-ya kákuni-de. Te n̄i kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo ñn cháa ñasíí-de ja sikí nani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máá-yá, n̄i ka'an-ya: Á tú ní káka'u-ró tutú ndasa n̄i sá'a Dios cháa onde xnáñúú, chí ja yíí jíin já sí'í ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháa táa-de náa-de, te kétá'an-de jíin ñasíí-de. Te ñn-na ñáyivi kúu ndendúú-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí ñn-na kúu. Núsáa te ma sásín ñn cháa ja á n̄i skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te n̄i kakachi-de jíin-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tiñu ja kúva'a akta ndusín, te ndoo-ña núsáa, áchí-de. ⁸ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Siki já ní'in in̄i añú-ro jíin'an-ró, yúan ní jat̄u'un Moisés ja xndóo-ró ñasíí-ro. Ko onde xnáñúú, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñasíí-de, nasu já tiní in̄i-ña, te tanda'a-dé jíin inga-ña, ísiki ncháa-de ñasíí-de. Te cháa tanda'a jíin ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te n̄i kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá: Nú súan ío tiñu taká cháa jíin ñasíí-de, va'a-ga ma tanda'a-dé núsáa, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nasu taká cháa juku'un in̄i-de tu'un yá'a, chí cháa n̄i ja'a-ri tu'un nuu-dé, cháa yúan kájuku'un in̄i-de. ¹² Ío cháa kákuu eunuco onde kiv̄i ní kaku-de chíí náa-de, te ío cháa kákuu eunuco n̄i sá'a inga cháa jíin-de, te ío cháa kákuu eunuco n̄i kasá'a máá-de ja sikí ñúú nátu'un andiv̄i. Cháa ja kúu juku'un in̄i-de, ná júku'un in̄i-de núsáa. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te n̄i chakoyo ñáyivi jíin súchí lúli-i, ja ná cháa-ya ndá'a-yá xin̄i-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaka'an xaan-dé jíin ñáyivi-ún. ¹⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Sía ná kíkoyo súchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kiv̄i in̄i ñuu nátu'un andiv̄i, áchí-ya. ¹⁵ Te n̄i cháa-ya ndá'a-yá xin̄i-í jíin'an-i. Te n̄i kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúka

¹⁶ Te yúan n̄i jaá ñn cháa súchí núu-yá, n̄i ka'an-de jíin-yá: Cháa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ní'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni. Achí-de. ¹⁷ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ní ñn cháa va'a ío, chí máá ñn-ni Dios. Nú kuní-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tiñu n̄i tá'ú-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te n̄i kachi-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáa, áchí-de. Te Jesús, n̄i ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma

sákuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatu nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú iní-ro máa-ró, áchí-ya. ²⁰ Te nì kachì chaa súchí jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a nì skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. ²¹ Te nì kachì Jesús jíin-de: Nú kuni-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ²² Te chaa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kúxí iní-de, chì kua'a xaan ndatíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te nì kachì Jesús jíin chaa káskuá'a jíin-yá: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ñn chaa kúká iní ñuu nátu'un andívi. ²⁴ Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachí-ga ja'a ñn camello yau yiki tíkuí, vasa ñn chaa kúká kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁵ Ko chaa káskuá'a jíin-yá, súan nì kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kayu'ú xaan-dé. Te nì kaka'an-de: Ndé chaa kaku núsáá, áchí-de. ²⁶ Te nì ndakoto Jesús nuu-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de: Jíin chaa má kúu kuti, ko taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an Pedro jíin-yá: Náá, nì kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikín-ná ní vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchí-de. ²⁸ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an máa Sé'e chaa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri iní ñuyivi jáá, kivi-ún te kunchaa-ro núu uxí uu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata chaa Israel, chì kándikin-ro rúu. ²⁹ Te chaa skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja sikí rúu, te nani'in-dé ñn ciento vuelta. Te suni ní'in tá'u-dé kuchaku-de ní káni. ³⁰ Te kua'a chaa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te chaa sandí'i-na, ndunúu-de.

20

Chaa kásatiñu nuu itú

¹ Chì ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn chaa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñn jañá'an, ndúkú-de chaa sátiñu nuu itú-de. ² Te nì sánda-de jíin chaa kásatiñu-ún ja chá'u-de ñn peso ja kivi. Te nì táji-de chaa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni nì kenda-de nátu'un ka'ñn. Te nì jini-de nuu sava-ga chaa ká'jin sáni-de nuyá'u. ⁴ Te nì kachì-de jíin chaa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chì cha'u va'a-ri róó, áchí-de. Te máa chaa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te nì kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu jíin ká'uni. Te suni súan nì sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un nì kenda tuku-de. Te nì ketá'an-de jíin yakú-ga chaa ká'jin sáni. Te nì kachì-de jíin chaa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a ní ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te nì kakachì chaa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te nì kachì-de jíin máa chaa-ún: Kuangoyo nuu itú-ri, chì cha'u va'a-ri róó, áchí-de. ⁸ Te nuu ní iní kivi-ún, te nì kachì jito'o itú-ún jíin mandador: Kana xini chaa ká'jin nuu tiñu te cha'u-ró-de, onde chaa nì chaa sandí'i-na te onde chaa nì chaa núu, áchí-de. ⁹ Te nì chaa chaa nì jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te nì káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñn ñn-de. ¹⁰ Te nì chaa chaa nì jakoyo núu yúan. Te káani iní-de ja ví'í-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñn peso nì káki'in ñn ñn-de jíná'an-de. ¹¹ Te nì káki'in-de ya'u-de-ún. Te nì kandonda va-a-de káka'an-de sikí jito'o ve'e-ún. ¹² Chaa sandí'i-na yá'a ñn hora-ni nì kásatiñu-de, te ñn núu-ni nì cha'u-ní-de jíin-ná ja xaan ní'ní te ní'in nì kásatiñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. ¹³ Te máa jito'o nì kachì-de jíin ñn-de: Amigo, tú sá'a ndiva'a-ri jíin-ró. Nasu ní sánda-yo já ñn peso ki'in-ró náún. ¹⁴ Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chì ruu kuni-ri cha'u-ri chaa sandí'i-na yá'a nátu'un nì cha'u-ri róó. ¹⁵ Tú kuu sá'a-ri ja kuni-ri jíin já xín máa-rí náún, xí kúkuásún iní-ro já vá'a nì cha'u-ri-de. ¹⁶ Súan kúu ja taká chaa núu, nduu-de sandí'i-na. Te chaa sandí'i-na-ún, nduu núu-de. Chì kána-ya xini kuá'a ñáyivi, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

¹⁷ Te nì kaa Jesús kua'an-ya íchi ñuu Jerusalén. Te nì jaka sñn-ya ndí'uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te nì ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuni-ro, chì kaa-yó kí'in-yo

ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e chaa nuu táká sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachi'i-de-ya ndá'a ñáyivi s̄in naci6n, náva'a sákátá-i nuu-yá. Te kuá'a-i ta'u-yá. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kiví te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán #n náa ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te n̄i jaá náa se'e Zebedeo nuu-yá jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-ya, jikán-ña #n favor nuu-yá. ²¹ Te máá-ya, n̄i ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchí-ya. Te ni kachi-ña jíin-ya: Kuá'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúú se'e-ná yá'a jíin-ní, #n-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kiví tá'ú-ní tiñu in̄i ñuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Tú kájin̄i-ro naún kúu ja kájukan-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sik̄i-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máá-de n̄i kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sik̄i-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-rí jíin ichi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, ch̄i máá Táa-rí jiní ndé chaa ni'in, ch̄i a n̄i sátu'a-ya já kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te ux̄i-ga chaa-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kakit̄i in̄i-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, n̄i kana-ya xiní-dé. Te n̄i kachi-ya jíin-de: Kájin̄i-ro já cháa kakuñá'nu nuu ñáyivi s̄in naci6n, tá'ú téyíi-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu sik̄i máá-de, suni kát̄in n̄i'in so'o-de. ²⁶ Ko sik̄i róó jíná'an-ró, na tú súan koo. Ch̄i nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuát̄iñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róó kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Natu'un máá Sé'e chaa, ch̄i tú vai-ya já kuát̄iñu ñáyivi núu-yá, ch̄i sua ját̄iñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máá-ya kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Sik̄i úu chaa kuáa

²⁹ Yúan-na te n̄i kenda koyo-ya in̄i ñuu Jericó. Te kua'a xaán ñáyivi, n̄i kandikin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu chaa kuáa yú'íchi-ún. Te n̄i kajini so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te n̄i kakana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, n̄i kaka'an xaán-í jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá n̄i kakana jaa-de: Táta Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, áchí-de. ³² Te n̄i jukuiñi Jesús. Te n̄i kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rí jíin-ró kákuñi-ro, áchí-ya. ³³ Te n̄i kaka'an-de jíin-ya: Táta, ja ná ndúndij̄in nduchi-ná kákuñi-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús n̄i kundá'ú in̄i-ya-dé. Te n̄i ké'é-ya nduchi-dé. Te n̄i kandundij̄in-ni nduchi-dé. Te n̄i kandikin-de-ya kuá'an-de jíin-ya.

21

Ja ní kiví Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakuyani-ya ñúu Jerusalén, n̄i jakoyo-ya ñúu Betfagé ch̄i yuku Olivos. Yúan-na te n̄i táji Jesús uu chaa káskuá'a jíin-ya kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kua'an onde ñuu kánchaa nuu-ro jián, te ni'in-ro #n burro nú'ni-ti jíin #n burro yíkin jíin-tí. Te ndáji-ró-tí, te kunchaka-ró-tí kii-ró jíin-tí nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé chaa ka'an jíin-ró, te kachi-ro kúni-de: máá Jito'o-yo jínu nú'ún-ya-ti, ach̄i-ro. Yúan-na te sía-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skíkuu tu'un n̄i ka'an chaa n̄i jani tu'un Dios: ⁵ Kachi nuu sésí'í ñuu Sion: Yá'a ndé'é-ró ch̄i Rey máá-ró vai-ya núu-ro. Vitá in̄i-ya. Te yóso-ya #n burro yíkin se'e kit̄i ndíso, áchí. ⁶ Te chaa káskuá'a-ún kaja'an-de. Te n̄i kasá'a-de natu'un n̄i tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaka-de burro jíin burro yíkin-ún n̄i najaa-de nuu-yá. Te n̄i kachúkú-de tikachí-de sik̄i-tí. Te n̄i jukoso-ya-ti. ⁸ Te ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kajakin-i tikachí-i in̄i ichi. Te sava-ga-i n̄i kaja'nu-i nda'a yúnu. Te n̄i kajakin-i in̄i ichi-ún. ⁹ Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá jíin ñáyivi kándikin ichi yatá-ya, n̄i kaka'an jaa-i: Xáan va'a Se'e David. Ná nákana jaa-yó-ya, ch̄i ndíso-ya tiñu máá Tatá. Xáan va'a I'a kúu-ya onde andívi.

Achí-i. ¹⁰ Te n̄i k̄iv̄i-ya iní ñuu Jerusalem. Te n̄i kuvaa taká ñayiv̄i ñúu-ún. Ndé chaa kúu chaa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te n̄i kaka'an ñayiv̄i-ún: Chaa yá'a kúu Jesús chaa jáni tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret ndañúu Galilea vai-de. Achí-i.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹² Te n̄i k̄iv̄i Jesús in̄i ve'e ij Dios. Te n̄i kiñi'in-ya ñayiv̄i kájaan, káxikó, íin in̄i ve'e ij-ún, kája'an. Te n̄i skuíó káni-ya mesa chaa káxndáji xu'ún, jín silla chaa káxikó paloma. ¹³ Te n̄i ka'an-ya jín-i: A yóso núu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájikan ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máá-ró, a n̄i kanasá'a-ró yaú kava ñakuí'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñayiv̄i kuáá jín ñayiv̄i rengo, n̄i jakoyo-i nuu-ya in̄i ve'e ij. Te n̄i nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, n̄i kajini-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jín núu súchí lúlí kákana jaa-i in̄i ve'e ij-ún: Xáan va'a Se'e David, áchí-i. Te n̄i kakiti in̄i-de. ¹⁶ Te n̄i kaka'an-de jín-ya. Á tú jini so'o-ró já káka'an súchí yá'a, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Á té ka'u-ga-ro tutu ndasa ká'an: Súchí lúlí jín súchí kájaxin, va'a kánakana jaa-i ní, sá'a-ní, áchí. ¹⁷ Te n̄i xndoo-ya-dé. Te n̄i kenda-ya ñuu kua'an-ya onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérkexe

¹⁸ Te jañá'an k̄iv̄i xían-ún kuano'on-ya onde ñuu, te jí'i-ya sóko. ¹⁹ Te n̄i jini-ya núu ñn mérkexe kándij yu'íchi-ún. Te n̄i jaa-ya núu mérkexe-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-ya, chí máá núma-ní ío. Te n̄i ka'an-ya jín: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchí-ya. Te n̄i ichi kájani mérkexe-ún. ²⁰ Te chaa káskuá'a jín-ya, n̄i kanaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te n̄i kaka'an-de: Ndasa n̄i sá'a-ya já ní ichi kájani mérkexe-ún, áchí-de. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú kákandija-ró te tú jáni sikí in̄i-ro, nasu máá ñn tiñu mérkexe yá'a kuu sá'a-ró, chí suni kuu nú ka'an-ro jín yúku yá'a: Kuxio te jungoo-ró onde nuu mar kundee-ró, te kuu súan. ²² Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandija-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Sikí tiñu ndiso Jesús

²³ Te n̄i najaa-ya iní ve'e ij. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jín cháa n̄i kayii in̄i ñuu, n̄i jakoyo-de nuu-ya. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: Na jín tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró súan. Achí-de. ²⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'un-rí róo ñn tu'un. Te nú kuu xndió káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. ²⁵ Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde n̄i kii tu'un-ún. Onde andíví xí onde chaa, áchí-ya jín-de. Yúan-na te n̄i kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andíví, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. ²⁶ Te nú ka'an-yo já onde chaa, te káyú'ú-yo ñayiv̄i, chí ndivii-í kájani in̄i-i ja cháa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu Juan. Achí-de jín tá'an-de. ²⁷ Te n̄i kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jín Jesús. Te suni n̄i ka'an-ya jín-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Sikí úu se'e yíi

²⁸ Ko ndasa kájani in̄i-ro. ñn chaa n̄i io uu se'e yíi-de, te n̄i jaa-de nuu ñn-i. Te n̄i kachi-de jín-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchí-i. Ko n̄i kunúu, te n̄i nakani in̄i-i te kua'an-i. ³⁰ Te táa-ún, n̄i jaa-de nuu ingá-i. Te suni súan n̄i ka'an-de jín-i. Te n̄i ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, áchí-i. Ko tú ní já'an-i. ³¹ Ja ndéndúú-i, ndé ñn-i n̄i skíkuu tiñu kuni táa-i, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Súchí ñn, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró ja cháa xíní jín ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu vásá róo jíná'an-ró. ³² Chi n̄i kii Juan, n̄i stá'an-de ichi ndaa nuu-ro, te tú ní kákandija-ró tú'un ká'an-de. Ko chaa xíní jín ñá'an téné, n̄i kákandija-ún tú'un n̄i ka'an-de. Te máá-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náv'a kándija-ró núu-dé.

Sikí cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Ni io ñn chaa, táa iní ve'e kúu-de. Te ni nachu'un-de ñn itu uva. Te ni jasú-de jakú, te ni jacha-de ñn yaú nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de ñn torre, te ni xndóo-de nuu cháa kásatiñu jín. Te ni kee-de kua'an jíká-de. ³⁴ Te ni chaa kivi ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itu uva, ni tájí-de mozo-de kája'an nuu cháa kásatiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko chaa kásatiñu, ni kakatiñ-ún mozo-de. ñn-de ni kastují, inga-de ni kaja'ni, te inga-de ni kaja'a yuu xiní-dé. ³⁶ Te máá jító'o, ni natáji tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an, kua'a-gá vásá já xnáñúú. Te suni súan ni kasá'a-ún jín mozo-de. ³⁷ Te onde sandi'i-na, te ni tájí-de se'e yíi-de kua'an. Ná koo ja jínú'ún nuu sé'e-ri, áchí-de. ³⁸ Ko ja kásatiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jító'o, te ni kaka'an: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndoo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ³⁹ Te ni kakatiñ-ún máá sé'e. Te ni kakiñi'in-ún-de yata itu uva. Te ni kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú ni chaa jito'o itu uva. Te ndasa sá'a-de jín cháa kásatiñu-ún, áchí-ya jín-de. ⁴¹ Te ni kaka'an-de jín-yá: Xnáa íi-dé chaa ñáá-ún. Te kua'a-de itu uva-de-ún nuu ingá chaa kásatiñu. Te kivi kúun nde'e, te nakua'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te ni ka'an Jesús jín-de: Té ka'u-ga-ro tutú i yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa kachutá'an, yuán kúu máá yúu ndíso fuerza jiki. Máá Tatá Dios ni sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, náva'a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Chaa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchi sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo ni kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ni kajuku'un iní-de ja siki máá-de ni ka'an-ya. ⁴⁶ Te ni kandúkú-de modo ñn-de-ya. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi, chi kájani iní-i ja ñn chaa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te ni ka'an Jesús inga tu'un yátá jín-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn rey ja ní sá'a-de ñn viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te ni tájí-de mozo-de kuakana xini táká ñayivi ní kastu'ún-de nuu, ná kii-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuni-i kii-i. ⁴ Te ni tájí tuku-de yaku-ga mozo-de kája'an. Te ni ka'an-de: Kachi nuu ñayivi ní kana-ri xini-ún: A ni sátu'a-ri ja kúxini-yó. Ni ja'ni-rí xndiki-rí jín kiti xá'án, te ndi'i a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájítú iní-i. Te kája'an-i tiñu máá-i, ñn-i ichi rancho-i, te inga-i nuu ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, ni kakatiñ-i mozo-de, te ni kaja'a-i tuka nuu-dé, te ni kaja'ni-í-de. ⁷ Te ni jini tu'un rey. Te ni kití iní-de. Te ni tájí-de soldado-de kája'an. Te ni xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndíyi-ún. Te ni ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te ni ka'an rey jín mozo-de: Jandáa, ja viko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xini-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'án jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yata ñúu. Te kana-ró xiní nasaa ñayivi ní'in-ro, ná kii-i nuu viko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te ni kenda koyo mozo-de kája'an taká-ni ichi. Te ni stútú-de nasaa ñayivi ní kani'in-dé: ñn jínu-ni ñayivi vá'a jín ñayivi ú'u. Te viko tánda'a-ún ni chítú ndí jín ñayivi. ¹¹ Te ni kivi rey iní ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te ni jini-de nuu ñn chaa ja tú ñú'un-de sa'ma viko tánda'a. ¹² Te ni kachi-de jín cháa-ún: Amigo, ndasa ni kivi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró sá'ma viko tánda'a, áchí-de. Te máá cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te ni ka'an rey jín cháa kájatíñu-ún: Ñn-ró te ku'ni-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñáa yata ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi ni kana-ri xini kuá'a-í, ko yaku-ni-i ni kaji-ri, áchí-ya.

Siki xú'ún yóo

¹⁵ Yúan-na te kája'an chaa fariseo. Te ni kandatú'ún máá-de nú ndasa ñn yátá-de-ya jín tú'un ká'an-ya. ¹⁶ Te ni katáji-de chaa káskuá'a jín máá-de jín cháa herodiano kája'an

nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájini-ná ja ká'an ndaa-ní te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'ú-ní jíto-ní ni ìn chaa, chì tú ndé'é-ní ndasa jíto taká chaa. ¹⁷ Núsáá te kachì-ní nuu-ná jíná'an-ná: Ndasa kachì-ní, á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ¹⁸ Ko Jesús, nì juku'un inì-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xini kákuu-ró. Naja kájito nchaa-ro rúu. ¹⁹ Stá'an xu'ún yóo jíán ná ndé'é-rí. Achí-ya jíin-de. Te nì kastá'an-de ìn peso máá-de nuu-yá. ²⁰ Yúan-na te nì kachì-ya jíin-de: Ndé chaa kúu chaa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. ²¹ Te nì kaka'an-de jíin-yá: César kúu, áchí-de. Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáá, áchí-ya. ²² Te nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, te nì kanaa iní-de, te nì kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Sikì já náchaku ndiyi

²³ Te suni kivì-ún nì jakoyo chaa saduceo nuu-yá. Chaa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te nì kajika tu'un-de-ya: ²⁴ Maestro, Moisés nì ka'an-de: Nú ìn chaa kuu-de, te nú tú se'e-de ní ío. Te ñani-de, ná nátanda'a jíin ñásí'í-de, te ndukani-de tata ñani-de. ²⁵ Te jíin-ná nì ka'io usiá ñani. Te chaa núu nì tanda'a-dé. Te nì jíi-de. Te tú se'e-de ní ío. Te nì xndóo-de ñásí'í-de nuu ñani-de. ²⁶ Te suni súan nì ta'an chaa uu, te suni súan chaa unì, onde ndí'usiá-de. ²⁷ Te nuu ní kaji'ì ndí'usiá-de, te suni nì jíi máá ñá'an-ún. ²⁸ Núsáá te kivì náchaku taká ndiyi, te ja ndí'usiá-de ndé ìn-de kuu-ña ñásí'í-de. Chì ndí'í-de nì kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ²⁹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Mání kástíví-ró tú'un, chì tú kájuku'un inì-ro jíin tutú ìi, ni jíin fuerza Dios. ³⁰ Chì kivì náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni chaa tú tanda'a-dé jíin ñásí'í, ni ñá'an tú koo yii-ña. Chì nduu-de nátu'un ndajá'a Dios andíví. ³¹ Te sikì ndiyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jíin-ró: ³² Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios chaa nì kaji'ì kúu-ya, chì sua Dios chaa káichaku kúu-ya, áchí Jesús jíin-de. ³³ Te ñayivi-ún, nì kanaa iní-i nì kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

³⁴ Yúan-na te chaa fariseo, nì kajini so'o-de ja ní kundéé-yá jíin cháa saduceo, te nì kandututú-de. ³⁵ Te ìn máá-de, ja kúu-de maestro ley, nì jika tu'un-de-ya náva'a koto nchaa-de-ya kuní-de: ³⁶ Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. ³⁷ Te nì kachì Jesús jíin-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ní núu jiní tuní-ro, áchí. ³⁸ Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inì-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inì-ro máá-ró, áchí. ⁴⁰ Te chì ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutu ley, jíin taká tutu chaa nì kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Sikì Sé'e David

⁴¹ Te nini ká'jin tutú cháa fariseo yúan, te Jesús nì jika tu'un-yá-de: ⁴² Ndasa kájani inì-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te nì kakachì-de jíin-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. ⁴³ Te nì ka'an-ya jíin-de: Te naja ní sá'a Espíritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáá. Chì nì ka'an-de: ⁴⁴ Máá Tatá Dios, nì ka'an-ya jíin Jito'o-rì: Nungoo-ró íchi ndává'a-rì nini ná chúkú-rí chaa kájito u'u róo kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí. ⁴⁵ Te nú Jito'o nì ka'an David jíin-yá, te ndasa kúu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁶ Te nì ìn-de tú ní kúu xndíó káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te nì tuká ní chúndéé iní nì ìn-de kaka tu'un-de-ya onde kivì-ún.

1 Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin ñáyivi jíin cháa káskuá'a jíin-yá: 2 Chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ni kajungoo-de nuu silla Moisés. 3 Núsáa te taká naún tá'ú-de tiñu nuu-ro, yuán kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Chi ká'an-de, ko tú káskíkuu-de. 4 Chi káju'ni-de carga vee ja yíi kúndiso-i, te káchaa-de sikí-í. Ko máa-de jíiná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jíin ñin nda'a lúlí-de. 5 Chi kásá'a-de taká tiñu-de náva'a kuní ñáyivi núu-dé. Chi kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jíin yú'a nuu tikachí-de. 6 Te xaan kákusi iní-de jíin silla jíin'ún onde xini mesa nuu ío xini, jíin silla onde xini mesa iní ve'e sinagoga. 7 Suni ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jíin-de, kákusi iní-de jíin. 8 Ko máa-ró jíiná'an-ró, ma kúnání-ró Maestro, chi ñin máa tú'ún-ni kúu Maestro máa-ró, kúu Cristo. Te taká róo, ñani kákuu-ró. 9 Te ma ká'an-ro ja ní ñin chaa iní ñuyívi yá'a kúu Táa-ro. Chi ío ñin Táa-ro jíiná'an-ró, te kánchaa-ya onde andívi. 10 Ni ma kúnání-ró Jito'o. Chi ío ñin Jito'o-ro jíiná'an-ró, te Cristo kúu-ya. 11 Te chaa kúná'nu-ga nuu-ro, ná nduu-de mozo nuu-ro jíiná'an-ró. 12 Chi chaa sáñá'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. 13 Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kájasu-ro ñuu nátu'un andívi núu ñáyivi. Chi tú kivi koyo máa-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. 14 Naka ndá'ú kuu róo, chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró ja túu kuachi-ró, yuán kájukan ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'í-gá ta'nu ndatu-ro. 15 Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káxndékava-ró mar jíin ñú'un íchí ja skándíja-ró ñin chaa. Te nú a ni kandíja-de, te ví'í-gá uu jínu nduu-de ñin se'e infierno kásá'a-ró vása máa-ró. 16 Naka ndá'ú kuu róo chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi káka'an-ro: Nú ndé chaa játu'un téyí-de sikí vé'e íi, te tú ní'in tiñu, ko nú ñin chaa játu'un téyí-de sikí oro iní ve'e íi-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. 17 Chaa ñáa jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máa vé'e íi ja sándoo oro-ún. 18 Te: Nú ndé chaa játu'un téyí-de sikí altar, tú ní'in tiñu. Ko nú ñin chaa játu'un téyí-de sikí ndatíñu ni kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. 19 Chaa xini ñáa jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu ni soko-í, xí máa altar ja sándoo ndatíñu-ún. 20 Núsáa te chaa játu'un téyí sikí altar, sikí máa altar játu'un téyí-de jíin sikí taká ndatíñu káxiukú núu-ún. 21 Te chaa játu'un téyí sikí vé'e íi, sikí máa vé'e íi-ún játu'un teyí-de jíin sikí I'a ncháa iní-ún. 22 Te chaa játu'un teyí sikí andívi, játu'un teyí-de sikí silla nuu tá'ú Dios tiñu jíin sikí I'a kánchaa nuu-ún. 23 Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chaa uu xini kákuu-ró. Chi kája'a-ró ñin sikí uxí décimo ita minú jíin itá xíin jíin comino nuu Dios, te káxndoo-ró tú'un kánúu xáan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jíin ndása kundá'ú iní-ya yóo, jíin ndása kándíja-yó. Taká ya'á kánúu sá'a-ró núu, te suni ma xndoo-ró ingá-ún núu. 24 Chaa kuáa kákuu-ró ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Chi máni kátava-ro týúkún te kákókón-ró camello. 25 Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró. Chi kánakacha-ró íchi yatá vaso jíin íchi yatá kó'o. Ko ichi iní ñú'un chítú tú'un kuí'ná jíin tú'un káñáa. 26 Chaa kuáa kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi iní vaso jíin ichí iní kó'o, náva'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. 27 Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi nátu'un ve'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandáa ja lúu káa ichi yatá, ko ichi iní ñú'un chítú yíki añú jíin taká ja te'yú. 28 Suni súan máa-ró jíiná'an-ró, chi ichi fuera, jandáa kásá'a-ró ja cháa ndaa kákuu-ró núu ñáyivi. Ko ichi iní-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jíin tú'un káñáa. 29 Naka ndá'ú kuu róo chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, chi káskuá'nu-ró vé'e añú chaa ni kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká chaa ndaa. 30 Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ká'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jíin-de ja ká'ni-yo cháa ni kajani tu'un Dios núu, áchí-ro. 31 Te

súan kájani ndaa-ro tú'un sikí máá-ró, chí táa-ro ní kaja'ni-dé chaa ní kajani tu'un-ya. Te máá-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Koo jíin sé'e koo kákuu-ró. Ndasa kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núu infierno núsáá. ³⁴ Já yúan tájí-rí chaa kani tu'un Dios nuu-ro jíin cháa ndíhí jíin cháa chaa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jiká cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yúnu xii-de iní ve'e sinagoga máá-ró, te chindikín-ro-dé ndita'an ñuu. ³⁵ Náva'a koo kuachi sikí máá-ró já ní jati ñiñi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde ñiñi cháa ndaa Abel, te onde ñiñi Zacarías, se'e Berequías, chí ní kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jíin vé'e ij. ³⁶ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Taká tundó'o yá'a kii sikí ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, ní kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios. Te ní kaja'a-ró yúu cháa ní tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ní kuní-ri nastútú-rí se'e-ró nátu'un chukí já nastútú-tí tirí-tí chí ndijín-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁸ Vina te ní kendoó víhí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chí ká'an-ri jíin-ró já má kuní kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaá ñin kivi ká'an-ro: Ná nákana jaá-yó-yá, chí ndíso-ya tíñu máá Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te ní kenda Jesús iní ve'e ij kua'an-ya. Te chaa káskuá'a jíin-yá-ún, ní jakoyo-de nuu-yá já stá'an-de taká ve'e já ncháá tá'an jíin vé'e ij-ún nuu-yá. ² Te ní ka'an-ya: Á kánde'é-ró núu vé'e yá'a. Jandaa ká'an-ri jíin-ró já má kútá'an-ga ní ñin yuu. Chí ñin kivi te ndíi stúncháa-i. Achí-ya jíin-de. ³ Te ní jungoo-ya onde yuku Olivos. Te ní jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu-yá. Te ní kajiká tu'ún sijn-de-ya: Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi kóo taká tundó'o yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani nchaa-ní jíin kivi jínu ñuyivi, áhí-de. ⁴ Te ní ka'an Jesús: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a tú xndá'ú ní ñin-de róó. ⁵ Chí kikoyo kua'a cháa ki'in núu sí'ví-rí. Te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de, te xndá'ú-de kua'a xaán ñáyivi. ⁶ Te kuni tu'un-ró káka'an já ío guerra, jíin já kóo guerra. Ko ma yú'ú-ro, chí níni kóo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁷ Chí ndonda nación sikí nación, te ñuu sikí ñuu. Te koo kue'e xaán jíin tamá. Te yá'a yúan taan. ⁸ Te taká yúan kákuu tundó'o kéjá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi kákandíja

⁹ Yúan-na te nastúu-de róó jíná'an-ró, já koto-ró túndó'o. Te ka'ni-dé róó. Te taká ñayivi, koto u'u-i róó já sikí rúu. ¹⁰ Yúan-na te nayu'ú kua'a-í, te nastúu tá'an-i, te koto u'u tá'an-i. ¹¹ Te jukuiñi kua'a cháa kani tu'un tú'ún. Te xndá'ú-de kua'a ñáyivi. ¹² Te ndea tíñu ñáá, te yúan kuá'a-í ma kóo maní-gá-i. ¹³ Ko chaa kúndij ní'in onde kivi jínu, chaa-ún kaku. ¹⁴ Te tu'un va'a yá'a cuenta ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kuicha iní ní ñáyivi náva'a kuní ndaa taká ñáyivi, yúan-na te jinu. ¹⁵ Núsáá te nú ní kajini-ro já káchá'an te ní tucha taká ndatíñu iní lugar ij nátu'un ní ka'an Daniel, chaa ní jani tu'un Dios onde sáá, (chaa ká'u, ná júku'un iní-de), ¹⁶ Yúan-na te ñáyivi káxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁷ Te chaa kándeé xini vé'e, ma núu-de kiñi'in-de ndatíñu iní ve'e-de. ¹⁸ Te chaa kándeé onde rancho, ma náxíó káva yátá-de naki'in-de tikachí-de. ¹⁹ Ko kivi-ún naká ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e, jíin ña'an káskáxin. ²⁰ Núsáá, te kakan ta'u-ro náva'a tú kunu-ró víko víjin ní kivi ndetátú ki'in-ro. ²¹ Chí kivi-ún koo tundó'o xaán, já ná té koo-ga onde kivi ní jungoo ñuyivi, te onde vina, te ní ma koo-ga. ²² Te nú tú ní ndúkúti kivi-ún núu, te ní ñin ñáyivi má káku kuti-í núu. Ko já sikí ñáyivi ní nakaji-ya-ún, yúan ndúkúti kivi-ún sá'a-ya.

Tuni máá kivi sándi'í-na

²³ Núsáá te nú ndé chaa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándíja-ró já ká'an-de. ²⁴ Chí kenda Cristo xndá'ú jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni jíin tíñu ñá'nu, náva'a xndá'ú-de onde ñáyivi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. ²⁵ Vina a ní kastu'ún-rí nuu-ro onde jíin kivi. ²⁶ Núsáá te nú ka'an ñáyivi

jín-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñú'un té'é kánchaa-ya, achi-i, te ma kenda-ró. Xí: Jian nde'é-ró, ichi iní ve'e kánchaa-ya, achi-i, te ma kándija-ró jíná'an-ró. ²⁷ Chi nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máa Sé'e cháa. ²⁸ Chi nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tiji. ²⁹ Yúan-na te nú ni ndíi taká tundó'o kivi-ún, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tiñúú xíní ichi ándíví. Te taká fuerza andíví ndíi ka'ya. ³⁰ Yúan-na te ichi ándíví kenda tuni máa Sé'e cháa. Te nde'e taká ñayivi ío ini ñuyivi yá'a. Te kuni-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya jín vikó ío andíví, jín kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ³¹ Te táji-yá ndajá'a-yá kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyivi, onde ñn lado andíví te onde inga lado. ³² Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mérkexe. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ni kuyani viko saú. ³³ Suni súan róo, nú a ni kájiní-ro taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁴ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³⁵ Andíví jín ñuyivi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁶ Ko kivi kóo-ún, jín hora, tú ni ñn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io andíví, tú ni ñn naún jiní, ni máa Sé'e-ya. Chi máa ñn-ni máa Taa-ri jiní-ya. ³⁷ Chi nátu'un ni io kivi ní kii Noé, suni súan koo kivi kii máa Sé'e cháa. ³⁸ Chi kivi-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xaan, káye-e-í, káji-i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ni jaa kivi já ní kivi Noé ini barco ká'nu. ³⁹ Te tú ní kájiní kuti-í onde ni cháa sau xaan, te ni xnáa ndíi-cha-í. Te suni súan kii máa Sé'e cháa. ⁴⁰ Kivi-ún te kuiñi uu cháa onde rancho. Te ñn-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. ⁴¹ Te uu ñasíí ndiko-ña ñn-ni yosó. Te ñn-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

Siki já kúndito-yó

⁴² Núsáa te kundito-ró, chi tú kájiní-ro na kivi ncháa Jito'o-ro. ⁴³ Ko ná júku'un ini-ro tú'un yá'a. Taa ini ve'e, nú ní jiní-de na hora kuu ja kí ñaku'ná, te kundito-de núú. Te ma kuá'a-de tu'un ja saku'ná vé'e-de núú. ⁴⁴ Núsáa te suni koo tu'a máa-ró chi máa kivi já tú naún kájaní ini-ro, te ncháa-ni máa Sé'e cháa. ⁴⁵ Ndéja kúu ñn mozo ndíchi já jatiñu va'a. Chi máa jito'o, kani-de mozo-ún ná koto-i se'e-de, nává'a skée-í suchi-ún hora ja ío va'a. ⁴⁶ Xaan ndatu kuu mozo-ún. Te nú ni ncháa jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja kani-de mozo-ún ja koto-i taká ndatiñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáa kúu-i te jáni ini-i: Kúkué-e-ga te ncháa jito'o-ri, achi-i. ⁴⁹ Te nú keja'a-i stují-í tá'an mozo-i. Te kee-í ko'o-i jín cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te ncháa jito'o mozo-ún kivi já tú ndatu-i jín hora ja tú jiní-i. ⁵¹ Te xiti sava-de-i. Te skétá'an-de-i jín cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-í te nakaji-í ñii yú'u-í.

25

Siki uxí ña'an jáa

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un uxí ña'an jáa, ja ní káki'in-ña linterna káindá'a-ña. Te ni kenda koyo-ña kuáta'an-ña ñn yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáa xini-ña. ³ Te ña'an káñáa xini-ún, kándá'a-ña linterna-ña. Ko tú káindá'a-ña petróleo ku'un ini. ⁴ Ko ña'an ndito xini-ún, káindá'a-ña botella ñú'un petróleo ñn ká'nu-ni jín taká linterna-ña. ⁵ Te nini ni kukuéé yii-ún ja cháa-de, te ni kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava núú, te ni kájiní so'o-ña ñn tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vai yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchi. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáa-ún, ni kandukoo-ña. Te ni kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáa xini-ún, ni kaka'an-ña jín ñá'an ká'io ndito xini-ún: Kuá'a ñn tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchi-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, ni kaka'an-ña: Ma kúu, chi sanaa te ma kánda ja kúu-ri jín já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xikó te kuaan-ró já kúu máa-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kákuuan-ña, te ni cháa-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, ni kivi koyo-ña jín-de ini ve'e

viko tánda'a. Te n̄i nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te n̄i kunúu. Te n̄i chakoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te n̄i kaka'an-ña: Tátá, Tátá, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máá-de n̄i ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jíin-ró, tú jiní-ri róó, áchí-de. ¹³ Kundito núsáá, chí tú kájiní-ro na kivi, ni na hora nchaá máá Sé'e chaá.

Chaa n̄i teta'an ndatíñu

¹⁴ Chí ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin chaá ja kenda jiká-de inga ñuu ki'in-de. Te n̄i kana-de xiní mozo-de. Te n̄i teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñin-i, n̄i ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñin-ni mil peso. Súan n̄i teta'an-de nuu ñin ñin mozo-de ndasa xiní máá-i jíná'an-i. Te n̄i kee-ni-de kua'an jiká-de. ¹⁶ Te mozo n̄i ki'in u'un mil peso-ún, n̄i kee-i kua'an-i jíin. Te n̄i sátiñu-i jíin. Te n̄i ni'in-í u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan n̄i sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ni'in túku-i uu-ga mil peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñin mil peso, n̄i kee-i kua'an-i. Te n̄i jacha-i chíi ñu'un. Te n̄i chisa'í-i xu'un jito'o-i. ¹⁹ Te n̄i kuu kua'a kivi. Te n̄i nchaá jito'o mozo-ún. Te n̄i nasánda-de cuenta jíin-i. ²⁰ Te n̄i jaá mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, n̄i jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te n̄i ka'an-i: Tátá, n̄i ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso n̄i ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jíin-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. N̄i skíkuu va'a-ró jíin yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chí kúsii iní jito'o-ro jíin-ró. Achí-de. ²² Te n̄i jaá tuku mozo ja n̄i ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ka'an-i: Tátá, n̄i ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso n̄i ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jíin-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. N̄i skíkuu va'a-ró jíin yakú-ni ndatíñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngo-yó, chí kúsii iní jito'o-ro jíin-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te n̄i jaá mozo ja ní ki'in ñin mil peso-ún, te n̄i ka'an-i: Tátá, a jiní-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te já'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te n̄i yu'ú-ná. Te n̄i ja'an-ná. N̄i chisa'í-ná xu'un-ní chíi ñu'un. Te vina ná náku'a-ná xu'un-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, n̄i ka'an-de jíin-i: Mozo ñáá, mozo kúxí kúu-ró. N̄i jiní-ro já já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-rí. ²⁷ Ní já'a-ró xú'ún-rí nuu banco núú. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'un-rí onde jíin sé'e xu'un núú. Achí-de jíin-i. ²⁸ Yúan-na te n̄i kachi-de jíin ingá mozo-de: Núsáá te kuanchaa-ro mil peso jian núu-í. Te kua'a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chí ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'í-gá kuñáva'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatíñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñáa yatá vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já kóo juicio taká nación

³¹ Te kivi kii máá Sé'e chaá ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'i ndajá'a ndóo-ya jíin-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñin nuu silla tá'ú tíñu, chí ñá'nu kuu-ya kunchaa-ya. ³² Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná ñin ná ñin-i jíná'an-i, nátu'un ndusín ri jíin ndíxí'ú sá'a chaá ndíto-ti. ³³ Te kani-ya rí-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máá Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'ii ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chí kúsii iní Táa-ri jíin-ró. Kivi koyo-ró ñuu nuu tá'ú-ró tíñu, chí a n̄i sátu'a-ya onde kivi ní jungoo ñuyivi. ³⁵ Chí n̄i ji'i-ri soko, te n̄i kaja'a-ró já ní yee-rí. N̄i jichi-ri nducha, te n̄i kaja'a-ró já ní ji'i-ri. N̄i jika tatú-ri, te n̄i kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Víchí líi-rí, te n̄i kanachisúkun-ro rúu. N̄i ku'u-ri, te n̄i kajande'é-ró rúu. N̄i kandee-ri vekaa, te n̄i jakoyo-ró núu-ri. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayivi vá'a-ún jíin-yá: Tátá, ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ji'i-ní soko, te n̄i kaja'a-ná ja ní yee-ní, xí já ní jichi-ní, te n̄i kaja'a-ná ja ní ji'i-ní vii. ³⁸ Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní jika tatú-ní, te n̄i kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí já víchí líi-ní, te n̄i kanachisúkun-ná ní. ³⁹ Te ndé kivi ní kajini-ná ní ja ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te n̄i kajande'é-ná ní, achí-i. ⁴⁰ Yúan-na te kachi máá

Rey-ún kuni-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja ná n̄i kasá'a-ró súan jíin ñani lúli-rí yá'a, te nuu rúu n̄i kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kachi-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndávésé-yá-ún: Ñayivi tá'nu ndatu kakuu-ró. Kuxio kingoyo-ró núu kayú-ro n̄i káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jíin táká ndajá'a máá. ⁴² Chi n̄i jíi-ri soko te tú ní kaja'a-ró já kée-rí. N̄i jichi-ri nducha te tú ní kaja'a-ró já kó'o-ri. ⁴³ N̄i jika tatú-ri te tú ní kaja'a-ró vé'e-ró kúnchaa núu-ri. Vichí líi-rí, te tú ní kánachisúkun-ro rúu. N̄i ku'u-ri, n̄i kandee-ri vekaa, te tú ní kájan-de'é-ró rúu. Achí-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máá ñayivi-ún, suni ka'an-i jíin-yá: Táta, ndé kivi ní kajini-ná n̄i ja ní jíi-ní soko, xí já ní jichi-ní nducha, xí já ní jika tatú-ní, xí já vichí líi-ní, xí já ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te tú ní kájatíñu-ná nuu-ní vii. Achí-i. ⁴⁵ Yúan-na te kachi máá Rey jíin-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ní kasá'a-ró súan jíin ñani lúli-rí yá'a, te ni nuu rúu tú ní kasá'a-ró, achí-ya. ⁴⁶ Te kingoyo ñayivi yá'a nuu ndó'o-i n̄i káni. Ko ñayivi ndaa-ún, kivi koyo-i nuu kúchaku-i n̄i káni, achí-de. Achí Jesús.

26

Ja ní kanatñin tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² A kajini-ro já úu-na kivi te koo viko Pascua, te máá Sé'e cháa natuu-ya já kúu-ya jiká cruz, áchí-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii ini ñuu, n̄i kandutútú-de yu'u palacio máá sutú ñá'nu-ga ja nání Caifás. ⁴ Te n̄i kandatú-ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te katñin-de-ya, te ka'ni-dé-ya. ⁵ Te n̄i kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kivi víko, chi nú súan te ndonda vaá ñayivi, áchí-de.

Jesús jíin ñá'an ndiso perfume ini ñuu Betania

⁶ Te kánde Jesús ñuu Betania kánchaa-ya ini ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. ⁷ Te n̄i cháa ñin ña'an núu-yá kándá'a-ña ñin tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te n̄i chí'i-ña xiní-yá nini yée-yá staa. ⁸ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini-de yuán. Te n̄i kakiti ini-de. Te n̄i kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Chi jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kua'a-yó núu ñayivi ndá'ú núu. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jini-ni Jesús ja súan ío. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. ñin tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí. ¹¹ Chi nene kaxiukú ñayivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. ¹² Chi n̄i chí'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-ri, nává'a sátu'a-ña rúu ja yúji-ri. ¹³ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja n̄i ñúyivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu n̄i sá'a-ña vína, suni koo tu'un nává'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñin tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, n̄i ja'an-de nuu sutú ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te n̄i ka'an-de jíin: Naún kua'a-ní nuu-ná, te ná nastúu-ná-de nuu-ní, áchí-de. Te n̄i kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, n̄i keja'a-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélu Pascua

¹⁷ Te máá kivi kéjá'a víko koo statilá tú yí'i yujan ía jíin, n̄i jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndenu kuni-ní ná kísatu'a-ná nuu kée-ní lélu Pascua, áchí-de. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Kuá'an onde ñuu, nuu ñin cháa yúan. Te kachi-ro kúni-de: Achí máá Maestro, a n̄i kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélu Pascua ini ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i skíkuu-de tiñu n̄i tá'ú Jesús nuu-dé. Te n̄i kasatu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-yá staa jíin uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róo nastúu ruu vina, áchí-ya. ²² Te n̄i kakukuí'a xaan ini-de. Te ná ñin ná ñin-de n̄i kaka'an-de jíin-yá: Táta, náa kúu náún, áchí-de. ²³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí, cháa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Chi jandáa máá Sé'e cháa kí'in-ya natu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún

núú, áchí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ²⁶ Te n̄i n̄i káyee-dé, te n̄i ki'in Jesús staa, te n̄i jikan ta'u-ya. Te n̄i ja'ncha sava-ya. Te n̄i ja'a-ya núú cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ki'in-ya ñn taza. Te n̄i jikan ta'u-ya. Te n̄i ja'a-ya núú-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi ya'á kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te játi ja sikí kúa'a ñáyivi náva'a koo tuká'nu in̄i nuu táka kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja ondé vina ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva ya'a onde kiví náko'o-ri ja jáá jíin-ró in̄i ñuu nuu tá'ú Taa-ri tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te n̄i kajita-ya ñn yaa ii. Te n̄i kenda-ya kaja'an-ya ondé yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vina. Chi a yóso núú tutú: Stují-rí cha ndíto r̄i, te tiku'ni r̄i-ún, kuicha-ti, áchí. ³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róó, áchí-ya. ³³ Te n̄i ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chi ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-ya. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vina, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i ka'an Pedro jíin-ya: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an sava-ga cha káskuá'a jíin-ya.

Jesús in̄i Jardín Getsemani

³⁶ Yúan-na te n̄i ja Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemani. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró n̄i ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. ³⁷ Te n̄i jaka-ya Pedro jíin ndéndúú se'e Zebedeo kua'an-de jíin-ya. Te n̄i keja'á-ya kúxíi in̄i-ya, te ndúkuí'a xaan in̄i-ya. ³⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Xaan ndúkuí'a in̄i-ri, chi nátu'un a jí'i-ri, ya'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-rí. ³⁹ Te n̄i kanduu-ya ñn tí'lí-na. Te n̄i jukuiñi jítí-ya. Te n̄i jikan ta'u-ya: Taa máa-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná ya'a ná kí'in, ko nasu ja kuní máa-ná kúu, chi ja kuní máa-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te n̄i ncha-ya núú cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i jini-ya ja kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Tú kanda-ró kundito-ró jíin-rí vasté ñn hora náún. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róó. Chi kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ⁴² Te n̄i ja'an tuku-ya vuelta uu, te n̄i jikan ta'u-ya: Taa máa-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná ya'a, ja má kundéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máa-ní núsáa, áchí-ya. ⁴³ Te n̄i ncha-ya ingá jínu. Te n̄i jini-ya ja kákixi tuku-de, chi xaan káji'i-de numá-ná. ⁴⁴ Te n̄i xndoo-ya-dé jíná'an-de. Te n̄i kee tuku-ya kuá'an-ya. Te n̄i jikan ta'u-ya ja vuelta un̄i. Te suni ñn-ni tu'un n̄i ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i ncha tuku-ya núú cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. Vina te n̄i ja hora ja máa Sé'e cha natuu-ya núú ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴⁶ Ndukoo ná chó'o, chi cha nastúu ruu, a n̄i kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakat̄in-de Jesús

⁴⁷ Te n̄i n̄i sá súan ká'an-ya, te n̄i cha Judas, ñn tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de n̄i jakoyo kua'a xaan ñáyivi jíin machete jíin yúnu. Chi sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii in̄i ñuu-ún, n̄i katájí ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cha n̄i nastúu-ya-ún, n̄i ja'a-de ñn tuni. Te n̄i ka'an-de: Cha tiyú'ú-rí-ún, yúan kúu. Kat̄in jíná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te n̄i cha-ni-de nuu Jesús. Te n̄i ka'an-de jíin-ya: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te n̄i tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na sikí vai-ró, áchí-ya. Yúan-na te n̄i jakoyo ñáyivi-ún. Te n̄i kakat̄in-ni-i Jesús, kaja'an-i jíin-ya. ⁵¹ Te ñn cha kándii yúan jíin Jesús, n̄i skáa-de nda'a-dé. Te n̄i tava-dé machete-de. Te n̄i stují-dé ñn mozo sutu ñá'nu-ún, n̄i kachi-ni-de so'o. ⁵² Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nachindee machete-ro, chi taká ja staa machete, jíin machete kuu. ⁵³ Xí jáni in̄i-ro ja má kúu kakan ta'u-rí nuu Taa-ri vina, te máa-ya táji-ya ví'i-gá uxí uu mil ndajá'a ándívi kíkoyo nuu-rí náún. ⁵⁴ Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutu ii ja kánúú kóo súan, áchí-ya. ⁵⁵ Te suni hora-ún n̄i ka'an Jesús jíin ñáyivi kuá'a-ún: Nátu'un

siki ñin chaa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yúnu kátiin-ró rúu náún. Ndi'ta'an kivi ní kanchaa-ri jín-ró ní stá'an-ri tu'un nuu-ro iní ve'e ii, te tú ní kákatiiin-ró rúu. ⁵⁶ Te súan kásá'a-ró náva'a skíkuu tutu ii cháa ni kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká chaa káskuá'a jín-yá, ni kaxndóo-de-ya. Te ni kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵⁷ Te chaa ni kákatiiin Jesús, ni jaka-de-ya kuá'an-de jín-yá onde ve'e Caifás, chaa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'jin tutú cháa káchaa tutu jín taká chaa ni kayii. ⁵⁸ Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde ni jaa-de yuxé'é sutú ñá'nu-ún. Te ni kivi-de ichi iní ni jungoo-de jín cháa kájatíñu yúan, náva'a kuni-de ndasa koo. ⁵⁹ Te taká sutu ñá'nu jín taká chaa ni kayii jín taká chaa junta, ni kandúkú-de tu'un tú'ún siki Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. ⁶⁰ Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa ni chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'í-na ni chakoyo uu-ga, ⁶¹ Te ni kaka'an: Chaa yá'a ni ka'an-de: Kuu stúunchaa-ri ve'e ii Dios, te nuu uní-ni kivi te nachutá'an-ri, áchí. ⁶² Te ni ndukuiñi máa sutú ñá'nu. Te ni jika tu'ún-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasa kaka'an chaa yá'a siki-ro. Achí. ⁶³ Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te ni ka'an máa sutú ñá'nu: Onde jín Dios I'a chakú, ká'an ni'in-ri jín-ró. Kastu'ún te nú máa-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jín-yá. ⁶⁴ Te ni ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kástu'ún-ri nuu-ro, ja ingá kivi te kuni-ro núu máa Sé'e chaa kunchaa-ya ichi ndává'a I'a ndíso fuerza. Te ndii-ya jín vikó andívi. Achí-ya. ⁶⁵ Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga, ni ndátá-de sa'ma-dé. Te ni ka'an-de: Aaj, ká'an ndiva'a-de. Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáa. Vina a ni kajini so'o-ró já ká'an ndiva'a-de. ⁶⁶ Ndasa kajani iní-ro, áchí-de. Te ni kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te ni kativí si'vi-de nuu-yá. Te ni kaja'a-de jiki núu-yá. Te sava-de, ni kakatu-dé yiki núu-yá. ⁶⁸ Te ni kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé chaa ni stují róo, áchí-de.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁹ Te kanchaa Pedro yata vé'e-ún. Te ñin ña'an jatíñu, ni jaa-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña: Te róo, jín Jesús ñuu Galilea jíká-ró vii, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máa-de, tú ní játu'un-de jito nuu taká ñayivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. ⁷¹ Te ni kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te ni jini inga-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña jín ñayivi ká'jin yúan: Chaa yá'a suni jíká kuu-de jín Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. ⁷² Te inga jínu tú ní játu'un-de. Sa máa-de ni ndun'in yu'u-dé: Tú jiní-ri chaa jian, áchí-de. ⁷³ Te ni kunúu. Te ñayivi ká'jin yúan ni jakoyo-i nuu-dé. Te ni kaka'an-i jín Pedro: Jandaa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nástuu róo, áchí-i. ⁷⁴ Yúan-na te ni kejá'á ní'in ká'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri chaa jian, áchí-de. Te ni kana-ni lí'li. ⁷⁵ Te ni nuku'un iní Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jín-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu. Te ni kenda-de kua'an-de. Te ni nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te ni kundijin. Te taká sutu ñá'nu jín cháa ni kayii, ni kaskétá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. ² Te ni kaju'ni-de-ya. Te kua'an-de jín-yá nuu Poncio Pilato, chaa kúu gobernador. ³ Yúan-na te Judas, chaa ni nastúu-ya-ún, ni jini-de ja ni kuni'in siki-yá. Te ni nakani iní-de. Te náku'a-a-de oko uxi peso-ún nuu sutú ñá'nu jín núu cháa ni kayii-ún núu. ⁴ Te ni ka'an-de: Ni sá'a-ná kuachi. Ni nastúu-ná ñin chaa ja tú ío ni ñin kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máa sutú-ún ni kaka'an-de: Naún jítu iní-ri. Siki máa-ró kúu. Achí-de. ⁵ Te ni súnogoy Judas oko uxi peso-ún iní ve'e ii. Te ni kee-de kua'an-de. Te ni skuá'ña-de máa-de. ⁶ Te sutu ñá'nu-ún, ni kanastútú-de xu'ún-ún. Te ni kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a iní janu núu kásoko-í, chi xu'ún yá'u ñiñi kúu, áchí-de. ⁷ Ko ni kandatu'ún-de. Te ni kajaan-de ñin ndu'a ñu'un kíxin jín xú'ún-ún, náva'a yúan yuji taká ñayivi jíká. ⁸ Ja yúan nání ñú'un-ún onde vina: Ñu'un ñiñí. ⁹ Yúan-na te ni skíkuu

tu'un ni ka'an Jeremías chaa ni jani tu'un Dios: Ni káki'in-i ndí'okó uxí peso-ún, ya'u I'a ni kundaa ya'u-ya, chí yaku chaa Israel, ni kasánda-de ja kúya'u-ya, ¹⁰ Te ni kaja'a-i xu'ún-ún ja sikí in ndu'a ñu'un kixín, nátu'un ni tá'ú máa Tatá Dios tiñu nuu-rí, áchí. ¹¹ Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún ni jiká tu'ún-de-ya: Máa-ró kúu rey chaa judío náún, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ¹² Te taká sutu ñá'nu, ni kajikan-de kuachi sikí-ya. Ko tú ní xndió káni-ya ní in tu'un. ¹³ Yúan-na te ni ka'an Pilato jíin-ya: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi kájukan chaa yá'a sikí-ro náún, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní ká'an kuti-ya ni in tu'un jíin-de. Te ni naa iní gobernador ndé'é-de nuu-ya. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan síá-de in preso, nú ndéja kájata'an iní máa ñáyivi ñú-ún síá-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío in chaa kánde preso nání-de Barrabás, te ni jichá tu'un-de. ¹⁷ Te ni kandutútú ñáyivi te ni ka'an Pilato jíin-i: Ndé chaa káku-ro ja síá-ri vina, á Barrabás xí Jesús, chaa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Chí a ni juku'un iní-de ja ní kákuásún iní sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchaa Pilato iní ve'e tíñu, te ni táji ñásí-i-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu sikí chaa va'a jian, chí kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja sikí-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jíin chaa ni kayii-ún, ni kaská'an-de ñáyivi ja ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, ni jiká tu'ún-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé in-de kuni-ro síá-ri, áchí-de. Te ni kaka'an-i: Síá-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te ni ka'an Pilato jíin-de: Núsáa te ndasa sá'a-ri jíin Jesús, chaa nání Cristo, áchí-de. Te ni kaka'an ndí'i-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, ni ka'an-de jíin-i: Naún kuachi ni sá'a-de núsáa, áchí-de. Ko máa ñáyivi-ún, ví'i-gá ni kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jiká cruz, áchí-i. ²⁴ Te ni jini Pilato ja tú kúndé-de jíin ñáyivi, chí sasua kánda vaa-ga-i. Te ni ki'in-de nducha. Te ni nandá'a-de jito nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni ka'an-de: Tú na kuachi máa-rí ío ja kúnchaa niñi chaa va'a yá'a sikí-rí. Sikí máa-ró ná kúu. Áchí-de. ²⁵ Te ni kaka'an taká ñáyivi: Ma yú'ú-ní, chí sikí máa-ná jíin sikí sé'e-ná ná kúnchaa kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te ni síá-de Barrabás kua'an. Te ni xndó'o-de Jesús. Te ni naku'a-de-ya ja kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, ni kajaka-de Jesús kua'an-de jíin-ya iní ve'e palacio. Te ni kákana-de xini tá'an-de ni kandutútú-de. ²⁸ Te ni kasávichí-de-ya. Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'a tindi'i. ²⁹ Te ni katin-de in corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-ya. Te ni kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-ya, ni kasákátá-de nuu-ya: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te ni kativi si'ví-de nuu-ya. Te ni kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-ya. Te ni kastuji-dé xini-ya jíin. ³¹ Te nuu ní ndí'i ni kasákátá-de nuu-ya, te ni kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sá'ma máa-ya. Te ni kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní kakenda-de, te ni kaketa'an-de jíin in chaa ñuu Cirene nání-de Simón. Te ni katetiñu-de chaa-ún ki'in-de jíin-ya, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te ni jakoyo-de in tinduu nání Gólgota, ja kuni ka'an: Yiki xini. ³⁴ Te ni kaja'a-de vino jíin súsia ua ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaa-ya, te tú ní kuni-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndí'i ni kajata kaa-de-ya jiká cruz, te ni kasaka-dé sa'ma-ya nuu tá'an-de, te ni kasá'a-de in apuesto sikí. Te ni skíkuu tu'un ká'an chaa ni jani tu'un Dios: Ni kándatá-i sa'ma-rí, te sikí sú'nu-rí ni kasá'a-i in apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni kajungoo-de yúan, ni kande'é-de nuu-ya. ³⁷ Te ni kachaa-de in tu'un xini cruz-ya ja kúu kuachi-ya: Yá'a kúu Jesús Rey ñáyivi judío, áchí. ³⁸ Te ni kajata kaa-de uu ñaku'ná jíin-ya. In ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-ya. ³⁹ Te ñáyivi kaja'a yúan, ni káskuíko-i xini-í. Te ni kaka'an ndíva'a-i jíin-ya. ⁴⁰ Róo ká'an-ro ja stunchaa-ro vé'e ij te nuu uní kivi te ndukani-ró núu, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáa te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jíin chaa káchaa tutu jíin chaa fariseo jíin chaa ni kayii,

suní súan nî kasákátá-de nuu-yá. Te nî kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, nî nama-de-i, ko ma kúu nama-de máá-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándíja-yó-de. ⁴³ Kándíja-de nuu Dios, te ná náma máá-yá-de vina te nú kuní máá-yá, chi nî ka'an-de: Máá-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñakuí'ná kándíta kaa jíin-yá jiká cruz, suní ñin-ni tu'un nî kaka'an ndíva'a jíin-yá. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te nî kuxki'vi ní núu ñú'un onde ka'uní. ⁴⁶ Te a yani ka'uní aini, nî ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, nî kajini so'o-i tu'un-ún. Te nî kaka'an-i: Kána cháa yá'a xiní Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu ñin cháa nî jaa-de. Te nî ki'in-de kachi, nî chindaji-de nuu vinagre. Te nî cháa-de xiní ñin yunu. Te nî ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. ⁴⁹ Te nî kaka'an sava-ga-i: Síá, nándéó nú cháa Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máá Jesús, nî ka'an jaa-ya ingá jínu. Te nî ji'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde iní ve'e ij, nî te'nde uu onde nuu xiní, te onde nuu já'a. Te nî taan ñuyivi. Te toto, nî kandata. ⁵² Te suní nî kananuña ve'e añú. Te kua'a ndíyi cháa ndoo, ja á nî kaji'i-de, nî kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á nî nachaku-ya, te nî kandenda koyo-de iní ve'e añú. Te nî ndívi koyo-de iní ñuu ij. Te nî kandenda ndíjin-de nuu kuá'a ñáyivi. ⁵⁴ Te cháa capitán, jíin cháa kándito Jesús jíin-de, nî kajini-de ja ní taan, jíin táká tiñu nî kuu. Te nî kayu'ú téyí-de. Te nî kaka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núú, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñásí'í yúan kánde'é jíká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, nî kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kájatíñu-ña núu-yá. ⁵⁶ Te jíin ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jíin María náa Jacobo jíin José, jíin náa se'e Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te nî ini kivi-ún. Te nî jaa ñin cháa kúká ñuu Arimatea, nání-de José, chi suní ñin cháa nî skuá'a jíin Jesús kúu-de. ⁵⁸ Chaa yá'a, nî jaa-de nuu Pilato. Te nî jikan-de yiki kúñu Jesús. Te nî tá'ú tíñu Pilato ja ná kuá'a-i yiki kúñu Jesús nuu-dé. ⁵⁹ Te nî ki'in José ndíyi-ún. Te nî chisúkun-dé-ya jíin ñin sa'ma kuítá ndóo. ⁶⁰ Te nî chindee-de-ya iní ve'e añú jáá ñáva'a-de, ja ní jacha jiká ñin kava. Te nî stúu-dé ñin yuu ká'nu, nî jasú-de yuxé'é añú-ún. Te kua'an-de. ⁶¹ Te María ñuu Magdala jíin ingá María, káxiukú-ña yúan ichi núu vé'e añú-ún. ⁶² Te nî kuu kivi xían. Te iku-ún nî kuu kivi ní kasátu'a-i máá-i. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, nî kandutútú-de nuu Pilato. ⁶³ Te nî kaka'an-de: Táta, kánuku'un iní-ná ja cháa xndá'ú ñá'an-ún, onde ná chakú-ga-de núú, te nî ka'an-de: Nuú uní kivi te nachaku-ri. ⁶⁴ Núsáá, te tá'ú tíñu-ní ná kúkútu yuyaú-ún onde jinu nuu uní kivi. Chi nú túu te sanaa kii cháa nî kaskuá'a jíin-de-ún akuáa, te nasakuí'ná-de ndíyi-ún ki'in-de jíin. Yúan-na te kachi-de kuni ñayivi: Nî nachaku-ya já ní ji'i-ya, achí-de. Te ká'ú-ga kuu tu'un xndá'ú yúan vásá já xnáñúú, áchí-de. ⁶⁵ Te nî ka'an Pilato jíin-de: Yá'a ká'io soldado. Kuá'án jíin-de, te sákútu máá-ró yuyaú-ún nú ndasa kájiní-ro. Achí-de. ⁶⁶ Te ká'ja'an-de. Te nî kasákútu-dé ve'e añú. Te jíin sello nî kajasu va'a-de siki yuu já ndí'u yuyaú-ún. Te ká'jin soldado jíin-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te nî ja'a kivi ndétatú-ún. Te nî kundíjin kivi ñin semana. Te María ñuu Magdala jíin ingá María-un, nî kajande'é-ña vé'e añú-ya. ² Te ñin ndajá'a máá Tatá Dios, nî kuun-ya ichi ándívi ní cháa-ya. Chi nî taan xaan ní sá'a-ya. Te nî stúu-yá yuu-ún kua'an. Te nî jungoo-ya sikí. ³ Te ndíi ncháa núu-yá. Te su'nu ñú'un-ya kaa nátu'un yu'a volcán. ⁴ Te soldado kándito yúan, nî kayu'ú-de, te kákisi-i-de nî sá'a-ya. Te nî kakundi-yí-de. ⁵ Te nî ka'an ndajá'a jíin ñá'an-ún: Ma yú'ú-ro, chi a jiní-ri ja kánandúkú-ró Jesús, I'a nî ji'i jiká cruz. ⁶ Túu-ya yá'a, chi a nî nachaku-ya nátu'un nî ka'an-ya. Ña'an te nde'é-ró núu ní katúu máá Jító'o-ro. ⁷ Kuángoyo yachi te kachi-ro núu cháa nî kaskuá'a jíin-yá, ja á nî

nachaku-ya má'ñú ndíyi. Te jandáa xna'an-ga ki'in-ya ñúu Galilea vásá kí'in-ro. Te yúan kuni-ro núu-yá. Achí-ro kúni-de. Kástu'ún ndíja-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁸Te máá-ña káyú'ú-ña te kákusií iní-ña. Te ñi kandenda-ña iní ve'e añú-ún. Te ñi kajinu-ña kuákastu'ún-ña núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹Te ñi kenda-ni Jesús ñi ketá'an-ya jíin-ña. Te ñi ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te ñi kanuu-ña sukún já'a-yá, te ñi kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰Yúan-na te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Mā yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'an te kastu'ún-ró núu ñaní-ri ja ná kíngoyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kuni-de nuu-rí. Achí-ya. ¹¹Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te ñi kakastu'ún-de nuu sutú ñá'nu taká tiñu ja súan ñi io. ¹²Te ñi ndutútú-de jíin cháa ñi kayii. Te ñi kandatú'ún-de. Te ñi kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jíná'an. ¹³Te ñi kaka'an-de: Súan ka'an-ro jíná'an-ró: Chaa káskuá'a jíin máá-de, ñi kikoyo akuáa, te ñi kanasákuí'ná ndíyi-ún nini kákixi-ná, achí-ro. ¹⁴Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máá-rí, kiská'an-ri-de, náva'a mā kóo kuachi sikí máá-ró. Achí-de. ¹⁵Te soldado, ñi káki'in-de xu'ún. Te ñi kasá'a-de nátu'un ñi ta'u tíñu nuu-dé. Te tu'un yá'a ñi jicha kua'an ní ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máá-yá nuu-í

¹⁶Te ndí'uxí in chaa káskuá'a-ún, ñi kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tíñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷Te ñi kajini-de nuu-ya, te ñi kachiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸Te ñi chaa Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Sikí-rí, a ñi chaa Dios taká fuerza ja ío iní andívi jíin iní ñuyivi. ¹⁹Núsáa te kuá'an jíná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un iní-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máá Táa-yo jíin sí'ví máá Sé'e, jíin sí'ví máá Espíritu Santo. ²⁰Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-i taká tiñu ñi tá'ú-rí nuu-ro. Te máá-rí kaka ndija-ri jíin-ró ní káni onde kivi ndí'i ñuyivi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaa skuánducha

¹ Yá'a kéj'á'á tú'un va'a máá Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan n̄i chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tú'un Dios n̄i kuu-de sáá: Kuni so'o-ró, chí tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró ichi máá Jító'o-yo te sándóo-ró ichi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, n̄i skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te n̄i jani-de tú'un jánducha jíin tú'un nakani in̄i, náva'a sá'a Dios tuká'nu in̄i nuu kuáchi. ⁵ Te n̄i chakoyo taká ñayivi ndáñúu Judea, jíin taká ñayivi ñúu Jerusalén. Te n̄i skuánducha-dé-i in̄i yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñú'un Juan n̄i kuu ixi camello, jíin ñin sánchijí ñii nú'n̄i chíi-de. Te n̄i yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te n̄i jani-de tú'un: Ichi yatá-rí vai ñin I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-rí jukuíta ndee-rí te ndájí-rí ñii yí'i ndiján-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, chí jíin ndúcha skuánducha-rí róo jíná'an-ró, ko I'a-ún, chí jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róo, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús n̄i sá'a Juan

⁹ Te n̄i kuu kivi. Te Jesús, n̄i kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te n̄i janducha-yá n̄i sá'a Juan in̄i yucha Jordán. ¹⁰ Te n̄i nana-ni-ya in̄i nducha-ún. Te n̄i jin̄i-ya já ní nuña andíví. Te Espíritu n̄i jungava siki-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andíví ní kenda ñin tú'un n̄i ka'an: Máá-ró kúu Se'e-rí, te kúndá'ú in̄i-rí róo. Te kúsi in̄i-rí jíin-ró. Achí.

Siki já ní jito nchaá tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máá Espíritu, n̄i chundá'a-ni-ya kuá'an-ya onde ñú'un té'é. ¹³ Te n̄i kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaá tá'an Satanás jíin-yá. Te n̄i kandee-ya jíin kítí xáan. Te máni ndajá'a andíví ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa n̄i kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde n̄i kivi Juan vekaa, te n̄i jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te n̄i kachi-ya: A n̄i jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani in̄i jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xiní kúun tá'an chaa

¹⁶ Te n̄i ja'a-ya xín mar Galilea kua'an-ya. Te n̄i jin̄i-ya núu Simón jíin ñaní-de Andrés, káskuíta ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, chí chaa kátin̄i t̄iyáká kákuu-de. ¹⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kundikin̄i ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róo chaa tin̄i ñayivi. Achí-ya. ¹⁸ Yúan-na te n̄i kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te n̄i kandikin̄i-de-ya. ¹⁹ Te n̄i jika-ya ñin tí'lí-ga. Te n̄i jin̄i-ya núu Jacobo jíin ñaní-de Juan. Se'e Zebedeo kákuu chaa-ún. Suni ká'ín chaa-ún in̄i barco, kánaku'ni-de ñunu-dé. ²⁰ Te n̄i kana-ni-ya xiní-dé. Te n̄i kaskéndo-o-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún jíin mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tachí k̄ini

²¹ Te n̄i kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndetatú n̄i kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te n̄i stá'an-ya tú'un. ²² Te n̄i kanaa ini-i k̄jini so'o-i tú'un stá'an-ya, chí n̄i stá'an-ya nátu'un chaa ndíso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu. ²³ Te in̄i ve'e sinagoga-ún kánde ñin chaa tá'an tachí k̄ini. Te chaa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ²⁴ Naún kuni-ní jíin-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jin̄i-ná na ní kúu, chaa ío ndoo nuu Dios, áchí. ²⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xa'an-yá jíin: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. ²⁶ Te máá tachí k̄ini-ún, xa'an ní ja'ni yí'í chaa-ún. Te n̄i kana jík'ó. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. ²⁷ Te ndivii-í n̄i kanaa ini-i kánde'é-i. Te kánda-tu'ún máa-i: Naún kúu ya'á.

Tu'un jáá kúu náún, chí tá'ú ní'in-de tiñu nuu tachí káni, te kájandatu nuu-dé, áchí-i. ²⁸ Te nì jichá nuu-ni tu'un-ya kuá'an nìi táká ndañúu ja ní jíkó ndúu yuñúu Galilea. ²⁹ Te nì kandenda-ni-ya iní ve'e sinagoga. Te nì chakoyo-ya jíin Jacobo jíin Juan onde ve'e Simón jíin Andrés. ³⁰ Te náchisó Simón, kátúu-ñá yí'i kiji-ña. Te nì kaka'an-ni-de jíin-ya ndasa kuu máá-ña. ³¹ Yúan-na te nì jaa-ya. Te nì tñn-ya ndá'a-ñá. Te nì ndukani-ya-ñá. Te nì kee-ni kiji-ún-ña. Te nì jatiñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u

³² Te nuu ní ini, nì kee ndikandii, te nì chakoyo cháa kándiso ñáyivi káku'u, jíin ñáyivi tá'an tachí káni. ³³ Te taká ñáyivi ñúu-ún, nì kakutútú-i yuxé'é yúan. ³⁴ Te nì nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi káku'u tñni nuu kué'e. Te nì kiñi'in-ya kuá'a tachí káni kaja'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachí káni-ún, chí a kájiní-ún-ya.

Ja ní jikan ta'u-ya nuu ñu'un té'é

³⁵ Te ña'an xaan ní ndukoo-ya, onde ná íña-gá. Te nì kenda-ya te kua'an-ya íin lugar ñu'un té'é. Te yúan nì jikan ta'u-ya. ³⁶ Te Simón jíin cháa káxiukú jíin-de, nì kandikin-de-ya. ³⁷ Te nì kanani'in-dé-ya. Te kaka'an-de jíin-ya: Taká ñáyivi, kánandúkú-i níi, áchí-de. ³⁸ Te nì kachi-ya jíin-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-ri tu'un yúan, chí ja yúan ní cháa-ri. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te nì jani-ya tú'un iní taká ve'e sinagoga nìi ndañúu Galilea. Te nì kiñi'in-ya tachí káni kaja'an.

Ja ní nasáva'a-ya íin cháa té'yu ndi'yi

⁴⁰ Te íin cháa té'yu ndi'yi, nì cháa-de nuu-yá. Te nì jukuiñi jíti-de nuu-yá, ká'an ndá'ú-de jíin-ya: Nú kuni-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, nì kundá'ú iní-ya-dé. Te nì skáa-ya ndá'a-ya. Te nì ké'é-ya-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kuni-ri. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni nì ka'an-ya, te ndi'yi té'yu cháa-ún, kua'an-ni. Te nì ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te nì ka'an xaan-ya jíin-de. Te táji-ni-ya-dé kí'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jíin-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jíin ní íin-i, chí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'á-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un nì tá'ú Moisés tiñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, nì kenda-de kua'an-de. Te nì kejá'á-de nì jachá xaan-dé tu'un. Te nì kachi-de ná nì ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu kivi ndijin Jesús onde iní ñuu, ko nì kanchaa sñn-ya íin lugar ñu'un té'é. Te yúan nì kikoyo ñáyivi táká lado nuu-yá.

2

Chaa nì kuyúnú

¹ Te nì kuu yakú kivi. Te nì kivi tuku-ya ñúu Capernaum. Te nì kenda tu'un ja vé'e kánchaa-ya. ² Te nì kakutútú kuá'a xáan ñáyivi núu-yá. Te tuká ní kánda kuti yuxé'é kuíñi-i. Te nì jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te nì cháa yakú cháa nuu-yá jíin íin cháa nì kuyúnú, ja kúun tá'an-de kándiso-de cháa-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñáyivi-ún, te tú ní kúu kivi-de nuu-yá jíin cháa-ún. Te nì kajuña-de xiní vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yau-ún, nì kaskúun-de jito yuu núu kátúu cháa nì kuyúnú-ún. ⁵ Te nì jiní Jesús ja kákandíja máá-de. Te nì ka'an-ya jíin cháa nì kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan káxiukú yakú cháa káchaa tutu. Te yúan, nì kajani iní: ⁷ Naja ká'an cháa yá'a súan. Núsáá te tu'un ndíva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuáchi, chí íin-ni máá Dios, áchí. ⁸ Te nì juku'un-ni iní Jesús ja súan kájani iní. Te nì ka'an-ya jíin: Naja kájani iní-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yíi-ga káa. Á ka'an-ri jíin cháa nì kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te kí'in-ro jíin, achí-ri náún. ¹⁰ Ko náva'a ná kuni-ro ja máá Sé'e cháa, ndíso-ya tiñu iní ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa

n̄i kuyúnú yá'a núsáá: ¹¹ Jíín-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíín-de. ¹² Te máá cháa-ún, n̄i ndukoo-ni-de. Te n̄i naki'in-de jito yuu-dé. Te n̄i ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, n̄i kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄i kanakana jaa-i Dios: Na tú kájiní kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xini Levi

¹³ Te n̄i kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñáyivi, n̄i jakoyo-i nuu-ya. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. Te n̄i jini-ya núu Levi, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te n̄i ka'an-ya jíín-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, n̄i yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jíín cháa ká'io kuachi, káyee-dé staa jíín Jesús jíín cháa káskuá'a jíín-ya, chí ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te cháa káchaa tutu, jíín cháa fariseo, kánde'é-de ja yee-yá staa jíín cháa xini jíín cháa ká'io kuachi. Te n̄i kaka'an-de jíín cháa káskuá'a jíín-ya: Naja yee-yá jí'i-ya jíín cháa xini jíín cháa ká'io kuachi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te n̄i jini so'o Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíín-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kana-ri xini, áchí-ya.

Siki ja kondicha ini

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíín Juan, jíín ja káskuá'a jíín cháa fariseo, ká'io ndicha ini-de. Te n̄i chakoyo cháa-ún. Te n̄i kaka'an-de jíín-ya: Chaa káskuá'a jíín Juan jíín ja káskuá'a jíín cháa fariseo, naja ká'io ndicha ini-de, te cháa káskuá'a jíín-ní, tú ká'io ndicha ini-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíín-de: Á kuu kondicha ini ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíín-i. Chí nú nini kánchaa yii jíín-i, ma kúu kondicha ini-i. ²⁰ Ko chaa ñn kivi ja yíi-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha ini-i. ²¹ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jaá núu sú'nu tu'ú. Chí nú súan, te suni máá ja ní nuku'un jaá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'i-gá te'nde. ²² Te tú ni ñn chu'un vino jaá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te máá vino jaá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jaá jíín vino jaá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko kivi ndetatú

²³ Te ñn kivi ndetatú n̄i ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu kaa trigo. Te cháa káskuá'a jíín-ya, kájika-de kua'an-de. Te kákachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te cháa fariseo, n̄i kaka'an-de jíín-ya: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndetatú, chí tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-ya, n̄i ka'an-ya jíín-de: Á tú ní kaka'u kuti-ro tutu naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te n̄i jí'i-de soko, onde jíín cháa n̄i kaxiukú jíín-de. ²⁶ Te n̄i kivi-de ini ve'e Dios. Te Abiatar n̄i kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te n̄i yee-dé státilá ñi kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní ñn cháa, chí máni sutu káyee núu. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíín-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ka'an-ya jíín-de: Kivi ndetatú n̄i jungoo ja siki cháa; nasu cháa ja siki kivi ndetatú. ²⁸ Núsáá te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndetatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Fin chaa ni ichi nda'a

¹ Te inga jinu n̄i ndivi Jesús ini ve'e sinagoga. Te yúan n̄i io ñn cháa n̄i ichi kájan ñn nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndetatú, náva'a kakan-de kuachi siki-ya. ³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíín cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te n̄i ka'an-ya jíín-de jíná'an-de: Ndé ley ío siki kivi ndetatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñn cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo ñn ndiyi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní kaka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-ya nuu-dé ja ká'jin-de xiin-ya. Te n̄i kití ini-ya. Te n̄i kuku'á ini-ya ja ndáva iní añú-de jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te

n̄i skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a īi-ní. ⁶ Yúan-na te n̄i kenda koyo cháa fariseo. Te n̄i kandaṭu'ún-ni-de jíin cháa herodiano sik̄i-yá, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya

⁷ Te Jesús, n̄i kus̄in-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñáyivi kuá'a xáan ndáñúu Galilea jíin ndáñúu Judea, n̄i kandikin-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jíin Idumea, jíin ingá lado yucha Jordán, jíin ndáñúu Tiro jíin Sidón. Kua'a xáan ñáyivi, n̄i kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu n̄i sá'a-ya. Te n̄i chakoyo-i nuu-yá. ⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá ja ná kótu'a ñin barco lúli kivi-ya, náva'a tú kaxin-i-ya. Chi kua'a xáan ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chi n̄i nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi kaku'u kue'e, n̄i kakandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuni-i. ¹¹ Te tach̄i k̄ini nú n̄i kajini nuu-yá, te kájukuiñi jítí núu-yá. Te kákana kó'ó: Máa-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máa-yá, n̄i ka'an xaan-yá jíin ja ná tú stá'an ndijin-ún-yá.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te n̄i kaa-ya kuá'an-ya ondé yuku. Te n̄i kana-ya xiní ndé cháa játa'an in̄i máa-yá. Te n̄i jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te n̄i jani-ya uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jíin-yá. Te táji-yá-de k̄ingoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de ñáyivi kú'u. Te kiñi'in-de tach̄i k̄ini k̄ingoyo. ¹⁶ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jíin Juan ñani Jacobo, n̄i naskúnání-yá ndendúu-de Boanerges, ja kuní ka'an: Chaa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nání-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jíin Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te n̄i kivi koyo-de ñin ve'e jíin-yá. ²⁰ Te n̄i ndutútú tuku kua'a ñáyivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jíin-de. ²¹ Te n̄i kajini tu'un tá'an-ya. Te n̄i kakenda-de vai-de ja tin-de-ya. Chi n̄i kaka'an-de: Kaku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a sik̄i Espiritu Santo

²² Te ja kachaa tutu, n̄i kikoyo onde ñuu Jerusalén, n̄i kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jíin tach̄i k̄ini ñá'nu kiñi'in-de tach̄i k̄ini kája'an, áchí. ²³ Te n̄i kana-ya xiní jíná'an. Te n̄i ka'an-ya tú'un yátá jíin: Ndasa kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás k̄i'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú ñin ñuu sás̄in máa te kánakuatá'an máa, te ñuu yúan ma kúni'in. ²⁵ Te nú ñin ve'e sás̄in máa te kánakuatá'an máa, te ve'e yúan ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máa te sás̄in máa, ma kúni'in, chi sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni ñin cháa kuu kivi-de in̄i ve'e cháa kándáján te sakuí'ná-de ndatíñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de cháa ndáján-ún. Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatíñu cháa-ún. ²⁸ Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi kásá'a cháa, te suni nuu tú'un ndiva'a nú ñani ka'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú ñin cháa ká'an-de tu'un ndiva'a sik̄i Espiritu Santo, ma koo kuti tuká'nu in̄i-ya núu-dé, chi sua kundiso-de kuachi ñí káni, áchí-ya. ³⁰ Chi n̄i kaka'an-de: Tá'an-de tach̄i k̄ini, áchí-de.

Naa-ya jíin ñani-ya

³¹ Te n̄i cháa náa-ya jíin ñani-ya, te ká'iin-ña yatá ké'e. Te n̄i katáji-ña tú'un kua'an kákana-ña xiní-yá. ³² Te ñáyivi kuá'a kaxiukú ñí núu-yá-ún, n̄i kaka'an-i jíin-yá: Kuándé'é-ní, chi n̄i cháa náa-ní jíin ñani-ní ká'iin-ña yatá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máa-yá, n̄i ka'an-ya: Ndéja kúu náa-ri te ndéja kákuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñáyivi kaxiukú ñí núu-yá-ún, te n̄i ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o-ró, chi ya'á kúu náa-ri jíin ñani-ri. ³⁵ Chi ñáyivi sk̄ikuu tiñu kuní Dios, jian kúu ñani-ri, kúu ku'a-ri, kúu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yátá sik̄i cháa sáka trigo

1 Te yu'u mar ni kejá'á tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te ni kandutútú kuá'a xáan ñáyivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya iní ñn barco nuu mar. Te taká ñáyivi-ún, ni kakendoo-i kaxiukú-i nuu ñú'un. 2 Te ni stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te ni ka'an-ya jíin-i: 3 Kuni so'o te kuni-ro: ñn chaá sáka trigo, ni kenda-de sáka-dé. 4 Te ni kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñn nuni-ún, ni jungava yu'íchi. Te ni chaá tisaa. Te ni kakókó-tí. 5 Te inga, ni jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te ni kana yachi-ni, chi tú ío kókon ñu'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te ni kasun-ni. Te ni ichi, chi tú yo'o ní ío. 7 Te inga, ni jungava ma'ñú ínu. Te ni ja'nu ñnu-ún. Te ni jasú nuu. Te tú ní kúun nuni. 8 Te sava, ni kajungava nuu ñú'un vá'a. Te ni kaja'nu. Te ni nakoko. Te ni kuun nuni. ñn ja okó uxi, inga ja uní xiko, te inga ja ñn ciento, áchí-ya. 9 Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. 10 Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te chaá ká'jin yani nuu-yá jíin ndí'uxi uu chaá kaskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'ún-de-ya sikí tú'un yátá-ún. 11 Te ni ka'an-ya jíin-de: A kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jíin já ñn sikí ká'jin, chi máni jíin tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. 12 Náva'a vasa kánde'é, ná ndé'é ko ma chú'un iní. Te vasa kájiní so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un iní. Náva'a ma ná jíó káva iní, te koo tuká'nu iní nuu taká kuachi, áchí-ya. 13 Te ni ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un iní-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasá juju'un iní-ro sáva-ga tu'un yátá núsáa. 14 Chaá sáka trigo kúu chaá sáka tú'un. 15 Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu chaá ni saká tú'un iní-de. Ko nú ni kájiní so'o-de, te cháa-ni Satanás te jánchaá-ni tu'un ni saká iní añú-de-ún kua'an-ni jíin. 16 Te nuni ní saká núu ñú'un yúu, kákuu chaá kájiní so'o tu'un, te kúsi iní-de jíin. 17 Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kánda. Te nú ni ndonda tundó'o sikí-dé, xí nú ni sándiva'a-i jíin-de sikí tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. 18 Te nuni ní saká má'ñú ínu kákuu chaá kájiní so'o tu'un. 19 Ko kácutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kákuun-de kukúká-de, te káxndá'ú-de máa-de jíin. Te kácutóo iní-de sikí sáva-ga ndatíñu. Ndí'i ya'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. 20 Te nuni ní saká núu ñú'un vá'a kákuu chaá kájiní so'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nuni. ñn-de oko uxi, inga-de uní xiko, te inga-de ñn ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

21 Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndij sa'í chii nundóo, xí chí jito. Á tú kundij nuu candelero. 22 Chi tú ío ni ñn tiñu yísa'í sáni, chi taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni ñn tu'un yísa'í sáni, chi taká-ni vai ndijin sá'a-ya. 23 Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. 24 Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Chi jíin kú'a ja káchikuá'a-ro, suni nakukua'a-ro. Te ndaa-ga sikí máa-ró já kájiní so'o-ró. 25 Chi chaá ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te chaá ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'in, áchí-ya.

Tu'un tata ni ja'nu

26 Te ni ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un ñn chaá ni chi'i-de tata nuu ñú'un. 27 Te kixi-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te ja'nu. Te máa-de, tú jiní-de ndasa sá'a. 28 Chi máa ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga vju, te vásá kána yoko. Yúan-na te nuni ndoo chí yoko-ún. 29 Te nú ni kuaan nuni-ún, te skivi-ni-de jóso, chi a ni jaa kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

30 Te ni ka'an-ya: Na jíin ká'an-yo já ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yo jíin. 31 Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja nú ni jicha nuu ñú'un, te yúan kúu ñn tata lúli-ga vásá taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. 32 Ko nú a ni jicha. Te kana, te já'nu xa'an-gá vásá taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaa ío andívi vatu-ni sá'a-tí taká-ti chí kati-ún, áchí-ya. 33 Te kua'a tú'un yátá súan ni ka'an-ya jíin ñáyivi, ndasa ni kakanda

máa-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ká'an-ya jíin-i. Chì máni máa-ni nuu cháa káskuá'a jíin-yá nì kachì kají-yá taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tachì xáan ní sá'a-ya

³⁵ Te nì ini kivi-ún. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te nì kaxndóo-de ñayivi kuá'a-ún. Te súan-ni nì kajaka-de-ya iní ñn barco. Te suni kua'an yakü-ga barco lúli jíin-yá. ³⁷ Te nì ndonda ñn tachì xáan. Te suni nì ndonda su'ma mar, nì kivi iní barco-ún. Te barco-ún kuni chítú ndúcha iní núú. ³⁸ Te máa-yá, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixí-ya sikí ñn sa'ma yí'i xini. Te nì kaxndúkoo-de-ya. Te kaka'an-de jíin-yá: Maestro, á tú nákanì iní-ní ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te nì ndukoo-ya. Te nì ka'an xa'an-yá nuu tachí-ún. Te nì ka'an-ya jíin mar-ún: Ná'ín-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te nì jukuiñi tachí-ún, te ná'ín yúú ñi-ní nì kuu. ⁴⁰ Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja tú kákandíja-ró, áchí-ya. ⁴¹ Te nì kayu'ú xa'an-dé. Te nì kaka'an-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, ja ondé tachì jíin mar kájanatú nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachì kini ndañúu Gadara

¹ Te nì jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. ² Te nì kenda-ya iní barco-ún. Te onde ve'e añú nì kenda ñn cháa tá'an tachì kini, te nì ketá'an-ni-de jíin-yá. ³ Te ncháa-de ma'ñú vé'e añú. Te tú ni ñn kúndéé kú'ni-de jíin cadena. ⁴ Chì kua'a xáan jíinu nì nu'ni-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni nì ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni nì kukuáchí ní sá'a-de. Te tú ni ñn kúndéé jíin-de ka'nu-de. ⁵ Te taká kivi ndúú ñúú-ni jika-de yuku jíin má'ñú vé'e añú. Te kána jíin-de, te stují-dé máa-de jíin yúu. ⁶ Te nì jini-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te nì chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te nì jukuiñi jítí-de nuu-yá. ⁷ Te nì kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xa'an. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní onde jíin Dios, ma xndó'o-ní náa, áchí-de. ⁸ Chì nì ka'an-ya: Tachì kini, kenda ki'in-ro iní cháa yá'a, áchí-ya. ⁹ Te nì jika tu'un-yá-de: Naún nání-ró. Te máa-de, nì ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, chì kua'a-ná ío, áchí-de. ¹⁰ Te nì ka'an nda'ú-de jíin-yá ja má kíñi'in-ya-dé ñuu-ún ki'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan ío ñn tikunì ká'nu kinì kájitú-ti. ¹² Te tachì kini-ún, nì kaka'an nda'ú jíin-yá: Tájí-ní náa ná kóngoyo-ná kivi-ná iní kinì yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, nì ja'a-ya tú'un. Te nì kenda tachì kini-ún kaja'an. Te nì kivi koyo iní kinì. Te tikunì kinì-ún, nì kajungoyo-ti ñn yukáva onde iní mar. Te kinì-ún ío natu'un uu mil-ti. Te nuu mar nì kaji'i-ti. ¹⁴ Te cháa kándito-ti yúan, nì kajinu-de. Te nì kakastu'ún-de nuu ñúú jíin núu rancho. Te nì chakoyo ñayivi-ún kánde'é-i naún ní kuu. ¹⁵ Te nì chakoyo-i nuu Jesús. Te nì kajini-i nuu cháa nì ndo'o jíin tachì kini-ún. Te kánchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a nì nduva'a xini-dé. Te nì kayu'ú-i. ¹⁶ Te cháa nì kajini-ún, nì kakastu'ún-de nuu ñayivi vái koyo ndasa nì ta'an cháa nì yi'i tachì kini-ún, te ndasa nì kuu jíin kinì-ún. ¹⁷ Te nì kakejá'a-de nì kaka'an-de jíin-yá ja ná kenda-ya ñúu-de ki'in-ya. ¹⁸ Te nì kivi-ya iní barco. Te cháa nì ta'an tachì kini-ún ká'an nda'ú-de jíin-yá, ja kúndee-de jíin-yá kuni-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní já'a-ya tú'un, chì nì ka'an-ya jíin-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xa'an tíñu nì sá'a máa Jító'o-ro jíin-ró, te ndasa nì kundá'ú iní-ya róo, áchí-ya. ²⁰ Te nì kee-de kua'an-de. Te nì kejá'a-de nì jacha-de tu'un iní ñuu Decápolis ná ñá'nu xa'an tíñu nì sá'a Jesús jíin-de. Te ndivii ñayivi yúan, nì kánaa iní-i kájinì tu'un-i.

Tu'un sesí'i Jairo

²¹ Te nì ja'a tuku Jesús kua'an-ya jíin barco ingá lado. Te nì kandutútú kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te máa-yá, kándii-ya yú'u mar. ²² Te nì cháa ñn cháa nání-de Jairo kúñá'nu-de iní ve'e sinagoga. Te nì jini-de nuu-yá. Te nì jukuiñi jítí-de nuu-yá. ²³ Te nì ka'an nda'ú téyí-de jíin-yá: Sesí'i-ná a yani kuu-i. Ki'in-yo te xndéé-ní nda'a-ní sikí-í náva'a ná kaku-i,

te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te ni kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te ni kandikin kua'a ñáyivi kája'an-i jíin-yá. Te ni kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan ío ñin ña'an ní kuu uxí uu kua ndó'o-ña kué'e játi niñi-ña. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná. Te ni janu-ña táká ja ñáva'a-ña jíin. Te tú kuti ní kuu tana, chi sasua ví'i-gá ni sá'a. ²⁷ Te ni jini tu'un-ña tú'un Jesús. Te ni ja-ña íchi yatá-yá ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te ni ké'é-ña sá'ma-yá. ²⁸ Chi ni ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri. Achí-ña. ²⁹ Te onde nuu kana niñi-ña-ún, ni ichi-ni. Te ni jini-ña já onde iní yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰ Te Jesús, ni jini-ni iní máá-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te ni jíó káva-ya núu ñáyivi kuá'a. Te ni ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an-de: Ndé'é-ni ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te áchí-ni: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³² Te máá-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náva'a kuni-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chi a jini-ña ndasa ni ta'an-ña. Te ni cha-ña. Te ni jukuiñi jíti-ña núu-yá. Te ni kachi ndaa-ña táká tu'un. ³⁴ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-ña: Hija, ni kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chi ni nduva'a-ró túndó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te ni chakoyo ñáyivi ká'jin ve'e chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga, te ni kaka'an-i jíin-de: A ni jíi sesí'i-ní. Naja stá'an-ga-ni Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, ni jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan ni kaka'an-i jíin chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te ni kuu-ni, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ni ñin yata-yá, chi máá-ni Pedro jíin Jacobo jíin ñani-de Juan. ³⁸ Te ni chakoyo-ya vé'e chaá kúñá'nu iní ve'e sinagoga. Te ni jini-ya já kúvaa, kánde'e, kákana jík'ó xáan kakuu. ³⁹ Te ni kivi-ya. Te ni ka'an-ya: Naja kákuvaa-ro kánde'e-ro. Te suchí sí'i yá'a, tú ní jí'i-i, chi kixi-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te ni kasákátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máá-yá, ni kiñi'in ndi'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te ni ki'in-ya máá-ni táa náa suchí sí'i-ún, jíin chaá ká'jin jíin-yá, te ni kivi-ya núu kátuu suchí sí'i-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te ni tin-ya ndá'a suchí sí'i-ún. Te ni ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuni ka'an: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te ni ndukoo-ni suchí sí'i-ún. Te ni jika-i, chi a ío-i uxí uu kua. Te ni kanaa iní-de kánde'é-de, te xaan káyu'ú-de. ⁴³ Te Jesús, ni ka'an xaan-yá jíin-de ja tú ni ñin kuni tu'un. Te ni ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kée-í.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

¹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni naja-ya ñúu-ya. Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kandikin-de-ya kája'an-de. ² Te máá kivi ndetatú ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, ni kanaa iní-i kájiní ná'in-i. Te kaka'an-i: Ndé ni ni'in cháa yá'a tu'un yá'a. Te naún kuni ka'an tu'un ndíchi ní ni'in-dé-ún. Te naún sikí kuu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. ³ Nasu yá'a kuu chaá tújí yunu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kuu-de náun. Á tú ká'jin kua'a-de jíin-yó yá'a, áchí-i. Te súan ni kakujá'a iní-i jíin-yá. ⁴ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-i: Chaá jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kuu ja tú kaka'an tu'un jíin-ún jíin-de, áchí-ya. ⁵ Te tú ní kuu sá'a-ya ní ñin tiñu ñá'nu yúan. Chi yaku-ni ñáyivi kaku'u ni nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá sikí-í. ⁶ Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandíja máá-i. Te ni jíkó núu-ya ní ñúu yani. Te ni stá'an-ya tú'un.

Ja ní táji-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

⁷ Te ni kana-ya xiní uxí uḡ chaa káskuá'a jíín-yá. Te tájí-yá ndí'úu ndí'úu-de kingoyo-de. Te ni ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíín tachí káni. ⁸ Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'ún kúnu'ni sánchii-de. Chí máá vara-ni kundá'á-de. ⁹ Ko ki'vi-de ndijan. Te tú ku'un-de uḡ su'nu, áchí-ya. ¹⁰ Te suni ni ka'an-ya jíín-de: Nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ro iní ve'e-ún onde nú ni kenda-ró yúan kua'an-ro. ¹¹ Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ni tú káchu'un iní tu'un ká'an-ro, onde nú ni kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandáa ká'an-ri jíín-ró ja vítá-ga koo kuachi sikí ñuu Sodoma jíín ñuu Gomorra kivi kii juicio, vásá sikí ñuu-ún, áchí-ya. ¹² Te ni kenda koyo-de. Te ni kajani-de tu'un ja taká ñayivi ná nákaní iní-i. ¹³ Te suni kua'a tachí káni ni kákiñi'in-de kája'an. Te jíín aceite ni kachi'i-de ñayivi kaku'u, te ni kanasáva'a-de-i.

Ja ní j'i Juan, chaa skuánducha

¹⁴ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un Jesús, chí sí'vi-yá ni jicha nuu ndiijn kua'an. Te ni ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, ni nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáá, áchí-de. ¹⁵ Ko sava-i ni kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i ni kaka'an tuku-i: ñin chaa jáni tu'un Dios kúu-de, natu'un chaa ni kajani tu'un-ya onde sáá, áchí-i. ¹⁶ Te ni jini tu'un Herodes. Te ni ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-ri xiní, te ni nachaku núsáá, áchí-de. ¹⁷ Chí suni máá Herodes, a ni tájí-de chaa ni jatijn Juan. Te ni ju'ni-de chaa. Te ni chindee-de chaa vekaa ja kuáchi Herodías, ñasí'í Felipe ñani máá Herodes. Chí ni janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñasí'í-de. ¹⁸ Te Juan, a ni kana jíín-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñasí'í ñani-ro, áchí-de. ¹⁹ Ko ña'an, Herodías-ún, ni jito yu'u-ña Juan, chí ka'ni-ña-de kuní-ña núu. Ko tú ní kúu sá'a-ña. ²⁰ Chí Herodes, ni yu'ú-de ni jito-de Juan, chí jini Herodes ja cháa ndaa chaa ndoo kúu Juan. Te ni ndito va'a-de chaa. Te jini ná'ín-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te ni jo iní ni jo añú-de ni jini ná'ín-de tu'un ká'an Juan. ²¹ Te ñin kivi ní kusii iní Herodes. Te ni sá'a-de ñin viko kivi ní kaku-de. Te ni sá'a-de ñin ja kúxini chaa kakuñá'nu jíín-de, jíín cháa kakuu general, jíín cháa kakuñá'nu ñuu Galilea. ²² Te ni kivi sesí'í máá Herodías jita já'á-i. Te Herodes jíín taká chaa káyee staa jíín-de, ni kakusii iní-de ni sá'a-i. Te rey-ún, ni ka'an-de jíín súchí sí'í-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, áchí-de. ²³ Te ni jatú'un téyí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja tijn-ri, áchí-de. ²⁴ Te ni kenda-i kua'an-i. Te ni ka'an-i jíín náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te ni ka'an-ña jíín-i: Xiní Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. ²⁵ Yúan-na te máá-i, ni ndivi-ni-i nuu rey. Te ni jikan-i: Vina nchaa te kuní-ná kuá'a-ní xiní Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kúndee nuu ñin ko'o, áchí-i jíín-de. ²⁶ Te rey-ún, ni kuxíí xaan iní-de. Ko sikí já ní jatú'un téyí-de, jíín sikí já ní kajini so'o chaa káyee staa jíín-de, te tú ní kuní-de sásá'án-de kuá'a-de nuu-í. ²⁷ Te rey-ún, ni tájí-ni-de ñin soldado ndito yuxé'é-ún kua'an kuak'i'in xiní Juan. ²⁸ Te soldado-ún, ni ja'an. Te ni janchaa xiní Juan iní vekaa. Te ni chaa jíín xiní-ún kánde nuu ñin ko'o. Te ni ja'a nuu súchí sí'í-ún. Te suchí-ún, ni ja'a-i nuu náa-i. ²⁹ Te ni kajini tu'un chaa káskuá'a jíín Juan. Te ni jakoyo-de, ni kandaña-de yiki kúñu-ún. Te ni kachindee-de iní ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

³⁰ Te chaa apóstol, ni kandutútú-de nuu Jesús. Te ni kanakani-de tu'un taká tiñu ni kasá'a-de, jíín tú'un ni kastá'an-de. ³¹ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíín-de: Ña'an sijn ñin lugar ñu'un té'é, te ndetátú-ro ñin tí'lí, áchí-ya. Chí kua'an vai kua'a ñayivi kakuu-i. Te ni tú ní kakuña-ya já kée-yá staa. ³² Te kája'an-ya iní ñin barco onde nuu ío sijn ñu'un té'é. ³³ Te ni kajini ñayivi já kája'an-ya. Te ni kanakuni-i-ya. Te onde taká ñuu ni kajinu-i ni kakutútú-i

yúan. Te n̄i jakoyo-i xna'an-ga vásá máá-yá. Te n̄i kakutútú-i nuu-yá. ³⁴ Te n̄i kenda Jesús. Te n̄i jin̄i-ya ñáyivi kuá'a xáan-ún. Te n̄i kundá'ú in̄i-ya-í, ch̄i nátu'un r̄i tú jito'o súan ká'jin-i. Te n̄i stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

³⁵ Te sáa ch̄i a kuá'ini, te chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i jaa-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: Yá'a ch̄i máá ñú'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáa te táji-ní-i ná k̄ingoyo-i taká rancho jíin taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máá-i staa kée-í, ch̄i tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya: Kuá'a máá-ró já kée-í, áchí-ya jíin-de. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: K̄ingoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te n̄i kaka'an-de: U'un statilá te uu t̄iyáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ja ná júngoó s̄in ñin nuu ñin nuu-í sik̄i ichá kuí. ⁴⁰ Te n̄i kajungoo yukun-i, ñin ciento, ñin ciento-i, jíin úu xiko ux̄i, uu xiko ux̄i-i. ⁴¹ Te n̄i ki'in-ya ndí'ú'un statilá-ún jíin úu t̄iyáká-ún. Te n̄i ndakoto-ya íchi ándíví. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a statilá. Te n̄i sákuáchí-yá statilá-ún. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá n̄i kajani-de nuu-í. Te n̄i saka-yá ndí'úu t̄iyáká-ún nuu taká-i. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, n̄i kayee-í. Te n̄i kanda'a ch̄i-i. ⁴³ Te n̄i kanastútú-de ja ní kendoo kuáchí, onde ux̄i uu j̄ika chítú ndíi kúu, onde jíin t̄iyáká. ⁴⁴ Te chaá n̄i kayee-ún jínu onde u'un mil-de.

Ja ní jika já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te n̄i skandá-ni Jesús chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i k̄ivi koyo-de in̄i barco. Te ná kúxnúu-de nuu-yá k̄ingoyo-de inga lado yu'u mar nuu ñúu Betsaida. Ch̄i kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te n̄i nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te n̄i ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá ñin-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchi. ⁴⁸ Te n̄i jin̄i-ya já ní kakuitá-de káskáka-de barco-ún, ch̄i sua n̄i nana nuu tach̄i. Te tíkuáan-na kúu, te n̄i chaá-ya núu-dé j̄ika já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te n̄i kajini-de-ya já j̄ika-ya núu mar. Te n̄i kajani in̄i-de ja añú kúu. Te n̄i kakana kó'ó-de. ⁵⁰ Ch̄i ndí'i-de, n̄i kajini-de nuu-yá. Te n̄i kayu'ú-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ni-ya jíin-de: Ndéé sá'a-ró iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te n̄i kaa-ya ní k̄ivi-ya jíin-de in̄i barco-ún. Te n̄i jukuiñi tach̄i. Te máá-de, n̄i kanaa xáan iní-de kánde'é-de nuu-yá. ⁵² Ch̄i ni tú ní kájuku'un in̄i-de ja ní kuu jíin statilá-ún, ch̄i ndava iní añú-de.

Ñáyivi káku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te n̄i kaja'a-ya vái-ya inga lado. Te n̄i chakoyo-ya ñú'íchi ñuu Genesaret. Te yundúcha-ún n̄i kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñáyivi yúan, n̄i kanakuni-ni-i Jesús. ⁵⁵ Te n̄i kajicha nuu-i taká ndañúu yúan. Te n̄i kakejá'á-i n̄i kaskuándiso-i ñáyivi káku'u jíin j̄ito yuu, onde nuu ní kajini tu'un-i kándeé-ya. ⁵⁶ Te ndéni n̄i kuu nú n̄i k̄ivi-ya, á ñuu lúli, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñáyivi káku'u-ún in̄i ichi. Te káka'an ndá'ú-i jíin-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñáyivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, n̄i kanduvá'a-i.

7

Sik̄i ndása kuchá'án ñáyivi

¹ Te chaá fariseo jíin yakú chaá káchaa tutu, n̄i kikoyo-de ichi ñuu Jerusalén. Te n̄i kakutútú-de nuu Jesús. ² Te chaá-ún, n̄i kajini-de ja sáva chaá káskuá'a jíin-yá káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te n̄i kandonda sik̄i-dé. ³ (Ch̄i chaá fariseo jíin taká chaá judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú káyee-dé staa. Ch̄i káñava'a-de taninu aná'an. ⁴ Te nú n̄i kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u, te nú tú nasándoo-de

máa-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá taninu káñava'a-de te káchiñú'ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, jíin jító.) ⁵ te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, ni kajika tu'ún-de-ya. Te cháa káskuá'a jíin-ró, naja tú káchiñú'ún-de taninu cháa aná'an. Naja káyee-dé staa jíin ndá'a chá'an-de, áchí-de. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa uu xini kákuu-ró. Bueno ni jani Isaías tu'un siki-ro, chi súan ni chaa máa-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a jíin yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chi jiká-ni kákuu ini-i jító-i ruu. ⁷ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chi kástá'an-i tu'un jani ini in chaa, áchí Isaías. ⁸ Chi ni kasía-ro tíñu ni tá'ú Dios nuu-ro, te káchiñú'ún-ró táninu ni kajakin cháa, ja ndúndoo tindo'o jíin vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá taninu súan, áchí-ya. ⁹ Te suni ni ka'an-ya: Bueno-ni kástiví-ró tú'un tá'ú tíñu Dios náv'a chiñú'ún-ró táninu ni kajakin máa-ró. ¹⁰ Chi Moisés, ni ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro. Chi nú ndéja ká'an ndiv'a jíin táa jíin náa, ná kuu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín in chaa. Te a kuu ni'in tíñu ja kuní táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuní ka'an, a ni soko-rí nuu Dios), ¹² yúan-na te tuká jínu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuní táa-de xí ja kuní náa-de, áchí-ro. ¹³ Te súan kástiví-ró tú'un Dios jíin táninu ni kajakin-ro. Te kua'a-gá tíñu súan kásá'a-ró, áchí-ya. ¹⁴ Te ni kana tuku-ya xini ñayivi kuá'a-ún. Te ni ka'an-ya jíin-i: Ndi-i-ró ná kúni so'o-ró tú'un ká'an-ri, te chu'un ini-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera cháa, nú ni kivi ini yu'u-dé, ma kúchá'an-de sá'a. Chi ja kenda ini yu'u-dé, yúan kúu ja kúchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ¹⁷ Te nuu ní kusin-ya núu ñayivi kuá'a-ún, te ni ndivi-ya ini ve'e. Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'ún-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te ni ka'an-ya jíin-de: Suni tú kájuku'un ini máa-ró náún. Á tú kájin-ro ja táka ja kivi ini cháa, ma kúu kuchá'an-de sá'a, ¹⁹ chi tú kivi ini añú-de, chi toko-dé kivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan ni stá'an-ya ja ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te ni ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi ini ñayivi, yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chi onde ichi ini añú kenda ja jani ñáa ini, ja ísiki ncháa tá'an, ja kuaxán ini, ja ja'ni ndíyi, ²² ja sakuí'ná, ja too ini, ja ñáa, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto xaan, ja ká'an siki tá'an, ja sávixi máa, ja xini ñáa. ²³ Taká tu'un ñáa yá'a, máni ichi ini añú kenda te kúchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te ni ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya ondé raya nuu Tiro jíin nuu Sidón. Te ni kivi-ya in ve'e. Te kuní-ya ja tú ni in kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chi in ña'an ío in sesí'i-ña tá'an-i tachí káni. Te ni jini tu'un-ña tú'un-ya. Te ni chaq-ni-ña. Te ni jukuiñi jíti-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde nuu Sirofenicia vai tata-ña. Te ni ka'an nda'ú-ña jíin-yá ja ná kñi'in-ya tachí káni tá'an sesí'i-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-ña: Sía, ná ndá'a xna'an-ga chi taká suchí yá'a, chi tú ío va'a ja kuánchaq-yo stáa-í te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te ni ka'an-ña: Jandaa ká'an-ni Táta, ko lúsu-ún ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-ña: Kuá'an núsáa, chi tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí káni-ún, a ni kenda kua'an ini sesí'i-ro, áchí-ya. ³⁰ Te ni kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te ni jini-ña ja kátuu sesí'i-ña núu jító. Te a ni kenda tachí káni-ún kua'an.

Chaa só'ó kásteté

³¹ Te ni kenda tuku-ya ondé raya nuu Tiro, ni kii-ya íchi Sidón. Te ni jaa-ya mar Galilea. Te ni ja'ncha sava-ya raya nuu Decápolis vai-ya. ³² Te ni kákinchaka-i in cháa só'ó kásteté núu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. ³³ Te ni kñi'in sñin-ya-dé nuu ñayivi kuá'a-ún. Te ni chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te ni tiví s'ví-yá. Te ni ké'é-yá yáa-dé. ³⁴ Te ni ndakoto-ya íchi ándiví. Te ni jaka nuu ini-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Efata, áchí-ya. Ja kuní ka'an: Nanuña. ³⁵ Te ni nanuña so'o-de. Te ni nduvitá

yáa-dé. Te n̄i kuu-ni n̄i naka'an káji-de. ³⁶ Te n̄i ka'an xa'an-yá jíin ñáyivi-ún ja tú ni ñn nuu kachí-i. Te vasa n̄i'in n̄i ka'an xa'an-yá jíin-i, ko ví'í-gá n̄i kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te n̄i kanaa xa'an iní-i kánde'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Bueno sá'a-ya táká tiñu; chi chaá só'ó nákuni so'o-de, te chaá ñí'ín náka'an-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñáyivi

¹ Te kivi-ún, n̄i io kua'a xa'an ñáyivi, te tú naún káji-í. Te n̄i kana Jesús xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ² Kúndá'ú in̄i-ri ñáyivi kuá'a yá'a, chi a n̄i kuu un̄i kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. ³ Te nú natáji-rí-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuitá ii-í, chi ío sava-i jíká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Te ndéchi kii staa kée ndá'a chii ñáyivi yá'a, chi máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te n̄i jiká tu'un-yá-de: Nasaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni statilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngo-i nuu ñu'un. Te n̄i ki'in-ya ndí'usiá statilá-ún. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sakuáchí-yá. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yakú tiyáká lúli. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te n̄i tá'ú-yá tiñu ja súni ná káni-de nuu-í. ⁸ Te n̄i kayee-í. Te n̄i kanda'a chii-i. Te n̄i kendo-ga. Te n̄i kanastútú-de usia ndo'o já ní kendo kuáchí. ⁹ Te ñáyivi ní kayee-ún ío nátu'un kuun mil-i. Te n̄i jacha-ya-í kua'an-i. ¹⁰ Yúan-na te n̄i kivi-ni-ya iní barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i chaá-ya ndáñúu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan n̄i chakoyo chaá fariseo. Te n̄i kakejá'a-de káxndichí-de-ya kájikan-de tuni ichi ándívi núu-yá chi koto nchaá-de-ya kákuni-de. ¹² Te n̄i jiká nuu in̄i-ya. Te n̄i ka'an-ya: Naja kájikan ñáyivi yá'a tuni nuu-rí. Jandáa ká'an-ri jíin-ró ma kuá'a-ri ni ñn tuni nuu ñáyivi yá'a. ¹³ Te n̄i skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te n̄i ndivi tuku-ya iní barco, te kua'an-ya ingá lado. ¹⁴ Te chaá káskuá'a jíin-yá, n̄i kanaa iní-de kundiso-de staa. Chi ñn-ni statilá kándiso-de in̄i barco. ¹⁵ Te n̄i ka'an xa'an-yá jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kándatu'ún máa-de: Sikí já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te n̄i jini Jesús. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kándatu'ún-ró. Ja tú kándiso-ró staa náún. Á tú kájin-ro. Á cha'an-ga juku'un in̄i-ro. Sani ndava iní añu-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájin so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kánde'é-ró, te á tú kánuku'un in̄i-ro. ¹⁹ Te nasaa jika chítú ndíi statilá n̄i kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí u'un statilá n̄i kayee u'un mil chaá, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Uxi uu-ni, áchí-de. ²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Te nasaa ndo'o chítú ndíi statilá n̄i kendo kuáchí ní kanastútú-ró kivi ní sakuáchí-rí usia statilá n̄i kayee kúun mil ñáyivi, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de: Usia-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Te onde vina tú kájuku'un in̄i-ro náún, áchí-ya.

Ja ní nasava'a-ya cháa kuáa ñúu Betsaida

²² Te n̄i jaá-ya ñúu Betsaida. Te n̄i kákinchaka-i ñn chaá kuáa núu-yá. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná ké'é-ya-de. ²³ Yúan-na te n̄i tiin-ya ndá'a cháa kuáa-ún. Te n̄i kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te n̄i tiví si'ví-yá nduchi-dé. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá sikí-dé. Te n̄i jiká tu'un-yá-de: Á jini-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te máa-de, n̄i ndakoto-de. Te n̄i ka'an-de: Jiní-ná taká chaá. Ko nátu'un yunu jini-ná-de kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i chaá tuku-ya ndá'a-yá sikí nduchi-dé. Te n̄i ndakoto va'a-de. Te n̄i nduva'a ii-dé. Te onde jíká te n̄i jini káji-de ndivii. ²⁶ Te n̄i natáji-yá-de kuano'on-dé ve'e-de. Te n̄i ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te ni ñn nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

²⁷ Te ni kenda Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya kua'an-ya jín-de ichi táká ñuu ndañúu Cesarea de Filipino. Te ichi-ún ni jiká tu'un-ya-de: Te ruu, na cháa kúu-ri káka'an ñayivi, áchí-ya jín cháa káskuá'a jín-ya. ²⁸ Te ni kakastu'un-de nuu-ya: Juan ja skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñin cháa ni jani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an máá-ró, áchí-ya. Te ni ka'an Pedro: Máá-ní kúu Cristo, áchí-de jín-ya. ³⁰ Te ni ka'an xa'an-ya jín-de jíná'an-de ja tú ni ñin nuu kachí-de tu'un-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

³¹ Te ni kejá'a-ya ni stá'an-ya núu-dé ja jínu ñú'ún ndó'o xa'an máá Sé'e cháa. Te cháa ni kayii jín táká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu ma kuátu'un-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te káji ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, ni ñin-de-ya. Te ni kejá'a-de ká'an xa'an-dé nuu-ya. ³³ Te máá-ya, ni jó káva-ya. Te ni ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jín-ya. Te ni ka'an xa'an-ya nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi tú júku'un iní-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa júku'un iní-ro, áchí-ya. ³⁴ Te ni kana-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún jín cháa káskuá'a jín-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii siki-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ³⁵ Chi cháa jítu iní-de kaku-de chi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñin cháa ja siki ruu jín siki tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ñí ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa cháa añú-de. ³⁸ Chi nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyivi yá'a ja káisiki ncháa-i Dios jín má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kivi ndíi-ya jín táká ndajá'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni ni ka'an-ya jín-de jíná'an-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: Ió sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios ñuu, ndasa kii jín fuerza, áchí-ya.

Siki ja túku ni nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kivi te ni jaka Jesús Pedro jín Jacobo jín Juan, te máni máá-ni-de ni kiñi'in sñin-ya-dé kua'an-ya jín-de ñin yuku súkún. Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-ya ni kanandii ncháa, kiyi xa'an, natu'un yu'a volcán. Te tú ío ni ñin ja súan kuu nakacha kiyi iní ñuyivi yá'a. ⁴ Te ni kandenda Elías jín Moisés ni kajini-de. Te ni kandatú'ún cháa-ún jín Jesús. ⁵ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná uní ve'e kuii. ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jín Jesús. ⁶ Chi tú ní jini-de ndasa ka'an-de, chi káyu'ú xáan-dé. ⁷ Te ni cháa ñin viko nu'ún. Te ni jasú ñí núu-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún ni kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te ni kandakoto-ni-de. Te tuká ni ñin naún ní kajini-de, chi máá ñin-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te ni ka'an xa'an-ya jín-de ja tú ni ñin nuu kachí-de ja súan ni kajini-de-ún, chi onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kañu'un iní máá-de tu'un-ún. Te kájika tu'ún tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te ni kájika tu'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te ni ka'an-ya jín-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáa-de taká ndatíñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xa'an máá Sé'e cháa te sájá'a iní-i nuu-ya. ¹³ A ká'an-ri jín-ró ja Elías, a ni kii-de. Te ni kasá'a-i taká ja ní kaku iní-i jín-de, natu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchí ñí'ín

14 Te ni nchaaya nuu sava-ga chaa kaskua'a jijn-ya. Te ni jini-ya ñayivi kuá'a xaán, ni kajikó nduu-i ní nuu-dé. Te chaa kachaa tutu kástátá'an jijn-de. 15 Yúan-na te taká ñayivi-ún, ni kajini-ni-i nuu-ya. Te ni kanaa iní-i kánde'é-i nuu-ya. Te ni katau-i kua'an-i nuu-ya. Te ni kaka'an-i jijn-ya. 16 Te ni jika tu'un-ya-i: Na siki kástátá'an-ró jijn-de jíná'an-de, áchí-ya. 17 Yúan-na te ni ka'an in chaa ma'ñú ñayivi kuá'a-ún: Maestro, vai nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chi tá'an-i in tachi ñí'in. 18 Te tachi-ún, ndéni kúu te nú ni tñn-ni-i, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kua'ichí-i sá'a. Te ni ka'an-ná jijn cháa kaskua'a jijn-ní ja ná kí'ñi'in-de kí'in. Te tú ní kakuu sá'a-de, áchí-de. 19 Te ni ka'an-ya jijn-i: Ñayivi xaán ní'in iní kakuu-ró. Nasaa-ga kivi kunchaa-ri jijn-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jijn-ró. Kua'a-i ná kí-i nuu-rí núsáá, áchí-ya. 20 Te ni kaja'a-de-i nuu-ya. Te ni jini-i-ya. Te tachi-ún, ni ja'ni yí'i xaán-ní-i. Te ni ndua-i nuu ñú'un. Te ni tuu-í. Te ni jaa ti'ñu yu'u-í. 21 Te Jesús, ni jika tu'un-ya táa-i: Nasaa kivi ní kuu tá'an-i tachi yá'a, áchí-ya. Te ni ka'an-de: Onde lúli-i. 22 Te tondó tñi jínu ni kuu chindee-i nuu ñú'un jijn nuu ndúcha, ja ká'ni-í kuní. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú iní-ní náá. Te chindéé chítuu-ní náá, áchí-de. 23 Te ni ka'an Jesús jijn-de: Te nú kándija-ró, chi chaa kándija te kuu taká ja kuní-de, áchí-ya. 24 Yúan-na te máá táa suchí-ún, ni ka'an jaa-ni-de: Kándija-ná, ko chindéé chítuu-ní náá chi tú kándija va'a va'a-ná, áchí-de. 25 Te ni jini Jesús ja ní katau ñayivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-ya. Te ni ka'an xaán-ya jijn tachi kíni-ún: Tachi ñí'in só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró iní-i, te ma ndívi-ga-ro iní-i, áchí-ya jijn. 26 Yúan-na te tachi-ún, ni kana kó'ó. Te tñi jínu ni ja'ni yí'i xaán-gá-i. Te ni kenda kua'an. Te máá súchí-ún, ni kundiyi-ni-i. Te ni kaka'an tñi ñayivi: A ni ji'i-i, áchí. 27 Te Jesús, ni tñn-ya ndá'a-í, te ni ndukani-ya-í. Te ni ndukuiñi-i. 28 Te nuu ní kivi Jesús iní ve'e, te chaa kaskua'a jijn-ya, ni kajika tu'un sñn-de-ya: Naja tú ní kakuu kí'ñi'in-ná tachi-ún kí'in, áchí-de. 29 Te ni ka'an-ya jijn-de: In tá'an yuán, ni ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

30 Te ni kakenda-ya yúan. Te ni kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñúu Galilea. Te tú ní kuní-ya já kúni tu'un ni in. 31 Te ni stá'an-ya nuu cháa kaskua'a jijn-ya: Ñayivi yá'a nastuu-i máá Sé'e chaa nuu ndá'a sava-ga chaa. Te chaa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú ni ji'i-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jijn-de. 32 Te máá-de, tú ní káju'ku'un iní-de tu'un yá'a. Te ni kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya.

Ja ní kástátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

33 Te ni jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya iní ve'e, te ni jika tu'un-ya-de: Naún tu'un ni kandatú'ún-ró íchi-ún, áchí-ya. 34 Te máá-de, tú ní kaka'an kuti-dé. Chi ichi-ún ni kástátá'an-de ndé chaa kuu ñá'nu-ga. 35 Yúan-na te ni jungoo-ya. Te ni kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te ni ka'an-ya jijn-de: Nú ndé chaa kuní-de kunúú-de, te nduu-de sandí'i-na nuu taká tá'an-de. Te kuatíñu-de nuu tá'an-de. 36 Te ni tñn-ya in suchí lúli. Te ni jani-ya-í ma'ñú-de. Te ni junu nchaaya-í. Te ni ka'an-ya jijn-de: 37 Chaa ja jijn sí'ví-rí kuatá'ú-de in suchí lúli natu'un suchí yá'a, te ruu kuatá'ú-de. Te chaa kuatá'ú rúu, nasu rúu, chi I'a ni táji rúu vai-ri kuatá'ú-de, áchí-ya. 38 Te ni ka'an Juan jijn-ya: Maestro, ni kajini-ná in chaa ja jijn sí'ví-ní ni kí'ñi'in-de tachi kíni kaja'an. Te tú ndikín-de yóó. Te ni kajasu-ná nuu-dé. Chi tú ndikín-de yóó, áchí-de. 39 Te Jesús, ni ka'an-ya jijn-de: Ma kasú-ro nuu-dé, chi in chaa ja jijn sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma kúu naka'an-de siki-rí. 40 Chi chaa tú ká'an siki-yo, ndújijn-de jijn-yo. 41 Te nú ndé chaa kua'a-de in yajin ndúcha kó'o-ró jijn sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chi kándujijn-ró jijn Cristo, jandáa ká'an-ri jijn-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skívi yóó nuu kuáchi

⁴² Te nú ñin suchí lúlí yá'a kándija-i ruu te kivi-i kuachi sá'a ñin chaa, te va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de ki'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tíkú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro nuu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tindákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tíkú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro nuu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tindákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuní skívi róo nuu ío kuachi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu jín ñin-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro nuu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tindákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chi taká chaa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu ni soko, kuu u'a sá'a ñij. ⁵⁰ Va'a ío ñij. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáá. Ná kuñava'a-ró ñij iní máá-ró. Te ma kánaá-ro jín tá'an-ró, áchí-ya jín-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te ni kenda-ya yúan, te ni chaa-ya ondé raya ñuu Judea jín ingá lado yata yúcha Jordán. Te ni kututú tuku ñayivi kuá'a núu-yá. Te ni stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, natu'un sá'a-ya. ² Te ni jakoyo chaa fariseo nuu-yá ja kóto ncha-de-ya. Te ni kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ñin chaa ñasí'i-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jín-de: Naún tiñu ni tá'ú Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatú'un-de ja kúva'a acta ndusín, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Siki já ní'in iní añú-ro jíná'an-ró, yúan súan ni tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnañúú kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yí jín já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kúu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jín ñasí'i-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñin-na kúu. Na tuká kúu uu, chi ñin-na kúu. ⁹ Núsáá te ja á ni skétá'an Dios, ma ndusín kuti sá'a ñin ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jín-yá, ni kajika tu'un tuku-de-ya siki tú'un-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jín-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñasí'i-de nú súan. ¹² Te nú máá ñasí'i-ún xndóo-ña yí-ña te tanda'a-ña jín ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúlí

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi núu-yá jín súchí lúlí ja ké'é-yá-i. Te chaa káskuá'a jín-yá, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jín-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kití iní-ya. Te ni ka'an-ya jín-de: Síá, ná kíkoyo suchí lúlí núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chi tá'an súan kakuu ja xín ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-rí jín-ró: Nú ñin chaa tú jatú'un-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu natu'un jatú'un ñin suchí lúlí, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya. ¹⁶ Te ni junu ncha-ya-í. Te ni xndé-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-i. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-í.

Chaa kúka

¹⁷ Yúan-na te ni ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jínu ñin chaa súchí ni chaa-de. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te ni jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Ndasá sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni ñin chaa va'a ío chi máá ñin-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tú'un ni tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'un, ma kuáncha-ro ndatíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. ²⁰ Te máá-de, ni ka'an-de jín-yá: Taká tiñu yá'a a ni skíkuu-ná onde ná lúlí-ná, Maestro, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni kumaní-ya jín-de. Te ni ka'an-ya

jíin-de: ĩn-na tiñu kúmani sá'a-ró núsáá. Kuá'án, te xikó ndí'i-ró já ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñáyivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikin-ro rúu ki'on, te kuandéé iní-ro jíin túndó'o kii sikí-ro, áchí-ya. ²² Te máá cháa súchí-ún, ñi kuxii iní-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kee-de kua'an-de. Te ndúkuí'a iní-de. Chì kua'a xáan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya ñí xíin-yá. Te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Xaān ú'u kivi ĩn cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un ñi ka'an-ya-ún. Ko ñi ka'an tuku Jesús jíin-de: Hijo, cháa ja xáan káchiñú'ún-de xu'ún, xaān ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga ja'a ĩn camello ya yiki tíkuí, vása ĩn cháa kúká kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máá-de, ví'í-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé cháa kaku núsáá. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Jíin cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jíin Dios. Chì taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, ñi ka'an-de jíin-yá: Náá, ñi kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te ñi kandikin-ná ní vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú ĩn cháa ñi skéndo-de ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí taa-de, xí náa-de, xí ñásí'í-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sikí rúu jíin sikí tú'un va'a ká'an-rí, ³⁰ te nani'in-dé ĩn ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kuá'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindikín-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de ñí káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na, ndunúú-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

³² Te ká'jin-de ichi ní kaka-de kája'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúú-yá nuu-dé. Te ñi kanaa iní-de kájini so'o-de. Te ñáyivi káindikín-ya-ún káyú'ú-i. Yúan-na te ñi kana sĩin tuku-ya xiní ndí'uxí uu cháa-ún. Te ñi kastu'ún-yá nuu-dé taká tu'un kii sikí-yá: ³³ Ná kuni-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu taká sutu ñá'nu, jíin núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sikí-yá kuu-ya. Te nachí'i-de-ya ndá'a cháa sĩin nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-yá. Te kuá'a-de ta'u-yá. Te tiví sĩ'ví-de nuu-yá. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo jíin Juan nuu-yá

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, ñi jakoyo-de nuu-yá. Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní ĩn ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máá-yá, ñi ka'an-ya jíin-de: Ndasa kákuni-ro já sá'a-rí jíin-ró, áchí-ya. ³⁷ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jíin-ní, ĩn-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kivi ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Tú kájin-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máá-de, ñi kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kúxiukú-ró ichi ndává'a-rí jíin ichi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí ío tu'a ja kúu ĩn cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxí-ga cháa-ún, ñi kájin so'o-de tu'un yá'a. Te ñi kakiti iní-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, ñi kana-ya xiní-dé. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kájin-ro já taká cháa kájito-de natu'un cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi, te kátá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu sikí máá-de, suni kátĩin ni'in so'o-de. ⁴³ Ko sikí róó jíná'an-ró, na tú súan koo: Chì nú ndé róó kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róó kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róó kuní kunúú, yúan ndúu mozo nuu taká-ro. ⁴⁵ Chì máá Sé'e cháa na tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, chí sua játiñu-ya núu ñáyivi te kuá'a-ya máá-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáá

⁴⁶ Yúan-na te n̄i jakoyo-ya ñúu Jericó. Te yúan n̄i ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñáyiv̄i kuá'a xaán. Te Bartimeo cháa kuáá, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te n̄i jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te n̄i kejá'á-de kána kó'ó-de: Jesús, Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, n̄i kaka'an xaán-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá n̄i kana kó'ó-de: Tátá Se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá vij̄i, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, n̄i jukuiñi-ya. Te n̄i ka'an-ya: Kana xin̄i-dé ná kii-de, áchí-ya. Te n̄i kakana-i cháa kuáá-ún: Ma ndúkuí'a in̄i-ro. Ndukuiñi ná chó'o, chí kána-ya róo, áchí-i jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máá cháa-ún, n̄i skána-de tikachí-de. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i jaa-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-ri jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa kuáá-ún, n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndundij̄in nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'an núsáá. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te n̄i ndundij̄in-ni nduchi-dé. Te n̄i ndikin-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te n̄i kakuyani-ya ñúu Jerusalén, ñuu Betfagé, jíin ñúu Betania, chíi yuku Olivos. Te n̄i táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'an ñuu kánchaa nuu-ro jíin. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti, ja ní ñin cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti, te kii-ró jíin-ti. ³ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kachi-ro kúni-de: Máá Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te táji-ni-de-ti kii-ró jíin-ti, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te n̄i kaja'an-de. Te n̄i kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é íchi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te n̄i kándáji-de-ti. ⁵ Te sava ja ká'jin yúan, n̄i kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró sá burro jíin kándáji-ró, áchí. ⁶ Yúan-na te máá-de, n̄i kaka'an-de jíin-ún, nátu'un n̄i tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de vai-de. ⁷ Te n̄i cháa-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te n̄i kaxndée-de tikachí-de siki-ti. Te n̄i jukoso-yá-ti. ⁸ Te kua'a-dé, n̄i kakajin-de tikachí-de in̄i ichi, te sava-ga-de, n̄i kaja'nu-de numa yúnu. Te n̄i kakajin-de in̄i ichi-ún. ⁹ Te ñáyiv̄i kaja'an ichi núu-yá, jíin ñáyiv̄i kándikin ichi yatá-yá, kaka'an jaa-i: Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndiso-ya tíñu máá Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusi in̄i-yo, chí táa-yo David, a yani tá'ú-de tiñu nuu-yo. Xáán va'a I'a kúu-ya ondé andív̄i, áchí-i. ¹¹ Te n̄i kivi Jesús in̄i ñuu Jerusalén, jíin in̄i ve'e ij̄i. Te n̄i ndakoto-ya núu táká ndatíñu ñin ñí yúan. Te nuu ní ini, te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñuu Betania jíin máá uxí uu-de.

Tu'un mérkex̄e

¹² Te kivi xián-ún, n̄i kakenda-ya kuá'an-ya in̄i ñuu Betania. Te n̄i cháa soko chíi-ya. ¹³ Te onde jiká ní jini-ya ñin mérkex̄e ja ío numa ndá'a. Te n̄i kandita-ya kuá'an-ya, jáni in̄i-ya já ní'in-yá ja kée-yá núu. Te nuu ní jaa-ya núu mérkex̄e-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chí máá numa-ní ío. Chí nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya: Ni ñin tuká naún kée kuti ndé'e xiní-ro ñí káni, áchí-ya jíin mérkex̄e-ún. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini so'o-de ja súan n̄i ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij̄i

¹⁵ Te n̄i jakoyo-ya ñúu Jerusalén. Te n̄i kivi Jesús in̄i ve'e ij̄i. Te n̄i kiñi'in-ya ñáyiv̄i kajaan káxikó ñin-i in̄i ve'e ij̄i-ún kaja'an-i. Te n̄i skuíó káni-ya mesa cháa kaxndái xu'ún, jíin silla cháa káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ni ñin-i jíin kíyi in̄i ve'e ij̄i-ún. ¹⁷ Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-í: Á tú yóso núu tutú ja vé'e-ri, ve'e nuu kájukan ta'u táká ñáyiv̄i nání. Ko máá-ró, a n̄i kanasá'a-ró yaú kava ñákuí'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te cháa káchaa tutu jíin sutú ñá'nu, n̄i kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chí

taká ñayivi kánaa iní-i kájini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ni kenda Jesús ini ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexe

²⁰ Te jañá'an inga kivi, ni kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ni kajini-ya mérkexe-ún ja á ni ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te ni nuku'un ini Pedro. Te ni ka'an-de jín-yá: Maestro, ndé'é-ní mérkexe-ún ja ní ka'an ndiva'a-ní jín. Te vina a ni ichi ij, áchí-de. ²² Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Kandíja nuu Dios, ²³ chi jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé chaa ka'an-de jín yuku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró onde nuu mar, te nú tú kani sikí ini-de, chi sua kándíja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ni'in-dé. ²⁴ Ja yúan ká'an-ri jín-ró: Taká ja jikán-ro, te kakan ta'u-ro jín, te ná kándíja-ró já ní'in-ro, te ni'in-ro. ²⁵ Te nú kájikán ta'u-ro, te kuña ká'nu ini-ro nuu ndé in chaa jito u'u róo, náva'a máa Táa-ro kánchaa-ya onde andívi, suni kuña ká'nu ini-ya nuu kuáchi-ró. ²⁶ Chi nú tú kuña ká'nu ini-ro, suni súan máa Táa-ro kánchaa-ya onde andívi, ma kuña ká'nu ini-ya nuu kuáchi-ró, áchí-ya.

Siki tíñu ndiso Jesús

²⁷ Te ni najakoyo tuku-ya ñuu Jerusalén. Te jika kuu-ya iní ve'e ij. Te sutu ñá'nu, jín chaa káchaa tutu, jín chaa ni kayii, ni chakoyo-de nuu-ya. ²⁸ Te ni kaka'an-de jín-yá: Na jín tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jín-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchí-de. ²⁹ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Ná kaká tu'ún-ri róo in tu'un, te kachi-ro nuu-ri. Yúan-na te ná kachí-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tíñu yá'a. ³⁰ Ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí chaa ni tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te ni kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo: Ja onde andívi. Te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró nuu-dé núsáa. ³² Te nú ka'an-yo já chaa ni tá'ú tíñu. Te káyu'ú-yo ñayivi, chi ndivii-í kájani ndaa ini-i ja chaa ni jani tu'un Dios ni kuu Juan, áchí-de jín tá'an-de. ³³ Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jín Jesús. Yúan-na te ni ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jín tú'un sá'a-ri tíñu yá'a núsáa, áchí-ya jín-de.

12

Chaa kásatiñu nuu itú uva

¹ Te ni keja'á-ya ni ka'an-ya tú'un yátá jín-de jíná'an-de: In chaa, ni nachu'un-de in itú uva. Te ni jasú-de jakú. Te ni jacha-de in yau nuu kaxín-de. Te ni ndukani-de in torre. Te ni xndóo-de nuu chaa kásatiñu jín. Te ni kee-de kua'an jíká-de. ² Te in kivi te ni táji-de in mozo-de vai nuu já kásatiñu jín uva-ún, ja vai naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatiñu-ún. ³ Ko máa-ún, ni kakatiin-ún mozo-de. Te ni kastuji-dé. Te ni kakiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. ⁴ Te máa jito'o, ni natáji tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te ni kastuji-ún xiní mozo-de. Te ni kasákátá nuu-dé. Te ni kakiñi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máa jito'o uva, ni natáji tuku-de inga chaa vai. Te ni kaja'ni-ún-de jín kuá'a-gá-de. Te sava-de ni kastuji. Te sava-de ni kaja'ni. ⁶ Ko máa jito'o, ío in se'e-de ja kúndá'ú ini-de. Te onde sandí'i-na ni táji-de se'e-de vai nuu chaa kásatiñu. Te ni ka'an-de: Ná koo jín'ún yúan nuu sé'e-ri, áchí-de. ⁷ Ko máa já kásatiñu-ún, ni kandatú'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndoo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te ni kakatiin-ún sé'e-de. Te ni kaja'ni-ún-i. Te ni kaskána ndiyi-ún yátá itú uva. ⁹ Ndasá sá'a jito'o itú uva-ún núsáa. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kásatiñu-ún. Te kua'a-de itú uva-ún nuu sáva-ga chaa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tutu ij yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa kachutá'an, ya á kúu máa yúu ndiso fuerza jiki. ¹¹ Máa Tatá Dios, ni sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jín-de. ¹² Te kándúkú-de modo tin-de-ya. Chi ni kajuku'un ini-de ja sikí máa-de kuu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi. Te ni kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Siki xú'ún yóo

¹³ Te n̄i katáji-de sava cháa fariseo jíin cháa herodiano kája'an-de nuu-yá, náva'a tiin yátá-de-ya jíin yakú tu'un. ¹⁴ Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájini-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni in cháa, chí tú ndé'é-ní ndasa jito taká cháa, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kuá'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de jíin-yá. ¹⁵ Yúan-na te máá-yá, a n̄i juku'un iní-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. Kuá'a xu'ún jián ná kii ndé'é-rí, áchí-ya. ¹⁶ Te máá-de, n̄i kaja'a-de xu'ún-ún nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: César kúu, áchí-de. ¹⁷ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xiin César nuu César, te ja xiin Dios nuu Dios, áchí-ya. Te n̄i kanaa xaan iní-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya.

Siki já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te n̄i chakoyo cháa saduceo nuu-yá. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, n̄i chaa-de tutu n̄i ndoo jíin-yó, nú ñani in cháa kuu-de, te ndoo ñasí'i-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'i-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁰ Te n̄i ka'io usia ñani. Te cháa núu, n̄i tanda'a-dé. Yúan-na te n̄i ji'i-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te cháa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i ji'i-de. Te ni cháa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te cháa uni, suni súan. ²² Te ndí'usiá-de, n̄i kanchaka-de-ña. Te tú ni in-de ní xndóo-de tata. Te onde sandí'i-na te n̄i ji'i máá ñá'an-ún. ²³ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñani jíná'an-de, te ndé in-de kuu-ña ñasí'i-de, chí ndí'usiá-de, n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ²⁴ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un iní-ro jíin tutú ii, ni jíin fuerza Dios. Yuán ní kastíví-ró tú'un. ²⁵ Chí kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma nátanda'a máá-ña. Chí nduu-de nátu'un ndajá'a ká'io andívi. ²⁶ Te siki ndiyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa n̄i ka'an Dios jíin-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jíin Moisés. ²⁷ Ko nasu Dios cháa n̄i kaji'i kúu-ya, chí sua Dios cháa káichaku kúu-ya. Xaan kastíví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jíin-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

²⁸ Te in cháa cháa tutu n̄i jini so'o-de kástátá'an-de, n̄i ja-de. Te n̄i jini-de ja vá'a n̄i nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te n̄i jika tu'ún-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu taká tu'un n̄i tá'ú-yá tíñu sáá, áchí-de. ²⁹ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ya'á kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu taká-ga: Kuni so'o Israel, máá Tatá-yo Dios, máá in-ni-ya ío. ³⁰ Núsáá te kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ní núu jiní tuní-ro, jíin ní fuerza-ro. Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³¹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú iní-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu kánúú-ga ío, chí ya'á-na, áchí-ya jíin-de. ³² Yúan-na te cháa cháa tutu, n̄i ka'an-de jíin-yá: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní, chí Dios in-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. ³³ Te kumani-yo jíin-yá onde jíin iní jíin añú-yo, jíin ní núu jiní tuní-yo, jíin ní fuerza-yo, te kundá'ú iní-yo tá'an-yó nátu'un kundá'ú iní-yo máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vásá já ká'mu-yó kiti jíin taká kiti ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te n̄i jini Jesús ja vá'a xaan ní xndío káni-de tu'un. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: A yani kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te ni in-de, tuká ní chundéé iní-de kaka tu'ún-de-ya:

Siki Sé'e David

³⁵ Te n̄i stá'an Jesús iní ve'e ii. Te n̄i ka'an-ya: Naja káka'an cháa káchaa tutu ja Cristo kúu Se'e David. ³⁶ Chí suni máá David, n̄i ka'an-de n̄i sá'a Espíritu Santo jíin-de: Máá Tatá Dios n̄i ka'an-ya jíin Jíto'o-ri: Nungoo-ró ichi ndává'a-ri, te ná chúkú-rí cháa kájito

u'u róó, kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí Dios. Achí David. ³⁷ Chì suni máá David, Jito'o, nì ka'an-de jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká ñayivi ndá'ú, nì ka'io inì nì ka'io añú-i nì kajini ná'in-i ja ká'an-ya.

Siki já ní kana jíin-yá nuu-í

³⁸ Te nì stá'an-ya tú'un. Te nì ka'an-ya jíin-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Chì kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. ³⁹ Te silla onde xini mesa inì ve'e sinagoga, jíin silla xini mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁰ Te cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájukan ta'u ná'an-de. Cháa yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ña'an viuda xu'ún

⁴¹ Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñayivi xú'ún inì janu-ún. Te kua'a cháa kúká, nì kachu'un téyí-de. ⁴² Te nì chaa ña'an ní kéndoo ndá'ú. Te nì chindee-ña úu xu'ún yíkí náa, ja kúu ña'an centavo. ⁴³ Yúan-na te nì kana-ya xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ña'an ní kéndoo ndá'ú yá'a, nì chu'un-ga-ña vásá taká ñayivi ní kachu'un inì janu-ún. ⁴⁴ Chì taká-i, nì kachu'un-i ja ní ndendoso sikí-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña, ko nì chu'un ndi'i-ña já ñava'a-ña, onde jíin taká ja kúchaku-ña, áchí-ya jíin-de.

13

Tuni nuu kúyani nchaa Jesús

¹ Te nì ndenda-ya inì ve'e ij. Te ña'an cháa skuá'a jíin-yá, nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xaan lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. ² Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Á ndé'é-ró núu taká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ni ña'an yuu, chì ña'an kivi te ndi'i ndua, áchí-ya. ³ Te nì jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu vé'e ij. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, nì kajika tu'ún sijn-de-ya: ⁴ Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi kóo taká tiñu yá'a. Te ña'an tuni koo nuu kúyani chaa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁵ Te Jesús, nì kejá'a-yá ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a tú xndá'ú ni ña'an-de róo. ⁶ Chì kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'v-ri, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de. Te xndá'ú-de kua'a xaan ñayivi. ⁷ Te nú nì kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já kóo guerra, te ma yú'ú-ro. Chì kánúú kóo súan. Ko té jinu-ga kivi. ⁸ Chì ndonda nación siki nación, te ñuú siki ñuú. Te yá'a yúan taan, te ñi'in, te koo tama, te ñi'in ñayivi. Ya'á kákuu tundó'o kéjá'a núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñayivi kákandíja

⁹ Te koto-ró máá-ró, chì nastuu-de róo nuu junta. Te inì ve'e sinagoga xndó'o-de róo. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xini-ro já sikí rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. ¹⁰ Te jinu ñu'ún já xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu taká ñayivi. ¹¹ Te nú kinchaka-de róo, ja nastuu-de róo, ma nákanu tu'a inì-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chì ja kuá'a-ya núu-ro hora jian, yuán ká'an-ro. Chì nasu máá-ró ká'an, chì Espíritu Santo ka'an, áchí-ya. ¹² Te ñanì jíin ñanì nastuu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja sikí rúu. Ko cháa kundij ñi'in onde kivi jinu, cháa-ún kaku, áchí-ya. ¹⁴ Ko nú nì kajini-ro já káchá'an te nì tucha taká ndatiñu nuu má kúu kuti kóo súan núu, natu'un nì ka'an Daniel cháa nì jani tu'un Dios (cháa ká'u, ná júku'un inì-de), yúan-na te ñayivi káxiukú inì ñuú Judea, ná kúnu-i kingoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te cháa kánde xini vé'e, ma núu-de ndivi-de inì ve'e ki'in-de ndatiñu-de. ¹⁶ Te cháa kánde onde rancho, ma náxío káva yátá-de náki'in-de tikachi-de ichi yátá-dé. ¹⁷ Ko kivi-ún naka ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, jíin já káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáá, náva'a tú kunu-ró máá víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Chì kivi-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivi ní sá'a Dios ñuyivi, te onde vina, te ni ma kóo-ga. ²⁰ Te nú máá Tatá Dios, tú ní

náxndíyi-ya kivi-ún núú, ni ñn cháa ma káku kuti-dé núú. Ko ja sikí cháa ni nakaji-ya, yuán ní naxndíyi-ya kivi-ún.

Tuni máa kivi sándi'-na

²¹ Núsáá te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí: Yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándija-ró já ká'an-de. ²² Chì kenda Cristo xndá'ú, jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tuni tiñu ñá'nu xaan, náv'a xndá'ú-de onde cháa ni nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máa-ró, chì a ni kachì ndi'i-ri nuu-ro, áchí-ya. ²⁴ Te kivi ndi'i koo tundó'o-ún, kutúún ndikandii, te yoo ma ndi-gá. ²⁵ Te tiñúú xíní, jungoyo-ti íchi ándiví kii-ti. Te taká fuerza ándiví, ndi'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kuni ñayivi núu máa Sé'e cháa kii-ya íchi ándiví núu vikó nu'un jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kinyoyo. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde nuu ndi'i ñu'un, te onde nuu ndi'i ándiví. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mérkexé. Nú a ni nduyúcha núma, te ni najaa nda'a, te a kájin-ro já á ni kuyani viko sáú. ²⁹ Suni súan róó, nú a ni kájin-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skíkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Ándiví jíin ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa.

Siki já kúndito-i

³² Ko kivi kóo-ún, jíin hora, tú ni ñn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io ándiví, ni máa Sé'e-ya, chí máa ñn-ni máa Táa-yo Dios jiní-ya. ³³ Koto-ró máa-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chì tú kájin-ro na kivi kóo. ³⁴ Chì nátu'un ñn cháa kua'an jiká-de. Te ni xndóo-de ve'e-de. Te ni ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñn ñn-de. Te cháa ndíto yuxé'é, ni ta'u tiñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáá te kundito-ró, chí tú kájin-ro na hora nchaa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chì sánaa iní-ro te nchaa-ni-ya. Te ni'in-yá róó kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jíin-ró yá'a, suni ká'an-ri jíin ndivii-í jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñn tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te uu-ga kivi te vásá ní kuu Pascua jíin víko kóo statilá tú yí'i yujan íá. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ni kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tñn-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuni-de. ² Te ni kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máa kivi víko, chí nú súan te ndonda vaa ñayivi, áchí-de.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume

³ Te kánde-ya ñúu Betania, kánchaa-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndi'yi. Te ni cháa ñn ña'an, kándá'a-ña ñn tiya'a ñu'un perfume máa nían ita nardo kúu. Te ncháa ya'u téyí. Te ni tá'ú-ña tíya'a-ún. Te ni chu'un-ña xíní-yá. ⁴ Te sava, ni kakiti ini. Te ni kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chì kuu kuya'u ví'í-gá uní ciento peso, te kuá'a-yó núu ñayivi ndá'ú núú, áchí. Te ni kaka'an vaa siki-ñá. ⁶ Ko Jesús, ni ka'an-ya: Sí-a-ña. Naja kástá'an-ro-ñá. Tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí, áchí-ya. ⁷ Chì nene káxiukú ñayivi ndá'ú jíin-ró. Te nú kákuni-ro te kuu sá'a va'a-ró jíin-i. Ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. ⁸ Ya'a-ni ni kuu ni sá'a-ña. Chì a ni chí'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-ri kivi yúji-ri. ⁹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñí ñuyivi nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu ni sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un náv'a ná núku'un ini-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñn ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutu ñá'nu ja nastúu-de-ya. ¹¹ Te súan ni kájin so'o sutu-ún. Te ni kákusii ini. Te ni kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélu Pascua

¹² Te máá kivi kéjá'á víko koo statilá tú yí'i yujan íá, suni máá kivi kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te n̄i tájí-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'án onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró jíin ñn cháa ndíso ñn k̄iyi nducha. Te kundikin-ro-dé ki'in-ro jíin-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jíin máá jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro: Ndénu ío ñn ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jíin cháa káskuá'a jíin-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máá-de, ná stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Te kája'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i jakoyo-de ñuu-ún. Te n̄i kani'in-dé nátu'un n̄i ka'an-ya jíin-de. Te n̄i kasátu'a-de ndasa kuxini-de lélú Pascua. ¹⁷ Te n̄i ini. Te kua'an-ya jíin máá uxí uu cháa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te n̄i ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñn róo, ja yée jíin-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ¹⁹ Yúan-na te n̄i kakuxíí iní-de. Te n̄i kajika tu'ún ná ñn ná ñn-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñn-de, ká'an inga-de. ²⁰ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñn ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí kúu, áchí-ya. ²¹ Chi jandáa máá Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kúu cháa nastúu máá Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní kaku cháa-ún núu, áchí-ya. ²² Te káyee-dé. Te n̄i ki'in Jesús staa. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i sakuáchi-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Kee jíná'an-ró. Ya'á kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²³ Te n̄i ki'in-ya ñn taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, n̄i kaji'i-de. ²⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu ññi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja sikí ñáyivi kuá'a te n̄i jati. ²⁵ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva, onde kivi náko'o-ri ja jáá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te n̄i kajita-ya ñn yaa ii. Te n̄i kenda-ya kája'an-ya ondé yuku Olivos. ²⁷ Yúan-na te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vína. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te máá ri-ún, kuicha-ti, áchí. ²⁸ Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róo, áchí-ya. ²⁹ Ko Pedro, n̄i ka'an-de jíin-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chi túu, áchí-de. ³⁰ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, chi róo, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ³¹ Ko máá-de, téyíí ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu níí, áchí-de. Te suni súan n̄i kaka'an ndi'i-de.

Jesús ini Jardín Getsemaní

³² Te n̄i jakoyo-ya ñn nuu nání Getsemaní. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-rí, áchí-ya. ³³ Te n̄i jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te n̄i kejá'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a ini-ya. ³⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Xaan ndúkuí'a ini-ri, chi a yani kuu-ri. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i kanduu-ya ñn tí'lí. Te n̄i jukuiñi jíí-yá nuu ñú'un. Te n̄i jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. ³⁶ Te n̄i ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu ja kuní máá-ná, chi ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. ³⁷ Te n̄i ncha-ya. Te n̄i jini-ya ja kákixi-de. Te n̄i ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kundito-ró vasté ñn hora. ³⁸ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto ncha-ún róo. Chi kuní ndija añu-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ³⁹ Te kua'an tuku-ya. Te n̄i jikan ta'u-yá. Suni ñn-ni tu'un n̄i ka'an-ya. ⁴⁰ Te n̄i ncha-ya. Te n̄i jini tuku-ya-dé kákixi-de, chi xaan káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió káni-de tu'un nuu-yá. ⁴¹ Te n̄i ncha-ya vuelta uní. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetátu-ro-ná. A n̄i kuu. Vina te n̄i ja hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴² Nduko, ná chó'o. Chi ja nastúu ruu, a n̄i kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te n̄i chaḡ-ni Judas, ḡn ja uxí uu-ún. Te ḡn nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vái koyo jíin-de. Ch̄i sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa n̄i kayii, n̄i katájí cháa-ún. ⁴⁴ Te chaḡ n̄i nastúu-ya-ún, n̄i ja'a-de ḡn tuni, te n̄i ka'an-de: Chaḡ t̄iyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Kat̄in jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te n̄i chaḡ-de. Te n̄i kandita-ni-de nuu-yá. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te n̄i tiyú'ú-de-ya. ⁴⁶ Te chaḡ vai koyo jíin Judas-ún, n̄i kaḡat̄in-de-ya. ⁴⁷ Te ḡn chaḡ kándii yúan, n̄i stáa-de machete-de. Te n̄i kachi-de so'o mozo máa sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Nátu'un siki ḡn chaḡ kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu kát̄in-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e ii, n̄i stá'an-ri tu'un, te tú ní kaḡat̄in-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu ii, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te chaḡ káskuá'a jíin-yá, n̄i kaḡkéndoo-de-ya. Te n̄i kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ḡn suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndi-i ḡn sa'ma kuítá, ch̄i víchí líi-í. Te n̄i kaḡat̄in-de-i. ⁵² Ko máa-i, n̄i xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te n̄i jinu víchí líi-í kua'an-i.

Ja ní kandii Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te n̄i kaḡinchaka-de Jesús nuu máa sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa n̄i kayii jíin cháa káchaa tutu, n̄i kaḡdutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikín-de-ya ondé in̄i yuxé'é máa sutú ñá'nu-ga-ún. Te n̄i jungoo-de jíin cháa kájat̄iñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaḡ junta, n̄i kaḡdúkú-de ḡn tu'un siki Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuni-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Ch̄i kua'a-dé, n̄i kaḡat̄ú'ún-de siki-yá. Ko tu'un n̄i kaka'an-de-ún, tú ní kétá'an. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kaḡdukuiñi sava-de, n̄i kaḡat̄ú'ún-de siki-yá: ⁵⁸ Máa-ná, n̄i kajini-ná ká'an-de: Ruu, stúncháa-ri ve'e ii yá'a ja ní kaḡáva'a nda'a. Te nuu uní kivi te ndukani-ri inga ja tú níni jíin ndá'a, áchí-de, áchí jíná'an. ⁵⁹ Ko ní súan tú ní kétá'an tu'un n̄i kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i ndukuiñi-de kándii-de ma ñú. Te n̄i jika tu'un-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá káka'an chaḡ yá'a siki-ro, áchí-de jíin-yá. ⁶¹ Te máa-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máa sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i jika tu'un tuku de-ya: Máa-ró kúu Cristo, Se'e máa I'a ii náún, áchí-de jíin-yá. ⁶² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Máa-rí kúu. Te kuni-ro máa Sé'e chaḡ kunchaḡ-ya íchi ndává'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándíví jíin vikó nu'un, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te n̄i ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáa. ⁶⁴ N̄i kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. Ndasá kájani in̄i-ro. Achí sutu ñá'nu-ga-ún. Te taká chaḡ-ún, n̄i kaḡakuxndi-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, n̄i kativi si'ví-de nuu-yá. Te n̄i kajasu-de nuu-yá. Te n̄i kaja'a-de jiki núu-yá. Te káka'an-de jíin-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te chaḡ kájat̄iñu-ún, n̄i kaḡstují-dé-ya jíin jiki.

Ja tú ní jatú'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chíi yuxé'é yúan kándii Pedro. Te ḡn ñá'an ját̄iñu nuu máa sutú ñá'nu-ga-ún, n̄i chaḡ-ña. ⁶⁷ Te n̄i jini-ña núu Pedro kándii-de ndúvixi-de. Te n̄i ndakoto-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña: Te róo, jíin Jesús ñuu Nazaret jika-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máa-de, tú ní jatú'un-de. Tú jini-ná, ní tú júku'un in̄i-ná naún ká'an-ní, áchí-de jíin-ña. Te n̄i kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te n̄i kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ñá'an ját̄iñu-ún, n̄i jini-ña núu-dé inga jínu. Te n̄i ka'an-ña jíin cháa ká'iin yúan. Chaḡ yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máa-de, tú ní jatú'un tuku-de. Te n̄i kunúu tuku. Te chaḡ ká'iin-ún, n̄i kaka'an tuku-de jíin Pedro: Jaḡdáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí chaḡ galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuni koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máa-de, n̄i'in n̄i ka'an ndiva'a-de: Tú jini-ri chaḡ yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te n̄i kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, n̄i nuku'un in̄i-de taká tu'un n̄i ka'an Jesús jíin-de núu: Onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, áchí-ya sáa. Te n̄i nakani in̄i-de siki tú'un-ún. Te n̄i nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jíin cháa ni kayii, jíin cháa káchaa tutu, jíin ndívii cháa junta, ni kaskétá'an-ni-de tu'un. Te ni kaju'ni-de Jesús kua'an-de jíin-yá. Te ni kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, ni jiká tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jíin-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, ni'in ni kajikan-de kuachi siki-yá. ⁴ Te Pilato, ni jiká tu'ún tuku-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Nde'é, ná kua'a kuáchi kájukan-de siki-ro, áchí-de jíin-yá. ⁵ Ko Jesús, tuká ní ká'an kuti-yá. Te ni naa iní Pilato ndé'é-de nuu-yá. ⁶ Te ío costumbre Pilato ja kivi víko-ún sía-de in cháa yí'i vekaa, nani cháa kákuu iní ñayivi. ⁷ Te ni jo in cháa nání-de Barrabás, kánde-de vekaa jíin tá'an-de ja ní kánda-de, ni kaja'ni-dé ndiyi. ⁸ Te ni chakoyo kua'a ñayivi. Te ni kaka'an-i jíin Pilato ná sá'a-de nátu'un ío costumbre-de. ⁹ Te ni ka'an Pilato jíin-i: Kákuni-ro já sía-ri Rey cháa judío náún, áchí-de. ¹⁰ Chi a ni jini-de ja ní kakukuásún iní sutu ñá'nu-ún, te yuán ní kaja'a-ún-yá nuu-dé. ¹¹ Chi sutu ñá'nu-ún, ni kaská'an-de ñayivi kuá'a-ún ja Pilato va'a-ga ná sía-de Barrabás ki'in. ¹² Te ni ka'an tuku Pilato: Ndasá kákuni-ro já sá'a-ri jíin cháa káskúnání-ró Rey judío núsáa, áchí-de jíin-i. ¹³ Te máa-i, ni kákana jaa tuku-i: Kata kaa-ni cháa jian jiká cruz, áchí-i. ¹⁴ Ko Pilato, ni ka'an-de jíin-i: Naún kuachi ni sá'a-de, áchí-de. Te máa-i, ví'i-gá ni kákana jaa-i: Kata kaa-ni-de ná kúu-de, áchí-i. ¹⁵ Te Pilato, kuni-de ja ná kúsi iní ñayivi-ún. Te ni sía-de Barrabás kua'an. Yuán-na te ni xndó'o-de-ya. Te ni ja'a-de-ya kuíta kaa-ya já ná kúu-ya.

Ja ní kasákátá soldado nuu-yá

¹⁶ Yuán-na te soldado, ni káki'in-de-ya kuá'an-de jíin-yá iní ve'e palacio. Te ni kákana xini tá'an-de ni kándututú-de. ¹⁷ Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'a tindi'i. Te ni katiiin-de in corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-yá. ¹⁸ Yuán-na te ni kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ¹⁹ Te ni kakuun-de yunu xini-yá. Te ni kativi si'vi-de nuu-yá. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-yá, te ni kachiñú'ún-de-ya. ²⁰ Te nuu ní ndi'i ni kasákátá-de nuu-yá, te ni katava-dé sa'ma kuá'a tindi'i ñu'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sá'ma máa-yá, te ni kakeni'in-de-ya káta kaa-de-ya. ²¹ Te in cháa nání-de Simón ñuu Cirene (táa Alejandro jíin Rufo kúu-de), ni ja'a-de vai-de ichi rancho. Te ni katetiñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-de kundiso-de cruz-ya. ²² Te kaja'an-de jíin-yá onde nuu nání Gólgota, ja kuni ka'an: yiki xini. ²³ Te ni kasáká núu-de vino jíin súsia ua. Te ni kaja'a-de nuu-yá ko'o-ya. Ko máa-yá, tú ní játá'ú-yá ko'o-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te ni kajata kaa-de-ya jiká cruz. Te ni kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de. Te ni kasá'a-de apuesto siki, ndasa ni'in, in in-de. ²⁵ Te ka'in ni kajata kaa-de-ya. ²⁶ Te nuu tutu kuachi siki-yá yóso: Ya'a kúu Rey cháa judío, áchí. ²⁷ Te ni kajata kaa-de uu ñaku'i ná jíin-yá, in ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-yá. ²⁸ Te ni skikuu tu'un ká'an tutu ii: Onde jíin cháa kándañáa ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kaja'a yuán, ni kasuikó-i xini-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i jíin-yá: Jan jaan. Róo, ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e ii Dios, te nuu uní kivi te ndukani-ró núu. ³⁰ Vina te nama-ró máa-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáa vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan ni kasákátá sutu ñá'nu-ún nuu-yá. Te kándatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á ni kuu ni nama-de, ko ma kúu nama-de máa-de. ³² Cristo, Rey cháa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuni-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te cháa kándita kaa jíin-yá-ún, suni súan ni kaka'an ndiva'a-de jíin-yá. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te ni kuxki'vi ní núu ñu'un onde ka'uní. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uní, te ni ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Dios máa-ná, Dios máa-ná, naja ní xndóo-ni náa. ³⁵ Te sava cháa ká'in yuán, ni kajini so'o-de. Te ni kaka'an-de: Nde'é, chi kána-de xini Elías,

áchí-de. ³⁶ Te jínu ñn chaa n̄ jaa-de, te n̄ ch́ndájí-de kachí núu vinagre. Te n̄ chaa-de xini ñn yunu. Te n̄ ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. Te n̄ ka'an-de: Ná ndé'ó nú chaa Elías xnúu-de chaa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, n̄ ka'an jaa-ya. Te n̄ jì'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa ini ve'e ij, n̄ te'nde uu onde nuu xini te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñn chaa capitán kándij-de nuu-yá. Te n̄ jini-de ja ní kana jaa-ya ní jì'i-ya. Te n̄ ka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu chaa yá'a núu, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'jin sava ñasí'í kánde'é jíká-ña. Te yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín Salomé, jín María náa José jín Jacobo súchí. ⁴¹ Chì onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, n̄ kandikin-ña-yá. Te n̄ kajatíñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, n̄ kaja'an-ña jín-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te n̄ ini kivi-ún. Te kásatú'a-de, chì yuchaan kúu kivi ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, chaa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu ini-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, n̄ chaa-de. Te n̄ chundéé ini-de n̄ kivi-de nuu Pilato. Te n̄ jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á n̄ jì'i-ya. Te n̄ kana-de xini capitán. Te n̄ jika tu'ún-de chaa-ún nú a n̄ jì'i-ya. ⁴⁵ Yúan-na te n̄ kundaa ini-de ja ní ka'an capitán-ún jín-de. Te n̄ ja'a-de yiki kúñu-ya núu José. ⁴⁶ Te José, n̄ jaan-de ñn sa'ma kuítá. Te n̄ xnúu-de-ya. Te n̄ chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te n̄ chindee-de-ya ini ve'e añu ja ní jacha chii ñn kava. Te n̄ stúu-dé ñn yuu ní jasú-de yuvé'e añu-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jín María náa José, n̄ kajini-ña núu ní jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te n̄ ini kivi ndétatú-ún. Te María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo, jín Salomé, n̄ kajaan-ña jí'o vixi kichì'i-ña-yá. ² Te jañá'an kivi ñn semana, ja á n̄ kana ndikandii, n̄ jakoyo-ña núu vé'e añu. ³ Te káka'an máá-ña: Ndénu ní'in-yo ñn chaa chaxio yuu yuvé'e añu, áchí-ña. ⁴ Te n̄ kandakoto-ña. Te n̄ kajini-ña ja á n̄ kuxio yuu-ún kua'an. Te ká'nu xaan. ⁵ Te n̄ kivi koyo-ña ini ve'e añu-ún. Te n̄ kajini-ña ñn chaa súchí, ñu'un káni-dé ñn sa'ma kuíjín, kánchaa-de ichi ndává'a. Te n̄ kayu'ú-ña. ⁶ Te chaa-ún, n̄ ka'an-de jín-ña: Ma yú'ú-ro. Kánandúkú-ró Jesús ñuu Nazaret I'a n̄ jì'i jika cruz. Túu-ya yá'a, chì a n̄ nachaku-ya. Yá'a ndé'é-ró nú ní kajakin-de-ya. ⁷ Kuángoyo núsáá, te kachì-ro núu chaa káskuá'a jín-yá, jín núu Pedro, ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vásá kí'in-ro. Yúan kuni-ro núu-yá, natu'un n̄ ka'an-ya jín-ró sáa, áchí-de jín-ña. ⁸ Te máá-ña, kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añu. Chì káyu'ú-ña, te kákisi-i-ña. Te tú ni ñn nuu ní kákachì-ña, chì káyu'ú-ña. ⁹ Te Jesús, a n̄ nachaku-ya máá jañá'an kivi ñn semana. Te xnáñuú-gá n̄ ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala. Ña'an-ún, n̄ yì'i usia tachì kini-ña. Te n̄ kiñi'in-ya kuá'an. ¹⁰ Te n̄ kee-ña kuá'an-ña. Te n̄ kachì-ña núu chaa n̄ kajika jín-yá, chì kándukuí'a ini-de te kánde'e-de. ¹¹ Te súan n̄ kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jini ña'an-ún nuu-yá. Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña. ¹² Te n̄ kuee-ga. Te inga modo n̄ nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de. ¹³ Te chaa-ún, n̄ kaja'an-de. Te n̄ kastu'ún-de nuu sáva-ga. Ko ni tú ní kákandija ja káka'an-de.

Ja kuáno'on-ya andívi

¹⁴ Yúan-na te vásá ní nastá'an ndijin-ya máá-yá nuu máá uxí ñn-de, káxiukú-de káyee-dé staa. Te n̄ kana jín-yá nuu-dé, chì ndava ini añu-de, te tú ní kákandija-de tu'un n̄ kaka'an ja ní kajini nuu-yá ja ní nachaku-ya. ¹⁵ Te n̄ ka'an-ya jín-de: Kuá'an jíná'an-ró ñí ñúyivi, te kani-ró tú'un va'a-ri nuu táká ñayivi. ¹⁶ Chaa kándija te kuanducha-dé, kaku-de. Ko chaa tú kándija, ta'nu ndatu-de. ¹⁷ Te chaa kákandija, sá'a-de tuni yá'a: Jín sí'vì-rí kiñi'in-de tachì kini kingoyo. Te ka'an-de inga yu'u jáá. ¹⁸ Kuanchaa-de koq, te nú n̄ jì'i-de veneno, te ma sá'a daño jín-de. Te xndée-de nda'a-dé sikì ñáyivi kú'u, te nduva'a-i, áchí-ya jín-de. ¹⁹ Yúan-na te nuu ní ndí'i n̄ ka'an máá Jító'o-yo jín-de

jíná'an-de, te n̄ ndaa-ya kuáno'on-yá andíví. Te n̄ nungoo-ya íchi ndává'a Dios. ²⁰ Te máá-de, kája'an-de. Te n̄ kajani-de tu'un-ya táká lado. Te máá Jito'o-yo, n̄ chindéé ní chituu-ya-dé. Te jín tuní n̄ kasá'a-de-ún n̄ stá'an-ya já ío ndaa taká tu'un yá'a. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tiñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te chaa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'un-de nuu-yo. ³ Te náá, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jáni ini-ná ja súni ío va'a chaa káji-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ náva'a ná kuní-ní ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ní.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni jo in sutu nání-de Zacarías ja ní chindéé tá'an-de jín Abías. Te ñasí'í-de nání-ña Elisabet. Te onde chii Aarón vai tata-ña. ⁶ Te chaa ndaa ni kakuu ndendúu-de nuu Dios. Te ñúkúún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tiñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chi Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a ni kayii-de. ⁸ Yúan-na te ni jaa kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jku-de jín tiñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un ni kasá'a máá sutú. Te ja yúan ni kivi-de ini ve'e ii máá Jito'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini ja'mu-de susia kutú, te ichi yata vé'e ii, kájikān ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda in ndajá'a máá Jito'o-yo núu-dé, kándii-ya íchi ndává'a altar nuu ja'mu-de susia kutú. ¹² Te ni jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máá ndajá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yú'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasí'í-ro Elisabet, skáku-ña in se'e yíi, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xaan ini-ro. Te kusii ini kua'a ñáyivi jín-i kivi káku-i. ¹⁵ Te kuu-i in chaa kúñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukútú Espiritu Santo ini-i, vasa ñu'un-ga-i chii náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndió káva ini-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúu-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú ini-de se'e-de, te chaa ni'in ini, nakuandatu-de tu'un ndíchí ká'an chaa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi koo tu'a ja cháa máá Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasá kuní-ná te nú jandáa kúu, chi chaa ni yii kúu-ná, te ñasí'í-ná, suni a ni yii-ña, achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá: Máá-rí kúu Gabriel, ja kándii-ri nuu Dios. Te ni táji-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachi-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'in-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kivi skíkuu tu'un yá'a, chi tú ní kándija-ró tú'un ni ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'in kúu, ná jaa kivi, achí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te kájani ini-i naún tá'an-de ja ní kuná'an kánde-de ini ve'e ii. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jín-i. Te ni kajuku'un ini-i ja ini ve'e ii-ún ni jini-de in ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-na ni sá'a-de nuu-í, chi a ni kuñí'in-de. ²³ Te nuu ní jinu tiñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yakú kivi. Te ñasí'í-de Elisabet, ni ni'in sé'e-ña. Te ni chisa'í-ña máá-ña ú'un yoo. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jín-rí ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu taká ñáyivi. Achí-ña.

Ja ní ka'an Gabriel jín María

²⁶ Te nuu iñu yoo, te ni táji Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya in ñuu nání Nazaret, ndañuu Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu in ña'an jáá, ja á yani tanda'a-ña jín in chaa nání José. Te onde chii David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaa ndajá'a-yá nuu kánchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jín-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chi máá Jito'o-yo jika-ya jín-ró. Te xáan ndatu kéndoo-ró vásá taká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáa ini-ña ja súan ni ka'an-ya. Te jáni ini-ña naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jín-ña: María, ma yú'ú-ro, chi ni kusii ini Dios jín-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró in se'e yíi. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu

suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kúñá'nu xaan. Te máá Tatá Dios kua'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu iní ve'e Jacob ní káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jín ndájá'a-ya: Ndasa koo Táta, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachi ndájá'a-ya jín-ña: Máá Espiritu Santo kii siki-ro, te fuerza máá I'a kúñá'nu xaan sá'a kati siki-ro. Yuán máá súchí íi kaku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ñá'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndájá'a-ya ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo natu'un ni ka'an-ni núsáá, áchí-ña. Te máá ndájá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ní jaq María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña in yuku kuá'an-ña, ni jaa-ña in ñuu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jín Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jín-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chii-ña. Te ni chítu ndíi Elisabet jín Espiritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu taká ña'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñu'un chii-ro. ⁴³ Te naún ña'an kúu ruu ja ní chaa náa máá Jito'o-ri nuu-rí. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-ri tu'un ni ka'an-ro jín-rí, te suchí ñu'un chii-ri yá'a, ni tuñu-ni-i ja kusi iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ña'an ní kandija-ún, chi taká tu'un ni keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'in jín-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kúu iní-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kusi iní-ri jín Dios ja náma-ya ruu. ⁴⁸ Chi ni jini-ya já kúka nuu iní ña'an jatiñu nuu-ya núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jín-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñ iní fuerza, ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín-rí, te sí'vi íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ní káni kundá'ú iní-ya taká ñayivi káandatu nuu-ya. ⁵¹ Ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín ndá'a-ya. Te ni skúnu-ya cháa vixi kaja'an-de, onde jín taká ja kájani sáni iní-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko chaa káandá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ni ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko chaa kúka, ni kiñi'in sáni-ya-dé kaja'an-de. ⁵⁴ Te ni chindéé ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un iní-ya já ní kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jín ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ní káni kundá'ú iní-ya Abraham jín taká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jín-ña natu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, cha skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ni skáku-ña in se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jín ñayivi kaxiukú yáni, ja Dios xaan ní kundá'ú iní-ya-ña. Te kákusí iní-i jín-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yikín-ún. Te skúnání-de-i sí'vi táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-i: Ma kúu, chi Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jín-ña: Naja. Te tú ni in tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jín seña kájika tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de in tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ni kanaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ni nanuña-ni yu'u-dé. Te ni nduvitá-ni yáa-dé. Te ni naka'an-ni-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yuku ndáñuu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máa. Te kaka'an: Ndasa koo suchí yá'a núsáá, chi máá Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítu ndí-dé jín Espiritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máá Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kinde'é-ya ñayivi-ya. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya in chaa kúñá'nu nama yoo. ⁷⁰ Natu'un ni kaka'an chaa ndoo ni kajani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñú, ⁷¹ ja náma-ya yoo iní nda'a cháa kájito u'u yoo jín núu já kákiti iní kájito yoo. ⁷² Chi kundá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un iní ní keyu'u-ya. ⁷³ Tu'un-ún ni chísó tú'un téyí-ya nuu Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yoo nuu cháa kájito

u'u yóo. Te ma yú'ú-ga-yo, kuationu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jín tíñu ndoo jín tíñu ndaa taká kiví kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róo suchí lúli, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúñá'nu xaan, chí kuxnúú-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'ún-ró núu ñáyivi máa-yá ja náma-ya-í, jín ja koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chí xaan kúndá'ú iní Dios yóo. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu ja ká'jin ñuñáa jín núu ja kákuñi naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jín íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúli-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ni yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu ñú'un té'é ondé kiví ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñáyivi Israel.

2

Kiví ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yaku kiví. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñáyivi ndútútú xiní-í jíná'an-í. ² Ya'á kúu ja ní ndútútú núu xiní-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñáyivi-ún, kája'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kiví-de ñuu David ja nání Belén. Chí tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a naku'a-a-de xiní-dé jín ñási'í-de María, chí a yani tanda'a-ña jín-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'jin-de yúan, te ni jinu kiví skáku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yíi núu-ña. Te ni chisúkun-ña-i, te ni jakin-ña-í iní nundóo kíti, chí tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío cháa kándito ñúu-de rií-de. ⁹ Te yúan ni kii ñn ndajá'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máa ndajá'a-yá jín-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí vai-ri kástu'ún-rí ñn tu'un va'a nuu-ro, te kusii iní taká ñáyivi sá'a. ¹¹ Chí vina onde iní ñuu David ni kaku ñn I'a nama róo. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kuní-ro ja súan ío, chí nani'in-ro suchí yíkin-ún yísúkun-í sa'ma te kátúu-í iní ñn nundóo kíti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda ñn tikuní andívi, ká'jin kua'a-yá jín ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te káka'an-ya. ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andívi. Te ná ndúndéé iní taká ñáyivi iní ñuyívi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jín-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ni xndóo-ya-dé te káno'on-ya andívi. Te máa cháa ndíto-ti, káka'an-de: Ná kí'on ondé Belén te kuní-yo naún ní kuu. Chí súan ni kastu'ún máa Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachi kája'an-de. Te ni kajini-de nuu María jín José, jín núu suchí yíkin-ún kátúu-í iní nundóo kíti. ¹⁷ Te súan ni kajini-de nuu-í. Te ni kajacha-de tu'un ndasa ni kajini-de sikí suchí yíkin-ún. ¹⁸ Te ni kánaa iní taká ñáyivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an cháa kándito rií. ¹⁹ Ko María ni chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún iní añú-ña. ²⁰ Te ni kanaxió káva cháa kándito rií, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Chí ni kajini-de ja ío ndaa taká tu'un ni kajini so'o-de, natu'un ni ka'an ndajá'a-yá jín-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios iní ve'e ii

²¹ Te ni kuu una kiví. Te ni xiti ndúu suchí yíkin-ún. Te ni kaskúnání-de-i Jesús, chí sí'ví-ún ni ka'an ndajá'a-yá ná té júku'un-ga-i núu. ²² Yúan-na te ni jinu kiví ndúndoo-ña, natu'un ká'an ley Moisés. Te ni kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náva'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. ²³ Chí yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká suchí yíi káku núu, suchí-ún, ná kúña ii-í nuu máa Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí uu paloma, natu'un ká'an ley máa Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío ñn cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu iní-de cháa I'a ka'an tu'un ndéé jín ñáyivi Israel. Te Espíritu Santo jka-ya jín-de. ²⁶ Chí a ni kastu'ún Espíritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kuní-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te ni cháa-de iní ve'e ii, ni sá'a Espíritu Santo. Yúan-na te táa suchí lúli Jesús, ni kaskívi-de-i iní ve'e ii, ja sá'a-de jín-i natu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, ni junu nchaa-de-i. Te ni nakana jaa-de Dios. Te ni ka'an-de: ²⁹ Ai Táta, síá-ní mozo-ní ná kí'in-de, natu'un ni ka'an-ní, chí ni kuva'a iní-ná vina. ³⁰ Chí ni jini jín

núu-ná ja náma-ní yóo. ³¹ Chi yuán ní sátu'a-ní jító nuu táká ñayivi, ³² náva'a ná kúndijin nuu ñáyivi sijn nación, te nduñá'nu ñayivi máá-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jín náa-i, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un-i ndasa ká'an chaa-ún. ³⁴ Te ni jikan ta'u Simeón ja'a-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-de jín náa-i María: Suchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñáyivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñayivi já sikí-í. ³⁵ Náva'a ná kenda ndijin ndasa kájani iní kua'a ñáyivi. Te in yuchi kujiso iní añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ña'an jáni tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a ni yii-ña chi onde ná jáá-ña te ni kanchaa-ña jín yí-ña usia kua. ³⁷ Te ni kendo ndá'ú-ña onde ni jinu-ña kúun xiko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ii, chi sua játíñu-ña ndúú ñúú. Te ndicha iní-ña. Te jikán ta'u-ñá. ³⁸ Te suni hora-ún ni chaa-ña, ni nakana jaa-ña Dios. Te ni ka'an-ña tú'un suchí yikín-ún nuu táká ñayivi kañukuu iní-i kenda in chaa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te ni kuu ni skíkuu-de taká tiñu ká'an ley máá Tata Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañú Galilea. ⁴⁰ Te suchí lúlí-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ni yija-i, te ni kundíchi xáan-í, te ni kusii iní Dios jín-i.

Ja ní kivi ndúu Suchí Jesús iní ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kua kaja'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu uxí uu kua-i, te ni kaka táa-i kaja'an-de ñuu Jerusalén, natu'un kásá'a máá-de kivi víko-ún. ⁴³ Te ni jinu kivi víko-ún, te káno'on-de. Te suchí lúlí Jesús ni kendo-i iní ñuu Jerusalén, ni tú ní kájini táa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájani iní-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñáyivi káno'on ichi-ún. Te ni kajika-de in kivi nchaka, te vásá ní kanandúkú-de-i ma'ñú táká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kuandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kivi te vásá ní kanani'in-dé-i iní ve'e ii, kanchaa-i ma'ñú chaa kakuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja kájini so'o tu'un ká'an-i-ún, ni kánaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xini-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kajini-de nuu-í, te ni kánaa iní-de kánde'é-de. Te ni ka'an náa-i jín-i: Hijo, naja sá'a-ró súan jín-rí, chi táa-ro jín rúu, kanandúkú xáan-rí róo te kándukuí'a iní-ri, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te ni kachi-i jín-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kanandúkú-ní náá. Tú kájini-ní ja jinu ñú'ún kúkuu-ná jín tiñu Táa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máá-ña, tú ní kájuku'un iní-ña tú'un ni ka'an-i jín-ña. ⁵¹ Te ni nuu-i kuano'on-í jín-de jíná'an-de. Te ni najaa-i ñuu Nazaret, jádatu-i nuu-dé. Te náa-i ni chiva'a va'a-ña táká tu'un yá'a iní añú-ña. ⁵² Te Jesús, ni ja'nu-ga-i, te ni kundíchi-ga-i. Te Dios jín táká ñayivi, ni kakusi-ga iní jín-i.

3

Juan, chaa skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kua ja tá'ú tiñu chaa Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tiñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tiñu ñuu Iturea ndañú Traconite. Te Lisantias tá'ú tiñu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kakuu Anás jín Caifás, te ni chaa tu'un máá Tata Dios nuu Juan, se'e Zacarías kanchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te ni kii-de ni jikó núu-de ní ñúu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jín tú'un nakani iní náv'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁴ Te súan ni chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios ni kuu-de sáa: in ndaja'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jito'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. ⁵ Taká yí'ndi nachítú. Te nuu taká yuku jín tinduu. Te ndundóo íchi yakuá. Te ichi ndái ndulii. ⁶ Te taká ñayivi, kuni-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te ni kenda koyo kua'a ñáyivi núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te ni ka'an-de jín-i: Se'e koo kakuu-ró. Ndéja ní kastu'ún núu-ro já kúnu-ró koto-ró juicio chaa. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tiñu sikí já á ni nakani iní-ro-ún. Te ma'kéjá'á-ró káni iní-ro: Abraham kúu táa-ri, achí-ro. Chi ká'an-ri jín-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja taká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yunu onde yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a xini, xiti te kivi nuu

ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, ni kajika tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáá, áchí-i. ¹¹ Te ni ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu já tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, áchí-de jíin-i. ¹² Te suni ni chakoyo yakū cháa xini já kuánducha-dé. Te ni kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, áchí-de. ¹³ Te ni ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa ni ta'u tíñu nuu-ro, áchí-de. ¹⁴ Te suni yakū soldado, ni kajika tu'un yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, áchí. Te ni ka'an-de jíin: Ma kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátú'ún-ró, te koo si-ni iní-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani iní taká cháa siki Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chi ñayivi-ún, káindatu-i cháa-ya. ¹⁶ Te ni ka'an Juan: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha ndíja-ri róó. Ko vai in I'a kúñá'nu-ga vásá ruu, ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-ya. Máá-ya, chi jíin Espiritu Santo skuánducha-ya róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-ya trigo ndívi iní yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un ni ka'an xaan-dé nuu ñáyivi-ún. Chi súan ni jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni ni ka'an xaan-dé nuu Herodes, cháa tá'ú tíñu-ún. Chi cháa-ún, ni jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tíñu ñáá súan ni sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá ni sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndí'i ni kajanducha ñáyivi, te suni ni janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-ya, te ni nuña-ni andívi. ²² Te nátu'un forma paloma ni jungava Espiritu Santo siki-ya. Te ichi andívi ní kenda in tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri te kúndá'ú iní-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná ni kejá'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxí kuia. Te kájani iní ñayivi já sé'e José kúu-ya. Te táa José ni kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata, se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isaí, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Siki já ní jito nchaa tá'an kui'na jíin-ya

¹ Te Jesús, ni chítú ndí-ya jíin Espiritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya ondé nuu ñú'un té'é ní sá'a Espiritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úu xiko kivi. Te ni jito nchaa tá'an kui'na jíin-ya. Te taká kivi-ún, tú ní yéé kúti-ya, chi ondé ni ja'a kivi, te vásá ni ji'i-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachí kui'na-ún jíin-ya: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jíin yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jíin: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chi sua jíin tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jíin-ya xini in yuku súkún. Te in núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ní ñúyivi núu-ya. ⁶ Te ni kachí kui'na-ún jíin-ya: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chi máá-rí tñn ndí'i, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáá te nú chiñú'ún-ró ruu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chi

yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máá Tatá Dios máá-ró, te nuu máá ñn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jíin-yá ñuu Jerusalén. Te yúan n̄i kaa jíin-yá xin̄i torre ve'e īi. Te n̄i ka'an jíin-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te sún̄gava-ró máá-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ ch̄i yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róó. ¹¹ Kunu nchaa-ya róó náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te n̄i ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchaa-ro máá Tatá-ro Dios, áchí-ya jíin kuí'na-ún. ¹³ Te n̄i ndi'i n̄i jito nchaa kui'na-ún-ya. Te n̄i kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jíin fuerza Espiritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te n̄i jicha tu'un-ya ní ndañúu yani yúan. ¹⁵ Te n̄i stá'an-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te n̄i kanakana jaa ndi'i-i-ya. ¹⁶ Te n̄i jaa-ya ñuu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te n̄i kivi-ya in̄i ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya taká kivi ndétatú. Te n̄i ndukuiñi-ya ní ka'u-ya ñn tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías chaa n̄i jani tu'un Dios onde sáá. Te n̄i kaja'a-de nuu Jesús. Te n̄i janu-ya tutú-ún. Te n̄i jini-ya ñn nuu yóso, te n̄i ka'u-ya: ¹⁸ Espiritu máá Tatá Dios jika-ya jíin-rí, chi n̄i teta'an-ya rúu náva'a kani-ri tu'un va'a nuu ñayivi ndá'ú. Te n̄i tájí-yá ruu vai-ri náva'a sá'a-ri tana ñayivi kákuuí'a in̄i, te kastu'ún-rí nuu ñayivi káindasu koo libre-i. Te taká ñayivi kuáá, ndundijin nuu-í, te nama-ri ñayivi ní katuji. ¹⁹ Te náva'a kani-ri tu'un siki kuiá játa'an in̄i máá Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i natuu-ya tutu-ún. Te n̄i naku'a-ya núu cháa játiñu. Te n̄i nungoo-ya. Te taká chaa ká'in in̄i ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-yá. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina a n̄i kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu īi yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé n̄i kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa in̄i-de kánde'é-de nuu-yá ja lúu ká'an-ya. Te n̄i kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu chaa yá'a. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jáni in̄i-ri ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máá-ró, te taká tiñu n̄i kajini tu'un-ri n̄i sá'a-ró ñuu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñuu-ro yá'a vii, achí-ro. ²⁴ Te n̄i ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñayivi máá ñuu chaa jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú kájatá'ú-i-de. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní jo kua'a ñá'an ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún n̄i ndasu andívi uní kua iñu yoo. Te n̄i jo ñn tama xáan ní-ni ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní tájí-yá Elías ki'in-de nuu ní ñn ña'an-ún, ch̄i máá-ni onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón n̄i ja'an-de nuu ñn ña'an ní kendoo ndá'ú. ²⁷ Te in̄i ñuu Israel, suni n̄i jo kua'a cháa n̄i kate'yu ndi'yi, kivi ní chaku Eliseo, chaa n̄i jani tu'un Dios. Ko tú ní ñn chaa-ún ní ndúndoo, ch̄i máá-ni Naamán, chaa ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká chaa ká'in in̄i ve'e sinagoga, n̄i kakiti in̄i-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te n̄i kandonda-de siki-yá n̄i kakiñi'in-de-ya yátá ñuu-ún, te kua'an-de jíin-yá xin̄i yúku núu kándij ñuu-de. Te yúan sún̄gava-de-ya kákuñi-de. ³⁰ Ko máá-yá, n̄i ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachí kini

³¹ Te n̄i najinu-ya ñuu Capernaum, ndañúu Galilea. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndétatú. ³² Te n̄i kanaa in̄i-de káini so'o-de tu'un stá'an-ya, ch̄i n̄i stá'an-ya nátu'un ñn chaa ndíso tíñu. ³³ Te in̄i ve'e sinagoga kánde ñn chaa tá'an tachí kini. Te chaa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, ch̄i tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, chaa ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xaan-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndua-ni chaa-ún ma'ñú ñayivi, n̄i sá'a tachí kini-ún. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. Te tú naún ní sá'a jíin-de. ³⁶ Te ndivii-í, n̄i kayu'ú-i. Te kádatu'ún-i: Naún tu'un kúu yá'a. Ch̄i ndíso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí kini te kenda koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jicha nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te n̄i ndukuiñi Jesús, n̄i kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te n̄i kivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaan kiji-ña. Te n̄i kaka'an nda'ú-de jín-yá ndasa kuu-ña. ³⁹ Te n̄i kandita-ya núu-ña, te n̄i ka'an xaan-yá nuu kiji-ún. Te n̄i kee-ni kiji-ún-ña. Te n̄i nduko-ni-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jín'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñayivi kaku'u tini nuu kué'e, n̄i kakinchaka-i nuu-yá. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá siki ñin ñin-i te n̄i nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni in̄i kua'a ñayivi ní kagenda tach̄i k̄ini. Te n̄i kakana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n̄i ka'an xaan-yá jín. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Ch̄i a kájin̄i ja máá-yá kúu Cristo. ⁴² Te n̄i kundijin. Te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñin nuu ñú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya núu-í núu. ⁴³ Ko máá-yá n̄i ka'an-ya jín-i: Jínu ñú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-r̄i tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ch̄i yuán ní táji-yá ruu vai-r̄i. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa t̄in tiyáká

¹ Te n̄i kuu ja kánde Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, n̄i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n̄i jin̄i-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te cháa kát̄in tiyáká, a n̄i kagenda-de in̄i barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te n̄i kivi-ya iní barco Simón. Te n̄i ka'an-ya jín-de ja ná skáka-de ñin tí'li kuxio nuu ñú'un. Te n̄i jungoo-ya. Te onde in̄i barco n̄i stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jinu n̄i ka'an-ya, te n̄i kach̄i-ya jín Simón: Ná chó'ó núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te t̄in-ró tiyáká, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Simón: Maestro, níi niñú n̄i kasatiñu-ná, ko tú ní ñin ní kát̄in kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te n̄i sá'a-de súan. Te n̄i jas̄u-de tiyáká kuá'a xáan iní ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núu. ⁷ Te n̄i kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin in̄i inga barco, ná k̄i chindéé tá'an jín-de. Te n̄i chakoyo-de. Te n̄i kaschítú nd̄i-dé-t̄i iní ndendúú barco ja kuní kee barco-ún ch̄i nducha núu. ⁸ Te Simón Pedro, n̄i jin̄i-de ja súan n̄i kuu. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu Jesús, te n̄i ka'an-de: Kuxio-ní Táta, ch̄i cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Ch̄i máá-de jín taká ja ní kachindéé tá'an jín-de-ún, n̄i kanaa iní-de kánde'é-de ja ní kat̄in-de tiyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jín Juan, ndendúú se'e Zebedeo, ch̄i cháa kachindéé tá'an jín Simón kakuu-de. Te n̄i kach̄i Jesús jín Simón: Ma yú'ú-ro. Onde vina te t̄in-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yuán-na te nuu ní kagenda barco nuu ñú'un íchí, te n̄i kaxndóo nd̄i-i-de ndatíñu-de. Te n̄i kandikin-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu nd̄i'yi

¹² Te Jesús, kánde-ya ñin ñuu. Te n̄i ja ñin cháa nuu-yá, té'yu nd̄i'yi-de. Te cháa-ún, n̄i jin̄i-de nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jíti-de. Te n̄i ka'an nda'ú-de jín-yá: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yuán-na te n̄i skáa-ya ndá'a-yá. Te n̄i ké'é-yá-de. Te n̄i ka'an-ya: Kuní-r̄i, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te nd̄i'yi té'yu-ún, n̄i kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te n̄i ka'an xaan-yá jín-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñin. Ch̄i kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndatíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kun̄i-de ja ní ndundoo-ró, natu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu sáa. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, n̄i jicha-ga kua'an. Te n̄i kataka kua'a xáan ñayivi já kuni ná'in-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuñi-i. ¹⁶ Te máá-yá, n̄i kus̄in-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. Te yuán n̄i jikan ta'u-yá.

Chaa n̄i kuyúnú

¹⁷ Te ñin kivi kánde Jesús stá'an-ya tú'un. Te cháa fariseo jín maestro ley, káxiukú-de yuán. Te cháa-ún, n̄i kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañúu Judea jín ñuu Jerusalén. Te fuerza máá Tatá Dios kánde jín-yá náva'a nasáva'a-ya ñayivi kú'u. ¹⁸ Te n̄i cháa yaku cháa, te nuu ñin jito yuu kándiso-de ñin cháa n̄i kuyúnú. Te kándúkú-de skivi-de cháa-ún

nuu kándeeyá, te kani-de cháa-ún nuu-yá. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní káni'in-dé ndénu skívi-de cháa-ún. Yúan-na te ni kákaa-de xiní vé'e. Te yúan ni kaxndón-da-de teja, te ni kaskúun-de cháa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jíin jito yuu. ²⁰ Te ni jini-yá já kákandíja cháa-ún. Te ni ka'an-yá jíin cháa ni kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, áchí-yá. ²¹ Yúan-na te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ni kejá'a-de kájani iní-de: Ndé cháa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndíva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuáchi, chí ñn-ni máa Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a ni jini-yá já súan kájani iní-de. Te ni ka'an-yá jíin-de: Naún kájani iní-ro. ²³ Ja úu tu'un yá'a ndéja yíi-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuni-ro já máa Sé'e cháa ndíso-yá tíñu nuu ñúyivi yá'a ja sá'a-yá tuká'nu iní nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa ni kuyúnú yá'a núsáa: Jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-yá. ²⁵ Te ni ndukoo-ni cháa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te ni naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te taká ñáyivi-ún, ni kanaa iní-i kánde'é-i. Te ni kayu'ú xaan-í. Te ni kanakana jaa-i Dios: Vina te ni kajini-yo tíñu ñá'nu xaan yá'a, áchí-i.

Ja ní kana-yá xiní Levi

²⁷ Yúan-na, te ni kenda Jesús kua'an-yá. Te ni jini-yá núu ñn cháa xiní, nání-de Levi, káncha-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te ni ka'an-yá jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-yá. ²⁸ Te ni xndóo-de taká ndatíñu-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni ndikin-de-yá. ²⁹ Te ni sá'a Levi ñn gasto ká'nu iní ve'e-de, te ni io kua'a tá'an-de, cháa xiní jíin sáva-ga-de. Te cháa-ún, káyee-dé staa jíin-yá. ³⁰ Te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ni kaka'an-de sikí cháa káskuá'a jíin-yá: Naja káyee-ro káji'i-ró jíin cháa xiní jíin cháa ká'io kuáchi, áchí-de. ³¹ Te ni ka'an Jesús, cháa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa káku'u kúu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xiní cháa ndaa. Chí cháa ká'io kuáchi, kána-ri xiní ná nákani iní-de, áchí-yá jíin-de.

Sikí tú'un kondicha iní

³³ Yúan-na te ni kaka'an-de jíin-yá: Cháa káskuá'a jíin Juan, tini jínu ká'io ndicha iní-de te kájikān ta'u-dé. Te suni súan kásá'a cháa káskuá'a jíin cháa fariseo. Ko cháa káskuá'a jíin máa-ní, naja máni káyee-dé káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te ni ka'an-yá jíin-de: Á kuu sá'a-ró já kóndicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-i. ³⁵ Ko chaá ñn kivi já kuxio yii núu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-i. Achí-yá. ³⁶ Te ni ka'an-yá ñn tu'un yátá jíin-de: Tú ni ñn náchu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Te nú súan, suni máa já jáá-ún ka'ncha-ga, chí nuu sú'nu tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ñn chu'un vino jáá iní ñii tú'ú, chí nú súan, te máa vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jíin ñii jáá, kúu ja kúu ku'un iní. Te kendo va'a ndendúu. ³⁹ Te tú ni ñn-i ío, ja á ni ji'i-i ja tu'ú, te kuni tuku-i ko'o-i ja jáá, chí: Ja ni kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-yá.

6

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana uní, te ni ja'a Jesús kua'an-yá ñn nuu káa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá ni kakachi-de yoko trigo, ni kakñn-dé iní nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava cháa fariseo ni kaka'an-de jíin-yá: Naja kásá'a-ró jián, chí tú ío ley sá'a-ró súan kivi ndétatú, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Á tú ní káka'u kuti-ro tutú naún ní sá'a David. Chí máa-de jíin cháa ni kaxiukú jíin-de, ni kaji'i-de soko ñn kivi. ⁴ Te ni kivi-de iní ve'e Dios, te ni ki'in-de statilá kaxiukú ndijín, ni yee-dé. Te suni ni ja'a-de nuu cháa kaxiukú jíin-de-ún ni kayee. Te tú ío ley kee ní ñn cháa statilá-ún, chí máni sutu káyee núu. Achí-yá jíin-de. ⁵ Te ni ka'an-ga-yá jíin-de: Máa Sé'e cháa, suni jito'o kivi ndétatú kúu-yá, áchí-yá.

Īn cháa nĭ ichĭ nda'a vá'a

⁶ Te ĩngā kivĭ ndétatú, suni nĭ kivĭ-ya inĭ ve'e sinagoga, te nĭ stá'an-ya tú'un. Te yúan kánde ĩn cháa nĭ ichĭ káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kivĭ ndétatú, náva'a kakan-de kuachi sikĭ-ya kunĭ-de. ⁸ Ko máa-yá, a nĭ jinĭ-ya tú'un kájani inĭ-de. Te nĭ ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ndukuiñĭ, te ichĭ má'ñú yá'a kundij-ro, áchĭ-ya. Te máa cháa-ún, nĭ ndukuiñĭ-de, te nĭ jukuiñĭ-de. ⁹ Yúan-na te nĭ ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo ĩn tu'un. Ndé ley ío sikĭ kivĭ ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xĭ sá'a ñáa-yo. Á nama-yó ĩn cháa ndúkú kúu, xĭ ká'ni-yo ĩn ndĭyi. Achĭ-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu táká ja káxiukú xĭin-yá-ún. Te nĭ ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchĭ-ya. Te nĭ sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, nĭ nduva'a ĩ-nĭ. ¹¹ Te máa-ún, nĭ kakitĭ xaan inĭ, te kándatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te nĭ kuu kivĭ. Te nĭ kenda Jesús kuakakan ta'u-ya onde yuku. Te nĭ niñú nĭ jikan ta'u-ya nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxĭ uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te nuu ní kundijĭn, te nĭ kana-ya xinĭ cháa káskuá'a jíin-yá. Te nĭ nakaji-ya uxĭ uu tá'an-de. Te cháa-ún, nĭ skúnánĭ-ya-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, nĭ naskúnánĭ-ya-de Pedro, jíin ñanĭ-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jíin Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jíin Simón cháa nánĭ Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jíin Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un nĭ stá'an-ya núu-í

¹⁷ Te nĭ nuu-ya jíin-de jíná'an-de. Te nĭ jukuiñĭ-ya ĩn ndu'a. Te kua'a xáan cháa káskuá'a jíin-yá jíin kuá'a ñáyivi ñúu Judea jíin ñáyivi ñúu Jerusalén, jíin ñáyivi yú'u mar ñuu Tiro jíin ñúu Sidón, nĭ kikoyo-ĭ ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná nduva'a-i kue'e káta'an-i kunĭ-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jíin tachĭ kĭni, nĭ kanduva'a ndĭ-i-i nĭ sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivĭ ñáyivi kuá'a-ún, nĭ kándúkú ndé-e-ké'e-i-ya. Chĭ ío fuerza ĩnĭ-ya. Te nĭ nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te nĭ ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nĭ ka'an-ya: Xáan ndatu róo, cháa káta'an ndá'ú, chĭ kuu kivĭ-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáan ndatu róo ja káji'i-ro sóko vĭna, chĭ nda'a chĭi-ró. Xáan ndatu róo ja kánde'e-ro vĭna, chĭ kuaku-ro. ²² Xáan ndatu róo jíná'an-ró nú kákitĭ ĩn cháa kájito-de róo, jíin nú kákuxio-de nuu-ro kĭ'in-de, jíin nú káka'an tási-de sikĭ-ro, jíin nú káské'ichi-de róo nátu'un cháa ñáa, ja sikĭ máa Sé'e cháa. ²³ Sĭ ná kóo ĩnĭ-ro kivĭ-ún, te kusĭ xáan inĭ-ro, chĭ ká'nu xaan kóo ta'u-ro onde andĭví. Chĭ súan nĭ kasá'a táa-de jíin cháa nĭ kajani tu'un Dios onde sáa. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róo, cháa kúká, chĭ vĭna-nĭ ká'io sĭ inĭ-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róo ja ká'ĭin tĭ chĭi-ró vĭna, chĭ kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róo ja vĭna kájaku-ro, chĭ ndukuí'a ĩnĭ-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róo nú vĭna ká'an jíin'ún táká cháa jíin-ró. Chĭ súan nĭ kasá'a táa-de jíin cháa nĭ kajani tu'un xndá'ú onde sáa. ²⁷ Ko ká'an-rĭ jíin róo ja kájinĭ so'o: Kundá'ú ĩnĭ-ro cháa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jíin cháa kákitĭ ĩnĭ nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an ndiva'a jíin-ró. Te kakan ta'u-ro já'a cháa kásá'a tu'un tú'ún sikĭ-ro. ²⁹ Te nú ndé cháa stujĭ ĩn yĭki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stujĭ-dé ĩngā. Te nú ndé cháa jánchaa-de tikachĭ-ró, nĭ su'nuu-ro ma sásá'an-ró ná kĭ'in-de jíin. ³⁰ Nani cháa jĭkán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te cháa kĭ'in ndatĭñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te nátu'un kunĭ-ro sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máa-ró jíin-i. ³² Chĭ nú manĭ-ro jíin cháa manĭ jíin máa-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro núsáa. Chĭ cháa ká'io kuachi, suni manĭ-dé jíin cháa manĭ jíin máa-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jíin cháa kásá'a va'a jíin máa-ró, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, chĭ cháa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Chĭ nú kuá'a núu-ró núu cháa ja ñúkuu ĩnĭ-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé cháa nakuatá'ú núu-ro, chĭ cháa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga cháa ká'io kuachi, náva'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáa te kundá'ú ĩnĭ-ro cháa kájito u'u róo, te sá'a va'a-ró jíin-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñukuu ĩnĭ-ro naún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andĭví. Chĭ máa-yá, va'a ĩnĭ-ya jíin cháa já'a ĩnĭ

jín cháa ndíva'a. ³⁶ Núsáá te kundá'ú iní-ro ñáyivi nátu'un máá Táa-ro já súní kundá'ú iní-ya-í. ³⁷ Ma ndón-da-ró sikí ñáyivi, náva'a ma ndón-da-i sikí máá-ró. Ma náku-xndí-ro sikí-í, náva'a ma náku-xndí-i sikí máá-ró. Sá'a tuká'nu iní-ro nú-í, náva'a ná sá'a-i tuká'nu iní-i nuu máá-ró. ³⁸ Kua'a nuu-í te suni súan kua'a-i nuu-ro. Chikua'á va'a-i, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kua'a-i nuu-ro. Chí suni jín kú'a nī chikua'á-ro-ún, suni nakukua'á-ro. Achí-ya. ³⁹ Te nī ka'an-ya ñn tu'un yátá jín-i: Chaa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá. Á tú jungava ndendú-de iní xa'va. ⁴⁰ ñn chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ko taká chaa káskuá'a, nú a nī kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kánde mī'ín ndúchi ñaní-ro, te tú nákaní iní-ro já ñn vitu kánde nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro jín ñaní-ro: Ñáni, kundatu ná táva-rí mī'ín kánde nduchi-ro, te tú nákaní iní-ro já kánde ñn vitu ndúchi-ro náún. Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kánde nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró já táva-ro mī'ín kánde nduchi ñaní-ro. ⁴³ Chí xini yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáá. Te nī xini yúnu káñáá tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Chí ndita'an yunu, jín ndé'e te jini-yo ñún yunu kúu, chí tú táxín-yó mérkexe xini nú ínú, nī tú táxín-yó uva xini zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chí káñáá iní-de. Chí tu'un ñú'un iní añú chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja káka'an-ro jín-rí: Táta, Táta, te tú káskíkuu-ró tiñu ká'an-rí jín-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñáyivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-rí, te skíkuu, ná stá'an-rí nuu-ro ña jín kétá'an. ⁴⁸ Kúu nátu'un ñn chaa ja jáni-de ve'e-de, te nī jacha kúnú-de. Te nī jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñn nducha ñú'ún xaan, te yucha-ún nī kuní stúcháa ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kuti, chí sikí káva kandí. ⁴⁹ Ko ñáyivi jini so'o, te tú skíkuu, yúan kúu nátu'un ñn chaa nī jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñn nducha ñú'ún ní kani ve'e-ún, te nī stúcháa-ni. Te nī naa í-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te nī jinu nī ka'an-ya ní kajini ná'ín ñáyivi-ún. Yúan-na te nī kivi-ya kuá'an-ya ñúu Capernaum. ² Te ñn chaa kúu capitán, ío ñn mozo-de ja maní-dé jín. Te mozo-ún, kú'u-í te a yani kuu-i. ³ Te chaa capitán yúan, nī jini-de tu'un Jesús. Te nī táji-de yakú chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an nda'ú jín-yá ja ná kí-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te nī jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te nī kaka'an nda'ú-de jín-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ chí maní-dé jín ñúu-ná. Te nī jani-de ñn ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jín-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te nī táji capitán yakú amigo-de, kua'an nuu-yá. Te nī ka'an-de jín-yá: Táta, tú kuní-ná sátéñu-ná ní ja kivi-ní iní ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuní-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chí máá-ná, suni chaa ndíso tiñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jín ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jín ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jín mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a nī jini so'o Jesús. Te nī naa iní-ya ní ndé'é-yá nuu-dé. Te nī xió káva-ya. Te nī ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a kándikin yata-yá: Ndaa ká'an-rí jín-ró, ja ní iní ñuu Israel tú súan ní jini-rí chaa kándija, áchí-ya. ¹⁰ Te chaa nī táji-de nuu-yá núú, nī najakoyo-de ve'e. Te nī jini-de ja á nī nduva'a mozo-ún.

Ja ní nachaku se'e yí ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te nī kuu kivi. Te nī kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jín-yá, jín ñáyivi kuá'a, kaja'an-i jín-yá. ¹² Te nī kuyani-ya yúñú-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún ñn suchí yí ní jí-i, ja máá ñn-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'ín jín-ña. ¹³ Te nī jini máá Jito'o-yo núu-ña. Te nī kundá'ú iní-ya-ña. Te nī kachí-ya jín-ña: Ma ndé'e-ro, áchí-ya. ¹⁴ Te nī kandita-ya. Te nī tñn-ya camilla ndíyi-ún. Te nī kajukuiñi chaa kándiso-ún. Te nī ka'an-ya: Súchi, jín-ró ká'an-rí,

ndukoo, áchí-ya. ¹⁵ Yúan-na te n̄i ndukoo suchí já á n̄i j̄i'í-ún. Te n̄i keja'á-i náka'an-i. Te Jesús, n̄i nakuá'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, n̄i kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: N̄i chaá ñin chaá jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máa Dios, n̄i chaá-ya núu-yo. Achí-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún n̄i jicha kua'an ñí ñúu Judea jíin ñí ñúu yani yúan.

Uu chaá n̄i táji Juan nuu-ya

¹⁸ Te chaá káskuá'a jíin Juan, n̄i kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te n̄i kana Juan xin̄i uu chaá káskuá'a jíin-de. ¹⁹ Te n̄i táji-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'ún-de-ya: Máa-ní kúu chaá kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achí-de. ²⁰ Te n̄i jakoyo chaá-ún nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-ya: Juan, chaá skuánducha, n̄i táji-de náa vai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'ún-ná ní: Á máa-ní kúu chaá kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ²¹ Te suni máa hora-ún n̄i nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin já kate'yu, jíin já káta'an tach̄i k̄ini. Te suni kua'a cháa kuáa, n̄i ndundijin nuu-dé n̄i sá'a-ya. ²² Te n̄i ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un n̄i kajini so'o-ró. Chaá kuáa, kándundijin nuu-dé. Te chaá rengo kánakaka-de. Te chaá té'yu nd̄i'yi kándundoo-de. Te chaá só'ó kánakuni so'o-de. Te chaá n̄i j̄i'í kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ²³ Te xáan ndatu koo chaá ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achí-ro. ²⁴ Te chaá n̄i táji Juan n̄i kenda-de káno'on-de. Te Jesús, n̄i keja'á-ya ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró ñin icha ja kandá sá'a tach̄i náún. ²⁵ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaá ñúu sa'ma ndúchá náún. Ko ná kástu'ún-rí, chaá káñu'un sa'ma lúu te ncháa va'a-de ja kákusiñ iní-de, máni in̄i ve'e rey káxiukú-de. ²⁶ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin chaá jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-ri jíin-ró: Kúñá'nu xaan-gá-de vása ñin chaá jáni tu'un Dios. ²⁷ Chaá yá'a kúu chaá yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró ch̄i táji-rí ndaja'a-ri kuxnúu-de jaa-de, te chaá-ún sátu'a-de ichi-ro vása jaa-ro, áchí. ²⁸ Ch̄i a ká'an-ri jíin-ró ja iní ñuyivi yá'a tú ío ni ñin chaá jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan chaá skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga in̄i ñuu ñátu'un andiví, chaá-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. Achí-ya. ²⁹ Te chaá xini jíin taká ñáyivi-ún, kajini so'o tu'un ká'an-ya, te n̄i kajatá'ú-i tu'un Dios. Te n̄i kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko chaá fariseo jíin cháa maestro ley, n̄i kaské'ichi-de tu'un kuni Dios ja sá'a-de, kuachi ja tú ní kajanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te n̄i kach̄i máa Jito'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jíin ñáyivi yá'a núsáa, te naún ní kandaku-i. ³² Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u, ja kákana kó'ó-i xin̄i tá'an-i: N̄i kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kajita já'á-ró: N̄i kanda'i-ri nuu-ro, te tú ní kände'e-ro, áchí-i. ³³ Chi n̄i kii Juan chaá skuánducha. Tú ní yée-dé staa, tú ní jí'i-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tach̄i k̄ini. ³⁴ Ko máa Sé'e chaá yée-yá, jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin chaá yáji téyí, te jí'i xaan-dé vino, chaá jiní tá'an jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ñin chaá ndíchi, máni tiñu ndíchi sá'a-de. Te súan kuni-ro jándaa ndíchi-de. Achí-ya.

Jesús jíin ñá'an ndiso perfume

³⁶ Te ñin chaá fariseo, n̄i ka'an nda'ú-de jíin Jesús kee-ya staa jíin-de. Te n̄i k̄ivi-ya iní ve'e-de, te n̄i jungoo-ya já kée-ya. ³⁷ Te ñin ña'an ío kuachi, kánchaa-ña ñúu yúan. Te n̄i jini-ña já kánchaa Jesús ve'e ñin chaá fariseo. Te n̄i chaá-ña jíin ñin tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yátá-yá. Te ndé'e-ña, te n̄i xndáji-ña já'a-yá jíin ndúcha núu-ñá. Te n̄i nasí'ichi-ña já'a-yá jíin íxi xini-ñá. Te n̄i tiyú'ú-ña já'a-yá, te n̄i jí'i-ñá perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, chaá n̄i kana xin̄i-ya-ún, súan n̄i jini-de, te n̄i jani in̄i máa-de: Nú chaá jáni tu'un Dios kúu chaá yá'a, te kuni-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Ch̄i ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuachi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Simón, ka'an-ri ñin tu'un jíin-ró kuni-ri, áchí-ya jíin-de. Te máa-de, n̄i ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de.

41 Te n̄i ka'an Jesús: ñin chaa já'a núu xu'ún, n̄i io uu chaa taú nuu-dé. ñin chaa, n̄i tau u'un ciento peso. Te ñnga chaa n̄i tau uu xiko uxi peso nuu-dé. 42 Te tú n̄a jín káñava'a chaa-ún ja náku'naa. Te n̄i sá'a-de tuká'nu in̄i nuu ndéndúú chaa-ún. Ka'an, ndé ñin chaa-ún kúmani-gá jín-de núsáa. Achí-ya. 43 Te n̄i ka'an Simón: Jáni in̄i-ná ja cháa n̄i sá'a-ga-de tuká'nu in̄i nuu-ún, áchí-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Jandáa ká'an-ro, áchí-ya. 44 Te n̄i xío kóto-ya íchi núu ñá'an-ún. Te n̄i ka'an-ya jín Simón: Jiní-ro ñá'an yá'a náún. N̄i kivi-ri in̄i ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, n̄i xndáji-ña já'a-rí jín ndúcha núu-ñá. Te n̄i nasí'ichi-ña jín íxi xini-ñá. 45 Tú ní tíyú'ú-ró rúu. Ko ña'an yá'a, onde n̄i kivi-ri in̄i ve'e-ró, tú júkuiñi-ña já tíyú'ú-ña já'a-rí. 46 Tú ní jí'i-ro aceite xini-rí. Ko ña'an yá'a n̄i jí'i-ñá perfume ja'a-rí. 47 Núsáa te ká'an-ri jín-ró, ja á n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu táka kuachi-ña vasa ío kua'a, chi n̄i kumani xaan-ñá jín-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu ñin chaa ío yaku-ni kuachi-de, te yaku-ni kumani-dé jín-rí, áchí-ya. 48 Te n̄i ka'an-ya jín-ña: A n̄i sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu táka kuachi-ró, áchí-ya. 49 Te chaa káyee staa jín-yá, n̄i kakejá'a-de kájani in̄i máa-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu in̄i nuu kuachi, áchí-de. 50 Te n̄i ka'an-ya jín ñá'an-ún: N̄i kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róo. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

1 Yúan-na te kúkuéé-ga, te n̄i jika kuu-ya táka ñuu jín rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máa uxi uu apóstol, kája'an-de jín-yá. 2 Te suni ío yaku ña'an já á n̄i kata'an-ña tachí káni jín kué'e, ja á n̄i nasáva'a-ya-ñá. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jín-yá. Te ñin-ña kúu María ñuu Magdala. Te in̄i ña'an yúan n̄i kiñi'in-ya usiá tachí káni kája'an onde sáa. 3 Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasí'í chaa nání Chuza, chaa ndíso tiñu Herodes, jín Susana, jín kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

4 Te n̄i kakutútú kuá'a xaan ñayivi. Te ñayivi káxiukú táka ñuu-ún, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te n̄i ka'an-ya ñin tu'un yátá jín-i: 5 ñin chaa sáka trigo, n̄i kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñin nun̄i ní jungava yu'íchi te n̄i jañu-i sikí. Te tisaá andívi ní kakókó-tí. 6 Te ñnga n̄i jungava sikí yúu. Te n̄i kana. Ko n̄i ichi, chi tú kajin. 7 Te ñnga n̄i jungava ma'ñú íñu. Te ñin núu-ni n̄i kakana íñu jín. Te n̄i kajasu nuu. 8 Te sava n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñin, te n̄i ja'a ciento nun̄i. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Chaa ío so'o, kuni ná'ín-de, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. 9 Te chaa káskuá'a jín-yá, n̄i kajika tu'ún-de-ya naún kuni ka'an tu'un yátá-ún. 10 Te n̄i ka'an-ya: Róo, chi a kuajuku'un in̄i-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jín sáva-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuni-i, te vasa jini so'o-i, ko ma júku'un in̄i-i. 11 Tu'un yátá yá'a kuni ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. 12 Tata n̄i kajungava yu'íchi-ún kákuu chaa kájini so'o tu'un. Te cháa-ni kui'n̄a te jánchaa tu'un-ún in̄i añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. 13 Te ja ní kajungava sikí yúu-ún kákuu chaa kájini so'o-de tu'un. Te kúsi in̄i-de jín. Ko túu nuu káka yo'o in̄i-de. Te yaku-ni kivi kákandíja-de. Te nú ndóna tundó'o sikí-dé te kanyu'ú-de. 14 Te ja ní kajungava ma'ñú íñu kákuu chaa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kakutéñu-de jín ndatíñu-de, chi kákuñi-de kukúká-de náva'a koo si in̄i-de. Yuán náa tú'un in̄i-de. Te tú yíja va'a nun̄i-dé. 15 Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu chaa kánde añú va'a añú ndaa in̄i-de. Te tu'un n̄i kajini so'o-de-ún, ñú'un n̄i'in in̄i-de. Te kája'a-de nun̄i táka kivi.

Tu'un yiti

16 Tú ni ñn ñayivi chí'i-i ñu'un xiní yítí te jasú-i kisi siki, ni tú jáni-i chíi jito. Chí sua kundij nuu ñn candelero, nává'a tuun ndua ñu'un nuu ñayivi kivi koyo. 17 Chí tú ío ni ñn tiñu yísá'í sáni, chí stá'an ndijin-ya táká-ni. Ni tú ío ni ñn tu'un yísá'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. 18 Núsáá te ná kúni so'o va'a-ró, chí chaa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te chaa tú ñáva'a, vasa jáni ini-de ja á ñáva'a-de te kuxio ki'in, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

19 Yúan-na te ni jaa náa-ya jíin ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá siki já kuá'a ñayivi. 20 Te ni kakastu'un ñayivi-ún nuu-yá: Náa-ní jíin ñaní-ní ká'in-ña yatá vé'e, te ka'an-ña jíin-ní kákuni-ña, áchí-i. 21 Yúan-na te ni ka'an-ya: Náa-ri jíin ñaní-ri kákuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te kaskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachi xaán ní sá'a-ya

22 Te ñn kivi, ni kivi-ya ini ñn barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te ni kaskáka-ya barco kaja'an-ya. 23 Ko nini kaskáka-de barco, te ni kixi-ya. Te ni ndonda ñn tachi xaán núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha ini barco, te a yani koo tundó'o núu. 24 Te ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te ni nata'u núu-yá. Te ni ka'an xaán-yá nuu tachí-ún jíin núu mar. Te ni kuná'in-ni. Te ná'in yúu íi-ní ni kuu. 25 Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandíja-ró. Te káyu'ú-de, te kánaa ini-de kánde'é-de. Te kaka'an jíin tá'an máa-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a, ja ondé nuu tachí jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájandatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachi kini onde ndañúu Gadara

26 Te ni jakoyo-de nuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. 27 Te nuu ní jaa-ya núu ñu'un íchí, te ñn chaa ñuu-ún ni kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachí kini. Te ni kuu kua'a kuiá ja tú ñu'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháá-de ñn ve'e, chí ma'ñú vé'e añú ncháá-de. 28 Te chaa-ún, ni jini-de nuu Jesús. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te ni kana jaa-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaán. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní ma xndó'o-ní náá, áchí-de. 29 Te ni tá'ú-yá tiñu nuu tachí kini-ún ná kenda ki'in ini chaa-ún, chí ni kuu kua'a kuiá xndó'o chaa-ún. Te ni kaju'ni-i chaa-ún jíin cadena jíin manea kaa. Ko ndi'i ni kukuáchí sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachí kini-ún. 30 Te Jesús, ni jika tu'un-yá-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Ja kuá'a xaán nání-ná, áchí, chí yí'i kua'a xaán tachí kini ini-de. 31 Te ni kaka'an nda'ú tachí-ún jíin-yá ja ná tú tájí-yá ki'in ini tunchi kúnú. 32 Te yuku yúan ío ñn tikuni kini kájitu-ti. Te yúan ni kaka'an nda'ú jíin-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo ini-ti. Te ni ja'a-ya tú'un kaja'an. 33 Te ni kenda tachí kini-ún ini chaa-ún kaja'an. Te ni kivi koyo ini kini. Te tikuni kini-ún ni kajungoyo-ti yúkava-ún onde ini mar. Te nuu mar ni kaji-ti. 34 Te chaa kándito-ti, ni kajini-de ja súan ni kuu. Te ni kajinu-de kaja'an-de. Te ni kakastu'un-de nuu ñayivi ñúu-ún jíin táká rancho. 35 Te ni kenda koyo ñayivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te ni jakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu cháa ni kenda tachí kini-ún, kánchaa-de nuu já'a Jesús, ñu'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xini-dé. Te ni kayu'ú-i. 36 Te chaa ni kajini, ni kajani-de tu'un nuu ñayivi-ún, ndasa ni nduva'a chaa ni ta'an tachí kini. 37 Yúan-na te taká ñayivi ñúu Gadara, ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya ki'in-ya, chí xaán káyu'ú-i. Te máa-yá, ni ndivi-ya ini barco. Te ni naxió káva-ya kuá'an-ya. 38 Te chaa ni kákenda tachí-ún, ni ka'an nda'ú-de ja kuéni ki'in-de jíin-yá. Ko Jesús, ni tájí-yá-de kua'an-de: 39 Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaán tiñu ni sá'a Dios jíin-ró, áchí-ya jíin-de. Te máa cháa-ún ni kee-de kua'an-de. Te ni jani-de tu'un ní ñúu yúan ná ñá'nu xaán tiñu ni sá'a Jesús jíin-de. 40 Yúan-na te ni najaa-ya. Te ñayivi-ún ni kaka'an va'a-i jíin-yá, chí ndivii-í káindatu-i-ya.

Tu'un sesí'í Jairo

41 Te ñn cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga nání-de Jairo, nì cháa-de. Te nì jukuiñi jíti-de nuu já'a Jesús. Te nì ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. 42 Chì ío ñn sesí'i-de ja máa ñn-i nuu-dé, nátu'un uxí uu kuia-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te nì kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

43 Te ñn ñasí'i nì kuu uxí uu kuia játi niñi-ña. Te ña'an-ún nì janu-ña táká ndatíñu-ña ní kuu cháa táná. Te tú ní ndúva'a-ña sá'a ni ñn-de. 44 Te nì jaa-ña íchi yatá-yá. Te nì ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te nì ichi-ni nuu játi niñi-ña-ún. 45 Yúan-na te nì ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jíin cháa ká'in jíin-de yúan, nì kaka'an-de: Maestro, ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. 46 Ko nì ka'an Jesús: Ndaa ja ñn ñáyivi ní ké'é rúu, chi nì jini-ri ja ní kenda fuerza iní-ri, áchí-ya. 47 Yúan-na te ña'an-ún, nì jini-ña já tú ní kúu chisa'í-ña máa-ña, te nì cháa-ña kisi-i-ña. Te nì jukuiñi jíti-ña núu Jesús, te jíto nuu táká ñáyivi, nì jani ndaa-ña tú'un naja ní ké'é-ña-yá, te ndasa nì nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. 48 Te máa-yá nì ka'an-ya jíin-ña: Nì kandíja-ró, te yúan ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

49 Te nini ká'an-ya súan, te nì cháa ñn mozo cháa kúñá'nu iní ve'e sinagoga-ún, nì kachi nuu-dé: A nì jì'i sesí'i-ro. Ma satéñu-ga-ro Maestro, áchí. 50 Te nì jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te nì kachi-ya jíin cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesí'i-ro. 51 Te nì kivi-ya iní ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ni ñn jíin-yá, chí máa-ni Pedro jíin Jacobo, jíin Juan, jíin táa náa suchí sí'i-ún. 52 Te kánde'e ndivii ñáyivi te kánduku'á iní-i. Te nì kachi-ya: Ma ndé'e-ro jíná'an-ró. Tú ní jí'i-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. 53 Te nì kasákátá-i nuu-yá, chí nì kajini-i ja á nì jì'i suchí-ún. 54 Ko máa-yá, nì tñn-ya ndá'a-í. Te nì ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya. 55 Yúan-na te nì nachaku-i. Te nì ndukoo-ni-i. Te nì tá'ú-yá tiñu ja ná kuá'a-de staa kéé-í. 56 Te táa-i náa-i, nì kakee nuu-dé kánde'é-de. Ko nì tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de ja súan nì kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

1 Te nì nastútú-yá ndí'uxí uu cháa-ún. Te nì ja'a-ya fuerza iní-de ja kúndéé-de jíin táká tachi kini jíin já kuáncháa-de taká kue'e. 2 Te nì táji-yá-de kája'an-de ja ná kani-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñáyivi kaku'u. 3 Te nì ka'an-ya jíin-de: Ma kúndiso kuti-ro já kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró uu su'nu. 4 Te nani ve'e kúu nú nì kivi-ró, te kendo-ro yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. 5 Te nú ndé nuu tú kákuni-i kuatá'ú-i róó, te nú nì kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jíná'an-i, áchí-ya. 6 Te nì kenda-de kája'an-de, nì kajíko ndúu-de taká ñuu, nì kajani-de tu'un. Te taká lado nì kanasáva'a-de ñáyivi kaku'u.

Ja ní kuñáa iní Herodes

7 Te Herodes, cháa tá'ú tiñu, nì jini tu'un-de taká tiñu nì sá'a-ya, te kúñáa iní-de, chí káka'an sava-i: Juan, cháa nì jì'i, nì nachaku-de. 8 Te sava tuku-i: Nì ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: ñn cháa nì jani tu'un Dios onde sáa a nì nachaku-de. Achí-i. 9 Te nì kachi Herodes: Nì jancháa-ri xini Juan. Te ndé cháa kúu cháa yá'a núsáa, chí jini tu'un-ri ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te nì kuni-de ndé'é-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñáyivi

10 Te nì ncháa cháa káskuá'a-ún. Te nì kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu nì kasá'a-de. Te nì ki'in-ya-dé, te kua'an sñn-ya jíin-de ñn nuu ñú'un té'é, ñuu nání Betsaida. 11 Te nì

kajini ñayivi-ún. Te ni kandikin-i-ya, kaja'an-i jín-yá. Te ni jatá'ú-yá-i, te ni jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ni nasáva'a-ya táká ñayivi káku'u. ¹² Te a kuá'ini. Te ni nchakoyo ndí'uxi uu-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Táji-ni ñayivi kuá'a yá'a ná kíngoyo-i taká ñuu jín taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndénu ndoo-i te ni'in-í staa kée-í, chí yá'a nuu ñú'un té'é ká'in-yó, áchí-de. ¹³ Te ni kachi-ya jín-de: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú naún kañava'a-ná, chí u'un-ni statilá jín uu-ni tiyáká. Te nú túu kikuaan-ná staa kée táká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. ¹⁴ Chí ío nátu'un u'un mil cháa. Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Ka'an jín ñayivi ná júngoo ñn nuu ñn nuu-í nátu'un uu xiko uxi, uu xiko uxi ja ñn ñn, áchí-ya. ¹⁵ Te súan ni kasá'a-de, ni kasúngoo ndí'i-de-i. ¹⁶ Te ni ki'in-ya ndí'ú'un statilá jín uu tiyáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi te ni jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te ni sakuáchí-ya statilá-ún. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-yá ni kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í ni kayee-í. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kanastútú-de uxi uu jika staa kuáchí já ní ndendoso.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te ñn kivi jikán ta'u máá ñn-ni Jesús, chí máá-ni cháa káskuá'a-ún ká'in-de jín-yá. Te ni jika tu'un-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri, kaka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, kaka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn cháa ni jani tu'un Dios onde aná'an, ni nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Te róó, na cháa kúu-ri kaka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, ni ka'an-de: Máá-ni kúu Cristo Se'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ka'an xaan-yá jín-de, te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni ñn nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

²² Te ni ka'an-ya: Jínu ñú'ún ndó'o xaan máá Sé'e cháa, te cháa ni kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátú'ún-de-ya, chí ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te ni ka'an-ya jín ndí'i-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chí'ú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii siki-dé taká kivi, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁴ Chi cháa jítú iní-de kaku-de chíi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu ñn cháa ja siki rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chi naún ní'in cháa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé ní ñuyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí síjita-de añú-de. ²⁶ Chí nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-ri, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu cháa-ún kivi ndii-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jín Táa-ya, te suni jín taká ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ío sava cháa ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te ni jaka-ya Pedro, jín Juan, jín Jacobo, ni kaa-ya kuá'an-ya jín-de ñn yuku, kuákakan ta'u-yá. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ni nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kivi xaan. Te ni kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ni kandatú'ún uu cháa jín-yá. Te cháa-ún kákuu Moisés jín Elías. ³¹ Te kándii ncháa cháa-ún. Te ni kaka'an-de tu'un ja á yani skíkuu-ya tiñu-ya te kuu-ya ñuu Jerusalén. ³² Te Pedro jín cháa ká'in jín-de-ún káji'i xaan-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndii ncháa Jesús, jín uu cháa ká'in jín-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio cháa-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jín-yá: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná uní ve'e kuii, ñn kuu máá-ni, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te ni cháa ñn viko nu'ún ní jasú ní núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xaan-dé ja ní kivi koyo-de chíi viko nu'ún-ún. ³⁵ Te chíi viko nu'ún yúan, ni kenda ñn tu'un ja ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni jukuiñi tu'un-ún. Te máá ñn-na

Jesús kándij-ya núu-dé. Te máá-de tú ní káka'an kuti-dé. Te ní-ni kivi-ún tú ni in nuu ní kákachi-de ja súan ni kajini-de.

Siki súchí tá'an tachi kini

³⁷ Te inga kivi xian-ún, ni kanuu-ya yuku-ún. Te in ñayivi kuá'a, ni kenda-i ni kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún ni kenda in chaa ni kana jaa-de: Maestro, jikan ta'u-ná nuu-ni ja ndé'é-ni se'e-ná, chi máá in-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chi in tachi kini tin-ni-i. Te sanaa-ni te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjaa-ni ti'ñu yu'u-í. Te xaan stují-í. Te xaan ú'u kenda. ⁴⁰ Te ni ka'an nda'ú-ná jín chaa káskuá'a jín-ni yá'a ja ná kíni'in-de ki'in. Te tú ní kakuu sá'a-de, áchí-de jín Jesús. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús: Ñayivi xaan ní'in in kakuu-ró já tú kákandija-ró. Nasaa-ga kivi kunchaa-ri jín-ró te ndo'o-ri jín-ró. Kuá'a se'e-ró ná kí-i, áchí-ya. ⁴² Te nini ni kandita-i nuu-yá, te tachi kini ni stunchaa-ni-i. Te ni ja'ni yí'í xaan-ni-i. Ko máá Jesús ni ka'an xaan-yá nuu tachi kini-ún. Te ni nasáva'a-ya súchí-ún. Te ni nakua'a-ya-í nuu táa-i.

Jín kivi ní ka'an-ya já kuu-ya

⁴³ Te ndivii ñayivi ní kanaa iní-i kánde'é-i ndasa ñá'nu kaa Dios. Te ni kakee nuu-í kánde'é-i taká tiñu ni sá'a Jesús. Te ni ka'an Jesús jín chaa káskuá'a jín-yá: ⁴⁴ Chu'un tu'un yá'a iní-ro jíná'an-ró. Chi máá Sé'e chaa natuu-ya iní nda'a chaa ká'io kuachi, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, tú ní káju'kun iní-de tu'un yá'a. Chi ni ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un iní-de. Te ni kayu'ú-de kaka tu'un-de-ya sikí tú'un-ún.

Ja ní kastatá'an-de ndé chaa kuñá'nu-ga

⁴⁶ Yúan-na te ni kastatá'an-de nú ndé chaa kuñá'nu-ga. ⁴⁷ Ko Jesús, ni jini-ya já súan kájani iní-de. Te ni ki'in-ya in suchí lúli. Te ni jani-ya-í xiin-yá. ⁴⁸ Te ni ka'an-ya jín-de: Chaa ja jín sí'ví-rí já'tá'ú-de suchí yá'a, te ruu já'tá'ú-de. Te chaa já'tá'ú ruu, já'tá'ú-de i'a ni táji ruu vai-ri. Te chaa súchí-ga ma'ñú róo jíná'an-ró, chaa-ún kuñá'nu-de, áchí-ya. ⁴⁹ Yúan-na te ni ka'an Juan: Maestro, ni kajini-ná in chaa ja jín sí'ví-ni kíni'in-de tachi kini kája'an, te ni kajasu-ná nuu-dé, chi tú ndikín-de yóó, áchí-de. ⁵⁰ Ko ni ka'an Jesús jín-de: Ma kasu-ro núu-dé jíná'an-ró, chi chaa tú jito u'u yóó, jín yóó ndújín-de.

Ñayivi ñuu Samaria ni kaské'ichi-i-ya

⁵¹ Te ni kuyani jaa kivi nó'on máá-yá onde andívi. Te ni chaa téyí iní-ya já kí'in-ya ñuu Jerusalén. ⁵² Te ni táji-yá chaa kua'an jín tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te chaa-ún kája'an-de. Te ni kivi-de in nuu Samaria náva'a sátu'a-de te vásá jaa-ya. ⁵³ Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, chi ni kajini-i ja íchi ñuu Jerusalén ki'in-ya núu. ⁵⁴ Te Jacobo jín Juan, chaa káskuá'a jín-yá, ni kajini-de yúan. Te ni kaka'an-de: Táta, á tú kuni-ni ná tá'ú tiñu-yó kí ñu'un ichi andívi te ná xndí'i ñayivi yá'a, natu'un ni sá'a Elías. Achí-de. ⁵⁵ Yúan-na te ni jó káva Jesús nuu-dé. Te ni ka'an xaan-yá jín-de: Tú kájiní-ro ndasa kaa iní-ro, ⁵⁶ chi máá Sé'e chaa, tú vai-ya já xnáa-yá añú ñayivi, chi sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya inga ñuu.

Uu chaa ndúkú-de kundikín-de-ya

⁵⁷ Te kájika-ya kuá'an-ya. Te in chaa ni ka'an-de jín-yá ichi-ún: Táta, kundikín-ná ní vasa ndé onde ki'in-ni, áchí-de. ⁵⁸ Te ni kachi Jesús jín-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káyí'i-ti, te suni tisaa andívi ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e chaa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. ⁵⁹ Te ni ka'an-ya jín ingá-de: Kundikín ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá chaa-ún ni kachi-de: Táta, kuá'a-ni tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ⁶⁰ Te ni ka'an Jesús jín-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róo kuá'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ⁶¹ Yúan-na te suni ni ka'an inga-de: Táta, kundikín-ná ní, ko kuá'a-ni tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jín já ká'io ve'e-ná, áchí-de.

62 Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: In chaa nú jítu-de jín latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a chaa kúu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya.

10

Ja ní tájí-yá uní xiko uxi-de kua'an-de

1 Yúan-na te onde ni kuu taká tiñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxi-ga-de. Te chaa-ún, ni tájí-yá uu uu-de káyoxnúú-de nuu-yá kua'an-de taká ñuu jín lugar nuu á jani ini máá-yá ja kí'in-ya. 2 Te ni ka'an-ya jín-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a, ko chaa ka'nu yakú-ni-de ío. Núsáá, te kakan ta'u-ro nú máá Tatá xín trigo, ná tájí-yá chaa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. 3 Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'ún-rí nuu-ro, chi tájí-rí róo kí'in-ro nátu'un lélú má'ñú yí'i. 4 Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jín íchi, te ma ndátu'ún-ró jín. 5 Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé ini ve'e yá'a, achi-ro. 6 Te nú ini ve'e yúan ío in chaa va'a ini, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-dé. Te nú tú kánchaa in chaa va'a ini, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. 7 Te suni ve'e yúan kendo-ro, te kee-ro, ko'o-ró naún kaja'a-i nuu-ro. Chi chaa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma kaka-ró ndíta'an ve'e. 8 Te nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róo, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún kájani-i nuu-ro. 9 Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u kaxiukú-i ñuu yúan. Te kachi-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achi-ro. 10 Ko nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú tú ní kajatá'ú-i róo, te kenda koyo-ró ini ichi-í yúan, te ka'an-ro: 11 Onde tikacha ñu'un ío ñuu-ro yá'a ni tin ini ja'a-rí jíná'an-ri, ná náskoyo-ri ja kúu siki máá-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 12 Te ká'an-ri jín-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu ini ya nú ñáyivi ñuu Sodoma, vasa nú ñuu-ún. 13 Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chi nú ini ñuu Tiro jín ini ñuu Sidón ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró yá'a núú, te inga kivi te a ni kanakani ini ñáyivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa nú-í núú. 14 Núsáá te kivi kí juicio te koo-ga tuká'nu ini-ya nú ñuu Tiro jín nú ñuu Sidón vasa nú máá-ró. 15 Te róo, ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xaan-ro jiní-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. 16 Chaa jini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te chaa sá'á ini nuu-ro, nuu-rí sá'á ini-de. Te chaa sá'á ini nuu-rí, sá'á ini-de nuu I'a ni tájí rúu vai-ri. Achí-ya. 17 Te ni najakoyo uní xiko uxi chaa-ún kákusi iní-de, te káka'an-de: Táta, onde tachí kini kájandatú nuu-ná ja jín sí'ví-ní vidáa, áchí-de. 18 Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Ni jini-ri nuu Satanás ni jungava ichi ándiví, nátu'un in taja. 19 Vina te ku'a-ri fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro siki koo jín siki kúrsiuku, jín siki taká fuerza máá já jito u'u yoo. Te tú naún sá'a kuti jín-ró. 20 Ko ma kúsi iní-ro jín tiñu yá'a ja kájandatú tachí nú-ro, chi sua ná kúsi iní-ro já á káyoso sí'ví-ró onde ándiví. Achí-ya. 21 Te suni hora-ún ni kusii ini Jesús, onde jín Espíritu Santo, te ni ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jító'o ándiví jín ñuyivi kúu máá-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu chaa ndíchi jín nú chaa kájuku'un ini. Te ni stá'an ndijin-ní nuu chaa súchi ini jíná'an-de. Chi súan ni jata'an ini-ní Táa. 22 Taká ndatíñu ni ja'a Táa-ri ini nda'a-rí. Te tú ni in jini nuu máá Sé'e, chi máni máá Táa jini-ya. Ni tú jini ni in nuu máá Táa, chi máá Sé'e jini, jín nani chaa ja kuni máá Sé'e te stá'an ndijin-ya nú-de. Achí-ya. 23 Te sin ni jó káva máá Jesús nuu chaa kásku'a jín-yá. Te ni ka'an-ya: Xáan ndatu chaa kuni tiñu ja ní kajini máá-ró. 24 Chi ká'an-ri jín-ró ja kuá'a chaa kájani tu'un Dios jín chaa kakuu rey, ni kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máá-ró, ko tú ní kájini-de, te kuni so'o-de ja ní kájini so'o-ró kuni-de núú, ko tú ní kájini so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

25 Te yúan kánchaa in maestro ley, te ni ndukuiñi-de chi koto nchaa-de-ya kuni-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni, áchí-de. 26 Te ni ka'an máá

Jesús jíin-de: Ndasá yóso núu tutú ley. Ndasá ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máá cháa-ún n̄i ká'an-de: Kumani-ro jíin máá Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añu-ro jíin n̄i fuerza-ro jíin n̄i núu jini tuni-ro, te kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú in̄i-ro máá-ró, áchí-de. ²⁸ Te n̄i kachi Jesús jíin-de: Va'a n̄i ká'an-ro. Sá'a súan, te ni'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáá, áchí-ya. ²⁹ Ko máá cháa-ún, kuni-de ja kée ndaa-de jíin tú'un ká'an-de, te n̄i jiká tu'ún-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máá Jesús n̄i ká'an-ya: In chaa n̄i kenda-de ñuu Jerusalén. Te n̄i kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún n̄i kenda ñaku'i'ná núu-dé, te n̄i kajanchaa ndatíñu-de, te n̄i kastují-dé. Te n̄i kee kája'an, n̄i ndoo chaa-ún kátúu-dé. Te a yani kuu-de núu. ³¹ Te n̄i kuu ja ichi-ún n̄i kuun in sutu vai-de. Te n̄i jini-de nuu cháa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan in chaa levita, n̄i kuyani-de lugar yúan. Te n̄i jini-de nuu cháa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko in chaa ñuu Samaria, jiká-de kua'an-de ichi-ún, n̄i kuyani-de nuu kátúu cháa-ún. Te n̄i jini-de. Te n̄i kundá'ú in̄i-de chaa-ún. ³⁴ Te n̄i jaa-de. Te n̄i chu'un-de aceite jíin alcohol nuu ní tují cháa-ún. Te n̄i ju'ni-de nuu. Te n̄i skáa-de chaa-ún siki caballo-de. Te kua'an-de jíin-de onde mesón. Te n̄i jito-de chaa. ³⁵ Te inga kivi xian-ún n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i tava-dé uu peso n̄i ja'a-de nuu cháa xian mesón. Te n̄i ká'an-de: Koto-ní-de. Jíin táká-ga ja kanú-ní jíin-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Núsáá te ja uní tá'an chaa-ún, te ndé in-de n̄i kuu tá'an chaa n̄i kenda ñaku'i'ná nuu-ún, jáni in̄i-ro, áchí-ya jíin-de. ³⁷ Te n̄i ká'an máá cháa-ún: Chaa n̄i kundá'ú in̄i-de-ún, áchí-de. Yúan-na te n̄i ká'an Jesús jíin-de: Kuá'an núsáá, te suni súan sá'a máá-ró, áchí-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jíin Marta

³⁸ Te jiká-ya kuá'an-ya ichi. Te n̄i kivi-ya in ñuu. Te in ñasí'í, nání-ña Marta, n̄i kana-ña xini-yá n̄i kivi-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío in ku'u-ña nání María. Te María-ún, n̄i jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te n̄i jaa-ña núu-yá, te n̄i kachi-ña: Táta, tú ndé'é-ní ja kú'u-ná n̄i xndóo-i náá jatíñu máá in-ná. Núsáá te ká'an-ní jíin-i ná chindéé tá'an-i jíin-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko n̄i ká'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú in̄i-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tiñu sá'a-ró, te n̄i ndukuí'a in̄i-ro jíin. ⁴² Ko ío in-ni tiñu kánúu xaan. Te María, n̄i nakaji-i tiñu kánúu-ún. Te ni in, ma kúu kuanchaa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

¹ Te n̄i kuu ja jikán ta'u-yá kanchaa-ya in lugar. Te nuu ní ndi'i n̄i ká'an-ya, te in chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i ká'an-de jíin-yá: Táta, stá'an-ní nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jíná'an-ná, nátu'un n̄i stá'an Juan nuu cháa káskuá'a jíin-de, áchí-de. ² Te n̄i kachi-ya jíin-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ká'an-ro: Táa máá-ná ja kanchaa-ní onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. Te ná koo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná koo taká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío in̄i andíví suni súan ná koo in̄i ñuyívi yá'a. ³ Staa káyee-ná taká kivi kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu in̄i-ní nuu taká kuachi-ná, chi suni máá-ná kásá'a-ná tuká'nu in̄i-ná nuu ñáyivi kásá'a-i falta nuu-ná. Te ma skivi-ní náá koto nchaa-i náá chi sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Achí-ya. ⁵ Te n̄i ká'an-ga-ya jíin-de: Ndé róo ío in̄i amigo-ro te nú ki'in-ro núu-dé sava ñúu te kachi-ro kuni-de: Amigo, kua'a núu un̄i staa núu-rí, ⁶ chi in̄i amigo-ri n̄i chaa-de ve'e-ri ja jiká-de viaje. Te tú naún kuá'a-ri nuu-dé kee-dé. Achí-ro. ⁷ Te chaa kándeé ichi iní ve'e ká'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chi a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-ri kákixi-i jíin-rí. Te ma kúu ndukoo-ri te kua'a-ri nuu-ro. Achí-de. ⁸ Ká'an-ri jíin-ró, vasa ma ndúkoo-de kua'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xaan stá'an-ro-dé te yúan ndúkoo-de te kua'a-de taká ja jinu ñú'ún-ró. ⁹ Te ká'an-ri jíin-ro jíná'an-ró: Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ká'an, te ná núña ve'e kivi-ró.

¹⁰ Chi chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, te ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ñn róó ñn táa iní ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró ñn yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ñn tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñn koo nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i ñn ndivi núu-ro, te kuá'a-ró ñn kúrsiuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róó vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ñi kuu máá Táa-ro I'a kánchaa andíví já má kuá'a-ya Espiritu Santo nuu cháa jikán núsáa. Achí-ya.

Siki tú'un Beelzebú káka'an-i jín-ya

¹⁴ Te kíñi'in-ya ñn tachi ní'in. Te nuu ní kenda tachi-ún kua'an, te chaa ní'in-ún ñi naka'an-de. Te taká ñayivi ká'in yúan ñi kakee nuu-í kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñayivi-ún ñi kaka'an-i: Jín Beelzebú, chaa kúñá'nu nuu taká tachi, kíñi'in-de tachi kája'an, áchí-i. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito nchaa-i-ya. Te ñi kajikan-i ñn tuni ichi ándíví núu-yá. ¹⁷ Ko máá Jesús ñi jini-ya já súan kájani iní-i. Te ñi ka'an-ya jín-i: Te nú ñn ñuu sásin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ñn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásin máá, ndasa kuni'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáa. Chi káka'an máá-ró ja jín Beelzebú kíñi'in-ri tachi-ún kája'an. ¹⁹ Te nú ndújín Beelzebú jín-ri ja kíñi'in-ri tachi kini. Núsáa te se'e-ró, ndé jín kákiñi'in máá-i tachi-ún. Ja yúan máá-i, ná nákuñdii-i siki-ro. ²⁰ Ko nú jín xiní ndá'a Dios kíñi'in-ri tachi kini kája'an, jandaa kúu ja núu-ro ní chaa ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáa. ²¹ Nú ñn chaa kándaján, te jín machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te ká'in va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú jaa inga chaa ñi'in-ga vásá máá-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jín-de, te kuanchaa ndi'i-ni machete-de nuu-dé ja ndíto-de jín. Te kíñi'in ndi'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé chaa tú ndújín-de jín-ri, núsáa te jito u'u-de ruu. Te chaa tú nástútú jín-ri, jachá-de. ²⁴ Nú ñi kenda ñn tachi kini iní ñn chaa te jika kuu nuu ñu'un té'é, ndúkú núu júngo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, achi. ²⁵ Te nú ñi nchaa te jini ja vé'e luu kúu, chi ñi ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tachi-ún, te kuaka tá'an jín usiá-ga tachi ñáa-ga kaa vásá máá. Te kivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáa te ví'i-gá tá'an chaa yúan onde sandi'i-na vásá já xnáñúú núú, áchí-ya. ²⁷ Te ñi kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te ñn ña'an kándeé ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, ñi kana jaa-ña xiní-yá: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te ñi skáxin-ña ní, áchí-ña. ²⁸ Te ñi ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñayivi kájiní so'o tu'un Dios, te káchu'un iní-i, áchí-ya.

Ja kájukan-i ñn tuni

²⁹ Te ñi kataka ñayivi núu-yá, te ñi ka'an-ya: Ñayivi ñáá yá'a, kájukan-i tuni, ko ma kuá'a-ri nuu-í, chi tuni Jonás kúu ja kii nuu-í. ³⁰ Chi nátu'un Jonás, ñi kuu-de ñn tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e chaa kuu-ya ñn tuni nuu ñayivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jín ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndii-ña siki-í. Chi onde jiká xáan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndichí ní ka'an Salomón. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vásá Salomón. ³² Taká chaa ñuu Nínive nachaku-de jín ñayivi yá'a kivi kii juicio, te nakuxndii-de siki-í. Chi máá-de ñi kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'i-gá kúñá'nu I'a kándii yá'a vásá Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ñi ñn chaa, nú ñi chi'i-de ñu'un xiní yiti, te chisa'í-de yiti-ún chii nundóo. Chi sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuni ñayivi kivi koyo iní ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndii ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáá, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkúún-ró máá-ró núsáa, chi luz kándeé iní-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. ³⁶ Nú ní yiki kúñu-ró ndii ncháa, ni tú ío ñn tí'li nuu túún, ní nándii ncháa núsáa, nátu'un ñn lámpara ja xú'ún kayú. Achí-ya.

Ja ní kana jíin-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ká'an-ya, te nī ka'an ndá'ú-ni ñin cháa fariseo jíin-yá ja kée-yá staa jíin-de. Te nī kivi Jesús inī ve'e cháa-ún. Te nī jungoo-ya kée-yá staa jíin-de. ³⁸ Te cháa-ún, nī jini-de nuu-yá. Te nī naa iní-de ndé'é-de ja tú ní nándá'a-yá te yée-yá staa. ³⁹ Te máa Jító'o-yo ní ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu, chí róo, cháa fariseo, kánakacha-ró ichi yata tindo'o jíin ichi yata kó'o. Ko ichi iní-ro, chí nī kachítú ndí-ro jíin tú'un kuí'ná jíin tú'un ñáá. ⁴⁰ Cháa káñáá jíná'an-ró. I'a nī sá'a ichi yata, á tú suni ní sá'a-ya ichi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndoo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro ja taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí kája'a-ró ñin sikí uxí ita minú jíin ruda jíin taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jíin-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúú tiñu yá'a te ma xndóo-ró ingá tiñu-ún núú. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róo cháa fariseo, chí xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa inī ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñayivi jíin-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chí cháa uu xiní kákuu-ró. Natu'un ve'e añú ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jini-de ja jañú-de sikí, áchí-ya jíin-de. ⁴⁵ Te ñin cháa kúu maestro ley, nī ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni nī ka'an-ní sikí máa-ná jíná'an-ná, áchí-de jíin-yá. ⁴⁶ Te nī ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róo cháa maestro ley jíná'an-ró, chí káchaa-ró carga ve'e sikí taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máa-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jíin ñin nda'a lúli-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róo jíná'an-ró. Chí kásá'a-ró vé'e añú cháa nī kajani tu'un Dios. Te nī kaja'ni táa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro ja kájata'an iní-ro tiñu nī kasá'a táa-ro. Chí jandáa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máa-ró, nī kasá'a-ró vé'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan suni nī ka'an Dios ñin tu'un ndichí: Tájí-rí cháa kani tu'un-ri jíin cháa apóstol ki'in nuu-í jíná'an-i. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikin-i, áchí Dios, ⁵⁰ náva'a sikí ñayivi yá'a ná koo kuachi cuenta ja ní jati niñi taká cháa nī kajani tu'un-ri onde kivi ní jungoo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa nī jii sava ma'ñú altar jíin vé'e ii. Súan ká'an-ri jíin-ró, ja sikí ñayivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róo maestro ley, chí nī kajanchaa-ro ndákáa kivi-i inī tu'un ndichí núú, te nī kajasu-ro núu cháa kákuni skuá'a. Ko ni máa-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nī katau xaan-dé nuu-yá. Te nī kastátá'an-de jíin-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chí kájito yu'u-dé-ya, ja sanaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, náva'a kakan-de kuachi sikí-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te nī kakututú kuá'a xaan ñayivi, ja kájañu tá'an-i. Te nī ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo, chí yúan kuu tu'un yóso yú'u. ² Chí tú ni ñin naún yindi'u ja má kenda ndijin. Ni tú ni ñin ja yisa'í ja má kuni-yo núu. ³ Núsáa, taká tu'un nī ka'an-ro ñúñáa, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un nī ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'ii-in-i inī ve'e, te onde xiní vé'e ná koo jaa tu'un.

Ndéja yú'ú-yo koto-yó

⁴ Ko amigo, ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ró ñayivi ja'ni yiki kúñu-yó, chí nú nī ndí'i nī kaja'ni-í, te tuká inga naún kuu sá'a-ga-i. ⁵ Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ñin ja nú a nī ja'ni-í róo te ío poder yúan chindee róo nuu infierno. Yúan yú'ú-ro koto-ró núsáa. Yúan kástu'ún-ri nuu-ro. ⁶ Tú kúya'u u'un tisaá ja uu xu'ún náún. Te tú ni ñin-ti náa iní Dios. ⁷ Chí a nī ka'u-ya onde taká ixi xiní-ro. Núsáa te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí kánúú-ga-ro vásá kuá'a tisaá. ⁸ Te ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñayivi, suni súan máa Sé'e cháa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹ Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñayivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu taká

ndajá'a Dios. ¹⁰ Te nú ndé chaa ka'an ndiva'a-de sikí máá Sé'e chaa, koo tuká'nu iní-ya núu-dé. Ko nú ndé chaa ka'an ndiva'a-de sikí Espíritu Santo, ma koo tuká'nu iní nuu-dé. ¹¹ Te nú nì kajanchaka-i róo iní ve'e sinagoga nuu chaa kakuñá'nu jín nuu chaa tá'ú tíñu, ma nákaní xaan iní-ro ndasa xndíó káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹² Chì máá Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Sikí já kútóo iní

¹³ Yúan-na te ìn chaa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, nì ka'an-de jín-ya: Maestro, ka'an-ní jín ñaní-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jín-ná, áchí-de. ¹⁴ Ko máá-ya nì ka'an-ya jín-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri chaa sánda xí chaa ka'ncha sava ta'u já kúu róo jíná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóo iní-ro, chí vasa kua'a xaan ndatíñu ñáva'a ìn chaa, ko nasu já jín yúan te kuchaku jínú-ún-de, áchí-ya. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an-ya ìn tu'un yátá jín-i: Nì io ìn chaa kúká. Te nì ndeja xaan nuní-dé. ¹⁷ Te chaa-ún, nákaní iní-de: Ndasa sá'a-ri, chí tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-rí, áchí-de. ¹⁸ Te nì kachí-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yúan nataan ndí'i-ri niñi-rí jín táká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹ Yúan-na te kachí-ri jín iní jín añú-ri: Vina te kua'a xaan ndatíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndetátú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsi iní-ro núsáá, áchí-de jín máá-de. ²⁰ Ko nì kachí Dios jín-de: Chaa ñáá kúu-ró. Akuáa vina te kuu-ro. Te ndatíñu nì sátu'a-ró-ún, ndé chaa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío sikí chaa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Ma nákaní iní-yo sikí já kúchaku-yo

²² Te nì ka'an-ya jín chaa káskuá'a jín-ya: Núsáá te ká'an-ri jín-ró, ma nákaní iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni sikí yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vasa já kée-ro, te yiki kúñu-ró vasa sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tákaká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chí máá Dios skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vasa kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákaní iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ìn yíki. ²⁶ Te nú ma kúu sá'a-ró vasté ìn tíñu lúli-ga súan, te naja kánakani iní-ro jín sáva-ga-ún núsáá. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátíñu, ni tú táú. Ko ká'an-ri jín-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan natu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'ún, naga nì kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te ma kuítú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndasa ko'o-ró ni ma nákaní xaan iní-ro núsáá. ³⁰ Chí taká ndatíñu yá'a kájítú iní ñáyivi ñúyivi jín. Ko máá Táa-ro a jiní-ya já kánandí'i-ró taká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuítú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Yúan-na te kua'a-ga-ya taká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí vasa tikuní lúli kákuu-ró, ko máá Táa-ro ándívi, a nì kusii iní-ya já núu-ro kuá'a-ya ñuu nuu tá'ú-ya tíñu. ³³ Xikó taká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuatíñu-ró. Te suni taan-ro yají-ro ondé ándívi nuu tú naa. Chí yúan ma kúu kivi ñakuí'ná, ni ma kúu chaa tikixin te stívi-ti. ³⁴ Chí nuu kánde yají-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jín. ³⁵ Ku'ní nì'in chíi-ró jíná'an-ró, te lámpara máá-ró, ná koo tu'a-ni ñu'ún iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíná'an-ró ná koo tu'a-ró natu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, náva'a nú nì ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáan ndatu kuu mozo-ún te nú nì ncháa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jándaa ká'an-ri jín-ró ja kú'ni-de chíi-de, te nuu mesa súngeo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kí ñakuí'ná te kundito-de núú, te ma

kuá'a-de tu'un saku'ná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róó suni súan koo tu'a-ró, chí máá kivi já tú naún kájani iní-ro, te nchaá-ni máá Sé'e cháa, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ni jiká tu'ún-de-ya: Táta, máá-ni nuu náá jíná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ká'an-ní nuu táká-ga cháa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an máá Jító'o-yo: Ndéja kúu ñin mozo ndito xini já skíkuu va'a, chí máá jító'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náva'a skée-í suchí-ún máá hora ja xín tíñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ni nchaá jító'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jandáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaá jító'o-ri, achí máá-i. Te kejá'a-i stují-í mozo máá-i jíin ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú ni nchaá jító'o-i kivi já tú ndatu-i jíin hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jíin cháa tú káskíkuu va'a. ⁴⁷ Chí nú ndé mozo a jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jító'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tíñu kuní máá-de, ndo'o xaán-í yunu xí. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jító'o-i, te nú sá'a-i tíñu ñáá ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yaku-ni yunu xí ndo'o-i. Chí nú kua'a-ya kuá'a ndatíñu nuu ñin cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndatíñu kátatu-i ñin cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikí tú'un sásin máá jíná'an

⁴⁹ Ni kii-ri ja chindee-ri ñu'un iní ñuyivi yá'a. Te xaán kuní-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío ñin tundó'o ja kuánducha-rí jíin, ko xaán nduku'á iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro já ní cháa-ri ja kóo ná'in-ni iní ñuyivi náún. Ká'an-ri jíin-ró ja ná túu, chí sua ndonda sikí tá'an. ⁵² Chí ñin-ni ve'e koo u'un ñayivi, te sásin máá jíná'an. Uní ndonda sikí úu, te uu ndonda sikí uní. ⁵³ Chí ndonda sikí tá'an, táa sikí sé'e-de, te se'e sikí táa-i. Náa sikí sé'sí'í-ña, te sesí'í sikí náa-i. Náchisó sikí séjanú-ña, te sejanú sikí náchisó-i. Achí-ya.

Sikí tuni skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ni ka'an-ya jíin ñayivi kuá'a-ún: Nú ni kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun sau, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú ni nana nuu tachi, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Cháa uu xini kákuu-ró. A kájini-ro naún kuní ka'an tuni iní ñuyivi jíin ándivi, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáa. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tíñu va'a núsáa. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jíin cháa jító u'u róó, te yachí ná ndatu'ún vá'a-ró jíin-de nini ká'in-ró íchi jíin-de. Chí nú túu, te kua'a-de róó nuu juez, te juez kua'a-de róó nuu policía, te policía chindee-de róó vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunáa-ro táká centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani iní-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'in yaku cháa jíin-ya yúan. Te ni kajani-de tu'un nuu-ya ndasa ni kata'an cháa ñuu Galilea. Chí Pilato, ni sáká núu-de niñi cháa-ún jíin niñi kiti já kásoko-í nuu Dios. ² Te ni ka'an Jesús: Cháa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á ni io xaán kuáchi-de vása táká-ga cháa ñuu Galilea, kájani iní-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu, chí suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani iní-ro. ⁴ Te suni xia'un uní cháa ja sikí máá-de ni ndua torre ñuu Siloé te ni kaji'i-de, á ni kasá'a-de kuáchi xaán-gá vása táká-ga cháa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani iní-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro já túu. Chí suni súan naa-ro jíná'an-ró nú tú nakani iní-ro. Achí-ya.

Tu'un mérkexe

⁶ Te ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin cháa náva'a-de ñin mérkexe ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te ni ja-de ndúkú-de nde'e xini. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te ni kachi-de jíin mozo ndito itu uva-ún: Vina te a ío uní kuia kindúkú-rí nde'e xini mérkexe yá'a, te tú ní'in

kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándij satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an máá mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndij vasté ingá kuia yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nú ni ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vásá xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jika tí'í

¹⁰ Te ñn kivi ndétatú ni stá'an-ya tú'un ini ñn ve'e sinagoga. ¹¹ Te ni kenda ñn ña'an tá'an-ña ñn tachi kini ja ní kuu xia'un uni kuia kú'u-ña. Te ni kai-ña, jika tí'í-ña, chi tú kuu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te ni jini Jesús nuu-ña. Te ni kana-ya xini-ña. Te ni kachi-ya jín-ña: Nána, vina te a ni nduva'a-ni ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te ni chaa-ya ndá'a-yá siki-ña. Te ni ndúko tuun-ni-ña, te ni nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te chaa kúñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kití ini-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ña kivi ndétatú. Te ni ka'an-de jín ñáyivi kuá'a-ún: Iñu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kuu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, chi ma kuu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an máá Jító'o-yo jín-de; Chaa uu xini kakuu-ró. Ja kuu kivi ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káyee-tí-ún, te tú kaskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te sesí'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un uni kuia ni sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndájí-rí-ña kivi ndétatú náún, áchí-ya. ¹⁷ Te súan ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni kakuka nuu taká chaa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, ni kakusi ini-i jín taká tiñu ñá'nu ni sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te ni ka'an-ya: Ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jín skétá'an-ri. ¹⁹ Kuu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ñn chaa te ni chaa-de nuu itú-de. Te ni ja'nu. Te ni kuu ñn yunu ká'nu. Te tisaá andívi ni kasá'a-ti taká-ti chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yujan ía

²⁰ Te ni ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jín ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kuu nátu'un yujan ía ja ní ki'in ñn ña'an. Te ni chisa'í-ña chí uni tiyí yúchi onde ni ndí'í ni kuu ía ní sá'a. Achí-ya.

Siki íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya íchi ñuu Jerusalén, te ni jika kuu-ya taká ñuu jín taká rancho, ni stá'an-ya tú'un. ²³ Te ni ka'an ñn chaa jín-yá: Táta, yaku-ni chaa kaku-de náún, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyí-ró kivi koyo-ró íchi yúxé'é túu, chi ká'an-ri jín-ró ja kuá'a ñáyivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kuu kivi koyo-i. ²⁵ Chi táa ini ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yatá vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ro. Te kachi-de kuni-ró: Aa, tú jini-ri ná ñuu vaikoyo-ró, áchí-de. ²⁶ Yúan-na te kejá'á-ró ká'an-ro jín-de: Ni kayee-ná staa jín-ní, te ini ya'ya ñuu-ná ni stá'an-ni tu'un nuu-ná, áchí-ro. ²⁷ Te máa-de kachi-de kuni-ró: Achí-ri jín-ró ja tú jini-ri róo ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chi ñáyivi kásá'a tiñu ñáá kakuu-ró. Achí-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñí yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jín núu Isaac jín núu Jacob jín núu taká-ga chaa ni kajani tu'un Dios kuiñi-de ini ve'e Dios. Te róo kuxio-ró sásin-ya róo. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kana ndikandii jín íchi núu kée ndikandii, ichi norte jín íchi sur, te jungoo-i ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava chaa sandí'í-na, ndunúu-de. Te sava chaa kúnúu, nduu-de sandí'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún ni jakoyo yaku tá'an chaa fariseo, te ká'an-de jín-yá: Kuxio-ní yá'a te kenda-ní ki'in-ní, chi chaa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchí-de. ³² Te ni kachi-ya jín-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máá ñúkui jian: Vina chi kñi'in-ri tachi kini ká'ja'an. Te sá'a-ri tana vina jín yúchaan. Te onde nuu uní kivi te síjnu-ri tiñu-ri. ³³ Ko kánúu xaan ja vina

jíin yúchaan jíin ísá te kaka-ri ki'in-ri, chi ma kúu ja in chaa jáni tu'un kenda-de yata ñuu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Siki já ní kuku'a iní-ya jíin ñuu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro chaa kájani tu'un Dios, te ni kaja'a-ró yúu xiní chaa ni táji-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kuni-ri nastútú-rí se'e-ró, natu'un chukí ja nastútú-ti tirí-ti chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁵ Vina te kéndoo víchí vé'e-ró núsáá. Ko ká'an-ri jíin-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró onde jaa in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chí ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya in chaa kú'u kivi ndétatú

¹ Te in kivi ndétatú ni kivi-ya iní ve'e in chaa kúñá'nu nuu chaa fariseo jíná'an-de ja kée-yá staa jíin-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te ni kenda in chaa kú'u-de kue'e kuiñi, kándij-de nuu-yá. ³ Te ni ka'an Jesús jíin chaa kákuu maestro ley jíin chaa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndétatú xí túu, áchí-ya. ⁴ Ko máa-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te ni ki'in-ya chaa ñu'un kuiñi-ún. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te ni natáji-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te ni ka'an-ya jíin-ún: Te nú burro máa-ró xí xndiki-ro jungava-ti iní in sókó, te tú natava-ro-ti vasa kivi ndétatú kúu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndió káni-de ni in tu'un nuu-yá ja súan ni ka'an-ya jíin-de.

Siki ñáyivi sáñá'nu-i máa-i

⁷ Te ni jini-ya já kándúkú-de jungoo jíñú'ún-de silla xiní mesa. Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jíin chaa ni kataka yúan. ⁸ Nú ni kana in chaa xiní-ro já kí'in-ro in viko tánda'a, te ma jungoo jíñú'ún-ró silla xiní mesa. Chí nú súan, sanaa te a ni kana-de xiní in chaa kúñá'nu-ga vásá róo. ⁹ Te chaa chaa ni kana xiní-ro-ún jíin-de. Te ka'an-de jíin-ró: Kuxio, ná kúnchaa chaa yá'a jian. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro ondé sandí'i-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú ni kana in chaa xiní-ro, kuá'an te jungoo-ró ondé sandí'i-na. Chí nú jaa chaa ni kana róo yúan te kachi-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jíñú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jito nuu chaa káxiukú ká'nu jíin-ró. ¹¹ Chí taká chaa sáñá'nu-de máa-de, ndusúchí-de. Te taká chaa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni ni ka'an-ya jíin chaa ni kana xiní-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, ma kána-ró xiní chaa kákuu amigo-ro, ni xiní ñaní-ro, ni xiní tá'an-ró, ni xiní chaa kúká. Chí nú súan te suni máa-de nakana-de xiní-ro. Te ni kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xiní chaa ndá'ú, chaa tiku'lu, chaa tá'nú, jíin xiní chaa kuáá. ¹⁴ Te xáan ndatu kéndoo-ró nú súan, chí tú naún náku'a-a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká chaa ndaa, áchí-ya.

In xini ká'nu

¹⁵ Te in chaa yée staa jíin-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachi-de jíin-yá: Xáan ndatu kuu chaa ja kée-dé staa onde iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachi-ya jíin-de: In chaa ni sá'a-de in xini ká'nu, te ni kana-de xiní kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ní jaa hora ja kúxini-de-ún, te ni táji-de mozo-de kuakachi nuu já kée staa xini-ún: Ña'an-ní jíná'an-ní. Chí a ni ndí'i ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te in-ni ni kasájá'a iní ndí'i-de. Te chaa in ni kachi-de jíin mozo. Ni jaan-ri in ñu'un te kánúú kínde'é-rí. Te ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chí ma jáa-ri. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-ri u'un yunta xndiki te kikoto nchaa-ri-ti. Ná kúña ká'nu iní-de nuu-rí, chí ma jáa-ri. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáá ní tanda'a-rí. Te ja yúan má kuu jaa-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'ún-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máá táa iní ve'e-ún, ni kití iní-de. Te ni kachi-de jíin mozo-de: Kuá'an yachi ní nuyá'u jíin taká ya'ya, te kana-ró xiní chaa ndá'ú, chaa tiku'lu,

chaa tá'nú, jín chaa kuáá, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te n̄i kach̄i mozo-ún: Táta, a n̄i kuu nátu'un ká'an-ní ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún n̄i ka'an-de jín mozo-de: Kuá'an taká ichi jín taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kí-i yá'a, náva'a ná chítú iní ve'e-ri. ²⁴ Ch̄i ká'an-ri jín-ró já ní ñn chaa n̄i jakana-ró-ún, ma kúxini kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Sik̄i chaa kuni-de kundik̄in-de-ya

²⁵ Te kája'an kua'a xaan ñáyivi jín Jesús. Te n̄i ka'an-ya jín-i: ²⁶ Nú ndé chaa kii-de nuu-rí, te nú chíñú-ún-de táa-de, náa-de, ñasí'í-de, se'e-de, ñani-de, kua'a-de, xí ondé jín máa-de, ma kúu kuu-de chaa skuá'a jín-rí. ²⁷ Te chaa tú ndóyo-de jín túndó'o kii sik̄i-dé, te kundik̄in-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de chaa skuá'a jín-rí. ²⁸ Ch̄i nú ndé róo kuni-ro káni-ró ñn ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuni-ro nú vatu-ni kanda-ró jinu xí túu. ²⁹ Ch̄i nú túu, te nú a n̄i jani-ró já'a, te ma kánda xu'ún-ró síjínu-ró. Yúan-na te taká ñáyivi kájiní nuu vé'e tíkú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Chaa yá'a, n̄i kejá'a-de jáni-de ñn ve'e, te tú ní kánda-de síjínu-de, achí-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuni-de kí'in-de kuatá'an-de jín ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani iní-de te nú vatu-ni kuu jín uxí mil soldado kuatá'an-de jín ingá rey ja vái sik̄i-dé jín okó mil soldado. ³² Ch̄i nú túu, te nini jíká-ga vai inga rey, te táji-de ñn chaa kí'in ka'an nda'ú jín-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róo tú síjita-ró taká ndatíñu ñáva'a-ró, ma kúu kuu-ró chaa skuá'a jín-rí núsáa.

Tu'un yátá sik̄i ñíi

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñii-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kúu nuu ñú'un já ndúu ja'an, ch̄i kacha-de kí'in. Chaa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Sik̄i r̄i, kiti ní sana

¹ Te taká chaa xíní jín chaa ká'io kuachi, n̄i jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te chaa fariseo jín chaa ká'haa tutu, n̄i kaka'an-de: Chaa yá'a, já'tá'ú-de chaa ká'io kuachi te yée-dé staa jín chaa-ún, áchí-de. ³ Te máa Jesús, n̄i ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín-de: ⁴ Ndé ñn róo nú ñáva'a-ró ñn ciento r̄i, te skuíta-ró ñn-ti, á tú skéndoo-ró kúun xíko xia'un kuun-gá-ti ondé nuu ñú'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-ti xí túu. ⁵ Te nú n̄i nani'in-ro-ti, kúsi iní-ro xndée-ró-ti nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú n̄i naja-a-ro vé'e te nastútú-ró chaa kákuu amigo-ro jín tá'an-ró, te kach̄i-ro kúni chaa-ún: Ná kúsi iní-yo ch̄i n̄i nani'in-rí ri-ri-ri kiti á n̄i naa núú. Achí-ro. ⁷ Ká'an-ri jín-ró, ja súan kus̄i-gá iní-ya ondé andívi jín ñn chaa ío kuachi nú nakani iní-de, vása jín kúun xíko xia'un kuun-gá chaa va'a ja tú kájinu ñú'ún-de tu'un nakani iní.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñn peso

⁸ Xí nú ñn ñasí'í ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñn peso, á tú chí'i-ña yíti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú n̄i nani'in-ña, te kána-ña xíní tá'an-ña jín amiga-ña, te kach̄i-ña kúni-i: Ná kúsi iní-yo, chí n̄i nani'in-rí peso-ri ja ní skuíta-ri-ún núú. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-ri jín-ró, ja súan kúsi-gá iní taká ndajá'a Dios jín ñn chaa ío kuachi nú nakani iní-de.

Tu'un suchí ní naa, te n̄i ndenda-i

¹¹ Te n̄i ka'an-ga-ya: ñn chaa n̄i jo uu se'e yíi-de. ¹² Te suchí suchí-ún n̄i ka'an-i jín táa-i: Táa, kua'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, áchí-i. Te n̄i teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúú-i. ¹³ Te n̄i kuu yaku kiví, te suchí suchí-ún n̄i stútú ndí'i-i ndatíñu-i. Te n̄i kee-i

kua'an jíká-i inga ñuu. Te yúan nì xnáa-í ta'u-í, chi nì janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan nì ndi'i nì janu sáni-i, te vásá ní chaa ñn tama xaan iní ñuu-ún, te nì kejá'á nándi'i-i. ¹⁵ Te nì kee-i kua'an-i, te nì jaá-i nuu ñn chaa ñuu-ún. Te chaa-ún nì tájí-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kiní-de. ¹⁶ Te kuní-i taan tí-i chí-i jín tíxiko káyee kiní-ún. Chí tú kuti ní ñn naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te nì jiní máa-i. Te nì ka'an-i: Taká mozo ío iní ve'e táa-ri, ío kua'a stáa káyee-dé. Te ruu jí'i-ri soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-ri te ná nó'on-ri nuu táa-ri. Te kachi-ri kuni-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andíví jín núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a chaa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko kua'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñn mozo-ní. Achí-ri. ²⁰ Te nì ndukuiñi-i, te nì kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te nini jíká-gá vai-i, te nì jiní táa-i nuu-í. Te nì kundá'ú iní-de-i. Te jínu-de nì jaá-de. Te nì nuu-de sukun-í, te nì titú-de-i. ²¹ Yúan-na te nì ka'an-i jín-de: Táa, a nì sá'a-ná kuachi nuu Dios andíví jín núu máa-ní. Tuká va'a chaa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, nì ka'an-de jín mozo-de: Kuák'in ñn su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñn xe'e ndá'a-í. Te chí-i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'án. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chí sá'a-yó víko. ²⁴ Chí se'e yíi-rí yá'a a nì jí'i-i núú, te nì nachaku-i. A nì naa-í núú, te nì ndenda-i, áchí-de. Te nì kakejá'á-de sá'a-de viko. ²⁵ Te se'e yíi ñá'nu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te nì nduyani-i yata vé'e. Te nì jini so'o-i tiví música te kájita já'á ñáyivi. ²⁶ Te nì kana-i xiní ñn mozo. Te nì jiká tu'un-i mozo-ún nú naún viko ío. ²⁷ Te nì kachi mozo-ún nuu-í: Nì nchaa ñani-ro te táa-ro, nì ja'ni-dé chelu xá'án, chí nì ndenda va'a se'e yíi-de, áchí mozo. ²⁸ Yúan-na te nì kití iní-i, te tú ní kuní-i ndivi-i, ko nì kenda táa-i. Te nì ka'an ndá'ú-de jín-i ná ndivi-i. ²⁹ Ko máa-i nì ka'an-i: Ío kua'a kuiá játíñu-ná nuu-ní, ni tú sáni'in kuti iní-ná tiñu tá'ú-ní. Te tú ní já'a-ní vasté ñn lítú núu-ná kee síi-ná jín amigo-na, áchí-i. ³⁰ Ko nì nchaa se'e-ní yá'a. Te vasa nì xnáa ndi'i-i ndatíñu-ní jín ñá'an téné, te nì ja'ni-ní chelu xá'án kée-í, áchí-i jín táa-i. ³¹ Yúan-na te nì kachi-de jín-i: Hijo, róo chí nene ncháa-ro jín-rí. Te taká ndatíñu máa-rí suni ndatíñu máa-ró kúu. ³² Ko jínu ñú'ún sá'a-yó víko te kusí iní-yo. Chí ñani-ro yá'a, a nì jí'i-i núú, te nì nachaku-i. A nì naa-í núú, te nì ndenda-i, áchí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni nì ka'an-ya jín cháa kásku'a jín-ya: ñn chaa kúká, nì ñava'a-de ñn mandador. Te chaa kúká-ún nì jini tu'un-de ja stíví mandador ndatíñu-de. ² Te nì kana-de xiní cháa-ún. Te nì ka'an-de jín-de: Naún tu'un kúu ja jini tu'un-ri sikí-ro. Naku'a cuenta tiñu ndíso-ró, chí ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te chaa mandador, nì ka'an máa-de: Ndasa sá'a-ri. Chí jito'o-ri jánchaa-de tiñu mandador nuu-rí. Nú kacha-ri ñu'un, ma kánda-ri. Nú kakan-ri caridad, xaan kúka nuu-rí. ⁴ A jini-ri ndasa sá'a-ri náv'a kivi kuánchaa-de tiñu ndíso-ri, te koo ñáyivi maní jín-rí, te kuu kivi-ri iní ve'e-i. ⁵ Te nì kana-de xiní ná ñn chaa káitau nuu jito'o-de. Te nì kachi-de jín cháa-ún: Nasaa taú-ro núu jito'o-ri, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, nì kachi-de: Uní mil litro aceite, áchí-de. Te nì kachi mandador jín-de: Ki'in lista-ro. Te jungoo yachi-ro. Te chaa-ró uu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te nì ka'an-de jín inga chaa: Te róo, nasaa taú-ro, áchí-de. Te chaa-ún, nì kachi-de: ñn ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de nì kachi-de jín cháa-ún: Ki'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xiko-ni, áchí-de. ⁸ Te jito'o-ún, nì ka'an-de jín cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chí taká se'e kuiá yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñáyivi ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-ri jín-ró: Jín xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náv'a a nú nì ndi'i xu'un-ró, te naki'in-i róo kunchaa-ro iní ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chí chaa skíkuu va'a ñn tiñu vasa lúli-ni, suni skíkuu va'a-de jín tiñu ándéé. Te chaa ja xndá'ú-de jín ñn tiñu vasa lúli-ni, suni xndá'ú-de jín tiñu ándéé. ¹¹ Chí nú sikí xú'ún xndá'ú tú ní káskíkuu

va'a-ró, ndé chaa kuá'a tiñu ndaa nuu-ro núsáá. ¹² Te nú tú ní káskíkuu va'a-ró jíin ndátíñu sava-ga chaa, ndéja kuá'a ndatíñu máá-ró núu-ro núsáá. ¹³ Ni ñin mozo ma kuu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chì kitì inì-de nuu ñin, te kumanì-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sání'in inì-de nuu inga. Ma kuu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te chaa fariseo ká'in-de yúan, chaa too iní kákuu-de. Te nì kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te nì kasákátá-de nuu-yá. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jíin-de: Máá-ró kákuni-ro já ná káni inì ñayivi já cháa ndaa kákuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa kaa ichi iní añú-ro. Chì tiñu kájani inì ñayivi já tiñu ñá'nu kuu-ún, te nuu Dios tiñu chá'an kuu. ¹⁶ Máá ley jíin cháa kájani tu'un Dios, nì kuu-ga onde kivì ní kii Juan. Yúan-na te nì kejá'á tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jíin fuerza kivì koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yachi-ga naa ándívi jíin ñuyivi, vása já náa ñin punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé chaa skéndo-o-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, yúan ísíki ncháa-de-ña. Te chaa tanda'a jíin ñá'an ní ndo-o-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúka jíin Lázaro

¹⁹ Nì io ñin chaa kúka, nì ñu'un-de sa'ma kuá'á tándí'í jíin sá'ma tindu'á vá'a. Te ndita'an kivì ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nì io ñin chaa ndá'ú nání-de Lázaro, nì jikan-de caridad. Kátuu-dé yuxé'é cháa kúka-ún. Te ñí-de nì kana ndí'yi. ²¹ Te kuní-de kee ndá'a chijì-de jíin yúxi stáa kóyo chijì mesa chaa kúka-ún. Te jákoyo ti'ina te kána yuu-tì núu ndí'yi-de. ²² Te nì jì'ì chaa jikán caridad-ún. Te ndajá'a ándívi, nì jaka-ya-dé kuano'on-ya jíin-de nuu Abraham. Te suni nì jì'ì chaa kúka-ún, te nì yuji-de. ²³ Te chaa kúka-ún, ndó'o xaandé kánde-de infierno. Te nì ndakoto-de. Te onde jíká ní jinì-de nuu Abraham, te kánchaa Lázaro jíin-de. ²⁴ Yúan-na te máá cháa-ún, nì kana kó'o-de: Táta Abraham, kundá'ú inì-ní náá, te tájì-ní Lázaro ná kichindaji-de xinì ndá'a-dé nuu ndúcha, te ná xndáji-de yáa-ná. Chì xaandé jatú-ná kayú-ná nuu yáa ñu'un yá'a. Achí-de. ²⁵ Te nì kachì Abraham jíin-de: Hijo, a núku'un inì-ro já ní io kúka-ró ná nì chaku-ro, te Lázaro, sua ndá'ú nì ta'an-de, ko vina, a nì ndundéé inì-de yá'a, te róo ndó'o-ró jíin. ²⁶ Te suni nì sá'a Dios ñin xa'va kúnú xaandé, kándeé ma'ñú róo jíin rúu. Te chaa ká'in yá'a, vasa kákuni-de ja'a-de ja'a-de jian, ko ma kuu, nì ma kuu ja'a máá-ró kí-ró yá'a. Achí Abraham. ²⁷ Yúan-na te nì ka'an, chaa kúka-ún: Táa, jikán ta'u-ná nuu-ní, tájì-ní-de kí'in-de ve'e táa-ná núsáá. ²⁸ Chì ío u'un-ga ñani-ná, te ná káni ndaa-de tu'un nuu-í, náva'a ma kíkoyo-i nuu ndó'o-ná yá'a, áchí-de. ²⁹ Te nì kachì Abraham jíin-de: A káñava'a-i tutu nì chaa Moisés jíin tutú nì kachaa chaa nì jani tu'un Dios onde sáa. Yúan ná kúni so'o-i, áchí Abraham. ³⁰ Yúan-na te máá-de nì kachì-de: Túu, táta Abraham, chì nú ñin chaa nì jì'ì kí'in nuu-í, yúan-na te nakani inì-i jíná'an-i, áchí-de. ³¹ Ko nì kachì Abraham jíin-de: Nú tú chú'un inì-i tu'un nì jani Moisés jíin cháa nì kajani tu'un Dios, suni ma kándija kutí-í nú nachaku ñin ndí'yi kí'in nuu-í, áchí-de.

17

Sikì ñayivi skívi tá'an nuu kuáchi

¹ Te nì kachì-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Tú modo te nú tú koto nchaa-i ñayivi. Ko naká ndá'ú kuu chaa skívi ñayivi-ún nuu kuáchi. ² Va'a-ga nú ní nú'ni ñin yosó sukún-dé te kenda-de kí'in-de nuu ndúcha mar, nasu já skívi-de ñin suchí lúlí yá'a nuu kuáchi.

Sikì tú'un sá'a tuká'nu inì

³ Koto va'a-ró máá-ró: Nú ñani-ro sá'a-de kuáchi sikì-ro, kana jíin núu-dé. Te nú nì nakani inì-de, te sá'a-ró tóká'nu inì-ro núu-dé. ⁴ Te nú usia jínu ja ñin kivì ní sá'a-de kuáchi sikì-ro, te nú usia jínu nakani inì-de te ka'an-de jíin-ró: Sá'a tuká'nu inì-ro núu-rí, achí-de, yúan-na te ná sá'a-ró tóká'nu inì-ro núu-dé. Achí-ya. ⁵ Te nì kaka'an chaa kákuu apóstol jíin máá Jító'o-yo: Sá'a-ní ja vá'a-ga ná kándija-ná núsáá, áchí-de. ⁶ Te nì kachì máá Jító'o-yo

jíin-de: Nú kákandíja-ró vasté ñin tí'li nátu'un ñin ndikin yuá mostaza núú, te ka'an-ro jíin núyu'ndú yá'a: Tu'un máá-ró onde jíin yó'o-ro, te nachu'un-ró máá-ró onde nuu mar, achí-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

⁷ Ndé ñin róó, ñáva'a-ró ñin mozo jítu-de jíin xndiki xí skáji-dé ri. Te naja-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachi-ni-ró kúni-de: Ña'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jíin-de: Sá'a ndeyu ná kúxini-ri. Naku'ni va'a chii-ró, te kani-ró kó'o-ri. Te onde nú ni ndí'i ni yee-ri staa, yúan-na te vásá kée máá-ró kó'o-ró, achí-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni ini-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú ni kaskíkuu-ró tíñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chí máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achí-ro. Achí-ya.

Uxi chaa té'yu ndí'yi

¹¹ Te jíka Jesús kua'an-ya ñuu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jíin iní ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñin ñuu yúan, te uxi chaa té'yu ndí'yi ni kaketa'an-de jíin-yá. Te chaa-ún onde jíká ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ni kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú ini-ní náá ví, áchí-de. ¹⁴ Te ni jini Jesús nuu-dé, te ni kachi-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kája'an-de, te ni kandundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, ni jini-de ja ní nduva'a-de. Te ni naxió káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te ni nakuatá'ú-de nuu-yá. Te chaa-ún, chaa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kandundoo náún. Te ñin-ga-de, ndénu ká'in-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá chaa sñin ñuu yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kachi tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ni kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya.

Siki ñuu nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te chaa fariseo, ni kajika tu'ún-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, ni chaa, xí ndé'é yúan, ni jaa, chí ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuu-ro ndé'é-ró ñin kivi kenda máá Sé'e chaa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachi-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí ndé'é yúan kánchaa-ya, achí-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. ²⁴ Chí nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu onde ñin lado andíví te jáa onde inga lado andíví, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁵ Ko jínu ñú'ún já xná'an-ga ndo'o xaan-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chí nátu'un ni kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁷ Káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ni jaa kivi já ní kivi Noé ini barco ká'nu-de. Te ni chaa sau xaan. Te ni xnáa ndí'i-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ni kuu kivi Lot. Káyee-í káji'i-i, kájaan-i káxikó-i, káchi'i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde ni jaa kivi ní kenda Lot ini ñuu Sodoma kua'an-de. Te ni kuun ñu'un jíin azufre ichi andíví. Te ni naa ndí'i ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kivi-ún, te chaa kándeé xini vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatíñu-de ja ní ndoo ini ve'e. Te chaa kándeé onde rancho, ma náxio káva-de no'on-de. ³² Ma náa ini-ro ndasa ni ta'an ñasí'í Lot. ³³ Chi chaa jítu iní-de kaku-de chíi tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Ko chaa kuu ja siki rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jíin-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jito. Te ñin-i naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te ñin-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu chaa kuiñi-de rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te inga-de xndoo-ya. ³⁷ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kúu Táta, áchí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Nuú kútúu ndí'yi, yúan taka tijii, áchí-ya.

18

Tu'un yátá sikí juez jíin ñá'an viuda

¹ Te ñi ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuítá-de jíin. ² Te ñi kachi-ya: Ñi io ñin juez iní ñin ñuu. Te ñi tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jíto-de nuu ní ñin cháa. ³ Te suni ñi io ñin ñá'an ní kendoo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ñá'an-ún, ñi ja'an ñi ja'an-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña jíin-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jíin-ná jíto u'u-i náá. Achí-ña. ⁴ Ko máá juez-ún, kua'a kivi tú ní kuní-de sá'a-de. Yúan-na te ñi nakani iní máá-de: Vasa tú yú'ú-ri jíto-ri Dios ni tú jíto-ri nuu ní ñin cháa, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yúan ná sá'a-ri justicia jíin-ña. Chi nú tú, te kuníni íi iní-ri sá'a-ña. ⁶ Te ñi kachi máá Jító'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa ñi ka'an juez kañáá-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jíin ñayivi ní nakaji-ya náún, ja ndúú ñúú-ni káka'an ndá'ú-i jíin-yá, vasa kuéé sánda-yá já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jíin-ró ja yachí nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máá Sé'e cháa, á ni'in-yá ñayivi kákandíja nuu-yá iní ñuyivi yá'a xí túu, achí-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jíin cháa xíní

⁹ Te suni ñi ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin yakú cháa ká'in yúan, chi kájani iní-de ja cháa ndaa kákuu máá-de te kásajá'a iní-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an cháa ñi kákaa-de kája'an-de ve'e ii, ja kakán ta'u-dé. ñin-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xíní. ¹¹ Te cháa fariseo, ñi kandij-de, te ñi jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Tátá Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chi tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísiki ncháa tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa cháa xíní yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha iní-ná. Te já'a-ná ñin ja uxí sikí táká ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ní, achí-de. ¹³ Ko cháa xíní-ún, ñi kandij jíká-ni-de, ni tú ní kuní-de ndukani-de nuu-dé, chi ñi kani-de jiki jíká-dé ja kúkuí'a iní-de. Te ñi ka'an-de: Tátá Dios, kundá'ú iní-ní náá, chi cháa ío kuachi kúu-ná, achí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jíin-ró já cháa ndá'ú yá'a, ñi nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te ñi janchar-ya kuachi-de, ko ingá cháa-ún, chi túu. Chi taká cháa sáñá'nu-de máá-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹⁵ Te ñi chakoyo ñayivi jíin sé'e lúli-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kajini-de ja súan ío, te ñi kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máá Jesús, ñi kana-ya xini-dé. Te ñi ka'an-ya: Sía ná kíkoyo súchí lúli núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chi nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñin cháa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún ñin súchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, achí-ya.

Chaa kúká

¹⁸ Te ñin cháa kúñá'nu, ñi jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁹ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jíin-rí. Tú ni ñin cháa va'a ío, chi máá ñin-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un ñi tá'ú tíñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, achí-ya. ²¹ Te máá-de ñi kachi-de: Taká tiñu yá'a a ñi skíkuu-ná onde ná lúli-ná, achí-de. ²² Te Jesús, ñi jini so'o-ya tú'un yá'a. Te ñi kachi-ya jíin-de: ñin-na tiñu kúmaní sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikin-ro rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máá cháa-ún, ñi jini so'o-de ja súan ñi ka'an-ya. Te ñi kuxíi xaan iní-de, chi kúká xaan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan ñi kuxíi xaan iní-de, te ñi kachi-ya: Xaan ú'u kivi ñin cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga kivi ñin camello yau yiki tíkuí vásá ñin cháa kúká kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñayivi, ñi kajini so'o-i tu'un ñi ka'an-ya-ún, ñi

kaka'an-i: Te ndé chaa kaku núsáá, áchí-i. ²⁷ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ío tiñu ja má kúu sá'a ni ñin chaa. Ko Dios, chí kúu sá'a-ya taká-ni. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Náá, n̄i kaskéndo-ná taká ndatiñu-ná te káindikín-ná níí vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máá-ya n̄i kachí-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú ñin chaa n̄i skéndo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñani-de, xí ñásíí-de, xí sé'e-de ja síkí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te onde inga vida chaa, te kuchaku-de níí káni. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, n̄i ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina chí kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká tu'un n̄i chaa chaa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá síkí máá Sé'e chaa. ³² Chí natuu-ya núu ñáyivi s̄in nación. Te sákátá-i nuu-yá. Te sá'a ndiva'a-i jíin-yá. Te tiví s̄i'v̄i-i nuu-yá. ³³ Yúan-na te nú n̄i ndí'i n̄i kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún n̄i ka'an sa'í-ya. Yuán tú ní kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jíin-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáá

³⁵ Te n̄i kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te ñin chaa kuáá, kánchaa-de yu'íchi jikán-de caridad. ³⁶ Te chaa kuáá-ún, n̄i jini so'o-de kája'a ñáyivi kája'an-i. Te n̄i jiká tu'ún-de naún kúu yuán. ³⁷ Te n̄i kakachí-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, n̄i ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te n̄i kana kó'ó-de: Jesús, Sé'e David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñáyivi kája'an ichi núu-yá, n̄i kaka'an-i jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de ví'í-gá n̄i kana kó'ó-de: Sé'e David, kundá'ú iní-ní náá víí, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te n̄i jukuiñi Jesús. Te n̄i tá'ú-yá tiñu ná kí-de nuu-yá. Te n̄i jaa-de. Te n̄i jiká tu'ún-yá-de: ⁴¹ Naún sá'a-ri jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te chaa-ún n̄i ka'an-de: Táta, ja ná ndundijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te n̄i kachí Jesús jíin-de: Kuá'an, chí n̄i kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró, áchí-ya. ⁴³ Te n̄i ndundijin-ni nduchi-dé. Te n̄i ndikin-de-ya, nákana jaa-de Dios. Te taká ñáyivi-ún, n̄i kajini-i nuu-dé. Te n̄i kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te n̄i kivi Jesús iní ñuu Jericó, n̄i ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu. ² Te yúan n̄i kenda-ni ñin chaa kúká, nání-de Zaqueo. Te chaa-ún kúñá'nu-de nuu taká chaa xíní. ³ Te ndúkú ndé-de ndé-de nuu Jesús nú ndé chaa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chí kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina líki-ni-de. ⁴ Te jínu-de n̄i jakuxnúu-de. Te n̄i kaa-de xiní ñin nuyu'ndú nává'a kuní-de nuu-yá. Chí yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te n̄i jaa Jesús yúan. Te n̄i ndakoto-ya núu-dé. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yachí nuu-ró chí vina jínu ñú'ún já kéndoo-ri ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachí n̄i nuu-de. Te kúsii xáan iní-de n̄i jaka-de-ya. ⁷ Te ñáyivi-ún, n̄i kajini-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ñin chaa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo n̄i jukuiñi-de. Te n̄i kachí-de jíin máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatiñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñáyivi ndá'ú. Te nú nuu ñin chaa n̄i janchaa-ná ndatiñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te n̄i kachí Jesús jíin-de: Vina te iní ve'e yá'a n̄i kaku ñin chaa núsáá, chí máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chí máá Sé'e chaa vai nándúkú-yá te nama-ya já á n̄i naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te n̄i kajini so'o ñáyivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús n̄i ka'an-ga-ya ñin tu'un yátá, chí a n̄i kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani iní-i ja vítan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yúan ní ka'an-ya: ñin chaa kúñá'nu, n̄i kenda-de kua'an jiká-de inga ñuu nává'a ni'in-dé fuerza ja t̄in-de ñuu, te chaa-de. ¹³ Te n̄i kana-de xiní uxí tá'an mozo-de, te n̄i

ja'a-de ciento ciento peso nuu ñin ñin-i. Te ni ka'an-de jín-i: Satiñu jíná'an-ró nini ki'in-ri te nchaa-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúu-ún-de, te ni katájí ñin comisión kuakasú nuu-dé: Tú játa'an iní-yo já tá'ú cháa yúan tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te ni kuu ja ní ni'in-dé fuerza ja tñin-de ñuu, te ni nchaa-de. Te ni tá'ú-de tiñu ná kii mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa ni kasatiñu ñin ñin-i. ¹⁶ Te mozo ñin ni jaa nuu-dé. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ni ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máa-de ni kachi-de jín mozo: Ió va'a chi mozo va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú ndatiñu-ri. Vina te tá'ú-ró tiñu nuu uxí ñuu tñin-ri, áchí-de. ¹⁸ Te ni chaa inga mozo te ni ka'an: Táta, ni ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te ni ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni ni ka'an-de jín mozo-ún: Róó, suni tá'ú-ró tiñu nuu ú'un ñuu tñin-ri, áchí-de. ²⁰ Te ni chaa inga mozo. Te ni ka'an: Táta, yá'a ió ciento peso-ní, chi ni chiva'a-ná iní ñin pañito. ²¹ Chi ni yu'ú-ná ni jito-ná ní ja cháa xa'an iní kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te ni kachi-de jín-i: Mozo káñáa kúu-ró, te jín tú'un ni kenda yu'u-ro jían, náku-xndí-ri siki-ro. Chi a jiní-ro já cháa xa'an iní kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-rí, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáa, naja tú ní ja'a-ró xú'ún-rí no'on banco núu. Te nuu ncháa-ri te nandakan-ri xu'ún-rí onde jín sé'e xu'ún núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni kachi-de jín sáva-ga ñayivi ká'jin yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso jian núu-í, te kuá'a-ró núu mozo náva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máa ñayivi, ni kaka'an jín-de: Táta, a náva'a-i mil peso xa'an, áchí. ²⁶ Te ni ka'an tuku máa cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jín-ró, chaa ja á náva'a, te kii-ga nuu-dé, te chaa ja tú náva'a, vasa ja á náva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni chaa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-rí tiñu nuu-dé, kuáki'in-de ná kíkoyo-de nuu-rí yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús iní ñuu Jerusalén

²⁸ Te ni ndi'i ni ka'an-ya tú'un yá'a. Te ni jakuxnúu-yá kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jín ñuu Betania, ni jaa-ya ñin yuku nání yúku Olivos. Te ni táji-yá uu chaa káskuá'a jín-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kánde lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti, ja ní ñin chaa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti. Te kii-ró jín-ti. ³¹ Te nú ndé chaa ká'an jín-ró, naja kándáji-ró-ti, achi-de, te ka'an-ro jín-de: Máa Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achi-ro, áchí-ya. ³² Te kája'an chaa ni táji-yá-ún te ni kani'in-dé-ti nátu'un ni ka'an-ya jín-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te ni kaka'an jito'o-ti jín-de: Naja kándáji-ró burro-ri, áchí-de. ³⁴ Te máa-de, ni kaka'an-de: Chi máa Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, áchí-de. ³⁵ Te ni chakoyo-de jín-ti nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachi-de siki burro-ún. Te ni kaska-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ni kajakin-de tikachi-de iní ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya ñuu Jerusalén ja kakuun-ya yúku Olivos, te taká chaa káskuá'a jín-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tiñu ná'nu ja ní kajini-de ni sá'a-ya. ³⁸ Te kaka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chi ndiso-ya tiñu máa Tatá Dios. Chi vindaag vinené ió onde andívi, te suni luu ná'nu kaa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava chaa fariseo ká'jin ma'ñú ñayivi kuá'a-ún, ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, kana jín-ní nuu cháa káskuá'a jín-ní, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. ⁴⁰ Te máa Jesús ni ka'an-ya: A ká'an-ri jín-ró ja nú chaa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kuyani-ya. Te ni jini-ya núu ñúu-ún. Te ni nde'e-ya siki ñúu-ún. ⁴² Te ni ka'an-ya: Aa, xa'an va'a nú ní jiní máa-ró ndasa vai tu'un vindaag vinené núu. Ko vina chi a yisá'í te ma kuní-ro núu. ⁴³ Chi jaa kivi, ja cháa kájito u'u róó kuíko ndúu nini-dé róó. Te taká lado kasu-de róó. Te nataan ní'in-de róó. ⁴⁴ Te stunchaa-de róó nuu ñú'un onde jín sé'e-ró já kaxiukú-i iní-ro. Te ma skéndo-de yuu koso tá'an siki yuu, chi tú ní jiní-ro já ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te ni kivi Jesús iní ve'e ii. Te ni keja'á-yá kíñi'in-ya ñayivi kajaan kaxikó ín-i iní ve'e ii-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te ni ka'an-ya jín-i: Á tú yóso

núu tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájikan ta'u kúu, ko máá-ró, a nì kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i'ná, áchí-ya. ⁴⁷ Te ndíta'an kiví stá'an-ya tú'un iní ve'e ií. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa kákuñá'nu iní ñuu-ún, nì kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jíin-yá, chí ndivii ñáyivi, nì kakee nuu-í ká'jin-i kájini ná'ín-i tu'un ká'an-ya.

20

Siki tíñu ndíso Jesús

¹ Te ñin kiví jíin stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi iní ve'e ií, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayii, nì jakoyo-de nuu-yá. ² Te nì kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, áchí-de. ³ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaká tu'ún-rí róó ñin tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andíví ní kii tu'un, xí cháa nì tá'ú tíñu, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te nì kandatú'ún máá-de: Nú ka'an-yo já onde andíví, te kachí-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ⁶ Te nú ka'an-yo já cháa nì tá'ú tíñu, te ndivii ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-yo. Chí kájani ndija iní-i ja cháa nì jani tu'un Dios nì kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ⁷ Te nì kaka'an-de ja tú kájini-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kachí-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itú uva

⁹ Te nì kejá'á-yá nì ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: ñin cháa nì nachu'un-de ñin itú uva. Te nì xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te nì kee-de kua'an jíká-de ja ná'an xáan. ¹⁰ Te ñin kiví nì tájí-de ñin mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko cháa kásatiñu-ún, nì kastují-dé mozo. Te nì kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, nì natájí tuku-de inga mozo-de. Ko máá cháa kásatiñu-ún, suni nì kastují-dé mozo-ún, te nì kasákátá-de jíin-i te nì kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún nì natájí tuku-de mozo uní-de kua'an. Ko máá cháa kásatiñu-ún, suni nì kastují-dé mozo-ún. Te nì kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te nì ka'an máá jito'o itú uva: Ndasa sá'a-ri. Ná tájí-rí se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri-i. Sanaa te koo ja jíin'ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máá cháa kásatiñu-ún, nì kajini-de nuu-í. Te nì kandatú'ún máá-de: Suchi yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ka'ni-yo-í náva'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te nì kákiñi'in-de-i ichi yátá itú uva. Te nì kaja'ni-dé-i. Te ndasa sá'a máá jito'o itú uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé chaa kásatiñu-ún. Te ku'a-de itú uva nuu ingá chaa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kájini so'o-i tu'un yá'a, te nì kaka'an-i: Ma kúu kuti súan, Táta. Achí-i. ¹⁷ Ko máá-yá nì nde'é-yá nuu-í te nì ka'an-ya: Núsáa te naún kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi cháa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndíso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchi-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu nì kandúkú-de modo ñin-de-ya máá hora-ún. Chí nì kajuku'un iní-de ja siki máá-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko nì kayu'ú-de nì kajito-de ñáyivi. ²⁰ Te ndé'éndé'éndé-ichi-yá. Te nì katájí-de sava cháa ja koto yu'u-dé-ya. Te cháa-ún, kaka'an-de ja cháa ndaa kákuu-de, náva'a ñin yátá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, cháa tá'ú tíñu yúan, kákuni-de. ²¹ Te cháa-ún, nì kajika tu'ún-de-ya: Maestro, kájini-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'éndé-ní ndasa jito taká ñáyivi, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu ku'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máá-yá, nì jini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Naja kájito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xú'ún jíin ná ndé'éndé-rí. Ndé cháa kúu cháa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te nì kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te nì ka'an-ya jíin-de: Kua'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios

núsáá, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu t̄in yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jíto nuu ñáyivi. Te n̄i kanaa iní-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndiyi

²⁷ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku chaá saduceo. Te chaá-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés n̄i chaá-de tutu n̄i ndoo jíin-yó: Nú ñani ñn chaá kuu-de, te ío ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, n̄i ka'io usia ñani. Te chaá núú, n̄i tanda'a-dé. Te n̄i jii-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te chaá uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jii-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³¹ Te chaá un̄i n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i jii tuku-de. Te ndí'usiá-de suni súan. Te n̄i kaji'i-de. Te tú kuti ní ñn se'e ní káxndoo-de. ³² Te onde sandí'í-na te suni n̄i jii máá ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñn-de kuu-ña ñasí'í-de núsáá. Ch̄i ndí'usiá-de n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin-de: Se'e ñáyivi yá'a, ch̄i kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko ío ñáyivi já jáni in̄i Dios ja ñáyivi vá'a kúu-i. Te ñáyivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i. Ch̄i ñn núú-ni kákuu-i jíin ndájá'a ándívi, te suni se'e Dios kákuu-i, ch̄i a n̄i nachaku-i. ³⁷ Te siki ndiyi ja náchaku, suni ñn-ni tu'un n̄i stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yuku. Ch̄i n̄i skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jíin Dios Jacob. ³⁸ Ch̄i Dios, nasu Dios ñáyivi ní kaji'i kúu-ya, ch̄i sua Dios ñáyivi káichaku kúu-ya. Ch̄i nuu máá-yá káichaku taká ñáyivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku chaá káchaa tutu, n̄i kaka'an-de: Va'a-ni n̄i ka'an-ní Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Siki Cristo, Se'e David

⁴¹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja káka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Ch̄i máá David n̄i ka'an-de nuu tutú Salmo: Máá Tatá Dios n̄i ka'an-ya jíin Jíto'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñáyivi kájito u'u róo kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máá David: Jíto'o n̄i ka'an-de jíin-yá: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁵ Te káncha-ya má'ñú taká ñáyivi. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ⁴⁶ Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu, ch̄i kákuu-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuu-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. Te silla jíin-ún ondé xini mesa in̄i ve'e sinagoga, jíin silla xini mesa nuu ío xini kákuu-de. ⁴⁷ Te suni chaá yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájikān ta'u ná'an-de. Chaá yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

¹ Te n̄i ndakoto-ya, te n̄i jini-ya núu ñáyivi kúká káchu'un-i xu'ún iní janu. ² Te n̄i jini-ya núu ñn ña'an viuda ja ní kendo ndá'ú íi-ña, te n̄i chu'un-ña úu xu'ún yikín náa iní janu-ún. ³ Te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kendo ndá'ú yá'a, n̄i chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Ch̄i taká-i, n̄i káchu'un-i ja ní ndendoso siki-í n̄i kasoko-í nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúndá'ú-ña ko n̄i chu'un ndi'i-ña já kúchaku-ña jíin, áchí-ya.

Naún tuni koo kivi jinu ñuyivi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa n̄i nduloo jíin yúu lúu jíin ofrenda. Te n̄i ka'an-ya: ⁶ Taká ndatíñu ja kánde'é-ró yá'a, chaá ñn kivi já má kútá'an-ga ni ñn yuu, ch̄i ndi'i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te n̄i kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kuyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró náva'a tú xndá'ú ni ñn-i róo. Ch̄i kikoyo kua'a ñáyivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máá-rí kúu I'a-ún. A n̄i chaá kivi-ún, achi-i. Ko ma kí'in-ro jíin-i. ⁹ Te nú n̄i kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñáyivi, te ma yú'ú-ro, ch̄i kánúú já

xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndí'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an-ya jín-de: Ndonga nación siki nación te ñuu siki ñuu. ¹¹ Te taan xaan. Te yá'a yúan koo tama jín kué'e xaan. Te koo tuni ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róo te katín-i róo. Te nastúu-i róo ini ve'e sinagoga jín ini vekaa, kinchaka-i róo nuu rey jín núu gobernador ja siki rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáa te ná kúnda iní-ro ja má nákani iní-ro ndasa xndió káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chi ruu, kua'a-ri in yu'u jín tú'un ndíchi núu-ro, náva'a cháa kájito u'u róo, ma kuu ka'an-de siki-ro ni ma kuu kundéé-de jín-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jín ñayivi kájiní tá'an-ró jín, nastúu-i róo. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivi, koto u'u-i róo ja siki rúu. ¹⁸ Ko ni in xini-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandéé iní-ro te kuchaku añu-ro. ²⁰ Ko nú ni kajini-ro ja ní kajikó ndúu soldado yata ñuu Jerusalén, yúan-na te juku'un iní-ro ja á yani naa ñuu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivi kaxiukú iní ñuu Judea, kunu-i kingoyo-i onde yuku. Te ñayivi ká'jin ma'ñú ñuu-ún, kuxio-i kí'in-i. Te ñayivi ká'jin onde rancho, ma ndívi-i ini ñuu. ²² Chi kivi yúan kuu kivi nani'in tá'an Dios jín-i, náva'a náskíkuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jín ñá'an káskáxin-í, chi kii tundó'o xaan siki ñuyivi. Te kití ini Dios jín ñayivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jín machete. Te kingoyo-i preso onde taká nación. Te ñayivi sijn nación, kuañu-i siki ñuu Jerusalén onde jinu kivi ñayivi sijn nación. ²⁵ Yúan-na te koo tuni nuu ndíkandii jín núu yóo jín núu tíñuú xini. Te kii tundó'o siki taká ñayivi ñuyivi yá'a. Te yu'ú ñayivi ja ní'in mar jín sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xaan sava cháa ja káyu'ú-de, chi káindatu-de cháa tundó'o yá'a siki ní ñuyivi. Te taká fuerza andívi, ndí'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máa Sé'e cháa kii-ya núu in viko nu'ún, jín fuerza ja ndúñá'nu xaan-yá. ²⁸ Te nú a ni kejá'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xini-ro te ndakoto-ró, chi a yani nama-ya róo, áchi-ya jín-de. ²⁹ Te suni ni ka'an-ya in tu'un yátá jín-de: Nde'é yunu mérkexe, jín taká-ga yunu. ³⁰ Nú ni kajini-ro ja ní kejá'á nájaa numa yunu-ún, yúan-na te káju'ún iní-ro ja á yani ncháa viko sáú. ³¹ Suni súan máa-ró, nú ni kajini-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-ri jín-ró ja má náa ñayivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Andívi jín ñuyivi chi naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máa-ró náva'a ma kutéñu añu-ro jín ja kée ndási-ró xí ja koo nájini-ró. Te ma kutéñu-ró jín ndátíñu kuchaku-ro, chi sanaa te cháa-ni kivi-ún siki-ro. ³⁵ Chi natu'un in xeyu, súan jinu siki taká ñayivi kaxiukú ní ñuyivi yá'a. ³⁶ Núsáa te kundito-ró taká kivi, te kakan ta'u-ro náva'a kuu kaku-ró núu taká tundó'o ja kí-ún, te kundii-ro núu máa Sé'e cháa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kivi ní stá'an-ya tú'un ini ve'e ii. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya onde yuku Olivos. Te yúan ni ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an chákoyo-i nuu-yá ini ve'e ii, náva'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanatín tu'un tá'an siki Jesús

¹ Yúan-na te ni kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan ía, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa káchaa tutu, ni kandúkú sá'í-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi. ³ Te ni kivi Satanás ini Judas, cháa nání Iscariote, in tá'an ja uxí uu-ún kuu-de. ⁴ Te cháa-ún, ni kee-de kua'an-de. Te ni ndatu'ún-de jín sutu ñá'nu jín cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máa cháa-ún ni kakusi iní-de. Te ni kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te ni jatú'un Judas. Te ni ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutu jíná'an náva'a tú kuva ñayivi.

Viko lélu Pascua

⁷ Te ni jaa viko koo statilá tú yí'i yujan ía. Te máa kiví-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélú Pascua.
⁸ Te ni tájí-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, áchí-ya. ⁹ Te ni kaka'an-de jín-yá: Ndénu kuni-ní sátu'a-ná, áchí-de.
¹⁰ Te ni kachi-ya jín-de: Kuni so'o, nú a ni jaa-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jín ñn chaa ndiso ñn kiyi nducha. Kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de onde iní ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máa Maestro jín-ní: Ndénu ío ñn ve'e kua'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín chaa káskuá'a jín-ná, achi-ro. ¹² Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de ñn cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. ¹³ Te kaja'an-de. Te ni kani'in-dé nátu'un ni ka'an-ya jín-de. Te ni kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁴ Te ni jaa hora-ún, te ni jungoo-ya núu mesa. Te suni ni kajungoo apóstol-ya jín-yá. ¹⁵ Te ni kachi-ya jín-de: Xaan kuu iní-ri kee-rí lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. ¹⁶ Chi kástu'ún-ri nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máa iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ¹⁷ Te ni ki'in-ya ñn taza. Te ni jikan ta'u-yá, te ni ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Chi ká'an-ri jín-ró ja ondé vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te ni ki'in-ya staa. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchi-yá. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya: Ya'á kuu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja sikí róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró ja núku'un iní-ro rúu. ²⁰ Suni súan ni sá'a-ya jín taza, nuu ní ndí'i ni kuxíni-ya. Te ni ka'an-ya: Taza yá'a kuu niñi-ri ja sá'a contrato jaá. Te ni jati ja sikí róo jíná'an-ró. ²¹ Ko ndé'é-ró ja chaa nastuu ruu, kanchaa-de jín-ri nuu mesa yá'a. ²² Chi jandaa, máa Sé'e chaa ki'in-ya íchi ja ní sánda Dios. Ko naka ndá'ú kuu chaa nastuu I'a-ún, áchí-ya. ²³ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá, ni kakejá'á-de kájika tu'ún tá'an máa-de, nú ndé ñn-de kuu chaa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

²⁴ Te ni kakejá'á-de kastátá'an máa-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de.
²⁵ Yúan-na te máa-yá ni ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu taká ñayivi kátá'ú téyíi-de tiñu. Te chaa kakuñá'nu nuu máa-i, chaa kás'a va'a káskúnáni-i-de. ²⁶ Ko sikí róo jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un chaa súchí-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un chaa játíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á chaa yée staa núu mesa, xí chaa játíñu. Nasu chaa ja yée staa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un chaa játíñu kuu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máa-ró jíná'an-ró, ni ka'in-ró jín-ri vasa kájito nchaa-i ruu. ²⁹ Te nátu'un ni ja'a Taa-ri ñn ñuu ja tá'ú-ri tiñu nuu, suni súan kua'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-ri iní ñuu nuu tá'ú-ri tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni ni ka'an máa Jito'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi ni jikan Satanás róo jíná'an-ró ja síjin-ún róo nátu'un trigo. ³² Ko ni jikan ta'u-ri ja kuu róo náva'a ma náyu'ú-ro. Te máa-ró, nú a ni naxió káva iní-ro, te ná síyija-ró taká ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, a kándij tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasá vekaa te kuu-yo, áchí-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya: Pedro, áchí-ri jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te uní jínu ka'an-ro ja tú jini kuti-ro rúu, áchí-ya. ³⁵ Yúan-na te ni jika tu'ún-yá-de: Ná ni tájí-ri róo ni kaja'an-ro ja tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káyí'i-ró ndiján, á ni kumanj ñn ndatíñu nuu-ro náún, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ni ñn, áchí-de. ³⁶ Te ni ka'an-ya jín-de: Ko vina, chaa náva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te chaa ja tú náún náva'a-de, ná xíko-de tikachi-de te ná kuáan-de ñn machete. ³⁷ Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúu skíkuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín chaa ñáa ni skétá'an-de-ya, áchí. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skíkuu ná'ín, áchí-ya. ³⁸ Yúan-na te ni kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, áchí-ya.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³⁹ Te nì kenda-ya. Te nì kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, suni kája'an-de jíin-yá. ⁴⁰ Te nuu ní ja-ya yúan, te nì kachi-ya jíin-de: Kakan ta'u jíin'an-ró náva'a tú koto ncha-i róó, áchí-ya. ⁴¹ Te nì kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un in nuu skánda yuu. Te nì jukuiñi jíití-yá. Te nì jikan ta'u-yá. ⁴² Táa, nú jata'an iní-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuní máa-ná, chi ja kuní máa-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te nì kenda in ndajá'a ándiví ní ja-ya nuu-yá. Te nì ka'an in tu'un ndéé iní jíin-yá. ⁴⁴ Te nì ndukuí'a xa'an iní-ya. Te nì ndúkú ndéé téyí-ga-ya ní jikan ta'u-yá. Te nì kana tañi-ya ja ní too onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu ñiñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuiñi-ya já ní ndi'i nì jikan ta'u-yá, te nì najaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì jini-ya já kákixi-de, chi kándukuí'a iní-de. ⁴⁶ Te nì kachi-ya jíin-de: Naja kákixi-ro. Nduko, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto ncha-i róó, áchí-ya.

Ja ní kakatín-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te nì jakoyo kua'a ñáyivi. Te in cháa nání Judas, in tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu ñáyivi-ún nì ja-de. Te nì kandita-de nuu Jesús ja tíyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Judas, tíyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máa Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'in jíin Jesús, nì kajini-de ndasa kuakuu. Te nì kaka'an-de jíin-yá. Táta, stují-yo-dé jíin machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te in máa cháa-ún, nì stují-ní-de in mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te nì kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te nì ké'é-ya so'o mozo-ún, te nì nasáva'a-ya. ⁵² Te nì ka'an Jesús jíin sutú ñá'nu-ún jíin cháa kákuu jefe iní ve'e i jíin cháa nì kayii, ja ní chakoyo-de siki-yá: Nátu'un siki in cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu náún. ⁵³ Ndita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e i te tú ní kakatín-ró rúu. Ko ya á kúu hora máa-ró jíin fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁵⁴ Te nì kakatín-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te nì kaskivi-de-ya iní ve'e sutu ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñáyivi, nì kanastá'an-i in ñu'un yata vé'e-ún. Te nì kanakuíko ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni nì jungoo-de jíin ñáyivi-ún. ⁵⁶ Te in ña'an jatiñu iní ve'e-ún, nì jini-ña núu-dé ja káncha-de yuñú'un yúan. Te nì nde'é vá'a-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní játu'un-de: Nána, na tú jini-ná cháa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te nì kunúu in tí'lí-ga. Te nì jini tuku inga-de nuu Pedro te nì ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró vii, áchí. Te nì ka'an Pedro: Hombre, nasu kúu-ri, achí-de. ⁵⁹ Te nátu'un in hora-ga te nì kachi inga-de: Jandáa ja cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún, chi cháa ñuu Galilea kúu-de, áchí. ⁶⁰ Te nì ka'an Pedro: Hombre, tú jini kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, áchí-de. Te nini súan ká'an-de, te nì kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te nì xío kóto máa Jító'o-yo. Te nì nde'é-ya nuu Pedro. Te nì nuku'un iní-de tu'un nì ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ⁶² Te nì kenda Pedro kua'an-de. Te nì nde'e xa'an-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-ya

⁶³ Te taká cháa kándito Jesús, nì kasákátá-de nuu-ya. Te nì kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te nì kajasu-de nuu-ya. Te nì kastují-dé nuu-ya. Te nì kajika tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé cháa nì stují róó, áchí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un nì kaka'an-de siki-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jíin-yá.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te nì kanataka cháa nì kayii, jíin sutú ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, nì kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te nì kaka'an-de: Máa-ró kúu máa Cristo, náún. Kachi nuu-rí, áchí-de. Te nì kachi-ya jíin-de: Vasa ná kachi-ri nuu-ro, te ni ma kándija kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-ri róó, te ma xndió káni-ró tú'un nuu-rí. Te ni ma

sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máá Sé'e chaa kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, áchí-ya. ⁷⁰ Te ndi'i-de, ni kajika tu'un-de-ya: Núsáá te máá-ró kúu Se'e Dios náún, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: Máá-ró káka'an ja rúu kúu, áchí-ya. ⁷¹ Yúan-na te ni kaka'an-de: Naún níni kúni so'o-ga-yo ká'an inga chaa núsáá, chi jín yú'u máá-de ni kajini so'o-yó vína, áchí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te ni kandonda ndi'i-de ni kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te ni kejá'á-de kásátú'un-de siki-yá: Chaa yá'a ni kani'in-ná-de ja sáká núu-de xiní ñáyivi ñúu-yo. Te tú já'a-de tu'un kua'a-yó xú'un yóo nuu César. Te ká'an-de ja máá-de kúu Cristo Rey, áchí. ³ Yúan-na te Pilato, ni jika tu'un-de-ya: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. Te máá-yá ni ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni kachi Pilato jín táká sutu ñá'nu jín ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñin kuachi ní'in-rí siki cháa yá'a, áchí-de. ⁵ Ko máá cháa-ún, ví'í-gá ni kaka'an-de: Xaan kúvaa ñáyivi sá'a-de jín tú'un stá'an-de ní ñúu Judea, ni kejá'á-de onde ñúu Galilea te ni kenda-de onde yá'a, áchí-de.

Ja kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te ni jika tu'un-de nú chaa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un ini-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te ni tájí-de-ya kuá'an-ya núu Herodes chi kivi-ún suni kánde Herodes ini ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jini Herodes nuu Jesús, ni kusii xaan ini-de, chi ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-yá, chi ni jini tu'un-de kua'a tú'un siki-yá. Te ñúkuu ini-de ja sá'a-ya ñin tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan ní xndichí-de-ya. Ko tú ni ñin tu'un ní xndió káni-ya núu-dé. ¹⁰ Te táká sutu ñá'nu jín táká chaa káchaa tutu, ká'in-de yúan, kásátú'un téyí-ga-de siki-yá. ¹¹ Yúan-na te Herodes jín soldado-de, ni kasándiva'a-de jín-yá. Te ni kasákátá-de nuu-yá. Te ni chu'un-de-ya ñin sa'ma tindu'á. Te ni natáji tuku-de-ya kuáno'on-yá nuu Pilato. ¹² Te suni máá kivi-ún, ni kanakuni maní tá'an Herodes jín Pilato, chi aná'an chi kájito u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ni kana Pilato xiní táká sutu ñá'nu, jín táká chaa kákuu jefe jín táká ñáyivi. Te ni kandutútú-i. ¹⁴ Te ni ka'an-de jín-i: Ni kákinchaka-ró cháa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xiní ñáyivi, áchí-ro. Te vina a ni xndichí-ri-de jito nuu máá-ró. Te tú ni ñin kuachi ní ní'in-rí siki-dé natu'un kásátú'un-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chi ni tájí-rí-de ni ja'an-de yúan. Te tú ni ñin kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáá te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. ¹⁷ Chi ndita'an viko-ún kánúú ja sía-de ñin preso. ¹⁸ Ko táká ñáyivi kuá'a-ún, ñin núu-ni ni kákana jaa-i: Ka'ni-ní chaa yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndón-da-de-i ni kanakuatá'an máá-i, te ni ja'ni-dé ñin ndiyi. ²⁰ Te ni ka'an tuku Pilato jín-i, chi sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máá-i ni kákana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jika cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. ²² Te ni ka'an tuku-de jín-i vuelta uní: Te naún kuachi ni sá'a chaa yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni ñin kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáá te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko ñin jínu-ni ni kákana jaa ñáyivi-ún, ni kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máá-i jín táká sutu ñá'nu, ni kákana jaa téyí-i. Te yúan ní kundé-i jín Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, ni sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te ni sía Pilato chaa ni kánde vekaa siki já ní xndón-da-de-i ni kanakuatá'an máá-i te ni ja'ni-dé ndiyi. Chi súan ni kajikan ñáyivi-ún. Te ni naku'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kákuu ini máá-i jín-yá. ²⁶ Te ni kákiñi'in-i-ya. Te ni kákatin-i ñin chaa nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te

n̄i kachaa-i cruz siki-dé. Te ndíso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñáyivi jín ñá'an, n̄i kandikin-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jíkó'ó-ña já'a-yá. ²⁸ Ko máá Jesús, n̄i xió koto-ya núu-ña. Te n̄i ka'an-ya jín-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro já'a-rí. Nde'e ja'a máá-ró jín já'a sé'e-ró jíná'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró, ch̄i chaá kivi já ká'an-i: Xáán ndatu ña'an numá, jín já tú ní skáku se'e, jín já tú ní skáxin-í, ach̄i-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñáyivi jín táká yuku: Ndua siki-rí jíná'an-ri. Te suni jín táká tinduu: Kasu siki-rí jíná'an-ri, ach̄i-i. ³¹ Ch̄i nú jín yúnu yí'í kásá'a-de tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jín yúnu íchí núsáá, ách̄i-ya. ³² Te suni n̄i io uu chaá ká'io kuachi kája'an-de jín-yá ja kúu-de. ³³ Te n̄i jakoyo-i jín-yá tinduu nání yiki xiní, te yúan n̄i kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni n̄i kajata kaa-i ndendúu chaá ká'io kuachi-ún, ñn-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-ya. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu in̄i-ní nuu-í, ch̄i tú kájin̄i-i naún kásá'a-i, ách̄i-ya. Te n̄i kandatá-i sa'ma-ya, n̄i kasá'a-i ñn apuesto siki. ³⁵ Te ñáyivi ká'jin̄i yúan kánde'é-i nuu-ya. Te chaá kákuñá'nu, suni n̄i kasákátá-de nuu-ya. Te n̄i kaka'an-de: Sava ñáyivi á n̄i kuu n̄i nama-de. Ná náma-de máá-de, te nú Cristo I'a n̄i kaji Dios kúu-de, ách̄i-de. ³⁶ Te soldado, suni n̄i kasákátá-de nuu-ya. Te n̄i kakandita-de nuu-ya. Te kája'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Nú máá-ró kúu rey ñáyivi judío, te ná náma-ró máá-ró, ách̄i-de. ³⁸ Te suni n̄i io ñn tutu yoso siki-ya jín yú'u griego, jín latín, jín hebreo: Ya'a kúu Rey ñáyivi judío, ách̄i. ³⁹ Te ñn máá cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, n̄i ka'an ndiva'a-de jín-yá: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná náma-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jíná'an-ri núsáá, ách̄i-de. ⁴⁰ Ko inga-de, n̄i ka'an xaán-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jínú'ún-ró núu Dios náún, ch̄i ñn núu-ni tá'nu ndatu-ro jín-yá. ⁴¹ Ch̄i máá-yó, jandáa watu-ni ndó'o-yó yá'a, ch̄i súan kúta'u-yo táká tiñu n̄i sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ni ñn kuachi ní sá'a-ya, ách̄i-de. ⁴² Te n̄i ka'an-de jín Jesús: Nuku'un in̄i-ní náá nú n̄i najaa-ní in̄i ñuu nuu tá'ú-ní tiñu, ách̄i-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja vína te kunchaa-ro jín-ri nuu jardín andíví, ách̄i-ya. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te n̄i kuxkí'vi ní n̄i núu ñú'un onde ka'uní. ⁴⁵ Te n̄i kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ij, n̄i ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús: Táa, in̄i nda'a-ní náku'a-ná añú-ná, ách̄i-ya. Te súan n̄i ka'an-ya, te n̄i jii-ni-ya. ⁴⁷ Te chaá capitán, nuu ní jini-de ja súan n̄i kuu, te n̄i nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñn chaá ndaa n̄i kuu-de, ách̄i-de. ⁴⁸ Te ndivii ñáyivi ká'jin̄i yúan, n̄i kajini-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kanaxió káva-i kákani-i jiki jiká-í kája'an-i. ⁴⁹ Ko táká chaá kájin̄i tá'an jín-yá, jín táká ña'an kándikin-ña-yá onde ñuu Galilea, ká'jin̄i jiká-ña kánde'é-ña táká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te n̄i io ñn chaá nání José, chaá vá'a chaá ndaa kúu-de. Te suni ñn chaá junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní játa'an in̄i-de tu'un n̄i kandatú'ún junta-ún ni tiñu n̄i kasánda-ún. Te ñuu Arimatea in̄i ñuu Judea ncháá-de. Te ñúkuu in̄i-de koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Chaá yá'a, n̄i jaa-de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te n̄i janchaa-de-ya. Te n̄i chisúkun-dé-ya jín ñn sa'ma kuítá. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha jika ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. ⁵⁴ Te kivi xían-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin̄i kivi ndétatú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jín-yá onde ñuu Galilea, káindik̄in-ña José kua'an-ña jín-de. Te n̄i kajini-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te n̄i kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te n̄i kasátu'a-ña jí'o jín perfume, te n̄i kandétatú-ña kivi ndétatú-ún, nátu'un n̄i tá'ú tiñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te tíkuáán-na kivi ñn semana n̄i jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'á-ña táká jii'o n̄i kasátu'a-ña. Te suni kája'an sava-ga ña'an jín-ña. ² Te n̄i kajini-ña já ní kuxio yuu ndí'u

yu'u yaú kava-ún kua'an. ³ Te ni kivi koyo-ña. Te tú ní kájiní-ña yíki kúñu máá Jító'o-yo Jesús. ⁴ Te nini kakuñáá ini-ña já súan ni kajini-ña, te uu cháa káñu'un sa'ma kuíjín kándii ncháa, ni kajukuiñi-ni-de xiin-ña. ⁵ Te ni kayu'ú-ña. Te ni kajaxin-ña núu-ña nuu ñú'un. Te ni kaka'an cháa-ún jíin-ña: Naja sá ma'ñú ndíyi kánandúkú-ró I'a chakú. ⁶ Túu-ya yá'a, chi a ni nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa ni ka'an-ya jíin-ró ná ni kandee-ga-ya onde ñuu Galilea núu. ⁷ Chi ni ka'an-ya: Jínu ñú'un já máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi, te ku-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te ni kanuku'un ini-ña tú'un ni ka'an-ya jíin-ña. ⁹ Te ni kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te ni kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxi ñin-de jíin táká nuu sáva-ga-de. ¹⁰ Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jíin Juana, jíin ingá María náa Jacobo, jíin sáva-ga-ña. ¹¹ Ko máá apóstol, kájani ini-de ja tú'un tá'an tachí kaka'an-ña. Te tú ní kákandíja-de. ¹² Te ni ndukuiñi-ni Pedro. Te ni jinu-de kua'an-de onde yaú kava-ún. Te ni jukuíta ndee-de. Te ni jini-de ja sá'ma kuítá-ún kándaa-na máá. Te ni kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni ini-de naún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jíin úu-de

¹³ Te suu kivi-ún, te kaja'an uu-de ichi ñin ñuu nání Emaús ja ncháa natu'un uxi kilómetro yósáva jíin ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te kándatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. ¹⁵ Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, ni jaa-ya yatá-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jíin-de. ¹⁶ Ko natu'un ndasú nduchi-dé náva'a ma nákuñi-de-ya. ¹⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naún tu'un kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kándukuí'a ini-ro, áchí-ya. ¹⁸ Te ñin-de ja nání-de Cleofas, ni ka'an-de jíin-ya: Á sá ní cháa-ní ini ñuu Jerusalén, te máá ñin-ni ní tú jini-ní taká tiñu ja ní kuu ini ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. ¹⁹ Te ni jiká tu'ún-ya-de: Te naún ní io, áchí-ya. Te máá-de ni kaka'an-de jíin-ya: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, cháa ni jani tu'un Dios te ni sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jíin fuerza ni jani-de tu'un jító nuu Dios jíin núu táká ñayivi. ²⁰ Te sutu ñá'nu jíin cháa kakuñá'nu nuu-yo, ni kanastuu yuán-de. Te ni kanakuxndíi siki-dé ja ná kuu-de. Te ni kaja'ni-ún-de jiká cruz. ²¹ Ko máá-ná jíná'an-ná, ni kañukuu ini-ná ja máá-de kuu cháa ja náma ñuu Israel núu. Te ni ndí'i taká tiñu yá'a, te vina ni kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. ²² Ko sava ñasí'í ío jíin-ná jíná'an-ná, suni ni kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xaán ní jangoyo-ña yaú kava-ún. ²³ Te tú ní kánani'in-ña yiki kúñu-de. Te ni chakoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándívi núu-ña. Te ni kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. ²⁴ Te ni kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te ni kajini-de natu'un ni kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kájiní kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. ²⁵ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Cháa xíní ñáá kákuu-ró. Xaán úun ini añú-ro já kándíja-ró táká tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios. ²⁶ Á tú kánúu já ndó'o Cristo tundó'o yá'a te vásá ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. ²⁷ Te ni kejá'a-ya onde tu'un Moisés jíin tú'un cháa ni kajani tu'un Dios, te ni jani káji-ya taká tu'un tutu i núu-dé ja ká'an tu'un máá-ya. ²⁸ Te ni kakuyani-de rancho nuu kaja'an-de-ún. Te máá-ya ni sá'a-ya natu'un ki'in jiká-ga-ya. ²⁹ Ko máá-de ni kastétuu-de-ya, ni kaka'an-de jíin-ya: Kendoo-ní jíin-ná, chi a ku'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te ni kivi-ya já kéndoo-ya jíin-de. ³⁰ Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te ni ki'in-ya staa-ún, te ni jikan ta'u-ya. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. ³¹ Yúan-na te natu'un ni kananuña nduchi-dé. Te ni kanakuni-de-ya. Ko ij-ní ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya. ³² Yúan-na te ni kaka'an máá-de: Jandaa ja ní tá'u'u ini añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu i núu-yo. ³³ Te suni hora-ún ni kándukuiñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yúan ni kanaketá'an-de jíin uxi ñin-ga cháa-ún ká'jin tútu-de jíin sáva-ga tá'an-de. ³⁴ Te ni kaka'an-de: Jandaa jakúti a ni nachaku máá Jító'o-yo. Te a ni ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúu cháa-ún, ni kakastu'ún-de ndasa ni kaketa'an-de jíin-ya ichi-ún. Te ndasa ni

kanakuni-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya stáa. ³⁶ Te nini kándatu'ún-de tu'un yá'a, te nì jukuiñi-ni máá-yá sava ma'ñú-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ma kúkuí'a inì-ro jíiná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máá-de, nì kayu'ú-de. Te nì kandakoto io-de. Te kájani inì-de ja ñin añú kúu-ya. ³⁸ Ko máá-yá nì kachi-ya jíin-de: Naja káyú'ú-ro. Naja súan kájani inì-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuni-ro já máá-rí kúu. Tñin ruu te kuni-ro, chí ñin añú tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró já ñáva'a máá-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te nì kuu nì ka'an-ya tú'un yá'a. Te nì stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusií xáan iní-de, ko tú ní kákandíja va'a-de. Te yuán ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te nì kaja'a-de ñin tiyáká táu núu-yá, jíin ñin yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te nì ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíiná'an-de. ⁴⁴ Te nì ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu taká tu'un nì ka'an-ri jíin-ró ná nì kanchaa-ri jíin-ró sáa, ja kánúú skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú chaa nì kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te nì juña-ya já jiní tuní-de jíiná'an-de, náva'a kuu juku'un inì-de tu'un ká'an tutu ii. ⁴⁶ Te nì kachi-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndívi. ⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu taká ñayivi já ná nákani inì-i, náva'a koo tuká'nu inì-ya núu taká kuachi-i. Te kejá'á tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'in. ⁴⁸ Máá-ró kákuu chaa kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina tájí-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii sikì-ro jíiná'an-ró. Ko kendo-ro iní ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kii onde andívi, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te nì kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan nì kaña-ya ndá'a-yá. Te nì jikan ta'u-yá ja'a-dé jíiná'an-de. ⁵¹ Te nini jikán ta'u-yá ja'a-dé, te nì kuxio-ni-ya núu-dé, nì ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máá-de, nì kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusií xáan iní-de. ⁵³ Te nene nì ka'iin-de inì ve'e ii kájikán ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máá-yá kúu máá Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, ni kanchaa-ya jíin Dios. Te máá Tú'un-ún ni kuu Dios. ² Máá-yá ni kanchaa-ya ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te ondé jíin máá-yá ni sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máá-yá, te ma kúva'a ni ñin ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te iní máá-yá ñú'un vida te yuán kúu ñin luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máá luz, xndíi ncháa nuu ñúñaá. Te ñúñaá-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶ Te ni tájí Dios ñin chaa nání Juan. ⁷ Chaa yá'a, ni kii-de ja káni ndaa-de tu'un máá luz, náva'a kándíja taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máá-de ní kúu luz. Ko ni kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máá luz. ⁹ Máá-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáá ní kii-ya iní ñuyivi. ¹⁰ Te ni nchaa-ya iní ñuyivi, ko vasa jíin máá-yá ni kuva'a ñuyivi, te tú ní nákuní ñayivi núu-yá. ¹¹ Ni kii-ya núu já xíin máá-yá, te ñayivi máá-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-ya. ¹² Ko sava ñayivi, ni kakandíja-i-ya jíin sí'ví-yá, te ni kájatá'ú-i-ya. Te nuu máá-i ni ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³ Te máá-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, chi sua máá Dios ni sá'a. ¹⁴ Te máá tú'un-ún, ni nduu-ya ñin yiki kúñu. Te ni nchaa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te ni kajini-yo já lúu ni nduñá'nu-ya. Chi nátu'un luu kúñá'nu máá tú'un-ni se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máá-yá. ¹⁵ Juan, ni jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu, chi ondé ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chítú máá-yá, ondé yuán ni kani'in taká-yo, chi bueno ni ja'a-ya tú'un luu iní-ya núu-yo. ¹⁷ Moisés, ni ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, ni ja'a-ya tú'un luu iní-ya jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñin ñayivi núu Dios. Ió ñin máá tú'un-ni se'e-ya já kanchaa jíin-yá, te máá Sé'e-ya-ún, ni jani-ya tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, ni katáji-ún sutú jíin cháa levita ni kikoyo ichi núu Jerusalén. Te ni kajika tu'un-ún Juan: Te róo ndé chaa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un ni jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Chi ni ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te ni kajika tu'un-ún-de: Núsáá te Elías kúu-ró náún, áchí. Te ni ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te ni kajika tu'un tuku-ún-de: Máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te ni kaka'an tuku jíin-de: Te ndé chaa kúu-ró núsáá. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa ni katáji rúu vai-ri. Ná ká'an máá-ró ndé chaa kúu-ró víj, áchí. ²³ Te ni ka'an Juan: Máá-rí kúu ñin ndajá'a kána jaa ondé nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jító'o-yo, nátu'un ni ka'an Isaías, chaa ni jani tu'un Dios ondé sáá. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo ni katáji-ún. ²⁵ Te ni kajika tu'un Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. ²⁶ Te ni ka'an Juan jíin: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kanchaa ñin I'a ja tú kájin-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, chi ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Achí-de. ²⁸ Súan ni io iní nuu Betábara, ondé inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xían-ún ni jini Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te ni ka'an-de: Yuán vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yatá-rí vai ñin I'a ñá'nu-ga kúu vásá rúu. Chi ondé ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuní-ri-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yuán ní kii-ri skuánducha-rí jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te ni jani ndaa Juan tu'un: Ni jini-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándiví nátu'un paloma. Te ni jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuní-ri-ya, ko máá Dios, I'a ni tájí rúu vai-ri ja skuánducha-rí jíin ndúcha, máá-yá ni ka'an jíin-rí: Nú

kun̄i-rō já kúun Espíritu sikī ñ̄n cháa te jungoo sikī-dé, te máá cháa-ún kuu I'á skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a n̄i jin̄i-rī-ya. Te jáni ndaa-rī tu'un ja I'á yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu cháa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kiv̄i xían-ún kánchaa tuku Juan jíin uu cháa skuá'a jíin-de. ³⁶ Te n̄i jin̄i-de nuu Jesús ja jíka kuu-ya yúan. Te n̄i ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú cháa skuá'a-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an Juan. Te n̄i káindikin-de Jesús. ³⁸ Te n̄i xió kóto Jesús. Te n̄i jin̄i-ya já káindikin-de yata-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kun̄i-rō, áchí-ya. Te n̄i jakoyo-de te n̄i kajini-de nuu ncháá-ya. Te n̄i kakendoo-de jíin-yá kiv̄i-ún, chí a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú cháa-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an Juan. Te n̄i káindikin-de-ya. Te ñ̄n-de kúu Andrés, ñ̄ani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Chaa yá'a, n̄i nani'in-ní-de ñ̄ani-de Simón. Te n̄i ka'an-de jíin: N̄i kaketá'an-rī jíin Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de cháa n̄i cháa-de jíin núu Jesús. Te n̄i nde'é Jesús nuu-dé. Te n̄i ka'an-ya: Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuní ka'an: ñ̄n kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xiní Felipe jíin Natanael

⁴³ Te inga kiv̄i xían-ún kuní Jesús ki'in-ya ñ̄uu Galilea. Te n̄i ni'in tá'an-ya jíin Felipe. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kundikin-rō rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu cháa ñ̄uu Betsaida, ñ̄uu Andrés jíin Pedro. ⁴⁵ Te n̄i ni'in tá'an Felipe jíin Natanael. Te n̄i ka'an-de jíin: A n̄i kaketá'an-rī jíin Jesús ñ̄uu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'á yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jíin núu tutú n̄i kachaa cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te n̄i ka'an Natanael jíin-de: Á ío ja vá'a onde ini ñ̄uu Nazaret, áchí-de. Te n̄i ka'an Felipe jíin-de: Ña'an te kun̄i-rō, áchí-de. ⁴⁷ Te n̄i jin̄i Jesús ja vái Natanael. Te n̄i ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñ̄n cháa Israel ndaa, chí tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te n̄i ka'an Natanael jíin-yá: Ndasá jiní-ní náá, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús: N̄i jin̄i-rī róo onde ná té kana-ga Felipe xin̄i-rō, ná n̄i kándeé-ró chí yunu mérkexe, áchí-ya jíin-de. ⁴⁹ Te n̄i ka'an Natanael: Maestro, máá-ní kúu Se'e Dios, máá-ní kúu Rey nuu ñ̄áyivi Israel, áchí-de jíin-yá. ⁵⁰ Te n̄i ka'an Jesús: N̄i ka'an-rī jíin-ró já ní jin̄i-rī róo chí yunu mérkexe. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá'nu-ga kun̄i-rō vásá yá'a, áchí-ya jíin-de. ⁵¹ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Jandáa ká'an-rī jíin-ró: Vina te kun̄i-rō já núña andívi, te ndajá'a Dios, kándaá kánuu sikī máá Sé'e cháa, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñ̄uu Caná

¹ Te kiv̄i uní n̄i kuu ñ̄n viko tánda'a iní ñ̄uu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni n̄i kákana-i xin̄i Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a n̄i ndi'i vino. Te náa Jesús n̄i ka'an-ña jíin-yá: Tú kuti-gá vino káñava'a-i, áchí-ña. ⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Nána, naja stétuu-ní-ná, chí té jaa-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an náa-ya jíin súchí kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ká'an-ya jíin-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kiyi ja ñ̄n ñ̄n. Chí cháa judío, súan ndoo in̄i-de. ⁷ Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te n̄i káskútú-i onde yu'u. ⁸ Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Vina te tava-ro te kincháka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te n̄i kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, n̄i jito nchaa-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jin̄i-de ndénu ní kii. Ko mozo n̄i katava ndúcha-ún a kájin̄i-i. Yúan-na te n̄i kana-de xin̄i máá yíi. ¹⁰ Te n̄i ka'an-de jíin: Taká cháa kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a n̄i kaji'i vatú máá-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró n̄i chiva'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Ya'á kúu tuni xnañúú ní sá'a Jesús in̄i ñ̄uu Caná ndañúu Galilea. Te n̄i kajini-i ja lúu ñá'nu-ya. Te cháa káskuá'a

jíin-yá, n̄i k̄akandíja-de-ya. ¹² Te n̄i kuu yuán. Te máa-yá jíin náa-ya jíin ñaní-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuu-ya ñúu Capernaum. Te n̄i kaxiukú-yá yúan yaku-ni kivi.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹³ Te n̄i kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te n̄i kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ¹⁴ Te n̄i jini-ya ñayivi káxikó xndiki jíin r̄ij jíin paloma, jíin ñayivi káxndáji xu'ún, kaxiukú-i in̄i ve'e ij. ¹⁵ Te n̄i sá'a-ya ñin cuarta ñii. Te n̄i skúnu-ya táká-i in̄i ve'e ij onde jíin r̄ij jíin xndiki-í. Te n̄i jacha-ya xu'ún ñayivi káxndáji. Te n̄i skuíó kani-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te n̄i ka'an-ya jíin ñayivi káxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xaan iní-ri ve'e-ró, onde kuitá-ri jíin, áchí. ¹⁸ Te n̄i kaka'an cháa judío: Na tuni stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te n̄i ka'an Jesús: Stúchaa-ro vé'e ij yá'a, te nuu uní-ni kivi te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te n̄i kaka'an cháa judío: Nuú úu xiko iñu kuia te n̄i jinu ve'e ij yá'a. Te róó nuu uní-ni kivi te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máa-yá, chí kuní ka'an-ya já yiki kúñu-ya kúu nátu'un ve'e ij. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní j'i-ya, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kanuku'un in̄i-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i k̄akandíja-de tutu ij jíin tú'un n̄i ka'an Jesús. ²³ Te máa kivi viko Pascua kánchaa-ya ñúu Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní k̄akandíja-i-ya, chí n̄i kajini-i taká tuni n̄i sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'ún-yá-i, chí a jini-ya táká-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'ún-yá ja ká'an ni ñin cháa tu'un ñayivi jíin-yá, chí a jini-ya ndasa kaa in̄i-i jina'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te n̄i jo ñin tá'an cháa fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Chaa yá'a n̄i cháa-de nuu Jesús ñin akuáa. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñin maestro kúu-ni te vai-ni onde nuu Dios, chí nú tú chindéé chítuu Dios ñin cháa, te ma kúu sá'a-de taká tuni ja sá'a máa-ni núu, áchí-de. ³ Te n̄i ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja nú tú nakaku jáá ñin cháa, te ma kúu kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te n̄i ka'an Nicodemo jíin-yá: Ndasaa kuu nakaku ñin cháa nú a n̄i yii-de. Á kuu ndivi-de chíi náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te n̄i ka'an tuku Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kaku ñin cháa jíin ndúcha jíin Espiritu, te ma kúu kivi-de in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espiritu, se'e Espiritu kúu. ⁷ Ma nánaa iní-ro tú'un ká'an-ri jíin-ró: Jínu ñú'ún já náaku jáá-ró. ⁸ Kée tachí ndénu kuní máa, te jini so'o-ró já káyu, ko tú jini-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já kaku cuenta Espiritu, áchí-ya. ⁹ Te n̄i ka'an Nicodemo: Ndasaa kuu yuán núsáa, áchí-de jíin-yá. ¹⁰ Te n̄i ka'an Jesús: Máa-ró kúu ñin maestro Israel te tú júku'un iní-ro jíin tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Ká'an-ri tu'un ja júku'un iní-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu n̄i jini-ri. Ko tú játú'ún-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A n̄i ka'an-ri tu'un ñuyivi jíin-ró te tú kándija-ró. Ndasaa kándija-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jíin-ró núsáa. ¹³ Máa Sé'e cháa kánchaa-ya andívi. Te n̄i kuun-ya íchi andívi. Te máa ñin-ni-ya ní ndaa-ya andívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chí nátu'un n̄i jata kaa Moisés koó núu ñú'un té'é, jínu ñú'ún já súni súan kuita kaa máa Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa táká ñayivi kákandíja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní kani, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Chí Dios, xaan ní kundá'ú in̄i-ya ñayivi ñuyivi. Ja yúan ní táji-yá Se'e-ya ní kii-i, vasa máa tú'ún-ni-i n̄i jo, náva'a ma náa táká ñayivi kákandíja-i-ya, chí sua kuchaku-i ní kani. ¹⁷ Chí tú ní táji Dios Se'e-ya núu ñuyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chí sua ja ná kaku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñin ñayivi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayivi tú kándija, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máa ñin-ni Se'e Dios. ¹⁹ A n̄i cháa máa luz in̄i ñuyivi. Ko ñayivi-ún, n̄i kákumani-gá-i jíin ñúñáa vása jíin luz, chí tiñu kásá-a-i

kákuu tiñu ñáá. Ja yúan te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chi taká ñayivi já sá'a tiñu ñáá, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayivi já sá'tiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jín Dios ni sá'a-i tiñu máa-i.

Tu'un ndaa ni ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, kája'an-ya ñúu Judea. Te yúan ni kanchaa-ya jín-de. Te ni skuánducha-yá. ²³ Te suni ni skuánducha Juan ini ñuu Enón yani ñuu Salim, chi ni jo kua'a ndúcha yúan. Te ni kikoyo ñayivi núu-dé, te ni skuánducha-dé-i. ²⁴ Chi té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jín Juan, ni kastátá'an-de jín cháa judío siki modo ndoo ini. ²⁶ Te ni chakoyo-de nuu Juan. Te ni kaka'an-de: Maestro, cháa ni kanchaa jín-ni inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ni tu'un-de, vina te skuánducha máa-de, te ndivii ñayivi kája'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te ni ka'an Juan: Ni in cháa ma ní'in kúti-dé ni in modo, te nú tú kii onde andívi. ²⁸ Máa-ró ni kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chi sua ni táji-yá ruu yóxnúu-ri nuu-yá vai-ri. ²⁹ Chaa nchaka ñasí'í kúu yii. Te amigo yii-ún ká'in xiin-dé te kajini so'o tu'un ká'an-de. Te kákuu xáan iní-i, nú a ni kajini so'o-i ká'an yii-ún. Súan kúu ja kúsi xáan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-ri, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vása taká-i. Te cháa ni kaku ini ñuyivi yá'a, se'e ñuyivi kúu-de. Te tu'un ñuyivi ká'an-de. I'a vai ichi andívi, ñá'nu-ga kúu-ya vása taká cháa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jini-ya jín já ní jini so'o-ya. Ko ni in ñayivi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayivi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chi I'a ni táji Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chi Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espiritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kúndá'ú ini-ya Sé'e-ya, te ni ja'a-ya taká ndatiñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayivi já kándija nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayivi já tú kándija nuu Sé'e-ya, ma kuchaku-i chi sua ví'í-ga kití ini Dios nuu-í.

4

Jesús jín ñá'an ñúu Samaria

¹ Te cháa fariseo, ni kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá cháa káskuá'a jín máa-yá vása jín Juan jín já skuánducha-yá kua'a-gá ñayivi vása Juan. Te ni jini Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chi sua cháa káskuá'a jín-yá, káskuánducha máa-de. ³ Te ni kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún já já'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te ni ja-a-ya in ñuu nání Sicar ini ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, ni jungoo-ya xín sókó-ún, chi ni kuítá-ya ichi kuá'an-ya. Te natu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te ni cháa in ñá'an ñuu Samaria, vai tava-ñá nducha. Te ni ka'an Jesús jín-ña: Kuá'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chi cháa káskuá'a jín-yá, a kája'an-de onde ñuu kuakuáan-de ja kée-dé. ⁹ Te ñá'an ñúu Samaria, ni ka'an-ña jín-yá: Naja jikán-ni nducha núu-ná ko'o-ni, chi cháa judío kúu-ni, te ñá'an ñúu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chi ñayivi judío, tú kivi nduu-i jín ñayivi ñúu Samaria. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Nú ní jini-ni nún kúu ja kuá'a Dios nuu-ni, te jín I'a ja ká'an jín-ni: Kuá'a-ni nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ni nuu-yá te kuá'a-ya ndúcha chakú ko'o-ni núu, áchí-ya. ¹¹ Te ni ka'an ñá'an-ún jín-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú na jín tava-ni nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ni nducha chakú. ¹² Chi sókó yá'a ni ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a ni ji'i máa-de nducha, jín sé'e-de, jín kiti-dé. Te ñá'nu-ga máa-ni vása máa-de náún. Achí-ña. ¹³ Te ni ka'an Jesús: Nú ndé cháa ko'o nducha yá'a, kuchí tuku-de. ¹⁴ Ko cháa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-gá-de, chi nducha já kuá'a-ná-ún, koo in sókó iní-de ja kána nducha kuchaku-de ní káni sá'a, áchí-ya jín-ña. ¹⁵ Te ni ka'an ñá'an-ún jín-yá: Táta, kuá'a-ni nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ni ka'an Jesús jín-ña: Kuákana-ni xini yí-ni te

chaa-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te nì ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná íó, áchí-ña. Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yii-ná íó, ¹⁸ chi nì io u'un yii-ní. Te chaa ncháka-ní vina, nasu yí máá-ní kúu-de. Ya'á kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te nì ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñn chaa jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndiyí táa-yo, yuku yá'a nì kachiñú'ún-de Dios. Te máá-ní káka'an-ní ja ñúu Jerusalén kúu nuu kánúú chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándija-ní tu'un ká'an-ná chi chaa ñn kivi, ja ní yuku yá'a, nì ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máá Táa-yo Dios súan. ²² Níí, tú kájiní-ní naún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máá-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chi onde nuu ñáyivi judío vai tu'un nama yóó. ²³ Te chaa ñn kivi já ñáyivi kachiñú'ún ndaa, chíñú'ún ndija-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chi Táa-yo, ndúkú-yá ñáyivi já súan chíñú'ún-i-ya kuní-ya. Te a nì chaa kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espíritu. Te ñáyivi kuní chíñú'ún, kánúú já chíñú'ún ndija-i-ya jíin iní jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te nì ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná ja kii Mesías, ja nání Cristo. Te nú nì chaa máá-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Máá-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te nì chakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te nì kanaa iní-de kánde'é-de ja ndatu'ún-yá jíin ñn ña'an. Ko tú nì ñn-de ní ka'an: Naún jiká tu'ún-ní-ña, xí: Naún tu'un ndatu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, nì skéndo-ña kiyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te nì ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuní-ro ñn chaa. Chaa-ún nì kachi-de nuu-rí taká naún tiñu nì sá'a-ri. Sáana te máá-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te nì kenda koyo-i ñuu-ún. Te nì chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te nì ka'an-ya jíin-de: Íó ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kajika tu'ún tá'an-de: ñn chaa nì kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a nì tájí rúu vai-ri jíin já skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Íó kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró ñí ndú'a-ún, chi a nì kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaa já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nuní já kúchaku ñí káni, náva'a chaa sáka jíin cháa já'nu, ñn ká'nu-ni kusí iní-de. ³⁷ Chi súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñn chaa sáka, te inga-de já'nu, áchí. ³⁸ Te a nì tájí-rí róo kika'nu-ro núu tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga chaa nì kasatiñu, te máá-ró, a nì kivi koyo-ró núu tiñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi ñuu Samaria iní ñuu yúan, nì kajini so'o-i tu'un nì ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, nì kakandija-i-ya. Chi nì ka'an ndaa-ña: Nì kachi-de nuu-rí taká naún tiñu nì sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te nì chakoyo ñáyivi ñuu Samaria nuu-yá. Te nì kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kéndoo-ya yúan. Te nì kéndoo-ya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i nì kakandija-i-ya sikí tú'un ká'an-ya. ⁴² Te nì kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká níni tú'un máá-ró te kándija-ri-ya, chi a nì kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kájiní-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chi Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún nì kenda-ya yúan te kua'an-ya ñuu Galilea. ⁴⁴ Chi máá Jesús, nì ka'an ndaa-ya já ñn chaa jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíñú'ún ñáyivi ñuu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te nì jaa-ya ñuu Galilea. Te ñáyivi Galilea, nì kajatá'ú-i-ya, chi nì kajiní-i taká tiñu nì sá'a-ya onde ñuu Jerusalén kivi ní io viko yúan. Chi máá-i, suni nì kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te nì kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jínu onde ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní io nducha já ní nduu vino nì sá'a-ya. Te iní ñuu Capernaum nì io ñn chaa játiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Chaa yúan, nì jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñuu Galilea. Te nì ja'an-de nuu-yá. Te nì ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chi a yani kuu-i. ⁴⁸ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuní-ro tuní jíin tiñu ñá'nu, ma kándija kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te chaa játiñu nuu rey, nì ka'an-de jíin-yá: Táta, nuu-ní kí'on vina chi nú ná kúkuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an, chi chakú se'e-ró, áchí-ya. Te chaa-ún, nì kándija-de tu'un nì ka'an Jesús. Te nì kee-de

kua'an-de. ⁵¹ Te nini núu-de kuano'on-dé, te ni kenda koyo mozo-de, ni kajanata'an-de, te ni kakastu'un núu-dé: Ni nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máa-de ni jiká tu'un-de na hora ni kejá'á nduva'a-i. Te ni kaka'an jíin-de: Iku ka'in ni kee kiji-i, áchí. ⁵³ Te máa táa-i, ni juku'un iní-de ja hora-ún kúu hora ni ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te ni kandíja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tuni uú ja ní sá'a Jesús ná ni ndii-ya núu Judea onde núu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te ni jo viko ñáyivi judío. Te ni kaa Jesús kua'an-ya núu Jerusalén. ² Te núu Jerusalén ío in pila nducha máa yatá yúxé'é ríi. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a u'un portal. ³ Te iní portal yúan kánda kuá'a ñáyivi káku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chí ío kivi já núu in ndajá'a-yá iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cha kivi xnáñúu iní pila, nú a ni skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de nani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátúu in cha ja ní kuu oko xia'un uní kua kú'u-de. ⁶ Te ni jini Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te ni juku'un iní-ya já ní kuu kua'a kua kú'u-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuní-ro nduva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te ni ka'an cha kú'u-ún jíin-yá: Táa, tú ní'in-ná ni in cha skivi náa iní pila, nú a ni kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vása cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cha-ún ni nduva'a-ni-de. Te ni ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máa kivi ndétatú kuu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te ni kaka'an cha judío jíin cháa ni nduva'a-ún: Kivi ndétatú kuu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te ni ka'an-de jíin cháa judío: Cha ni nasáva'a ruu, máa-de ni ka'an-de jíin-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te ni kajika tu'un-ún-de: Ndé cha ni ka'an jíin-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cha ni nduva'a-ún, tú ní jini-de ndé cha kuu. Chí Jesús, a ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'in yúan. ¹⁴ Kukuéé-ga, te ni ketá'an Jesús jíin-de iní ve'e i. Te ni ka'an-ya jíin-de: Vina te ni nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chí nú túu, te kii in tundó'o xaan-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máa-de kua'an-de. Te ni kastu'un-de nuu táka ñáyivi judío ja Jesús kuu I'a ni nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te ni sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cha judío, ja yúan ní kachindikín-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Máa Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá ni kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chí nasu máa in kivi ndétatú ní stíví-yá, chí suni ni ka'an-ya já Táa-ya kuu Dios. Te in núu-ni sá'a-ya máa-yá jíin Dios. ¹⁹ Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máa Sé'e, ma kuu sá'a kuti-yá ja máa-yá, chí máni ja ní jini-ya sá'a Táa-ya. Chí taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máa Sé'e-ya in núu-ni jíin-yá. ²⁰ Chí máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ná'nu-ga tiñu stá'an-ya vása yá'a, náva'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chí nátu'un máa Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máa Sé'e, náschakú-ya ndéja kuni máa-yá. ²² Chí máa Táa, tú náku'ndii-ya sikí ní in ñáyivi, chí ni ja'a-ya tú'un ja náku'ndii máa Sé'e-ya sikí táka ñáyivi. ²³ Náva'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e nátu'un káandatu-i nuu máa Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máa Táa ja ní tájí-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú in ñáyivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a ni tájí rúu vai-ri, ñáyivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kuu-i, chí sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Cha hora, te vina a kuu, ja taká ndíyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máa Sé'e Dios. Te ja kuni so'o, nachaku jíná'an. ²⁶ Chí nátu'un máa Táa nú'un vida iní máa-yá, suni súan ni ja'a-ya núu Sé'e-ya já nú'un vida iní máa-i. ²⁷ Te suni ni ja'a Dios tu'un ja náku'ndii Se'e sikí ñáyivi, chí suni Se'e cha kuu-i.

Siki já náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro já ká'an-ri tu'un yá'a jín-ró. Chi chaá ñn kiví já táká ndiyi ká'in iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máá-rí ja máá-rí. Nátu'un jini so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chi tú sá'a-ri ja kuni máá-rí, chi ja kuni máá Táa-ri I'a ni tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máá-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jini-ri ja tu'un ndaa kúu ja ká'an-ya tu'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró ni katáji-ró cháa ni kaja'an nuu Juan. Te máá-de ni jani ndaa-de máá tu'un ndaa. ³⁴ Vasa tú jata'ú-ri tu'un-ri ká'an ni ñn chaá, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jina'an-ró. ³⁵ Máá-de ni kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kiví ní kajata'an ini-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vásá já ní ka'an Juan. Chi Táa-ri, ni ja'a-ya tiñu nuu-ri ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, ni tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máá-yá ni ka'an ndaa-ya tu'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tu'un ká'an-ya, ni tú ní kájini-ro ndasa káa-ya. ³⁸ Te ni tú ncháa ni'in tu'un-ya iní-ro. Chi tú kákandija-ró I'a ni tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú i, chi kájani ini-ro já tu'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jina'an-ró. ⁴¹ Tú jata'ú-ri ja sáña'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jini-ri róo ja tú kúmani-ro jín Dios onde jín iní jín añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jín sí'ví Táa-ri, te tú kájata'ú-ró rúu. Te nú inga chaá chaá-de jín sí'ví máá-de, sa chaá-ún yachi kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasaku kandija-ró, chi kásáña'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndúña'nu-ró sá'a Dios, ja máá ñn-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani ini-ro já kakán-ri kuachi siki-ro núu Táa-ri. A káñukuu ini-ro núu Moisés. Te máá-de, jikán-de kuachi siki-ro jina'an-ró. ⁴⁶ Chi nú ní kákandija-ró núu Moisés, suni ní kándija-ró rúu núu, chi tu'un máá-rí ni chaá-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandija-ró tutú ni chaá-de-ún, te ndasa kandija-ró tu'un ká'an-ri núsáá. Achí-ya jín-de.

6

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹ Te ni kuu taká tiñu yá'a. Te ni kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñayivi ní kandikin-i-ya, chi ni kajini-i taká tuni ni sá'a-ya jín ñayivi kaku'u. ³ Te ni kaa Jesús ñn yuku. Te ni jungoo-ya yúan jín cháa káskuá'a jín-yá. ⁴ Te a ni kuyani viko Pascua, viko ñayivi judío. ⁵ Te ni ndakoto Jesús. Te ni jini-ya já vai koyo kua'a xáan ñayivi. Te ni ka'an-ya jín Felipe: Ndénu kuáan-yó staa kée ñayivi yá'a, áchí-ya. ⁶ Ko súan ni ka'an-ya já jito nchaá-ya-dé, chi a ni jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te ni ka'an Felipe jín-yá: Ma kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jina'an-i, áchí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ñn chaá skuá'a jín-yá, ni ka'an-de: ⁹ Ío ñn suchí yá'a te ndiso-i u'un statilá cebada jín uu tiyáká lúli. Ko nasaa-na kúu-ún, chi kua'a xáan ñayivi, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Súngoo-ró ñayivi, áchí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil chaá ni kajungoo-de. ¹¹ Te ni ki'in Jesús statilá-ún. Te ni jikan ta'u-yá. Te ni saka-yá nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te máá-de ni ja'a-de nuu ñayivi káxiukú-ún. Suni súan ni kaja'a-de tiyáká-ún. Te ni kayee-í nasaa kákuu ini máá-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chii-i, te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró taká pedazo ja ní ndendoso, náva'a túnaa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á ni kayee ñayivi-ún, te ni kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso siki ndí'ú-un statilá cebada-ún. Te ni kútú-ni uxí uu jika. ¹⁴ Te ñayivi-ún ni kajini-i tuni ni sá'a Jesús, te ni kaka'an-i: Jandaa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja kí ini ñuyívi.

Achí-i. ¹⁵ Te nì jini Jesús ja vái koyo-i ja kátiin-i-ya, kuu-ya rey máá-i. Te nì kuxio tuku máá ñn-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-ya nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te nì kivi koyo-de ini ñn barco. Te kája'an-de inga lado mar onde ñuu Capernaum. Te nì kuñaa. Te té nchaa-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te nì kee ñn tachì xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te nì kajika-de jíin barco nátu'un u'un xí iñú kilómetro. Te nì kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te nì kuyani-ya núu barco-ún. Te nì kayu'ú-de. ²⁰ Te máá-ya nì ka'an-ya jíin-de: Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákusi iní-de ja ná kivi-ya iní barco. Yúan-na te nì jaa-ni barco nuu ñú'un núu kuángoyo-de-ún.

Máá Stáa chakú kúu Jesús

²² Te kivi xián-ún, te ká'jin taká ñayivi ingá lado mar. Te nì kajini-i ja máá ñn-ni barco ío yúan. Te suni nì kajini-i ja tú ní kivi Jesús ini barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chí sua máni máá-ni cháa káskuá'a-ún, nì kaja'an máá-ni-de. ²³ Ko sava-ga barco lúli, onde ñuu Tiberias nì jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máá Jító'o-yo núu. ²⁴ Te nì kajini ñayivi já Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, tú káxiukú-ya yúan. Te nì kivi koyo máá-i ini barco lúli-ún, te kája'an-i ñuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te nì kanani'in-í-ya onde inga lado mar. Te nì kaka'an-i jíin-yá: Maestro, na hora nì chaa-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te nì ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja kánandúkú-ró rúu, nasu já ní kajini-ro taká tuni nì sá'a-ri, chí sua ja ní kayee-ro staa te nì kanda'a chí-ro. ²⁷ Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chí sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máa Sé'e cháa kuá'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chí nì jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jíin-i. ²⁸ Te nì kaka'an-i jíin-yá: Ndasá sá'a-ná náva'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te nì ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró núu I'a nì táji-yá vai, áchí-ya jíin-i. ³⁰ Yúan-na te nì kaka'an-i: Núsáa te naún tuni sá'a-ní náva'a kuní-ná te kándija-ná ní. Naún tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndiyi táa-yo, nì kayee-dé staa ándivi onde nuu ñú'un té'é nátu'un yóso núu tutú: Onde ándivi ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jíin-yá. ³² Te nì ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nasu Moisés ní já'a staa onde ándivi núu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chí onde ándivi já'a ndija-ya Staa núu-ro. ³³ Chí Staa Dios kúu I'a nì kuun ichi ándivi. Te já'a-ya já kúchaku ñayivi ñuyivi. Achí-ya jíin-i. ³⁴ Te nì kaka'an-i jíin-yá: Táta, nene kuá'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te nì ka'an Jesús: Máá-rí kúu máa Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kii nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a nì ka'an-ri jíin-ró, ja tú kándija-ró rúu, vasa nì kajini-ro núu-rí. ³⁷ Taká ja já'a máa Táa-ri nuu-rí, chaa nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kíni'in kuti-rí ki'in. ³⁸ Nì kuun-ri ichi ándivi náva'a sá'a-ri ja kuní I'a nì táji rúu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máa Táa-ri kúu I'a nì táji rúu vai-ri. Te tú kuní-ya já náa ní ñn ñayivi ní ja'a-ya núu-rí, chí sua ja ná naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'á kúu ja kuní I'a nì táji rúu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kándija-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jíin-i. ⁴¹ Yúan-na te nì kaka'an cháa judío siki-yá. Chí nì ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándivi. ⁴² Te nì kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájin-yo táa-de jíin náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándivi ní kuun-ri, áchí-de. ⁴³ Te nì ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máa Táa-ri, nì táji-yá ruu vai-ri. Te ma kúu kii ní ñn ñayivi núu-rí nú tú kinchaka máa-yá-i. Yúan-na te naschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú cháa nì kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máa Táa-ri, te tu'a-i jíin, ñayivi-ún kii-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni ñn ñayivi, tú ní jini kuti núu máa Táa-ri. Máa I'a vai onde nuu Dios, máa ñn-ni-ya kúu ja á nì jini-ya núu máa Táa-ya. ⁴⁷ Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró:

Nú ñn ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ñí káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, ni kayee-dé staa ándíví ondé nuu ñú'un té'é te a ni kaji'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vái ichi ándíví náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú já vái ichi ándíví. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ñí káni. Te Staa já kuá'a-ri-ún, kúu kuñu-ri. Te kua'a-ri kuñu-ri náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te chaa judío, ni kastátá'an máá-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kua'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kee-ro kúñu máá Sé'e chaa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chi chaa kee kúñu-ri te ko'o niñi-rí, kuchaku-de ñí káni. Te máá-rí naschakú-ri-de kivi jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chi kuñu-ri kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yé kúñu-ri te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máá-de. ⁵⁷ Máá Táa-ri chakú-ya. Te ni táji-yá ruu vai-ri. Te máá-rí chakú-ri sá'a Táa-ri. Suni súan nú ndé chaa kee ruu, suni kuchaku-de sá'a-ri. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vái ichi ándíví. Ndiyi táa-ro ñn staa ándíví ní kayee-dé, te a ni kaji'i-de. Ko nú ndé chaa kee Staa yá'a, kuchaku-de ñí káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan ni ka'an Jesús ini ve'e sinagoga, nini stá'an-ya ini ñuu Capernaum. ⁶⁰ Te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajini so'o-de. Te ni kaka'an-de: Xaan yí káa tu'un yá'a. Ndé chaa kúu juku'un ini, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús ni jini-ni-ya já súan ni kaka'an chaa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kanyu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e chaa, ndaa-ya nú ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espíritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un ni ka'an-ri jíin-ró jíná'an-ró kakuu cuenta Espíritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandija-ró, áchí-ya. Chi Jesús, onde xnáñúú ní jini-ya ndéja kúu ja tú kandija, te ndéja kúu ja nastúu-ya. ⁶⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ñn ñayivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní jatú'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, ni kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te ni ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uu chaa-ún: Te róo suni kingoyo-ró kákuñi-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te ni ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kingoyo-ná, chi máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ñí káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ñn-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan ni ka'an-ya sikí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi chaa yá'a, nastúu-de-ya. Te ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te ni kuu taká tíñu yá'a. Te jika kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuni-ya káa kuu-ya ñuu Judea, chi chaa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a ni kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñn viko ñayivi judío. ³ Te ni kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a chaa káskuá'a jíin-ró ná kuni-de ná tíñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuni ñn chaa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'i-de tíñu. Te nú tíñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñayivi núsáa, áchí-de jíin-yá. ⁵ Chi ni ñani-ya, tú kájatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga ja kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chi a ni chaa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñayivi róo, ko jito u'u-i ruu, chi ká'an-ri tu'un ndaa máá ñayivi ja máni tíñu ñáa kás'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró viko-ún. Máá-rí chi ma kí'in-ri viko-ún vina, chi té ja-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te ni kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te ni kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni ni kaa máá-yá kuá'an-ya viko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chi sa'i-ni ni ja'an-ya. ¹¹ Te chaa judío, kánandúkú-de-ya viko-ún. Te káka'an-de: Ndenu kánde chaa-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuva tu'un-ya núu ñayivi-ún, chi sava-i ni

kaka'an-i: Chaa va'a kúu-de. Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Túu, chi xndá'ú-de ñayivi, áchí-i. ¹³ Ko ni ñn-i tú ní kaka'an ndijin-i tu'un-ya, chi káyú'ú-i chaa judío. ¹⁴ Te sava viko, ni kaa Jesús kua'an-ya vé'e ii, te ni stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te ni kanaa iní chaa judío kánde'é-de: Ndasa jiní chaa yá'a letra, chi tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xiin, chi tu'un I'a ni tájí rúu vai-ri kúu. ¹⁷ ñn chaa, nú kuní-de sá'a-de tiñu kuní Dios, chaa-ún, juku'un iní-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Chaa ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñn chaa ndúkú-de ja ndúñá'nu chaa ni tájí-de vai-de, chaa yá'a kúu chaa ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío iní-de. ¹⁹ Moisés, ni ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ni ñn-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jín-de. ²⁰ Te ni kaka'an ñayivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. ²¹ Te ni ka'an Jesús jín-i: Ni sá'a-ri ñn tiñu, te ndivii-ro ní kanaa iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés ni ja'a-de ley xiti ndúu-ro jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu iní Moisés, chi ja ní kuu iní ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ro. ²³ Te nú káxiti ndúu-ro máá kivi ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti iní-ro núu-ri ja ní násáva'a ii-ri ñn chaa kivi ndétatú núsáa. ²⁴ Ma koso nínu-ni tu'un ká'an-ro, chi sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jín-i. ²⁵ Yúan-na te ni kaka'an sava ñayivi ñúu Jerusalén: Nasu cháa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un káka'an jín-de. Sanaa te ni kundaa iní chaa kákuñá'nu ja cháa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko chaa yá'a, a kájiní-yo-dé, jín ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ni ñn-yó, ma kuní-yo ndéchi kíi-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an jaa Jesús iní vé'e ii, hora stá'an-ya tú'un: A kájiní-ro rúu, te kájiní-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máá-rí, ko ñn I'a ndaa ni tájí rúu vai-ri. Te tú kájiní-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máá-rí, chi jiní-ri-ya, te onde nuu máá-yá vai-ri, chi ni tájí-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ³⁰ Yúan-na te ni kandúkú ndeé-de ja káñn-de-ya. Ko tú ni ñn-de ní kenda'a-dé-ya, chi té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te ni kakandíja kua'a ñayivi tú'un ni ka'an-ya. Te ni kaka'an-i: Nú ná cháa máá Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá já sá'a chaa yá'a náún, áchí-i. ³² Te chaa fariseo, ni kajini so'o-de ja ñayivi kuá'a-ún súan kaka'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, ni katáji-de policía ja káñn-de-ya. ³³ Te ni ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a ni tájí rúu vai-ri. ³⁴ Te nándúkú-ró rúu. Te ma náni'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Te ndénu kí'in chaa yá'a ja má náni'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñayivi-yo já ní kajicha nuu iní ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñayivi ñúu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te ma náni'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te ni ndukuiñi Jesús. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé ñn ñayivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-ri te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú ñn ñayivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka iní-i, natu'un ká'an tutu ii. Achí-ya. ³⁹ Súan ni ka'an-ya tú'un Espíritu ja ní'in ñayivi kákandíja-i-ya. Ko té chaa-ga Espíritu Santo. Chi té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Ja ní kusñn-i sikí-yá

⁴⁰ Te sava ñayivi kuá'a-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kaka'an-i: Jandáa ja máá cháa jáni tu'un Dios kúu chaa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i ni kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i ni kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ii, ja kíi Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máá David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te ni kastátá'an ñayivi já sikí-yá. ⁴⁴ Te sava-i, katñn-i-ya kákuni-i. Ko tú ni ñn-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policía-ún, káno'on nuu sutu ñá'nu jín núu cháa fariseo. Te máá-ún, ni kaka'an jín policía: Naja tú ní cháa-de jín-ró, áchí. ⁴⁶ Te ni kaka'an policía-ún: Tú kuti ní ñn chaa ká'an natu'un ká'an chaa yúan, áchí. ⁴⁷ Te ni ka'an chaa fariseo jín-de: Te suni ni xndá'ú-de róó jíná'an-ró náún. ⁴⁸ A ni kandíja ñn chaa kuñá'nu xí ñn chaa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa,

ñayivi yúku yá'a ja ná tú kájini kuti-í ley, ná tají-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, chaa ni kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñn chaa fariseo kúu-de. Te ni ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndíi-yó sikí ñn chaa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jín nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te ni kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já ondé ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñn chaa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísíki ncháa-ña

¹ Te ni kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te ni chaa tuku-ya vé'e ij. Te ndivii ñayivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te ni jungoo-ya, te ni stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-í. ³ Yúan-na te chaa fariseo jín cháa káchaa tutu, ni kákinchaka-de ñn ña'an ísíki ncháa tá'an. Te ni jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te ni kaka'an-de jín-ya: Maestro, ni kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tíñu ísíki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley ni tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachí-ní, áchí-de. ⁶ Ko ni kaka'an-de tu'un yá'a ja kájito ncháa-de-ya, náva'a kuu kakan-de kuachi sikí-ya. Ko Jesús, ni jaxin-ya máá-yá. Te ni chaa-ya núu ñú'un jín xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájika tu'un kájika tu'un-de-ya. Te ni ndukani-ya máá-yá. Te ni ka'an-ya jín-de: Te nú ndé ñn máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te ni nakuaxin-ya máá-yá. Te ni chaa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te ni kajini so'o-de ja súan ni ka'an-ya. Te ni kanakani u'u ini-de. Te ñn-ni-de ñn-ni-de ni kenda koyo-de kája'an-de. Ni kejá'á ondé chaa ñá'nu-ga te onde ni ndi'i-na. Te ni kendo máá ñn-na Jesús jín ñá'an kándij ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, ni ndukani-ya máá-yá. Te tuká ni ñn-de ní jiní-ya, chí máá-na ñasí'í-ún. Te ni ka'an-ya jín-ña: Súchi, ndéchi kája'an chaa kájukan kuachi sikí-ro. Tuká ni ñn-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te ni ka'an-ña: Ni ñn-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuachi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun ini ñuyívi

¹² Te inga jínu ni ka'an tuku Jesús jín ñayivi: Máá-rí kúu luz ja stúun ini ñuyívi. Ndé ñayivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te chaa fariseo ni kaka'an-de jín-ya. Róó ká'an-ro tú'un máá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te ni ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chí jiní-ri ndénu vai-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájini-ro ndénu vai-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta chaa jito ncháa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jito ncháa-ri ndasa káa ni ñn ñayivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chí tú sá'a máá ñn-ri, chí onde jín máá Táa-ri, I'a ni tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a ni tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de jín-ya: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Tú kájini-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájini-ro rúu, suni kuni-ro Táa-ri núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a ni ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'un nini sta'an-ya ini ve'e ij. Te tú ni ñn-i ní tñn-i-ya, chí té cha'an-ga jaá hora-ya. ²¹ Te ni ka'an tuku Jesús jín-de: Ruu, chí kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro, te ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te ni kaka'an chaa judío: Naja ká'an-de: Ma kúu jaá koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de ja súan. Achí-de. ²³ Te ni ka'an-ya jín-de: Máá-ró íchi véé vai koyo-ró, te ruu chí onde nuu súkún vai-ri. Máá-ró kákuu chaa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jín-ró, ja ndíso-ró kuachi-ró kúu-ro. Chí nú tú kákandíja-ró já máá-rí kúu I'a, te kundiso ná'in-ró kuachi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te ni kaka'an-de jín-ya: Te róó, ndé chaa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jín-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-ri jín-ró ondé xná'úu. ²⁶ Te sikí máá-ró

ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jín já kána jín-rí nuu-ro. Ko I'a nì tájí rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñáyivi yá'a kúu tu'un nì jini so'o-ri nì ka'an máa-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un iní-de ja ká'an-ya tú'un máa Táa-yo jín-de. ²⁸ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Onde nú nì kajata kaa-ró máa Sé'e chaa, yúan-na te kuni-ro já máa-rí kúu, te tú naún sá'a-ri ja máa-rí, chì ká'an-ri tu'un nì stá'an máa Táa-ri nuu-rí. ²⁹ Chì I'a nì tájí rúu vai-ri kánchaa-ya jín-rí. Tú xndóo-ya rúu, chì sá'a ná'in-rí tiñu játa'an iní máa-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xaan-dé nì kakandíja-de-ya.

Se'e Dios jín sé'e kui'na

³¹ Te nì ka'an Jesús jín chaa judío ja kakandíja-ún: Te nú kendoo nì'in-ró jín tú'un-ri, te kuu-ró chaa skuá'a ndija jín-rí. ³² Te juku'un iní-ro jín tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te nì kaka'an-de jín-yá: Tata Abraham kakuu-ri, te tú kájatíñu kuti-rí nuu ní ñn ñayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja táká chaa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ñn mozo, tú kendo-de iní ve'e ní káni, ko se'e, chì kendo-i iní ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máa Sé'e, te a nì kakuu libre ndija-ró. ³⁷ A jini-ri ja ñn tata Abraham kakuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kakuu-ri-ro, chì tú kachu'un iní-ro tú'un ká'an-ri. ³⁸ Ruu ká'an-ri tu'un nì jini-ri nuu Táa-ri. Te suni máa-ró kásá'a-ró tiñu nì kajini so'o-ró núu táa máa-ró. Achí-ya. ³⁹ Te nì kaka'an-de: Táa-ri kúu Abraham, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kakuu-ró núu, te tiñu nì sá'a Abraham suni sá'a máa-ró núu. ⁴⁰ Nì jini so'o-ri tu'un ndaa nuu Dios, te nì ka'an-ri tu'un-ún jín-ró. Ko máa-ró, kakuu-ri-ro ká'ni-ro rúu. Ko nasu tiñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máa-ró kásá'a-ró tiñu máa táa-ro, áchí-ya jín-de. Yúan-na te nì kaka'an-de: Máa-rí, tú ní kákaku téné-rí. Ió ñn-ti táa-ri. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te nì ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kumanj ndija-ró jín-rí núu. Chì onde nuu Dios nì kenda-ri. Na tú vai-ri ja máa-rí, chì máa-yá nì tájí-yá ruu vai-ri. ⁴³ Naja tú kájuku'un iní-ro tú'un ká'an-ri núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-ri. ⁴⁴ Máa-ró kakuu se'e táa-ro kuí'na. Te skíkuu-ró tiñu kuni táa-ro kakuu-ri-ro. Máa-de, nì ja'ni-dé ndiyi onde xnañúú. Te tú ní kándij nì'in-de jín tú'un ndaa, chì tú kuti ní ñn tu'un ndaa ñú'un iní-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máa-de ká'an-de, chì ja xndá'ú ñáa kúu-de. Te onde chij máa-de kaku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-ri tu'un ndaa. Te ja yúan tú kakandíja-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ñn róo ndini'in kuachi sikí-rí núsáa. Te nú ká'an ndaa-ri, naja tú kakandíja-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kakuu se'e Dios, kachu'un iní-i tu'un Dios. Ja yúan tú kachu'un iní máa-ró, chì nasu se'e Dios kakuu-ró, áchí-ya jín-de. ⁴⁸ Yúan-na te nì kaka'an chaa judío: Ndaa kaka'an-ri ja chaa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachí, áchí-de jín-yá. ⁴⁹ Te nì ka'an Jesús: Tú tá'an-ri tachí, chì sua jándatu-ri nuu Táa-ri. Te máa-ró tú kaka'an jínú'ún-ró jín-rí. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te chaa judío, nì kaka'an-de: Vina te nì kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jín chaa kájani tu'un Dios, nì kaji'i-de. Te róo áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Nì jì'í táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máa-de náún. Te suni nì kaji'í chaa nì jani tu'un onde sáa, te ndé chaa sá'a-ró máa-ró núsáa. Achí-de jín-yá. ⁵⁴ Te nì ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máa-rí, te nduñá'nu sáni-ri núu. Máa Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máa-ró kaka'an-ro já I'a-ún kúu Dios máa-ró. ⁵⁵ Te tú kájini kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chì jini-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jín-ró já tú jini-ri-ya, te kuu-ri chaa xndá'ú ñáa natu'un máa-ró jíná'an-ró núu. Ko jini ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, nì kusij iní-de kuni-de kiví chaa-ri. Te a nì jini-de. Te a nì kusij iní-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te nì kaka'an chaa judío jín-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kuia, te a nì jini-ro núu Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te nì ka'an Jesús jín-de: Jandáa ká'an-ri jín-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te nì ká'ni-in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús nì sa'í-ni-ya. Te nì kenda-ya iní ve'e ij. Te nì ja'a-ya sáva ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ni kaku kuáá

¹ Te nini kua'an-ya, te ni jini-ya núu ñin chaa kuáá ondé kivi ní kaku-de. ² Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáá cháa yá'a. Kuachi máa-de xí kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Nasu kuáchi máa-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chi sua ja ná sátiñu ndijin Dios jíin-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tiñu I'a ni tájí rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chi nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri iní ñuyívi, te luz ñuyívi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ni ka'an-ya. Te ni tiví sí'ví-yá nuu ñú'un. Te ni sá'a-ya ndé'yu jíin tisi'ví-yá-ún. Te ni ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáá-ún. ⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro iní pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ni kee-de kua'an-de. Te ni nakiti nuu-dé, te ni ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jíin taká ja á ni kajini ja cháa kuáá kúu-de núu, ni kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núu, áchí. ⁹ Te sava ni kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku ni kaka'an: Súan jíto-de natu'un chaa-ún, áchí. Ko máa-de ni ka'an-de: Máa-ri kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni kajika tu'un-ún-de: Ndasa ni nanuña nduchi-ro núsáa, áchí. ¹¹ Te ni ka'an-de: ñin chaa nání Jesús, ni sá'a-de nde'yu. Te ni ji'i-dé nduchi-rí. Te ni ka'an-de jíin-rí: Kuá'an nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te ni ja'an-ri, te ni nakiti nuu-rí, te ni ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te ni kaka'an jíin-de: Ndenu kánde-ri chaa-ún, áchí. Te ni ka'an-de: Na kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te ni kajanchaka chaa ni kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kivi ndétatú kúu kivi ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni ni kajika tu'un ndasa ni ndundijin nuu-dé. Te ni ka'an-de jíin: Ni ji'i-dé nde'yu sikí ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te ni ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo ni kaka'an: Chaa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chi tú chíñú-ún-de kivi ndétatú, áchí. Ko ni kaka'an sava-ga: Nú ñin chaa ío kuáchi kúu-de, te ndasa kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te ni kastátá'an máa jíná'an. ¹⁷ Te ni kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róo, naún kachí-ro sikí cháa ni nakuña nduchi-ro núsáa, áchí. Te máa-de ni ka'an-de: ñin chaa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandíja judío ja á ni ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núu. Te ni kakana xini táa náa chaa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te ni kajika tu'un-ún-de: Yá'a kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáa te ndasa ni ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te ni kaka'an táa-de: Kájini-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá núu. ²¹ Ko tú kajini-ri ndasa ni ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájini-ri ndé chaa ni nakuña nduchi-dé. Kaka tu'un máa-ró-de, chi chaa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máa-de ja máa-de. Achí-de. ²² Súan ni kaka'an táa-de, chi káyú-ú-de kájito-de judío. Chi judío, a ni kasánda ja nú ndé ñayívi ká'an ndaa ja máa-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'un máa-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu ni kakana xini cháa ni kakuáá-ún. Te ni kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chi chaa yúan a kájini-yo ja cháa ío kuáchi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máa-de ni ka'an-de: Nú ío kuáchi-de xí naún, tú jini-ri. Ko ío ñin ja jini-ri. Chi chaa kuáá ní kuu-ri núu, te vina ni ndundijin nuu-rí. Achí-de. ²⁶ Te ni kajika tu'un tuku-de: Ndasa ni sá'a-de jíin-ró. Ndasa ni nakuña-de nduchi-ro núsáa vii. Achí. ²⁷ Te ni ka'an-de jíin: A ni kuu ni kastu'ún-rí nuu-ro te tú káchu'un ini-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró inga jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te ni kakiti iní nuu-dé. Te ni kaka'an jíin-de: Máa-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chi káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájini-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko chaa jian, tú kájini-ri ndenu vái-de, áchí. ³⁰ Te ni ka'an máa cháa-un: Náa iní-ri ja súan kaka'an-ro, chi vasa ni nakuña-de nduchi-rí te tú kájini-ro ndenu vái-de. ³¹ Te a kájini-ro ja Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayívi ío kuáchi. Ko nú ndé ñin ñayívi chíñú-ún-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayívi-ún jini so'o-ya. ³² Ondé ní vái-yó na tú ní kájini so'o kuti-yo ja ñin chaa nakuña-de nduchi ingá chaa ni

kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te ni kaka'an judío: Róó, chi ío kuachi-ró ondé kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí jín-de. Te ni kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te ni jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te ni nani'in-yá-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te ni ka'an Jesús jín-de: A ni jini-ro núu-yá. Te cháa ká'an jín-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te ni ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te ni chiñú'un-de-ya. ³⁹ Te ni ka'an Jesús: Vai-ri ini ñuyivi yá'a ja náku-xndí-ri siki ñáyivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijin nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'in sava fariseo jín-yá. Te ni kajini so'o tu'un yá'a. Te ni kaka'an jín-yá: Suni cháa kuáá kakuu-ri náún, áchí. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús jín: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi ni kaka'an-ro, kajini-ri, áchí-ro, te ja yúan kendo kuachi-ró jín-ró.

10

Tu'un máá-yá jín rii

¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yujákú rii, chi sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó jín ñaku'i'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndito rii. ³ Te cháa ndito yuxé'é, júña-de yuxé'é ja kivi cháa-ún. Te rii-ún, kajini so'o-ti ja ká'an-de. Te kána-de xini rii máá-de jín sí'ví-tí, te kiñi'in-de-ti. ⁴ Te nú ni kiñi'in-de taká rii máá-de, te yóxnúu-de nuu-ti. Te máá rii-ún káindikin-ti-dé, chi kánakuni-ti ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndikin-ti yatá in cháa jíká, chi sua kunu-ti kóto-ti-dé, chi tú kajini-ti modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ni ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jín-de. Ko tú ni kájuku'un ini-de jín tú'un ni ka'an-ya jín-de. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu nátu'un yujákú rii. ⁸ Taká cháa ni kikoyo xna'an-ga vásá ní cháa-ri, natoó jín ñaku'i'ná kakuu-de, ko tú ni káandatú rii-ún modo ni kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu nátu'un máá yuxé'é. Nú ndé ñáyivi kivi ichi-ri, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ In ñaku'i'ná, máni ja saku'i'ná-de, te ka'ni-dé, te xnaa-dé vai-de. Ko ruu, chi vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jínú'un-i. ¹¹ Máá-rí kúu I'a ndito va'a rii. Nú ndé cháa ndito va'a-de rii, cháa-ún koto-de-ti vasa kuu-de jín-ti. ¹² Ko in cháa kí'in ya'u, tú ndito va'a-de rii, chi nasu rii máá-de kakuu-ti. Te nú ni jini-de ja vái yi'i, te xndóo-de rii katiin-ún-ti, te skuni io rii. ¹³ Te cháa ki'in ya'u-ún, jínu-de, chi máni cháa ki'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú ini-de rii. ¹⁴ Máá-rí kúu I'a ndito va'a rii. Te jini-ri nuu taká rii-ri. Te máá-tí, kajini-ti rúu. ¹⁵ Nátu'un máá Táa-ri jini-ya rúu, te máá-rí jini-ri nuu Táa-ri. Te cháa ini-ri kuu-ri ja rii-ri. ¹⁶ Suni náva'a-ri yaku-ga rii. Ko sijn sijn jakú ká'in-ti. Te jínu ñú'ún ja kiki'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-ti tú'un ká'an-ri. Te koo in-ni tiku'ni-ti. Te in-ni ja kóto-ti. ¹⁷ Kúndá'ú ini Táa-ri ruu, chi cháa ini-ri kuu-ri náva'a naschaku-ri máá-rí. ¹⁸ Ni in ma kúu ka'ni rúu, chi máá-rí kúu ja já'a tu'un kuu-ri. Nú kuni-ri, te kuu kuu-ri, te nú kuni-ri, te kuu nachaku-ri, chi súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a ni tá'ú máá Táa-ri nuu-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te judío ni kastátá'an tuku siki tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachi kini, te kátachi-dé. Naja kajini so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga ni kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachi ká'an-de. Kuu nakuña in tachi kini nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Siki ja kiti ini judío nuu Jesús

²² Te ni kuu kivi viko ja ndúndoo ndatiñu ini ñuu Jerusalén. Te tiempo viko vijn kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya iní ve'e ii, ini portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, ni kandutiyúu-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-yá: Nasaa kivi sténdatu-ró ini-ri. Te nú máá-ró kúu Cristo, kachi káji núu-ri jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te ni ka'an Jesús jín-de: A ni kastu'ún-ri nuu-ro te tú káandija-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jín sí'ví Táa-ri, yúan kúu

ja kaka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chí nasu ríi máá-rí kákuu-ró, nátu'un nī ka'an-ri jín-ró. ²⁷ Ríi-ri, chí kájandatú-ti tú'un ká'an-ri. Te máá-rí jini-ri-ti jíná'an-ti, te káindikín-ti rúu. ²⁸ Te kuchaku-ti ní káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-tí. Te ni in ñayivi ma kúu kuanchara-i-ti ndá'a-rí. ²⁹ Máa Táa-ri ni ja'a-ya-ti nuu-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vása táka ñayivi. Te tú ni in ñayivi kúu kuanchara-i-ti ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máá-rí jín Táa-ri, in-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te chaá judío, ni kaki'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te ni ka'an Jesús jín-de: Ni stá'an-ri kua'a tíñu va'a nuu-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé in tíñu-ún kúu ja kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te ni kaka'an chaá judío: Nasu siki tíñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chí kuachi ja ká'an ndiva'a-ró. Chí róó, chaá kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jín-yá. ³⁴ Te ni ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máá-ró: Ni ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chí ni táji Dios tu'un-ya kuá'an nuu sáva chaá. Te ni skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichi-yo tutú i. ³⁶ Núsáa te naja kaka'an máá-ró já tú'un ndiva'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chí máa Táa-ri ni teta'an ndoo-ya rúu, te ni táji-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tíñu Táa-ri, ma kándíja-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándíja-ró rúu, ko ná kándíja-ró tíñu-ún náva'a kuni-ro te kandíja-ró já máa Táa-ri kánchara-ya jín-rí, te máá-rí jín máa Táa-ri, áchí-ya jín-de. ³⁹ Yúan-na te inga jinu kándúkú ndé-de katin-de-ya. Ko ni kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te ni naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núu Juan. Te ni kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te ni kikoyo kua'a xa'an ñayivi núu-yá. Te ni kaka'an-i: Juan, jandaa tú ní sá'a-de ni in tuni. Ko ío ndaa taká tu'un ni ka'an-de cuenta chaá yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xa'an-í ni kákandíja-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u in chaá nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jín kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máa Jító'o-yo, te ni nasi'ichi-ña já'a-yá jín íxi xini-ña. Te chaá kú'u-ún kúu kua'a-ña Lázaro. ³ Te kua'a-de-ún, ni katáji-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, chaá ja maní-ní jín, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chí sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máa kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kumaní Jesús jín Marta jín kú'u-ña jín Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te ni kendo-ya yúan uu kivi núu kánchara-ya-un. ⁷ Yúan-na, te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jinu, áchí-ya. ⁸ Te chaá káskuá'a-ún ni kaka'an-de jín-yá: Maestro, vina a kándúkú ndé cháa judío kua'a-de yuu ní. Te inga jinu kí'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te ni ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora in ncháka. Chaá ja jáka ndúú, tú skáchi-i-de ja'a-dé, chí kúndijín nuu-dé ñuyivi yá'a. ¹⁰ Ko chaá jáka akuáa, skáchi-i-de ja'a-dé, chí tú kúndijín nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan ni ka'an-ya. Te vása ní ka'an tuku-ya jín-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Kí'in-ri ja xndúkoo-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te ni kaka'an chaá káskuá'a jín-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan ni ka'an Jesús ja á ni ji'i-de. Te máa-de ni kajani ini-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te ni ka'an káji Jesús jín-de: A ni ji'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi ini-ri ja róó jíná'an-ró, ja tú ní kánchara-ri yúan, náva'a kandíja-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, chaá nání Dídimó, ni ka'an-de jín tá'an-de, chaá káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu ta'an-yo jín-de, áchí-de. ¹⁷ Te ni chaá Jesús, te ni jini-ya já ní kuu kuun kivi já á ni yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchara yani jín ñuu Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñayivi judío, ni kikoyo-i nuu Marta jín núu María, ja kaka'an-i tu'un ndéé ini jín-ña já kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te ni jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te ni kenda-ña kuá'a-an-ña-yá. Ko María, ni kendo-ña ini ve'e. ²¹ Te ni ka'an Marta jín Jesús: Táta, nú ní kánchara-ní yá'a te ma

kúu kua'a-ná núú. ²² Te suni vina jiní-ná ja táká ja jikán-ní nuu Dios, te kua'a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku kua'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te nì ka'an Marta jíin-yá: A jiní-ná ja náchaku-de kiví náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyívi, áchí-ña. ²⁵ Te nì ka'an Jesús: Máá-rí kúu I'a sá'a ja náchaku jíin já kúchaku ní káni. Ja kándija ruu, vasa a nì jì'i, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñayívi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. ²⁷ Te nì ka'an-ña jíin-yá: Jaan Táta. A nì kandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kii iní ñuyívi, áchí-ña. ²⁸ Te súan nì ka'an-ña. Te nì kee-ña kuá'an-ña. Te nì kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a nì chaa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, nì ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té jaa-ga-ya ondé ñuu, chi nì ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te kaxiukú ñayívi judío iní ve'e jíin María, kaka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña. Te nì kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te nì ka'ndikin-i-ña, chi nì kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. ³² Ko nì jaa María nuu kánchaa Jesús. Te nì jini-ña núu-yá. Te nì jukuiñi jíti-ña núu já'a-yá. Te nì ka'an-ña jíin-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kua'a-ná núú, áchí-ña. ³³ Yúan-na te nì jini Jesús ja ndé'e-ña jíin já kánde'e ñayívi judío vai koyo jíin-ña. Te nì jaka nuu iní-ya. Te nì ndukuí'a iní-ya. ³⁴ Te nì ka'an-ya: Ndénu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te nì kaka'an-ña jíin-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te nì nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te nì kaka'an ñayívi judío: Nde'é ná xa'an ní kundá'ú iní-de chaa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko nì kaka'an sava-i: Bueno nì nakuña chaa yá'a nduchi chaa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núú, áchí-i. ³⁸ Te nì ndukuí'a tuku iní Jesús. Te nì chaa-ya yuvé'e añú-ún. Te ñin yau kava kúu. Te jika yú'u yaú-ún ndasú ñin yuu. ³⁹ Te nì ka'an Jesús: Chaxio yuu jián jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kua'a chaa nì jì'i-ún, nì ka'an-ña jíin-yá: Táta, a já'an xiko-de, chi a nì kuu kuun kiví yínduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Nasu ní ka'an-ri jíin-ró ja nú kándija-ró te kuni-ro já ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te nì kachaxio-i yuu núu kánde ndiyi-ún. Te Jesús, nì ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te nì ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jiní-ná ja jini so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'in kua'a ñayívi yá'a. Ja yúan súan nì ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máá-ní nì tájín-ní náá vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan nì ka'an-ya. Te nì ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tikenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te chaa ja á nì jì'i, nì kenda-de, te yísúkun ndá'a-dé s'iin-de jíin sá'ma cinta. Te nuu-dé yísúkun ñin sa'ma. Te nì ka'an Jesús jíin-i: Ndájí-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñayívi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, nì kakándija-i-ya. Chi nì kajini-i tiñu nì sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i nì kaja'an-i nuu chaa fariseo. Te nì kakastu'ún-i ndasa nì sá'a Jesús.

Ja ní kanatñin tu'un tá'an siki Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin chaa fariseo, nì kakutútú-de. Te nì kandatú'ún-de: Ndasá'a-yó, chi chaa yá'a xa'an sá'a-de tuni. ⁴⁸ Chi nú sía-yo-dé, te ndivii ñayívi kándija-i. Te chakoyo chaa ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jíin ñayívi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ñin tá'an-de nání-de Caifás, chaa-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, nì ka'an-de jíin: Róó tú kájiní kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un iní-ro já kánúú kúu ñin chaa ja siki ñayívi, nasu já náa ndivii ñayívi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chi ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te nì jani-de tu'un ja kúu Jesús ja siki ñayívi. ⁵² Te nasu máá ñin ja ñayívi yúan, chi suni ja nástútú-yá se'e Dios ja ní kajicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kiví-ún nì kandatú'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin Jesús nuu chaa judío, chi nì kenda-ya yúan kua'an-ya ñin ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te nì kendooyá yúan jíin chaa káskua'a jíin-yá. ⁵⁵ Te a nì kuyani viko Pascua ñayívi judío. Te kua'a-í nì kaka-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máá-i xna'an-ga vásá kéj'á'á víko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'ún tá'an-i iní ve'e ii: Ndasá jani iní-ro.

Chaa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i katá'ú-de tiñu ja nú ndé ñin-i jiní-i ndénu kándeeyá, ná kástu'ún-i náva'a t̄in-de-ya.

12

Ja ní j̄i'i María ja'a Jesús jíin perfume

¹ Te ññu kiv̄i já té kejá'a-ga viko Pascua, te n̄i chaa Jesús ññu Betania nuu kánchaa Lázaro chaa n̄i j̄i'i te n̄i nachaku-de ja ní kuu-de nd̄iyi núú. ² Te n̄i kaja'a-de ndeyu ní kuxíni-ya yúan. Te Marta n̄i jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñin chaa yéé stáa jíin-yá. ³ Yúan-na te n̄i ki'in María ñin libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te n̄i j̄i'i-ñá ja'a Jesús, te n̄i nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi-ñá. Te ñí iní ve'e-ún, n̄i jichá xiko perfume. ⁴ Te ñin chaa skuá'a jíin-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de chaa nastúu-de-ya. Te n̄i ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyiv̄i ndá'ú núú. Achí-de. ⁶ Súan n̄i ka'an-de, nasu já kúndá'ú in̄i-de ñáyiv̄i ndá'ú, ch̄i sua chaa kuí'ná ní kuu-de. Te n̄i kuu-de tesorero, te jánchaa-de ja kájak̄in-i-ún. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Sía-ña, ch̄i sik̄i kiv̄i yúji-ri kúu ja chíva'a-ña yá'a. ⁸ Ch̄i nene káxiuk̄ú ñáyiv̄i ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-ri jíin-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyiv̄i judío, n̄i kajini tu'un-i ja kánchaa-ya yúan. Te n̄i chakoyo-i. Ko nasu máa ñin Jesús vai nde'é-i, ch̄i suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Ch̄i a n̄i j̄i'i-de te n̄i nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, n̄i kandatú'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Ch̄i kua'a ñáyiv̄i judío, n̄i kenda-i kaja'an-i, te kákandija-i nuu Jesús ja sik̄i Lázaro.

Ja ní kiv̄i Jesús ññu Jerusalén

¹² Te inga kiv̄i xián, n̄i chakoyo kua'a ñáyiv̄i víko-ún. Te n̄i kajini tu'un-i ja vái Jesús ññu Jerusalén. ¹³ Te n̄i kaki'in-i numa yukú ññu. Te n̄i kenda koyo-i kuata'an-i-ya. Te n̄i kakana jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá ch̄i ndiso-ya tíñu máa Tatá Dios. Máa Rey ñáyiv̄i Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te n̄i ni'in Jesús ñin burro jáa. Te n̄i jungoo-ya sik̄i-tí nátu'un ká'an tutu: ¹⁵ Sesí'í ññu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vái Rey máa-ró, yóso-yá ñin burro jáa, áchí. ¹⁶ Onde xnáñúú te tú ní kájuku'un in̄i chaa káskuá'a jíin-yá jíin tíñu yá'a. Ko onde ná n̄i nduñá'nu Jesús, yúan-na te vásá ní kanuku'un in̄i-de tu'un yóso sik̄i máa-yá, jíin já ní kásá'a-de tíñu yá'a jíin-yá. ¹⁷ Te ñáyiv̄i ká'jin jíin-yá, n̄i kaka'an ndaa-i ndasa n̄i kana-ya xiní Lázaro yuvé'e añú, te ndasa n̄i nachaku-de ja á n̄i j̄i'i-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, n̄i kajata'an-ya. Ch̄i n̄i kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuni yá'a. ¹⁹ Ko chaa fariseo n̄i kaka'an máa-de: Vina te a kájin̄i-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñáyiv̄i kaja'an-i yata-dé.

Ñáyiv̄i ññu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñáyiv̄i ññu Grecia n̄i kaka-i kuachiñú'ún-i kiv̄i víko-ún. ²¹ Ñáyiv̄i-ún, n̄i jakoyo-i nuu Felipe chaa ññu Betsaida ndañúu Galilea. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-i. ²² Te n̄i ja'an Felipe, n̄i kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe ndendúú n̄i kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: A n̄i jaa hora ja nduñá'nu máa Sé'e chaa. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin nuni trigo nú tú jungava nuu ñú'un te kuu, te máa ñin-ni kendoo. Ko nú kuu, te kua'a xaan nuni nánda. ²⁵ Nú ndé chaa kúndá'ú in̄i-de máa-de, te naa-dé. Ko nú ndé chaa tú chíñú'ún-de máa-de in̄i ñuyiv̄i yá'a, te kuchaku-de ñí káni. ²⁶ Nú ndé ñin chaa kuní kuatíñu nuu-ri, ná kúndik̄in-de ruu. Te nuu kúnchaa-ri yúan kúnchaa chaa játíñu nuu-ri-ún. Te nú ndé ñin-de játíñu-de nuu-ri, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúkuí'a in̄i-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náa nuu túndó'o hora yá'a, ach̄i-ri xí túu. Ma kúu, ch̄i ja sik̄i hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíin Dios. Yúan-na te ichi ándiv̄i ní kenda ñin tu'un: A n̄i kanakana jaa-i ruu n̄i sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri,

áchí. ²⁹ Te ñayivi ká'in yúan, ni kajini so'o-i te ni kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, ni kaka'an-i: Ni ka'an in ndajá'a Dios jíin-de, áchí-i. ³⁰ Te ni ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikí rúu, chi sua ja máá-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi sikí ñuyivi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kuñá'nu in ñuyivi yá'a ki'in. ³² Te ruu, nú a ni ndita kaa-ri in ñuyivi te kana-ri xiní ndívii ñayivi kíkoyo-i nuu-ri, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a ni ka'an-ya já stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te ni kaka'an ñayivi-ún jíin-yá: Kájini-ná ja kendo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máá Sé'e chaá núsáá. Te ndéja kúu máá Sé'e chaá-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Yaku-na kivi kunchaa máá luz jíin-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijin nává'a tú kuñaa núu-ro. Chi chaá jika ñuñáa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú kákandija chaá judío

³⁶ Kandija nuu máá luz nini kánchaa-ya jíin-ró, nává'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíin-i. Súan ni ka'an Jesús. Te ni kee-ya kuá'an-ya. Te ni sa'í-ni-ya núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa ni sá'a-ya kuá'a tuni nuu-í, ko tú ní kákandija-i-ya. ³⁸ Nává'a skíkuu tu'un ni ka'an Isaías chaá ni jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandija tu'un ni ka'an-yo. Te ndéja ní jiní nuu fuerza máá Jító'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandija-i jíná'an-i, chi ni ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ Ni sakuáa-ya ndúchi-í, te ni kundava iní añú-i ni sá'a-ya, nává'a ma kuní-i jíin ndúchi-í, ni ma júku'un iní añú-i, ni ma nájío káva iní-i, ja sá'a-ri tana-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a ni ka'an Isaías, chi ni jiní-de ndasa kuñá'nu luu-ya. Te ni ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan ni jo, te kua'a cháa tá'ú tíñu, ni kákandija-de nuu-ya. Ko ja káyú'ú-de fariseo te tú ní kákastu'ún-de. Chi nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jani iní-de. ⁴³ Chi kúsii-gá iní-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayivi vásá já ndúñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te ni ka'an jaa Jesús: Ñayivi kándija ruu, nasu máá in ruu kándija-i, chi nuu I'a ni táji rúu vai-ri kándija-i. ⁴⁵ Te ñayivi ndé'é núu-ri, suni ndé'é-i nuu I'a ni táji rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri in luz iní ñuyivi, nává'a nú taká ñayivi kándija-i ruu, ma kunchaa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú in ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndí-ri sikí-í, chi tú vai-ri ja nakuxndí-ri sikí ñuyivi, chi sua ja náma-ri ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ichi ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja nakuxndí sikí-í. Tu'un ni ka'an-ri kúu ja nakuxndí sikí-í onde kivi jínu ñuyivi. ⁴⁹ Chi tú ká'an-ri ja máá-rí, chi Táa-ri I'a ni táji rúu vai-ri, máá-yá ni tá'ú-yá tíñu nuu-ri. Ndasá kachi-ri te ndasa ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jiní-ri ja tíñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ní káni sá'a. Núsáa te tu'un ká'an-ri, máni tu'un ni ka'an Táa-ri jíin-rí kúu, áchí-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a ni jiní Jesús ja ní jaa hora kenda-ya ñuyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú iní-ya ñayivi-yá ká'io iní ñuyivi, te onde sandí'í-na ni kúndá'ú iní-ya-í. ² Te ni ndí'i ni kakuxíni-ya. Te vina a ni ka'an kui'na jíin iní añú Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jiní Jesús ja máá Táa-ya, a ni ja'a-ya taká ndatíñu iní nda'a-yá, te suni jiní-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te ni ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te ni chaxio-ya sá'ma-yá. Te ni ki'in-ya in sa'ma vítá. Te ni ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te ni chu'un-ya ndúcha iní in tija'an, te ni kejá'á-yá nakacha-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ichí-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chii-ya-ún. ⁶ Te ni jaa-ya núu Simón Pedro. Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ní ja'a-ná náún, áchí-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús: Tú júku'un iní-ro já sá'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un iní-ro, áchí-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro ni ka'an-de jíin-yá: Ma nakacha kuti-ní ja'a-ná, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundii-ro jíin-rí, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máá in ja'a-ná, chi suni nda'a-ná jíin xiní-ná núsáa,

áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á n̄i ndundoo, máni jínu ñú'ún já ndúndoo máá já'a-ní-de, te a n̄i ndundoo ndi'i-ni-de. Te máá-ró, a n̄i kandundoo-ró ko nasu táká-ro. Achí-ya. ¹¹ Ch̄i a n̄i jini-ya ndéja kúu ja nastúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu táká-ro ká'io ndoo. ¹² Te n̄i kuu n̄i nakacha-ya já'a-dé jíná'an-de, te n̄i naki'in-ya sá'ma-yá. Te n̄i nungoo tuku-ya. Te n̄i ka'an-ya: Á kájiní-ro já ní sá'a-rí jíin-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jíin Jító'o-ro kúu-rí, te káka'an ndaa-ro. Ch̄i suu máá-rí kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jító'o-ro jíin Maestro kúu-rí, nú nakacha-rí ja'a-ro, suni súan kánúú nákaacha ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Ch̄i tiñu yá'a n̄i stá'an-rí nuu-ro náva'a suni sá'a máá-ró jíin tá'an-ró nátu'un n̄i sá'a-rí jíin-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-rí jíin-ró: ñin mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jító'o-de, ni ñin apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de nuu cháa n̄i tájí-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un iní-ro jíin tú'un yá'a, te xáan ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-rí sikí táká-ro. A jini-rí ndéja ní kaji-rí. Ko ná skíkuu tu'un ká'an tutu i: Chaa n̄i yee stáa jíin-rí, n̄i jañu-de ruu jíin xús'yi-dé, áchí tutu. ¹⁹ Onde vina kástu'ún-rí taká tiñu nuu-ro onde jíin tiempo, náva'a nú n̄i kuu, te kandíja-ró já máá-rí kúu l'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú ñin ñayivi kuátu'ún-i ñin chaa n̄i tájí-rí kua'an, te játu'ún-i ruu. Te ñayivi játu'ún ruu, suni játu'ún-i l'a n̄i tájí ruu vai-rí, áchí-ya jíin-de jíná'an-de.

Ja ní kivi Satanás iní Judas

²¹ Te ja á n̄i ka'an Jesús tu'un yá'a, te n̄i ndukuí'a iní-ya. Te n̄i ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-rí jíin-ró jíná'an-ró ja ñin róó, nastúu-ró ruu, áchí-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani iní-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ñin máá cháa káskuá'a-ún ja maní-yá jíin-de, ndítuu-de jiká Jesús. ²⁴ Te n̄i sá'a Simón Pedro ñin seña nuu cháa-ún, náva'a ná kaká tu'ún-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máá-de ja ndítuu-de jiká Jesús, n̄i ka'an-de jíin-yá: Tátá, ndé chaa kúu, áchí-de. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Ná chindaji-rí staa te kua'a-rí nuu ñin chaa, te chaa-ún kúu, áchí-ya. Te n̄i chindaji-ya staa. Te n̄i ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te n̄i yee staa-ún. Te n̄i kivi-ni Satanás iní. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yachi-ro, áchí-ya. ²⁸ Ko ni ñin chaa káyee staa jíin-yá-ún, tú ní kájuku'un iní-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíin. ²⁹ Ch̄i sava-de, n̄i kajani iní-de ja ní ka'an Jesús jíin: Kuaan-ró naún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na jíin núu cháa ndá'ú. Ch̄i Judas ñin janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee staa-ún, te n̄i kenda-ni kua'an. Te a n̄i kuaa.

Tiñu jáa tá'ú-yá nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te n̄i ka'an Jesús: Vina te a n̄i nduñá'nu máá Sé'e chaa. Te suni n̄i nduñá'nu Dios n̄i sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máá-yá sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súchi, yaku-na kivi kúnchaa-rí jíin-ró. Te nandúkú-ró ruu, te nátu'un n̄i ka'an-rí jíin cháa judío, onde nuu kí'in-rí, ma kúu jaa koyo-ró jíná'an-ró. ³⁴ ñin tiñu jáa tá'ú-rí nuu-ro jíná'an-ró: Ja ná kúndá'ú iní-ro taká tá'an-ró. Nátu'un kúndá'ú iní-rí róó, suni súan kundá'ú iní-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú iní-ro taká tá'an-ró, yúan-na te kuní taká ñayivi já máá-ró kákuu chaa n̄i káskuá'a jíin-rí, áchí-ya.

Tu'un Pedro jíin lí'li

³⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro jíin-yá: Tátá, ndénu kí'in-ní, áchí-de. Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Nuú kí'in-rí-ún, ma kúu kundikín-ro ruu vina. Ko kúkuéé-ga te kundikín-ro ruu jaa-ro. ³⁷ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Tátá, naja má kúu kundikín-ná ní vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Achí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Kuu-ro já ruu náún. Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró ruu uní jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóó

¹ Ma kúñáá iní añú-ro. A kákandíja-ró Dios, suni ná kándíja-ró rúu. ² Chì íó kua'a vé'e iní ve'e Táa-ri. Te nú tú súan íó, a ñi kastu'ún-rí nuu-ro núú. Kí'in-ri kisátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró, te nchaa-ri kinastútú-rí róó kí'on. Náva'a nuu kúnchaa máá-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájini-ro ndénu kí'in-ri. Te kájini-ro íchi, áchí-ya. ⁵ Te ñi ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú kájini-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kuni-ná ichi núsáá, áchí-de. ⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu máá íchi, jíin tú'un ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaa ñi ñn-i nuu Táa-ri te nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájini-ro rúu, te suni a ñi kájini-ro Táa-ri núú. Te onde vina a kájini-ro-yá, te a ñi kande'é-ró núu-yá, áchí-ya. ⁸ Te ñi ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní máá Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a iní-ná jíná'an-ná, áchí-de. ⁹ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jka-ri jíin-ró. Té chá'an-ga kuni-ro rúu náún. Chaa ñi jini ruu, nuu máá Táa-yo ní jini-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máá Táa-ro núu-ná. ¹⁰ Á tú kándíja-ró já máá-rí kánchaa-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu já kúu iní máá-rí ká'an-ri. Chì máá Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí, te máá-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandíja ruu ja kánchaa-ri jíin máá Táa-yo, te máá Táa-yo jíin máá-rí: Te nú tú súan, te kandíja ruu cuenta máá tiñu sá'a-ri. ¹² Jandaa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa kándíja ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu sá'a máá-de vásá yá'a, chì no'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. ¹³ Te taká naún ja kakán-ro núu máá Táa-yo jíin sí'ví-rí, yuán sá'a-ri, náva'a nduñá'nu máá Táa-yo já sikí máá Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú maní-ro jíin-rí, te kuandatú-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro. ¹⁶ Te kakan ta'u-rí nuu máá Táa-yo Dios. Te kua'a-ya ingá I'a chindéé chítuu róó jíná'an-ró, náva'a kunchaa-ya jíin-ró ní káni. ¹⁷ Máá Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu kuatá'ú-i-ya, chì tú kande'é-i nuu-yá ñi tú kájini-i-ya. Ko máá-ró, chì kájini-ro-yá, chì ncháa-ya jíin-ró, te ku'un-ya iní-ro. ¹⁸ Ma skéndo ndá'ú-ri róó, chì nchaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ ñn tí'lí-na te ma kuni-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chì kuni-ro rúu, chì chakú-ri. Te ja yúan suni kuchaku máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuni-ro já kánchaa-ri jíin máá Táa-ri, te máá-ró jíin rúu, te máá-rí jíin máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñú'un iní-de tiñu ñi tá'ú-rí, te skíkuu-de, chaa-ún kúu ja maní jíin-rí. Te nú maní-dé jíin-rí, suni kumaní máá Táa-ri jíin-de. Te máá-rí, kumaní-rí jíin-de te stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ñi ka'an Judas jíin-yá (ko nasuú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñayivi chì túu, áchí-de. ²³ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Nú ndé chaa maní-dé jíin-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máá Táa-ri jíin-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jíin-de. ²⁴ Te chaa tú maní jíin-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ñi kájini so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chì tu'un máá Táa-yo I'a ñi tájí rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró, nini kánchaa-ri jíin-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róó kii-ya jíin sí'ví-rí. Te máá I'a-ún kúu Espíritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya taká tu'un nuu-ro, te xndaku-ya núu-ro taká tu'un ñi ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Skéndo-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, tu'un ndéé iní máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chì máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúku'á iní añú-ro, te ñi ma yú'ú-ro. ²⁸ A ñi kájini so'o-ró já ní ka'an-ri jíin-ró: Kí'in-ri te nchaa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ñi kumaní-ro jíin-rí, te kusí ndíja iní-ro núú, chì ñi ka'an-ri jíin-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chì ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ñi kastu'ún-rí nuu-ro onde jíin tiempo, náva'a nú a ñi kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jíin-ró, chì vai ja kúñá'nu iní ñuyivi yá'a. Te tú ndújín jíin-rí. ³¹ Ko vai

máá, náva'a kunĭ ñuyĭvi ja maní-rĭ jĭn máá Táa-yo Dios, te nátu'un nĭ tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rĭ, sunĭ súan sá'a-rĭ. Ndukuiñĭ ná ch'ó'o.

15

Máá yó'o uva ndija

¹ Máá-rĭ kúu máá yó'o uva ndija. Te máá Táa-rĭ kúu I'a jĭtu ja'a. ² Taká nda'a já ndítĭn ruu te tú já'a nde'e, jánchaa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-ya náva'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a nĭ kandundoo-ró jĭn tú'un nĭ ka'an-rĭ jĭn-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jĭn-rĭ, te máá-rĭ jĭn máá-ró. ĩn nda'a uva, ma kúu kua'a máá nde'e, te nú tú kutĭn jĭka máá yó'o. Te sunĭ súan róó, te nú tú kúxiukú-ró jĭn-rĭ. ⁵ Máá-rĭ kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-rĭ. Chaa ja kánchaa jĭn-rĭ, te máá-rĭ jĭn máá-de, chaa-ún já'a kua'a nde'e. Chĭ nú túu ruu, te ma kúu kutĭ sá'a nĭ ĩn-ró jĭná'an-ró. ⁶ Chaa ja tú kánchaa jĭn-rĭ, kenda-de ki'ĭn-de, sá'a-ya. Te ichĭ nátu'un ĩn nda'a sáni, ja nástútú-i, te taan-í nuu ñú'un, te kayu. ⁷ Nú káxiukú-ró jĭn-rĭ te tu'un ká'an-rĭ ñú'un ĩn-ró. Yúan-na te kakan naún kákuni-ro, te kua'a-rĭ nuu-ro. ⁸ Nú kája'a-ró kuá'a nde'e, yúan-na te nduñá'nu Táa-rĭ sá'a, te súan kuu-ró cháa káskuá'a jĭn-rĭ. ⁹ Nátu'un máá Táa-yo kúndá'ú ĩn-ya rúu, sunĭ súan kúndá'ú ĩn-rĭ róó jĭná'an-ró. Núsáa te kukuu-ga-ro jĭn tú'un kúndá'ú ĩn-rĭ róó. ¹⁰ Nú skĭkuu-ró tiñu nĭ tá'ú-rĭ nuu-ro, te nene kúndá'ú ĩn-rĭ róó. Nátu'un máá-rĭ nĭ skĭkuu-rĭ tiñu nĭ tá'ú Táa-rĭ nuu-rĭ, te nene kúndá'ú ĩn-ya rúu. ¹¹ Tu'un yá'a ká'an-rĭ jĭn-ró, náva'a ná kúkútu-ro jĭn tú'un kúsi ĩnĭ máá-rĭ. ¹² Ya'a kúu tiñu tá'ú-rĭ: Ja ná kúndá'ú ĩn-ró tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú ĩn-rĭ róó jĭná'an-ró. ¹³ Nú ĩn chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kúndá'ú-ga ĩn-i-de nátu'un nĭ sá'a chaa-ún. ¹⁴ Máá-ró kákuu amigo-rĭ nú skĭkuu-ró taká tiñu tá'ú-rĭ nuu-ro. ¹⁵ Tuká skúnání-rĭ róó mozo. Chĭ ĩn mozo, tú jĭnĭ-de naún sá'a jito'o-de. Chĭ sua skúnání-rĭ róó amigo-rĭ, chĭ a nĭ kastu'ún-rĭ nuu-ro taká tu'un nĭ jĭni so'o-rĭ onde nuu máá Táa-rĭ. ¹⁶ Tú ní kákaji-ró rúu. Chĭ sua nĭ kajĭ-rĭ róó, te nĭ janĭ-rĭ róó ja kĭngoyo-ró te kua'a-ró nde'e. Te ma náa nde'e-ro. Te taká ja kakán-ro núu máá Táa-yo Dios jĭn sí'ví-rĭ, kua'a-ya núu-ro. ¹⁷ Tiñu yá'a tá'ú-rĭ nuu-ro: Ja ná kúndá'ú ĩn-ró tá'an-ró.

Ja káchindikĭn-i chaa kákandĭja

¹⁸ Te nú kitĭ ĩnĭ taká ñayĭvi núu-ro jĭná'an-ró, te ma náa ĩnĭ-ro já súni nĭ kitĭ ĩnĭ-i nuu máá-rĭ xna'an-ga. ¹⁹ Te nú chaa ñuyĭvi ní kákuu-ró, te kumanĭ ñayĭvi jĭn róó nátu'un jĭn tá'an máá-i núú. Ko nasu cháa ñuyĭvi kákuu-ró, chĭ sua nĭ kajĭ-rĭ róó ĩnĭ ñuyĭvi. Ja yúan kákĭtĭ ĩnĭ ñayĭvi núu-ro. ²⁰ Ma náa ĩnĭ-ro tú'un nĭ ka'an-rĭ jĭn-ró: ĩn mozo, tú kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nú nĭ káchindikĭn-i ruu sunĭ súan chindikĭn-i róó. Nú nĭ skĭkuu-i tu'un nĭ ka'an-rĭ, sunĭ skĭkuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a-de jĭn-ró ja síkĭ sí'ví-rĭ, chĭ tú kájĭnĭ-i I'a nĭ tájĭ rúu vai-rĭ. ²² Nú tú ní kí-rĭ, nĭ nú tú ní ká'an-rĭ jĭn-i, ma kóo kuachi-i núú. Ko vina ma kúu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayĭvi kájito u'u ruu, sunĭ kájito u'u-i máá Táa-rĭ. ²⁴ Nú tú ní sá'a-rĭ tiñu nuu-í ja ní ĩn chaa tú ní sá'a, te ma kóo kuachi-i núú. Ko vina a nĭ kajĭnĭ-i tiñu-ún, te kájito u'u-i ruu jĭn máá Táa-rĭ. ²⁵ Ko súan kásá'a-i náva'a skĭkuu tu'un yóso núu tutú ley máá-i: Ja tú na kuachi-rĭ, te nĭ kajito u'u-i ruu, áchĭ. ²⁶ Ko onde nuu máá Táa-yo tájĭ-rĭ máá I'a chindéé chítuu róó. Máá Espĭritu ndaa kúu-ya, te onde chĭi máá Táa-yo Dios kenda-ya. Te nú a nĭ chaa-ya, te kani ndaa-ya tú'un-rĭ. ²⁷ Te sunĭ máá-ró kani ndaa-ro tú'un, chĭ ká'ĭn-ró jĭn-rĭ onde kĭvĭ ní kejá'a-rĭ.

16

¹ Tu'un yá'a nĭ ka'an-rĭ jĭn-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichĭ-i róó ĩnĭ ve'e sinagoga kĭngoyo-ró. Te ja hora ja nú ĩn chaa ka'ni-dé róó, te kani ĩnĭ-de ja bueno nĭ sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jĭn-ró, chĭ tú kájĭnĭ-i nuu máá Táa-yo Dios, te nĭ nuu máá-rĭ. ⁴ Ko nĭ ka'an-rĭ tu'un yá'a jĭn-ró náva'a nú a nĭ ja hora, te nuku'un ĩnĭ-ro já súan nĭ ka'an-rĭ jĭn-ró. Te tú ní ká'an-rĭ tu'un yá'a jĭn-ró onde kĭvĭ ní kejá'a-rĭ, chĭ jĭka-rĭ jĭn-ró jĭná'an-ró.

⁵ Te vina, *chì* no'òn-rì nuu I'a nì tájí rúu vai-rì. Te nì ìn róó, na tú kaka tu'ún-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a nì kuxíí iní-ro *chì* súan nì ka'an-rì jíín-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-rì jíín-ró: Ja síkí róó kúu ja kánúú kí'in-rì. *Chì* nú tú kí'in-rì, te I'a chindéé chítuu róó, ma cháa-ya núu-ro jííná'an-ró. Nú kí'in-rì, te tájí-rí-ya kí-ya núu-ro. ⁸ Te nú a nì cháa-ya te stá'an-ya núu-í ja ndíso máá-i kuachi, jíín ja kúu tíñu ndaa, jíín ndasa náku_xndíi-ya-í. ⁹ Máá kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máá tíñu ndaa-ún kúu ja nó'òn-rì nuu máá Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tu'un náku_xndíi-ún kúu ja á nì jáku_xndíi-ya síkí máá ja kúñá'nu inì ñuyívi yá'a.

Tu'un máá Espiritu ndaa

¹² Ío kua'a-gá tu'un ka'an-rì jíín-ró, ko ma kánda-ró jíín vina. ¹³ Te nú nì cháa máá Espiritu ndaa, máá-ya stá'an-ya táká tu'un ndaa nuu-ro. *Chì* tú ka'an-ya ja kuní máá-ya, *chì* ka'an-ya táká ja jííní so'o-ya. Te stá'an-ya táká tíñu cháa. ¹⁴ Te nduñá'nu-rì sá'a-ya, *chì* kí'in-ya tu'un xíín máá-rí, te stá'an-ya núu-ro jííná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xíín máá Táa-yo, suni máá-rí xíín. Ja yúán ní ka'an-rì ja kí'in-ya ja xíín máá-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ Ìn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-rí, *chì* no'òn-rì nuu máá Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava cháa káskuá'a jíín-ya nì kaka'an-de jíín tá'an-de: Naún kúu tu'un nì ka'an-ya jíín-yó: Ìn tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-rí, *chì* no'òn-rì nuu Táa-rì. ¹⁸ Te nì kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jíín-yó: Ìn tí'lí-na. Tú kájuku'un inì-yo ja ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te nì jííní Jesús ja kaká tu'ún-de-ya káku_n-de. Te nì ka'an-ya jíín-de: Á kájika tu'ún tá'an-ró ja ní ka'an-rì tu'un yá'a jíín-ró: Ìn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ìn tí'lí-ga, te nakunì tuku-ró núu-rí. ²⁰ Jandáa ká'an-rì jíín-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a inì-ro, ko kusíí inì ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a inì-ro, ko vasa kákukuí'a inì-ro, te ndusíí inì-ro. ²¹ Ìn ñasíí, nú ja'ncha *chì* ña, te kúkuí'a inì-ña, *chì* kuakuyani skáku-ña. Te nú a nì skáku-ña ìn suchí lúlí, tuká ná'an-ña túndó'o nì ta'an-ña, *chì* kusíí inì-ña ja ní kaku ìn cháa inì ñuyívi. ²² Suni súan máá-ró, kákukuí'a ndija inì-ro vina. Ko inga kivi te nakunì-rì nuu-ro te kusíí inì-ro. Te ma ndukuí'a-ga inì-ro jííná'an-ró sá'a ni ìn ñayívi. ²³ Te kivi-ún tú naún kaká tu'ún-ró rúu. Jandáa ká'an-rì jíín-ró, nú naún kakán-ro núu máá Táa-yo jíín sí'ví-rí, te kua'a-ya núu-ro. ²⁴ Onde vina te tú naún ní kájikan kuti-ro jíín sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náva'a kusíí vá'a inì-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jíín-ró. Ko ìn kivi te ma ká'an yátá-gá-rì jíín-ró, *chì* sua kastu'ún kájí-rí taká tu'un máá Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivi-ún, kakan-ro jíín sí'ví-rí. Te tú ká'an-rì jíín-ró ja kakán ta'u-rí nuu máá Táa-yo ja síkí róó. ²⁷ *Chì* máá Táa-yo, kúndá'ú inì-ya róó. *Chì* máá-ró nì kákumanì-ro jíín-rí, te nì kákandíja-ró ja onde nuu Dios vai-rì. ²⁸ Nì kenda-rì onde nuu máá Táa-yo, te nì cháa-rì inì ñuyívi. Vina te kenda tuku-rì inì ñuyívi te no'òn-rì nuu máá Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te nì kaka'an cháa káskuá'a jíín-ya: Vina te ká'an kájí-ní. Tú ká'an-ní ni ìn tu'un yátá. ³⁰ Vina te kájuku'un inì-ná ja jííní-ní taká tu'un, te tú jíínú ñú'ún-ní ja kaká tu'ún-i ní. Ja yúán kákandíja-ná ja ní kenda ndija-ní onde nuu Dios vai-ní. Achí-de jíín-ya. ³¹ Te nì ka'an Jesús jíín-de: Vina te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, *chì* vai ìn hora, te a nì cháa, ja kuichá nuu-ro kíngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro rúu máá ìn-rì. Ko ma kúnchaa máá ìn-rì, *chì* máá Táa-yo Dios kánchaa-ya jíín-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-rì jíín-ró náva'a koo ndéé inì-ro sá'a-rì. Inì ñuyívi, *chì* koto-ró túndó'o. Ko kava téyíí-ró, *chì* a nì kundéé-rí jíín ñuyívi, áchí-ya.

17

Tu'un nì jikan ta'u Jesús ja'a yóó

¹ Tu'un yá'a nì ka'an Jesús. Te nì ndakoto-ya íchi ándíví. Te nì ka'an-ya: Táa, a nì cháa máá hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náva'a suni Se'e-ní sáñá'nu-i ní. ² *Chì* nì ja'a-ní fuerza nuu

máa Sé'e siki táká cháa, náva'a nuu táká cháa ni ja'a-ní nuu-í, kua'a-i ja kúchaku-de ní káni. ³ Te tu'un kuchaku ní káni kúu ja ná kuni-de ní ja máa ñn ndija-ni Dios kúu-ní onde jín Jesucristo I'a ni tájí-ní vai. ⁴ Máa-ná, ni sáñá'nu-ná ní iní ñuyívi. A ni síjínu-ná tiñu ni tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuni jín nuu máa-ní, nátu'un ni kuñá'nu-ná jín-ní onde ná té jungoo-ga ñuyívi. ⁶ Ni stá'an ndijin-ná ní jín sí'ví-ní nuu táká cháa ni ja'a-ní nuu-ná iní ñuyívi. Máa-ní ni xín-dé núu. Te ni ja'a-ní-de nuu-ná. Te ni kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja onde nuu máa-ní vai taká tu'un ni ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un ni ja'a-ní nuu-ná, ni ja'a-ná nuu máa-de jíná'an-de. Te ni kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ni kájiní ndaa-de ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ni kakandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máa-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a cháa ni ja'a-ní nuu-ná, chi máa-ní xín-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máa-ní. Te taká ndatíñu máa-ní kúu ndatíñu máa-ná. Te ni nduñá'nu-ná ni sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaa-ná iní ñuyívi. Ko máa-de chi kaxiukú-de iní ñuyívi, te máa-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máa-ní kúu I'a ndoo, te jín sí'ví-ní koto-ní taká cháa ni ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máa-yó. ¹² Ná ni kanchaa-ná jín-de iní ñuyívi, te ni ndito-ná-de jín sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ni ndito-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chi máa-ni se'e kui'na ní naa, náva'a skíkuu tutu ii. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a iní ñuyívi náva'a ná kúsi vá'a iní-de jín tú'un kúsi iní máa-ná. ¹⁴ Ni kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ni kakiti iní ñayívi núu-dé, chi nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máa-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de iní ñuyívi, chi sua koto-ní-de nuu káni nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máa-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jín tú'un ndaa. Tu'un máa-ní kúu máa tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ni tájí-ní náá vai-ná iní ñuyívi, suni súan tájí-ná-de ki'in-de iní ñuyívi. ¹⁹ Te ja siki máa-de kúu ja sándoo-ná máa-ná, náva'a koo ndoo máa-de jín tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máa ñn cháa yá'a jíná'an-de, chi suni ja'a taká ñayívi já ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kánchaa-ní jín-ná, Táa, te máa-ná jín máa-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jín-yó kuni-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi já máa-ní ni tájí-ní náá vai-ná. ²² A ni sáñá'nu-ná máa-de nátu'un ni sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máa-ná jín máa-de, te máa-ní jín máa-ná, suni súan kuni-ná ja ná síyíja-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuni ñayívi já ní tájí-ní náá vai-ná, jín já kúndá'ú iní-ní-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá. ²⁴ Táa, taká cháa ni ja'a-ní nuu-ná-ún, kuni-ná ja núu kúnchaa máa-ná suni yúan ná kúxiukú máa-de jín-ná, náva'a ná kuni-de ndasa nduñá'nu-ná sá'a-ní. Chi kúndá'ú iní-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máa-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájiní taká ñayívi núu-ní. Ko máa-ná chi jiní-ná nuu-ní. Te cháa yá'a, kájiní-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máa-ná, a ni stá'an-ná ní jín sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náva'a ná kúndá'ú iní-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú iní-ní náá, te suni náva'a kunchaa-ná jín-de.

18

Ja ní kakatñn-de Jesús

¹ Te ni kuu, ni ka'an Jesús tu'un yá'a. Te ni kenda-ya jín cháa káskuá'a jín yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío ñn jardín. Te yúan ni kivi-ya jín cháa káskuá'a jín-ya. ² Te Judas ja ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, chi ío kua'a vuelta ni ketá'an Jesús yúan jín cháa káskuá'a jín-ya. ³ Te ni jaka Judas ñn nuu soldado jín yakú ndajá'a sutú ñá'nu jín cháa fariseo, te ni jakoyo-de yúan jín linterna jín ñu'un yiti jín machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, ja á ni jiní-ya taká tundó'o vai siki-ya, ni kenda-ya íchi núu-dé. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te ni kaka'an-de jín-ya: Jesús ñuu Nazaret

kánandúkú-rí, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jíin-de. Te Judas, cháa nì nastúu-ya-ún, suni kándij-de jíin cháa-ún jíná'an-de. ⁶ Te ja súan nì ka'an-ya, máá-rí kúu, te nì kanakaka yátá-de. Te nì kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te nì jiká tu'ún tuku-ya-dé: Ndé cháa kánandúkú-ró, áchí-ya. Te nì kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te nì ka'an Jesús: A nì ka'an-ri jíin-ró ja máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te síá cháa yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan nì kuu náva'a ná skíkuu tu'un ja ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná nì ìin cháa nì ja'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, ja ñáva'a-de ìin machete, nì tava-dé. Te nì stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te nì kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te nì ka'an Jesús jíin Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. Chi tundó'o yá'a ja ní ja'a Táa-ri nuu-ri, tú kánúú já ndó'o-ri náún. Achí-ya.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jíin cháa kuñá'nu, jíin ndájá'a cháa judío, nì kakatiin-de Jesús, te nì kaju'ní-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga nì kajanchaka-de-ya núu Anás. Chi táchisó Caifás nì kuu-de. Te Caifás, nì kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa nì ja'a consejo nuu cháa judío, ja jíinu ñú'ún já kúu ìin cháa ja'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jíin-yá, jíin ingá cháa skuá'a. Te cháa-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te nì kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, nì kandij-ni-de ichi yúxé'é yatá vé'e. Te máá cháa skuá'a ja jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, nì kenda-de, te nì ka'an-de jíin ñá'an ndító yuxé'é. Te nì skívi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndító yuxé'é-ún, nì ka'an-ña jíin Pedro: Te róó suni ìin cháa skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te nì ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, nì kanastá'an-de ñu'un, chi sá'a vijin. Te ká'jin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te sutu ñá'nu-ga, nì xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikí tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te nì ka'an Jesús: A nì ka'an ndijin-ri iní ñuyivi. Nene nì stá'an-ri tu'un iní ve'e sinagoga jíin iní ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñáyivi judío, te tú ni ìin tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'ún-ró rúu. Kaka tu'ún ñáyivi ní kajini so'o tu'un nì ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chi máá-i káiná'an-i tu'un nì ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te ja súan nì ka'an Jesús, te ìin mozo kándij yúan, nì ja'a-ni ìin jikí núu Jesús. Te nì ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te nì ka'an Jesús jíin: Nú nì ka'an ndiva'a-ri, te kastu'ún naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a nì ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás nì tájí-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máá sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te nì kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máá-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ìin mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, nì ka'an jíin-de: Nasu ní jiní-ri róó jíin-de iní jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te nì kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te nì kandenda-de jíin Jesús iní ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde iní ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñáyivi judío, tú ní kivi koyo-i iní ve'e palacio, chi tú kákuni-i kuchá'an-i. Chi nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te nì kenda Pilato nuu ñáyivi ká'jin yata vé'e. Te nì ka'an-de: Naún kuachi kájikán-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te nì kaka'an-i: Cháa yá'a, nú tú kúu-de cháa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ní núú, áchí-i jíin-de. ³¹ Te nì ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máá-ró-de, te sándaa-ro sikí-dé natu'un ká'an ley máá-ró, áchí-de. Te ñáyivi judío nì kaka'an-i jíin-de: Ja náá jíná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ìin ñáyivi, áchí-i. ³² Súan nì kaka'an-i náva'a skíkuu tu'un nì ka'an Jesús, ja ní kastu'ún-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te nì ndívi Pilato iní ve'e palacio. Te nì kana-de xiní Jesús nì kivi-ya. Te nì ka'an-de jíin-yá: Máá-ró kúu Rey ñáyivi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni iní máá-ró, xí súan nì kastu'ún sáva-ga cháa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te nì ka'an Pilato: Cháa judío kúu-ri náún. Ñáyivi máá-ró jíin sutú ñá'nu, nì

kanakua'a róo nuu-rí. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te nì ka'an Jesús: Nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú inì ñuyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu, yúan-na te chaa kájatíñu nuu-rí, kuatá'an-de ja'a-rí náva'a tú natuu-ri nuu ñáyivi judío núú. Ko nasu ñúyivi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te nì ka'an Pilato jíin-yá: Te ñin rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te nì ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri inì ñuyivi. Taká ñayivi ká'jin jíin tú'un ndaa, ñayivi-ún jíin ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te nì ka'an Pilato jíin-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te nì kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te nì ka'an-de jíin-i: Tú kuti ní ñin kuachi ní'in-rí sikí-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro síá-ri ñin chaa índee vekaa. Te kákuni-ro já síá-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í nì kakana jaa-i inga jínu: Ma síá-ní chaa yá'a, chí sua ná síá-ní Barrabás, áchí-i. Te chaa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, nì ki'in-de Jesús. Te nì xndó'o-de-ya. ² Te soldado, nì katíin-de ñin corona iñu. Te nì kachu'un-de xiní-yá. Te nì kachu'un-de-ya ñin sa'ma kuá'a tándí'í. ³ Te nì kakandita-de nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jiki núu-yá. ⁴ Yúan-na te nì kenda Pilato inga jínu. Te nì ka'an-de jíin ñáyivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jíin-de yata vé'e, náva'a ná kuní-ro já tú ni ñin kuachi ní'in-rí sikí-dé, áchí-de. ⁵ Te nì kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jíin sá'ma kuá'a tándí'í. Te nì ka'an Pilato jíin-i: Yá'a nde'é-ró chaa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jíin chaa kájatíñu, nì kajini-de nuu-yá. Te nì kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jiká cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te nì ka'an Pilato jíin-de: Katíin máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ní'in-rí ni ñin kuachi sikí-dé, áchí-de. ⁷ Te nì kaka'an judío: Máá-ná káñava'a-ná ley. Te sikí ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te nì ndívi tuku-de inga jínu inì ve'e palacio. Te nì jiká tu'un-de Jesús: Nde onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jíin-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Pilato jíin-yá: Tú ka'an-ro jíin-rí náún. Á tú jiní-ro já ndíso-ri tiñu ja ká'ni-rí róo jiká cruz, te suni ndíso-ri tiñu ja síá-ri róo kí'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te nì ka'an Jesús: Nú tú ní kí tu'un onde andívi, te ma kúu ndonda-ró sikí-rí. Ja yúan chaa nì nakua'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndíso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato síá-de-ya. Ko ñayivi judío, nì kaka'an jaa-i: Nú síá-ní chaa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ñin chaa sá'a-de ja máá-de kúu rey, chaa-ún ká'an-de sikí César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, nì kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te nì jungoo-de inì ve'e tiñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja koo viko Pascua kúu, natu'un ka'iñu. Te nì ka'an-de jíin ñáyivi judío: Yá'a nde'é-ró núu rey máá-ró jíná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te nì kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te nì ka'an Pilato jíin-i: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te nì kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ni César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te nì nakua'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te nì kakatíin-i Jesús, te kua'an-i jíin-yá.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-yá, ndíso-ya cruz-ya. Te nì kenda-ya yúan, kua'an-ya ñin nuu nání yiki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan nì kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni nì kajata kaa-i uu chaa jíin-yá, ñin ñin-de lado xiin-yá. Te máá Jesús nì ndita kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni nì chaa Pilato ñin tutu. Te nì chitíin-de xiní cruz. Te súan nì ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñayivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñáyivi judío, nì kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndita kaa Jesús, máá yáni yuñuu kúu. Te yóso tú'un-ún jíin yú'u hebreo, jíin yú'u griego, jíin yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, nì kaka'an-de jíin Pilato: Ma chaa-ní: Rey ñayivi judío. Chí sua chaa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-ri nuu ñáyivi judío, achí-ní, áchí-de. ²² Te nì ka'an

Pilato: Ma násama-ri ja á ni chaa-ri, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jika cruz, te ni káki'in-de sa'ma-yá. Te ni kándatá-de kuun pedazo, in in kuu soldado-ún. Te suni ni káki'in-de tikachí-yá. Ko tikachí-ún tú ní kiku, chi ni kunu níí ondé xini te onde nuu já'a. ²⁴ Te ni kaka'an máa-de: Ma ndátá-yó, chi ná sá'a-yó in apuesto siki. Te ná ndéó ndé in-yó ní'in, áchí-de. Súan ni kasá'a soldado, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ii: Ni kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, ni kakuu máa-de. Te siki tikachí-ná ni kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'in náa-ya, jín kú'u-ña María, ñasí'í Cleofas, jín María ñuu Magdala. ²⁶ Te ni jini Jesús nuu náa-ya jín núu cháa skuá'a ja maní-yá jín-de. Te kándii yani-de. Te ni ka'an-ya jín náa-ya: Náa, jian ndé'é-ni kándii se'e-ni, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kándii náa-ro, áchí-ya. Te onde sáa-ni ni kana-de-ña kuá'an-ña jín-de ve'e-de. ²⁸ Yúan-na te ni jini Jesús ja á ni jinu taká tiñu. Te ni ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchí-ya. Súan ni ka'an-ya náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ii. ²⁹ Te yúan ni io in tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te ni chindaji-de kachi núu vinagre-ún. Te ni chaa-de xini in yunu. Te ni kachaa-de yu'u-yá. ³⁰ Te Jesús ni ji'i-ya vinagre-ún. Te ni ka'an-ya: A ni jinu, áchí-ya. Te ni kaí-ni xini-yá. Te ni ji'i-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te chaa judío, tú kákuu-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jika cruz kivi ndétatú. Chi vai kivi ndétatú, te in kivi kánúu xáan kúu. Te ni kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu si'in-i, te ná kúxio-i jika cruz. ³² Te ni chakoyo soldado. Te ni kaja'nu-de si'in chaa in, te suni súan inga chaa ja ndíta kaa jín-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, ni kajini-de ja á ni ji'i-ya. Te tú ní kaja'nu-de si'in-ya. ³⁴ Ko in soldado, ni kaan-de xiin-yá jín punta machete, te ni kenda-ni niñi jín ndúcha. ³⁵ Te in chaa ni jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandija tuku máa-ró jíná'an-ró sá'a-de. ³⁶ Chi súan ni kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ii: Ma ká'nu-ro ní in yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu ii: Nde'é-de nuu I'a ni kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yúan-na, te ío in chaa nání José ñuu Arimatea, chaa-ún skuá'a sa'í-de jín Jesús, chi yú'ú-de ñayivi judío. Te ni ka'an nda'ú-de jín Pilato nú kuu kuanchaa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato ni jatú'un. Yúan-na te ni jaa-de. Te ni xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, chaa ni ja'an nuu Jesús akuáa-ún núu, suni ni jaa-de ndiso-de susia uá jín jí'o áloe, natu'un kuun arroba. ⁴⁰ Te ni káki'in-de yiki kúñu Jesús. Te ni kachisúkun-dé jín sá'ma kuíta jín jí'o, natu'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní ji'i-ya jiká cruz, yúan ni io in jardín. Te nuu jardín ío in ve'e añú jáa núu té yuji-ga ni in añú. ⁴² Yúan ni kachindee-de Jesús, chi ve'e añú-ún kánchaa yani. Te a yani kejá'á kivi sátu'a judío ja kóo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi in semana-ún, ni jaa María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-gá. Te ni jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na te ni jinu-ña ní jaa-ña núu Simón Pedro jín núu inga chaa skuá'a-ún ja ní kumani Jesús jín. Te ni ka'an-ña jín-de: Ni katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú kájinu-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te ni kenda Pedro jín inga chaa skuá'a-ún, te ni jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te ni kajinu tai ndendúu-de. Ko inga chaa skuá'a-ún, ni jinu yachi-ga-de vasa Pedro. Te xna'an-ga-de ni jaa ve'e añú. ⁵ Te ni jito nuu-de. Te ni jini-de sa'ma kuíta kándaa máa-na iní kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te ni jaa tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te ni kivi-de iní ve'e añú-ún. Te ni jini-de sa'ma kuíta-ún kándaa máa-na. ⁷ Te pañito ni yisúkun xini Jesús, tú kátuu jín sá'ma kuíta-ún chi ni nakaita'nu te kátuu sín. ⁸ Yúan-na te suni inga chaa skuá'a-ún, chaa ni jaa xna'an-ga ve'e añú, ni kivi-de. Te ni jini-de. Te ni kandija-de. ⁹ Chi

té chá'an-ga juku'un ini-de tu'un ka'an tutu ii, ja jínu ñú'ún náchaku-ya nú a ni ji'i-ya. ¹⁰ Te cháa káskuá'a-ún, ni kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuni María Magdalena nuu-yá

¹¹ Ko María, kándij-ña ndé'e-ña yata vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te ni jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te ni jini-ña já káxiukú úu ndajá'a ándíví, káñu'un-ya sá'ma kuíjín, ñin-ya íchi xini, te inga-ya íchi núu já'a núu ní katúu yíki kúñu Jesús. ¹³ Te ni kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Ni kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jiní-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan ni ka'an-ña, te ni xió kóto-ña. Te ni jini-ña núu Jesús kándij-ya yúan. Ko tú ní nakuni-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máa-ña, jáni ini-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Táta, te nú máa-ní ni chaxio-ní-ya, te kastu'un-ní ndé ni chindee-ní-ya, te ná kínaki'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te ni naxió kóto-ña. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuni ka'an, Maestro. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, chi té ndaa-ga-ri nuu máa Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñaní-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máa Táa-ri, máa Táa máa-ró, te nuu Dios máa-rí, Dios máa-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, ni kastu'un-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jini-ña núu Jíto'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuni cháa káskuá'a nuu-yá

¹⁹ Te ni ini máa kivi ñin semana-ún, te ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún ini ñin ve'e. Te ndí'u yuxé'é chi káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te ni cháa Jesús ni jukuiñi-ya má'ñú-de, te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kúkuí'a ini-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan ni ka'an-ya. Te ni stá'an-ya ndá'a-yá jíin xiin-yá. Te cháa káskuá'a-ún, ni kakusi iní-de ja ní kajini-de nuu máa Jíto'o-yo. ²¹ Yúan-na te ni ka'an tuku Jesús: Ma kúkuí'a ini-ro. Natu'un ni táji máa Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a ni ka'an-ya, te ni tiví tachi-yá nuu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ki'in Espíritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró tuká'nu ini nuu kuáchi ñin ñayivi, te koo tuká'nu ini nuu kuáchi-i. Te nú kendoo kuáchi siki ñin ñayivi sá'a-ró, te kendoo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú kánchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná ni cháa Jesús. ²⁵ Te sava-ga cháa káskuá'a, ni kaka'an-de jíin Tomás: Ni kajini-ri nuu máa Jíto'o-yo, áchí-de. Te ni ka'an Tomás: Nú tú kuni-ri nuu ní tuji ndá'a-yá ni sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-ri xini ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-yá, te ma kándija kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te ni kuu ñin semana. Te inga jínu ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún ini ve'e. Te kánde Tomás jíin-de. Te ni cháa tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te ni jukuiñi-ya má'ñú-de. Te ni ka'an-ya: Ma kúkuí'a ini-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te ni ka'an-ni-ya jíin Tomás: Chindee xini ndá'a-ro yá'a, te kuni-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xiin-rí. Te ma káni siki ini-ro, chi sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Tomás jíin-yá: Ai Táta, Jito'o máa-ná, te Dios máa-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Ni jini-ro rúu, Tomás, te yuán ní kándija-ró: Xáán ndatu ñayivi já káandija vasa tú ní kajini-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni ni sá'a Jesús kua'a-ga tuni nuu cháa káskuá'a jíin-yá, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yóso náva'a kándija-ró já Jesús kúu Cristo máa Sé'e Dios. Chi nú kándija-ró-yá, te kuchaku-ro ní káni jíin sí'ví-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máa-yá ini ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, ni nastá'an ndijin tuku-ya máa-yá nuu cháa káskuá'a jíin-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ni stá'an ndijin-ya máa-yá. ² Ká'jin tútú Simón Pedro, jíin Tomás, ja nání Dídimó, jíin Natanael, cháa ñuu Caná ndañuu Galilea, jíin táká se'e Zebedeo, jíin uu-ga cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te ni ka'an Simón jíin-de: Ná

kít̪in-ri t̪iyáká, áchí-de. Te n̪i kaka'an-de jíin-de. Suni ná k̪ingoyo-ri jíin-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te n̪i k̪ivi koyo-de in barco. Ko tú ní k̪at̪in kuti-dé-t̪i ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuákundijin, te n̪i jukuiñi Jesús yu'u mar. Ko cháa k̪áskuá'a-ún, tú ní k̪anakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te n̪i ka'an Jesús jíin-de: Súchi, á k̪añava'a-ró in t̪iyáká kée-rí, áchí-ya. Te n̪i kaka'an-de jíin-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te n̪i ka'an-ya jíin-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te n̪i k̪askuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xáan cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, n̪i ka'an-de jíin Pedro: Máa Jító'o-yo kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máa Jító'o-yo kúu, te n̪i nachu'un-de sa'ma-dé, ch̪i víchí líi-dé núú. Te n̪i ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa k̪áskuá'a-ún, vai koyo-de jíin barco jíin ñunu ñú'un chítú t̪iyáká. Ch̪i tú jíká k̪á'in-de jíin ñú'un íchí, ch̪i yani nátu'un uu ciento yíkí. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te n̪i kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée in cháká núu ñú'un-ún, jíin stáa. ¹⁰ Te n̪i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Kuák'in t̪iyáká já ní k̪at̪in-ró vína ná kíi, áchí-ya. ¹¹ Te n̪i k̪ivi Simón Pedro in̪i barco. Te n̪i stáa-de ñunu cháká ní cháa-de jíin yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, in ciento uu xiko ux̪i un̪i. Te vasa súan kua'a-tí n̪i ñú'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te n̪i ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíná'an-ró te kas̪i in̪i-ro, áchí-ya. Te ni in cháa k̪áskuá'a-ún, tú ní ch̪úndéé in̪i-de ja kaká tu'un-de-ya: Róó, ndé cháa kúu-ró. Ch̪i a k̪ajini-de ja máa Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te n̪i cháa Jesús. Te n̪i ki'in-ya stáa-ún. Te n̪i ja'a-ya núu-dé. Te suni súan n̪i ja'a-ya t̪iyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta un̪i ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-yá nuu cháa k̪áskuá'a jíin-yá, ja á n̪i nachaku-ya já ní j̪i'í-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i n̪i kajas̪i in̪i-de, te n̪i ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga in̪i-ro rúu vásá yá'á xí túu, áchí-ya. Te n̪i ka'an-de jíin-yá: Jaan, Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te n̪i ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáa, áchí-ya. ¹⁶ Te n̪i ka'an tuku-ya vuelta uu jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú in̪i-ro rúu náún, áchí-ya. Te n̪i ka'an-de jíin-yá: Jaan Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te n̪i ka'an-ya jíin-de: Skée-ro r̪i-r̪i núsáa, áchí-ya. ¹⁷ Te n̪i ka'an tuku-ya vuelta un̪i jíin-de: Simón, se'e Jonás, man̪i-ro jíin-rí náún, áchí-ya. Te n̪i kuxíí in̪i Pedro ja vuelta un̪i n̪i ka'an-ya jíin-de: Man̪i-ro jíin-rí náún. Te n̪i ka'an-de jíin-yá: Táta, máa-ní jiní taká tu'un. Máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchí-de. Te n̪i ka'an-ya: Skée-ro r̪i-r̪i núsáa. ¹⁸ Jandáa k̪á'an-ri jíin-ró, ja ondé ná súchí-ró núú, te n̪i naku'n̪i máa-ró chíi-ró. Te n̪i jika-ró ndénu ní kuu in̪i-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skáa-ro ndá'a-ro. Te inga cháa, nachí-i-de ch̪i-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kuní-ro. Achí-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un yá'a n̪i ka'an-ya náva'a ná júku'un in̪i-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te n̪i ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya jíin-de. ²⁰ Te n̪i xió kóto Pedro. Te n̪i jini-de cháa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikín-de vai-de, cháa n̪i ndituu jika Jesús ná n̪i k̪akuxíni-ya, ja ní jika tu'un-de-ya: Táta, ndé cháa kúu ja nástúu ní. ²¹ Te n̪i jini Pedro nuu cháa-ún. Te n̪i ka'an-de jíin Jesús: Táta, te cháa yá'a, naún sá'a-de, áchí-de. ²² Te n̪i ka'an Jesús jíin-de: Nú kuní-ri ja k̪éndo-de onde kivi ncháa-ri, naun jítú in̪i-ro. Kundikin ruu ná kí'on. Achí-ya. ²³ Te n̪i jicha tu'un yá'a nuu taká ñani-yo, ja cháa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní k̪á'an Jesús ja má kúu-de, ch̪i sua n̪i ka'an-ya: Nú kuní-ri ja k̪éndo-de onde kivi ncháa-ri, te naun jítú in̪i-ro. ²⁴ Cháa n̪i skuá'a-ún kúu cháa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni n̪i cháa-de taká tu'un yá'a. Te k̪ajini-yo já tu'un jáni-de k̪á'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xáan-gá tiñu n̪i sá'a Jesús. Te nú cháa-yó ná in ná in, te ma k̪ánda ní ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni in̪i-ri. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA' A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espiritu Santo

¹ Teófilo, táta máni. Nuü tutú ja ní chaa núú-ná nì kastu'ún-ná taká tiñu nì sá'a Jesús, jíin taká tu'un nì stá'an-ya ondé kiví ní kejá'á-yá, ² te onde kiví ní tá'ú-yá tiñu jíin Espiritu Santo nuü taká apóstol, chaa nì kaji-ya. Te suni kiví-ún nì ndaa-ya kuá'an-ya ándiví. ³ Te nuü ní jinu nì ndo'o-ya, te jíin kuá'a tuní ío ndaa nì ndenda-ya chakú-ya núú cháa-ún jíiná'an-de. Te uü xiko kiví ní stá'an-ya máá-yá nuü-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de tu'un ñuu nuü tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tutú-de. Te nì tá'ú-yá tiñu nuü-dé ja má kúxio-de iní ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a nì keyu'u máá Táa-yo Dios. Te nì ka'an-ya jíin-de: A nì kajini so'o-ró já súan nì ka'an-rí jíin-ró. ⁵ Chì Juan, jandaa ja jíin ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíiná'an-ró, yaku-na kiví te kuanducha-ro jíin Espiritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa nì kakututú núu-yá, nì kajika tu'un-de-ya: Táta, te vina natá'ú tiñu chaa Israel iní ñuu máá-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te nì kachí-ya: Ma kúu kuni-ro kiví xí kuiá ja ní teta'an máá Táa-yo jíin tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a nì chaa Espiritu Santo siki-ro, yúan-na te nì in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-rí ní iní ñuu Jerusalén, ní iní ñuu Judea, jíin ñuu Samaria, jíin ondé nuü ndí'i ñuyívi. Achí-ya jíin-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándiví

⁹ Te nì ndí'i nì ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kándé'é-de, te nì ndaa-ya kuá'an-ya. Te nì chaa ñn vikó nu'ún ní jasü nuü-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándiví núu ndaa-ya kuá'an-ya, te nì chaa-ni uü tá'an chaa káñu'un sa'ma kuíjin, nì kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te nì kaka'an cháa-ún jíin-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró ichi ándiví. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándiví, suni súan ndii-ya nátu'un nì kajini-ro kuáno'on-yá ándiví. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jíin cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te nì kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká nátu'un kájika chaa judío ñn kiví ndétatú. ¹³ Te nì najaa koyo-de iní ñuu. Te nì kaka-de xiní ñn ve'e nuü káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jíin Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, ñn núú-ni ká'jin-de kájikan ta'u-dé, jíin sáva ñasí'í, jíin María náa Jesús, jíin taká ñani-ya. ¹⁵ Te ñn kiví ní jukuiñi Pedro nuü taká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayívi. Te nì ka'an-de: ¹⁶ Ñani jíiná'an-ró, nì skíkuu níni tú'un ká'an tutu íi já ní ka'an Espiritu Santo onde sáá jíin yú'u David tu'un Judas, chaa nì yoxnúú núú já ní kakatíin Jesús. ¹⁷ Te suu cháa-ún, nì yoso-dé jíin-yó. Te nì chindéé tá'an-de jíin-yó siki tú'un yá'a. ¹⁸ Chaa yúan, nì jaan-de ñn ñu'un jíin xú'ún ní nì in-dé siki tiñu ñáá nì sá'a-de. Te onde súkún te nì kanangava-de, te nì ndata sáva chíi-de. Te nì ndí'i jiti-de nì jichá. ¹⁹ Te nì jichá tu'un yá'a nuü taká ñayívi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yúan ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuü yú'u máá-i Acéldama, ja kuni ka'an: Ñu'un niñí. ²⁰ Chì súan yóso núú tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e sáni. Te ma kúnchaa ni ñn-i iní ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndíso-de, ná kúndiso inga chaa. Achí. ²¹ Núsáá te jinu ñu'ún já káji-yó ñn chaa ma'ñú taká chaa ja á ká'jin jíin-yó taká kiví ní jika máá Jito'o-yo Jesús jíin-yó, ²² te onde kiví ní skuánducha Juan, te onde kiví ní xndóo-ya yóo te nì ndaa-ya kuá'an-ya ándiví. Te chaa kaji-yó, ná kúu-de testigo jíin-yó já á nì nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te nì kajani-de uü tá'an chaa: José,

ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'ví-de, jíin Matías. ²⁴ Te ni kajikan ta'u-dé: Táta, máá-ní chī jiní-ní ndasa káa inī añú taká ñayivi. Núsáá te ja úu tá'an cháa yá'a, stá'an-ní ndé in-de ni kaji-ní, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chī Judas, ni sá'a-de kuachi, te ni kenda-de kua'an-de lugar máá-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ni kasá'a-de sortear. Te ni jungava-ni sikī Matías. Te ni nukoso-dé jíin uxí in-ga apóstol.

2

Kiví Pentecostés

¹ Te máá kiví Pentecostés ni ka'jin tútú in núu-ni-de. ² Te sánaa-ní te ni cháa in ndusu ichi ándiví nátu'un ní'in in tachī xáan, te ni skútú iní ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te ni kajini-de ja ní jichá nátu'un yáá ñú'un. Te ni jungoo sikī ná in ná in-de. ⁴ Te ndi'i-de, ni kukútu jíin Espíritu Santo. Te ni kaka'an-de sīin sīin yu'u, ndasa ni stá'an máá Espíritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñáyivi judío onde taká ñuu ñí ñúyivi. Te káchiñú'un-i Dios. ⁶ Te ja súan ni ni'in, te ni kataka ñayivi kuá'a. Te ni kuñáá iní-i, chī ná in ná in-i, ni kajini so'o-i káka'an-de yu'u máá-i. ⁷ Te ni kanaa iní-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká cháa káka'an yá'a náun. ⁸ Ndasá kúu núsáá. Chī ná in ná in-yó, kájiní so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jíin. ⁹ Chī cháa onde ñuu Parto jíin ñúu Media jíin ñúu Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó onde ñuu Mesopotamia, jíin ñúu Judea, jíin ñúu Capadocia, jíin ñúu Ponto, jíin ñúu Asia. ¹⁰ Suni onde ñuu Frigia jíin ñúu Panfilia, jíin ñúu Egipto jíin ndáñúu África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo onde ñuu Roma jíká vai-yó. Te suni ío sava cháa ni naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni cháa ñuu Creta jíin cháa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kájiní so'o-yó já jíin yú'u máá-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi iní-i kánde'é-i. Te káka'an-i jíin tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáá, áchí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, áchí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñáyivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jíin uxí in-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jíin-i: Níi, cháa judío, jíin taká níi cháa káxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndi'i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'in-ní tu'un ná ká'an-ná jíin-ní. ¹⁵ Chī cháa yá'a, tú kánajini-de nátu'un kájiní iní-ní, chī sáá ká'in jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un ni ka'an Joel cháa ni jani tu'un Dios onde sáá: ¹⁷ Achí Dios: Kiví sándi'i-na te kachá nuu-ri Espíritu-ri sikī taká ñayivi. Te se'e yí-ro jíin sé'e sí'i-ro, kani-i tu'un-ri. Te cháa súchí jíná'an-de jíin cháa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandaa ja kiví-ún te kachá nuu-ri Espíritu-ri sikī mozo-ri, kúu cháa kúu ña'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu onde ándiví. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jíin ñú'un jíin yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vásá jáa kiví máá Jító'o-yo. Kiví ká'nu, kiví stá'an ndijin-ya máá-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñayivi ká'an nda'ú jíin máá Jító'o-yo onde jíin sí'ví-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi cháa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máá Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a ni kuu-ya núu Dios. Te nuu máá-ní ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jíin kuá'a tuni. Te ni kakee nuu-ní ni kánde'é-ní ja súan ni sá'a-ya onde jíin Dios. Te suni súan kájiní taká-ní. ²³ Ko níi, ni kanachi'i-ní-ya ndá'a cháa ñáá. Te ni kaja'ni-dé-ya jíká cruz. Te jíin tiempo, a ni jiní Dios ja súan sá'a-ní núu, chī súan ni teta'an-ya. ²⁴ Ko ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te ni janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, chī tú ní kúu kendo-ga Jesús iní nda'a kué'e kuu-yo. ²⁵ Chī David, ni ka'an-de tu'un-ya: Ni jiní-ri nuu máá Jító'o-ri, ja nené kánchaa-ya jíin-ri. Chī kánchaa-ya íchi ndává'a-ri, náva'a ma yú'u-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusii iní añú-ri. Te ni nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetatú yiki kúñu-ri, te kuñukuu iní-ri. ²⁷ Chī ma skéndo-ní añú-ná iní lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ii. ²⁸ Ni stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná ichi kúchaku-ná. Te kiví kúnchaa-ná jíin-ní te kusii xáan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Náni jíná'an-ní, ná kachí kají-ná nuu-ní tu'un David tatá ñúu-yo. Chī ni ji'i-de. Te ni yuji-de. Te ve'e añú-de kánchaa jíin-yó

ondé vina. ³⁰ Chi cháa n̄ jani tu'un Dios n̄ kuu-de. Te n̄ jini-de ja ní ka'an téyí-yá jíin-de ja núu-dé, cuenta chíi tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'ú-yá tiñu. ³¹ Te ya'á ní jini-de jíin tiempo, n̄ kastu'ún-de ja náchaku Cristo, chí añú-ya, tú ní kéndoo in̄i lugar nd̄iyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, n̄ nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájin̄i-yo já chakú-ya. ³³ Te n̄ ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te nátu'un n̄ keyu'u máá Táa-yo, te onde nuu máá-yá, n̄ ni'in Jesús Espiritu Santo. Te n̄ jacha nuu-ya nátu'un kánde'é-ní te kájin̄i so'o-ní vina. ³⁴ Chí David, tú ní ndáa-de andívi. Ko n̄ ka'an-de: Máá Tatá Dios, n̄ ka'an-ya jíin Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-rí cháa kájin̄i u'u róo, kuu-de teyu kúxndíi ja'a-ro, áchí. ³⁶ Te ná kuní ndaa ndivii ñáyivi Israel ja Dios, n̄ jani-ya máá Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa n̄ kaja'ni-ní máá-yá jika cruz, te suni máá-yá kúu Cristo. Achí Pedro jíin-i. ³⁷ Te súan n̄ kájin̄i so'o-i tu'un yá'a. Te n̄ kanata'u'u in̄i añú-i. Te n̄ kaka'an-i jíin Pedro jíin sáva-ga apóstol: Ñáni jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, áchí-i. ³⁸ Te n̄ kach̄i Pedro jíin-i: Nakani in̄i-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jíin sí'ví máá Jesucristo náva'a koo tuká'nu in̄i nuu kuáchi-ní. Te kuá'a-ya Espiritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chí nuu máá-ní jíin núu sé'e-ní, súan n̄ keyu'u-yá. Te suni súan n̄ ka'an-ya núu táká ñáyivi káxiukú jíká, nuu násaa-i ja máá Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-ya. ⁴⁰ Te Pedro, jíin kuá'a-gá tu'un súan, n̄ ka'an ndaa-de. Te n̄ ka'an n̄ in-de jíin-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú táká ñáyivi ñáá yá'a, áchí-de. ⁴¹ Te n̄ kajatú'ún sáva-i tu'un n̄ ka'an-de. Te n̄ kajanducha-í. Te kivi-ún n̄ ndea-ga-i nátu'un un̄i mil ñáyivi. ⁴² Te n̄ ka'in̄i n̄ in-i sik̄i tú'un kástá'an apóstol, n̄ kandatú'ún in̄i núu-de, n̄ kasákuáchí-de staa. Te n̄ kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te nd̄i'í ñáyivi, n̄ kayu'ú-i. Te cháa apóstol, n̄ kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tuní. ⁴⁴ Te taká ñáyivi kákandija, káxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te n̄ kaxikó-i taká ndatíñu-i, jíin táká ve'e-i. Te n̄ kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jíinu ñú'ún in̄i in̄-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kája'an tútú-i ve'e ii. Te kasákuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, s̄i ní ka'io in̄i añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñáyivi ñúu-ún, n̄ kaka'an jíñú'ún jíin-i. Te ndita'an kivi ní kaku sava-ga ñáyivi ní sá'a máá Jító'o-yo. Te n̄ kandujíin-i jíin tíku'n̄i kándija-ún.

3

Ja ní nduva'a cháa rengo

¹ In̄i kivi te n̄ kakaa Pedro jíin Juan, kája'an-de in̄i ve'e ii. Chí máá hora ka'un̄i aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i in̄i cháa rengo onde kivi ní kaku-de. Te cháa-ún, ncháa-de ndita'an kivi yúxé'é vé'e ii nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñáyivi kivi koyo in̄i ve'e ii yúan. ³ Te cháa-ún, n̄ jini-de nuu Pedro jíin Juan, ja kuá'ivi-de in̄i ve'e ii. Te n̄ ka'an nda'ú-de jíin-de ja ná kuá'a-de in̄i caridad. ⁴ Te Pedro jíin Juan, n̄ kande'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te n̄ kaka'an-de jíin-de: Yá'a nde'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máá cháa-ún, ndatu tu'a-de, jáni in̄i-de ni'in-dé yakú na jíin núu Pedro jíin Juan. ⁶ Te n̄ kach̄i Pedro: Tú ñáva'a-ri plata ni oro. Ko ja ñáva'a-ri, yúan kuá'a-ri nuu-ro. Jíin sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te n̄ tin-de ndavá'a cháa-ún. Te n̄ xndúkuiñi-de cháa. Te ja'a-dé jíin sukún já'a-dé, n̄ kanduva'a-ni. ⁸ Te in̄i n̄ kanda-ni-de. Te n̄ ndukuiñi-de. Te n̄ jika-de. Te n̄ kivi-de jíin Pedro jíin Juan in̄i ve'e ii, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te n̄ kájin̄i taká ñáyivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te n̄ nakun̄i-i nuu-dé ja máá cháa jikán caridad yuxé'é vé'e ii ja nání hermosa kúu-de. Te n̄ kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄ kayu'ú-i, chí kájin̄i-i ja súan n̄ ta'an cháa-ún. ¹¹ Te cháa n̄ nduva'a-ún, nini tin-de Pedro jíin Juan, te n̄ kataka-ni ñáyivi núu-dé in̄i corredor ja nání Salomón. Te n̄ kakee nuu-í kánde'é-i. ¹² Te n̄ jini Pedro ja

súan kúu. Te n̄i ka'an-de jíin ñáyivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kánde'é-ní tiñu yá'a. Naja kánde'é-ní nuu-ná. Kájani iní-ní ja cháa va'a kákuu-ná xí ío fuerza iní-ná náva'a nakaka cháa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máa Dios Abraham, jíin Isaac, jíin Jacobo, máa Dios, Táa-yo, n̄i nduñá'nu Se'e-ya Jesús n̄i sá'a-ya, te n̄i kanastúu-ní Jesús, te n̄i kanakuxndíi-ní I'a-ún jíto nuu Pilato, vasa sía cháa-ún-ya kuní-de núú. ¹⁴ Ko máa-ní, n̄i kaské'ichi-ní I'a ii, I'a ndoo. Te n̄i kajikan-ní ñin cháa já'ni ndíyi sía Pilato. ¹⁵ Te n̄i kaja'ni-ní máa Jíto'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, n̄i naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máa-ná kákuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájini-ní cháa yá'a te kánakuni-ní-de. Te n̄i kandíja-de Jesús jíin sí'ví-yá, te ja yúan ní nasáva'a-ya-dé. Ch̄i kándíja-de-ya, te yúan ní nduva'a ii cháa yá'a nátu'un kájini máa-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jiní-ná ch̄i sik̄i já tú ní káju'ku'un iní-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan n̄i kasá'a cháa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jíin kivi, n̄i kajani cháa tu'un onde sáa ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jíin ndása ndo'o Cristo. Te vina a n̄i skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva iní-ní, te ná nákani iní-ní jíná'an-ní núsáa, náva'a ná ndá'va taká kuachi-ní, te cháa kivi já ndusi iní-ní sá'a máa Jíto'o-yo. ²⁰ Náva'a táji Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un n̄i sánda-ya já kúu ní onde sáa. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndoo-ya onde andívi, onde kivi ndújáa taká ndatiñu, nátu'un n̄i kaka'an cháa ndoo n̄i kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Ch̄i Moisés, n̄i ka'an-de jíin táa-yo: Máa Tata-ro Dios, ku'a-ya ñin cháa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de ma'ñú taká ñani-ro nátu'un n̄i kenda-ri. Te ná chú'un iní-ro tú'un ka'an cháa-ún nú ñaún ndi'i tu'un ka'an-de jíin-ro. ²³ Te nú ndé cháa tú kuní-de chu'un iní-de tu'un ka'an cháa kani tu'un-ún, te naa íi-dé ma'ñú taká-ga ñáyivi, áchí Moisés. ²⁴ Te taká cháa n̄i kajani tu'un, onde kivi ní kii Samuel te níi-ga onde vina, suni n̄i kajani-de tu'un ja kii kivi yá'a. ²⁵ Máa-ní kákuu se'e cháa n̄i kajani tu'un-ya jíin sé'e sik̄i contrato n̄i sánda Dios jíin táa-yo. Te n̄i ka'an-ya jíin Abraham: Onde ch̄i tata-ro kenda ja kéndoo ndatu taká se'e ñuyivi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, n̄i naschakú-ya Sé'e-ya. Te n̄i táji-yá Se'e-ya, te n̄i kii-ya nuu máa-ní xna'an-ga, náva'a chaxio-ya-ní nuu taká kuachi-ní. Yúan-na te kendo ndatu-ní.

4

Ja ní kakatiñ-de Pedro jíin Juan

¹ Te nini káka'an-de jíin ñáyivi-ún, te sutu, jíin já kúñá'nu iní ve'e ii, jíin saduceo, n̄i chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xaan iní ja kástá'an apóstol nuu ñáyivi, ja kájani-de tu'un Jesús ja á n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te n̄i kakatiñ-ún-de. Te n̄i kachindee-de iní vekaa onde kivi xían-ún, ch̄i a n̄i ini. ⁴ Ko kua'a xaan ñáyivi ní kajini so'o-i tu'un n̄i kaka'an cháa apóstol. Te n̄i kakandíja-i. Te n̄i jinu nátu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kivi xían-ún, te cháa kákuñá'nu nuu máa-i, jíin cháa n̄i kayii, jíin cháa káchaa tutu, n̄i kandutútú-de iní ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni n̄i kandutútú-de jíin máa sutú ñá'nu-ga Anás, jíin Caifás, jíin Juan, jíin Alejandro, jíin taká-ga ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te n̄i kajani-ún-de ma'ñú. Te n̄i kajika tu'un-de: Na jíin fuerza, xí na jíin sí'ví kásá'a-ró tiñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, ch̄i n̄i kútú-de jíin Espíritu Santo, te n̄i kachi-de jíin cháa-ún: Níi cháa kákuñá'nu iní ñuu, jíin níi cháa n̄i kayii nuu ñúu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náa sik̄i ñin tiñu va'a n̄i kasá'a-ná jíin ñin cháa kú'u yá'a nú ndasa n̄i nduva'a-de, ¹⁰ núsáa te máa-ní jíin taká ñáyivi ñúu Israel, ná júku'un iní-ní ja jíin sí'ví máa Jesucristo ñuu Nazaret n̄i nduva'a cháa kándii nuu-ní yá'a. Te suu I'a-ún n̄i kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko n̄i nachaku-ya má'ñú ndíyi n̄i sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kaské'ichi níi, cháa káchutá'an ve'e. Te yuu-ún, máa yuu ndiso fuerza jiki kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóo, ch̄i túu inga sí'ví nání ni ñin cháa ío iní ñuyivi yá'a ja kúu nama taká ñáyivi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te n̄i kajini ja tú káyu'ú Pedro jíin Juan káka'an-de. Te a kájini ja tú tu'a va'a-de, ch̄i tú ní kájika-de escuela.

Te ni kánaa iní kánde'é núu-dé. Te ni kajuku'un ini ja ní kajika-de jíin Jesús. ¹⁴ Te kánde'é núu cháa ni nduva'a-ún, kándichi-de jíin Pedro jíin Juan. Te tú ní kákuu kuti xndió káni ni in tu'un. ¹⁵ Ko ni katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máá jíná'an. ¹⁶ Te ni kaka'an: Ndasá sá'a-yó jíin cháa yá'a núsáá. Chi jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu táká ñayivi ñúu Jerusalén ja súan ni kasá'a-de in tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a ki'in nuu táká ñayivi, te ná ká'an xa'an-yo núu-dé ja má kachí kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní in ñayivi, áchí. ¹⁸ Te ni kanakana xini-dé. Te ni katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ni in tu'un jíin sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ni kaka'an Pedro jíin Juan: Tava máá-ní cuenta te nú jata'an ini Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máá-yá. ²⁰ Chi nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jíin já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, ni kaka'an xa'an núu Pedro jíin Juan, te ni sía-de kua'an-de, chi tú ní káni'in kúti modo xndó'o Pedro jíin Juan, chi káyú'ú kájito ñayivi, chi taká-i, kanakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chi cháa ni nduva'a jíin tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uú xiko kuiá ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'ni kándíja

²³ Te ni kakaku-de kája'an-de. Te ni najakoyo-de nuu tá'an-de. Te ni kanakani-de taká tu'un ni kaka'an sutu ñá'nu jíin cháa ni kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan ni kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te in jinu-ni ni kaka'an jaa-i jíin Dios: Táta, máá-ní kúu Dios ni sá'a andívi, ñuyivi, mar, jíin táká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jíin Espíritu Santo ni ka'an-ní jíin yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chi ni ka'an-de: Naja kákiti in ñayivi, te naja kanakani sáni in-i. ²⁶ Ni kataka cháa kákuu rey ñuyivi jíná'an-de. Te cháa kákuñá'nu-ún, ni kakutútú-de. Te in-na ni kandonda-de sikí máá Tatá Dios jíin sikí Cristo-ya. ²⁷ Chi Herodes jíin Poncio Pilato jíin cháa sín nación jíin ñayivi ñúu Israel, ni kakutútú ndíja-de in ñuu yá'a, ni kandonda-de sikí Sé'e ii-ní Jesús, I'a ni jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíñu ni teta'an máá-ní, jíin já ní kunda in-ní onde sáá. ²⁹ Te vina, Táta, nde'é-ní ndasa káka'an xa'an-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te ku'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé in-ná kani-ná tu'un máá-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu. Te taká yúan ná kúu jíin sí'ví máá Sé'e ii-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan ni kajikan ta'u-í. Te nuu ká'in tútú-i-ún, ni taan. Te ndí-i, ni kakútú-i jíin Espíritu Santo. Te ni kachundéé in-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a káandíja, chi jíin iní jíin añú-i ni kanduu in núu-i. Te tú ni in-i ní káka'an-i ja máá-i xín in ndatíñu. Chi taká ndatíñu, ni kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyí xa'an kájani ndaa apóstol tu'un ndasa ni kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno ni kuu tu'un luu Dios in-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándi'i ni in-de, chi taká cháa káxiin ñú'un, xí vé'e, ni kaxikó-de, te ni kákinchaka-de xu'ún, ³⁵ te ni kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol ni kasaka-dé nuu in in tá'an-de ndasa kájino ñú'ún máá-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháa-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuní ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ Ni xikó-de in ñu'un-dé. Te ni kinchaka-de xu'ún. Te ni chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Sikí Ananías jíin Safira

¹ Ko in cháa nání Ananías jíin ñásí'i-de Safira, ni kaxikó-de in ñu'un. ² Te ni janchaa-de sava xu'ún. Te suni jiní ñásí'i-de ja súan ni sá'a-de. Te ni kinchaka-de yaku-ni. Te ni chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te ni ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás iní añú-ro já xndá'ú-ro Espíritu Santo núu. Chi ni janchaa-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máá-ró xín núu. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máá-ró

ñú'un núú. Naja ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, áchí-de. ⁵ Te súan nì jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te nì ndua-ni-de. Te nì jì'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, nì kayu'ú xaan-í. ⁶ Te nì kandukuiñi cháa súchí. Te nì kaxndánuu-de ndiyi-ún, te nì kakiñi'in-de-i yata vé'e. Te nì kachiyuji-de-i. ⁷ Te nì kunúu, nátu'un unì hora. Te nì jaa ñasí'i-de nì kivi-ña vé'e-ún. Te naún jiní máa-ña ja súan nì kuu. ⁸ Te Pedro, nì jika tu'un-de-ña: Kastu'ún núu-rí. Nì xikó-ró ñú'un-ún in tanto súan xí túu. Achí-de. Te nì kachi-ña: Jaan, in súan nì kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, nì ka'an-de jíin-ña: Naja ní skétá'an-ró tú'un ja koto nchaa-ro Espiritu máa Tatá Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo cháa nì kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róo ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te nì ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te nì jì'i-ni-ña. Te nì ndivi koyo cháa súchí-ún. Te nì kajini-de ja á nì jì'i-ña. Te nì kakiñi'in-de-ña, te nì kachinduji-de-ña xín yíi-ña. ¹¹ Te ndivii tikunì kándija jíin taká ñayivi ní kajini tu'un tiñu yá'a, nì kayu'ú xaan-í.

Kua'a tíñu ñá'nu jíin tuni nì kasá'a apóstol

¹² Te cháa apóstol, nì kasá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tuni jito nuu ñayivi. Te in ká'nu-ni kándutútú-de inì corredor Salomón. ¹³ Ko tú ní chundéé iní nì in-i ketá'an-i jíin-de. Ko ñayivi, ví'i-gá nì kajatú'ún-i-de. ¹⁴ Te ñayivi ní kaxandija nuu máa Jító'o-yo, ví'i-gá nì ndea-i, kúu cháa kúu ña'an, kua'a xaan-í. ¹⁵ Te nì kaxinchaka-de kua'a ñayivi kaku'u. Te nì kaxin-de-i inì ya'ya kanda-i nuu jito jíin núu yúu, náva'a nú vai Pedro sanaa jinú vasté máa káti-dé sikí-í. ¹⁶ Te suni taká ñayivi núu yani-ún, nì kataka kua'a-í inì nuu Jerusalén, nì kaxinchaka-í ja kaku'u jíin já káta'an tachi kini. Te ndi-i-ún, nì kanduva'a jina'an.

Ja ní kachindikin-i Pedro jíin Juan

¹⁷ Yúan-na te nì kaxukuásún iní sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja kachiñú'ún sikí saduceo, te nì kaxondanda. ¹⁸ Te nì kaxatíin-ún cháa apóstol. Te nì kaxaan-dé inì vekaa nuu. ¹⁹ Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yuxé'é vekaa-ún. Te nì kiñi'in ya-dé jina'an-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: ²⁰ Kuá'an, te kuiñi-ró iní ve'e ii. Te yúan kani-ró taká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku-i vida jáa yá'a. Achí-ya. ²¹ Te nì kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te nì kivi koyo-de inì ve'e ii. Te nì kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kastá'an-de, te nì chakoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te nì nastútú-de cháa junta jíin cháa nì kayii inì nuu Israel. Te nì táji-de ndajá'a kuáki'in-de cháa-ún inì vekaa. ²² Ko nuu ní jakoyo cháa kakuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní kani'in-dé apóstol. Te nì kanaxió kava-de. Te nì kastu'ún-de tu'un yá'a: ²³ Jandaa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'jin cháa kándito-ún ichi yuxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti naún cháa ní kajini-ná nuu. Achí-de. ²⁴ Te cháa kúñá'nu inì ve'e ii jíin sutu ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, nì kaxejá'a-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. ²⁵ Ko nì jaa in ñayivi. Te nì kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Cháa nì kaxaan-ní vekaa, ká'jin-de inì ve'e ii. Te kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-i. ²⁶ Yúan-na te nì kaja'an cháa kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jíin apóstol, chí káyu'ú-de kábito-de ñayivi já kuá'a-i yuu xini-dé. ²⁷ Te nuu ní jaa-de jíin apóstol, te nì jani-de cháa-ún inì municipio. Te sutu ñá'nu, nì xndichí-ún: ²⁸ Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un cháa jian. Ko vina chí ní nuu Jerusalén nì xndea-ro sá'an-ro. Te kaxuni-ro cháa-ró niñi cháa jian sikí-rí jina'an-ri, áchí. ²⁹ Ko Pedro jíin apóstol, nì kaxaan-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu taká cháa. ³⁰ Máa Dios ndiyi táa-yo, nì naschakú-ya Jesús, I'a nì kaja'ni máa-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a nì nduñá'nu-ya kanchaa-ya ichi ndává'a Dios. Te nì nduu-ya I'a tá'ú tíñu jíin I'a nama yóo, náva'a nakani inì ñayivi núu Israel te koo tuká'nu inì-ya núu taká kuachi-i. ³² Te máa-ná jíin Espiritu Santo, kakuu-ná testigo máa-yá nuu taká tu'un yá'a. Chí já'a Dios Espiritu-ya núu taká ñayivi kaxandatu nuu-yá. Achí-de. ³³ Te máa-ún, súan nì kajini so'o tu'un yá'a. Te nì kakiti xaan iní. Te ka'ni-ún-de kaxuni núu. ³⁴ Ko ío in maestro ley, nani-de Gamaliel. Te kúu-de cháa fariseo. Te taká ñayivi, kajatú'ún-i-de. Te nì

ndukuiñi-de nuu junta. Te ni tá'ú-de tiñu ná kúxio núu cháa apóstol. ³⁵ Te ni ka'an-de jíin: Róo cháa ñuu Israel, kani va'a ini-ro te nú naún kákuni ro sá'a-ró jíin cháa yá'a. ³⁶ Chi onde sáa ní ndonda Teudas, te áchí-de ja cháa téyíí kúu-de. Te ni kataka-i nuu-dé nátu'un kuun ciento cháa. Te ni ji'i-de ni sá'a sava-ga cháa. Te taká ja ní kajandatu tu'un ni ka'an-de, ni kajicha nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutútú xini, te ni ndonda Judas cháa ñuu Galilea. Te ni jaka-de kua'a ñáyivi kuángoyo yata-dé. Te suni ni naa cháa-ún. Te taká ñáyivi ní kajandatu nuu-dé, ni kajicha nuu-i kája'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro cháa yá'a. Sía-de ná kí'in-de. Chi nú onde chi ñáyivi vái tu'un yá'a xí tiñu yá'a, te naa íi. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Chi sánaa te natuu ja jíin Dios kájata'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te ni kajatú'ún tú'un ni ka'an Gamaliel. Te ni kakana xini cháa apóstol. Te ni kaskúun yunu xii sukun-dé. Te ni ka'an xaan núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jíin sí'ví Jesús. Te ni kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máa apóstol, nuu junta ni kenda koyo-de kája'an-de, kákusií ini-de ja ní jatu'un-ya kándo'o-de siki sí'ví-yá. ⁴² Te ini ve'e ii jíin taká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia cháa kuatíñu

¹ Te ni ndea kua'a cháa káskuá'a. Te in kivi, te cháa ñuu Grecia, ni kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, chi tú ní téta'an in núu-de staa kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máa uxí uu apóstol, ni kanastútú-de taká cháa káskuá'a, te ni kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máa-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usiá tá'an máa-ró, cháa va'a, cháa ndichí, cháa káñu'un chítú Espiritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tiñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jíin já kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un ni ka'an-de, ni kajata'an ini ñáyivi kuá'a-ún. Te ni kakaji-i Esteban, cháa kándija va'a kúu-de. Te ñu'un chítú-de Espiritu Santo, jíin Felipe, jíin Prócoro, jíin Nicanor, jíin Timón, jíin Parmenas, jíin Nicolás, cháa ni naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká cháa yá'a, ni kajani-i nuu cháa apóstol. Te ni kajikan ta'u-dé te ni kaxndée-de nda'a-dé xini cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios ni jika kua'an. Te cháa káskuá'a, ni kandeá xaan-dé ini ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú ni kajatú'ún, te ni kakandija.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, ni chítú ndii-de jíin fuerza, te ñúkúun ní sá'a-de tiñu ñá'nu xaan jíin tuni nuu taká ñáyivi. ⁹ Te ini ve'e sinagoga ni kandonda yaku cháa, cháa libertino, jíin cháa ñuu Cirene, jíin cháa ñuu Alejandría, jíin cháa ñuu Cilicia, jíin Asia, ni kastátá'an jíin Esteban. ¹⁰ Ko tú ní kákundéé jíin-de, chi ndichí-de, te suni ni ka'an-de jíin fuerza máa Espiritu. ¹¹ Yúan-na te ni kaská'an yaku cháa ja ní kaka'an: Ni kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban siki Moisés jíin siki Dios, áchí. ¹² Te súan ni kaská'an-ún ñáyivi, jíin cháa ni kayii, jíin cháa káchaa tutu. Te ni kajinu yuán siki-dé, te ni kakatiin-ún-de kuángoyo jíin-de onde nuu junta. ¹³ Te ni kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndiva'a-de siki vé'e ii yá'a jíin siki ley. ¹⁴ Chi ni kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e ii yá'a, te nasama-de taninu ni xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja kaxiukú ini municipio, ni kandakoto nuu-dé, te ni kajini ja jito nuu-dé nátu'un nuu in ndajá'a ándiví.

7

Tu'un ni jani ndaa Esteban

¹ Te máa sutú ñá'nu-ga, ni ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máa-de, ni ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máa Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, ni kenda-ya núu táa-yo Abraham ná ni kanchaa-de ini ñuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de

kunchaa-de iní ñuu Harán núú. ³ Te nī ka'an-ya jíin-de: Kenda iní ñuu-ro jíin má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro iní ñuu ja stá'an-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te nī kenda-de iní ñuu Caldea. Te nī kanchaa-de iní ñuu Harán. Te yúan nī jī'í táa-de. Te nī sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu káxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté in tí'li. Ko nī keyu'u-yá ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jíin núu táká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáá. ⁶ Te súan nī ka'an Dios jíin-de: Tata-de kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuun ciento kua kua tíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te nī ka'an Dios: Ko máá-rí, ndonda-ri siki ñúu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú nī kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te nī sá'a-ya contrato jíin-de jíin tuni ja xití ndúu-de. Te se'e Abraham nī kuu Isaac. Te nī xiti ndúu-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac nī kuu Jacob, te se'e Jacob nī kuu ndí'uxí uu máá tata ñúu. ⁹ Te taká tata ñúu-ún, nī kakukuásún iní-de. Te nī kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios nī jika-ya jíin-i. ¹⁰ Te nī nama-ya-í nuu táká tundó'o nī ta'an-i. Te nī kundichí-i. Te Faraón, chaa kuu rey ñuu Egipto, nī kusii iní-de jíin-i nī sá'a-ya. Te nī chaa-de gobernador siki José. Te José, nī tá'u-de tiñu nuu ñúu Egipto jíin núu vé'e Faraón. ¹¹ Te nī kii in tama xaan ní ñúu Egipto jíin ní ñúu Canaán. In tundó'o xaan ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te nī jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te nī táji-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta in. ¹³ Te ja vuelta uu, nī kanakuni ñani José nuu-dé ja máá-de kuu. Te suni nī stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, nī táji-de chaa kaja'an ja ní kana-de xini táa-de Jacob kii-de jíin táká tá'an-de. Ío uní xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan nī kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan nī jī'í-de jíin táká tata ñúu-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, nī kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te nī kayuji-de iní ve'e añu ja jíin plata nī jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko nī kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, nī ndea-i. Te nī kukua'a-í iní ñuu Egipto. ¹⁸ Te nī kuu kua. Te nī nukuiñi inga rey iní ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, nī xndá'ú-de ñayivi ñúu-yo, nī sándiva'a-de jíin táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kua-ún nī kaku Moisés. Te nī kusii iní Dios jíin-i. Te uní yoó ní ja'nu-i iní ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, nī skána-ña-í. Te nī naki'in sesí'í Faraón-ún-i. Te nī skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máá-ña. ²² Te nī kutu'a Moisés taká tu'un ndichí ñúu Egipto. Te ñá'nu xaan ní kuu-de jíin táká tu'un ká'an-de jíin táká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úu xiko kua-de, te nī kusii iní-de kinde'é-de taká ñani-de ja kaku se'e Israel. ²⁴ Te nī jini-de nuu in chaa Egipto ja sándiva'a jíin in chaa Israel. Te nī stují-dé chaa Egipto-ún, te súan nī nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máá-de, jáni iní-de ja júku'un iní taká ñani-de ja Dios nī táji-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máá ñani-de, tú ní káju'ún kuti iní. ²⁶ Te inga kivi xian-ún, suni nī jini-de nuu úu chaa kajatá'an. Te nī ja-de. Te nī ka'an-de jíin já ná júkuiñi: Súchi, naja kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Chi ñani-ro kanakuni tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máá chaa já'a ta'u tá'an-ún, nī chujiki-de Moisés. Te nī ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró te sánda-ro tíñu-ri jíná'an-ri. ²⁸ Te suni kuni-ro ká'ni-ro rúu nátu'un nī ja'ni-ro chaa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jíin Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a nī jini so'o Moisés. Te nī jinu-de kua'an-de. Te jíká ní nchaa-de onde ñuu Madián. Te yúan nī skáku ñasí'í-de uu se'e yí. ³⁰ Te nī jinu tuku uu xiko kua. Yúan-na te in ndajá'a ándiví, nī kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yuku Sinaí, má'ñú in yuku kayu yáá ñú'un nī kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jini-de ñu'un-ún. Te nī kandita-de náva'a kuni-de nuu. Te nī ka'an máá Tata-yo Dios jíin-de: ³² Máá-rí kuu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chundéé iní-de ndé'é-de nuu. ³³ Te máá Tata Dios, nī kachi-ya jíin-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Chi nuu kandi-ro jián, ñu'un íi kuu. ³⁴ A nī jini-ri ja sé'e-ri ká'in-i iní ñuu Egipto, xaan kándo'o-i. Te suni jini so'o-ri ja kánde'e nda'ú-i. Te nī kuun-ri vai-ri ja náma-ri-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáá. Te ná táji-rí róo ki'in-ro onde ñuu Egipto. Achí-ya jíin-de. ³⁵ Núsáá te Moisés yá'a, vasa a

n̄i kaské'ichi-i-de te vasa n̄i kaka'an-i: Ndéja ní jani róó ja kúñá'nu-ró sikí-rí, te sánda-a-ro tíñu-ri, n̄i achí-i jíin-de. Ko Dios, n̄i tájí-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuu-í te nama-de-í. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni n̄i chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te cháa yá'a, n̄i ndiñi'in-de-i jíná'an-i in̄i ñuu yúan, te n̄i sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jíin táká tuni in̄i ñuu Egipto, jíin núu mar kuá'á, jíin núu ñú'un té'é, uu xiko kuia. ³⁷ Cháa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jíin táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ñn cháa kani tu'un máá Tatá-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'ín-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Cháa-ún kúu cháa n̄i kandee jíin tíku'n̄i ndiyi táa-yo ondé nuu ñú'un té'é. Te n̄i ka'an ñn ndajá'a-ya jíin-de xin̄i yúku Sinaí, te n̄i ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te n̄i jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuni-de kuandatu-de nuu cháa-ún, chí sasua n̄i kaské'ichi-de cháa. Te n̄i kakusñn in̄i-de, no'on-de ñuu Egipto kákuni-de núú. ⁴⁰ Te n̄i kaka'an-de jíin Aarón: Sáva'a tin̄i-ro I'a ná kúxnúú núu-yo. Chí cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo in̄i ñuu Egipto vai-yó, tú kájin̄i-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te n̄i kasá'a-de ñn chelu. Te nuu ndosó-ún n̄i kasoko-dé kiti. Te n̄i kakusñ in̄i-de jíin tíñu n̄i kasá'a-de jíin ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, n̄i kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te n̄i xndóo-ya-dé ná kuátíñu-de nuu tíñuú xíní ándíví, nátu'un yóso núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa: Róo ñayivi Israel, a n̄i kaja'ni-ro kiti núu-rí uu xiko kuia nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, chí sasua n̄i kajani-ró vé'e kuii ndosó Moloc jíin tíñuú xíní máá Renfán, ndoso ja ní kasá'a máá-ró já chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-ri róo ki'in-ro onde yata ñúu Babilonia, áchí-ya. ⁴⁴ Ndiyí táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un n̄i tá'ú Dios tíñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra n̄i jini-de. ⁴⁵ Sáa chí jíin fuerza Dios n̄i kaskúnu ndiyi táa-yo ñayivi ñn nación ja ní katñn máa-i ñuu yá'a. Yúan-na te jíin Josué n̄i kivi koyo-de in̄i lugar máa-i, n̄i kakinchaka-de ve'e ñii-ún n̄i kendo yá'a onde kivi David. ⁴⁶ Te David, n̄i kusñ in̄i Dios jíin-de. Te n̄i jikan-de ja ná sáva'a-de ñn ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, n̄i sá'a-de ñn ve'e máa-ya. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháa-ya in̄i ve'e kásá'a cháa, nátu'un n̄i ka'an cháa jáni tu'un-ya onde sáa: ⁴⁹ Andíví kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tíñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndí ja'a-rí. Ndasá koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáa. Xí ndénu kúu nuu ndétatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-ri ndatíñu yá'a, áchí máá Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákujá'a in̄i-ní. Tú kákandija in̄i añú-ní te xaan só'ó-ní. Chí nene kájasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un n̄i kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'án. ⁵² Ió ñn cháa n̄i kajani tu'un-ya onde sáa ja tú ní káchindik̄in táa-ní-de náún. Chí táa-ní, a n̄i kaja'ni-dé cháa kájan̄i tu'un ja kii máá I'a ndaa núú. Te I'a-ún, a n̄i kanastúu-ní-ya te n̄i kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máá-ní, tú ní kaskíkuu-ní, vasa ndajá'a máa-yá, n̄i kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a n̄i kajini so'o. Te n̄i kata'u'u in̄i. Te kánakaji ñii yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máá Esteban, n̄i kútú-de Espiritu Santo. Te n̄i ndakoto-de ichi ándíví. Te n̄i jini-de ja ndíi ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándii-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te n̄i ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andíví. Te ndé'é-rí nuu máá Sé'e cháa kándii-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kakana kó'ó. Te n̄i kájasu so'o. Te ñn jinu-ni n̄i kandonda vaá sikí Esteban. ⁵⁸ Te n̄i kákiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u ñúu. Te n̄i kaskána tikachí. Te n̄i kaja'a yuu xiní-dé. Te ñayivi kándé'é, n̄i kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a ñn cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xiní Esteban, te n̄i ka'an ndá'ú Esteban jíin máá Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i jukuiñi jíi-de. Te n̄i ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a sikí-í jíná'an-i, áchí-de. Súan n̄i ka'an-de tu'un yá'a, te n̄i jii-ni-de.

8

Ja ní chindik̄in Saulo tíku'n̄i kándija

¹ Te Saulo, n̄i jatú'ún-de ja ní jii Esteban. Te kivi-ún n̄i kejá'á káchindik̄in xaan-í tíku'n̄i kándija in̄i ñuu Jerusalén. Te tíku'n̄i-ún, n̄i kajicha nuu-i kaja'an-i ñí ndáñúu Judea jíin

ndáñúu Samaria. Ko chaa apóstol chi túu. ² Te chaa káchiñú'ún Dios, ni kajachinduji-de Esteban. Te ni kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, chi xnáa-dé tikuní kándíja kuní-de. Te kivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de chaa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios ini ñuu Samaria

⁴ Te taká ñayivi ní kajicha nuu-ún, kaja'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, ni kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan ni jani-de tu'un Cristo nuu ñayivi. ⁶ Te taká ñayivi-ún, ni kachu'un ini-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te ni kajini so'o-i, te ni kajini-i taká tuni ni sá'a-de. ⁷ Chi ini kua'a ñayivi ní kiñi'in-de tachi kini. Te ni kenda-ún kákana kó'ó kaja'an. Te tini chaa ni kuyúnú jín chaa rengo, ni kanduva'a-de. ⁸ Te ni kakusi xaan ini ñayivi ñúu-ún. ⁹ Te ini ñuu-ún ni io ñn chaa nání Simón. Te chaa-ún, chaa ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa ini ñayivi ñúu Samaria kánde'é-i. Te ni ka'an-de ja ñn chaa ñá'nu xaan kúu máa-de. ¹⁰ Te ñayivi, xaan vá'a kachu'un ini-i tu'un ká'an-de onde suchí lúli te onde chaa ñá'nu. Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu ini-de. ¹¹ Te kachu'un ini-i tu'un ká'an-de, chi xaan káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, ni kánaa ini-i kánde'é-i. ¹² Ko nuu-í ni jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jín tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í kúu chaa kúu ña'an. ¹³ Te máa Simón, suni ni kandíja-de, ni janducha-dé. Te ni jika kuu-de jín Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tuni jín taká tiñu ñá'nu. Te ni kee nuu-dé kándii-de. ¹⁴ Te chaa apóstol ká'jin-de ini ñuu Jerusalén, ni kajini tu'un-de ja ñayivi ñúu Samaria, ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni katáji-de Pedro jín Juan kaja'an-de yúan. ¹⁵ Te ni jakoyo chaa-ún. Te ni kajikan ta'u-dé ja'a ñayivi-ún, náva'a ná ní'in-í Espiritu Santo jíná'an-i. ¹⁶ Chi té cha'an-ga kii-ya sikí ní ñn-i. Chi máni ni kajanducha-í jín sí'ví Jesús. ¹⁷ Yúan-na te ni kachaa-de nda'a-dé xini-í jíná'an-i te ni chaa Espiritu Santo sikí-í. ¹⁸ Te ni jini Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xini ñayivi-ún, te já'a-ya Espiritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún nuu apóstol kuní-de núu. ¹⁹ Te ni ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná náva'a nani ñayivi xndée-ná nda'a-ná xini-í, te chaa Espiritu Santo sikí-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te ni kachi Pedro jín-de: Xu'ún-ró ná náa jín-ró, chi jani ini-ro ja jín xu'ún kúu kuaan-ró tá'u já'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro ja kúndii-ro sikí tiñu yá'a, chi tú ío ndaa ini añú-ro núu Dios. ²² Núsáa te nakani ini-ro sikí kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya túká'nu ini-ya núu kuáchi ñú'un ini-ro. ²³ Chi jini-rí ja xaan kújá'a ini-ro núu-ya. Te máni kuáchi ñn róo. Achí Pedro jín-de. ²⁴ Yúan-na te ni ka'an Simón jín-de: Kakan ta'u máa-ró já'a-rí nuu máa Jító'o-yo náva'a ni ñn tu'un ká'an-ro jián ma kii sikí-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, ni kaka'an ndaa-de. Te ni kajani-de tu'un Dios. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-ga ndañúu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jín chaa eunuco

²⁶ Te ñn ndajá'a máa Tatá Dios, ni ka'an-ya jín Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi sur, ichi já kenda ini ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chi ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te ni ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te ni kenda-ni ñn chaa eunuco etíope. Te chaa-ún játíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te ñn gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaka xu'ún-ña. Te ni kii-de ñuu Jerusalén, ni kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kánchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu ni chaa Isaías chaa ni jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máa Espiritu ni ka'an-ya jín Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, ni kundéé-de ni ja-de. Te ni jini so'o-de ká'u chaa-ún tutu ja ní chaa Isaías onde sáa. Te ni jika tu'un-de chaa-ún: Á júku'un ini-ni naún ká'u-ní xí túu. Achí-de. ³¹ Te máa eunuco, ni ka'an-de jín Felipe: Te ndasa júku'un ini-ná te nú tú stá'an ñn chaa nuu-ná, áchí-de. Te ni ka'an nda'ú-de ja ná kaa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jín-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ii-ún ni ka'an tu'un yá'a: Nátu'un ñn rií ja kuá'an-ti kúu-ti, súan ni ja'an-ya. Te nátu'un ñn lélú sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te

hora ni kuka nuu-yá, tú ní sándaa va'a-i jíin-yá. Ndasá koo tu'un tata-ya, chi ni ji'i-ya iní ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te cháa eunuco-ún, ni ka'an-de: Cháa ni jani tu'un yá'a, ndé siki cháa ká'an-de. Siki máa-de xí siki ingá cháa, áchí-de jíin Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, ni keja'a-de ká'an-de. Te jíin tú'un ká'an tutu ii-ún ni jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te ni jakoyo-de ñn nuu ñú'un nducha. Te ni ka'an cháa eunuco: Yá'a ñú'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te ni kachi Felipe: Nú kándija-ní onde jíin iní jíin añú-ní, te kuu, áchí-de. Te ni ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máa Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te ni tá'ú-de tiñu ni jukuiñi carreta. Te ni kanuu ndendúu-de kája'an-de nuu ñú'un nducha yúan. Te ni skuanducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de iní nducha, te Espíritu máa Tatá Dios, ni chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jiní-de nuu Felipe. Te ni ki'in-de ichi kuáno'on-dé. Te kúsi iní-de. ⁴⁰ Ko Felipe, ni ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jani-de tu'un va'a-ya táka ñuu. Te vásá ní ja-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani iní Saulo

¹ Te Saulo, nákata-de ja ndóna-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máa Jító'o-yo. Te ni ja-de nuu sutú kúñá'nu-ga. ² Te ni jikan-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náva'a katiin-de sava cháa xí ñá'an já ká'jin siki tú'un-ya. Te ku'ni-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de jíin-i ñuu Jerusalén kuní-de. ³ Te ni ki'in-de ichi kuá'an-de. Te ni kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te ni ndii ncháa-ni ñí núu-dé onde andívi. ⁴ Te ni ndua-ni-de nuu ñú'un. Te ni jini so'o-de ká'an ñn tu'un jíin-de: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Achí. ⁵ Te máa-de, ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Máa-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. Xaan yí kúu ja kuañú yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, kisi-i-de, chi yú'ú-de. Te ni ka'an-de: Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, áchí-de. Te máa Jító'o-yo, ni kachi-ya jíin-de: Ndukoo, te kivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te cháa kája'an jíin Saulo, ni kajukuiñi-de kákee nuu-dé kánde'é-de. Chi ni kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní kájin-de nuu ní ñn cháa ká'an. ⁸ Yúan-na te ni ndukoo Saulo nuu ñú'un. Te ni ndakoto-de. Ko tú ni ñn nuu ní jiní-de. Te katiin cháa-ún nda'a-dé kája'an-de jíin-de. Te ni kaskivi-de Saulo iní ñuu Damasco. ⁹ Te yúan ni kanchaa-de uní kivi. Te tú ní kúu kuti ndé'é-de, ni tú ní yé-de staa, ni tú ní jíi-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te ni io ñn cháa skuá'a tu'un-ya ñuu Damasco nání-de Ananías, te jíin jani ni ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ananías, áchí-ya. Te máa-de, ni ka'an-de jíin-yá: Táta, yá'a kanchaa-ná, áchí-de. ¹¹ Te ni ka'an máa Jító'o-yo jíin-de: Ndukuiñi te ki'in-ro íchi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e Judas ná ndúkú-ró ñn cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandaa jikán ta'u-dé. ¹² Te skóto jani-de ja ñn cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xiní-dé, náva'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te ni ka'an Ananías: Táta, a ni jini tu'un-ná siki cháa yúan ja xaan sá'a ndiva'a-de jíin ñayivi ndóo-ní iní ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina ni cháa-de yá'a ndiso-de tiñu sutu ñá'nu, náva'a katiin-de taká ñayivi káchiñú'ún-i ní, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máa Jító'o-yo, ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, chi cháa ni kaji máa-rí kúu cháa jian, náva'a ná káni-de tu'un-ri ki'in-de ñí núu ñayivi sijn nación, ñí núu rey, jíin ñí núu táka ñayivi ñuu Israel. ¹⁶ Chi stá'an-ri nuu-dé ja kánúu ndó'o-de kua'a xaan túndó'o siki sí'ví-rí. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te ni kivi-de iní ve'e-ún. Te ni xndée-de nda'a-dé xiní Saulo. Te ni ka'an-de: Nánj, Saulo. Máa Jító'o-yo Jesús, I'a ni kenda nuu-ro íchi vái-ró, ni táji-yá ruu vai-ri nuu-ro náva'a ná ndundijin nduchi-ro,

te ná kútú-ró Espíritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te n̄i koyo-ni nátu'un soo yúndúchi-dé. Te n̄i ndundijin nduchi-dé. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te n̄i nakee-dé staa. Te n̄i nani'in iní-de. Te n̄i kendo Saulo yaku kivi jín cháa káskuá'a ja káxiukú-de in̄i ñuu Damasco. ²⁰ Te n̄i kejá'á-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo in̄i ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, n̄i kakee nuu-í kánde'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jín taká ñayivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núú. Te ja yúan ní cha-a-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jín-i nuu sutú ñá'nu núú. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá n̄i ndúkú ndéé-de n̄i sáká nuu-de xin̄i cháa judío káxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyí-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te n̄i kuu-ga kivi. Te cha-a judío, n̄i kanatin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, n̄i ni'in-dé tu'un ja súan n̄i kandatú'ún cháa-ún. Te máa cháa judío ndúú ñúú-ni kájito yu'u-dé ichi núú kenda yuxé'é ñúú ja ká'ni-dé Saulo núú. ²⁵ Yúan-na te cha-a káskuá'a jín-de, n̄i ká'ni-de Saulo akuáa. Te in̄i ñn jika n̄i kaskúun-de cha-a jika ñn nama ñúu-ún.

Saulo in̄i ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuní-de naketá'an-de jín cháa káskuá'a-ún. Ko máa cháa-ún, n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de Saulo, chi tú ní kákandija-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, n̄i jaka-de kua'an jín-de nuu cháa kákuu apóstol. Te n̄i jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa n̄i jini Saulo nuu máa Jító'o-yo ichi kuá'an-de, te n̄i ka'an-ya jín-de, jín ndasa n̄i chundéé iní Saulo n̄i ka'an téyí-de tu'un Jesús in̄i ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndívi-de ñuu Jerusalén jín cháa kákandija yúan. ²⁹ Te n̄i jani téyí-de tu'un máa Jító'o-yo. Te n̄i státá'an-de jín cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, káku'ni-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te n̄i kajini tu'un taká ñani. Te n̄i kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan n̄i katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tikun̄i kákandija ní in̄i ñuu Judea, jín ñúu Galilea, jín ñúu Samaria, tuká ní káchindikin-de-i. Te n̄i ja'nu-ga-i jín tú'un. Te n̄i kachiñú'ún-i máa Jító'o-yo. Te n̄i káundéé iní-i n̄i sá'a Espíritu Santo. Te n̄i ndea-ga-i.

Ja ní nduva'a Eneas

³² Te Pedro, jika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni n̄i ja'an-de nuu ñayivi ndóo in̄i ñuu Lida. ³³ Te yúan n̄i jini-de nuu ñn cha-a nání Eneas, ja ní kuu un̄a kua káa-de jito, chi n̄i kuyúnú-de. ³⁴ Te n̄i kachi Pedro jín-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Ndukoo, te natuu-ro jító-ró. Achí-de. Te n̄i ndukoo-ni cha-a-ún. ³⁵ Te n̄i kajini taká ñayivi káxiukú ñúu Lida jín ñúu Sarón. Te n̄i kanaxió káva in̄i-i nuu máa Jító'o-yo.

Ja ní nachaku Dorcas

³⁶ Te suni n̄i io ñn ña'an skuá'a in̄i ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jín caridad. ³⁷ Te kivi-ún n̄i ku'u-ña. Te n̄i ji'i-ña. Te n̄i ndí'i n̄i nasándoo-de ña'an-ún. Te n̄i kajakin-de-ña ñn in̄i ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani kanchaa jín ñúu Jope. Te cha-a káskuá'a-ún, n̄i kajini tu'un-de ja kanchaa Pedro yúan. Te n̄i katájí-de uu cha-a kuaka'an nda'ú jín Pedro: Ma kúkuéé-ní te cha-a-ní nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te n̄i ndukuiñi Pedro kua'an-de jín-de. Te nuu ní ja-a-de, n̄i kajaka-de Pedro kua'an-de jín-de in̄i ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, n̄i kájkó ndúu-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jín taká tikachi ní sá'a Dorcas ná n̄i kanchaa-ña jín-ña jíná'an-ña núú. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, n̄i jacha ndí'i-de ñayivi-ún kája'an-i yata vé'e. Te n̄i jukuiñi jítí-de. Te n̄i jikan ta'u-dé. Te n̄i naxió kóto-de ichi núu kátúu ndíyi-ún. Te n̄i ka'an-de: Tabita, ndukoo, áchí-de. Te máa-ña, n̄i ndakoto-ni-ña. Te n̄i jini-ña núu Pedro. Te n̄i ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máa-de, n̄i tin-de nda'a-ña. Te n̄i xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te n̄i kana-de xin̄i ñayivi ndóo jín viuda. Te n̄i stá'an-de-ña ja á chakú-ña. ⁴² Te tíñu yá'a n̄i jicha tu'un ní ñúu Jope kua'an. Te kua'a ñayivi, n̄i kákandija-i nuu máa Jító'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendo-de in̄i ñuu Jope, kanchaa-de ve'e ñn cha-a curtidor nání Simón.

10

Pedro jín Cornelio

¹ Te iní ñuu Cesarea ni jo ñn chaa nání Cornelio, ni kuu-de capitán, ni tñn-de soldado nání Italiana. ² Chaa chíñú'un vá'a Dios kúu-de onde jín ní vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu táká ñayivi. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te chaa yá'a, ni skóto-ya-dé nátu'un ka'uní aini. Te ni jini-de nuu ñn ndajá'a máa Dios ni kivi-ya núu kánchaa-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Cornelio, áchí-ya. ⁴ Te máa-de, ni ndakoto-de nuu-ya. Te yú'ú-de. Te ni ka'an-de: Naún kuní-ní Táta, áchí-de. Te ni kachi-ya jín-de: A ni jini Dios ndasa jikán ta'u-ro jín já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te tájí-ró úu chaa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xiní Simón ná kí-de, te chaa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháa núu-de ve'e ñn chaa nání Simón curtidor, ja ncháa ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúú sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jín Cornelio, a kua'an-ya. Te ni kana-de xiní úu mozo-de jín xiní ñn soldado ja játíñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde ni ndi'i ni nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te ni tájí-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga kivi xían-ún, kájika-i kája'an-i. Te ni kakuyani-i ñuu-ún. Te Pedro, ná ka'uxi uu ni kaa-de xiní vé'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te ni chaa soko chii-de. Te ni kuní-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te ni skóto-ya-dé. ¹¹ Te ni jini-de núña andívi. Te ñn bulito nátu'un ñn sa'ma kuitá já nú'ni ndíkúun punta, ni kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te iní-ún káñu'un taká kiti kúun ndá'a ío nuu ñú'un yá'a, jín kóo, jín táká tisaa andívi. ¹³ Te ni jini so'o-de ñn tu'un ni ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchí. ¹⁴ Ko Pedro, ni ka'an-de: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni ja tú ío ndoo, áchí-de. ¹⁵ Te ni ka'an tuku jín-de vuelta uu: Ja ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kúñu chá'an, áchí. ¹⁶ Te tu'un yá'a ni kii uní vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, ni ndaa kuano'on andívi. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jáni iní-de naún kúu ja ní jini-de-ún, te ni jakoyo mozo ni tájí Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde ni jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te ni kaka'an jaa-i. Te ni kajika tu'un-i nú yúan ncháa ñn chaa nání Simón, te ío inga sí'vi-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kánchaa Pedro nákani iní-de nú naún kúu ja ní jini-de-ún, te ni ka'an máa Espiritu jín-de: Ni chaa uní mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jín-i. Chi máa-rí, ni tájí-rí-i vai-i, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, ni nuu-de nuu mozo ni tájí Cornelio. Te ni ka'an-de: Amigo, máa-rí kúu chaa kánandúkú-ró. Ndé sikí kúu ja vai koyo-ró núu-rí núsáa, áchí-de. ²² Te máa mozo-ún, ni kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñú'un vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío káka'an-i ja cháa va'a kúu-de. Ni ka'an ñn ndajá'a ndóo-ya jín-de ja ná kana-de xiní-ní kii-ní kí'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jín-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te ni skivi-de mozo-ún iní ve'e. Te ni kakendoo-i yúan. Te inga kivi xían-ún, ni nduko-de. Te ni kee-de kája'an-de. Te suni kája'an yaku ñani ñuu Jope jín-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaa jíná'an-de, chi ni stútú-de tá'an-de jín amigo va'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro iní ve'e, te ni kenda Cornelio ka'an-de jín Pedro. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Pedro. Te ni chíñú'un-de chaa. ²⁶ Ko Pedro, ni xndúkuiñi-de Cornelio. Te ni ka'an-de: Ndukuiñi, chi ruu, suni chaa kúu-ri. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'ún-de. Te ni kivi koyo-de. Te ni jini Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi káxiukú-i iní ve'e. ²⁸ Te ni ka'an Pedro jín ñayivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja ñn chaa judío, ketá'an-de xí sá'a-de ñn visita nuu ñn chaa tú kúu judío. Ko Dios, ni stá'an-ya núu-ná ja tú ni ñn ñayivi chá'an, ñayivi kini ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xiní-ná, te vai-ná, tú ní sájá'a iní-ná. Ja yúan jiká tu'un-ná ní: Na sikí kúu ja ní kana-ní náa, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi nátu'un máa hora yá'a ío ndicha iní-ná. Te ka'uní aini kúu jikán ta'u-ná iní ve'e-ná. Te ni chaa ñn ndajá'a-ya nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te ni ka'an-ya jín-ná: Cornelio, a ni jini Dios ndasa jikan ta'u-ro jín já sá'a-ró caridad. ³² Núsáa te tájí-ró mozo ná kí'in ñuu

Jope. Te kana-ró xini ñin chaa kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kii-de nuu-ro. Te chaa-ún, ncháa-de ve'e ñin chaa nání Simón curtidor. Te máa yú'u mar ncháa ve'e-de. Te chaa chaa-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan ni kuu. Te ni táji-ná mozo kujaa kana ní. Te va'a ni sá'a-ni ja ní chaa-ni. Te vina, taká-ná, ká'jin tútú-ná yá'a nuu Dios, náva'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ni, ndasa ni tá'ú Dios tiñu nuu-ni. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Vina te ni jini ndaa-ná ja Dios tú ncháa nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chi nani ñayivi, nú kachiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsi iní-ya jíin-i. ³⁶ Ni ka'an-ya jíin taká se'e Israel, ni kastu'ún-yá nuu-í ja máa Jesucristo já'a-ya tu'un ndée iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máa-ni, a kájini tu'un-ni tu'un Jesucristo. Chi ni jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te ni keja'á tu'un-ya onde ñuu Galilea, te ni jicha nuu ní ñuu Judea, ³⁸ ndasa ni ja'a Dios Espíritu Santo jíin fuerza nuu-yá. Te ndasa ni jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te ni nasáva'a-ya taká ñayivi tá'an tachi kini. Chi Dios, ni chindée ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máa-ná, ni kajini-ná taká tiñu ni sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te ni kaja'ni-i-ya, ni kajata kaa-i-ya jiká ñin cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, ni nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te ni ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndenda ndijin-ya núu taká ñayivi, chi máni nuu cháa ja á ni kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chi ni kayee-ná staa ni kaji-i-ná nducha jíin-yá, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná kani-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máa-yá kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jíin núu ñayivi ní kaji'i. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a ni kaka'an ndaa taká chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa. Ja taká ñayivi kándija nuu-yá, jíin sí'ví-yá koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaq Espíritu Santo sikí ñáyivi sñin nación

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te ni chaa-ni Espíritu Santo sikí taká ñayivi kájini so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te chaa káandija, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kákuu-de chaa ni kaxiti ndúu, ni kanaa iní-de kánde'é-de ja sùni ni chaa Espíritu Santo sikí ñáyivi sñin nación. ⁴⁶ Chi ni kajini so'o-de káka'an ñayivi-ún sñin yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te ni ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, náva'a ná kuánducha ñayivi yá'a, chi ni chaa Espíritu Santo sikí máa-i nátu'un sikí máa-yó, áchí-de. ⁴⁸ Te ni tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jíin sí'ví máa Jito'o-yo Jesús. Yúan-na te ni kaka'an nda'ú-i jíin-de ja ná kéndoo-de jíin-i yaku kivi.

11

¹ Te chaa apóstol jíin taká nani ká'jin ní ñuu Judea, ni kajini tu'un-de ja ñayivi sñin nación, suni ni kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te ni ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa ni kaxiti ndúu, ni kaka'an sikí-dé. ³ Te ni kaka'an-de: Naja ní kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te ni yee-ro staa jíin-de, áchí. ⁴ Yúan-na te ni keja'á Pedro ni jani káji-de tu'un nuu cháa-ún: ⁵ Ni kanchaa-ri ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te ni skóto-ya rúu. Te ni jini-ri ñin bulto nátu'un ñin sa'ma kuítá já nú'ni ndíkúun punta. Te ni kuun vai onde nuu-rí ichi ándívi. ⁶ Te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñu'un yá'a, jíin kiti xaan, jíin kóo, jíin tísaa andívi. ⁷ Te ni jini so'o-ri ñin tu'un ni ka'an jíin-rí: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an-ri: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún ni ka'an tuku jíin-rí onde andívi: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan ni ka'an uní vuelta. Yúan-na te ni ndaa bulto-ún kuano'on ichi ándívi. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún ni jakoyo uní mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea ni ta'u tiñu nuu-í vai-i. Te ni jakoyo-i ve'e-ri. ¹² Te máa Espíritu, ni ka'an-ya jíin-rí ja má yú'ú-ri ki'in-ri jíin-i. Te suni ni kaja'an iñu nani yá'a jíin-rí. Te ni kivi koyo-ri iní ve'e ñin chaa. ¹³ Te chaa-ún, ni jani-de

tu'un nuu-rí, ná n̄ jini-de ñ ndajá'a ándíví kándii-ya iní ve'e-de. Te n̄ ka'an-ya jín-de: Tájí-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, cháa nání Pedro, ná kí-de. ¹⁴ Te cháa-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró ondé jín n̄ vé'e-ró, áchí-de jín-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'a-rí ká'an-ri, te n̄ cháa Espiritu Santo siki-í jíná'an-i suni nátu'un n̄ cháa-ya siki-yo já xnáñúú. ¹⁶ Yúan-na te n̄ nuku'un iní-ri tu'un n̄ ka'an máá Jító'o-yo: Jandáa jín ndúcha skuánducha Juan. Ko róó, chí jín Espiritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni n̄ ja'a Dios Espiritu-ya nú máa-i nátu'un n̄ ja'a-ya nú máa-yó, ja kákandíja-yó nú máá Jító'o-yo Jesucristo, te ndé cháa kúu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáá. Achí Pedro. ¹⁸ Súan n̄ kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní káka'an-de. Te n̄ kanakana jaa-de Dios: Suni n̄ ja'a Dios tu'un ja ná nákan iní ñayivi s̄n nación náva'a kuchaku-i n̄ káni núsáá, áchí-de.

Tiku'n̄ kándíja iní ñuu Antioquía

¹⁹ Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, n̄ kejá'a ní kachindikin-de-i. Te ñayivi ní kajicha nuu kaja'an n̄ jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñuu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú ni ñ nuu ñayivi ní kájani-i tu'un, chí máni nuu ñayivi judío n̄ kajani-i tu'un-ya. ²⁰ Ko n̄ jo yaku cháa ñuu Chipre jín cháa ñuu Cirene jín ñayivi ní kajicha-ún. Te cháa-ún, n̄ jakoyo-de ñuu Antioquía. Te n̄ kaka'an-de jín ñayivi ñuu Grecia, n̄ kajani-de tu'un va'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-í. ²¹ Te máá Jító'o-yo, n̄ chindéé ní chituu-ya-dé. Te n̄ kákandíja kua'a ñayivi, te n̄ kanaxió káva iní-i nuu máá Jító'o-yo. ²² Te n̄ jicha tu'un yá'a. Te n̄ jini tu'un tiku'n̄ kándíja iní ñuu Jerusalén. Te n̄ katájí-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. ²³ Te Bernabé, nuu ní jaa-de yúan, te n̄ jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te n̄ kusí iní-de. Te n̄ ka'an n̄'in-de jín táká ñayivi-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máá Jító'o-yo, te mā náyu'ú-i. ²⁴ Chí Bernabé, cháa va'a kúu-de. Te n̄ kútú-de Espiritu Santo. Te kándíja va'a-de. Te n̄ kákandíja kua'a ñayivi nú máá Jító'o-yo. ²⁵ Yúan-na te n̄ kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te n̄ nani'in-dé cháa-ún. Te ncháka-de cháa n̄ cháa-de ñuu Antioquía jín-de. ²⁶ Te n̄-ni ñ kua n̄ kandatú'ún-de yúan jín tiku'n̄ kándíja. Te n̄ kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñayivi. Te cháa káskuá'a-ún, n̄ nakunání-de cristiano xnáñúú-gá iní ñuu Antioquía. ²⁷ Te cháa kájani tu'un Dios, suni kivi-ún n̄ kenda koyo-de ñuu Jerusalén kaja'an-de onde ñuu Antioquía. ²⁸ Te n̄ ndukuiñi ñ tá'an-de nání-de Ágabo. Te n̄ kastú'ún-de, n̄ sá'a Espiritu, ja kí ñ tamā xaan n̄ ñuyivi. Te tamā-ún, n̄ kii kivi ní tá'ú Claudio tiñu. ²⁹ Yúan-na te n̄ kandatú'ún cháa káskuá'a-ún ja chundá'a-de yaku n̄ jín kí'in nuu ñaní-de kaxiukú iní ñuu Judea, ndasa kákanda ñ ñ-de kua'a-de. ³⁰ Te súan n̄ kasá'a-de. Te n̄ katájí-de kua'an nuu cháa kákuu nuu, n̄ kajanchaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa n̄ ja'ni-dé Jacobo

¹ Te suni kua-ún n̄ kat̄in rey Herodes sava ñayivi tiku'n̄ kándíja. Te n̄ sá'a ndiva'a-de jín-i. ² Te jín machete n̄ ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa n̄ kenda Pedro vekaa

³ Te n̄ jini-de ja súan n̄ kakusí iní cháa judío n̄ sá'a-de. Te suni n̄ kat̄in-de Pedro. Máa kivi-ún n̄ kuu viko státilá ja tú yí'i yujan ía. ⁴ Te nuu ní t̄in-de Pedro, te n̄ chindee-de cháa vekaa. Te n̄ jani-de xia'un ñ soldado kándito-ún-de, chí kuní-de kiñi'in-de cháa stá'an-de nuu ñayivi nú ná já'a viko Pascua. ⁵ Súan n̄ kuu ja kánde Pedro iní vekaa. Ko tiku'n̄ kándíja, n̄'in n̄ kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jáni iní Herodes ja kiñi'in-de cháa nuu ñayivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa mā'ñú úu soldado, nú'n̄-de jín úu cadena. Te suni ká'jin soldado yux'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ní te n̄ jaa ñ ndajá'a máá Tatá Dios. Te n̄ ndii ncháa iní vekaa. Te n̄ skákí'vi-ya

Pedro, ni xndúkooya-dé. Te ni ka'an-ya: Yachi ndukoo-ró, áchí-ya. Te cadena nú'ni nda'a-dé-ún, ni jungava-ni kua'an. ⁸ Te ni kachi ndajá'a-yá jín-de: Nachi'i chii-ró te nachi'i ndijan-ro, áchí-ya. Te súan ni sá'a-de. Te ni kachi tuku ndajá'a-yá jín-de: Kundii tikachí-ró te kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁹ Te ni kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jín-yá. Te naún jiní máa-de ja jándáa kúu ja ní sá'a ndajá'a-yá jín-de, chí jáni ini-de in jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te ni kaja'a-de nuu ká'in yukun in jín yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te ni jakoyo-de yuxé'é káa ja jito ichi yúñúu. Te yuxé'é-ún, ni nuña ii-ní máa. Te ni kenda koyo-de. Te ni kaja'a-de in ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te ni kuxio-ni ndajá'a-yá nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, ni ndukájí ini-de, te ni ka'an máa-de: Vina te ni jiní ndaa-ri ja ní tájí máa Tatá Dios ndajá'a-yá ni kii, te ni nama-ya rúu ini nda'a Herodes jín núu táká ñayivi judío ja ká'ni-í ruu kákuni-i, áchí-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te ni kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, cháa nání Marcos. Te yúan ni kanataká kua'a ñayivi kájukan ta'u-í. ¹³ Te ni ka'an Pedro ichi yúxé'é yatá ké'e. Te kua'an in suchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yuxé'é núu. ¹⁴ Te suchí-ún, ni nakuni-i tachi Pedro. Te ja kúsii ini-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, chí jínu-i ni ndivi-i ini ve'e. Te ni kastu'ún-i ja kándii Pedro ichi yatá yúxé'é. ¹⁵ Te ni kaka'an jín-i: Aa, káachi-ro, áchí. Ko máa-i, ni'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te ni kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchí. ¹⁶ Ko Pedro, ví'í-gá kána-de. Yúan-na te ni kajuña-i. Te ni kajini-i nuu-dé. Te ni kandakoto io-i. ¹⁷ Ko máa-de, ni sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te ni kastu'ún-de ndasa ni kiñi'in máa Jító'o-yo-dé ini vekaa. Te ni ka'an-de: Kastu'ún táká tu'un yá'a nuu Jacobo jín núu táká ñani-yo, áchí-de. Te ni kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te ni kakuvaa téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nání'in-dé cháa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te ni tá'ú-de tiñu ja ná kinyoyo kuu. Yúan-na te ni kenda-de ini ñuu Judea ni kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te ni kendo-de yúan.

Ja ní j'i Herodes

²⁰ Te ni kití xaan iní Herodes ni jito-de ñayivi ñuu Tiro jín ñayivi ñuu Sidón. Ko ñayivi-ún, ni katau-i vai-i nuu-dé. Te ni kakundéé-i ni kaská'an-i Blasto cháa kúñá'nu jatiñu nuu rey. Te ni kajikan-i paz. Chí taká máa-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te ni teta'an Herodes in kivi. Te ni nuku'un-de sa'ma rey máa-de. Te ni nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te ni ka'an-de in tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, ni kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un cháa kúu. Achí-i. ²³ Te in ndajá'a máa Tatá Dios, ni stují-ni-ya-dé te ni kayaji tindákú-de, te ni j'i-ni-de, chí ni sáxixi-ni-de máa-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máa Tatá Dios, ví'í-gá ni ndea, te ví'í-gá ni jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jín Saulo, ni kaskíkuu-de tiñu ni kaja'an-de ini ñuu Jerusalén. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de. Te ni jaka-de Juan cháa nání Marcos kua'an-de jín-de.

13

Ja ní katájí-i Saulo jín Bernabé sá'a Espíritu Santo

¹ Te ini tiku'ni kándija ini ñuu Antioquia ni ka'io cháa jáni tu'un Dios jín cháa kástá'an tu'un-ya. Te kánání-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jín Manaén cháa ni ja'nu jín Herodes gobernador, jín Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máa Jító'o-yo te kásá'a ndicha-de ini-de, te ni ka'an máa Espíritu Santo: Vina te kuní-ri ja sásin-ró Bernabé jín Saulo ná kí'in-de in tiñu, chí ja yúan ní teta'an-ri-de jíná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha ini-de ni kajikan ta'u-dé. Te ni kaxndéé-de nda'a-dé xiní cháa-ún. Te ni katájí-de cháa kaja'an-de. ⁴ Te máa-de, kua'an-de ni sá'a Espíritu Santo, ni kuun-de kaja'an-de ñuu Seleucia. Te yúan ni kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te ni jakoyo-de ñuu Salamina. Te ni kajani-de tu'un Dios ini ve'e sinagoga cháa judío. Te jika Juan jín-de, jatiñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te ñi kaja'a-de ñi ñí isla-ún. Te ñi jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan ñi kajini-de nuu ñin cháa ñavá'a nání Barjesús. Cháa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te cháa-ún, ñi sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, cháa ndíchi kúu-de. Te ñi kana-de xiní Bernabé jíin Saulo, ja kúni ná'ín-de tu'un Dios kuni-de. ⁸ Ko Elimas, cháa ñavá'a-ún (chí súan kuni ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jíin núu Bernabé, chí ndúkú ndéé-de sáká núu-de náva'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, ñi kútú-de Espíritu Santo. Te ñi nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te ñi ka'an-de: Cháa sá'a tiñu chá'an xnda'ú ñá'an kúu-ró. Se'e kui'na já jito u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máa Jíto'o-yo. ¹¹ Te máa Jíto'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáá-ro, ma kuni-ga-ro ndíkandii yakú kivi. Achí Pablo. Te ñi kuña-ni nuu-dé. Te kíndá'a kí'in íu-de jíku-de, ndúkú-de ndéja ñin nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, ñi jini-de ja súan ñi kuu, te ñi kándija-de. Te náa-ná ñi-de jíni so'o-de tu'un máa Jíto'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un ñi ñuu Antioquía

¹³ Yúan-na te Pablo jíin tá'an-de-ún, ñi kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jíin barco ñi jakoyo-de ndañuu Perge ñuu Panfilia. Te yúan ñi kusin Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, ñi kaja'a-de ñuu Perge kaja'an-de. Te ñi jakoyo-de ñuu Antioquía ndañuu Pisidia. Te ñi kivi koyo-de ñi ve'e sinagoga ñin kivi ndetátú. Te ñi kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu ñi ka'u tutu ley jíin tutu cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te cháa kakuñá'nu ñi ve'e sinagoga, ñi kakana-de xiní cháa-ún: Nání jíná'an-ní, nú káñava'a-ní yakú tu'un kani-ni nuu taká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ni jíin-i, áchi-de. ¹⁶ Yúan-na te ñi ndukuiñi Pablo, ñi sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'ín ñayivi-ún, te ñi ka'an-de: Róo cháa ñuu Israel, róo cháa kachiñú'ún Dios, kuni ná'ín jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, ñi kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de ñi ñuu Egipto ñi kakuu jíñú'ún-ga-de ñi sá'a-ya. Yúan-na te jíin fuerza máa-yá ñi kiñi'in-ya-í ñi ñuu-ún kaja'an-i. ¹⁸ Yúan-na te ñi ndito-ya-í onde nuu ñu'un té'é nátu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te ñi xnáa-yá usia nación ñi ñuu Canaán. Te ñi saka-yá ñu'un ñuu-ún nuu-í. ²⁰ Te ñi kuu-ga kivi nátu'un kuun ciento uu xiko uxí kuia. Te ñi ja'a-ya cháa ñi kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel cháa ñi jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te ñi kajikan-i ñin rey. Te Dios, ñi ja'a-ya Saúl nuu-í ñi tá'u-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis ñi kuu-de. ²² Te ñi kuxio Saúl. Te ñi nakani-ya David ñi kuu-de rey nuu-í. Te ñi ka'an ndaa-ya tú'un-de: A ñi jini-ri David se'e Isaí ja ñin cháa jándatu va'a nuu-rí kúu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an ñi-ri, áchi-ya. ²³ Te Dios, chíi tata yá'a ñi jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel nátu'un ñi keyu'u-yá. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te ñi jani Juan tu'un jánducha jíin tú'un nakani ñi nuu taká ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de, te ñi ka'an-de: Ndé cháa kúu-ri kájani ñi-ro. Nasu I'a-ún kúu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yata-rí vai ñin I'a ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Achí-de. ²⁶ Nání jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jíin róo ja káandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní tájí-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chí taká ñayivi ñuu Jerusalén jíin taká cháa kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-yá. Te ñi kánda-i siki-yá. Te súan ñi kaskíkuu-i tu'un ñi kaka'an cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáa, vasa a ñi kajini ná'ín-i tu'un-ún ndita'an kivi ndetátú. ²⁸ Vasa tú ní káni'in-í ñi ñin kuachi siki-yá ja kúu-ya, ko ñi kaka'an ñi'in-i jíin Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ní skíkuu taká tu'un yóso siki-yá nuu tutú, te ñi kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te ñi kachindee-i-ya ñi ñin ve'e añú. ³⁰ Ko ñi nachaku-ya má'ñú ndíyi ñi sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñayivi ní kaka kaja'an jíin-yá onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñayivi-ún kakuu ja kájani ndaa tu'un-ya núu sava-ga-i. ³² Te ruu, kájani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro já súan ñi keyu'u-yá nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ñi skíkuu Dios jíin máa-yo ja kakuu-yó sé'e-de. Chí ñi naschakú-ya Jesús. Chí súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te

ruu kúu Táa-ro vína, áchí. ³⁴ Te n̄i naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te n̄i ka'an Dios: Skíkuu ná'in-rí jín táká tu'un va'a n̄i keyu'u-rí nuu David, áchí. ³⁵ Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e i-ní, chí ma kuá'a-ní tu'un, áchí. ³⁶ Chí David, n̄i jatíñu-de nuu Dios, n̄i sá'a-de ja kuní máá-yá. Te n̄i jínu kuia-de, te n̄i ji'i-de. Te n̄i yuji-de ma'ñú táa-de. Te n̄i te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a n̄i naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. ³⁸ N̄ani jíná'an-ró, ná kástu'ún-rí nuu-ro, já I'a yá'a n̄i kastu'ún-yá nuu-ro já sá'a-ya túká'nu in̄i-ya núu táká kuachi-ró. ³⁹ Chí nú ndé chaá kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya táká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máá-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a ma kí siki-ro táká tu'un yóso núu tutú chaá n̄i kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká róo ñayivi kásakátá, ná ndé'é vá'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chí ma'ñú máá-ró sá'a-r̄i ñn tíñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñayivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te n̄i ndenda koyo-de in̄i ve'e sinagoga chaá judío. Te ñayivi s̄in nación, n̄i kaka'an nda'ú-i jín-de ja ingá kivi ndetatú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te n̄i jicha ñayivi-ún kája'an-i. Te ñayivi judío jín ñayivi ní ñaki'in sé'é judío ja káchiñú'ún-i nuu Dios, t̄ini-i n̄i kandikin-i Pablo jín Bernabé kája'an-i jín-de. Te n̄i kandatú'ún-de jín-i káka'an-de jín-i ja ná kúndij̄i n̄i'in-i jín tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndetatú inga semana, natu'un ndiv̄i ñayivi ñúu-ún, n̄i kakututú-i ja kúni ná'in-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko chaá judío, n̄i kajini-de nuu ñayivi kuá'a-ún, te n̄i kakukuásún in̄i-de. Te n̄i kaka'an-de siki tú'un n̄i ka'an Pablo, te n̄i kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jín Bernabé n̄i kaka'an n̄i'in-de: Kánúú já xná'an-ga nuu máá-ró káni-r̄i tu'un Dios. Ko a n̄i kasájá'a in̄i-ro núu, te kuachi máá-ró kúu ja má ní'in-ro tú'un kuchaku-ro ñí káni. Vina te chaxio-r̄i máá-rí kkastu'ún-rí nuu ñayivi s̄in nación. ⁴⁷ Chí n̄i tá'ú máá Jító'o-yo tíñu nuu-rí jíná'an-r̄i súan: N̄i jani-r̄i róo ja stúun-ro núu ñayivi s̄in nación, te kani-ró tú'un nuu ñayivi ñí ñúyivi ja náma-r̄i-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñayivi s̄in nación-ún, n̄i kajini so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kakusi xáan in̄i-i. Te n̄i kanakana jaa-i tu'un máá Jító'o-yo. Te taká ñayivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ñí káni, n̄i kakandija-i. ⁴⁹ Te tu'un máá Jító'o-yo, n̄i jicha nuu kua'an ñí táká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te in̄i ñuu-ún káxiukú ñá'an ndaa ja káandatu-ña núu Dios. Ko chaá judío, n̄i kaská'an-de-ña jín cháa kákuñá'nu jian. Te n̄i kachindik̄in-ña Pablo jín Bernabé, te n̄i kaskúnu-ña-dé kája'an-de. ⁵¹ Te máá-de, n̄i kaskóyo-de tikacha ñú'un in̄i ja'a-dé siki máá-i. Te n̄i jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te chaá kaskuá'a-ún, n̄i kakutú-de Espiritu Santo. Te kakusi xáan in̄i-de.

14

Ja ní kajinu-de in̄i ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e sinagoga chaá judío. Te n̄i jani téyí-de tu'un. Te n̄i kakandija kua'a ñayivi judío. Te suni súan n̄i kakandija kua'a ñayivi ñuu Grecia. ² Ko chaá judío ja tú ní káandija, jín tú'un tú'ún n̄i kaská'an téyí-de ñayivi s̄in nación. Yúan ní kaka'an nchaá-i táká ñani. ³ Te n̄i kakendoo-de yúan kua'a kivi. Te jín máá Jító'o-yo, n̄i chundéé in̄i-de, n̄i kaka'an n̄i'in-de tu'un. Te máá-yá, n̄i stá'an-ya já ío ndaa tu'un va'a, chí ñúkúún ní ja'a-ya tú'un luu ío in̄i máá-yá, ja ní kasá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu. ⁴ Te ñayivi ñúu-ún, n̄i kasás̄in-i máá-i sava-i n̄i kandujín-i jín cháa judío, te sava-ga-i n̄i kandujín-i jín cháa apóstol. ⁵ Te ñayivi judío jín ñayivi s̄in nación, ñn ká'nu n̄i kándonda-i jín cháa kákuñá'nu nuu-í náva'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kua'a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te n̄i kajuku'un in̄i-de. Te n̄i kajinu-de kája'an-de onde ñuu Listra jín ñuu Derbe, ndañúu Licaonia, jín táká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan n̄i kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaá ñn chaá ñuu Listra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te kaa rengo-de onde kivi ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Chaá yá'a, n̄i jini so'o-de ká'an Pablo. Te n̄i

nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te n̄i jini-de ja kándija va'a cháa-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te n̄i ka'an jaa-de jíin cháa-ún: Ndukuiñi te kundii-ro, áchí-de. Te n̄i kanda-ni-de, te n̄i jika kuu-de. ¹¹ Te n̄i kajini ñayivi-ún tiñu n̄i sá'a Pablo. Te n̄i kaka'an jaa-i jíin yú'u máa ñúu Licaonia: N̄i kuun I'a, n̄i chakoyo nuu-yo, kájika kuu nátu'un cháa vidáa, áchí-i. ¹² Te Bernabé, n̄i kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo n̄i kaskúnání-i-de i'a Mercurio, ch̄i Pablo kúu cháa jáni tu'un. ¹³ Te yuñúu-ún kánchaa viñu'un Júpiter. Te máa sutú viñu'un-ún, n̄i kenda-de vai nchaka-de xndiki jíin itá onde yuxé'é ñúu. Te máa-de jíin ñayivi, ka'ni-dé xndiki te soko-dé-ti núu Bernabé jíin Pablo kákuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé jíin Pablo, cháa kákuu apóstol, n̄i kajini tu'un-de tu'un-ún. Te n̄i kandatá-de su'nu-dé. Te n̄i kendava-de n̄i kivi koyo-de ma'ñú ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kásá'a-ró súan. Ch̄i ruu, suni cháa kákuu-ri nátu'un máa-ró. Te kákastu'ún-rí nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tíñu sáni yá'a, ch̄i sua ná chíñú'ún-ró máa Dios, I'a chakú, I'a n̄i sá'a andívi jíin ñuyivi jíin ndúcha mar jíin taká-ga ndatíñu níi ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñayivi tíñu kákuni máa-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, ch̄i sá'a-ya tíñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú ichi andívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya staa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan n̄i kaka'an-de, ko xa'an ú'u n̄i kajasu-de nuu ñayivi-ún náva'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te n̄i chakoyo yaku cháa judío ñuu Antioquía jíin ñúu Iconio. Te n̄i kaská'an ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te n̄i kaskána-i-de yuñúu-ún, n̄i kajani iní-i ja ní ji'i-de. ²⁰ Ko n̄i kajikó ndúu cháa káskuá'a-ún nuu-dé. Te n̄i nduko-de. Te n̄i ndivi-de iní ñuu. Ko inga kivi te n̄i ki'in-de ichi kuá'an-de jíin Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on túku-de ñuu Antioquía

²¹ Te iní ñuu-ún n̄i kajani-de tu'un va'a. Te n̄i skándija-de kua'a ñayivi. Te káno'on tuku-de ñuu Listra jíin ñúu Iconio jíin ñúu Antioquía. ²² Te n̄i kayija-ga iní cháa káskuá'a yúan n̄i kasá'a-de. Te n̄i kaka'an n̄i'in-de jíin cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kándija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kii kua'a túndó'o siki-yo te vasa kivi-yó iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ²³ Te n̄i kajani-de cháa kákuu nuu ná kóto ndita'an tikun̄i kákandija. Te n̄i kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máa Jító'o-yo, ch̄i nuu máa-ya kákandija-de. ²⁴ Te n̄i kaja'a-de ichi ñúu Pisidia kua'an-de. Te n̄i najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te n̄i kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te n̄i nuu-de n̄i jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan n̄i kenda-de. Te jíin barco kaja'an-de ñuu Antioquía nuu onde xnáñúu ní kajikan ta'u ñayivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé jíin tíñu ja á n̄i kasíjnu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te n̄i nastútú-de tikun̄i kándija. Te n̄i kajani-de tu'un ná ñá'nu tíñu n̄i sá'a Dios jíin-de, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñayivi s̄in nación jíná'an-i. ²⁸ Te n̄i kakendoo-de yúan kua'a kivi jíin cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol iní ñuu Jerusalén

¹ Yúan-na te ichi ñúu Judea n̄i kikoyo yaku cháa, te n̄i kastá'an-de nuu taká ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te ma káku kuti-ro, áchí-de. ² Te yúan ní kuvaá. Te Pablo jíin Bernabé, n̄i kastatá'an téyíi-de jíin cháa-ún. Te n̄i kunda tu'un ja kingoyo Pablo jíin Bernabé jíin sáva-ga cháa ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'ún-de jíin cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu siki tú'un yá'a. ³ Yúan-na te tikun̄i kándija-ún, n̄i kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te n̄i kaja'a-de kaja'an-de ichi ñúu Fenicia jíin ichi ñúu Samaria, kajani-de tu'un ndasa n̄i kákandija ñayivi s̄in nación. Te xa'an ní kákusi iní taká ñani. ⁴ Te n̄i jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tikun̄i kándija yúan, jíin cháa apóstol, jíin cháa kákuu nuu, n̄i kajatá'ú-de cháa. Te n̄i kajani-de taká tu'un ndasa n̄i sá'a Dios jíin-de. ⁵ Ko sava cháa fariseo ja kákandija, n̄i ndukuiñi. Te n̄i kaka'an: Jínu ñú'ún já xiti ndúu-i te tá'ú-yó tíñu nuu-í ja ná

kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. ⁶ Te n̄i kandutútú táká cháa apóstol jíin táká cháa kákuu nuu náva'a ndatu'ún-de, te sánda-a-de sik̄i tú'un yá'a. ⁷ Te nuu ní jíinu n̄i kastátá'an téyí-de, te n̄i ndukuiñi Pedro, te n̄i ka'an-de: Ñáni, a kájini va'a máa-ró já ondé sáá ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi s̄in nación te kandí-i jíná'an-i. ⁸ Te Dios ja jini-ya iní añú-i, n̄i stá'an-ya já ní jatá'ú-yá-i, chi n̄i ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i nátu'un n̄i ja'a-ya núu máa-yó. ⁹ Te tú ní sás̄in-ya yóo jíin-i, chi suni n̄i kakandíja-i te ní sándoo-ya añú-i. ¹⁰ Te vina naja kájito ncha-a-ro Dios núsáa, chi káxndée-ró ñin yugo xin̄i cháa káskuá'a yá'a, te ni ndiyi táa-yo jíná'an-de te ni máa-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. ¹¹ Chi kákandíja-yó já Jító'o-yo Jesús kúndá'ú in̄i-ya yóo, te yúan náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máa-i. Achí-de. ¹² Yúan-na te cháa kua'a-ún, n̄i kakuná'ín-de. Te n̄i kajini ná'ín-de tu'un káka'an Pablo jíin Bernabé ná taká tiñu ñá'nu jíin táká tuni n̄i sá'a Dios jíin-de ja ní kasá'a máa-de nuu ñáyivi s̄in nación. ¹³ Te nuu ní kakuná'ín-de, te n̄i chísó Jacobo tu'un: Ñáni jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: ¹⁴ Simón, n̄i jani-de tu'un ja ondé xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñáyivi s̄in nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. ¹⁵ Te tu'un yá'a, ñin núu-ni káka'an jíin táká cháa n̄i kajani tu'un Dios ondé sáá nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: ¹⁶ Te vásá ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáá-rí kundij, ¹⁷ náva'a taká-ga cháa jíin táká ñáyivi s̄in nación ja kúnání-i jíin sí'ví-rí, ná nándúkú-i máa Tatá Dios, áchí máa I'a sá'a taká tiñu yá'a. ¹⁸ Te ondé kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tiñu yá'a nuu ñáyivi. ¹⁹ Ja yúan jáni in̄i-ri ja ná tú kasu-yo núu ñáyivi s̄in nación ja kánaxió káva in̄i-i nuu Dios, ²⁰ chi sua ná cháa-yó carta ki'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ñá. ²¹ Chi ondé aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndetatú in̄i ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te n̄i kakunda in̄i cháa apóstol, jíin cháa kákuu nuu, jíin ndívii tíku'n̄i kándíja. Te n̄i kakaji máa-de sava cháa kingoyo jíin Pablo jíin Bernabé ondé ñuu Antioquía. Te cháa n̄i kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jíin Silas. Te kakuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndiso-de carta yá'a: Máa-rí kákuu cháa apóstol, jíin táká cháa kákuu nuu, jíin táká ñani-yo. Te káchaa-ri tu'un yá'a nuu róo, ñáni, ñáyivi s̄in nación ja káxiukú-ró iní ñuu Antioquía jíin ñuu Siria jíin ñuu Cilicia. Sándée iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ N̄i kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de in̄i-ro jíin tú'un káka'an-de. Te n̄i kakuxí iní-ro. Chi kátá'ú-de tiñu ja xití ndúu-ro, jíin já kuándatu-ro núu ley, kuni-de. Ko ruu, tú ní kátájí-rí cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te n̄i kasánda-ri, chi ñin-na n̄i naketá'an in̄i-ri. Te n̄i kakaji-ri cháa tájí-rí ja nuu-ro jíin ñani-yo Bernabé jíin Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-a-de máa-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja sik̄i Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáa te tájí-rí Judas jíin Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñin-ni tu'un kastu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi máa-rí jíin Espiritu Santo, kájani in̄i-ri ja má xndée-ri ni ñin tiñu vee sik̄i-ro, chi máa-ni tiñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á n̄i soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ró. Nú ndi'i taká ya'á xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A n̄i ka'an-yo núsáa. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kája'an-ún, n̄i kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te n̄i kastútú-de ñáyivi kuá'a. Te n̄i kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te n̄i kaka'u-i carta-ún. Te n̄i kakusi in̄i-i jíin tú'un ndée iní ja ndiso carta-ún. ³² Te Judas jíin Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jíin kuá'a tú'un n̄i kaka'an n̄i'in-de jíin táká ñani-ún. Te n̄i kayija-ga in̄i-i n̄i kasá'a-de. ³³ Te n̄i kakendoo-de yúan kua'a kivi. Yúan-na te ñani yúan, n̄i kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te n̄i kuná'ín-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, n̄i jata'an in̄i-de ja kéndoo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jíin Bernabé, n̄i kakendoo-de in̄i ñuu Antioquía. Te jíin sáva-ga cháa n̄i kastá'an-de tu'un n̄i kajani-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kus̄in Pablo jíin Bernabé

³⁶ Te n̄i kuu-ga kiv̄i. Te n̄i kachi Pablo j̄in Bernabé: Vina te kinde'é-yó táká ñani-yo ndíta'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máá Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuní-de ja kunchaka-de Juan, chaá nání Marcos. ³⁸ Ko tú ní játa'an in̄i Pablo ja kí'in chaá-ún j̄in-de, ch̄i onde ñuu Panfilia n̄i kus̄in Juan nuu Pablo j̄in Bernabé, te tú ní kuní-de kuuu-de j̄in-de j̄in tíñu. ³⁹ Te n̄i kastátá'an téyí-de sik̄i Juan. Te n̄i kakus̄in-de. Te Bernabé, n̄i jaka-de Marcos, kua'an j̄in-de j̄in barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, n̄i kaji-de Silas, kua'an j̄in-de. Te n̄i kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te n̄i kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná ch̄indéé ch̄ituu-ya-dé. ⁴¹ Te n̄i jika kuu-de ní ñúu Siria j̄in ní ñúu Cilicia. Te tikun̄i kákandija yúan, n̄i kayija-ga in̄i-i n̄i sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vása ní jaá Pablo ñuu Derbe j̄in ñúu Listra. Yúan ío ñin chaá súchí skuá'a nání Timoteo. Se'e yíi ñin ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándija va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu chaá ñuu Grecia. ² Te táká ñani in̄i ñuu Listra j̄in in̄i ñuu Iconio, n̄i kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kuní-de kunchaka-de chaá súchí yá'a kí'in-i j̄in-de. Te n̄i jaka-de-i. Te n̄i xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'in chaá judío yúan, ch̄i ndi-i-de, a kájin̄i-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de táká ñuu. Te n̄i kastá'an-de tu'un n̄i katá'ú tíñu chaá apóstol j̄in cháa kákuu nuu in̄i ñuu Jerusalén. Te n̄i kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tikun̄i kákandija, n̄i kayija-ga in̄i-i. Te n̄i ndea kua'a-gá-i ndíta'an kiv̄i.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia n̄i sá'a jani

⁶ Te n̄i kaja'a-de ichi ñúu Frigia ndañúu Galacia kua'an-de. Te n̄i jasú Espiritu Santo nuu-dé ja má kani-de tu'un in̄i ñuu Asia. ⁷ Te n̄i jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuu-de kingoyo-de ichi ñúu Bitinia. Ko máá Espiritu, tú ní já'a-ya tú'un kí'in-de. ⁸ Te n̄i kaja'a-de ichi x̄in ñúu Misia, n̄i kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te ñin akuáa ní skóto-ya Pablo. Te n̄i jini-de nuu ñin chaá ñuu Macedonia kándij̄i nuu-dé ká'an nda'ú j̄in-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te ch̄indéé ch̄ituu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan n̄i jini-de jani-ún, te n̄i ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-ri ñuu Macedonia, ch̄i kájin̄i káji-ri ja máá Dios n̄i kana-ya xiní-rí ja kástu'ún-rí tu'un va'a-ya núu ñáyivi yúan.

Ja ní kandee-de vekaa in̄i ñuu Filipos

¹¹ Te n̄i kenda koyo-ri in̄i ñuu Troas. Te j̄in barco ní jó-ni vai koyo-ri ñuu Samotracia. Te inga kiv̄i x̄ian n̄i jakoyo-ri ñuu Neápolis. ¹² Te yúan n̄i kenda koyo-ri. Te n̄i jaa-ri ñuu Filipos ja t̄in xin̄i ñúu Macedonia, te ch̄i ñuu Roma kánde. Te yúan n̄i kakendo-ri yaku kiv̄i. ¹³ Te ñin kiv̄i ndétatú n̄i kenda koyo-ri ñuu-ún, n̄i jaa-ri xiin ñin yucha. Te kájan̄i in̄i-ri ja yúan ío ñin lugar kájukan ta'u-í. Te n̄i kajungoo-ri. Te n̄i kaka'an-ri j̄in táká ña'an ní kanataká yúan. ¹⁴ Te ñin ña'an nání Lidia x̄ikó-ña sá'ma ndí'í in̄i ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te n̄i jini so'o-ña tú'un káka'an-ri. Te máá Jító'o-yo, n̄i juña-ya añú-ña náv'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde j̄in ní sé'e-ña, te n̄i ka'an nda'ú-ña j̄in-rí: Nú kájan̄i in̄i-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kiv̄i-ní in̄i ve'e-ná kendo-ní, áchí-ña. Te n̄i stéuu-ña rúu. ¹⁶ Te n̄i kee-ri kája'an-ri nuu kájukan ta'u-í yúan. Te ñin suchí sí'í ndiso-i tu'un ñavá'a, n̄i ketá'an-i j̄in-rí. Te suchí-ún, ní'in-í kua'a x̄u'ún kúu patrón-i j̄iná'an, ja kástu'ún-i nuu ñáyivi ndasa ío. ¹⁷ Te suchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo j̄in rúu kana kó'ó-i: Chaá yá'a kájatíñu-de nuu Dios onde andí'í, te kákastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró j̄iná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kiv̄i ní ka'an-i súan. Te n̄i kuku'á in̄i Pablo. Te n̄i x̄ío kóto-de nuu-í. Te n̄i ka'an-de j̄in tachí-ún: J̄in sí'ví máá Jesucristo tá'ú-rí tíñu nuu-ro já kenda-ró in̄i-i kí'in-ro, áchí-de. Te n̄i kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te n̄i kájin̄i patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te n̄i kakat̄in Pablo j̄in

Silas kua'an jíin-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te ni kajani-ún-de nuu justicia. Te ni kaka'an: Chaa yá'a kákuu chaa judío, te kásáká núu-de iní ñuu-yo. ²¹ Te kájakin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kákuu-yó. Achí. ²² Te suni ni kandonda ñayivi kuá'a sikí-dé. Te chaa justicia, ni kajanchaa sa'ma-dé. Te ni katá'ú tíñu ná ndó'o xaan-dé yunu xíi. ²³ Te nuu ní ndí'i ni kastují-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu xíi-de, te ni kaskívi-de vekaa. Te ni katá'ú tíñu nuu cháa ndító vekaa ja ná kóto va'a chaa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te chaa ndító vekaa-ún, nuu ní ta'u tíñu yá'a nuu-dé, te ni skívi-de Pablo jíin Silas kaja'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'ni ja'a-dé jíin manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájukan ta'u Pablo jíin Silas, kájita-de yaa ii núu Dios. Te ñayivi ká'jin vekaa jíin-de, ni kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ni te ni taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vékaa-ún ni kakanda. Te ni kanuña-ni taká yuxé'é vékaa-ún. Te cadena ja káinu'ni taká ñayivi-ún, ni kandaji-ní. ²⁷ Te ni nata'u núu cháa ndító vekaa. Te ni jini-de ja kanuña yuxé'é vékaa-ún. Te ni tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núu, chi jáni iní-de ja ní kajinu ñayivi ká'jin vekaa-ún kaja'an-i. ²⁸ Ko Pablo, ni kana jaa-de: Ma stují-ro máa-ró, chi yá'a ká'jin ndí'i-ri, achí-de. ²⁹ Yúan-na te máa cháa ndító vekaa, ni kana-de ñu'un ni chaa. Te kisi-i-de ni kivi-de iní vekaa. Te ni jukuiñi jiti-de nuu já'a Pablo jíin Silas. ³⁰ Te ni kiñi'in-de Pablo jíin Silas ichi fuera. Te ni ka'an-de jíin-de: Táta, naún sá'a-ná náv'a kaku-ná, achí-de. ³¹ Te ni kaka'an-de jíin cháa-ún: Kandíja nuu máa Jító'o-yo Jesucristo te kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, achí-de. ³² Te ni kajani-de tu'un máa Jító'o-yo núu cháa-ún jíin núu taká ñayivi ká'jin iní ve'e-de. ³³ Te chaa ndító vekaa, suni máa ákuáa-ún ni kiñi'in-de Pablo jíin Silas. Te ni nakacha-de nuu ní katuji cháa-ún ni sá'a yunu xíi. Te vásá ní janducha-dé onde jíin tá'an-de. ³⁴ Te ni jaka-de chaa kua'an-de jíin-de onde ve'e-de. Te ni ja'a-de staa ní kayee-dé. Te ni kusi iní-de ja ní kakandíja-de nuu Dios jíin ní vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia ni katáji policía kaja'an. Te ni kaka'an: Sía chaa jian ná kingoyo-de, achí. ³⁶ Te chaa ndító vekaa, ni kastu'ún-de tu'un yá'a nuu Pablo: Chaa justicia, ni katáji-de tu'un vai ja kenda koyo-ni ki'in-ní. Núsáa te kenda koyo-ni te kuá'an-ní, ma yú'ú-ní. Achí-de. ³⁷ Ko ni kachi Pablo jíin-de: Ni kajini kua'a ñayivi ja ní kaja'a-de yunu xíi ruu vasa tú na kuachi-ri. Te ni kaskívi-de ruu iní vekaa yá'a vasa chaa ñuu Roma kákuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuní-de náún. Ma kuu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, ni kanaxió káva-de ni kastu'ún-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te ni kayu'ú xaan, chi ni kajini so'o ja cháa ñuu Roma kákuu Pablo jíin Silas. ³⁹ Te ni jakoyo justicia-ún. Te ni kaka'an nda'ú jíin-de. Te ni kakiñi'in-de vekaa. Te ni kaka'an nda'ú jíin-de ná kúxio-de kingoyo-de iní ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te ni kenda koyo-de vekaa. Te ni ndívi-de ve'e Lidia. Te ni kajande'é-de taká ñani. Te ni kaka'an-de tu'un ndéé iní jíin-i. Te ni kee-de kaja'an-de.

17

Ja ní kakuvaq ñayivi Tesalónica

¹ Te Pablo jíin Silas, ni kaja'a-de ñuu Anfípolis jíin ñuu Apolonia kaja'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío ñn ve'e sinagoga chaa judío. ² Te Pablo, natu'un sá'a sá'a-de ni kivi-de nuu cháa-ún uní kivi ndétatú. Te ndita'an semana ni kastatá'an-de jíin cháa-ún sikí tutú ii. ³ Te ni jani-de tu'un nuu-í, ni stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú ni ji'i-ya. Te ni ka'an-de: Jesús, I'a jáni-ri tu'un yá'a, máa-yá kuu Cristo, achí-de. ⁴ Te sava ñayivi, ni kakandíja-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja kachiñú-ún-de Dios, jíin kuá'a ñá'an ñá'nu, ni kandujín-de jíin Pablo jíin Silas. ⁵ Yúan-na te chaa judío ja tú kákandíja, ni kakiti xaan iní. Te ni kastútú sava chaa ñáá, chaa kúxí, kua'an jíin. Te ni kutútú kuá'a ñayivi ní kandonda-i iní ñuu-ún. Te ni jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jíin Silas ja kiñi'in-i-de nuu ñayivi-ún. ⁶ Ko tú ní kánani'in-í-de. Te ni

kañu'un-i Jasón jíin sáva-ga ñani n̄i jakoyo-i jíin-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te n̄i kakana jaa-i: Chaa yá'a ja kásáká núu-de in̄i ñuyivi, suni n̄i chakoyo-de yá'a, ⁷ te Jasón, n̄i ja'a núu-de ve'e-de ncháa chaa-ún. Te taká máa-de, tú káandatu-de nuu ley César. Chi sua kaka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchí-i. ⁸ Te ñayivi jíin cháa kákuu justicia, n̄i kajini so'o-i tu'un yá'a. Te n̄i kakuva-a-i. ⁹ Ko n̄i kajikan-i xu'ún núu Jasón jíin núu sáva-ga-de. Te onde n̄i kajini-i nuu xú'ún te vása ní kasía-i-de kaja'an-de.

Ñayivi ñuu Berea kándúkú ví-i tu'un-ya

¹⁰ Yúan-na te ñani-ún, n̄i kaskáka ñúu-ni-de Pablo jíin Silas kaja'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te n̄i kivi koyo-de in̄i ve'e sinagoga chaa judío. ¹¹ Te chaa judío yúan, ndito-ga xini-dé vása cháa judío ñuu Tesalónica, chi bueno n̄i kakusi iní-de jíin tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú víi-dé in̄i tutu ii nú ndaa ká'an xí túu. ¹² Súan n̄i kuu. Te n̄i kakandíja kua'a-í, jíin kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³ Ko chaa judío ñuu Tesalónica, n̄i kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea n̄i jichá tu'un Dios n̄i sá'a Pablo. Te n̄i kee-de kaja'an-de. Te suni yúan n̄i kaxndóna-de ñayivi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, n̄i katáji-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jíin Timoteo, n̄i kakendoo-de in̄i ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayivi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jíin-de onde ñuu Atenas. Te n̄i natá'ú-de tiñu nuu-í ja yachí jaa Silas jíin Timoteo nuu-dé. Te n̄i kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a in̄i-de sikí tú'un n̄i nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndátu Pablo chaa-ún in̄i ñuu Atenas, te n̄i jini-de ja ñayivi ñuu-ún xaan kachiñú'ún-i ndoso. Te n̄i kukuí'a in̄i-de. ¹⁷ Te in̄i ve'e sinagoga n̄i státá'an-de jíin cháa judío jíin cháa kachiñú'ún Dios. Te suni ndita'an kivi státá'an-de jíin ñayivi ká'jin nuyá'u. ¹⁸ Te sava chaa ndichí kaskuá'a sikí epicúreos jíin sikí estoicos, n̄i kastátá'an jíin-de. Te sava n̄i kaka'an: Naún tu'un ká'an chaa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jáni tu'un i'a jáa kúu-de, áchí-i. Chi n̄i jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te n̄i kajaka-ún-de vai jíin-de onde municipio Areópago te kaka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jáa kúu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ chi stá'an-ro tú'un jáa núu-rí. Te ná júku'un in̄i-ri naún kúu-ún kákuni-ri. Achí jíin-de. ²¹ Chi taká chaa ñuu Atenas jíin taká chaa jíká kaxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, chi máni ká'an-de xí jini so'o-de in̄i tu'un jáa. ²² Te Pablo, kándii-de in̄i municipio Areópago-ún. Te n̄i ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jini va'a-ri ja bueno kachiñú'ún-ró i'a máa-ró. ²³ Chi n̄i jika kuu-ri n̄i jandé'é-ri in̄i viñu'un-ró. Te n̄i jini-ri nuu in̄i altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuú i'a ja ná tú jini-yo, áchí. Te máa I'a-ún, ja kachiñú'ún-ró-yá vasa tú kajini-ro-yá, I'a-ún kuu Dios ja jáni-ri tu'un-ya núu-ro. ²⁴ Máa Dios, I'a n̄i sá'a ñuyivi jíin taká-ga ndatíñu, máa-yá kuu Jito'o andívi jíin ñuyivi. Te tú ncháa-ya in̄i ve'e ii já kúva'a sá'a nda'a. ²⁵ Te tú nándi-i-ya ní in̄i ndatíñu ni ñayivi kuatíñu nuu-yá, chi máa-yá, já-a-ya tú'un ja káichaku ñayivi jíin já stáa-i tachi jíin já ní'in-í ndatíñu. ²⁶ Te chii in̄i-ni tata n̄i sá'a-ya taká ñayivi náva'a kuxiukú-i ní ñuyivi. Te n̄i jani-ya kivi kúchaku in̄i in̄i jíin lugar kuxiukú-i jíná'an-i. ²⁷ Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-í te ní'in-í-ya, chi tú jíká ncháa-ya jíin in̄i in̄i-yó. ²⁸ Chi jíin máa-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñú'un vida-yo. Natu'un sava chaa kátava yaa-ro, n̄i kaka'an-de: Chi suni onde tata máa-yá kákuu taká-yo, áchí. ²⁹ Nú tata Dios kákuu-yó núsáa, te ma kuu kani in̄i-yo já Dios kuu oro xí plata xí yúu. Chi máni kájani in̄i-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máa-i-ya. ³⁰ Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un in̄i ñayivi onde sáa, ko vina kána-ya xini taká ñayivi ní ñuyivi ná nákani in̄i-i. ³¹ Te a n̄i teta'an-ya in̄i kivi já náku-xndí ndaa-ya sikí ñuyivi, sá'a Dios jíin máa I'a n̄i jani-ya-ún. Te n̄i stá'an ndijin Dios ja súan kuu, chi n̄i naschakú-ya I'a-ún ma'ñú ndíyi. Achí Pablo. ³² Te súan n̄i kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, n̄i kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, n̄i kaka'an-i: Kákuni-ná

kuni so'o-ná inga jínu siki tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. ³³ Te máá Pablo, ni kenda-de ma'ñú ñáyivi-ún kua'an-de. ³⁴ Ko yaku ñáyivi, ni kākandíja-i. Te ni kandujín-i jín Pablo. Te in-i kúu Dionisio chaá Areópago, te inga-i kúu in ña'an nání-ña Dámaris, jín sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáá ini ñuu Corinto

¹ Yúan-na te ni kenda Pablo ini ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. ² Te yúan ni jini-de nuu in chaá judío nání Aquila, chaá ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaá-de jín ñásí'i-de Priscila, ja ní kuxio-de ini ñuu Italia. (Chi Claudio, ni tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñáyivi judío ini ñuu Roma.) Te ni jaá Pablo nuu cháa-ún. ³ Te suni tiñu sá'a chaá-ún sá'a Pablo. Te ni kendo-de yúan. Te ni sátiñu-de, chi tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma nátu'un ñii. ⁴ Te ndita'an kivi ndétatú ni jani-de tu'un ini ve'e sinagoga. Te ni ndúkú ndée-de ni skándíja-de ñáyivi judío jín ñáyivi ñuu Grecia. ⁵ Te Silas jín Timoteo, ni kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jani téyí-de tu'un, te jani ndaa-de tu'un nuu ñáyivi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. ⁶ Ko ñáyivi-ún, ni kaka'an ndiva'a-i siki-dé. Te máá-de, ni kaja-dé sa'ma-dé. Te ni kachi-de jín-i: Kuachi máá-ró kúu núsáá, chi ruu, tú kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñáyivi sín nación. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e in chaá nání Justo. Te chaá-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaá-ún kándij yani jín vé'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kandíja-de nuu máá Jító'o-yo onde jín ní vé'e-de. Te kua'a ñáyivi ñuu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni kākandíja-i. Te ni kajanducha-í. ⁹ Te máá Jító'o-yo, jín jani ni ka'an-ya jín Pablo in akuáa: Ma yú'ú-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chi kukuu-ró ká'an-ro. ¹⁰ Chi jika-ri jín-ró, te ma sándiva'a ni in chaá jín-ró. Chi ñáva'a-ri kua'a ñáyivi ini ñuu yá'a, áchí-ya. ¹¹ Te ni kendo-de yúan in kua' yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kúu gobernador ini ñuu Acaya. Te ñáyivi judío, in ká'nu-ni ni kandonda-i siki Pablo. Te ni kajaka-i-de kua'an-i jín-de onde ini municipio. ¹³ Te ni kaka'an-i: Chaá yá'a, xaan ská'an-de taká ñáyivi ja ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuní-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'a Pablo ka'an-de núu, ko ni ka'an-ni Galión jín ñáyivi judío: Ñáyivi judío jíná'an-ró, nú siki in tu'un ni'in ini kúu, xí in kuachi xaan kúu, te vatu-ni ná kúni ná'in-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú siki tú'un-ni kúu, xí siki nani sí'vi, xí siki ley máá-ró, yúan-na te ná sándaá máá-ró núsáá. Chi ruu, tú kuní-ri skívi nduu-ri ja sándaá-ri tu'un súan. ¹⁶ Te ni skúnu-de-i kaja'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ni kaktiin-i Sóstenes, chaá kúñá'nu ini ve'e sinagoga. Te ni kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo ñuu Antioquía

¹⁸ Ko Pablo, ni kuu kua'a kivi kánchaá-de yúan. Te ni nakuatá'ú-de nuu taká ñani yúan. Te kua'an-de jín barco onde ñuu Siria. Te Priscila jín Aquila kaja'an jín-de. Te ni jaá-de ñuu Cencrea. Te ni seté-de xini-dé siki in tu'un ni keyu'u-dé. ¹⁹ Te ni jaá-de ñuu Éfeso, te ni skéndo-de chaá-ún yúan. Ko Pablo, ni kivi-ni-de ini ve'e sinagoga kástátá'an-de jín ñáyivi judío. ²⁰ Te ni kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kendo-de yaku-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ní játu'un-de. ²¹ Chi ni nakuatá'ú-de nuu-í. Te ni ka'an-de: Kánúu ja kí'in ná'in-rí ñuu Jerusalén, sá'a-ri kivi íi. Ko nú kuní Dios, te nchaá tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te ni kenda-de ñuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ni jaá-de jín barco onde ñuu Cesarea. Te ni kaa-de ñuu Jerusalén. Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de jín tikuní kándíja yúan, te ni nuu-de ni najaa-de ñuu Antioquía. ²³ Te ni kendo-de yúan yaku kivi. Te vása ní kenda-de kua'an-de, ni jika kuu-de ní ndáñúu Galacia jín ndáñúu Frigia. Te ni kayija-ga ini ñáyivi káskuá'a-ún ni sá'a-de.

Ndasa ni ni'in Apolos tu'un Jesús

24 Te ñuu Éfeso ñi chaa ñin chaa judío nání Apolos, chaa ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chí ndíchí xáan-dé tutu ñi. 25 Te chaa-ún, a ñi kutu'a-de jíin tú'un máá Jító'o-yo. Te jítú iní-de tú kuítá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vasa máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. 26 Te ñi chundéé iní-de ká'an kájí-de iní ve'e sinagoga. Te ñi kajini so'o Priscila jíin Aquila tu'un ká'an-de. Te ñi kajaka-de chaa kua'an-de jíin-de. Te ñi kajani kájí-ga-de tu'un Dios nuu-dé. 27 Te kuní Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, ñi kaka'an ndéé jíin-de. Te ñi kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuátá'ú-de chaa. Te nuu ní jaa-de yúan, te va'a ñi chindéé ní chituu-de ñayivi kákandíja tu'un luu máá-yá. 28 Te ma'ñú taká ñayivi ní státá'an-de jíin cháa judío. Te ñi stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, nátu'un ká'an tutu ñi.

19

Chaa káskuá'a jíin Juan káni'in-dé tu'un Espíritu Santo

1 Te nini kándeé Apolos iní ñuu Corinto, te ñi ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te ñi nchaa-de ñuu Éfeso. Te yúan ñi jiní-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. 2 Te ñi jiká tu'un-de-i: A ñi kani'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandíja-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máá-i, ñi kaka'an-i jíin Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. 3 Yúan-na te ñi kachí Pablo: Na sikí ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te ñi kaka'an-i: Sikí tú'un ñi skuánducha Juan, áchí-i. 4 Te ñi ka'an Pablo: Ñi skuánducha Juan jíin tú'un ja ná nákani iní-i, te áchí-de jíin ñayivi já ná kándíja-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. 5 Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te ñi kajanducha-ní-i jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. 6 Te Pablo, ñi chaa-de nda'a-dé sikí-í. Te ñi chaa-ni Espíritu Santo sikí-í jíná'an-i. Te ñi kaka'an-i sñin sñin yu'u. Te ñi kajani-i tu'un-ya. 7 Te ñi io nátu'un uxí uu tá'an-i. 8 Te ñi kivi Pablo iní ve'e sinagoga. Te ñi chundéé iní-de, ñi ka'an vatú máá-de nuu uní yoq, ndátu'un-de te skándíja-de ñayivi sikí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. 9 Yúan-na te sava-i, ñi kakujá'a iní-i te tú ní kákandíja-i. Te ñi kaka'an ndíva'a-i sikí íchi Dios nuu taká ñayivi kánataka. Te ñi kuxio-ni Pablo núu ñayivi-ún. Te kája'an chaa káskuá'a-ún jíin-de. Te ndita'an kivi ní ndatu'un-de jíin cháa-ún iní escuela ñin chaa nání Tiranno. 10 Te uu kuiá ñi sá'a-de súan. Te taká ñayivi káxiukú ñúu Asia, kúu ñayivi judío te kúu ñayivi ñuu Grecia, ñi kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. 11 Te ñi sá'a Dios tñi tiñu ñá'nu xaan jíin ndá'a Pablo. 12 Te ñi kákinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñayivi káku'u. Te ñi kaxndéé sikí-í. Te ñi kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tachí kíni, ñi kákenda iní-i kája'an.

Ja ní kundéé tachí kíni jíin sé'e Esceva

13 Te sava chaa judío, ñi kajika kuu-de káskúnu-de tachí kíni. Te kákuni-de kuatíñu-de sí'ví máá Jító'o-yo Jesús ja kíni'in-de tachí kíni iní ñayivi. Te súan ñi kaka'an-de: Ká'an ñi'in-ri jíin-ró jíin sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. 14 Te ñin chaa judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te ñi io usiá se'e yí-de ja kásá'a tiñu yá'a. 15 Ko ñi ka'an-ni tachí kíni-ún: A jiní-ri máá Jesús. Te suni a jiní-ri Pablo. Ko róó, ndé chaa kákuu-ró. Achí jíin-de. 16 Te chaa tá'an tachí kíni-ún, ñi kundéé-de, ñi kendava-de sikí usiá chaa-ún. Te ñi kajinu víchí líi-dé ñi kenda koyo-de iní ve'e-ún chí ñi katují-dé. 17 Te tu'un yá'a ñi jichá kua'an ní núu ñayivi káxiukú iní ñuu Éfeso, kúu ñayivi judío jíin ñayivi ñuu Grecia, ñi kajini tu'un-i. Te ñi kayu'ú xaan-í. Te ñi kanakana jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jíin sí'ví-yá. 18 Te kua'a ñayivi já ní kákandíja, ñi jakoyo-i nuu Pablo, ñi kanakani ndaa-i kuachi-i jíin tíñu ñáá ñi kasá'a-i. 19 Te kua'a cháa ja ní kasá'a tiñu ñavá'a, ñi jakoyo-de kándá'a-de tutu-de. Te ñi kaja-mu-de tutu-ún jító nuu taká ñayivi. Te ñi katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu ñi kayu-ún. Te ñi kajini-de ja uu xiko uxí mil peso kúu. 20 Súan ñi ndea téyí tú'un máá Jító'o-yo. Te ñi jichá nuu kua'an. 21 Te nuu ní ndí'i taká tiñu yá'a, te ñi chaa iní Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya te vasa nájaa-de ñuu Jerusalén. Te ñi ka'an-de: Nú ñi ja'an-ri yúan, yúan-na

te kánúú kí'in-ri ñuu Roma, áchí-de. ²² Te ñi tájí-de uu cháa káchindéé tá'an jín-de kája'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jín Erasto. Te ñi kanchaa máa-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Já ní kandonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'q ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún ñi kandonda xa'an ñáyivi sikí íchi-yá. ²⁴ Chi ñi io ñin cháa platero nání Demetrio. Te máa-de jín cháa kásatiñu ta'an jín-de, xa'an ní kani'in-dé xú'ún, chi jín plata kásá'a-de ve'e lúli i'a Diana. ²⁵ Te cháa-ún, ñi kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te ñi ka'an-de: A kájiní-ro já sikí tiñu kásá'a-yó yá'a kani'in téyí-ro xú'ún. ²⁶ Te kájiní-ro te suni kájiní tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máa ñin ñuu Éfeso chi ní-ñi ñuu Asia sásin-de ñáyivi jín tú'un ská'an-de-i. Chi ká'an-de ja násu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja kani iní ñáyivi já tiñu sáni kúu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sájá'a iní-i nuu Diana luu vasa ndivii ñáyivi ñuu Asia jín ní ñúyivi káchiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan ñi kajini so'o-de tu'un yá'a, te ñi kakiti xa'an iní-de. Te ñi kakana jín-de: Kúñá'nu téyí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñáyivi ñú-ún, ñi kakuva-a-i. Te ñin ká'nu-ñi ñi kandonda-i kája'an-i onde iní teatro káñu'un-i Gayo jín Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kájika ta'an-de jín Pablo. ³⁰ Te kuni Pablo kivi-de nuu ká'jin tútu ñáyivi-ún. Ko ñáyivi káskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tu'un kí'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kákuñá'nu iní ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, ñi katáji tú'un kua'an nuu-dé káka'an nda'ú jín-de ja má kí'in-de iní teatro. ³² Te sava ñáyivi, ñi kakana jaa-i ñin tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chi junta-ún, ñi kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájiní kuti-í na sikí kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, ñi kachundá'a-de Alejandro, ñi kákiñi'in-de cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kúná'in-i, chi ka'an-de ja'a judío jín ñáyivi kuá'a-ún kuni-de. ³⁴ Ko ñi kanakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kakana kó'ó-i ná tu'un uu hora: Kúñá'nu téyí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te ñi kakuná'in ñáyivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te ñi ka'an-de: Róo ñáyivi ñuu Éfeso, a kájiní taká ñáyivi já ñuu Éfeso xa'an káchiñú'ún-i i'a Diana jín ndosó ja ní tájí Júpiter, ñi kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kájatú'ún-i. Núsáa te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní ñin tiñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi ñi kákinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vasa tú ní kásá'a-de ñi ñin kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ñi ñin tu'un sikí i'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio jín taká cháa kásatiñu ta'an jín-de, nú kájin-de kuachi sikí ñin cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi sikí tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuni-ro, te kuu sánda-ro onde nuu ñin junta legal. ⁴⁰ Chi yú'ú-ri ja cháa-de kuachi sikí-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máa-yó, chi ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo najá ní kanataka-yo vina. Achí-de. Te ñi ndi'í ñi ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te ñi jacha-de ñáyivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te ñi jukuiñi tixin-ún. Te ñi kana Pablo xiní cháa káskuá'a. Te ñi ka'an-de jín cháa-ún ja má yú'ú-de. Te ñi kananuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te ñi jika kuu-de ní taká ndañuu-ún. Te ñi ka'an-de kua'a tú'un ndéé iní jín taká ñáyivi. Te ñi jaa-de ñuu Grecia. ³ Te ñi kanchaa-de yúan uní yo. Te a yani kí'in-de jín barco onde ñuu Siria núú. Ko cháa judío, ñi kanatiñ tu'un tá'an ja ndóna sikí-dé. Ja yúan ní nakani iní-de te ñu'íchi ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴ Te ñi ka'io sava cháa ñi kaja'an jín Pablo onde ñuu Asia. Te káinání-de Sópater ñuu Berea, Aristarco jín Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jín Trófimo onde ñuu Asia. ⁵ Cháa yá'a, ñi kayoxnúú-de. Te káindatu-de ruu jíná'an-ri onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a viko státíla tú yí'i yujan ía, te jín barco ñi kenda koyo-ri ñuu Filipos. Te nuu ú'un kivi ní kanaketá'an-ri jín-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan ñi kaxiukú-rí ñin semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máá kivi ñin semana, ni kandututú cháa káskuá'a-ún ja sakuáchi-de statilá. Te ni stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chi kenda-de kivi xian-ún. Te kani ní ka'an-de onde sava ñúú. ⁸ Te ni io kua'a lámpara ini ve'e súkún núu ní ká'ian tutú-de yúan. ⁹ Te ñin cháa súchi nání-i Eutico, kánchaa-i máá yú'u ventana. Te nini ni kuná'an ká'an Pablo, jí'i xaan-í numá'ná. Te ni kixi-ni-i. Te ni jungava-ni-i onde piso uni te onde nuu ñú'un. Te a ni ji'i-i ni kandukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te ni nuu Pablo. Te ni jito nuu-de nuu-í. Te ni junu nchaa-de-i. Te ni ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi chakú-i, áchi-de. ¹¹ Te ni ndaa-de. Te ni sakuáchi-de statilá. Te ni yee-dé. Te ni ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijin. Yúan-na te ni kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jín súchi-ún chakú-i. Te kákusi xaan iní-i. ¹³ Te ruu, ni kakoyo-ri ini barco te kaja'an-ri jín onde ñuu Asón, yúan naketá'an-ri jín Pablo. Chi súan ni sánda-de ja kí'in-de ñu'un íchi te ja-de yúan. ¹⁴ Te ni kanani'in tá'an-ri jín-de ini ñuu Asón. Te ni kaa-de barco. Te kua'an-de jín-ri ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan ni kakenda-ri jín barco. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Quío, te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Samos. Te ni kakendo-ri ñuu Trogilio. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Mileto. ¹⁶ Chi jani ini Pablo ja já'a-ni-de kí'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkué-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Chi jítú iní-de ja yachi-de ñuu Jerusalén máá kivi Pentecostés nú ná kúni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñúú Éfeso

¹⁷ Te kánchaa-de ñuu Mileto. Te ni táji-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso ni kana-de xini cháa kákuu nuu ini tiku'ni kándija. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo cháa-ún nuu-dé, te ni kachi-de: Máá-ró kájiní va'a-ró ndasa ni jiku-ri jín-ró onde kivi ní cháa núú-rí ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sáxixi-ri máá-rí kivi ní jatíñu-ri nuu máá Jító'o-yo. Te ío hora ni nde'e-ri. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanatiin tu'un tá'an-i te ni kii tundó'o siki-ri. ²⁰ Te tú ní yú'ú-ri kani-ri tu'un nuu-ro já kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-ri stá'an-ri tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te ni jani ndaa-ri tu'un nuu ñayivi judío jín núu ñayivi sñin nación ja ná nákaní ini-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándija-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyí iní-ri te ja yúan ñu'un íchi-rí kí'in-ri ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-ri naún ta'an-ri yúan. ²³ Ko ndita'an ñuu já'an-ri chi ká'an Espiritu Santo jín-ri ja chindee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-ri. ²⁴ Te ni tú sá'a-ri cuenta vasa ná ká'ni-í ruu, chi ja ná síjínu-ri tiñu ni ja'a máá Jító'o-yo Jesús nuu-rí kúu ja kánúú jani ini-ri, jín súni ja kúsi iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te ma'ñú táká róo ja á ni jika kuu-ri ni jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-ri ja ní ñin-ró ma kuni kuti-gá-ro núu-rí. ²⁶ Ja yúan kástu'ún káji-rí nuu-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chi tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jín ní tiku'ni, chi Espiritu Santo ni jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tiku'ni máá Jító'o-yo, chi ni nakuaan-ya-í jín niñi-yá. ²⁹ Chi jiní-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yi'i kiti xaan má'ñú-ró te ma kúndá'ú ini-ti tiku'ni. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a kí'in-i jín-de. ³¹ Koo ndito ini-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa ini-ro já uní kua ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jín-ri nuu ñin ñin-ró vasa ni nde'e-ri. ³² Te vina ñáni, jikan ta'u-rí nuu Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chi tu'un-ún kuu skuá'nu róo te ni'in-ro tá'ú jín táká-ga ñayivi ní sásñin-ya. ³³ Tú ní ndío ini-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñin ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí yá'a, ni ndúkú táká ja jínu ñu'un-ri jín cháa káxiukú jín-ri yá'a. ³⁵ Te modo ni stá'an ndi'i-ri nuu-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jín táká cháa vitá kaku'u. Te ma náa ini-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesús, chi súan ni ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñin ndatíñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de taká tu'un yá'a, te ni jukuiñi jítí-de. Te ni jikan ta'u-dé jín táká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaan ní kande'e taká-de. Te ni kakanuu-de

Pablo, te n̄i katitú-de chaa. ³⁸ Ch̄i kákukuí'a xaan iní-de jíin tú'un n̄i ka'an Pablo ja má kuni-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa in̄i Pablo ki'in tuku-de ichi ñúu Jerusalén

¹ Yúan-na te n̄i kakusiin-ri jíin-de. Te n̄i kaki'in ndóó-ni-ri ichi jíin barco onde n̄i chaa-ri ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan n̄i kenda-ri te n̄i jakoyo-ri ñuu Pátara. ² Te n̄i kani'in-rí ñn barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te n̄i kaka-ri nuu te kája'an-ri. ³ Te nuu ní kajini-ri nuu ñúu Chipre, te n̄i kaskendoo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te n̄i kajika-ri kája'an-ri jíin barco onde ñuu Siria. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Tiro, ch̄i yúan skéndoó barco-ún carga. ⁴ Te n̄i kakendoo-ri yúan ñn semana, ch̄i n̄i kani'in tá'an-ri jíin ñáyivi káskuá'a. Te n̄i kaka'an-i jíin Pablo n̄i sá'a Espiritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko nuu ní ja'a kivi-ún, te n̄i kenda koyo-ri. Te taká-i jíin ñásí'i-i jíin sé'e-i, n̄i kajachu'un íchí-i ruu onde yata ñúu-ún. Te n̄i kajukuiñi jíití-rí jíin-i yu'u mar. Te n̄i kajikan ta'u-rí. ⁶ Te n̄i kananuu tá'an-ri yúan. Te n̄i kaka-ri nuu barco kája'an-ri. Te n̄i kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu jíná'an-ri, n̄i kenda koyo-ri ñuu Tiro n̄i kajika-ri jíin barco. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Tolemaida. Te yúan n̄i kaka'an-ri jíin taká ñani. Te n̄i kakendoo-ri jíin-de ñn kivi. ⁸ Te inga kivi-ún n̄i kenda Pablo jíin taká-ga-ri ja ká'in-ri jíin-de. Te n̄i chakoyo-ri ñuu Cesarea. Te n̄i kivi koyo-ri in̄i ve'e ñn chaa jáni tu'un nání-de Felipe. Chaa-ún kúu ñn chaa ndí'usiá. Te n̄i kakendoo-ri jíin-de. ⁹ Te chaa-ún, ío kuun sésí'í súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰ Te n̄i kaxiukú-rí yúan kua'a kivi. Te ichi ñúu Judea n̄i kii ñn chaa jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te n̄i chaa-de nuu-rí. Te n̄i ki'in-de sánchii Pablo. Te n̄i ju'ni-de nda'a jíin sí'in Pablo. Te n̄i ka'an-de: Súan ká'an Espiritu Santo: Ñáyivi judío, súan ku'ni-i chaa xíin sánchii yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñáyivi sñn nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún n̄i kajini so'o-ri. Te ruu jíin chaa ká'in yúan, n̄i kaka'an nda'ú-ri jíin Pablo ja má kaa-de kí'in-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pablo: Naja kánda'i-ro te ndúkuí'a in̄i añú-ri kásá'a-ró. Ch̄i ruu, a ío tu'a-ri ja násu máá ñn ja kúnu'ni-ri in̄i ñuu Jerusalén, ch̄i suni ja kúu-ri yúan ja sikí sí'ví máá Jító'o-yo Jesús, achí-de. ¹⁴ Te tú ní kúu ská'an-ri-de. Te n̄i kasía-ni-ri-de. Te n̄i kaka'an-ri: Ná kóo ndasa játa'an in̄i máá Jító'o-yo, achí-ri. ¹⁵ Yúan-na te vása ní kasátu'a-ri taká ndatíñu-ri. Te n̄i kaka-ri ñuu Jerusalén kája'an-ri. ¹⁶ Te suni kája'an yakú chaa káskuá'a in̄i ñuu Cesarea jíin-rí, ncháka-de ñn chaa ñuu Chipre nání-de Mnasón. Chaa n̄i skuá'a aná'an kúu-de. Te n̄i kakendoo-ri ve'e chaa-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, n̄i kakusi xáan iní-de n̄i kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xían-ún n̄i kivi Pablo jíin-rí jíná'an-ri in̄i ve'e Jacobo. Te yúan n̄i kakutútú taká chaa kákuu nuu. ¹⁹ Te Pablo n̄i sá'a-de saludar chaa-ún. Yúan-na te n̄i jani-de tu'un taká tiñu n̄i sá'a Dios jíin ñáyivi sñn nación nini jatíñu-de nuu-yá. ²⁰ Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kanakana jaa-de Dios. Te n̄i kaka'an-de jíin Pablo: Ñáni, vina te n̄i jini-ro ná kua'a mil ñáyivi judío n̄i kakandíja-i. Te nene kájandatu n̄i'in-i nuu ley. ²¹ Ko n̄i kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu taká chaa judío kaxiukú in̄i ñuu ñáyivi sñn nación ja má kuándatu-ga-de nuu Moisés, ni ma xití ndúu-ga se'e-de, ni ma kuándatu-de taninu aná'an. ²² Ndasá kuu núsáá, ch̄i kuni tu'un ñáyivi já ní chaa-ro, te taka kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja kaka'an-ri jíin-ró yá'a núsáá: A ká'io kuun chaa yá'a ja á n̄i kakeyu'u-dé. ²⁴ Kuaka chaa yá'a ná kí'in-de jíin-ró. Te nasándoo-ró máá-ró jíin-de. Te kua'a-ró xú'ún núu-dé náva'a ná sété-de xini-dé. Yúan-na te juku'un in̄i taká ñáyivi-ún ja tú kuti-ga ñaún ío ja ní kandatu-ún-i siki-ro, ch̄i kunda in̄i-i ja súni jándatu máá-ró núu ley. ²⁵ Ko ñáyivi sñn nación ja kákandíja-ún, a n̄i kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ni ñn tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá. Te ma kaka téné-i. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, n̄i

jaka-de cháa-ún. Te inga kivi xían-ún, ni nasándoo-de máa-de jíin-de. Te ni kivi-de ini ve'e ii ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kándundoo-de te soko-dé kiti núu-yá siki in in-de núu.

Ja ní kakat'in-i Pablo ini ve'e ii

²⁷ Te kákuu-de ja síjínu-de ndí'usiá kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, ni kajini nuu Pablo kánde-de ini ve'e ii. Te ni kaská'an ndí'i ñayivi yúan. Te ni kakat'in Pablo. ²⁸ Te ni kakana jaa: Chaa Israel, kua'a núu nda'a jíná'an-ró, chi chaa yá'a jika kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká chaa te ká'an-de siki ñayivi-yo, jíin siki ley, jíin siki lugar yá'a. Te suni a ni skivi-de sava chaa s'in naciún ini ve'e ii yá'a te ni sáchá'an-de ve'e ii. Achí. ²⁹ Chi onde ná kánde Pablo ini ñuu-ún ni kajini judío ja kánde-de jíin Trófimo, chaa ñuu Éfeso. Te ni kajani ini ja ní skivi Pablo cháa-ún ini ve'e ii. ³⁰ Te ní-ni ñuu-ún ni kánda-i. Te ni kataka-i. Te ni kakat'in-i Pablo. Te ni kastáa-i-de ni kenda-de yata vé'e ii-ún. Te ni kanakasú-ni-i yuxé'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko ni ja'an tu'un yá'a nuu general cháa t'in soldado ja ní ñuu Jerusalén ni kánda-i kákuva-i. ³² Te cháa general, ni jaka-de soldado jíin capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'in ñayivi kuá'a-ún. Te ni kajini ñayivi ja ní jakoyo general jíin soldado, te ni jakukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te ni ja general te ni t'in-de Pablo. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakunu ni Pablo jíin úu cadena. Yúan-na te ni jika tu'un ndé cháa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-i ni kakana-i in tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúnda in-de naún siki kúu ja súan kákuva-i. Te ni tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní ja Pablo escalera ve'e-ún, te soldado ni kandiso Pablo, chi xa'an ní kánda ñayivi kuá'a. ³⁶ Chi kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yata soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ni cháa jian, áchí-i. ³⁷ Te káskivi-de Pablo ini vekaa, te ni ka'an Pablo jíin general: Á kuu ka'an-ná in tu'un jíin-ní, áchí-de. Te ni kachi general jíin-de: Jiní-ro ká'an-ro yú'u ñuu Grecia náún. ³⁸ Nasu róo kúu máa cháa ñuu Egipto ja íku ñuu ni xndóna-ró-i ni kanakuatá'an máa-i, te suni ni kiñi'in-ró kúun mil cháa kuí'ná kája'an-de jíin-ró ondé nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ni kachi Pablo: Máa-ná kúu ndija cháa judío, te in se'e ñuu Tarso, in ñuu ká'nu ndañúu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jíin-ní kua'a-ni tu'un ná ká'an-ná jíin ñayivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ni ja'a-de tu'un. Te ni jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ni sá'a-de señal jíin ndá'a-dé nuu ñayivi-ún. Te ná'in yúu-ni ni kákuu-i. Yúan-na te jíin yú'u hebreo ni ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu-í

¹ Nání jíná'an-ní, jíin taká ní cháa kákuu táa, kuni so'o-ni tu'un ká'an-ná ja'a máa-ná jíin-ní vina, áchí-de. ² Te ni kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jíin yú'u hebreo, te ví'i-gá ni kakuná'in-i. Te ni ka'an Pablo: ³ Máa-ná kúu cháa judío, ni kaku ndija-ná ini ñuu Tarso ndañúu Cilicia. Ko ni ja'nu-ná ini ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ni kutu'a va'a-ná ni stá'an-de tu'un ni'in ley ñuu-yo núu-ná. Te káchiñú'ún vá'a-ná nuu Dios nátu'un kásá'a máa-ní vina. ⁴ Te ni chindik'in-ná ñayivi káandija tu'un yá'a onde ná ndí'i-i kuu. Te kúu cháa kúu ña'an, ni kat'in-ná-i ni chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jíin taká cháa kákuu nuu, ni kajini-de ja súan ni sá'a-ná. Te suni cháa-ún, ni kachaa-de tutu nuu taká ñani. Te ni kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ni ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñayivi káxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te ni ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ni kuyani-ná yuñúu Damasco nátu'un kaxiuu kúu. Te ni ndii ncháa-ni nuu-ná ni jinú in ndua ndíi ní kii ichi ándívi. ⁷ Te ni ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te ni jini so'o-ná ká'an in tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja chindik'in-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te ni ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te ni ka'an-ya jíin-ná: Máa-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindik'in-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháa kája'an jíin-ná, ni kajini ndija-de ndua ndí-ún, te ni kayu'ú-de, ko tú ní kájiní so'o-de tu'un ni ka'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te

n̄i ka'an-ná: Táta, te naún sá'a-ná, áchí-ná. Te n̄i kach̄i máá Jító'o-ná jíin-ná: Ndukoo te ki'in-ro ñúu Damasco. Te yúan ta'u tíñu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jiní-ná nuu ní ñin, ch̄i ndíi ncháa ndua ndíi-ún. Te cháa kája'an jíin-ná, kát̄iin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan káncháa ñin cháa nání Ananías. Te taká ñayivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te n̄i jaá cháa-ún te n̄i kandita-de nuu-ná. Te n̄i ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, áchí-de. Te n̄i jiní-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te n̄i kach̄i-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, n̄i jani-ya róo vina ja ná júku'un iní-ro tú'un kuní-ya. Te kuní-ro núu máá l'a ndaa, te kuní so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máá-ya nuu ndívii ñayivi taká ja ní jiní-ro jíin ja ní jiní so'o-ró. ¹⁶ Ma kúu uun iní-ro vina núsáa. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-ya. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te n̄i naxió káva-ná n̄i ncháa-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná iní ve'e ij, te n̄i skóto-ya náa. ¹⁸ Te n̄i jiní-ná nuu-ya n̄i ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yach̄i-ro iní ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tu'un-r̄i jani ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te n̄i ka'an-ná jíin-ya: Táta, a kájiní-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga n̄i jat̄iin-ná taká ñayivi kákandija nuu-ní. Te n̄i stují-ná-i n̄i taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jich̄a ñiñi Esteban, cháa n̄i jani ndaa tu'un-ní, suni kándij-ná yúan sáa. Te n̄i jatú'ún-ná ja ní j̄i-de. Te n̄i ndito-ná sa'ma cháa n̄i kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-ya. ²¹ Te n̄i kach̄i-ya jíin-ná: Kuá'an, ch̄i táji máá-rí róo ki'in jíká-ró ondé nuu ñayivi s̄in nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a n̄i kájiní ná'ín-i onde n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te n̄i kakuvaá-i. Te n̄i kaka'an jaa-i: Ná kúxio cháa j̄an ná kúu-de. Tú va'a cháa kúu-de ja kúchaku-ga-de ñuyivi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te n̄i kaskée-i tikach̄i-i kája'an. Te n̄i kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te n̄i tá'ú tíñu general ná kivi Pablo iní cuartel. Te n̄i ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo onde jíin cuarta náva'a kutuní iní general na sik̄i ní k̄andonda ñayivi-ún sik̄i Pablo. ²⁵ Te n̄i kaju'n̄i-de Pablo jíin yó'o ñi. Te n̄i ka'an Pablo jíin cháa kúu capitán ja kándij-de yúan: Á ío ley kua'a-ní cuarta ñin cháa ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú víi-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te n̄i jiní so'o capitán tu'un yá'a, te n̄i kee kua'an. Te n̄i ka'an jíin general: Ndasa sá'a-ní, chi cháa ñuu Roma kúu cháa yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te n̄i jaá general nuu Pablo. Te n̄i jik̄a tu'un-de: Kach̄i nú suu cháa ñuu Roma kúu-ró, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Jaan, suu máá-ná kúu, áchí-de. ²⁸ Te n̄i ka'an general: Ruu, chi n̄i ja'a-r̄i kua'a xú'ún, te n̄i kaja'a-de tu'un kuu-r̄i ñin cháa ñuu yúan, áchí. Te n̄i ka'an Pablo: Ko náa, ch̄i túu. Ch̄i iní ñuu-ún n̄i kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kákuni xndó'o-de, n̄i kakuxio-ni kája'an. Te suni onde general n̄i yu'ú, chi n̄i júku'un iní-de ja ní ju'n̄i-de Pablo. Te ñin cháa ñuu Roma kúu Pablo. ³⁰ Te inga kivi x̄ian-ún, kuní-de kundaa va'a iní-de na sik̄i kúu ja ní k̄andonda cháa judío sik̄i Pablo. Te n̄i ndájí-de cadena nú'n̄i Pablo. Te n̄i tá'ú-de tíñu n̄i taká taká sutu ñá'nu jíin taká cháa junta. Te n̄i kiñi'in-de Pablo. Te n̄i jani-de nuu cháa n̄i k̄andutútú.

23

Ja ní kándij Pablo nuu junta sik̄i máa-de

¹ Yúan-na te n̄i ndakoto Pablo nuu junta. Te n̄i ka'an-de: Ñáni jíná'an-ní. Máá-ná ch̄i a jiní va'a iní-ná ja ní jándatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máa sutú ñá'nu-ga nání Ananías, n̄i tá'ú tíñu nuu cháa ká'jin yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún ñin jik̄i máa yú'u-dé. ³ Te n̄i ka'an Pablo jíin sutú ñá'nu-ún: Xáan ndoo ka'an-ro. Dios stují-ya róo. Ch̄i káncháa-ro ja sánda-ro tíñu-r̄i nátu'un ká'an ley. Chi vasa tú ío ley te tá'ú-ró tíñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te n̄i kaka'an cháa ká'jin nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jíin sutú ñá'nu Dios, áchí jíin-de. ⁵ Te n̄i ka'an Pablo: Tú ní jiní-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñani, ch̄i yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sik̄i cháa kúñá'nu iní ñuu-ro. Achí. ⁶ Ko nuu ní jiní Pablo ja sava-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te n̄i

ka'an jaa-de nuu junta: Ñani jíná'an-ní, máá-ná kúu chaá fariseo, se'e fariseo. Chì ñúkuu iní-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan xndichí-ní náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan nì ka'an-de, te nì kakanaá chaá fariseo jíin cháa saduceo. Te chaá junta, sún sún tu'un nì kaka'an-de. ⁸ Chì kaka'an chaá saduceo ja má náchaku ndiyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tachì. Ko chaá fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. ⁹ Te xaán ní kuvaá. Te sava chaá káchaa tutu ja kákuu tá'an chaá fariseo, nì kandukuiñi. Te nì kaka'an nì'in: Tú ni ñn kuachi káni'in-rí sikì cháa yá'a. Sanaa te nì ka'an ndija ñn añú xí ñn ndajá'a-yá jíin-de. Mā sání'in iní-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰ Te xaán ní kakanaá-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te nì tá'ú-de tiñu ja ná kivi soldado te kañaan nìnu Pablo sava mā'ñú-i, te ná kivi-de iní cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún nì chaá-ni máá Jító'o-yo núu-dé te nì ka'an-ya jíin-de: Pablo, mā ndúku'á iní-ro, chì nátu'un nì jani ndaa-ro tú'un-rì iní ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kíkani-ró tú'un-rì onde iní ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanatñn tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

¹² Te nuu ní kundijin, nì kakutútú sáva ñayivi judío. Te nì kanatñn tu'un tá'an-i. Te nì kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni mā kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³ Te ví'í-gá uu xiko judío nì kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te nì kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jíin núu cháa kákuu nuu, te nì kaka'an-i jíin cháa-ún: Máá-ná, nì kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáá te máá-ní jíná'an-ní jíin taká junta, kuáka'an-ní jíin general ná kiñi'in-de Pablo chaá-de nuu-ní yá'a, chì kákuni-ní xndichí va'a-ga-ní-de, achí-ní. Te ná kótu'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té chaá-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko ñn se'e yí kuá'a Pablo, nì jini so'o-i ja súan nì kanatñn tu'un tá'an. Te nì ja'an-i nì kivi-i iní cuartel. Te nì kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te nì kana Pablo xinì ñn chaá kúu capitán. Te nì ka'an-de: Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jíin-i nuu general, chì ío ñn tu'un kastu'ún-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, nì jaka-de-i kua'an-de jíin-i nuu general. Te nì ka'an-de: Pablo chaá yíndi'u vekaa, nì ka'an nda'ú-de jíin-ná ja kíinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chì ío ñn tu'un ka'an-i jíin-ní, áchí-de. ¹⁹ Te nì tñn general nda'a-í. Te nì kuxio-de jíin-i. Te nì jika tu'ún sá'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jíin-rí kuní-ro, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an-i: Chaá judío nì kaskétá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jíin-ní kiñi'in-ní Pablo nuu taká chaá junta, chì xndichí va'a-de Pablo sikì tíñu kákuni-de, achí-de. ²¹ Ko mā kándija-ní, chì ví'í-gá uu xiko-de káindatu sa'í-de. Te káka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni mā kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te nì tá'ú tíñu general nuu-í, ja tú ni ñn nuu kachí-i ja súan nì kastu'ún-i nuu-dé. Te nì tájí-de-í kuano'on-í. ²³ Yúan-na te nì kana-de xinì uu capitán. Te nì ka'an-de: Sátu'a-ró uu ciento soldado, jíin uní xiko uxì soldado koso caballo, jíin uu ciento soldado kátñn lanza, nává'a kíngoyo-ró jíin-de onde ñuu Cesarea ka'ñn akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kíngoyo-de onde nuu Félix chaá kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te nì chaá-de ñn carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñayivi judío, nì katñn-i ñn chaá yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko nì nama-ná-de jíin soldado chi nì jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuní-ná kunda iní-ná naja kájikan-i kuachi sikì-dé. Te nì jani-ná-de nuu junta máa-i jíná'an-i. ²⁹ Te nì jini-ná ja sikì ley máa-i kájikan-i kuachi sikì-dé. Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi sikì-dé ja kúu-de xí já kúnde-de vekaa. ³⁰ Ko nì ní'in-ná tu'un ja ní kanatñn tu'un tá'an ñayivi judío sikì-dé. Te ja yúan tájí-ná-de kujaa yachì-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tíñu nuu ñayivi kájikan-i kuachi sikì-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jíin-ní nú naja kájikan-i kuachi sikì-dé. A nì kuu nì ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, nì kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jíin-de onde ñuu Antípatris nátu'un nì ta'u tíñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxió káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te nì kaxndóo Pablo nuu soldado káyoso caballo ná kí'in-ún jíin-de. ³³ Te nì jákoyo-ún ñuu Cesarea. Te nì kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni nì jani ndij Pablo nuu-dé. ³⁴ Te nì ka'u gobernador carta-ún.

Te ni jika tu'ún-de ndé estado kúu Pablo. Te ni jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te ni ka'an-de: Ná cháa cháa kájikān kuachi siki-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te ni tá'ú-de tiñu ni jakuva'a Pablo ini palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'un kivi te máa sutú ñá'nu Ananías jín sáva cháa kákuu nuu, jín ñn cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, ni chakoyo ñuu-ún. Te ni kivi koyo nuu gobernador ni kasátú'ún siki Pablo. ² Te ni kana gobernador xini Pablo. Te ni sátú'ún Tértulo siki-dé ni ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaá vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te ni kejá'á ndúva'a taká tiñu ini ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chi nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi iní-yo jín, chi xaān vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an nda'ú-ná jín-ní, ma kití ini-ní, te kuni so'o-ní ñn tu'un lúli ká'an-ná jín-ní nú va'a-ní. ⁵ Chi ni kajini-ná cháa yá'a ja kúu-de ñn kue'e kúu-de ñn kuachi. Te kánakuatá'an máa ñayivi judío ñí iní ñuyivi sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndéé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko ni kakatñn-ná-de. Te kákuu-ná sánda-ná jín-de núu, natu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko ni ja-ni general Lisias, te ni janchaa-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te ni tá'ú-de tiñu ja cháa kájikān kuachi siki-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuni-ní jín yú'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikán-ná siki-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni ni kasátú'ún ñayivi judío siki-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te ni sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te ni ka'an Pablo: A jini-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador ini ñuu yá'a, te yúan kúsi iní-ná sánda-ná ñn tu'un siki máa-ná nuu-ní. ¹¹ Chi máa-ní, kuu juku'un ini-ní ja té kuu-ga uxí uu kivi ní kaa-ná ni ja'an-ná ñuu Jerusalén ni jachiñú'ún-ná Dios yúan. ¹² Te cháa yá'a, tú ní kajini kuti-dé nú státá'an-ná jín ñn cháa ini ve'e ij, xí nú xndóna-ná ñayivi iní ve'e ij, xí iní máa ñuu. ¹³ Ni tú prueba taká kuachi kasátú'ún-de siki-ná. ¹⁴ Ko kachi ndaa-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñaa kúu. Te kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jín núu tutú cháa ni kajani tu'un-ya ondé sáa. ¹⁵ Te ñn núu-ni kándija-ná jín-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñayivi vá'a te kúu ñayivi ú'u. ¹⁶ Ja yúan jítú iní-ná sá'a-ná taká tiñu va'a náva'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jín núu ñayivi. ¹⁷ Ko kua'a kuiá ni kuu, te vásá ní nchaa-ná ni sá'a-ná caridad nuu ñayivi ñuu ná. Te suni ni ja'ni-ná kití núu-yá. ¹⁸ Te ni kani'in-dé náa ini ve'e ij kánde-ná násándo-ná máa-ná. Ko tú ní káxiukú ñayivi kuá'a ja kakuva-i jín-ná, ko ni ka'in yaku cháa ñuu Asia jín-ná. ¹⁹ Te ná kuñi cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an máa-de siki-ná nú naún kuachi ni sá'a-ná kajani ini-de. ²⁰ Xí ná ká'an cháa ká'in yá'a te nú ni kani'in-dé ñn kuachi xaān siki-ná kivi ní kandij-ná nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te kajani ini-de ja kuáchi-ná kúu máa yá'a-ni, chi kivi ní kandij-ná nuu junta ni ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náa, áchí-ná. Achí Pablo. ²² Te ni jini so'o Félix tu'un yá'a. Te a kúnda va'a ini-de jín íchi yá'a. Te ni sténdatu-de-ún jíná'an. Te ni ka'an-de: Ondé ná cháa general Lisias te kuni ndi'i-rí tiñu kákuu-ro. Achí-de. ²³ Te ni tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ná káka kuu-de ñn tí'li. Te ma kasú nú vai tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kika'an-i jín-de. ²⁴ Te ni kuu yaku kivi. Te ni cháa Félix jín ñási'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te ni kana-de xini Pablo. Te ni jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándija-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te ni ka'an Pablo jín-de ndasa jika tiñu ndaa, te ná kúxndí va'a-de máa-de. Te suni ni jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te ni yu'ú Félix. Te ni ka'an-de: Vina te kuá'an. Ko nú inga kivi núña-rí te kana-rí xini-ro kí-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu ini-de ja kuá'a Pablo xu'ún núu-dé núu. Ja yúan tñi jínu ni kana-de xini Pablo ni ja'an-de nuu-dé ni ndatu'ún-de jín-de. ²⁷ Ko nuu ní ndi'i uu kuiá te ni nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuni Félix ja ná kúsi iní ñayivi judío jín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo ini vekaa.

25

Naja kuní Pablo ki'in-de nuu César

¹ Te uní-ni kiví já ní kiví Festo kúu-de gobernador iní ñuu-ún, te nì kenda-de iní ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaá kakuñá'nu nuu ñáyivi judío, nì jakoyo nuu Festo. Te nì kajani tu'un nuu-dé sikí Pablo. Te nì kaka'an nda'ú jíin Festo, ³ ja nú va'a-de te ná tájì-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chi nì kanatín tu'un tá'an ja ká'ni Pablo iní ichi. ⁴ Ko nì kachì Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachì máa-de ichi nó'on-de. ⁵ Te nì ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jíin-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuachi-de. Achí-de. ⁶ Te nì kendo-de jíin cháa-ún nátu'un una xí uxí kiví. Te nì ncha-de ñuu Cesarea. Te inga kiví ní nungoo-de iní municipio. Te nì tá'ú-de tiñu nì chaá Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'jin chaá judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te nì chaá Pablo te nì kajikó ndú-ún-de. Te nì kandonda nì kasátú'ún téyíi sikí-dé. Ko tú ní kákundéé jíin tú'un tú'ún. ⁸ Te nì ka'an Pablo ja'a máa-de: Tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sikí ley judío, ni sikí vé'e ij, ni sikí César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chí ná kúsii iní chaá judío kuní-de, te nì ka'an-de jíin Pablo: Á tú kuní-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sánda-rì taká tu'un yá'a, áchí-de. ¹⁰ Te nì ka'an Pablo: A kándij-ná iní municipio César vina, te yá'a níni kúnda tiñu-ná. Máa-ní, a jini va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ni ñn kuachi sikí cháa judío. ¹¹ Chí nú ío kuachi-ná, nú nì sá'a-ná ñn kuachi xaan ja ká'ni-ní náa te vatuní kuu-ná núsáa. Ko nú tú ío ndaa tu'un kasátú'ún cháa yá'a sikí-ná, te ni ñn chaá ma kuu ku'a-a-de náa nuu cháa yá'a jíná'an-de. Núsáa te kí'in-ná nuu César kuní-ná. Achí-de. ¹² Te Festo, nì kandatú'ún-de jíin junta, te nì kachì-de jíin Pablo: A nì ka'an-ro já kí'in-ro núu César kuní-ro. Vina te kí'in-ro núu-dé núsáa. Achí-de.

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Agripa

¹³ Te nì kuu yaku kiví. Te nì jaá rey Agripa jíin Berenice onde ñuu Cesarea kaka'an-de jíin Festo. ¹⁴ Te kua'a kiví ní kaxiukú-de yúan. Te nì jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío ñn chaá yá'a nì skéndo Félix kándeé vekaa. ¹⁵ Te ná nì ja'an-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jíin ñáyivi kákuu nuu judío, nì jakoyo-i nuu-ná kájikán-i kuachi sikí cháa yá'a. ¹⁶ Te nì kachì-ná jíin-i ja tú ío costumbre chaá ñuu Roma ja ká'ni-dé ñn chaá nú tú xna'an-ga kuiñi ñáyivi kájikán kuachi sikí-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'an-de ja'a máa-de nuu kuachi-ún. ¹⁷ Yúan-na te nì chakoyo tútú-i yá'a. Te inga kiví tú ní kúkuéé-ná nì nungoo-ná mesa sánda-ná kuachi. Te nì tá'ú-ná tiñu nì kii chaá yá'a. ¹⁸ Te ká'jin ñáyivi kájikán kuachi sikí-dé. Ko tú ni ñn kuachi xaan ní káni'in-í sikí-dé nátu'un jáni iní-ná núu. ¹⁹ Chí máni sikí já kákandíja máa-i nì kuu tu'un-ún, jíin sikí ñn chaá nání Jesús ja á nì jì-de. Ko Pablo, áchí-de ja chakú ndija chaá-ún. ²⁰ Te máa-ná, tú ní kútuní kuti iní-ná ndasa kúnda tu'un-ún. Te nì jiká tu'un-ná-de, sánaa kuní-de kí'in-de ñuu Jerusalén te yúan kúnda kuachi-de. ²¹ Ko máa Pablo, nì kachì-de ja kí'in-de nuu Augusto te kúnda kuachi-de yúan kuní-de. Te nì tá'ú-ná tiñu ná kúnde-de vekaa onde tájì-ná-de kí'in-de nuu César. Achí-de. ²² Yúan-na te nì kachì Agripa jíin Festo: Máa-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'an chaá jian kuní-ná, áchí-de. Te nì kachì Festo: Yuchaan te kuni so'o-ní tu'un ká'an-de, áchí-de. ²³ Te kiví xían-ún, nì chakoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te nì kiví koyo-de iní municipio jíin sáva general jíin cháa kakuñá'nu iní ñuu-ún. Te nì tá'ú tiñu Festo nì chaá Pablo. ²⁴ Te nì ka'an Festo: Táta rey Agripa jíin taká níi chaá kaxiukú jíin-ná yá'a. Vina te nde'é-ní nuu cháa yá'a, chí sikí-dé nì kandonda taká ñáyivi judío ñuu Jerusalén jíin ñáyivi judío ñuu yá'a kájikán-i chaá yá'a nuu-ná te kaka'an-i ja tú ío va'a kuchaku-ga chaá yá'a. ²⁵ Ko tú ní'in-ná ni ñn kuachi sikí-dé ja kúu-de. Ko nì ka'an-de ja kí'in-de nuu Augusto kuní-de. Te ja yúan ní ka'an-ná ja tájì-ná-de kí'in-de. ²⁶ Te sikí cháa yá'a tú kútuní iní-ná naún tu'un chaá-ná nuu jito'o-ná. Ja yúan ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíná'an-ní, te kánúú-gá nuu máa-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un chaá-ná carta

ki'in. ²⁷ Chì kúka nuu-ná tájí-ná ìn preso ki'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikan-i sikì-dé. Achí-de.

26

¹ Te nì kachì Agripa jíin Pablo: Já'a-ri tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, áchí-de. Te nì skáa Pablo nda'a-dé. Te nì ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsi iní-ná vina, chì kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chi ñáyivi judío, kásátú'ún-i sikì-ná. ³ Chì a jiní va'a máá-ní taká taninu jíin taká tu'un ñáyivi judío jíin an-i. Já yúan ká'an nda'ú-ná jíin-ní ja jíin paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájiní taká ñáyivi judío ndasa nì sá'a-ná onde lúli-ná, chì onde ná lúli-ná nì nchaa-ná jíin ñáyivi ñúu-ná jíin iní ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuni-de kachì ndaa-de, te a kájiní-de náa ja onde xnáñúú ní kuu-ná ìn fariseo. Te sa'an fariseo, yíi-ga káa vásá taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vina, chì sikì já ñúkuu iní-ná tu'un nì keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yúan ní kakana-de náa vina kúnda kuachi-ná yá'a. ⁷ Chì ndí'uxi uu tata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kuní máá-i tu'un nì keyu'u-yá. Sikì tú'un yá'a nì kásátú'ún cháa judío sikì-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájani iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, nì jani iní-ná ndíso-ná tiñu ndonda téyíi-ná sikì sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tiñu-ún, suni súan nì sá'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chi nì ni'in-ná orden nuu taká sutu ñá'nu. Te xaan ní taan-ná ñáyivi ndóo iní vekaa. Te suni nì chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te nì kaji'i-i. ¹¹ Te tiní jínu nì xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndíva'a-i núú, chì téyíi xaan ní kití iní-ná nuu-í. Te nì chindikín-ná-i jíinu-ná jíin-i onde ñuu jíká. ¹² Te jíku-ná jíin tiñu-ún. Te nì ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tiñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxi uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te nì jiní-ná ìn ndua ndíi ní kii ichi ándíví, ví'i-ga vásá ndíkandii káa. Te nì ndii nchaa-ni ní núu-ná jíin núu cháa kuangoyo jíin-ná. ¹⁴ Te nì kandua ndí'i-ná nuu ñú'un. Te nì jini so'o-ná tu'un nì ka'an jíin-ná jíin yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu. Xaan yíi kúu ja kuañú yata-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te nì ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máá Jító'o-ná nì kachí-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ja chindikín-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundii-ro, chì nì kenda-ri nuu-ro náva'a kani-ri róo kuatíñu-ró núu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jiní-ro jíin sáva-ga tu'un ka'an-ri jíin-ró, chì ndenda-ga-ri nuu-ro. ¹⁷ Te nama-ri róo nuu taká ñáyivi ñúu-ro jíin núu ñáyivi sín nación. Chì nuu ñáyivi-ún tájí-rí róo ki'in-ro vína. ¹⁸ Náva'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-i chii ñuñáa nuu tá'ú Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios nuu ío ndijin, náva'a kandíja-í nuu-rí te sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jíin ñáyivi ní sásín-ri. Achí-ya jíin-ná. ¹⁹ Tata rey Agripa, ja yúan tú ní sání'in iní-ná nuu tú'un nì jini so'o-ná onde ándíví. ²⁰ Chì xna'an-ga nì jani-ná tu'un nuu ñáyivi káxiukú ñuu Damasco, jíin iní ñuu Jerusalén, jíin ní ñuu Judea, jíin núu ñáyivi sín nación. Nì jani-ná tu'un nuu-í ja ná nákani iní-i, te ná náxío káva iní-i ichi núu Dios, te ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúú sá'a-i te nú a nì nakani iní-i. ²¹ Já sikì yá'a te nì kakatiñ ñáyivi judío náa iní ve'e ii. Te ka'ni-í náa kákuni-i núú. ²² Ko nì chindéé ní chituu Dios náa, te kándii nì'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñáyivi lúli jíin núu ñáyivi ñá'nu. Chì Moisés jíin cháa nì kajani tu'un Dios onde sáa, súan nì kajani-de tu'un ná taká tiñu cháa. Te suni máá yúan-ni ká'an tuku máá-ná. ²³ Chì nì kajani-de tu'un ja kánúú ndó'o Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vásá taká-ga ndíyi, náva'a kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñáyivi ñúu-yo jíin núu ñáyivi sín nación. Achí-de. ²⁴ Te súan nì ka'an Pablo ja'a máá-de, te nì ka'an jaa Festo: Kátachí-ro, Pablo. Já ní sku'a xaan-ro te ndúkú kútachí-ro. Achí. ²⁵ Ko nì ka'an Pablo: Tú kátachí-ná, táta Festo, chì ío káji iní-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chì máá rey, a jiní va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná tu'un yá'a jíin-de. Chì a jiní-ná ja tú kúñáa iní-de jíin ní ìn tu'un ká'an-ná, chì tú sa'í jíká taká tiñu yá'a. ²⁷ Táta rey Agripa, á kándíja-ní ja káka'an cháa kájani tu'un-ya onde sáa. A jiní máá-ná

ja kándija-ní, áchí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa jíin Pablo: A yani kandija-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, áchí-de. ²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu Dios ja máá-ní jíin táká-ga cháa kájini so'o tu'un ká'an-ná vina, ná ndúu-ní nátu'un máá-ná, ko cadena yá'a chí túu, áchí-de. ³⁰ Te ni ndi'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ni ndukuiñi rey jíin gobernador jíin Berenice, jíin táká cháa ni kaxiukú jíin-de. ³¹ Te ni kakuxio síin máá-de. Te ni kandatú-ún-de: Tú ni ñin kuachi ní sá'a cháa yá'a ja kúu-de xí ja kúndee-ga-de vekaa, áchí-de. ³² Te ni kachi Agripa jíin Festo: Kuu síá-ní cháa yá'a núu, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de. Achí-de.

27

Jíin barco kua'an Pablo ichi ñúu Roma

¹ Te ni kundaa ja kinglyo-ri jíin barco onde ñuu Italia. Te ni kaja'a-de Pablo jíin sáva-ga cháa ká'in vekaa-ún nuu ñin capitán nání Julio ja tñn-de soldado nání Augusto. ² Te ni kivi koyo-ri iní ñin barco ñuu Adramitio kaja'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñin cháa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jíin-ri. ³ Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, ni kundá'ú iní-de Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ni jandé'é Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan ni kenda-ri kaja'an-ri jíin barco, ni kaja'a-ri ichi chí ñuu Chipre nuu ndó'yo tachi, chí sua ni nana nuu tachi. ⁵ Te ni kundéé-ri ni kaja'a-ri nuu mar Cilicia jíin núu mar ñuu Panfilia. Te ni jakoyo-ri ñuu Mira ja kánde iní ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan ni ni'in capitán ñin barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi ñúu Italia. Te ni skivi-de ruu iní barco-ún jíná'an-ri. ⁷ Te kua'a kivi ní kajika kuéé-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni ni jakoyo-ri yuñúu Gnido. Te tuká ní já'a tachi-ún tu'un kaka-ri. Te ni kaja'a-ri ichi chí ñuu Creta nuu ndó'yo tachi, xiin ñuu Salmón. ⁸ Te xaán ní ndúkú ndéé barco-ún. Ni jika nduu te ni jakoyo-ri jíin ñin lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chí a ni kuu kua'a kivi. Te sanaa te kiñá'án ñin tundó'o nuu mar, chí a ni ja'a viko kóndicha iní, te ni ka'an ni'in Pablo jíin-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jíní-ná ja xaán yí koo viaje yá'a, te kii ñin tundó'o sikí barco. Ko nasu máá ñin barco jíin ndatíñu naa, chí suni kii tundó'o-ún sikí máá-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándija capitán ja ká'an Pablo, chí sua ni kandija-ga-de tu'un ká'an cháa skáka barco-ún jíin já ní ka'an cháa xiin barco. ¹² Ko sikí já puerto-ún tú ío va'a ja kéndoo-de ní víko víjin, te ni kanakani iní kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kéndoo-i viko víjin kájani iní-i. Chí ñuu Fenice kúu ñin puerto ñuu Creta ja jito xiin íchi nínu jíin íchi véé. ¹³ Te ni kee ñin tachi íchi sur. Te ni kajani iní-i ja jáa-i nuu kákuni-i. Te ni skáka-ga-i barco, kájika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ñin tachi xaán sikí barco

¹⁴ Ko ni kunúu. Te ni ndonda-ni ñin tachi xaán já nání Euroclidón. ¹⁵ Te ni stáa-ni barco kua'an-ni jíin. Te tú ní kúu kundéé barco jíin tachi. Te ni kasía-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jíin. ¹⁶ Te ni jakoyo-ri nuu ndó'yo tachi chí ñin isla lúlí nání Clauda. Te u'u xaán ní kanatñn-ri barco lúlí ja ndikín yata. ¹⁷ Te ni kaskivi-i iní barco ká'nu. Te ni kaju'ni va'a-i máá barco ká'nu jíin yó'o jíin vitú. Te ni síjinú-i sa'ma xndéché íchi xiní, chí káyú-ú-i ja tñn barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kaja'an-ri jíin. ¹⁸ Ko xaán ní kaja barco ni sá'a tachi xaán. Te kivi xián-ún, ni kakejá'á-i káskána-i taká ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kivi uní, taká ndatíñu játíñu barco ni kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kivi tuká ndijin túun ndikandii jíin tíñuú xiní, ni tú ní júkuiñi kuti tachi xaán-ún. Te tuká kañukuu iní-ri kaku-ri núu. ²¹ Te ni kuu kivi já tuká káyee kúti-rí staa. Te ni júkuiñi Pablo sava ma'ñú cháa-ún. Te ni ka'an-de: Táta, ni káandatú-ní tu'un ni ka'an-ná, te ma kenda-yó iní ñuu Creta, te ma kóto-yó tundó'o yá'a ni ma náa ndatíñu núu. ²² Ko vina ká'an ni'in-ná jíin-ní, ma kúku'á iní-ní jíná'an-ní. Chí ni ñin-ní ma náa-ní. Chí máni máá-ni ndatíñu jíin barco

kúu ja náa. ²³ Chì kuni-ni ñi kanchaa ñin ndajá'a máa Dios jíin-ná. Chì I'a-ún xíin náá, te játíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te ñi kachi-ya jíin-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, chì kánúú jáa-ro núu César. Te a ñi ja'a Dios taká chaa kua'an jíin-ró jián núu-ro. Achí-ya. ²⁵ Tátá jíná'an-ní, ma yú'ú-ní núsáá. Chì máá-ná, a kándíja-ná nuu Dios ja súan kuu nátu'un ñi ka'an-ya jíin-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núu ñin isla, áchí-de. ²⁷ Te ñi kuu uxí kuun ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúú, te kájani iní ñayivi káskáka barco ja á ñi kakuyani-ri nuu ñin ñu'un íchí. ²⁸ Te ñi kaskuíta ka'nu-i ñin plomada chii nducha. Te ñi kajini-i ja ío oko nda'a. Te ñi kajika-ga-i ñin tí'li. Te ñi kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te ñi kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i ja-i ñin nuu ío toto chíi nducha. Te ñi kaskána-i kuun kaa tíkánchu tñin yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndijin yachi yachi. ³⁰ Te chaa káskáka barco, kákuni-de kunu-de ki'in-de jíin barco lúlí, te xndóo-de barco ká'nu núú. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúlí-ún nuu ndúcha, te kásá'a-de ja kí'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa tíkánchu yúan núú. ³¹ Te ñi kachi Pablo jíin capitán jíin soldado: Nú tú kendoo chaa yúan iní barco ká'nu yá'a, te ma kúu kaku kuti máá-ní jíná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, ñi kaxiti-dé yo'o tñin barco lúlí. Te ñi kasíia-ni-de ñi tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundijin te ñi ka'an ndéé Pablo jíin taká chaa ja ná kée-dé staa: Vina ío uxí kuun kivi já káindito-ní te ká'io ndicha iní-ní chì tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jíin-ní ja ná kée-ní staa, te ná nani'in iní-ní núsáá. Chì ñi ñin-ní, ma náa ní ñin xixi xini-ní. Achí-de. ³⁵ Te ñi ndi'i ñi ka'an-de tu'un yá'a. Te ñi ki'in-de ñin staa. Te ma'ñú taká ñayivi-ún ñi jikan ta'u-dé nuu Dios. Te ñi sakuáchí-de. Te ñi keja'á-de yée-dé staa-ún. ³⁶ Yúan-na te ñi kandundéé iní taká-i. Te suni ñi kayee-í staa. ³⁷ Te ja undi'i-ri ká'io uu ciento uní xiko xia'un ñin-ri ja kaxiukú-rí iní barco. ³⁸ Te ñi kanda'a chii-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te ñi kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, ñi kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundijin, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko ñi kajini-i ñin nuu kátisú'ú ja ío ñítí. Te kákuni-i ja-i yúan jíin barco nú ná kúu sá'a-i. ⁴⁰ Te ñi kaxiti-í yo'o yí'i kaa tíkánchu yúan. Te ñi kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te ñi kastá'ya-i nuu tñin su'ma skuikó barco. Te ñi kajata kaa-i sa'ma xini náva'a xndéché tachí barco. Te ñi kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko ñi jakoyo-de ñin nuu náketá'an uu yucha iní mar. Te ñi kaku'un tá'an barco jíin tóto jíin ñítí. Te ichi núu barco-ún ñi tñin-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún ñi ka'ya-ni ja ní'in ñi kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te ñi kandatú'ún soldado ja ká'ni taká preso náva'a ma súchá ñi ñin-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuní-de. Te ñi jasú-de tu'un-ún. Te ñi tá'ú-de tiñu nú ndé ñayivi kúu súchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñú'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i jíin tabla te sava-ga-i jíin pedazo yunu barco. Te súan ñi kakaku ndi'i-i ñi jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

¹ Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te ñi kani'in-rí tu'un ja isla-ún nání Malta. ² Te ñayivi sñin yu'u yúan, ñi kakumani-í jíin-rí jíná'an-ri. Te ñi kastá'an-i ñin ñu'un, chì kúun sau te vijin sá'a. Yúan-na te ñi kakana-i xini-rí ñi jakoyo-ri nuu-í. ³ Te ñi stútú Pablo yaku titaka. Te ñi taan-dé nuu ñú'un. Te ñin koo, jínu-ti ní kenda-ti já ní kuni'ní. Te ñi chiyú'ú-ni-ti ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi sñin yu'u ñúu-ún, ñi kajini-i ja ndíta kaa koo-ún yiyú'ú-ti nda'a-dé. Te káka'an-i: Ndaa ja cháa já'ni ndíyi kúu chaa yá'a núsáá. Te vasa a ñi kaku-de nuu mar, ko máa I'a tu'un ndaa tú já'a tu'un kuchaku-ga-de, áchí-i. ⁵ Ko Pablo, ñi kisi-de koo-ún nuu ñú'un. Te tú naún ní tá'an-de. ⁶ Te máa-i, káindatu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuu-de. Ko

n̄i kuná'án xáan káindatu-i n̄i kajini-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te n̄i nakani ini-i te n̄i kaka'an-i ja ñn i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan n̄i jo ñu'un cháa kúu gobernador ini isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, n̄i kana-de ruu jíná'an-ri. Te n̄i ja'a núu-de ve'e-de n̄i kakendoo maní-rí jín-de un̄i kivi. ⁸ Te táa Publio kátúu-dé nuu jíto, kú'u-de jín kue'e kiji jín ñn kue'e kúun chii-de. Te n̄i kivi Pablo ve'e cháa-ún. Te n̄i jikan ta'u-dé. Te n̄i cháa-de nda'a-dé siki cháa-ún. Te n̄i nduva'a-ni cháa-ún. ⁹ Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u n̄i isla-ún, n̄i jakoyo-i. Te n̄i kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, n̄i kajatú'ún-i ruu jíná'an-ri, te n̄i kaja'a-i kua'a ndatíñu n̄i kakuta'u-ri. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te n̄i kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Ja ní jani Pablo tu'un ini ñuu Roma

¹¹ Súan-ni onde nuu uní yoo, te n̄i kajika-ri kua'an-ri jín ñn barco ñuu Alejandría ja ní kanchaa nuu isla tiempo viko víjin. Te barco-ún, máa cháan ndiso ñn figura ñayivi Cástor jín Pólux. ¹² Te n̄i jakoyo-ri ñuu Siracusa. Te yúan n̄i kakendoo-ri un̄i kivi. ¹³ Te yúan n̄i kenda koyo-ri kua'an-ri nduu nduu yundúcha. Te n̄i jakoyo-ri ñuu Regio. Te inga kivi ní kee tachí ichi sur, te inga kivi xían-ún, n̄i jakoyo-ri ñuu Puteoli. ¹⁴ Te yúan n̄i kani'in tá'an-ri jín sáva ñani. Te n̄i kaka'an nda'ú-de jín-ri n̄i kakendoo-ri jín-de ñn semana. Yúan-na te vása ní jakoyo-ri ñuu Roma. ¹⁵ Te ñani yúan a n̄i kani'in-dé tu'un ruu jíná'an-ri. Te n̄i kenda koyo-de, n̄i kakita'an-de ruu onde nuyá'u nání Apio jín ndénúni mesón. Te n̄i jini Pablo nuu-dé. Te n̄i nakuatá'ú-de nuu Dios. Te n̄i ndundéé ini-de. ¹⁶ Te nuu ní jakoyo-ri ñuu Roma, te n̄i ja'a capitán taká preso nuu cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko n̄i ja'a-de tu'un kanchaa sijn Pablo jín ñn soldado kukoto-ún-de. ¹⁷ Te nuu uní kivi te n̄i kana Pablo xini taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi judío n̄i kakutútú-de. Te n̄i ka'an Pablo jín-de: Nání jíná'an-ró, ruu tú kuti naún ní sá'a-ri siki ñúu-yo ni siki táninu táa-yo. Ko onde ñuu Jerusalén n̄i kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma jíná'an-de. Te n̄i kachindee-de ruu vekaa. ¹⁸ Te cháa ñuu Roma, n̄i kaxndichí-de ruu. Te kákuni-de sía-de ruu núu, chi tú ni ñn kuachi ío siki-ri ja kúu-ri. ¹⁹ Ko tú ní játú'ún ñayivi judío. Yuán ní jikan-ri ja kí-ri nuu César. Ko na tú vai-ri ja ká'an-ri siki ñayivi ñúu-ri. ²⁰ Ja yúan ní kana-ri xini-ro jíná'an-ró, návaa ná kuni-ri nuu-ro te ka'an-ri jín-ró. Chi siki tú'un káñukuu ini ñayivi Israel kúu ja nú'ni-ri jín cadena yá'a. Achí-de. ²¹ Te n̄i kaka'an cháa-ún jín Pablo: Tú ni ñn carta ní cháa nuu-ri onde ñuu Judea ja kuni tu'un-ri róo. Te taká ñani ja ní chakoyo yá'a, tú kákastu'ún-de ni tú kaka'an-de ni ñn tu'un ñaa siki-ro. ²² Ko kuni so'o-ri tu'un ka'an-ro nú ndasa jáni ini-ro kákuni-ri. Chi siki tú'un yá'a a kájiní-yo já taká ñayivi kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. ²³ Te n̄i teta'an Pablo ñn kivi. Te n̄i chakoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháa Pablo. Te nuu cháa-ún n̄i jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de skándija-de cháa-ún siki tú'un Jesús onde jín tú'un ká'an ley Moisés jín tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáa. Te súan n̄i stá'an-de onde jañá'an te onde aini. ²⁴ Te sava cháa-ún, n̄i kajatá'ú-de tu'un n̄i ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní kákandija kuti-dé. ²⁵ Te n̄i kastátá'an-de jín tá'an-de. Te nini kaja'an-de n̄i ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno n̄i ka'an Espiritu Santo jín tú'un Isaías, cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáa, chi n̄i ka'an-de jín táa-ro ní sá'a-ya: ²⁶ Kuá'an nuu ñayivi yá'a te kachi-ro kuni-i: Vasa kájiní ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un ini-ro. Te vasa kánde'é ndi-ro, ko ma kuni-ro. ²⁷ Chi xaán ní kakuni'in ini ñayivi yá'a, te xaán ú'u kájiní so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í návaa ma kuni-i jín ndúchi-í, te ma kuni ná'ín-i jín só'o-i, te ma júku'un ini-i, te ma náxío káva ini-i, ja násáva'a-ri-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-ri nuu-ro núsáa, chi tu'un n̄i táji Dios I'a náma yóo, vina te ná táji-yá tu'un yá'a ki'in nuu ñayivi sijn nación, Te máa-i kuni ná'ín-i. Achí-de. ²⁹ Te n̄i jinu n̄i ka'an-de tu'un yá'a. Te kaja'an cháa judío kástátá'an xaán máa-de. ³⁰ Te n̄i kendo Pablo n̄i ncháa-de uu kua ñn ve'e n̄i ki'in núu-de. Te n̄i jatá'ú-de taká ñayivi ní jakoyo-i nuu-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuu nuu

tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ni ïn chaa ní jasú nuu-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te ñi teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi ñi keyu'u-yá onde aná'án. Te súan ñi kaka'an chaa ñi kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú ii. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku chi tata David. ⁴ Te ñi ka'an ñi'in Dios ja Sé'e máá-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jíin Espíritu Santo iní-ya, siki já ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja siki sí'ví-yá, ñi kani'in-rí tu'un luu ío iní-ya. Te kákuu-ri apóstol ñi sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi síin nación, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róó, chi ñi kana-ya xiní-ro náva'a ná kí'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Chaa-ri tutu yá'a nuu táka róó ja káxiukú-ró iní ñuu Roma, chi kúndá'ú iní Dios róó. Te ñi kana-ya xiní-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máá-rí, nákuatá'ú-rí ja siki róó jíná'an-ró sá'a Jesucristo. Chi ñi ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, chi nuu-yá játíñu-ri jíin iní jíin añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an ndá'ú níni-rí jíin-yá, sanaa te nú kuní máá Dios, te ja va'a-ri nuu-ro vasté ñin vina-na. ¹¹ Chi kúu iní-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga iní-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a ñin ká'nu-ni ná sándéé iní-yo, chi róó jíin rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ Náni, kuní-ri ja ná júku'un iní-ro já tiní jínu ñi chaa iní-ri ja-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. Chi kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un ñi sá'a-ri jíin sáva ñayivi síin nación. ¹⁴ Taú-ri kani-ri tu'un nuu ñayivi griego jíin núu ñayivi síin yu'u, nuu ñayivi ndíchí jíin núu ñayivi tú jiní kuti. ¹⁵ Chi ruu, ja yúan kúu yachi iní-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róó tuku, ja káxiukú-ró iní ñuu Roma. ¹⁶ Chi tú kúka nuu-rí siki tú'un va'a, chi fuerza Dios kúu, náva'a ñani chaa nú kándíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jíin tú'un-ún jiní ndijin-yo ndasa ío ndoo iní Dios, te nú kándíja-yó te kendo-yó súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi siki já kándíja-de te kuchaku-de, áhí.

Ja kití iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándívi jiní ndijin-yo já kití iní Dios jíto-ya táka tiñu ñáá kásá'a ñayivi já tú káchiñú'ún-i-ya. Chi jíin tíñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi taká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios ñi stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kivi ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jiní ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ñi káni jíin ndása I'a kúu máá-yá. Chi jíin ndátíñu ñi sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúan tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi ñi kájiní-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya já kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua ñi kasáñáá-i máá-i jíin tú'un káka'an-i. Te iní añú-i ñi kutúún, ñi ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndíchí-i, ko ñi kanduu ñáá-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-yá, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko ñi kasía-i-ya ñi kachiñú'ún-i muestra ndasa káa ñin chaa ja té'yu, ndasa kándaa tisa, kití kúun ndá'a jíin koo. ²⁴ Ja yúan ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máá-i tiñu chá'an jíin táka ja kíni kákuni iní añú-i, ñin modo ja kásachá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios ñi kájasu ñayivi-ún, ñi kivi koyo-i jíin tú'un tú'ún ñi kajatú'ún-i. Te ñi kachiñú'ún-i taká ndatíñu ñi sá'a-ya. Te súan ñi kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i máá I'a ñi sá'a-ún,

chĩ máá-yá nĩ káni kúu-ya I'a ij. Amén. ²⁶ Ja yúan Dios nĩ sía-ya-í ja ná sá'a máá-i tiñu ja tú ío jíñú'ún, chĩ onde ñásí'í, nĩ kasama-ña máá modo ja xín tiñu, te nĩ kivi-ña jíñ modo káñáá. ²⁷ Suni súan chaa jíná'an-de, nĩ kasía-de máá modo ja xín tiñu jíñ ñásí'í. Te nĩ kandukijí-de nĩ kasá'a kuaxán-de jíñ tá'an yí-de. Te nĩ kasáñáá chaa jíñ chaa. Te inĩ yiki kúñu-de bueno nĩ kani'in-dé ta'u-dé siki kuáchi nĩ kasá'a-de. ²⁸ Chĩ máá-de tú ní kájatú'ún-de ja júku'un inĩ-de Dios, Ja yúan ní sía Dios chaa-ún ja ná kúñáá xini-dé jíñ ja ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ Nĩ kútú ndí'i-de taká tiñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáá, kákutóo iní, tú ká'io va'a, kándio inĩ, kája'ni ndíyi, kákanaá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kákutuku inĩ kájito tá'an, káka'an tú'ún siki tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndíva'a, kásavixi máá, kásatéyí máá, kástúu costumbre káñáá, tú kájandatú nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatú'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú inĩ tá'an. ³² Te chaa-ún, vasa a kájini-de ndasa ká'an ley Dios, ja chaa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún chĩ suni kájatú'ún-de chaa kásá'a súan.

2

Siki já sándaq Dios tiñu-i

¹ Núsáá te ja siki yúan ma kaku-ró vasa naún chaa kúu-ró ja jikán-ro kuáchi, chi nĩ kunĩ-ro nákuxndíi-ró siki ingá chaa, ko sua nĩ nakuxndíi-ró siki máá-ró. Chĩ róo suni súan sá'a-ró nátu'un nákuxndíi-ró siki ingá chaa-ún. ² Ko a kájini-yo já ndóna Dios nakuxndíi ndija-ya siki taká chaa kásá'a súan. ³ Te róo, chaa nákuxndíi siki taká chaa kásá'a súan, te suni súan sá'a máá-ró, te jáni inĩ-ro já kaku-ró núu Dios kivi sándaq-ya náún. ⁴ Xí sájá'a inĩ-ro já vá'a xaan iní-ya jíñ-ró, te paciencia inĩ-ya, te tú yachi kití inĩ-ya núu-ro. Tú júku'un inĩ-ro já tú'un va'a inĩ-ya-ún nakani inĩ-ro sá'a náún. ⁵ Ko siki já ní'in inĩ-ro jíñ siki já tú nakani inĩ añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kití inĩ-ya siki-ro já kúu kivi kití inĩ-ya, chĩ kenda ndijin kivi sándaq va'a Dios jíñ ñáyivi. ⁶ Chĩ máá-yá, cha'u-ya ná ñn ná ñn chaa ndasa tiñu kásá'a máá-de. ⁷ Ko nuu chaa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de nĩ káni, chĩ kándúkú-de tu'un luu tu'un jíñú'ún, jíñ tú'un ja má kúu kuti-dé jíñ. ⁸ Te kití xaan iní-ya te jito u'u-ya chaa kákanaá, chĩ kásáni'in inĩ-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájandatú-de nuu tú'un yákuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaan já'a-ya siki taká ñáyivi kásá'a tiñu ñáá, xnáñúú-gá nuu ñáyivi judío te suni súan nuu ñáyivi griego. ¹⁰ Ko siki taká ñáyivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jíñú'ún, jíñ tú'un kuaká'nu inĩ. ¹¹ Chĩ Dios tú ncháá nuu-ní-ya ñn ñn ñáyivi. ¹² Chi taká chaa ja ní kasá'a kuáchi, vasa tú káy'i-de chĩ ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko taká chaa nĩ kasá'a kuáchi ja á káy'i-de chĩ ley, suni jíñ ley kundaq tiñu-de. ¹³ Chĩ nasu chaa kájini so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chi chaa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. ¹⁴ Chĩ chaa sijn nación ja tú káñava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni taká tiñu yí'i nuu ley. Chĩ chaa-ún, vasa tú káñava'a-de ley, ko máá-de kákuu-de ley kájatíñu máá-de. ¹⁵ Ja yúan jini-yo já tú'un tá'ú ley chĩ yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájani inĩ-de kájikan kuáchi siki-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuáchi ndíso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de kivi sándaq Dios siki taká tiñu sa'í kásá'a ñáyivi. Te jíñ Jesucristo sándaq-ya jíñ tú'un va'a ká'an-ri.

Káy'i judío nda'a kuáchi

¹⁷ Te nú róo, chaa judío nání-ró, te jíñ ley kándij nĩ'in-ró, te satéyí-ró máá-ró ká'an-ro ja chíñú'ún-ró Dios, ¹⁸ te nú jini-ro ndasa játa'an inĩ-ya, te nú játu'ún-ró tú'un jíñú'ún, te nú nĩ kutu'a-ró jíñ ley, ¹⁹ te nú jáni ndija inĩ-ro já máá-ró kúu chaa yóxnúú nuu chaa kuáá, nú máá-ró kúu ñu'un stúun nuu ñáyivi ká'jin ñuñáa, ²⁰ nú máá-ró kúu chaa stá'an nuu ñáyivi tú kájini kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni inĩ-ro, chĩ jíñ máá ley te ñáva'a-ró íchi ndasa júku'un inĩ-i jíñ tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róo súan stá'an-ro

núu ingá cháa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáá. Te nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó, te naja sakuí'ná-ró núsáá. ²² Róó, chí ká'an-ro já má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa tá'an-ró núsáá. Róó, chí ká'an-ro já kúkini ini-ro jíto-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío ini ve'e ii núsáá. ²³ Róó, chí sátéyíi-ró máá-ró jíin ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró sikí já tú jándatu-ro núu ley núsáá. ²⁴ Chi cháa sijn nación, máni káka'an ndíva'a-de sikí Dios ja kuáchi róó jíiná'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chí nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te ní'in tíñu ndija ja ní xití ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xití ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xití ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, ñin cháa ja tú ní xití ndúu, nú skíkuu-de taká tíñu tá'ú ley, te vasa tú ní xití ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xití ndúu náún. ²⁷ Te cháa yúan ja máá jándáa cháa tú ní xití ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndíi-de sikí-ro, chí tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te ní xití ndúu-ro. ²⁸ Chí judío máá jándáa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí kúu. Ni ja ní xití ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi sikí yíki kúñu kúu. ²⁹ Chí judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde ini, onde añú, chí nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'ún cháa-ún, chí Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga cháa judío núsáá. Te ndénu játiñu ja xití ndúu núsáá. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vii. Te ja xnáñúú, chí ini nda'a máá-de ni kivi tu'un Dios ni sá'a-ya. ³ Tú naún sá'a vasa sava-de tú ní kákandíja. Te kuáchi ja tú ní kákandíja-ún, te ni skíkuu sáni Dios tu'un máá-yá náún. ⁴ Túu, chí sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká cháa nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ni jíin taká tu'un ká'an-ni, te kundéé-ni nú káxndichí-de níi, áchí. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuáchi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáá. Kándij yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an cháa yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu kuti. Chí nú súan te ndasa sánda Dios kuáchi ñáyivi núsáá. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'in-rí kuáchi núsáá, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáa náva'a kenda tíñu va'a náún. Chí sava ñáyivi káka'an ndíva'a-i sikí-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káy'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóo, cháa judío, vásá cháa-ún náún. Túu. Chí a ni ka'an-ri ja taká ñáyivi vasa judío vasa griego káy'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndaa ío, ni vasté ñin-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un ini ío, ni tú kuti ñáyivi nándúkú Dios ío. ¹² Taká-i, ni kakusíin-i kája'an-i, ñin-na ni katívi sáni-i. Tú kuti ñáyivi sá'a tíñu va'a ío, ni vasté ñin máá tú'ún-i. ¹³ Yaú ndíyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jíin yáa-í jakín-i tu'un xndá'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'i yu'u-í. ¹⁴ Ni chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tásí jíin tú'un tíxín. ¹⁵ Xaan yachí ja'a-í káskáka-i níñi. ¹⁶ Sikí íchi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sáva-ga-i. ¹⁷ Te ichi ío tu'un vindáa vinené tú kájiní kuti máá-i. ¹⁸ Tú kájiní-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájiní-yo já taká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máá cháa káy'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyivi yú'u-í, te sikí níi ñáyivi ná nakuxndíi Dios. ²⁰ Chí jíin sikí taká tíñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa-i nuu-yá. Chí ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Nqún modo kendo ndaa ñáyivi

²¹ Ko vina a ni kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chí testigo sikí tú'un-ún kákuu máá ley jíin cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándíja-yó Jesucristo te kendo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandíja-i nuu-yá. Chí ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³ Chí taká-i kásá'a-i kuáchi. Te ja yúan tú káxndéé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikí já tú'un luu ío ini-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un ni kakendo ndaa-i, te ni

nakuaan Cristo Jesús ñayivi-ún. ²⁵ Te ni kenda Jesús ni sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuachi-yó jín niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chi jín paciencia te tú ní ndóna Dios siki kuáchi ni kasá'a ñayivi sáa. ²⁶ Súan ni sá'a-ya náva'a ná kuní-yo vína ja I'a ndaa kúu máa-yá jín já ná kéndoo ndaa ñayivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un sátéyí-i máa-i núsáa. A ni kenda kua'an. Ndé jín ley. Jín ley ja tá'ú tínu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chi jín ley siki tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúan jiní-yo já kéndoo ndaa in chaa jín tú'un kándija-de, nasu jín tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máa in nuu ñayivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu sáni kúu-ya Dios nuu ñayivi sán nación náún. Jandaa chi suni Dios kúu-ya núu ñayivi sán nación. ³⁰ Chi Dios, máa in-ni-ya ío. Te máa I'a-ún, skéndoo ndaa-ya ñayivi ní xiti ndúu, siki já kándija-i, jín ñayivi tú ní xiti ndúu suni jín tú'un kándija-i. ³¹ Te a ni stíví-yó ley jín tú'un kákandija-yó náún. Ma kúu kuti, chi sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un ni kándija Abraham

¹ Ndasa káka'an-ri siki ndíyi tatá núu sáká-yó Abraham, chi chii máa-de ni kakaku-yó. ² Chi nú ní kéndoo ndaa Abraham siki táka tínu sá'a-de, ío modo sátéyí-de máa-de núu, ko nasu núu Dios. ³ Chi ndasa ká'an tutu ii: Ni kándija Abraham nuu Dios, te ni chi'i-ya cuenta-de ja á ni kéndoo ndaa-de, áchi. ⁴ Ko nuu ñayivi sátíñu, nasu in favor sá'a-yó jín-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chi tínu ni sá'a-i, yúan chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija in ñayivi, vasa tú sátíñu-i, chí'i-ya cuenta ja á ni kéndoo ndaa máa-i, chi ni kándija-i nuu máa-yá ja kúu skéndoo ndaa-ya ñayivi chá'an-ga kuandatú va'a nuu-yá. ⁶ Te nú ni chí'i Dios cuenta in chaa ja á ni kéndoo ndaa-de, vasa tú ní sátíñu-de, ná kéndoo ndatu-de, áchi David súan: ⁷ Xáan ndatu kéndoo ñayivi já á ni sá'a-ya tóká'nu in nuu táka tínu ñáa ni kasá'a-i, te ni jasú-ya siki kuáchi-i. ⁸ Xáan ndatu kéndoo in chaa ja tú ndenda kuachi-de siki-dé, sá'a máa Tatá Dios, áchi David. ⁹ Nuú máa in ñayivi xiti ndúu kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí sáni kúu nuu ñayivi tú xiti ndúu náún. Chi káka'an-yo já ní kándija Abraham te ja yúan ni chí'i-ya cuenta-de ja á ni kéndoo ndaa-de. ¹⁰ Ndasa ni chí'i-ya cuenta-de núsáa. Onde ná té xiti ndúu-ga-de xí já á ni xiti ndúu-de náún. Nasu já á ni xiti ndúu-de kúu, chi onde ná té xiti ndúu-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xiti ndúu-ga Abraham, te ni tá'ú-yá tínu ja ná xiti ndúu-de máa-de. Ján ní kuu in tuni xí in sello, ja ní kándija-de, te ja yúan a ni skéndoo ndaa-ya-dé. Súan ni sá'a-ya, náva'a ná kúu máa-de táa nuu táka ñayivi kákandija, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á ni kakéndoo ndaa-i vasa tú ní káxiti ndúu-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñayivi ní kaxiti ndúu, ko nasu núu ñayivi já nían ni kaxiti ndúu, chi suni ká'in-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandija-i natu'un ni kándija máa-de onde ná té xiti ndúu-ga-de núu. ¹³ Chi nasu siki ley ní keyu'u-yá, ja Abraham xí ñayivi kákuu tata-de ni'in tá'u ní ñúyivi. Chi sua siki já kéndoo ndaa-i sá'a tu'un kándija-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chi nú chaa káy'i chi ley kákuu chaa xín tá'u, te kákandija sáni-yó núsáa. Te tu'un ni keyu'u-yá naa núu. ¹⁵ Chi kití in-ya núu-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stíví tínu ío. ¹⁶ Ja yúan, cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kéndoo ndaa-yo, náva'a ná kóo-ún jín tú'un ío luu in máa-yá, te náva'a ná kéndoo seguro tu'un ni keyu'u-yá nuu táka tata-de. Ko nasu núu máa in ñayivi káy'i nda'a ley kúu, chi suni nuu ñayivi kákandija natu'un ni kándija Abraham. Chi chaa-ún kúu táa taká yóo jín'an-yó, jito nuu máa-yá. ¹⁷ Natu'un yoso núu tutú: Róo kuu táa nuu kuá'a xáan nación ni sá'a-ri, áchi. Te nuu máa-yá ni kándija-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndíyi, te kána-ya xiní táka ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáa-ni. ¹⁸ Te máa Abraham, vasa tú ñúkuu in-de núu, ko ni ñúkuu in-de. Chi ni kándija-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xáan núu, natu'un ni ka'an-ya jín-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya.

19 Te n̄in n̄i kandija-de. Tú ní kuítá-de, ni tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, ch̄i a yani koo-de in ciento kuia. Ni tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichi ch̄i Sara. 20 Suni súan jín tú'un n̄i keyu'u Dios, tú ní jáni sikí in̄i-de ja má kándija-de núú, ch̄i sua n̄i kandija n̄i'in-ga-de. Te n̄i nakana jaa-ga-de Dios. 21 Te seguro xaan ní kandija-de ja kúu skíkuu Dios tu'un n̄i keyu'u-yá. 22 Ja yúan ní chi'i-ya cuenta-de ja á n̄i kendo ndaa-de. 23 Te nasu máá in̄i sikí Abraham yóso tutú ja súan n̄i chi'i-ya cuenta-de. 24 Ch̄i suni yóso já sikí yóó, ja ná chí'i-ya cuenta yóó, ñayivi kákandija nuu máá Dios ja ní naschakú-ya Jító'o-yo Jesús. 25 Ch̄i Jesús n̄i ji'i-ya já sikí kuáchi-yó. Te n̄i nachaku-ya náva'a ná kendo ndaa-yo.

5

Sikí tá'u n̄in ñayivi kákendo ndaa

1 A n̄i kákendo ndaa-yo jín tú'un kákandija-yó núsáa. Te ja yúan, tú kájito u'u tá'an-yó jín Dios n̄i sá'a Jító'o-yo Jesucristo. 2 Ch̄i ja sikí I'a-ún kákandija-yó, te núña ichi kivi-yó jín tú'un luu ío in̄i-ya yá'a. Ch̄i sikí yá'a ká'in n̄in-yó te kusii in̄i-yo. Ch̄i káñukuu in̄i-yo kivi-yó núu ndii ncháa kánchaa Dios. 3 Te nasu máá in̄i sikí tíñu yá'a, ch̄i suni kúsii in̄i-yo sikí já kájito-yó túndó'o. Ch̄i a kájin̄i-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia in̄i-yo. 4 Te pacienkcia-ún yija-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu in̄i-yo. 5 Te tu'un ñúkuu in̄i-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chi tu'un n̄i kundá'ú in̄i Dios yóó, n̄i jichá nuu kua'an in̄i añú-yo ní sá'a Espiritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. 6 Ch̄i onde ná tú kúu nama-yó máá-yó núú, te máá mí'in kivi te n̄i ji'i Cristo ja sikí ñayivi ñáa. 7 Ch̄i fuerza-ni kuu kuu ndija in̄i chaa sikí in̄i chaa jáka ndaa. Ko sanaa te chundéé in̄i in̄i chaa kuu-de ja'a in̄i chaa va'a. 8 Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'ú in̄i-ya yóó, ch̄i nini kándiso-yó kuáchi te n̄i ji'i Cristo ja'a yóó. 9 Vina a n̄i kákendo ndaa-yo ní sá'a ñiñi-yá. Núsáa te ví'i-gá kaku-yó núu tú'un kití in̄i Dios sá'a-ya. 10 Ch̄i nú kájito u'u-yo-yá sáa, te n̄i naketá'an-yó jín Dios n̄i sá'a ja ní ji'i Se'e-ya, te ja súan, a n̄i naketá'an-yó jín-ya, núsáa te ví'i-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. 11 Te nasu níni máá súan-ni, ch̄i suni kákusii in̄i-yo núu Dios sá'a Jító'o-yo Jesucristo. Ch̄i ja sikí I'a-ún, te n̄i naketá'an-yó jín Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

12 Ja yúan, suni súan nátu'un n̄i kivi kuachi in̄i ñuyivi ní sá'a máá tú'ún-ni chaa. Te sikí kuáchi-ún, te n̄i kivi kue'e kuu-yo. Te súan n̄i jichá kue'e kuu-yo-ún, nuú táka ñayivi, chí taká-i n̄i kasá'a-i kuachi. 13 Ch̄i onde ná té koo-ga ley, te n̄i io kuachi in̄i ñuyivi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. 14 Kue'e kuu-yo-ún, n̄i tá'ú tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñayivi já tú ní kasá'a-i kuachi modo n̄i stívi Adam tíñu. Ch̄i chaa-ún n̄i kuu muestra I'a chaa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

15 Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Ch̄i nú sikí tíñu n̄i stívi máá tú'ún-ni chaa onde sáa, te n̄i kaji'i kua'a ñayivi ní sá'a, núsáa te ví'i-gá sá'a tu'un luu ío in̄i Dios jín tá'u lúu já'a máá tú'ún-ni chaa Jesucristo, n̄i kajichá nuu nuu kuá'a-í. 16 Te s̄in sá'a kuachi máá tú'ún-ni chaa-ún, te s̄in sá'a ta'u-yá. Ch̄i sikí kuáchi máá tú'ún-ni chaa-ún te n̄i nakuxndii-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jín tá'u-ún, te kii tu'un ja kendo ndaa-i, vasa kua'a-í n̄i kastivi-í tíñu. 17 Te nú máá tú'ún-ni chaa-ún n̄i stívi tíñu, te ja yúan ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'ún-ni chaa-ún, núsáa te ví'i-gá ná tá'ú tíñu ñayivi kúchaku, sá'a máá tú'ún-ni chaa Jesucristo. Ch̄i n̄in vá'a-i máá tú'un luu ío in̄i-ya, te suni n̄i'in-í ta'u já kendo ndaa-i. 18 Núsáa te nátu'un n̄i nakuxndii-ya sikí táka chaa, chi n̄i stívi máá tú'ún-ni chaa-ún tíñu, suni súan máá tú'ún-ni chaa n̄i sá'a tíñu ndaa, ja yúan te kaku taká chaa te kuchaku-de. 19 Ch̄i nátu'un tú ní jándatu máá tú'ún-ni chaa, te kua'a xaan chaa

n̄i k̄iv̄i koyo ch̄ii kuachi n̄i sá'a-de. Suni súan n̄i jandatu máá tú'ún-ni chaa, te kua'a xáan cháa kendo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, n̄i chaa náva'a ná ndea-ga kuachi, ko nuu ní ndea-ga kuachi, te n̄i ndea-ga tu'un luu ío in̄i-ya. ²¹ Ch̄i nátu'un n̄i tá'ú tíñu kuachi ja koo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío in̄i-ya jíin tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuachi

¹ Ndasá ka'an-yo núsáá. Kukuu-ni-yó jíin kuachi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío in̄i-ya náún. ² Ma kúu kuti, ch̄i yóo n̄i kaji'i-yo, n̄i kakenda-yó chí kuachi. Te naja kaka kuu-ga-yo jíin kuachi núsáá. ³ Á tú kájuku'un in̄i-ro já táká yóo ja ní kajanducha-yo chí Cristo Jesús, suni n̄i kajanducha-yo chí tu'un n̄i ji'i-ya. ⁴ Chi n̄i kayuji ta'an-yo jíin-ya ja ní ji'i-ya, chi n̄i kajanducha-yo chí tu'un n̄i ji'i-ya. Te n̄i nachaku Cristo ma'ñú ndiyi n̄i sá'a tu'un luu máá Táa-ya, náva'a yóo, suni súan kuu kaka kuu jáa-yó. ⁵ Ch̄i nú ñn núú-ni n̄i kanduu-yó jíin-ya jíin nátu'un n̄i ji'i-ya, suni súan nduu-yó jíin-ya jíin nátu'un n̄i nachaku-ya. ⁶ Tu'un yá'a a kájin̄i-yo, chi chaa tú'ú já kánde in̄i-yo, ñn núú-ni n̄i ji'i-de jika cruz jíin máá Cristo, náva'a ná náa yíki kúñu ja ndiso kuachi, náva'a ma kuatíñu sáni-ga-yo núu kuachi. ⁷ Chi chaa ja á n̄i ji'i, a n̄i kenda-de in̄i nda'a kuachi. ⁸ Te nú n̄i ji'i-yo jíin Cristo, a kákandija-yó já sún̄i súan nachaku-yo jíin-ya. ⁹ Ch̄i a kájin̄i-yo já Cristo n̄i nachaku-ya má'ñú ndiyi, te ma kúu kuti-gá-ya. Ch̄i kue'e kuu-yo, tuká t̄in so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan n̄i ji'i-ya chí kuachi, n̄i ji'i-ya ñn jínu-ni. Ko ja v̄ina chakú-ya, chí Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róo jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á n̄i kaji'i ndija-ró chí kuachi, ko a káichaku-ro chí Dios n̄i sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká t̄in kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuachi nuu yíki kúñu-ró já kúu. Ch̄i kun̄i kuachi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró táká tíñu ndío in̄i yiki kúñu-ró. ¹³ Ni ma sokó-ro táká pedazo yiki kúñu-ró núu kuachi ja sá'a tíñu ñáá, ch̄i sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'ñú ndiyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te táká pedazo yiki kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-ya ja sá'a-ya tíñu ndaa jíin. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tíñu nuu-ro, chí tuká káy'i-ró ndá'a ley, ch̄i sua káy'i-ró ndá'a tú'un luu ío in̄i-ya. ¹⁵ Ndasá kuu núsáá, kukuu-yó sá'a-yó kuachi, chí tuká káy'i-yó ndá'a ley, ch̄i sua káy'i-yó ndá'a tú'un luu ío in̄i-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájin̄i-ro já nú káandatu-ro núu ñn chaa, mozo-de kákuu-ró, chi n̄i kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuandatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuandatu-ro núu kuachi, te kuu-ro. Xí nú kuandatu-ro núu-ya, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi vasa n̄i kakuu-ró mozo nuu kuachi, ko v̄ina chí onde jíin in̄i jíin añu-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo n̄i kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te v̄ina a n̄i kenda koyo-ró in̄i nda'a kuachi. Te n̄i kanduu-ró mozo nuu táká tíñu ndaa. ¹⁹ Nátu'un kaka'an ñayiv̄i yúkú, súan ká'an-ri jíin-ró. Ch̄i tú yachi xini-ro. Ch̄i nátu'un sáá, n̄i ja'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu chá'an jíin núu tíñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan v̄ina ná kuá'a-ró táká pedazo yiki kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tíñu ndoo. ²⁰ Ch̄i ná n̄i kakuu-ró mozo nuu kuachi, ko sik̄i tíñu ndaa tú ní kákuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a táká tíñu-ún nuu-ro, chí v̄ina kákuka nuu-ro sá'a-ún. Ch̄i nú kukuu-yó jíin-ún te kuu-yo. ²² Ko v̄ina a n̄i kenda koyo-ró in̄i nda'a kuachi. Te n̄i kanduu-ró mozo Dios. Te a n̄i kandundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sand̄i'i-na te kuchaku-ro ní káni. ²³ Chi ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja t̄in ley so'o ñayivi

¹ Ñáñi, xí tú kájuku'un in̄i-ro ja t̄in ley so'o ñn cháa nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri jín cháa kájin̄i ndasa ká'an ley. ² Ch̄i ña'an ní t̄anda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ñá sá'a ley, ko nú a n̄i j̄i'í yii-ñá, a n̄i kenda-ña chíi ley cuenta yii-ñá. ³ Ja yúan, nú chakú yii-ñá, te ketá'an-ña jín ingá cháa, te kunání-ña ñá'an ísíki ncháa yii nú súan. Ko nú a n̄i j̄i'í yii-ñá, a n̄i kenda-ña chíi ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña jín ingá cháa, nasu ísíki ncháa-ña yíi-ñá. ⁴ Suni súan róo jíná'an-ró, ñáñi máni, a n̄i kaji'í-ro núu ley ja súan n̄i j̄i'í yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró jín ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú nd̄iyi, náva'a kuu sá'a-yó táká tiñu va'a kuní Dios. ⁵ Ch̄i ná n̄i kajika-yó jín modo kákuu in̄i ñayivi, te n̄i ndukanda taká ja ndío in̄i-yo jín kuáchi n̄i sá'a ley. Te n̄i kasátiñu-ún in̄i pedazo yiki kúñu-yó, te n̄i sá'a taká tiñu ja kúu-yo jín núu. ⁶ Ko vina n̄i kenda koyo-yó in̄i nda'a ley, te n̄i kaji'í-yo núu ja jasú-yó-ún. Te ja yúan kájatíñu jáa-yó jín máa Espiritu, nasu jín tutú aná'an. ⁷ Ndasa ka'an-yo núsáa, ley kúu kuáchi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máa-rí, ma kuní-ri ja ío kuáchi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío in̄i nú tú ní ká'an ley jín-rí: Ma ndío in̄i-ro, áchí. ⁸ Te jín ley n̄i jikin nuu kuáchi jín-rí, te n̄i skíi in̄i-ri n̄i ndio in̄i-ri taká tiñu kuní. Ch̄i nú tú ley, te a n̄i j̄i'í kuáchi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te n̄i ichaku-ri sáa. Ko nuu ní cháa tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te n̄i nachaku kuáchi, te ruu n̄i j̄i'í-ri. ¹⁰ Te ley ch̄i kuchaku-yo jín núu, ko n̄i jiní-ri ja kuní kuu-ri jín. ¹¹ Te jín tú'un tá'ú tiñu, n̄i jikin nuu kuáchi jín-rí, te n̄i xndá'ú ruu, te n̄i ja'ni rúu. ¹² Ja yúan ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasa kájatá'an ley yúkú jín ley máa-yá

¹³ Te ja ío va'a yúan, n̄i ja'ni rúu náún. Túu, ch̄i sua máa kuáchi, jín máa ley ja ío va'a n̄i ja'ni rúu, náva'a ná kuní-yo ja kuáchi ndiso ndija kuáchi, te kaa xaan-gá kuáchi sik̄i kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Ch̄i kájin̄i-yo ja ley j̄ika cuenta Espiritu, ko ruu, ch̄i cháa yúkú kúu-ri. Te n̄i jaan kuáchi ruu, te j̄andatu-ri nuu. ¹⁵ Ch̄i tiñu sá'a-ri, tú júku'un in̄i-ri jín, ní tú sá'a-ri ja kuní-ri, ch̄i sasua sá'a-ri ja kití in̄i-ri j̄ito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te j̄atú'ún-rí ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúan, vina nasu rúu kúu ja sá'a tiñu-ún, ch̄i kuáchi ja ncháa in̄i-ri kúu ja sá'a. ¹⁸ Te a jiní-ri ja in̄i-ri, ja kuní ka'an in̄i añú máa-rí, tú ncháa tiñu va'a, ch̄i kúu in̄i-ri sá'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndéé-rí sá'a-ri. ¹⁹ Ch̄i tú sá'a-ri tiñu va'a ja kúu in̄i-ri sá'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yúan sá'a-ri. ²⁰ Te nú sá'a-ri tiñu ja tú j̄ata'an in̄i-ri, nasu rúu sá'a yúan, ch̄i kuáchi ja ncháa in̄i-ri kúu ja sá'a. ²¹ Jiní-ri inga ley yá'a núsáa: Vasa kúu in̄i-ri sá'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa in̄i-ri. ²² Ch̄i kús̄i in̄i-ri jín ley Dios onde jín in̄i jín añú-ri. ²³ Ko jiní-ri nuu ingá ley ja j̄ika in̄i taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jín ley ja j̄ika jín ja j̄ini tuní-ri, te nátu'un preso sk̄ivi ruu in̄i nda'a ley ndiso kuáchi ja ncháa in̄i pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'ú cháa kúu-ri. Ndéja náma ruu ch̄i modo máa-rí yá'a ja kúu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-rí nuu Dios sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. Núsáa te j̄atíñu-ri nuu ley Dios jín ja jiní tuní-ri, ko nuu ley kuáchi, ch̄i jín modo máa-rí j̄atíñu-ri.

8

Modo j̄ika-yó jín máa Espiritu

¹ Núsáa te vina ma náku-xndíi kuti-yá sik̄i ñayivi káy'i'í nda'a Cristo, ch̄i tuká kájika-i nátu'un kuní modo máa-i, ch̄i sua kájika-i nátu'un kuní máa Espiritu. ² Ch̄i ley ja ká'an Espiritu, onde jín Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yúan ní nama ruu in̄i nda'a ley ja ndiso kuáchi jín ja ndiso kue'e kuu-yo. ³ Ch̄i tiñu ja tú ní kúu sá'a ley sik̄i ja vítá in̄i ñayivi, te n̄i sá'a Dios, ch̄i n̄i táji-yá Se'e-ya ní kii nátu'un kándaa máa-yó, náva'a kundiso-ya kuáchi. Te n̄i nakuxndíi-ya sik̄i kuáchi ja ndiso ñayivi. ⁴ Náva'a ná sk̄ikuu-yó táká tiñu tá'ú ley sá'a-ya,

jín yóo ja tú kájika-yó nátu'un kuní máá modo ñayivi, chí kájika-yó nátu'un kuní máá Espíritu. ⁵ Chi ñayivi kájika nátu'un kuní máá modo máá-i, ja kúu modo máá-i kájítú iní-i jín. Ko ñayivi kájika nátu'un kuní máá Espíritu, ja kúu tiñu Espíritu kájítú iní-i jín. ⁶ Chi nú kájani iní-yo nátu'un kuní modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájani iní-yo nátu'un kuní máá Espíritu, te kuchaku-yo jín tú'un kuaká'nu iní. ⁷ Ñayivi jáni iní-i sikí modo máá-i, chí jító u'u-i Dios, chí tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kusí iní Dios sá'a ñayivi kájika jín modo máá-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jín modo máá-ró, chí jín Espíritu kájika-ró, te nú ncháa ndija Espíritu Dios iní-ro. Te nú in ñayivi tú ndíso-i Espíritu máá Cristo, nasu iní nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháa Cristo iní-ro, te vasa sikí kuáchi a ni j'i yiki kúñu-ró, ko chakú añu-ro sikí tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú iní-ro jíná'an-ró ncháa Espíritu máá Dios, I'a ni naschakú Jesús ma'ñú ndiyi, te suni súan jín Espíritu-ya já ncháa iní-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndiyi. ¹² Ñani, cháa káitau kákuu-yó núsáa. Ko nasu núu modo máá-yó, ja káka-yó nátu'un kúu iní máá-yó. ¹³ Chi nú kájika-ró nátu'un kuní modo máá-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jín Espíritu xnáa-ro táka tiñu ja sá'a-ró jín modo máá-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi já káyoxnúu Espíritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chi nasu nátu'un mozo ni sá'a-ya róo ja yú'ú-ro ingá jínu, chí ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Aí Tátá máni. ¹⁶ Chi suni máá Espíritu ká'an ndaa ta'an jín añu-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni cháa ni'in tá'u kákuu-yó, cháa ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jín Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jín-yá, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jín-yá.

Ja kóo kivi kuánchaq tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chi jáni iní-ri ja táka tundó'o kándo'o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jín tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuní ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sá'a-ya, káñukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sá'a-ya, ni kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuni máá, chí súan ni jata'an iní máá I'a ni sá'a. Te káñukuu iní. ²¹ Chi in kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jín tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chi kájiní-yo já taká ja ní sá'a-ya-ún, in ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vína. ²³ Te nasu máá in ja ní sá'a-ya-ún, chí suni onde yóo, ja ní kejá'á sátiñu Espíritu iní-yo, te suni kátana-yó jín iní máá-yó, káindatu-yó já náki'in sé'é-yá yóo. Yúan kúu ja náma-ya yiki kúñu-yó. ²⁴ Chi káñukuu iní-yo te a ni kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu in ja káñukuu iní-yo, nasu já káñukuu iní-yo kúu. Chi nú in ja á kájiní-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga iní núsáa. ²⁵ Ko nú ja tú kájiní-yo núu kúu, káñukuu iní-yo. Yúan-na te jín paciencia káindatu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chéndéé tá'an Espíritu jín-yó já vítá iní-yo, chí tú kájiní-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúu kakán ta'u-yo, ko suni máá Espíritu kúu ja jikán ta'u já'a-yo, te tána jín, te tú ní'in tú'un ka'an jín. ²⁷ Ko máá I'a jító ncha vii iní añu-yo, jini-ya ndasa jáni iní Espíritu. Chi máá Espíritu, jikán ta'u já'a taká ñayivi ndóo nátu'un kuní máá Dios.

Ja má kúu kuánchaq-i yóo iní nda'a Cristo

²⁸ Te a kájiní-yo já taká ja tá'an ñayivi, kendoo va'a-ga-i jín sá'a-ya, nuu ñayivi já kákumani-í jín-yá, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un ni jata'an iní-ya. ²⁹ Chi taká ñayivi, jín tiempo a ni jini-ya núu-í. Suni ni teta'an-ya-í ja ná kóo-i nátu'un káa Se'e-ya, náva'a ná kúu Jesús ñani núu vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máá ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni ni kana-ya xiní-í, te ñayivi ní kana-ya xiní-ún, suni ni kakendoo ndaa-i ni sá'a-ya. Te ñayivi ní kakendoo ndaa-ún, suni ni nduñá'nu luu-i ni sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáa. Chi nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáa. ³² Chi máá-yá, tú ní sásá'an-ya Se'e-ya, chí sua ni ja'a-ya-í ja sikí taká-yo. Te naja má kuá'a-ya taká ndatiñu nuu-yo onde jín Sé'e-ya núsáa. ³³ Ndéja kúu kakan kuáchi sikí ñayivi ní kaji Dios núsáa. Máá Dios

kúu I'a skéndoo ndaa yóo. ³⁴ Ndéja náku_xndíi siki-yo. Máa Cristo kúu I'a ni ji'i, te suni ni nachaku-ya má'ñú ndiyi, te vina kánchaa-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuanchaa yóo nuu tú'un ni kundá'ú iní Cristo yóo núsáá. Á tundó'o, xí já ndúkuí'a iní-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyu'ú-yo, xí yuchí náún. ³⁶ Nátu'un yóso núu tutú: Já siki níi kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te natu'un rií kití kúu, kájani iní-i kájito-i náá, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chí sua ni kundéé-ga-yo jíin táká tu'un yá'a ni sá'a máa I'a-ún ja ní kundá'ú iní-ya yóo. ³⁸ Chí jáni ndija iní-ri ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máa-ún, ni ja kakuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vína, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuánchaa yóo nuu tú'un ja máa Dios jíin Jító'o-yo Cristo Jesús, ni kundá'ú iní-ya yóo.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, chí súan ká'an ndaa-ri jiní-ri iní añú-ri jíin Espíritu Santo. ² Chí ndúkuí'a xaan iní-ri, te nene tá'u'u iní añú-ri. ³ Chí suni kuní máa-ri kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-ri núu, ja siki ñaní-ri ja kúu tá'an-ri ja ñn-ni niñi, ñn-ni kuñu, kakuu-ri jíin. ⁴ Te chaa Israel kakuu-de. Máa-de kakuu chaa naki'in sé'é-yá, jíin já ndúñá'nu-de, jíin já ní sá'a-ya contrato jíin-de, jíin já ní ja'a-ya ley nuu-dé, jíin já chíñú'ún-de máa-yá, jíin tú'un ni keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te chíi tata chaa-ún, ni kakenda ndiyi táa-yo. Te suni chíi tata yúan, ni kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni níi kuiá. Amén. ⁶ Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chí nasu táká ñayivi já kakuu tata Israel kúu máa chaa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kakuu-i, ko nasu ndí'i-i kakuu se'e-de. Chí sua ká'an: Chíi Isaac koo ja kunaní-i tata-ro, áchí. ⁸ Yuán kuní ka'an, nasu já kakuu se'e yiki kúñu kakuu se'e Dios, chí sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chí-i-ya cuenta-i ja kakuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chí ya'á kúu tu'un ni keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jinu kuiá, te chaa-ri, te koo ñn se'e yíi Sara, áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chí suni ni ni'in sé'e Rebeca. Uu se'e yíi ni sá'a ñn-ni chaa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jiná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo ni'in tu'un, ni kají ñúkúún Dios máa-i. Chí nasu jíin tíñu sá'a-i, chí siki já ní kana-ya xiní-i. ¹² Chí ni ka'an-ya jíin-ña: Já ñá'nu kuatíñu nuu já súchí, áchí-ya. ¹³ Nátu'un yóso núu tutú: Ni kumani-ri jíin Jacob, te ni kití iní-ri nuu Esaú, áchí. ¹⁴ Ndasa ka'an-yo núsáá. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chí ni ka'an máa-yá jíin Moisés: Ndéja kuní-ri kundá'ú iní-ri te kundá'ú iní-ri, te ndéja kuní-ri kukuí'a iní-ri jíin te kukuí'a iní-ri jíin, áchí-ya. ¹⁶ Núsáá te tú kée tíñu sá'a ni chaa kuní, ni chaa jíku jíin, chí máa Dios kúu I'a kundá'ú iní-ya. ¹⁷ Chí áchí tutu ii jíin rey Faraón: Já yúan ní jani-ri róo náva'a ná kuichá tu'un sí'v'i-ri ki'in níi ñúyivi, te kuni ndijin-i ndasa kaa fuerza-ri ja kúkuu-ri jíin-ró, áchí. ¹⁸ Núsáá, te nú ndéja kuní-ya, te kundá'ú iní-ya, te nú ndéja kuní-ya, te sándava-yá iní. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jíin-ri: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáá, chí ndé chaa kuu kasu nuu-yá ndasa játa'an iní-ya, achí-ro. ²⁰ Chí sua ka'an-ri jíin-ró: Te róo, ndé chaa kúu-ró já státá'an-ró jíin Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jíin máa chaa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te chaa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuní Dios stá'an-ya núu-i ndasa kaa tu'un kití iní máa-yá, náva'a kuni-i na fuerza ndiso-ya, te nú ja yúan jíin paciencia tú ní xndí'i yachi-ya ñayivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúkúún máa, te naja tú játú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chí kuní-ya kuichá tu'un ndasa sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñayivi já ní sáva'a-ya-í, natu'un jíin kisi, súan ná kendo luu-i jíin-yá. ²⁴ Ñayivi yúan kakuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chí nasu máa ñn ñayivi judío ní kana-ya xiní, chí suni ni kana-ya xiní ñayivi ñn nación. ²⁵ Suni súan

nátu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñayivi já ná tú ní kúu ñayivi máá-rí-ún núú, skúnání-rí-i ñayivi máá-rí vina. Te ña'an já tú ní kúmani-rí jín-ña núú, skúnání-rí-ña ña'an já maní-rí jín vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róó kákuu ñayivi máá-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñayivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñayivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel nátu'un ñiti káa yu'u mar, ko ñn tñn-ni-i kaku, ²⁸ chi máá Tatá Dios síjnu-ya tíñu sá'a-ya já ndóna-ya sikí ñúyivi, te yachi sánda-ya. ²⁹ Nátu'un ni ka'an Isaías onde sáa: Te nú máá Tatá I'a tñn so'o taká soldado, nú tú ní skéndo-ya yakú-ga tata nuu-yo núú, te nátu'un ñayivi ñuu Sodoma jín ñayivi ñuu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núú. Achí. ³⁰ Ndasá ka'an-yo núsáa. Ñayivi sñn nación, tú ní kándúkú-i tíñu ndaa, ko ni kakendo ndaa-i, chi sikí já ní kakandija-i, yuán ní kakendo ndaa-i. ³¹ Te ñayivi Israel, ni kándúkú-i ja kendo ndaa-i jín ley, ko tú ní skíkuu kuti-i jín máá ley. ³² Te naja. Chi ni kándúkú sáni-i, nasu jín tú'un kándija, chi sasua jín taká tíñu tá'ú ley. Ja yúan ní kajungoyo-i sikí máá yuu xín tíñu skáchi'i xini já'a-í. ³³ Nátu'un yóso núú tutú: Nde'é, chi onde Sion kaitúu-rí máá yuu xín tíñu skáchi'i xini já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñayivi kándija nuu yuu-ún, ma kúka nuu-í, chi máá-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija ini añú-ri, te jikán ta'u-rí nuu Dios ja'a ñayivi Israel, náva'a kaku-i jíná'an-i. ² Chi ruu, a jini ndaa-ri ja bueno kákuu ini-i kájito-i Dios, ko tú kákuu ini-i jín. ³ Chi tú kájuku'un ini-i ndasa kendo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kendo ndaa-i sá'a máa-i. Te ja yúan tú kájandatu-i nuu ichi ndaa Dios. ⁴ Chi jín Cristo te ni jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a kendo ndaa taká ñayivi kándija. ⁵ Chi ni ka'an Moisés ja nú ñn cha skíkuu tíñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jín. ⁶ Ko tu'un kendo ndaa, kenda chi tu'un kándija-yó, te ká'an súan: Ma kani ini añú-ro: Nde'cha kaa ki'in andívi núsáa, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma kani ini-ro: Nde'cha kuun-de ki'in-de ini tunchi núsáa, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xnda-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jín-ró ío tu'un ka'an-ro, ini yu'u-ro te ini añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kándija-yó, te yuán kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chi nú játú'ún-ró onde jín yu'u-ro já Jító'o-ro kúu Jesús, te nú onde jín ini jín añú-ro kándija-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi ni sá'a Dios, yúan-na te kaku-ró.

Kánúú káni-yó tú'un-ya ná kándija-i

¹⁰ Chi jín ini jín añú-yo kándija-yó-yá náva'a kendo ndaa-yo. Ko jín yu'u-yo kuátú'ún-yó-yá náva'a kaku-yó. ¹¹ Chi tutu ij ká'an: Taká ñayivi kándija-i nuu-yá, ma kendo kuti-i tuka nuu, áchí. ¹² Chi tú ká'io sñn ñayivi griego jín ñayivi judío, chi suni ñn-ni máá Jító'o-yo tñn so'o taká-i. Te kúnda'ú xaan ini-ya ñayivi káka'an nda'ú jín-yá. ¹³ Chi taká ñayivi káka'an nda'ú jín máá Jító'o-yo onde jín sí'ví-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndasá ka'an nda'ú-i jín-yá te nú tú kándija-i-ya. Te ndasa kándija-i-ya te nú tú jini so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú naún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú táji-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núú tutú: Xáan luu kánda ja'a ñayivi kájani tu'un kuaká'nu ini, jín já'a ñayivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu taká-i kachu'un ini-i ja ká'an tu'un va'a, chi ni ka'an Isaías: Táta, nde ñayivi kándija tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáa te kuu kándija-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja kani tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájini so'o-i. Jándaa ni kajini so'o-i, chi ká'an: Ní ñúyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí'i-na ñúyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájuku'un ini ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñúú-ga ni ka'an Moisés: Ná kúkuñi-ro sá'a-ri jín ingá nación ja nasu ñuu máá-rí kúu, te jín ñn nación ñáa skiti ini-ri róó, áchí-de. ²⁰ Suni

Isaías n̄i chundéé iní-de n̄i ka'an-de: Ñáyivi já tú ní kánandúkú rúu, a n̄i jini-i ruu. Te ñáyivi já tú ní kájika tu'un rúu, n̄i stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-í, áchí-de. ²¹ Ko sik̄i ñáyivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, n̄i jata ñaa-ri nda'a-rí nuu ñáyivi tú jándatu, jín núu ñáyivi ní'in in̄i, áchí-ya.

11

Ja ío ñn t̄in-ga ñáyivi Israel

¹ Núsáa te ká'an-ri: A n̄i kiñi'in Dios ñáyivi máá-ya náún. Ma kúu kuti. Ch̄i ruu, suni cháa Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kíñi'in Dios ñáyivi máá-ya ja á n̄i jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájin-ro tutú īi ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa n̄i ka'an nda'ú-de jín Dios sik̄i ñáyivi Israel: ³ Táta, n̄i kaja'ni-í cháa kájan tu'un-ní, te n̄i kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na-ná n̄i kendo. Te vina, káchindik̄in-i náá, ka'ni-í náá kákuni-í, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáa: A ñáva'a ná'in-ri vasté usiá mil ñáyivi káchiñú'un rúu, te ñáyivi-ún tú kájukuiñi jítí kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, ch̄i ío ñn t̄in-ga, te jín tú'un luu ío in̄i-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú sik̄i tú'un luu ío in̄i-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín tíñu n̄i sá'a-i núsáa. Ch̄i nú súan, te n̄i jita tu'un luu ío in̄i-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáa. Ja ní kandúkú ñáyivi Israel, tú ní kákundéé-i ní'in-í. Ko n̄i kákundéé ñáyivi ní kaji-ya-ún, n̄i kani'in-í. Te sava-ga-i n̄i kandun̄i'in in̄i-i. ⁸ Natu'un yóso núu tutú: Nuu-í n̄i ja'a Dios ñn xin̄i já tú júku'un kuti in̄i, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti onde vina, áchí. ⁹ Te n̄i ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu natu'un ñn xeyu, ñn ja t̄in yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña náva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná kóo t̄i-í ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáa te ruu ká'an-ri: N̄i kandua-i, te n̄i kajita īi náún. Ma kúu kuti. Ch̄i sua n̄i kakaaku ñáyivi s̄in nación ja súan n̄i kasáña'mu ñáyivi Israel, náva'a ná kúkuñi máá Israel jíná'an. ¹² N̄i kasáña'mu Israel, te ja yúan ní ndukúka ñáyivi. N̄i kajita Israel, te ja yúan ní ndukúka ñáyivi s̄in nación. Naga n̄i kuu ja xaán ndatu tíñu koo onde kivi ná náki'in sé'é-ya taká Israel núsáa. ¹³ Ch̄i jín róo ñáyivi s̄in nación ká'an-ri, ch̄i ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa s̄in nación kúu-ri, te jínú'un ká'an-ri sik̄i tíñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Ch̄i nú n̄i kiñi'in-ya Israel, te ja yúan ní kanaketá'an ñáyivi ñáyivi jín-ya, núsáa te kivi náki'in sé'é-ya Israel, te nasu natu'un ja ní nachaku-i mañú ndíyi koo yúan náún.

Olivo yúkú xiní olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e já kúun núu, te suni ní-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, n̄i kajanchaa, te nú róo ja kúu-ró ñn nda'a yúnu olivo yúkú, n̄i nuku'un-ró núu ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin onde ndu'u númá máá yúnu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyí-ro máá-ró já ndóna-ró sik̄i taká nda'a-ún núsáa. Ch̄i nú sátéyí-ro máá-ró, te ná nuku'un in̄i-ro já tú stáa ndu'u-ún kajin-ro, ch̄i sua stáa-ró kájin máá ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, achí-ro. ²⁰ Bueno, ko sik̄i já tú ní kákandija máá ndá'a-ún, yúan ní kajanchaa. Ko róo, ch̄i sik̄i já kándija-ró, yúan nukuiñi n̄i'in-ró. Ma sávi-xi-ro máá-ró núsáa, sua yu'ú-ro. ²¹ Ch̄i nú Dios, tú ní kúndá'ú in̄i-ya máá ndá'a xín tíñu-ún, naga n̄i kuu róo, ja kúndá'ú in̄i-ya róo. ²² Nde'é vá'a-ró núsáa, ndasa kúndá'ú in̄i Dios, te suni xaan in̄i-ya. Xaan in̄i-ya jín cháa n̄i kandua-ún, ko kúndá'ú in̄i-ya róo, te nú kundij n̄i'in-ró jín tú'un kúndá'ú in̄i-ya róo. Te nú túu, te suni kuanchar-ya róo ki'in-ro. ²³ Suni súan máá ñáyivi-ún, nú kandija-i, suni nuku'un-i, ch̄i máá Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róo, vai-ró chí yunu olivo ja á káa yúkú, te n̄i nuku'un-ró xiní yunu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga n̄i kuu ñáyivi-ún ja máá ndá'a xín tíñu kakuu-i,

ja má náchu'un-ya-í xini máá yúnu olivo máá-i núsáá. ²⁵ Náni, chi tú kuní-ri ja kúñáá xini-ro ndasa ío siki tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máá-ró te kani ini-ro já ndíchi xáan-ro jíná'an-ró, chi sava ñayivi Israel, ni kasáni'in ini-i, te ni kánaa-í, onde ná ndékava taká ñayivi sin nación. ²⁶ Yúan-na te ndi'i ñayivi Israel kaku-i. Natu'un yóso núu tutú: Ichi ñúu Sion kii l'a nama yóo, te kuanchaa-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-ri jín-i onde ná kuáncha-ri kuachi-i, áchi. ²⁸ Ja'a róo, kájito u'u-i-ya já siki máá tú'un va'a. Ko ni kaji-ya-í, te kundá'ú ini-ya-í, ja siki táa-i. ²⁹ Chi Dios tú natu'u ini-ya já téta'an-ya tá'u-yo jín já kána-ya xini-yo. ³⁰ Suni súan róo, ni kasáni'in ini-ro núu Dios onde sáa. Ko vina, chi siki já ní kasáni'in ini máá ñayivi-ún, te ni kundá'ú ini-ya róo. ³¹ Suni súan máá ñayivi-ún, ni kasáni'in ini-i vina, náva'a suni natu'un ni kundá'ú ini-ya róo jíná'an-ró, suni súan ná kundá'ú ini-ya-í vina. ³² Chi máá Dios, ni jasuy-ya taká ñayivi chíi tu'un sáni'in ini-i, náva'a kundá'ú ini-ya taká-i. ³³ Xáan kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíchi, tu'un tu'a Dios. Ni ma júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tiñu sánda-ya. Te xaan sá'í in taká ichi-yá. ³⁴ Chi ndé cha, a ni jini ndasa jáni ini Dios, xí ndé cha ni ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cha ni ja'a nuu-yá xna'an-ga náva'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chi onde nuu máá-yá vai taká ndatíñu. Te suni máá-yá ni sá'a. Te suni máá-yá tñn. Te ná nákana jaa-yó-yá ní kani ní kúia. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñayivi ndóo

¹ Náni, ja yúan ká'an nda'ú-ri jín-ró jín tú'un ni kundá'ú ini Dios róo, chi vina chakú-ro jín yiki kúñu-ró, te kuní-ri ja ná kóo ndoo te kua'a-ro núu máá-yá. Te ná kúsi iní Dios jín-ró, chi yúan kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín iní jín añú-ro. ² Te ma kóo in núu iní-ro jín ñuyivi yá'a, chi sua ná násama-ró máá-ró, te ná ndúu jáá xini-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an ini Dios, jín tú'un ni yija va'a ja kúsi iní-ya sá'a. ³ Chi tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sá'a ja ká'an-ri jín in in cha ká'in ma'ñú-ró ján, ja má skákunu-ga-de ku'a máá-de nuu kú'a ja á ká'in-de, chi sua ná kani kuándí'í iní-de natu'un ni ja'a Dios tu'un kándija nuu in in-de. ⁴ Chi natu'un yóo, jín modo ja kuá'a pedazo ndíso yiki kúñu-yó ko tú in-ni tiñu kásá'a, ⁵ suni súan yóo, vasa kua'a-yo, ko natu'un in-ni ñayivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja in in máá-yó, chi pedazo-ni-yó kánakuni tá'an-yó. ⁶ Chi ni ni'in-yo sin sin ta'u ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu ío ini-ya núu-yo. Te nú ta'u já kani-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jín kú'a kándija-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u já kuatíñu-yó kúu, ná kuatíñu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñayivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñayivi já'a, ná táva iní-i kua'a-i. Ñayivi tá'ú tiñu, ñúkúún ná sá'a-i. Ñayivi kundá'ú ini, si ná kóo ini-i. ⁹ Tu'un kundá'ú ini, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tiñu ñáá, te ma sí-a-ro tiñu va'a. ¹⁰ Ná kunchaka maní tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñani máá-ró. Te kuitú iní-ro já sá'a jínú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxi-ró nú ío tiñu kásá'a-ró. Te jín iní jín añú-ro ná kuitú iní-ro kuatíñu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹² Te a káñukuu ini-ro, te ná kóo si iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñayivi ndóo, nú kánandi'i-i yakú najín, te koto tá'an-ró jín-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñayivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñayivi káchindikín róo, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró siki-í. ¹⁵ Ná kúsi iní-ro jín ñayivi ká'io si iní, te ná ndé'e-ro jín ñayivi kánde'e. ¹⁶ In-ni ná kóo xini-ro jíná'an-ró. Ma skákunu-ró máá-ró, chi sua ná ndútá'an-ró jín cháa ká'io súchi iní. Ma sá'a-ró já cháa ndíchi xáan kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndíva'a-ró jín ní in ñayivi, nú ni sá'a ndíva'a-i jín-ró. Kuitú iní-ro sá'a jínú'ún-ró tiñu onde jító jín núu taká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jín taká ñayivi, onde jín kú'a kúndéé-ró jín. ¹⁹ Náni máni, ma cháa ini-ro já nani'in tá'an-ró jíná'an-ró, chi sua nuu máá-yá ná kuá'a-ró tú'un kiti ini-ya núu-í, chi súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máá-rí

jíin-i, máá-rí kua'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. ²⁰ Ja yúán, nú chaa kájito u'u róó, jí'i-de soko, kua'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kua'a ja ná kó'o-de. Chì nú súan, te kundéé-ró jíin-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yují-ro sá'a tiñu ñáá, chì sua ná yují tiñu ñáá sá'a-ró jíin tiñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó ichi núu gobierno

¹ Taká ñayivi, ná kuándatu-i nuu chaa kakuñá'nu-ga, chì túu chaa tá'ú tiñu te nú tú ní já'a Dios tu'un núu. Te taká chaa a kándiso tiñu, Dios ni chaa tiñu sikí-dé. ² Ja yúán, nú ío chaa tú jándatu nuu chaa tá'ú tiñu, te tiñu ni teta'an Dios ské'ichi-de, te chaa kaské'ichi, nakuxndíi-de sikí máá-de. ³ Chì chaa kátá'ú tiñu, tú ndón-da-de sikí chaa sá'a tiñu va'a, chì sua sikí chaa sá'a tiñu ñáá. Te róó, kuní-ro já tú yu'ú-ro sá'a chaa tá'ú tiñu náún. Sá'a tiñu va'a, te ná kuátú'ún-de róó. ⁴ Chì mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tiñu ñáá, te ná yú'ú-ro, chì nasu já kúsi iní máá-de ndíso-de machete, chì mozo Dios kúu-de, náv'a xndó'o-de ñayivi sá'a tiñu ñáá. ⁵ Ja yúán kánúú kuándatu-ro núu-dé jíná'an-ró, nasu máá ñn ja tú kití iní-ya nuu-ro, te suni náv'a ma kána jíin añú-ro núu-ro. ⁶ Chì suni ja sikí yúán kúu ja kája'a-ró xú'ún yóo, chì mozo kájatíñu nuu Dios kakuu-de, suni ja sikí tiñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja káitau-ro núu taká ñayivi. Nuú já taú-ro xú'ún yóo, te xu'ún yóo. Nuú ñayivi já taú-ro xú'ún póniná, te xu'ún póniná. Nú níni kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú níni kóo tu'un jíin'ún, te ná kóo jíin'ún-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní ñn ñayivi, chì máá-ni ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Chì chaa kúndá'ú iní tá'an, a ni kundéé-de ni skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chì ká'an nuu tutú: Ma kúsi nchá tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma sátú'ún-ró, ma ndío iní-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tiñu, ko ñn ká'nu-na ká'an: Kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú iní, tú sá'a ndíva'a jíin tá'an. Ja yúán, tu'un kúndá'ú iní tá'an kúu tu'un skíkuu taká tiñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, chì a kájiní-yo já máá hora nata'u núu-yo já kákixi-yo kúu. Chì vina a ni kuyani-ga kivi kaku-yó, vásá kivi ní kandíja-yó. ¹² Akuáa a ni ja'a kua'an, te a kuyani chaa ndúú. Núsáá te ná skána-yó tiñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tiñu ndúú. ¹³ Ná káka kuu jíin'ún-yó cuenta ndúú. Ma kée ú'iní-yo, te ma kóo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuáxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma kóo kuásún iní-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jíin Jító'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máá-ró jíin tiñu ndío iní yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíin ñayivi vítá iní

¹ Chaa kándíja vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíin-de sikí taká tu'un. ² Chì ío chaa kándíja ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko chaa vítá iní máá nían-ni yua yée-dé. ³ Róo chaa yée, ma sá'á iní-ro núu chaa tú yée. Te róo chaa tú yée, ma nákuñdii-ró sikí chaa yée, chì Dios já'tá'ú-yá chaa-ún. ⁴ Te róo, ndé chaa kúu-ró já nákuñdii-ró sikí chaa kúu mozo tatú núsáá. Te nú kundíi ni'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de já'tíñu-de. Ko nukuiñi ni'in-de, chì máá Jító'o-yo kuu nakani ni'in-ya-dé. ⁵ ñn chaa ká'an ja íi ñn kivi vásá ingá kivi. Te ingá chaa ká'an ja ñn-ni kándaa taká kivi. Ko ná ñn ná ñn-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndíja iní-de. ⁶ Chaa já'tú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Te chaa tú já'tú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkuu-de nuu máá Jító'o-yo. Chaa yée, yée-dé te já'tíñu-de nuu máá Jító'o-yo, chì nákuatá'ú-de nuu Dios. Te chaa tú yée, suni já'tíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, chì nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Chì tú ni ñn-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni ñn-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuátíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já já'tíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáá te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xíin yóo. ⁹ Chì ja sikí yúan

kúu ja ní ji'i Cristo, te ni nachaku_tuku-ya, náva'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kaji'i jín nuu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róó, naja náku_xndí-ro síkí ñaní-ro núsáá. Xí róó, naja sájá'a iní-ro nuu ñaní-ro núsáá. Chi taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yó. ¹¹ Chi súan yóso nuu tutú: Jándáa ndíja nuu máa-rí jukuiñi jíti táka ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máa Jító'o-yo. ¹² Núsáá te ná ñn ná ñn-yó, naku'a-a-yó cuenta nuu Dios ndasa ni kasá'a máa-yó. ¹³ Ma náku_xndí-yó síkí tá'an-yó núsáá, chi sua ná cháa iní-yo já má skívi-yó ñaní-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jiní-ri, te kándíja-ri sá'a máa Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ñn ndatíñu kúchá'án máa já máa. Nú ñn cháa jáni iní-de ja káchá'án ñn ndatíñu, te síkí máa-de káchá'án. ¹⁵ Ko nú síkí ndéyu-ro tá'u'u iní ñani-ro núsáá te nasu kúnda'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chi ja cháa-ún kúu ja ní ji'i Cristo. ¹⁶ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i síkí tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máa-ró. ¹⁷ Chi nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chi tu'un ndaa, jín tú'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúsi iní sá'a Espíritu Santo kúu. ¹⁸ Chi cháa ja súan jatíñu-de nuu Cristo, kúsi iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñáyivi kájatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáá te ná kuitú iní-yo sá'a-yó táka tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náva'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu ni sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndíja, ko nú ñn cháa skívi-de inga-i iní kuáchi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuáchi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, ni ma kó'o-ró vino, ni ñn ma sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²² Kándíja va'a-ró náún. Núsáá te súan ná káni iní máa-ró jín ondé nuu Dios. Xáan ndatu kendoo cháa ja tú nakuxndí añú-de síkí máa-de jín tú'un jatú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñn jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'án-de sá'a, chi tú kándíja va'a-de te yée-dé. Chi taká ja sá'a-yó, te nú tú kándíja va'a-yó, te máni kuáchi kúu.

15

¹ Núsáá te yóó, nú ñáyivi ká'jin ni'in-ga kákuu-yó, te níni ná kuándéé iní-yo jín já kásáña'mu ñáyivi vítá iní. Te ma ndúkú-yó já kúsi iní máa-yó sá'a-yó. ² Ná ñn ná ñn-yó ná kúsi iní tá'an-yó sá'a-yó, náva'a skuá'nu-yó-i, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chi Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsi iní máa-yá sá'a-ya, chi sua yóso nuu tutú: Taká tu'un ndíva'a ja ní kaka'an ndíva'a-i síkí-ní, ni nduu síkí máa-ná, áchí. ⁴ Chi taká tu'un ja ní jukoso ondé sáá, ni jukoso náva'a skuá'a-ún yóó. Náva'a nú kuiñi ni'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ii. Yúan-na te kuñukuu iní-yo. ⁵ Ko máa Dios, ja náva'a-ya paciencia jín tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñn-ni xini kúñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kétá'an tu'un kaka'an-ro, te ñn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máa Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñáyivi sñn nación

⁷ Núsáá te kuatá'ú-ró tá'an-ró natu'un ni jatá'ú Cristo yóó, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chi ká'an-ri ja Cristo ni jatíñu-ya nuu ñáyivi judío, náva'a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu táka tu'un ni keyu'u-yá nuu ndíyi táa-yo, ⁹ te náva'a suni ñáyivi sñn nación ná nákana jaa-i Dios ja ní kundá'ú iní-ya-í. Natu'un yóso nuu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná ní ma'ñú ñáyivi sñn nación, chi kuatú'ún-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñáyivi sñn nación, ná kúsi iní-ro ondé jín ñáyivi máa-yá, áchí. ¹¹ Te inga jínu ká'an: Taká ñáyivi sñn nación, ná nákana jaa-ró máa Tatá Dios. Te taká ñáyivi sñn ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ñn numa Isái. Te yúan kenda ñn cháa nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñáyivi sñn nación, te taká ñáyivi sñn nación, kundatu-i cháa-ún, áchí. ¹³ Te máa Dios, náva'a-ya tú'un kuñukuu iní. Te ná kúsi téyí iní-ro, te kuaká'nu iní-ro sá'a-ya, chi kándíja-ró, náva'a ná kuñukuu xaan iní-ro sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Náni máni, ko ruu, chi jáni ndíja iní-ri ja ní kakútú-ró jín tíñu va'a, te káju'un ndí'i iní-ro. Te suni kájiní-ro kána jín-ro núú tá'an-ró, ¹⁵ ko ni chundéé iní-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñáni jíná'an-ró, náva'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chi nuu-rí ni ja'a-ya tú'un luu ío

iní Dios, ¹⁶ náva'a kuu-ri yu'u núu Jesucristo kuatíñu-ri nuu ñáyivi sîn nación, te kani-ri tu'un va'a Dios, náva'a ná kúsi iní-ya jín ñáyivi sîn nación ja ní ja'a-ri-i nuu-yá, chí a nì kandundoo-i nì sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chí ruu, ío ndasa sátéyíi-ri máa-rí sá'a Cristo Jesús, cuenta tíñu nì sá'a-ri nuu Dios. ¹⁸ Chí tuká chúndéé iní-ri ka'an-ri inga tu'un, chí máni sikí tú'un ndasa nì sátíñu Cristo jín-ri. Ja yúan ní jandatu ñáyivi sîn nación nì sá'a-ri jín tú'un nì ka'an-ri, jín tíñu nì sá'a-ri. ¹⁹ Jín fuerza taká tíñu ñá'nu, jín tíñu ja kánaa iní-i kánde'é-i, onde jín fuerza Espíritu Dios, chí onde ñuu Jerusalén, jín ñuu nì kajikó nduu ní yúan, onde ñuu Ilírico, nì xndékava ndí-i-ri tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chí súan jítú xaan iní-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní já'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chí tú ní kuní-ri skuá'nu-ri sikí cimientu ja á nì jani inga cha. ²¹ Chí sua nì sá'a-ri nátu'un yóso núu tutú: Ñáyivi já tú nì ñn-de ní kástu'un tú'un-ya núu-í, vina te kuní-i, te ñáyivi já tú ní kájini so'o kutí-í tu'un-ún, vina te juku'un iní-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-ri jaa-ri nuu-ro. ²³ Ko vina chí tuká nuu kí'in-ri ní ndáñúu yá'a, te kúu xaan iní-ri ja jaa-ri nuu-ro, chí súan kuní-ri onde a ío kua'a kuiá. ²⁴ Te nú kí'in-ri España, te kuní-ri kinde'é-rí róo. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-ri yúan, te nú nì nda'a iní-ri ñn tí'lí ka'an-ri jín-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-ri ichi ñuu Jerusalén, chí ndíso-ri yaku najín já kúu ñáyivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chi cha ñuu Macedonia jín cháa ñuu Acaya, nì kakusi iní-de nì kajakin-de yaku najín já kuatíñu ñáyivi káta'an ndá'ú, jín ñáyivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te nì kakusi vá'a iní-de, chí káitau ndija-de nuu ñáyivi-ún, chí nú cha sîn nación nì kani'in tá'an-de tíñu sá'a Espíritu, te suni súan kánúú kóto ta'an-de ñáyivi-ún jín ndatíñu káñava'a-de iní ñuyívi. ²⁸ Núsáa te nú nì síjnu-ri tíñu yá'a, te nú nì ja'a-ri xu'un yá'a nuu-í, yúan-na te ichi núu-ro ján já'a-ri kí'in-ri España. ²⁹ Te jiní-ri ja nú ná jaa-ri, te kendo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndí-i-ri jaa-ri jín núu-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró ñáni, ja sikí máa Jító'o-yo Jesucristo jín já sikí tú'un nì kundá'ú iní Espíritu-ya yóo, ná chéndéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro já'a-rí nuu Dios, ³¹ náva'a ná kaku-ri iní nda'a cháa tú káandatu káxiukú iní ñuu Judea, te náva'a ñáyivi ndóo ká'io iní ñuu Jerusalén, ná kuatá'ú vá'a-i yaku najín já kundá'á-rí kí'in-ri jín. ³² Náva'a nú játa'an iní Dios, te jaa-ri nuu-ro, te ná kúsi iní-ri jín-ró, te ñn ká'nu-ni nani'in iní-ri jín-ró. ³³ Te máa Dios ja ndíso-ya tú'un kuaká'nu iní, ná kóo-ya jín taká-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé iní nì cha Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro chí-i-ri kua'a-yó Febe, chí ña'an-ún, ña'an játíñu nuu tíku'nì kándija iní ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuatá'ú-ró-ña nátu'un níni sá'a va'a taká ñáyivi ndóo, chí súan kuní máa Jító'o-yo. Te nani ndatíñu nú jínu ñú'ún-ña jiní-ro, kua'a-ró núu-ñá, chí súan nì ja'a-ña núu kuá'a ñáyivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jín Priscila jín Aquila, ná sándéé iní-de, chí káchindéé tá'an-de jín-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi nì kajataña-de máa-de ja sikí rúu, ná jí-i-ri núu. Te vina nasu máa ñn-ri nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chí suni taká tíku'nì ñáyivi sîn nación, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé iní tíku'nì ío ve'e-de. Te Epeneto, cha maní-rí jín, násándéé iní-de, achí-ro kúni-de, chí xnáñúu-gá máa-de kúu cha nì kándija nuu Cristo iní ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, chí ña'an-ún, nì sátíñu xaan-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-ri Andrónico jín Junias, chí suni cha kájika ta'an vekaa jín-rí kákuu-de, te apóstol kákuñá'nu kákuu-de, chí xna'an-ga máa cháa-ún nì kakándija-de nuu Cristo vásá rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, cha maní-rí jín-de nuu máa Jító'o-yo. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, cha sátíñu ta'an jín-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jín Estaquis, cha maní jín-rí. ¹⁰ Ná sándéé iní Apeles, cha kándij va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-ri Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja á káyí-i-i nda'a máa Jító'o-yo. ¹² Ná sándéé iní Trifena jín Trifosa,

chì ña'an-ún, kásatiñu-ña já kúu máá Jító'ò-yò. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an maní jíin-yó. Chì ña'an-ún, xaan ní sátiñu-ña já kúu máá Jító'ò-yò. ¹³ Ná sándéé iní Rufo, cháa nì kaji máá Jító'ò-yò, te suni súan ka'an-ro jíin náa-de te náa-ri. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jíin Flegonte, jíin Hermas, jíin Patrobas, jíin Hermes. Suni súan ka'an-ro jíin táká ñani-yò káxiukú jíin-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo, jíin Julia, jíin Nereo, jíin kuá'a-de, jíin Olimpás, jíin táká ñayivi ndóo káxiukú jíin-de. ¹⁶ Nú káka'an-ro jíin tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tiku'nì káyì'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ñani jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástátá'an, jíin já kácutuku iní-i sikì tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máá Jító'ò-yò Jesucristo, chì máni chíi-i kájitú iní-i jíin. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an ncha-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí iní. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájiní-i ja bueno kájandatu-ro. Te ja yúan kúsi iní-ri ja sikí róó. Ko kuní-ri ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchí kóo iní-ro jíin tíñu ñáá. ²⁰ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, yachí kaita'nu-ya Satanás, kúxndíi ja'a-ro sukún. Tu'un luu ío iní máá Jító'ò-yò Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-ro, áchí Timoteo, cháa sátiñu ta'an jíin-rí. Te suni súan káka'an Lucio, jíin Jasón, jíin Sosípater, cháa kákuu tá'an-ri. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-ri carta yá'a, ká'an-ri ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'ò-yò. ²³ Gayo, cháa já'a núu ve'e nuu-rí jíin núu úndí'i tiku'nì, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro. Erasto, cháa kúu tesorero iní ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yò Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío iní máá Jító'ò-yò Jesucristo, ná kóo jíin táká róó jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máá-yá kuu síyija va'a-ya iní-ro jíná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-ri, jíin tú'un Jesucristo ja jáni-ri nátu'un nì kenda ndijin tu'un sa'í-ún, ja yísa'í ní káni ondé sáá núú. ²⁶ Ko vina a nì kenda ndijin tu'un-ún. Te jíin tutú ií já ní kachaa cháa nì kajani tu'un Dios, nì kenda tu'un-ún nuu táká ñayivi ní ñúyivi, nátu'un nì tá'ú tíñu Dios, I'a chakú ní káni, náva'a ná kuándatu-i te kandíja-i. ²⁷ Ja yúan ní káni ní kuiá, ná nákana jaa-yó máá in Dios, I'a ndíchí sá'a Jító'ò-yò Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jíin ñaní-yo Sóstenes. Te ñi jata'an iní Dios, ñi kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kándíja nuu Dios, te káxiukú-i iní ñuu Corinto, te a ñi káñdundoo-i ñi sá'a Jesucristo, te ñi kana-ya xiní-í, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo, ndéni ñi kuu, chí Jító'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró, chí tu'un luu ío iní Dios ñi ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jíin táká tu'un-ya káka'an-ro, te jíin táká tu'un-ya kájuku'un iní-ro, ñi kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ñi jani ndaa-ri nuu-ro, te a ñi kakukútu vá'a iní-ro jíin. ⁷ Núsáa te tuká naún kúmani kúti núu-ro ja kuá'a máá Espíritu nuu-ro, nini káindatu-ró kivi kenda ndijin Jító'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máá-yá, sákutu-yá róo onde ná jínu kivi, náva'a ma kóo kuachi-ró kivi kenda Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ñi kana-ya xiní-ro náva'a kuni tá'an-ró jíin Sé'e-ya, I'a kúu Jító'o-yo Jesucristo.

Sikí ja sásin-i máa-i

¹⁰ Ñáni, onde jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja hin-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máa-ró, chí sua jíin hin-ni xiní te jíin hin-ni ja jiní tuní ná yíja va'a iní-ro. ¹¹ Ñáni máni, ñi kastu'ún tá'an Cloé nuu-rí ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, chí káka'an ná hin ná hin-ró: Ruu, chí jíin Pablo kándi ndija-ri. Te ruu, chí jíin Apolos. Te ruu, chí jíin Cefas. Te ruu, chí jíin Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, sín sín ío-ya náún. Xí ní j'i Pablo jiká cruz ja sikí róo náún. Xí jíin sí'ví Pablo ñi kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios ja tú ni hin-ró ní skuánducha-rí, chí máa-ni Crispo jíin Gayo. ¹⁵ Náva'a tú ni hin-ró ká'an ja jíin sí'ví-rí ñi janducha-ro. ¹⁶ Te suni ñi skuánducha-rí Estéfanos, jíin ñayivi ká'io ve'e-de. Ko tú ná'an-rí te nú ñi skuánducha-rí inga-i. ¹⁷ Chí nasu ní tájí Cristo ruu ja skuánducha-rí-i, chí sua ja ná káni-ri tu'un va'a nuu-í. Ko nasu jíin tú'un ndíchí, chí nú súan, te ñi j'i sáni Cristo jiká cruz núu.

Jesús kúu tu'un ndíchí jíin fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, chí kájani iní-i ja tú'un katachí kúu ndasa ñi j'i-ya jiká cruz. Ko máá-yó, ja á ñi kaku-yó, kájani iní-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Chí súan yóso núu tutú: Ná xnáa-rí tu'un ndíchí ñayivi ndíchí, te ná kasú-ri tu'un júku'un iní ja ká'an ñayivi kájiní va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchí. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástatá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchí ñuyivi yá'a ñi sá'a Dios náún. ²¹ Chí súan ndíchí ní sá'a Dios, náva'a ñuyivi yá'a jíin tú'un ndíchí jiní máá, ma kúu kuni nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an iní Dios ja jíin tú'un kájani máá-yó, te nama-ya ñayivi kákandíja, va'a kájani iní sava-de ja tú'un katachí kúu. ²² Te ñayivi judío, chí máni tuni kájukan-i. Te ñayivi núu Grecia, chí tu'un ndíchí kándúkú-i. ²³ Ko máá-rí, chí kájani-ri tu'un ndasa ñi j'i Cristo jiká cruz. Te judío, chí kití ndija iní-i sá'a tu'un-ún, te ñayivi sín naciún, chí kájani iní-i ja tú'un katachí kúu. ²⁴ Ko ñayivi ja á ñi kana-ya xiní-í, va'a ñayivi judío, xí ñayivi

ñúu Grecia kúu-i, chí kájani iní-i ja Cristo kúu máa fuerza Dios jíin máa tú'un ndíchí Dios. ²⁵ Chi tu'un ñáa Dios, ndíchí-gá vásá taká ñayívi, te tuchi vitá Dios, ni'in-ga kaa vásá taká ñayívi. ²⁶ Ñáni, nde'é ndasa ni kana-ya xiní-ro jíin-an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jíin tú'un ñuyívi, ni tú kua'a-ro yí'i fuerza, ni tú kua'a-ro kakuu se'e chaa kúñá'nu. ²⁷ Chi ni kaji Dios tu'un katachí ío iní ñuyívi, náva'a koo tuka nuu ñáyivi ndíchí sá'a-ya. Te ni kaji-ya ndatíñu vitá ío iní ñuyívi, náva'a koo tuka nuu ñáyivi ní'in. ²⁸ Te ni kaji Dios ndatíñu ja tú kúñá'nu iní ñuyívi, jíin ndatíñu ja kújá'a iní-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, náva'a ná kasú-ya núu taká ja á ío, ²⁹ náva'a ni ñn ñayívi, ma kúu sátéyí-i máa-i koto-i Dios. ³⁰ Te ni kanduu-ró sé'e Dios ni sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máa-yá ni kani'in-yo tú'un ndíchí Dios, te ni kendo ndaa-yo, te ni kandundoo-yó, te ni nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáa te ná koo nátu'un yóso núu tutú: Nú ñn ñayívi sátéyí-i máa-i, núsáa te ná sátéyí-i máa-i siki já ní sá'a máa Jító'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní jatiñu Pablo tu'un ndíchí ñuyívi

¹ Te ruu, ñáni, ná ni jaa-ri nuu-ro, ni jani ndaa-ri tu'un sa'í Dios. Chí nasu jíin tú'un yíi, ni jíin tú'un ndíchí ní jaa-ri. ² Te ni chaa iní-ri ja má ká'an kuti-rí nuu-ro, chí máni tu'un Jesucristo jíin tú'un ndasa ni ji'i-ya jiká cruz. ³ Te ná ni nchaa-ri jíin-ró, te kuitá-ri, te yú'ú-ri, te kisi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-ri tu'un nuu-ro, tú ní jatiñu-ri tu'un ndíchí nátu'un skándija chaa ñuyívi, ko ni stá'an-ri nuu-ro ndasa sátíñu máa Espíritu jíin fuerza. ⁵ Náva'a tu'un kándija-ró ná kúndij siki fuerza Dios. Ma kúndij siki tú'un ndíchí káka'an ñayívi. ⁶ Ko káka'an ndíchí-yó jíin taká ñayívi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchí já ío iní ñuyívi yá'a, ni nasu tú'un ndíchí já káka'an chaa kátá'ú tíñu kuia yá'a, chí chaa yúan naa íi-dé. ⁷ Ko káka'an-yo tú'un ndíchí sá'í Dios, chí yisa'í núu, chí tu'un ndíchí-ún, ni teta'an Dios onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, náva'a sáñá'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Chí ni ñn chaa kátá'ú tíñu iní ñuyívi yá'a, tú ní kájiní-de tu'un-ún, chí nú ní kájiní-de tu'un-ún, ma ká'ni kúti-dé Jító'o ñá'nu-yó jiká cruz núu. ⁹ Chí nátu'un yóso núu tutú: Tu'un ni sátu'a Dios ja ní'in ñayívi maní jíin-yá, ni nduchi tú ní jiní, ni so'o tú ní jini so'o, ni tú ní kivi iní añú ñayívi, áchí.

Jíin máa Espíritu ni ni'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, chí jíin Espíritu ni stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, chí ndi'i nandúkú víi máa Espíritu, vasa yíi xaan kaa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñayívi jiní-i ndasa jáni iní inga ñayívi, chí máa añú ñayívi-ún jiní, chí kánde iní-i. Suni súan, tú ni ñn ñayívi jiní-i tu'un jáni iní Dios, chí máa Espíritu Dios jiní. ¹² Ko yóo, nasu modo ja ío iní ñuyívi ní kani'in-yo, chí sua máa Espíritu ja vái nuu Dios ni chaa nuu-yo, náva'a juku'un iní-yo jíin tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Chí suni siki tú'un-ún káka'an-yo, ko nasu jíin tú'un ja stá'an ñayívi ndíchí, chí sua jíin tú'un ja stá'an máa Espíritu. Te tu'un cuenta Espíritu, stá'an-yo núu ñáyivi ní kani'in máa Espíritu. ¹⁴ Ko ñayívi yúkú, tú játá'ú-i tu'un já'a máa Espíritu Dios nuu-í, chí jáni iní máa-i ja tú'un katachí kúu. Te ma kúu juku'un kuti iní-i jíin, chí jíin máa Espíritu kúu ja kuní. ¹⁵ Chí ñayívi yí'i Espíritu, nandúkú víi-i ndasa kaa taká-ni, ko ni ñn chaa ma kuní ndasa kaa máa-i. ¹⁶ Ndé ñayívi jiní-i ndasa jáni iní máa Jító'o-yo, náva'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóo, a kájani iní máa-yó nátu'un jáni iní Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-í

¹ Ñáni, te ruu, tú ní kúu ka'an-ri jíin-ró nátu'un jíin ñáyivi yí'i Espíritu, chí sua ni ka'an-ri nátu'un jíin ñáyivi jika jíin modo máa-i, xí nátu'un jíin ñáyivi sáskuá'a jíin Cristo. ² Ni ja'a-ri leche ni ji'i-ró. Tú ní skée-rí róo ndeyu ndáva, chí té kuu-ga kee-ro sáa, suni té kuu-ga

kee-ro vına. ³ Ch̄i s̄ani-ga kákuu-ró ñáyivi j̄ika j̄ín modo máá-ró. Ch̄i nini kákukuásún iní-ro, kákanaá-ro, kástátá'an-ró, te nasu ñáyivi yúkú, ñáyivi j̄ika j̄ín modo máá-i kákuu-ró náún. ⁴ Ch̄i ñn-ró ká'an: Ruu, ch̄i j̄ín Pablo kándii ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, ch̄i j̄ín Apolos. Ja yúan nasu ñáyivi yúkú kákuu-ró náún. ⁵ Naún chaa kúu Pablo, te naún chaa kúu Apolos núsáá. Ch̄i máni chaa j̄atíñu nuu-ro j̄ín ja ní skándija róó kákuu-de. Ch̄i ná ñn ná ñn-de n̄i sá'a-de nátu'un n̄i chaa Jito'o-yo tíñu sik̄i-dé. ⁶ Ruu n̄i chí'i, te Apolos n̄i jak̄in nducha, ko Dios n̄i xndeá. ⁷ Núsáá, te ni chaa chí'i, te ni chaa jak̄in nducha, tú kánúú, ch̄i máá Dios, I'a n̄i xndeá kúu. ⁸ Te chaa chí'i, j̄ín chaa jak̄in nducha, ñn-ni chaa kákuu-de, vasa s̄ín s̄ín ni'in-dé ya'u-de ndasa tíñu n̄i kasá'a-de. ⁹ Ch̄i ruu, chaa káchindéé tá'an j̄ín Dios kákuu-ri. Te róó, ch̄i itu Dios kákuu-ró, te ve'e n̄i jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i sik̄i cimientu ja máá-yá kúu

¹⁰ Ch̄i ná n̄i chaa máá Dios tíñu sik̄i-rí, te ruu, ch̄i nátu'un albañil ndíchí ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná ñn ná ñn-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ni ñn ñáyivi ma kúu kani-i inga ja'a, ch̄i a kándii ñn-ni, te yúan kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu icha, skuá'nu ñn ñáyivi núu á kándii ja'a-ún, ¹³ ch̄i tíñu sá'a ñn ñn-i natuu. Ch̄i máá kivi te kenda tu'un-ún. Ch̄i j̄ín ñú'un te natuu, ch̄i ñu'un kúu ja kóto nchaa ndasa káa tíñu n̄i sá'a ñn ñn-i. ¹⁴ Te nú tíñu n̄i skuá'nu-ga ñn-i kendoo n̄i'in, te ni'in-í ya'u-i. ¹⁵ Te nú kayu tíñu n̄i sá'a ñn-i, te xnáa-í ya'u-i, ko kaku máá-i, ko nátu'un kaku-i nuu ñú'un. ¹⁶ Tú kájiní-ro ja vé'e ij̄ Dios kákuu-ró, te suni Espiritu Dios ncháa iní-ro náún. ¹⁷ Te nú ñn chaa xnáa-dé ve'e ij̄ ncháa Dios, Dios xnáa-yá chaa-ún, ch̄i ndoo xaan ío ve'e ij̄ Dios, te ve'e-ún, kákuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ni ñn ñáyivi, ma xndá'ú-i máá-i. Nú ñn ñáyivi jani iní-i ja kuiá yá'a ndíchí-i, ná násama-i máá-i ndutachi-i, náva'a kuu-i ñáyivi ndíchí. ¹⁹ Chi tu'un ndíchí ío in̄i ñuyivi yá'a, tu'un katachi kúu jiní Dios. Ch̄i súan yóso núu tutú: Máá-yá, natin-yá ñáyivi ndíchí j̄ín táka maña kás'a-i, áchí. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máá Jito'o-yo jiní-ya ndasa kájani in̄i ñáyivi ndíchí, ja máni kájani sáni in̄i-i, áchí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñáyivi sátéyí-i máá-i sik̄i cháa. Ch̄i ndi'i kúu cuenta máá-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyivi, vasa ná kúchaku-yo, vasa kue'e kuu-yo, vasa vina, vasa kua chaa, ndi'i yí'i nda'a máá-ró, ²³ te róó káyí'i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa n̄i kajika chaa apóstol j̄ín-i

¹ Súan ná káni in̄i taká ñáyivi, ja mozo Cristo, j̄ín chaa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. ² Te chaa ndíto ndatíñu, ch̄i n̄ini ná kéndoo responsable-de, te skikuu-de. ³ Te ruu, tú sá'a-ri cuenta nú náku-xndíi-ró rúu, xí nú chaa yúkú kúu ja náku-xndíi ruu. Ni tú náku-xndíi-ri máá-rí. ⁴ Chi vasa tú jiní-ri ni ñn tíñu ñáá n̄i sá'a-ri, ko nasu ja yúan te n̄i kendoo ndaa-ri, ch̄i máá Jito'o-yo kúu I'a jito nchaa-ya rúu. ⁵ Núsáá te ma kóto nchaa-ro ní ñn ndatíñu onde j̄ín tiempo, ch̄i onde ná ndíi máá Jito'o-yo. Ch̄i máá-yá kiñi'in ndijin-ya táka ja yisa'í in̄i ñuñáa, te nastuu-ya táka ja kájani in̄i añú-yo. Yúan-na te kumatú'un Dios ná ñn ná ñn-i. ⁶ Nani, ya'á kúu tu'un yátá ká'an-ri sik̄i-rí j̄ín sik̄i Apolos, te kuni-ro, náva'a j̄ín tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu ja á yóso núu tutú, ni ma sáxixi-ro máá-ró j̄ín ná ñn ná ñn chaa stá'an. ⁷ Ch̄i ndé chaa n̄i sáñá'nu-ga róó. Xí naún ñáva'a-ró ja tú ní játá'ú-ró. Te nú n̄i játá'ú-ró, te naja kásatéyíi-ró máá-ró nátu'un ja tú ní játá'ú-ró núu. ⁸ A n̄i kanda'a chii-ró. A n̄i kakukúká-ró. Ni tú n̄ini rúu jíná'an-ri te tá'ú máá-ró tíñu jíná'an-ró saa. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vij̄, náva'a suni ñn núu-ni tá'ú-rí tíñu j̄ín-ro jíná'an-ri. ⁹ Ch̄i súan jani in̄i-ri, ja nátu'un nuu ndi'i-na comedia, te n̄i kiñi'in ndijin Dios ruu, chaa kákuu apóstol, nátu'un chaa a n̄i kundaaj̄ kúu-de, náva'a nde'é ñuyivi, j̄ín ndájá'a ándivi, j̄ín ñáyivi, nuu-rí jíná'an-i. ¹⁰ Chi ja sik̄i Cristo te kákuu-ri chaa kándatichi, te róó chaa ká'io

kájí iní nuu Cristo, te ruu chaa tíkuínu, te róó chaa n̄'in, róó chaa jíñú'ún, te ruu chaa tú káxáan. ¹¹ Onde vina ñú'ni káji'i-ri soko, te kájichi-ri nducha, kájika víchí-rí, te n̄i katuji-rí ja kakuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, ¹² te kásatiñu n̄'in-ri jíñ ndá'a-rí. Káka'an ndiva'a-i jíñ-rí, ko káka'an va'a-ri jíñ-i. Káchindik̄in-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. ¹³ Káka'an-i sik̄i-rí, ko káka'an man̄i-rí jíñ-i. Ch̄i nátu'un kuayo iní ñuyivi kakuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. ¹⁴ Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sá'a, ch̄i kána jíñ-rí nuu-ro nátu'un nuu sé'e-ri ja kúndá'ú in̄i-ri-i. ¹⁵ Chi vasa káñava'a-ró uxí mil chaa ndító róó nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Ch̄i jíñ tú'un va'a te ruu kúu táa-ro nuu Cristo Jesús. ¹⁶ Ko ká'an nda'ú-ri jíñ-ró, ja ná ndáku-ró ruu núsáa. ¹⁷ Ja yúan ní táji-rí se'e-ri Timoteo, ja man̄i-rí jíñ-i, te ja-i nuu-ro jíná'an-ró, ch̄i bueno jándatu-i nuu máa Jító'o-yo. Te máa-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sá'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu táka tíku'n̄i taká lado. ¹⁸ Te sava-i, kásavixi-i máa-i nátu'un kájani in̄i-i ja má ja kuti-gá-ri nuu-ro. ¹⁹ Ko nú játa'an in̄i máa Jító'o-yo, te ja yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sá'a-ri cuenta ndasa ká'an chaa vixi-ún, ko kuni-ri ndé fuerza ndiso-de. ²⁰ Ch̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, nasu máa tú'un sáni-ni kúu, ch̄i ndiso fuerza. ²¹ Ndéja kuni-ro, ja ja-ri nuu-ro jíñ yúnu xí, xí jíñ tú'un ja kúndá'ú in̄i-ri róó, xí ja ká'an vitá-ri jíñ-ró.

5

Ja ní kana jíñ Pablo nuu cháa n̄i sáténé

¹ Te n̄i kenda ndija tu'un ja ñn róó jíka téné. Te chaa-ún, ví'í-gá jíka téné-de nasu ja kásá'a ñayivi s̄in nación, ch̄i nchaka-de ñasí'í táa-de. ² Te naja kásavixi-ro máa-ró núsáa. Va'a-ga ná ndúku'a in̄i-ro, te nuu-ro ná chaxio-ró cháa n̄i sá'a falta-ún ki'in-de. ³ Ch̄i ruu, vasa tú kánchaa máa-rí jian, ko nátu'un kánchaa-ri. Ch̄i nátu'un ja á n̄i sá'a-ri súan, ní kánchaa-ri núu, ch̄i vina nakuxndíi ndija-ri sik̄i cháa n̄i sá'a súan. ⁴ Vina te nátu'un a n̄i naketa'an-ró jíñ-rí. Ch̄i jíñ sí'ví máa Jító'o-yo Jesús, te jíñ fuerza Jító'o-yo Jesús, ká'an-ri. ⁵ Te chaa yúan ná chí'i-yó-de nda'a Satanás náva'a ná kúu tu'un yúkú ndiso-de, ko kaku añú-de kiv̄i ndíi máa Jító'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyí-ró máa-ró. Xí tú kájin̄i-ro ja ñn tá'ú-ni yujan ía, te já ndí'i-ni yujan sá'a náún. ⁷ Núsáa te ná skána-ró yujan ía tú'ú-ún, náva'a ná kúu-ró yujan jáa, nátu'un kakuu ndija-ró ja tú yí'i yujan ía róó vina. Ch̄i lélú Pascua, n̄i j̄i'ya ja sik̄i yóó, te máa-yá kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáa, ko nasu jíñ yujan ía tú'ú, ni nasu jíñ yujan ía chá'an, xí yujan ía ñáa, ch̄i sua ná kóo kájí, te ná kóo ndaa statilá ja tú yí'i yujan ía. ⁹ Te jíñ carta, a n̄i kastu'ún-ri nuu-ro ja má kivi nduu-ro jíñ ñayivi kájika téné. ¹⁰ Nasu ách̄i-ri ja má kúu keta'an-ró jíñ ñayivi kájika téné ío in̄i ñuyivi yá'a, xí jíñ ñayivi tóo iní, xí jíñ ñayivi kuí'ná, xí jíñ ñayivi káchiñú'ún ndosó, ch̄i nú súan, te j̄inu ñú'ún ja kenda níni-ro iní ñuyivi yá'a núu. ¹¹ Ch̄i sua n̄i chaa-ri tutu nuu-ro, ja nú ñn chaa ká'an-de ja ñani-yo kúu-de, te jíka téné-de, xí tóo in̄i-de, xí chíñú'ún-de ndoso, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'ná-de, yúan-na te jíñ cháa sá'a súan, ma kivi nduu-ro, ni ma kée kúti-ro stáa jíñ-de. ¹² Ch̄i ndasa kuu nakuxndíi-ri sik̄i ñayivi ká'jin̄i s̄in inga sik̄i. Nasu sik̄i ñayivi ká'jin̄i jíñ-ró kúu cuenta máa-ró ja nakuxndíi-ró-i náún. ¹³ Ch̄i máa Dios, nakuxndíi-ya sik̄i ñayivi ká'jin̄i s̄in inga sik̄i. Núsáa te chaa ñáa ma'ñú-ró jian, náskúnu-ró-de ki'in-de.

6

Tu'un jikín nuu-í sik̄i tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú ñn róó jikín nuu-ro sik̄i ingá tá'an-ró, te naja káchundéé in̄i-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'io ndaa. Naja tú kásandaa-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájin̄i-ro ja ñayivi ndoo, koto nchaa-i ñuyivi náún. Te nú koto nchaa máa-ró ñuyivi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia sik̄i ñn cuestión lúli-ni núsáa. ³ Xí tú kájin̄i-ro ja koto nchaa máa-yó ndajá'a ándívi

jíná'an náún. Naga n̄i kuu taká ja ío in̄i ñuyívi yá'a núsáá. ⁴ Núsáá te hora ja jínu ñú'ún-ró já kóo justicia sik̄i tíñu ká'io in̄i ñuyívi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tiku'n̄i, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-r̄i nává'a ná kúka nuu-ro. Núsáá te á tú ndíchí kúti ní ñn-ró, ja kúu koto nchaá-de ndé ñani-ro ío ndaa náún. ⁶ Ch̄i ñani jín ñani, k̄ivi koyo-de nuu justicia, vasa tú kákandija justicia-ún náún. ⁷ Súan ch̄i máni kástiví ndija-ró tíñu, ja káskiví tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndiva'a-i jín-ró, jín já xndá'ú-i róo. ⁸ Ch̄i sasua kásá'a ndiva'a-ró, te káxndá'ú-ro ondé ñani-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñáá

⁹ Á tú kájin̄i-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndivi koyo-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ma xndá'ú-ro máá-ró, ch̄i ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisiki ncháa tá'an, ni cháa kándaa sí'í, ni cháa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi toó iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndiva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndivi koyo-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹¹ Te súan kándaa sava-ró núú, ko v̄ina, a n̄i nakacha-ya róo, a n̄i nasándoo-ya róo, a n̄i kakendoo ndaa-ro jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús onde jín Espíritu Dios máá-yó. ¹² Taká tíñu kúu sá'a-ri. Ko tú ndi'í kéndoo va'a. Taká tíñu kúu sá'a-ri, ko tú kuní-r̄i ja kútiñ ñn tíñu-ún so'o-ri. ¹³ Ío ndeyu já kú'un ch̄i, te ch̄i kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúú yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuátíñu nuu tú'un téné kúu, ch̄i ja kuátíñu nuu máá Jító'o-yo kúu, te Jító'o-yo já tíñu-ya máá yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a n̄i naschakú-ya Jító'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóo jín fuerza máá-yá. ¹⁵ Á tú kájin̄i-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáá te á kuu ki'in-r̄i pedazo Cristo te nasá'a-r̄i pedazo ñn ña'an kuáxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájin̄i-ro já cháa kétá'an jín ñá'an kuáxán, ñn-na kúu-de jín-ña, ch̄i súan ká'an: Ndendúú-ún, ñn-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko cháa kétá'an jín Jító'o-yo, ñn-na nuu, kúu-de jín-yá. ¹⁸ Kunu-ró kóto-ró tíñu téné. Ch̄i taká kuachi sá'a cháa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, ch̄i sik̄i yiki kúñu máá-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájin̄i-ro já vé'e ij kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios n̄i kenda Espíritu Santo vaj ncháa in̄i-ro. Ch̄i nasu máá-ró xín máá-ró. ²⁰ Ch̄i ya'u n̄i nakuaan-ya róo. Núsáá te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jín yiki kúñu-ró jín iní jín añú-ro. Ch̄i máni Dios xín yuán.

7

Tu'un tãnda'a jín tú'un tú ndúsñ

¹ Ná ká'an-ga-r̄i sik̄i taká tu'un n̄i chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoo cháa nú tú ké'é-de ñasí'í. ² Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yuán vá'a-ga ná ñn ná ñn-de ná kóo ñasí'í máá-de. Te ná ñn ná ñn-ña ná kóo yii máá-ña. ³ Te cháa kúu yii-ún, ná skíkuu va'a-de jín ñasí'í-de. Te ñasí'í-ún, suni súan ná skíkuu va'a-ña jín yí-ñá. ⁴ Ñasí'í, tú kúu tá'ú máá-ña tíñu nuu yiki kúñu-ña, ch̄i yii-ñá. Suni súan cháa kúu yii, tú kúu tá'ú máá-de tíñu nuu yiki kúñu-de, ch̄i ñasí'í-de. ⁵ Nú kákuñi-ro kakán ta'u ní'in-ró ñn tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máá-ró, te nú túu te túu. Yuán-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, nává'a ma kúu koto nchaá Satanás róo sik̄i tú'un téné. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-r̄i sik̄i permiso, nasu já tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁷ Játa'an in̄i-r̄i ja taká cháa ná kóo-de nátu'un káa-r̄i, ko ná ñn ná ñn-de n̄i ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, ch̄i súan n̄i teta'an-ya-dé. ⁸ Súan ká'an-r̄i jín cháa kákuu soltero, jín ñá'an kákendoo ndá'ú, ja vá'a-ga kendoo súan-ni jíná'an nátu'un ruu. ⁹ Te nú kájin̄i máá, já má kanda jín, ná tãnda'a. Ch̄i va'a-ga ja tãnda'a, nasu já ndúkijí. ¹⁰ Ko jín ñáyivi ní katanda'a, ká'an n̄i'in-r̄i, ko nasu rúu ch̄i máá Jító'o-yo ká'an: Ja ñasí'í, ma xndóo-ña yí-ñá. ¹¹ Te nú kenda-ña kuní-ña, ma ná tãnda'a-ñá, xí ná nándikin-ña yí-ñá, Te cháa kúu yii-ún, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹² Te jín sáva-ga-de ká'an máá-rí, nasu máá Jító'o-yo: Nú ñn ñani-yo ncháka-de ñn ña'an tú kándija, te játa'an in̄i máá-ña kunchaa-ña

jíin-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. ¹³ Te nú ñn ña'an ncháka-ña ñn cháa tú kándija, te játa'an iní máa-de kunchaa-de jíin-ña, ma kíñi'in-ña-dé ki'in-de. ¹⁴ Chi cháa tú kándija, a ñi ndundoo-de sá'a ñasí'í-de. Te ña'an tú kándija, a ñi ndundoo-ña sá'a yii-ñá. Chi nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núú, ko vina a ñi kandundoo-i. ¹⁵ Ko nú kuxio cháa tú kándija-ún kuní-de, ná kúxio-de. Chi ja yúan tú ñini xaan sikí cháa xí ñá'an. Chi sua vindáa vinené ná kúxiukú-yó kuní Dios ja ní kana-ya xiní-yo. ¹⁶ Chi naún jiní róó, ñasí'í, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xí róó, cháa kúu yii, ja káku ñasí'í-ro sá'a-ró. ¹⁷ Ko nátu'un ñi ja'a Jító'o-yo núú ñn ñn-de, jíin nátu'un ñi kana Dios xiní ñn ñn-de, súan ná káka-de, chi suni súan tá'ú-rí tiñu nuu táká tikuní. ¹⁸ Ñi kana-ya xiní ñn cháa ja á ñi xití ndúu náún. Núsáa te ná kóo-de súan-ni. Ñi kana-ya xiní ñn cháa tú ní xití ndúu náún. Ma xití ndúu-de máa-de núsáa. ¹⁹ Tu'un xití ndúu, jíin tú'un tú xití ndúu, tú ndé játiñu, chi sua ja ná skíkuu va'a-yó tiñu tá'ú Dios. ²⁰ Ná ñn ná ñn-de ndasa ñi jo hora ñi kana-ya xiní-dé, jíin yúan ná kúndij-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te ñi kana-ya xiní-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáa vii. Ko nú jiní máa-ró já kúu kenda-ró káka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chi nú mozo kúu-de, te ñi kana Jító'o-yo xiní-dé, libre ío-de nuu máa Jító'o-yo. Suni súan jíin cháa jika kuu ndicha-na, nú ñi kana-ya xiní-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Chi ya'u ñi nakuaan-ya róó jíná'an-ró. Ma kuátíñu sáni-ró núú cháa núsáa. ²⁴ Ñáni, ná ñn ná ñn cháa ndasa tiñu ñi kana-ya xiní-dé, súan ná kúndij-de náva'a ná kuátíñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko sikí ñá'an jáá, tú ní tá'ú máa Jító'o-yo tiñu nuu-rí. Ko ná ká'an-ri ndasa jáni iní-ri, nátu'un ñn cháa ja ní kundá'ú iní Jító'o-yo-dé, náva'a kundij ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o sikí-yo vina. Te ja yúan jáni iní-ri ja vá'a-ga kendoo cháa nú kunchaa-ni máa-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñasí'í náún. Ma sía-ro-ña núsáa. Tú ñasí'í-ro náún. Ma kúñukuu iní-ro ñasí'í vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ña'an jáá ní tanda'a-ña, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o iní ñuyivi yá'a. Te tú kuní-ri ja tá'an-ro súan. ²⁹ Ñáni, tu'un yá'a ká'an-ri chi a ñi nduu kútí tiempo. Vina te cháa ká'io ñasí'í, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te cháa kánde'e, nátu'un tú kánde'e-de. Te cháa kákusi iní, nátu'un tú kákusi iní-de, te cháa kajaan, nátu'un tú naún kañava'a-de, ³¹ te cháa kutéñu jíin tiñu ñuyivi yá'a, nátu'un tú kutéñu-de, chi modo ñuyivi yá'a náa-ní. ³² Chi játa'an iní-ri ja má yú'ú-ro. Chaa soltero, jítu iní-de jíin táká tiñu máa Jító'o-yo, ndasa ná kúsi iní Jító'o-yo sá'a-de, ³³ ko cháa a ñi tanda'a, jítu iní-de jíin táká tiñu ja ío iní ñuyivi, ndasa kusii iní ñasí'í-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sñn sñn kájani iní ña'an jáá jíin ñá'an á ñi tanda'a. Chi ña'an jáá, jítu iní-ña jíin táká tiñu kuní máa Jító'o-yo, náva'a kendoo ndoo yiki kúñu-ña jíin añú-ña kuní-ña. Ko ña'an á ñi tanda'a, jítu iní-ña jíin táká tiñu ío iní ñuyivi, ndasa kusii iní yii-ñá sá'a-ña kuní-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kéndoo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-ri sukun-ro, ko ñi ka'an-ri náva'a kaka jíñú'un-ró, te náva'a nuña-ró kuátíñu kútu-ro núú máa Jító'o-yo. ³⁶ Te nú ñn cháa jáni iní-de ja tú va'a jika-de jíin ñn ña'an jáá, chi nú ñi ja'a medida kúu, te nú ñini sá'a-de, núsáa te ná sá'a-de ndasa kuní-de, nasu kuáchi kúu ná tanda'a-dé jíin-ña. ³⁷ Te nú ñn cháa kándij ñi'in iní añú-de, te tú nándi'i-de, chi kúu jító-de máa-de, te ñi chaa iní añú-de ja má tñn-de ña'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te cháa tanda'a jíin-ña, va'a sá'a-de. Te cháa tú tanda'a jíin-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ña'an ní tanda'a, nú nini chakú yii-ñá, yí'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a ñi jii yii-ñá, yúan-na te a ñi nuña-ña. Te nú kuní máa-ña, te kuu ná nátanda'a-ña jíin ñn cháa kándija nuu máa Jító'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni iní-ri ja síi-gá koo iní-ña nú kunchaa ndá'ú máa-ña súan-ni. Te jáni iní-ri ja súni yí'i Espíritu Dios ruu.

8

Sikí ndéyu já kájani-i nuu ndoso

1 Bueno. Te sikí ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájini-yo yakú. Te jíin tú'un kájini-i-ún kúu ja kásávi-xi-i máa-i, ko jíin tú'un kúnda'ú iní tá'an kúu ja nákuá'nu-ga-i jíin. 2 Nú ñn chaa jáni iní-de ja tú'a va'a-de, núsáa te kuní-ga te kutu'a va'a-de jíin. 3 Te nú ñn chaa kúmani-dé jíin Dios, suni jiní-ya núu cháa-ún. 4 Sikí ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-ri, chí a kájini-yo já tú ndé játíñu kuti ndosó iní ñuyívi. Chí tú ingá Dios ío, chí máa ñn-ni-ya. 5 Chi vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jito'o ja káskúnání máa-i i'a iní andívi xí iní ñuyívi, 6 ko máa-yo káka'an-yo já máa ñn-ni máa Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máa-yá vai taká ndatíñu te nuu máa-yá játíñu-yo. Suni ñn-ni máa Jito'o-yo Jesucristo ío. Te máa-yá nì sá'a taká ndatíñu te nì sá'a-ya yóo. 7 Ko tú ndí'i-i kájini-i tu'un yá'a. Te sava-i a nì kakaan-i jíin ndosó onde sáa. Te nú káyee-í, nátu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vítá iní añú-i, te kúchá'an añú-i sá'a. 8 Chí nasu jíin ndéyu te kuatú'un Dios yóo, chí nú tú kee-yo, nasu já yúan te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúan te kendo va'a-ga-yo jíin-yá. 9 Ko vasa nì'in kándii-ro, koto-ró náva'a tú sún-gava-ró tá'an-ró, já vítá iní añú-ún, nuu kuáchi. 10 Róo chí chaa jiní kákuu-ró, te nú ñn chaa kuní-de nuu-ro hora ja yée-ro staa iní ve'e ndoso, á tú sánaa te skí-i iní-de, te kivi-de kee túku máa-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. 11 A nì jì'í Cristo ja'a ñaní-ro, chaa vítá iní añú-ún, ko ja sikí tú'un tu'a-ró-ún, te nì xnáa-ro-dé. 12 Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñaní-ro, chí ja ú'u-ni chindee-ró iní añú-de ja vítá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. 13 Ja yúan, te nú ndeyu sá'a ja júngava ñn ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-ri kuñu ní káni, náva'a ma sún-gava-ri ñani-ri nuu kuáchi.

9

Sikí já ío derecho chaa apóstol

1 Nasu apóstol kúu-ri náún. Á tú jika kuu ndicha-na-ri. Á tú ní jiní-ri nuu máa Jito'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tíñu nì sá'a-ri nuu máa Jito'o-yo náún. 2 Nú tú kúu-ri apóstol nuu sava-ga chaa, ko nuu-ro chí kúu ndija-ri. Chí róo kákuu tuni-ri ja ndiso-ri tíñu apóstol nuu máa Jito'o-yo. 3 Ya'á kúu tu'un ká'an-ri ja náma-ri máa-rí nuu cháa káxndichí ruu: 4 Á tú ká'io derecho-ri kee-rí ko'o-ri. 5 Á tú ká'io derecho-ri kunchaka-ri ñasí'í kándija, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíin Cefas, jíin cháa kákuu ñani máa Jito'o-yo. 6 Xí máa ñn-ni ruu jíin Bernabé, tú ká'io derecho-ri ja tú sátíñu-ga-ri náún. 7 Ndé soldado kájatá'an, te yée-dé cuenta máa-de. Ndé chaa jítu uva, te tú yée-dé nde'e-í. Xí ío chaa skée-dé vaca-de, te tú jí'i-de leche-ti. 8 Nátu'un ká'an chaa yúkú, ká'an-ri náún. Á nasu súní tu'un yá'a ká'an ley. 9 Chí nuu ley ja ní chaa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikí kiti jíkó, áchí. Á sikí xndikí ká'an Dios xí túu. 10 Xí máni sikí yóo ká'an tu'un-ún náún. Jandaa ja sikí yóo yóso. Chí kuní-ya já ná kúñukuu iní chaa jítu, nì'in-dé, te chaa jíkó, ná kúñukuu iní-de kee-dé. 11 Nú nì kajakin-ri tu'un Espiritu iní-ro, te stútú-rí ja kúchaku-ri nuu-ro, kuáchi xaan kúu náún. 12 Nú sava chaa ío derecho-de kájikān-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakan máa-rí. Ko tú ní kákuu-ri kuatíñu-ri derecho-ri, chí sua kando'o-ri te nì'in-ri náva'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. 13 Á tú kájini-ro já cháa kásatíñu iní ve'e ij, iní ve'e ij-ún kenda ja káichaku-de. Te chaa kájatíñu onde nuu altar, sikí altar-ún káichaku ta'an-de. 14 Suni súan nì tá'ú tíñu Jito'o-yo já sikí tú'un va'a ná kúchaku chaa kájani tu'un va'a. 15 Ko ruu, tú naún ní jikán-ri ni ñn súan. Ni nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rí vina. Chí va'a-ga ná kúu-ri, nasu já kasú ñn chaa nuu-rí ja sátéyí-rí máa-rí jíin tíñu yá'a. 16 Vasa jáni-ri tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyí-rí máa-rí, chí nini skíkuu-ri sá'a-ya. Chí koo tundó'o sikí-rí, nú tú kani-ri tu'un va'a. 17 Te nú jíin gusto máa-rí sá'a-ri súan, yúan te nì'in-ri ya'u-ri. Te vasa tú játa'an iní-ri, ko nì chaa-ya tíñu sikí-rí, te responsable-ri kúu. 18 Ndéja kúu ya'u-ri núsáa. Ja ná káka kuu-ri kani-ri tu'un va'a Cristo, ni tú nini yá'u-ri, ni tú jikán-ri derecho-ri sikí tú'un va'a. 19 Ja yúan, vasa tú naún chaa tñn so'o-ri, játíñu-ri

nuu taká-ni, náva'a skándija-ga-ri ñayivi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-ri máá-rí nuu cháa judío, náva'a kundée-rí skándija-ri cháa judío. Te nátu'un cháa yí'i nda'a ley, násá'a-ri máá-rí nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-ri nda'a ley, náva'a skándija-ri cháa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatu nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-ri nuu ley násá'a-ri máá-rí nuu-dé, náva'a kundée-rí skándija-ri cháa tú káandatu nuu ley, vasa ncháa ley Dios jíin-rí chí yí'i-ri nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá ini, násá'a vitá-ri máá-rí, náva'a skándija-ri cháa vitá ini-ún. Súan taká-ni modo násá'a-ri máá-rí nuu taká cháa, náva'a kundée-rí nama-ri sava-de. ²³ Te ja siki tú'un va'a kúu ja sá'a ndi'i-ri súan, náva'a ruu, suni ná ní'in-rí ta'u-ri ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájin-ro ja cháa kájinu carrera, chí ndi'i-de kájinu ndija-de, ko ñin-ni-de kundée-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndée-ró kúnu-ró, náva'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te taká cháa káisiki, jito va'a ná'an-de máá-de. Te cháa-ún, súan kásá'a ndija-de, náva'a ní'in-dé ñin premio ja kútú'ú. Ko yóo chí ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáá te modo súan, ndúkú ndée-rí jínu-ri, tú jínu sáni-ri. Modo súan kájatá'an-ri, tú skée íu-rí. ²⁷ Chí sua tñin ní'in-ri máá-rí, te já'a-ri máá-rí, náva'a ma cháxio-ya ruu, vasa a ni jani-ri tu'un nuu sava-ga cháa.

10

Siki já kachiñú'ún-i ndoso

¹ Ñani, kuní-ri ja ná júku'un ini-ro ndasa ni ka'jin ndeyi táa-yo núu vikó nu'ún, te ni kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, ni kajanducha-dé nuu vikó nu'ún jíin núu mar. Chí taká-de, ni ka'ndikin-de Moisés. ³ Te taká-de, ni kayee-dé ndeyu ní ja'a máá-yá. ⁴ Te taká-de, ni kaji'i-de ñin-ni nducha ní ja'a-ya. Chí ni kaji'i-de nducha ní kenda chíi kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, ni ndikin yata-dé, chí kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsi iní Dios jíin kuá'a-dé. Ja siki yúan kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñin modo náva'a koto nchaa máá-yó, te ma ndío ñáá ini-yo nátu'un ni kandío ñáá ini cháa-ún. ⁷ Ma chíñú'ún-ró ndosó jíná'an-ró nátu'un ni kasá'a sava máá cháa-ún. Chí súan yóso núu tutú: Ni kajungoo ñayivi ní kayee-í ni kaji'i-i te ni kandukuiñi-i ni kajita já'a-i, áchí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó nátu'un ni kajika kuáxán sava máá cháa-ún, te ni kaji'i oko uni mil-de ja ñin kivi-ní. ⁹ Ni ma koto nchaa-yo Jito'o-yo Jesucristo nátu'un sava máá cháa-ún ja ní kajito nchaa-de-ya, te ni kaji'i-de ni sá'a koo. ¹⁰ Ni ma kútuku ini-yo nátu'un ni kakutuku ini sava-de, te ni kaji'i-de ni sá'a ñin kue'e xaan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, ni kuu náva'a koto nchaa máá-yó. Te ja yúan, yóso-ún núu tutú vai nuu yóo, cháa kuni ndasa kuandi'i ñuyivi. ¹² Nú ñin cháa jáni ini-de ja kúndij ni'in-de, ná koto va'a-de máá-de, náva'a tú ndua-de núsáá. ¹³ ñin-ni jito nchaa ja'ú róo, onde jíin taká ñayivi. Ko bueno skíkuu Dios, te máá hora jito nchaa ja'ú róo, kuña-ya íchi kenda-ró, náva'a kundée-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja koto nchaa-ga róo, ja má kánda-ga-ro. ¹⁴ Ñani máni. Kunu-ró koto-ro ndosó núsáá. Ma chíñú'ún-ró. ¹⁵ Nátu'un jíin cháa ío káji xiní, súan ká'an-ri jíin-ró. Kani ini máá-ró naún tu'un ká'an-ri. ¹⁶ Vaso ii, já ní kasá'a ii-yo, nasu taká-yo kaji'i ká'nu-yo niñi Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchi-yó, nasu taká-yo káyee ká'nu-yó yiki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Chí ñin-ni staa-ún ío. Súan yóo, tñi-yo kákuu-yó ñin-ni ñayivi, chí taká-yo káyee ká'nu-yó ñin-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a cháa Israel. Cháa káyee kiti já kásoko-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchí-ri núsáá. Játíñu ndoso náún, xí jítíñu ndeyu ñin nuu ndosó náún. ²⁰ Túu, chí ndeyu kásoko cháa sñin nación, nuu tachí kásoko-dé, nasu núu Dios. Te tú kuní-ri ja kétá'an ká'nu-ró jíin tachí. ²¹ Ma kúu ko'o-ró iní vaso máá Jito'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Ma kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jito'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuní-yo kúkuíñi ini Jito'o-yo sá'a-yó náún. Ní'in-ga-yo vásá máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i kendo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndi'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ñin cháa, ma ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máá-de,

chi ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'i-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kíyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Chi máá Jító'o-yo xín ñúyivi jín táká ndatiñu ío iní, áchí. ²⁷ Te nú ñn chaa tú kándíja, te kana-de xini-ro kée-ro jín-de, te nú suni kuní-ro kí'in-ro, núsáá te kee-ro táká ja káni-de nuu-ro. Te nú kíyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ñn chaa nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kandii nuu ndosó kúu, achí-de. Yúan-na te ma kée-ro, já kuáchi chaa ni kastu'ún-ún jín kuáchi ja kíyu'ú iní-de. ²⁹ Sikí já kíyu'ú iní ká'an-ri. Ko nasu já sikí róó, chi sikí já inga chaa. Te nú kíyu'ú iní inga chaa, naja kóto nchaa-de ruu ndasa jíka kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yé-e-rí, naja káka'an ndiva'a-de sikí-rí sikí ndéyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró náva'a ma skívi-ró cháa judío, ni chaa sñn nación, ni tikuní Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jín táká tiñu sá'a-ri, kuní-ri ja ná kúsi iní táká chaa. Tú jítu iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máá-rí, chi kuní-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga chaa, náva'a kaku-de jíná'an-de.

11

¹ Ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, suni nátu'un ndáku máá-rí Cristo.

Ja ná kundasu xini ñási'í

² Bueno kánuku'un iní-ro rúu. Te ká'jin ni'in-ró jín táká tiñu ni tá'ú-rí nuu-ro, jín modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuní-ri ja ná kuní-ro jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xini táká chaa. Te chaa kúu-de xini ñási'í. Te Dios kúu-ya xini Cristo. ⁴ Taká chaa ja ndasú xini-dé te jikán ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xini-dé. ⁵ Ko taká ñási'í, nú tú ndasú xini-ñá te kakan ta'u-ñá xí káni-ña tú'un, já'a-ña tuka nuu xini-ñá, chi ñn-ni kúu nú seté xini-ñá. ⁶ Chi nú ñási'í, tú jasú-ña xini-ñá, ná sété-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xiti-ñá ixi-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chi chaa, ma kúu kasu-de xini-dé, chi muestra luu Dios kúu-de. Ko ñási'í, chi stá'an-ña ndasa luu kaa iní yii-ñá. ⁸ Chi tú ní sava'a-ya cháa jín yíki ñási'í, chi sua ñási'í jín yíki cháa. ⁹ Chi tú ní kúva'a chaa ja kuatíñu-de nuu ñási'í, chi sua ni kuvá'a ñási'í ja sikí cháa. ¹⁰ Ja sikí táká ndajá'a ándívi te níni kundasu xini ñási'í. ¹¹ Chi nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja sí'í, chi nú túu ñn, te ma koo inga. ¹² Chi nátu'un ni sava'a-ya ñási'í jín yíki cháa, te vina kúva'a chaa chi ñási'í, ko Dios kúu I'a sava'a taká-ni. ¹³ Kani iní máá-ró jíná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xini ñási'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñúyivi stá'an nuu-ro, já tú luu jító chaa jín íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñási'í, te sí-a-ña íxi-ñá kee máá, luu jító-ña jín, chi íxi-ún, ni ja'a-ya núu-ñá kundasu xini-ñá. ¹⁶ Ko nú ñn chaa kuní-de kutixín-de jín tú'un yá'a, ko yóó tú ká'io costumbre-yo súan, ni tikuní Dios.

Sikí xini máá Jító'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-ri inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-ri jín-ró, chi tú kándutútú-ró já sá'a va'a-ga-ro, chi sasua ñáá-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Ya'á ká'an-ri xna'an-ga. Ni jini tu'un-ri ja kásásñn-ró máá-ró, máá hora kákutútú-ró. Te yaku kándíja-ri. ¹⁹ Chi níni koo ñayivi sásiñ ma'ñú-ró, náva'a kuní-ro ndé ñayivi kándíja va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú ñn-ni nuu kándutútú-ró, nasu já kúxini-ró cuenta máá Jító'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chi ná ñn ná ñn-ró, máni kanduu-ro núu inga-de xna'an-ga kákuñi-ro. Te ñn-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú káñava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásájá'a iní-ro núu tikuní Dios. Te chaa tú naún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndasu ka'an-ri jín-ró jíná'an-ró. Kúsi iní-ri jín-ró xí túu. Jín tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-ri jín-ró. ²³ Chi tu'un yá'a ni kutu'a-ri nuu máá Jító'o-yo. Te suni ya'á ní stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró. Chi máá ákuáa já

ní kanastúu-de Jito'o-yo Jesús, nì ki'in-ya stáa. ²⁴ Te nì jikan ta'u-yá. Te nì sákuáchí-yá. Te nì ka'an-ya: Ki'in te kee-ro jíná'an-ró, chí yá'á kúu yiki kúñu-ri, te ja sikí róo nì kukuáchí. Súan sá'a-ró te ná núku'un inì-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan nì ki'in-ya vaso, nuu ní ndi'i nì kuxíni-ya. Te nì ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáá já ní sá'a-ri jín niñí-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró náva'a ná núku'un inì-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró iní vaso yá'a, kivi ní jì'í máá Jító'o-yo kúu ja kákastu'ún-ró ondé kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñn cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de inì vaso Jító'o-yo yá'a, te nú tú jínú'ún sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yiki kúñu máá Jító'o-yo jín núu niñí-yá. ²⁸ Ná ñn ná ñn cháa, ná nándúkú víi-dé sikí máá-de núsáa. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de inì vaso-ún. ²⁹ Te nú ñn cháa tú jiní-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chí ndonda kuachi sikí-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa kaku'u, jín cháa vitá inì, ká'ñn ma'ñú-ró jíná'an-ró. Te nì kaji'í yaku-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo sikí máá-yó, te ma ndóna kuachi sikí-yo. ³² Ko nú a nì ndonda kuachi sikí-yo, máá Jító'o-yo xndó'o-ya yóó, náva'a tú ta'nu ndatu-yo jín ñáyivi ñúyivi. ³³ Ñáni máni, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñn cháa jí'i-de soko, ná kée-dé ve'e-de, náva'a tú ndonda kuachi sikí-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sándaa-ri ondé ná jáa-ri.

12

Sikí tá'u já vái nuu Espíritu

¹ Ñáni, sikí taká ta'u já vái nuu Espíritu, kuni-ri ja ná júku'un inì-ro jín. ² A káiná'an-ró já ná nì kakuu-ró cháa tú kákandíja, te nì káindikín-ro yatá ndosó ñí'ín núú, ndasa nì kakuu inì máá-ró núú. ³ Ja yúan kástu'ún-rí nuu-ro já tú ni ñn cháa kuu ka'an tásí-de sikí Jesús, nú a yí'i-de Espíritu Dios. Te tú ni ñn-de kuu ka'an-de: Jító'o-ri kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espíritu Santo. ⁴ Chí sñn sñn ta'u ní saka-yá, ko suni ñn-ni máá Espíritu kúu. ⁵ Te sñn sñn tiñu nì cháa-ya sikí-yo, ko ñn-ni máá Jító'o-yo kúu. ⁶ Te sñn sñn modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu I'a sá'a taká tiñu jín taká-yo. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-de, nì ja'a-ya tú'un Espíritu nuu-dé náva'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chí ondé jín máá Espíritu nì ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndíchí ñn-de. Te suni ondé jín máá Espíritu nì ja'a-ya tú'un ja júku'un inì inga-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jín máá Espíritu nì ja'a-ya já ná kándíja va'a-de. Te suni jín máá Espíritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé sikí taká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tñi yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sñn yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ñn-ni máá Espíritu. Sñn sñn sáka-yá nuu ñn ñn-de, ndasa játa'an inì máá-yá. ¹² Chí nátu'un yiki kúñu ñn-ni kúu, te náva'a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ñn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chí jín ñn-ni máá Espíritu nì kajanducha taká-yo, náva'a nduu-yó ñn-na ñáyivi, vasa judío xí ñáyivi ñuu Grecia, vasa cháa kúu mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, nì kani'in-dé ñn-ni máá Espíritu nì sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ñn pedazo-ni kúu, chí sua ndíso kua'a. ¹⁵ Chí nú ja'a ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chí tú kúu-ri nda'a, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yiki kúñu xín rúu, chí tú kúu-ri nduchi, achí. Te vasa súan ká'an, ko máá yiki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndi'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndi'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te nì jiní-yo ndasa nì jata'an inì máá Dios te nì cháa-ya taká pedazo-ún ná ñn ná ñn jika yiki kúñu. ¹⁹ Chí nú taká-ni ní kakuu ñn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yiki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chí kua'a ndija pedazo ío, ko máá ñn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jín ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. Suni súan ni ma kúu ka'an xiní jín já'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. ²² Chí sua kánúú taká pedazo ndíñn ta'an jín yiki kúñu, vasa vitá-ga jito. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni inì-yo já tú jínú'ún jito, suu yúan ñúkúún xaan-gá jasú-yo núú. Te ja tú luu kájito-ún jiní-yo, luu-ga

kájasu-yo núu. ²⁴ Te pedazo ja lúu kájito-ún jiní-yo, tú níni kúndasu nuu. Chi máá Dios, súan n̄i chutá'an-ya yíki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá n̄i skéndoo-ya já tú luu jíto-ún, ²⁵ náva'a tú sás̄in pedazo yiki kúñu-ún máá, chi taká pedazo-ún, sua in̄ núu ná kóto va'a tá'an. ²⁶ Chi nú in̄-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo in̄ jínu-ni kájatú. Te nú in̄-ni pedazo jíto luu, taká-ni pedazo in̄ ká'nu-ni kákusiñ iní. ²⁷ Te róó, modo súan kákuu-ró yíki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu in̄ in̄-ró. ²⁸ Te súan n̄i jani máá Dios cháa kuatíñu nuu tíku'n̄i: Já in̄, apóstol, ja úu, cháa kájani tu'un, ja uní, cháa kástá'an tu'un, yúan-na te cháa kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te cháa kásá'a tana, te vásá cháa chándéé tá'an, jíin cháa kátá'ú tiñu, jíin cháa ká'an tin̄i yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de kájani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájini-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tin̄i yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un s̄in yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíin'an-ró. Ko ío inga modo va'a xaan-gá, ná stá'an-ri nuu-ro jíin'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú in̄i tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-ri nátu'un káka'an cháa xí ndájá'a ándívi, te nú tú kúndá'ú in̄i-ri-i, te kúu-ri nátu'un in̄ kaa ja ndáxín káxín xí in̄ platillo ja sáña. ² Te vasa jáni-ri tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i in̄i-ri taká tu'un sa'í jíin taká tu'un ndíchí, te vasa kándíja téyí-ri ja kúu skuíó káni-ri yuku, te nú tú kúndá'ú in̄i-ri-i, tú na tiñu-ri. ³ Te vasa ná sáka ndi'i-ri taká ndatíñu-ri kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-ri yiki kúñu-ri kayu, te nú tú kúndá'ú in̄i-ri-i, tú na ya'u-ri ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú in̄i, ndíso paciencia, te ndíso tu'un kúmani iní. Tu'un kúndá'ú in̄i, tú ndíso tu'un kuásún iní. Tu'un kúndá'ú in̄i, tú sávixi máá, ni tú sátéyíí máá. ⁵ Tú ká'an ndiva'a. Tú ndúkú já kúu máá. Tú kiti in̄i. Tú chú'un in̄i. ⁶ Tú ndúvatu in̄i, chi sua kúsiñ iní jíin tiñu ká'io ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándíja. Ndi'i ñúkuu in̄i. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chi naa, te taká yu'u chi ndi'i, te tu'un ndíchí, chi taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú in̄i, ma náa kúti. ⁹ Chi yaku-ni tu'un kájini-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máá tú'un n̄i yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájini-yo-ún ki'in. ¹¹ Ná n̄i kuu-ri suchí yíkin, te n̄i ka'an yíkin-ri núu, te n̄i jani in̄i-ri nátu'un suchí yíkin. Ko nuu ní kuu-ri cháa ñá'nu, te n̄i chaxio-ri taká ja ní sá'a-ri ná lúli-ri-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jíin espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kun̄i ndijin-yo nátu'un jíin núu tá'an-yó. Te vina chi yaku-ni jiní-ri, ko kúkuéé-ga te kun̄i ndi'i-ri nátu'un jiní kájí-yá ruu. ¹³ Te vina ío un̄i tu'un játíñu n̄i'in, tu'un kándíja va'a, tu'un káñukuu in̄i, jíin tú'un kúndá'ú in̄i. Ko máá tú'un kúndá'ú in̄i, kánúú xaan-ga vásá úu-ga-ún.

14

Siki já káka'an-i s̄in yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jíin tú'un kúndá'ú in̄i tá'an, te kuítú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espíritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chi cháa ká'an-de s̄in yu'u, jíin Dios ká'an-de, nasu jíin ñáyivi, chi tú ní in̄ cháa júku'un in̄i naún ká'an-de, chi jíin Espíritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko cháa jáni tu'un, jíin ñáyivi ká'an-de, chi skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jíin-i. ⁴ Cháa ká'an s̄in yu'u, skuá'nu-de máá-de, ko cháa jáni tu'un, chi tiku'n̄i skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an in̄i-ri ja taká-ro ná kúu ka'an-ro s̄in yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chi ñá'nu-ga cháa jáni tu'un vásá cháa ká'an s̄in yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, náva'a kua'nu-ga tiku'n̄i sá'a-de jíin. ⁶ Ñáni, vina te nú jaa-ri nuu-ro te ka'an-ri s̄in yu'u jíin-ró, naún tiñu ní'in já kúu róó, nú tú ka'an-ri in̄ tu'un n̄i kenda ndijin, xí in̄ tu'un ndíchí, xí in̄ tu'un stá'an-ri. ⁷ Ío ndija ndatíñu kánda tí'ú já kásá'a ndusu,

nátu'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sîn sîn nota ndé'e, ndasa kuni-yo ndé yaa júku-de jíin xkuili, xí jíin guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e kájí, te ndé chaa sátu'a-de máa-de ja kuatá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róo jíná'an-ró, nú ká'an-ro sîn yu'u, te nú tú kájí ká'an tu'un-ún, te ndasa júku'un iní-i naún tu'un ká'an-ro núsáa, chi kuachi tisi'ví-ró stivi-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío iní ñuyívi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un iní chaa jiní. ¹¹ Nú ruu tú júku'un iní-ri yu'u ká'an in chaa, te kúu-ri chaa jíká núu chaa ká'an-ún. Te chaa ká'an-ún, suni kúu-de chaa jíká núu-ri. ¹² Suni súan róo ja á kájítú iní-ro ní'in-ro tá'u Espiritu, ná ndúkú ndéé-ró náva'a skuá'nu va'a-ró tíku'ni jíin. ¹³ Ja yúan nú ká'an in chaa sîn yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-yá náva'a kuu nasama-de tu'un. ¹⁴ Chi nú ruu kakan ta'u-ri jíin tú'un sîn yu'u, iní añú-ri kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-ri, tú na tiñu. ¹⁵ Ndasá sá'a-ri núsáa. Ná kakán ta'u-ri iní añú-ri, ko suni ná kakán ta'u-ri jíin tú'un júku'un iní. Ná káta-ri iní añú-ri, ko suni ná káta-ri jíin tú'un júku'un iní. ¹⁶ Chi nú máni tu'un jiní máa-ró jíin añú-ro nákuatá'ú-ró jíin, te in chaa tú tu'a, ndasa kuni-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chi tú jiní kuti-dé naún tu'un ká'an-ro. ¹⁷ Chi róo, bueno nákuatá'ú ndíja-ró, ko inga chaa-ún, tú já'nu tu'un iní-de sá'a. ¹⁸ Nákuatá'ú-ri nuu Dios, ja tini-ga yu'u ká'an-ri vása taká róo. ¹⁹ Ko nuu tíku'ni, chi máa ú'un-ni tu'un ja júku'un iní-ri jíin, játa'an iní-ri ka'an-ri, náva'a suni stá'an-ri nuu sáva-ga chaa, vása já ká'an-ri uxí mil tu'un sîn yu'u. ²⁰ Náni, ma koo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un júku'un iní-ro. Chi sua koo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un ñáa, ko ná yíja va'a-ró jíin já jiní tuni-ro. ²¹ Súan yóso núu ley: Jíin chaa ká'an sîn yu'u, te jíin sáva-ga chaa ká'an tu'un jíká, súan ka'an-ri jíin ñáyívi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tu'un ká'an-ri, áchí máa Jító'o-yo, áchí. ²² Ja yúan taká yu'u, máni tuni-ni kakuu nuu chaa tú kákandíja, nasu núu chaa kákandíja. Ko tu'un jáni-yó, tuni nuu chaa kákandíja kúu-ún, nasu núu chaa tú kákandíja. ²³ Núsáa te nú taká tíku'ni ndutútú in-ni lugar, te taká súan ka'an sîn sîn yu'u, te yúan jakoyo chaa tú tu'a xí chaa tú kákandíja, á tú ka'an-de ja kánda tachí-ro. ²⁴ Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi in chaa tú kándíja xí in chaa tú tu'a, te kuni-de kuachi máa-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú víi-dé sikí máa-de, sá'a taká-ro. ²⁵ Te tu'un jáni sa'í iní añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuiñi jítí-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tu'un ja ncháa ndija Dios jíin-ró. ²⁶ Náni, ja yúan nú kándutútú-ró, te ná in ná in-ró ío in yaa kata-ró, ío tu'un stá'an-ro, ío sîn yu'u ká'an-ro, ío tu'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sîn yu'u. Ndi'í ná sá'a-ró jíná'an-ró náva'a skuá'nu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ío chaa káka'an sîn yu'u, ná koo tu'un-ún ja jíin úu-de xí jíin uní-de. Ko in-ni-de in-ni-de ná ká'an. Te in-de ná násama-de tu'un sîn yu'u. ²⁸ Te nú túu chaa nasama tu'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáa. Te ná ká'an máa-de ja máa-de jíin Dios. ²⁹ Suni súan chaa kájani tu'un, ná ká'an uu xí uní-de, te sava-ga-de ná nándúkú víi-dé-ún. ³⁰ Te nú inga chaa kánchaa-ún, a ni jiní ndijin-de yaku tu'un sa'í, te chaa ni keja'á ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chi taká-ro kuu kani-ró tú'un in-ni-ró in-ni-ró, náva'a ná kútu'a taká-ro, te ndundéé iní taká-ro. ³² Te iní añú taká chaa kájani tu'un, káandatu nuu máa chaa kájani tu'un-ún. ³³ Chi Dios, nasu Dios sáva kúu-ya, chi sua vindaá vinené sá'a-ya. Te nátu'un kásá'a-i nuu taká tíku'ni chaa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasí'í yu'u-ña nuu kándutútú-ró. Chi tú permiso ka'an-ña, chi nasu ñá'nu-ga kúu-ña nátu'un ká'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña in tu'un kákuni-ña, te onde ve'e ná kaká tu'un-ña máa yíi-ña, chi tuka nuu kúu nú ka'an in ñasí'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máa-ni-ró ní ja tu'un-ya náún. ³⁷ Te nú in chaa jáni iní-de ja in chaa jáni tu'un kúu-de, xí jíká Espiritu jíin-de, ná chú'un va'a iní-de, chi tiñu ni tá'ú máa Jító'o-yo kúu tu'un chaa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko chaa tú játú'ún tú'un yá'a, suni tú játú'ún-yó-de. ³⁹ Náni, ja yúan ná kuítú iní-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro núu

cháa ká'an s̄in s̄in yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkúún ná sá'a kájí-ró táká tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ Ñáni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáá. Chi tu'un yúan, suni a ñi kajatá'ú-ró, te suni jíin tú'un yúan ká'jin ñi'in-ró, ² chi suni jíin tú'un-ún ñi kakaku-ró, te nú kátin ñi'in-ró tú'un ñi jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákandíja sáni-ró. ³ Chi suni tu'un kánúú já ní ñi'in-rí-ún, ñi nastá'an-ri nuu-ro: Ja ní ji'i Cristo ja sikí kuáchi-yó, nátu'un ká'an tutu. ⁴ Te ñi yuji-ya. Te ñi nachaku-ya núu uní kivi nátu'un ká'an tutu. ⁵ Te ñi ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vásá ní ndenda-ya núu máá uxí uu-de. ⁶ Te vásá ní ndenda-ya núu ví'i-gá u'un ciento ñani-yo ká'jin tútú-de. Te sava cháa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a ñi kaji'i-de. ⁷ Te vásá ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vásá núu táká apóstol. ⁸ Te onde sandí'i-na, te suni ñi kenda-ya núu-rí, nátu'un nuu in suchí xánú. ⁹ Chi ruu kúu cháa lúli-ga nuu táká apóstol, ja kúka nuu-rí kunání-rí apóstol, kuáchi ja ní chindikín-ri tikuní Dios. ¹⁰ Te kaa-ri nátu'un ío-ri, chi súan ñi jika tu'un luu ío iní Dios jíin-rí. Te tu'un luu ío iní-ya, tú ní jika sáni jíin-rí, chi sua ñi sátiñu-ga-ri vásá táká máá cháa-ún. Ko nasu rúu, chi tu'un luu ío iní Dios ja jika jíin-rí-ún, ñi sá'a. ¹¹ Núsáá te vasa ruu xí vasa cháa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákandíja-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja káka'an sava tá'an-ró já tú naún ndiyi nachaku núsáá. ¹³ Chi nú tú naún ndiyi nachaku, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁴ Te nú tú ní náchaku Cristo, kájani sáni-ri tu'un-ya, te suni kákandíja sáni-ró-yá núsáá. ¹⁵ Chaa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-ri nú súan, chi ñi kaka'an-ri ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáá. ¹⁶ Chi nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní náchaku-ya, kákandíja sáni-ró-yá núsáá, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan ío, te a ñi kanaa táká cháa ja ní kaji'i nuu ndá'a Cristo núsáá. ¹⁹ Te nú nini máá vína-ni ja káichaku-yo, káñukuu iní-yo Cristo, cháa ndá'ú ij kákuu-yó vásá sáva-ga cháa núsáá. ²⁰ Ko vina a ñi nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máa-yá ñi nachaku xna'an-ga vásá táká ja ní kaji'i. ²¹ Chi ja sikí in cháa, te ñi cháa kue'e kuu-yo. Suni súan ja sikí in cháa, te nachaku ndiyi. ²² Chi nátu'un kaji'i taká-i ñi sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná in ná in-de ndasa kándita koyo tá'an máa-de: Cristo xna'an-ga, te onde nchaa Cristo, te nachaku cháa káyi'i nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandí'i-na te xnáa ndí'i-ya já kátá'ú tiñu, jíin táká ja kákuñá'nu, jíin táká ja kátin so'o. Yúan-na te nuu máá Táa-yo Dios te nakua'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chi tá'ú níni máa-yá tiñu onde ná kúxiukú táká ja kájito u'u-ya chí ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máá kué'e kuu-yo, já jito u'u yóo, chi onde sandí'i-na te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatíñu ñi ki'in Dios, ñi chúkú-yá chi ja'a Cristo, te sikí já ká'an súan, ja yúan jini kaji-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chi a ñi chi'i Dios taká-ga ndatíñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a ñi ndí'i taká ndatíñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máá Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máá I'a ja ní chi'i-ya táká ndatíñu-ún nda'a-yá, nává'a máá Dios kutin ndí'i-ya táká ndatíñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a cháa kájanducha sikí ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáá, naja kájanducha-dé sikí ndiyi núsáá. ³⁰ Te ruu, naja ndíta'an hora káindee iní-ri koto-ri tundó'o núsáá. ³¹ Ñáni, ká'an ndaa-ri, chi ja sikí róo jíná'an-ró kúu ja sátéyíi-rí máa-rí nuu Jíto'o-yo Cristo Jesús, ndíta'an kivi jí'i-ri. ³² Nátu'un cháa yúkú ká'an-ri. Ñi kajatá'an-ri iní ñuu Éfeso jíin kiti xaan, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-ri ni'in-rí núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chi yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xndá'ú-ro máa-ró, chi nú kájika-ró jíin cháa ñáá, te sáchá'an-de róo, vasa va'a tiñu kásá'a-ró núu. ³⁴ Ná kóo kájí iní-ro jíin tiñu ndaa. Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chi sava-de, tú kájiní-de nuu Dios. Súan ká'an-ri nává'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an in cháa: Ndasá nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki

kúñu-ún nchaa jíín, achí-de. ³⁶ Ja xíní ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti, onde nú tú kuu xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuni, nasu jakín-ro yukú ja koo kúkuéé-ga, chí máá nuni víchí kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nuni-ún, ndasa ni jata'an ini máá-yá, te ná ñn ná ñn tata jíín yukú máá. ³⁹ Taká kuñu, nasu ñn-ni kuñu kúu. Ko ñn kuñu kúu ndija kuñu cha. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tiyáká, te inga kúu kuñu tisa. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sñn luu káa ja ío andíví, te sñn luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sñn luu káa ndikandii. Te sñn luu káa yoo. Te sñn luu káa tiñúú xíní, chí tú ñn nuu lúu kánda tiñúú xíní-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vitá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yúkú, te naschakú-ya já kí'vi ndee ándíví. Ío yiki kúñu yúkú, te ío yiki kúñu yí'i ndee ándíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ni kuu-de ñn cha ni kuv'a jíín vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandí'i-na kúu máá-yá, te náschakú-ya-í jíín Espiritu-ya. ⁴⁶ Ko cha xnáñúú, nasu cháa yí'i ndee ándíví kúu-de, chí cha yúkú kúu-de. Yúan-na te vásá ní cha cha yí'i ndee ándíví. ⁴⁷ Cha xnáñúú kúu cha nuu ñú'un, chí jíín tikacha ní kuv'a-de. Te cha uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸ Taká cha nuu ñú'un káa nátu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká cha onde andíví káa nátu'un máá cháa andíví-ún. ⁴⁹ Te nátu'un kájito-yó ndasa ni ka cha tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cha andíví-ún. ⁵⁰ Náni, tu'un yá'a ká'an-ri, chí kuñu jíín niñí, ma kúu ni'in tá'u ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ni ja te'yú, ma ní'in tá'u já má té'yu. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-ri ñn tu'un sa'í jíín-ró. Nasu taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Ja ñn nú nuu-ni, nátu'un ñn nakuaní-ni-yó, nuu ndí'i-na nde'e clarín. Chí nde'e clarín, te nachaku taká ndiyi, te ma té'yu-ga. Te yóo, chí nasama-yó. ⁵³ Chí ja te'yú yá'a, kánúú núku'un ja tuká te'yu. Te ja kúu yá'a, kánúú núku'un ja tuká kuu kuti. ⁵⁴ Te nú ja te'yú yá'a, nukú'un ja tuká te'yu, te ja kúu yá'a, nukú'un ja tuká kuu, yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ni kundéé-yá ni ja'ni-yá kue'e kuu-yo. ⁵⁵ Róo kue'e kuu-yo, ndasa kundéé-ró jíín-rí. Róo kue'e kuu-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chí iñu kué'e kuu-yo kúu kuachi. Te fuerza kuachi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sá'a Jito'o-yo Jesucristo. ⁵⁸ Nani máni, ja yúan ná kuñi ni'in-ró, ma náyu'ú-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jíín tiñu kuni máá Jito'o-yo. Chí a kájiní-ro já tú kásatiñu sáni-ró núu máá Jito'o-yo.

16

Siki já kakín-i xú'ún kuátíñu

¹ Siki xú'ún kájakín-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ni tá'ú-rí tiñu nuu tíku'ni ndañúu Galacia. ² Ndita'an kivi ñn semana, ná ñn ná ñn-ró vé'e-ró chíva'a sñn-ró yakú najíín, ndasa ni jatú'un-ya ní'in-ro, náva'a nú ni ja-ri te tú nani kakín-ro. ³ Te nú ni ja-ri, te koo cha káji máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te táji-ri-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yakú ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni kí'in-ri, te kingoyo-de jíín-rí.

Consejo jíín sá'an kúta'u

⁵ Te ja-ri nuu-ro, te nú ni ja'an-ri ñuu Macedonia chí ichi ñuu Macedonia ja'a-ri ja-ri. ⁶ Chí sanaa te kendoo-ri jíín-ró, xí sjá'a-ri viko víjin, náva'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuni-ri kí'in-ri. ⁷ Chí vina tú kuni-ri ja ká'an-ri jíín-ró te ja'a-ni-ri kí'in-ri, chí ñúkuu ini-ri kendoo-ri jíín-ró yakú kivi, te nú kua'a máá Jito'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendoo-ri ini ñuu Éfeso, onde ja-ri kivi Pentecostés. ⁹ Chí bueno ni nuña ñn yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kajasu ichi ío. ¹⁰ Te nú ni ja-ri Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, chí tiñu máá Jito'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ñn-ró ma sá'á'a ini-ro núu-dé núsáa, chí sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náva'a ná ncháa-de nuu-rí, chí kundatu-ri-de jíín

ñani-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an ni'in-ri jíin-de ja ná jáa-de nuu-ro jíin ñani-yo. Ko ni ñn modo tú ní játa'an iní-ya jáa-de vina. Ko jaá ná'in-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró. Kuiñi ni'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró. Cuenta chaá téyí sátiñu-ró, te ná kóo fuerza iní-ro. ¹⁴ Jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an sá'a-ró táká tiñu. ¹⁵ Ñáni, a kájini-ro já vé'e Estéfanos ni kákandíja xna'an-ga iní ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an ni'in-ri jíin-ró já ná kivi-ró chíi nda'a ñáyivi kásá'a súan, jíin núu táká ñáyivi káchindéé tá'an jíin-ró, jíin ñáyivi kásatiñu jíin-ró. ¹⁷ Kúsi iní-ri ja ní chaá Estéfanos jíin Fortunato jíin Acaico, chi chaá-ún kákuu yunú-ro já tú ní ká'jin presente-ro. ¹⁸ Chi ni ndundéé iní añú-ri jíin iní añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuátú'ún-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé iní-ro, áchí tíku'ni ká'io ndañúu Asia. Aquila, jíin Priscila, jíin tíku'ni nátaqa iní ve'e-de, onde jíin máá Jító'o-yo káka'an ni'in-de ja ná sándéé iní-ro. ²⁰ Sándéé iní-ro, áchí taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé iní, ni chaá máá-rí Pablo jíin ndá'a-rí. ²² Nú ío ñn chaá ja ná tú kúmani-dé jíin Jító'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ní Táta. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú iní-ri taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UÜ JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, ch̄i súan n̄i jata'an in̄i Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'n̄i Dios kánchaa in̄i ñuu Corinto, onde jín nuu táká ñayivi ndóo káxiukú n̄í ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío in̄i, jín tú'un kuaká'nu in̄i, ja k̄i nuu máá Táa-yo Dios, jín ja k̄i nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasa n̄i sándéé in̄i Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo nuu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ch̄i Táa tu'un kúndá'ú in̄i yóo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé in̄i-yo kúu-ya. ⁴ Te máá-yá, ch̄i já'a-ya tú'un ndéé in̄i-yo nuu táká túndó'o káta'an-yo, náva'a yóo, suni kuu kua'a-yó tú'un ndéé in̄i nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé in̄i-yo sá'a Dios ja ká'an máá-yó máá tú'un ndéé in̄i. ⁵ Ch̄i nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé in̄i-yo sá'a máá Cristo. ⁶ Ko nú kájito máá-rí túndó'o, yuán kúu ja ná kaku máá-ró te koo ndéé in̄i-ro. Xí nú kándundéé in̄i-ri, yuán kúu ja ná ndúndéé in̄i-ro. Ch̄i ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o n̄i kando'o-ri. ⁷ Te tú násama in̄i-ri ja káñukuu in̄i-ri sik̄i róo, ch̄i a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an in̄i-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un in̄i-ro sik̄i túndó'o n̄i kata'an-ri in̄i ñuu Asia. Ch̄i n̄i kukuí'a in̄i añú-ri ja á yani ma kánda-ri, te káinda'tu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núú. ⁹ Ko máá-rí, a n̄i kaja'ncha in̄i-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya náva'a ma kándija-ri ja kúu nama-ri máá-rí, ch̄i sua nuu Dios ja náschakú-ya ndi'yi, kándija-ri. ¹⁰ Ch̄i máá-yá, n̄i nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu in̄i-ri, ja súní nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chindéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, náva'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sik̄i rúu, ná n̄i kani'in-rí ta'u-rí n̄i sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jáa yachi Pablo

¹² Ch̄i jín yá'á kúu ja kásatéyí-rí máá-rí. Ch̄i in̄i añú-ri kúu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkúun-rí in̄i ñuyivi, jín tú'un ndoo in̄i, jín tú'un káji in̄i cuenta Dios, nasu jín tú'un ndíchi cuenta ñuyivi, ch̄i sua jín tú'un luu ío in̄i Dios. ¹³ Ch̄i tuká káchaa-ri tu'un jáa núu-ro, ch̄i ja á káka'u-ró-ún kúu, te a kájuku'un in̄i-ro. Te ñúkuu in̄i-ri ja ná júku'un va'a va'a in̄i-ro, ¹⁴ ch̄i ndaa, kájuku'un in̄i-ro ñn tá'ú, ja ondé kivi ncháa máá Jito'o-yo Jesús, te koo s̄i in̄i-ro ja sik̄i rúu, te suni súan koo s̄i in̄i-ri ja sik̄i róo jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan n̄i jani ndija in̄i-ri. Te yuán jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núú, náva'a kus̄i in̄i-ro úu jínu. ¹⁶ Ch̄i ichi núu-ro jáa-ri, yuán-na te ja'a-ri ki'in-ri ñuu Macedonia núú, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róo nachu'un íchi-ró rúu ki'in-ri ñuu Judea núú. ¹⁷ Te ja súan n̄i kuu in̄i-ri ja-ri, te chaá nátu'u in̄i kúu-ri náún. Xí tú'un ja jáni in̄i-ri sá'a-ri-ún, tu'un jáni yúkú-ni in̄i máá-rí kúu náún. Yachi ká'an-ri: Kuu, kuu, yuán-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Ch̄i sk̄ikuu va'a Dios, te jiní-ya ja tú'un káka'an-ri jín-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yuán-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jín Timoteo jín rúu, n̄i kajani-ri tu'un-ya núu-ro. Te jín-yá, nasu tú'un kuu, jín tú'un túu ío, ch̄i nuu máá-yá, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Ch̄i taká tu'un n̄i keyu'u Dios, n̄i ka'an: Kuu, ja cuenta máá-yá. Te máá-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-yá, ch̄i kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an n̄i'in ruu jín róo jín Cristo. Te n̄i chaa-ya tíñu sik̄i-yo. ²² Te suni máá-yá, n̄i chaa-ya tuní sik̄i-yo, te n̄i ja'a-ya Espiritu-ya

iní añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-ri Corinto, chi tú kuní-ri kana jíin-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni iní añú-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutin nì'in-ri so'o-ró ndasa kákandíja-ró, chi sua káchindéé tá'an-ri jíin-ró já ná kúsi-gá iní-ro. Chi ká'in nì'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró.

2

¹ Ko súan nì chaa iní-ri ja má jáa-ri inga jínu nuu-ro jíin tú'un ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri. ² Chi nú ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri, te ndé chaa kúu ja násási iní ruu, chi suni máá chaa ja ndúkuí'a iní sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a nì chaa-ri nuu-ro, náva'a nú nì jaa-ri, te ma kúkuí'a iní-ri sá'a chaa ja násási níni iní ruu jian. Te jáni ndija iní-ri ja nátu'un kúsi iní-ri, suni koo si iní taká-ro. ⁴ Chi sikí já jíto xaan-rí tundó'o, te tá'u'u iní añú-ri, te xaan ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-ri tutu yá'a nuu-ro, náva'a ná kuní-ro já maní xaan-rí jíin-ró, nasu já ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri.

Sikí tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú in chaa sakuí'a iní-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jíin-rí, chi suni onde sikí taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-ri, náva'a tú ka'an xaan-gá-ri nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, nì kákana jíin-ró núu-dé, te su súan-ni a nì kuu castigo yá'a sikí in chaa súan. ⁷ Ja yúan súa ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu-dé jíin'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jíin-de, náva'a má ndákí'vi tu'un kuí'a iní-ún xiní-dé. ⁸ Te ká'an nì'in-ri jíin-ró, ja ná náka'an maní-ro jíin-de jíin'an-ró. ⁹ Chi suni ja sikí tíñu yá'a kúu ja ní chaa-ri nuu-ro, náva'a koto ncha-ri róo, te kuní-ri nú kájandatu va'a-ró taká tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu in chaa, suni ruu. Te nú nì sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu in-de, sikí já maní-rí jíin-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-dé, ¹¹ náva'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóo, chi a kájiní va'a-yó modo tñn yátá-ún yóo. ¹² Ná nì ja'an-ri ñuu Troas ja káni-ri tu'un va'a Cristo, nì nuña ichi já ká'an-ri nì sá'a máá Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi iní añú-ri chi tú ní nani'in-rí ñani-ri Tito. Yúan-na te nì nakuatá'ú-ni-ri nuu taká chaa-ún, te nì ki'in-ni-ri ichi kuá'an-ri ñuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chi bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chi taká lugar jichá nuu tu'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájiní tu'un-i-ya. ¹⁵ Chi tu'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tu'un-ún nuu chaa kákaku jíin núu chaa kánaa. ¹⁶ In chaa-ún, vasa jini so'o-de tu'un-ún, ná kúu ij-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja sikí taká tu'un yá'a, ndé chaa kanda jíin. ¹⁷ Chi nasu chaa káxikó tú'un Dios cuenta mercancia kákuu-ri, vasa kásá'a sava chaa súan, chi sua chaa ndaa kákuu-ri. Nátu'un chaa nì tájí Dios vai kákuu-ri, chi Dios, jini-ya ndasa káka'an-ri tu'un Cristo.

3

Sikí tú'un contrato jáá

¹ A nì ndejá'á-yó inga jínu ká'an-yo já'a máá-yó náún, xí kánandi'i-ri tutu ka'an ja'a-rí ja kúu róo, xí tutu ka'an-ro já'a-rí nátu'un sava-de náún. ² Róo kákuu tutu-ri yóso-ro iní añú-ri, te kájiní taká chaa nuu, te káka'u-de. ³ A kájiní ndijin-i ja róo kákuu tutu nì chaa Cristo, ja ní kaskáka-ri, ko nasu jíin tinta, chi jíin Espíritu Dios, I'a chakú, nì chaa-ya, nì nasu núu yúu tabla, chi ichi iní añú. ⁴ Yúan kúu tu'un kájiní ndija iní añú-ri jíin núu Dios sá'a máá Cristo. ⁵ Nasu kájiní iní-ri ja kákundéé máá-rí ja máá-rí sikí tíñu-ún, ja kákuu iní-ri. Chi súan já'a máá Dios tu'un ja kúndéé-yó. ⁶ Chi sikí in contrato jáá, játiñu va'a-ri sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, chi ja ká'an máá Espíritu kúu. Chi letra já'ni, ko Espíritu náschakú. ⁷ Te tu'un-ún ja kúu-yo jíin núu, chi nì yóso núu yúu. Te xaan ní ndii ncháa kivi ní chaa-ún. Te nì ndii ncháa nuu Moisés nì sá'a. Te ja yúan tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vasa kuéni kuéni nì nda'va ja ndii ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yúan, naga nì kuu tu'un Espíritu. Á tú ví'í-gá ndii ncháa nuu. ⁹ Chi nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo jíin,

n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndíi ncháa xaan tú'un nasándaá yóó. ¹⁰ Chi ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndíi ncháa jíin yá'á, chi n̄i'in-ga ndíi ncháa ya'á. ¹¹ Chi nú ja ní nda'va-ún n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndíi ncháa ja kóo ní káni. ¹² Nú súan káñukuu in̄i-ri, te ná chúndéé in̄i-ri ka'an-ri núsáá, ¹³ te tú kásá'a-ri nátu'un n̄i sá'a Moisés, ja ní jasū-de in̄i sa'ma núu-dé, náva'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko in̄i añú máá cháa-ún n̄i ndasū, ch̄i onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'án, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, ch̄i onde nú kándíja-yó Cristo, yúan-na te kuxio sa'ma-ún ki'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu n̄i chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva in̄i-de nuu máá Jító'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni ki'in. ¹⁷ Ch̄i máá Jító'o-yo kúu-ya Espiritu. Te nuu ío Espiritu máá Jító'o-yo, yúan ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáá te taká máá-yó, tú ndasú nuu-yo, te kánde'é-yó nú máá Jító'o-yo, nátu'un nuu in̄i espejo, ndasa ndíi ncháa nuu-yá. Te suni súan ndíi ncháa kánasama-yó nátu'un káa máá-yá. Súan sá'a Espiritu Jító'o-yo jíin-yó.

4

¹ Ja yúan ní chaa-ya tíñu yá'a siki-rí nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu. Te tú kákuítá-ri, te tú káyu'ú-ri. ² Ch̄i sua n̄i kachaxio-ri tu'un yísa'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-ri kájika kuu-ri, ni tú kánasama-ri tu'un Dios, ch̄i sua káka'an ndijin-ri tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájin̄i in̄i añú-i ja káka'an va'a-yó onde nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú siki tú'un va'a káka'an-ri, nuu cháa naa ndasú siki. ⁴ Chi ja tíin so'o ñuyivi yá'a, n̄i jasū xin̄i cháa tú kákandíja, náva'a tú tuun ndua tú'un va'a nuu já jin̄i tuni cháa-ún, te kun̄i-de ndasa luu kánchaa Cristo, ch̄i muestra Dios kúu-ya. ⁵ Ch̄i nasū tú'un máá-rí kájani-ri, ch̄i tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-ri mozo-ro já siki Jesús. ⁶ Ch̄i Dios kúu I'a n̄i tá'ú-ya tíñu ja ná kúndijin ñuñáa. Te n̄i stúun-ya in̄i añú-ri, náva'a ná kuní-ri nuu Jesucristo ndasa ndíi ncháa Dios.

Ndasa ndo'o ñayivi kándíja

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un in̄i yiki kúñu vitá xaan-rí, náva'a ná kuní-ri ja onde nuu Dios kúu nuu kí fuerza n̄i'in xaan, nasū núu máá-rí kenda. ⁸ Kájito-ri tundó'o taká lado, ko kákanda-ri jíin. Tú kákutuní in̄i-ri ndasa sá'a-ri, ko káñukuu ná'in in̄i-ri. ⁹ Káchindik̄in-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-ri, te nene a yani kuu yiki kúñu-ri, ná n̄i j̄i'í Jesús, náva'a jíin yiki kúñu-ri te ná kuní ndijin-i tu'un n̄i nachaku Jesús. ¹¹ Ch̄i ruu, nini káichaku-ri, nene kája'a-ri máá-rí, te ná kúu-ri nú kuu-ri siki Jesús, náva'a jíin yiki kúñu ndá'ú-ri yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un n̄i nachaku Jesús. ¹² Ja yúan j̄ika kue'e kuu-ri jíin-rí, te jíin-ró j̄ika tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko in̄i-ni modo kákandíja-ri, nátu'un chaa n̄i chaa nuu tutú: N̄i kándíja-ri te ja yúan ní ka'an-ri, áchí. Suni súan kákandíja-ri, te ja yúan káka'an-ri. ¹⁴ A kájin̄i-ri ja máá I'a n̄i naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-ri ja jíin Jesús, te kani-ya rúu nuu-yá onde jíin róó jíná'an-ró. ¹⁵ Chi taká tundó'o yá'a kándo'o-ri ja siki róó jíná'an-ró, náva'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúan tú káyu'ú-ri, ch̄i sua ndújáa añú-ri in̄i in̄i kivi, vasa kuakuítá yiki kúñu-ri. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-ri vina, tú ká'ú kúu, ch̄i núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rí ta'u ñá'nu, luu xaan, kúu-ri ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rí nuu ndátíñu ja jin̄i ndijin-yo núu, ch̄i sua kánde'é-rí nuu ndátíñu ja tú jin̄i ndijin-yo núu. Ch̄i ndatíñu ja jin̄i ndijin-yo núu, ja'a-ni ki'in. Ko ndatíñu ja tú jin̄i ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ní kuva'a jíin ndá'a

1 Chì a kájini-ri ja vé'e kuii ncháá-ri nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a káñava'a-ri ìn ve'e ká'nu nuu Dios, ko ìn ve'e ja násu jíin ndá'a ní kuva'a, chì ní káni súan-ni ío máá ondé andíví. 2 Te ja sikí yá'á kúu ja kájaka nuu ini-ri, chì kákuni-ri kundasu ve'e-ri andíví-ún sikí-ri. 3 Chì nú ná nándasu sikí-ri, te ma kóo víchí líi-gá-ri. 4 Chì suni súan ruu ja ká'jin-ri ini ve'e kuii yá'a, ndá'ú xaan kájaka nuu ini-ri, chì tú kákuni-ri kúvichí líi-ri, chì sua kákuni-ri koso tá'an ku'un-ri, náva'a kunuu ja kúu-ún ki'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. 5 Ko I'a ni sáva'a ruu ja súan nduu-ri, Dios kúu-ya. Te máá-yá ni ja'a-ya Espiritu ini-ri ja kúu seña nuu-ri. 6 Ja yúan nené ká'io ndéé ini-ri. Te kájini-ri ja níni ká'jin-ri chii yiki kúñu yá'a, kájika kuu jiká-ri nuu máá Jító'o-yo. 7 Chì sikí ja kákandija-ri te kájika-ri, nasu ja kánde'é-ri nuu. 8 Ko tú yú'ú-ri, vasa ví'i-gá kákuni-ri kenda-ri chii yiki kúñu yá'a, ja nájaa-ri kuxiukú-ri jíin máá Jító'o-yo. 9 Nándúkú ndéé vá'a-ri núsáa, vasa ká'jin jiká-ri, xí káxiukú-ri ve'e ká'jin yani-ri, ko ná kúsi ini-ya sá'a-ri. 10 Chì níni kuiñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yó, náva'a ki'in ìn ìn-yó yá'u-yó nú ndasa tíñu ni kasá'a-yó jíin yiki kúñu-yó, vasa va'a xí vasa ñáa.

Ndasa naketá'an-i jíin Dios sá'a-yó

11 Kájini-ri kuandatu-ri nuu máá Jító'o-yo, te káskandija-ri ñayivi. Ko a jiní ndijin Dios ruu jíná'an-ri, te suni káñukuu ini-ri ja kájini ndijin-ro rúu jíin ini añú-ro. 12 Nasu núu-ro káka'an tuku máá-ri ja'a máá-ri, chì kákastu'ún-ri modo ndasa sátéyíi-ró máá-ró sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tú'un xndió káni-ró núu cháa ja kásatéyíi-de máá-de ja kánde'é-de ndasa kánda nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda ini añú-de. 13 Chì nú cháa kánda chì kákuu-ri, sikí ja jíitíñu-ri nuu Dios kúu. Te nú cháa ká'io kájí ini kákuu-ri, sikí ja jíitíñu-ri nuu róo kúu. 14 Chì tu'un kúndá'ú ini Cristo, stétuu ruu sá'a-ri tíñu yá'a. Chì súan kájani ini-ri ja nú ìn-ya ní jí'i ja'a taká ñayivi, te nátu'un ni kaji'i taká-i núsáa. 15 Te ni jí'i-ya ja'a taká ñayivi. Ja yúan ñayivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, chì kuchaku-i ja sikí máá-yá, I'a ni jí'i te ni nachaku ja sikí máá-i. 16 Ja yúan ondé vina te ní-gá kua'an-yo, ma káni yúkú ini-ri koto-ri ni ìn ñayivi, vasa súan ni kajani yúkú ini-ri sikí Cristo sáa, ko vina tuká jáni ini-ri súan. 17 Chì nú ìn ñayivi yí'i-i nda'a Cristo, a ni nduu jáa-i, te tu'un tú'ú, a ni kaja'a kua'an. Te vina a ni ndi'i ni kandujáa. 18 Te ndi'i ya'á ní sá'a Dios. Chì máá-yá a ni nasketá'an-ya rúu jíin máá-yá ni sá'a Cristo. Te ni cháa-ya tíñu sikí-ri ja kástu'ún-ri ndasa naketá'an-i jíin-yá. 19 Te jandáa, chì jíin Cristo ni jiku Dios, násketá'an máá-yá ñuyivi jíin máá-yá, te taká kuachi kásá'a cháa tú ní chí'i-ya cuenta sikí-dé. Te ni cháa-ya tíñu sikí-ri ja ná káni-ri tu'un ndasa naketá'an-i jíin-yá. 20 Ja yúan vái koyo-ri jíin sí'ví máá Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-ri. Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró jíin sí'ví máá Cristo, ja ná naketá'an-ró jíin Dios. 21 Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te ni nduu-ya kuáchi ni sá'a Dios ja yóo, náva'a kendo ndaa-yo modo Dios sá'a Cristo.

6

1 Suni súan ruu, káchindéé tá'an-ri jíin-yá. Te káka'an ni'in-ri jíin-ró ja má kuatá'ú sáni-ró tú'un luu ío ini Dios. 2 Chì áchí-ya: Máá kivi vá'a ni jini so'o-ri tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaku-ró ní nama-ri róo. Vina-ni kúu máá kivi vá'a, vina-ni kúu máá kivi náma-ri róo, áchí-ya. 3 Ni ìn cháa, tú káskivi-ri-de nuu ní ìn kuachi, náva'a ma ká'an-i sikí tíñu kádiso-ri. 4 Chì sua káskíkuu va'a-ri jíin taká tíñu, nátu'un kájatíñu-ri nuu Dios. Te ni kákanda-ri vasa kájito-ri tundó'o, vasa kánandi'i-ri, vasa kándukuí'a ini-ri, 5 vasa káskúun-i yunu xí sukun-ri, vasa táan-í ruu vekaa, vasa kánda vaa-i sikí-ri, vasa kána tain-ri, vasa kája'ni-ri máá-ri ja núma'ná, vasa ká'io ndicha ini-ri. 6 Ko kájika-ri jíin tú'un ndoo, jíin tú'un júku'un ini, jíin paciencia, jíin tú'un maní ini, jíin Espiritu Santo, jíin tú'un kúndá'ú ndija ini, 7 jíin tú'un ká'an kájí, jíin fuerza Dios, jíin tú'un jika ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi

ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-ri, ⁸ vasa jíñú'ún káka'an-i jíín-rí xí túu, vasa kájatú'ún-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xndá'ú kákuu-ri, vasa cháa ndaa kákuu-ri. ⁹ Káka'an-i ja tú kánakuni-i ruu ko a kájiní va'a-i ruu, xí já káji'i-ri, ko kaíchaku ná'ín-rí, xí já káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-í ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a iní-ri, ko nene ká'io sî iní-ri, xí já cháa ndá'ú kákuu-ri, ko kásá'a kúká-rí kua'a ñáyivi, xí já tú naún káñava'a kuti-rí, ko máá-rí xíin ndí'i. ¹¹ Róo cháa ñuu Corinto. ni kaka'an káji-rí jíín-ró, te onde jíín iní jíín añú-ri ni kundá'ú iní-ri róo. ¹² Ruu, chi ío lugar iní añú-ri ja kúu róo, ko róo, tú kásá'a-ró lugar iní añú-ro já kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jíín sé'e-ri ká'an-ri. Ná kundá'ú tuku iní máá-ró rúu, nává'a ñn núu ná xndíó káni-ró tú'un-ún.

Siki tú'un tú kivi nduu-yo jíín tíñu ñáá

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jíín ñáyivi tú kákandíja, chi naún tíñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jíín tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundijín jíín ññáá. ¹⁵ Ndasa ka'an ñn núu tú'un Cristo jíín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jíín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasa kani tá'an tu'un ve'e ii Dios jíín tú'un ndoso. Chi yóo kákuu-yó vé'e ii Dios, I'a chakú, nátu'un ni ka'an Dios: Kunchaa-ri te kaka kuu-ri ma'ñú-i, te kuu-ri Dios máá-i, te kuu-i ñáyivi máá-rí. ¹⁷ Chi máá Tatá Dios ká'an-ya: Ja yúan ná kenda koyo-ró má'ñú máá-de, te ná sásin-ró máá-ró, te ma ké'é-ró tíñu chá'an, te naki'in sé'é-rí róo, ¹⁸ te ruu kuu-ri Táa-ro jíná'an-ró, te róo jíná'an-ró kúu-ró sé'e yíi-ri jíín sésí'i-ri, áchi máá Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Ñáni, káñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákachá ndí'i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jíín añú-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyíja-yó máá-yó jíín tú'un ni nasándoo-ya yóo.

Ja ní nakani iní tiku'ni kándíja

² Ná káni va'a iní-ro já kúu ruu. Tú ní ñn cháa ní kásá'a ndíva'a-ri jíín-de. Tú ní ñn cháa ní kásijíta-ri. Tú ní ñn cháa ní káxndá'ú-ri. ³ Nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja náku-xndíi-ri siki-ro, chi a ni ka'an-ri jíín-ró já ká kundá'ú iní-ri róo, te ñn ká'nu-ni kuu-yo, te ñn ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chundéé iní-ri ká'an-ri tu'un-ró. Xaan sátéyíi-rí máá-rí ja siki róo jíná'an-ró. Xaan ío ndéé iní-ri. Xaan kúsî iní-ri, vasa taká tundó'o yá'a kájito-ri. ⁵ Chi ná ni jakoyo-ri ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-ri, chi sua ni kajito-ri tundó'o taká lado. Ichi fuera kájatá'an, ichi iní kayu'ú-ri. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a iní, ndundéé iní-de sá'a Dios, te ni nasándéé-yá iní-ri jíná'an-ri ja ní nchaa Tito. ⁷ Ko nasu máá ñn siki já ní nchaa-de, chi suni ni kakusî iní-ri jíín tú'un ndéé iní ja ní ndundéé iní-de ni kasá'a-ró. Chi ni nakani-de tu'un nuu-rí ndasa kájitú iní-ro, ndasa kánde'e-ro, ja káñukuu iní-ro rúu. Te ja yúan ní kusî-gá iní-ri. ⁸ Chi vasa ni kukuí'a iní-ro ní sá'a carta-ri, tuká nakani iní-ri vasa a ni nakani iní-ri, chi a ni jini-ri ja ní kándukuí'a iní-ro yakú-ni kivi ní sá'a carta-ri. ⁹ Te vina kúsî iní-ri. Ko nasu siki já ní kándukuí'a iní-ro, chi sua ja ní kanakani iní-ro ní sá'a ja ní kándukuí'a iní-ro. Chi súan ni kuní máá Dios ja ní kándukuí'a iní-ro, te tú ní xnáa-ro ní ñn ta'u-ro sá'a-ri. ¹⁰ Chi nú kándukuí'a iní-yo nátu'un kuní Dios, yúan-na te ná nakani iní-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta siki ñuyivi yá'a kándukuí'a iní-yo, te kuu-yo sá'a. ¹¹ Ni kándukuí'a iní-ro nátu'un kuní Dios. Vina te ndéé ndasa xaan ní kájitú iní-ro ní sá'a, te xaan ní kaka'an-ro já'a máá-ró, te xaan ní kakiti iní-ro, te xaan ní kayu'ú-ro, te xaan ní káñukuu iní-ro, te xaan ní kanandúkú víi-ro, te xaan ní kakana jíín-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo ni kakenda-ró, tú naún kuáchi ní kenda siki-ro. ¹² Ja yúan vasa ni chaa-ri tutu-ún nuu-ro, ko nasu siki cháa ni sá'a kuáchi-ún kúu, te ni nasu siki cháa ni ndo'o-ún kúu, chi sua nává'a ná kuní ndijín-ro jíná'an-ró ndasa káñukuu iní-ri siki róo nuu Dios. ¹³ Ja yúan ní káundéé iní-ri ni sá'a tu'un ndéé-ró. Ko ví'i-gá ni kakusî iní-ri ni sá'a tu'un ni ndusî iní Tito, chi ni nani'in iní añú-de ni kasá'a-ró. ¹⁴ Chi ni

ndutéyíi ñn tí'li iní-ri nákaní-ri tu'un nuu-dé ndasa kásá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rí jíin, chí nátu'un nī kaka'an ndaa-ri taká tu'un jíin-ró, suni súan nī kee ndaa taká tu'un nī kaka'an téyíi-rí cuenta róó nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú iní-de róó, hora núku'un iní-de ndasa káandatu taká-ro, jíin ndasa káyu'ú-ro te kákisi-i róó ná nī kajatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsi iní-ri, chí tú yú'ú-ri ndasa kásá'a-ró jíin ní ñn tiñu.

8

Siki já jakín-i xu'ún kuátíñu ñayivi ndá'ú kándíja

¹ Ñáni, suni súan káastu'ún-ri nuu-ro, ndasa nī ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu tíku'nī káandíja ká'io iní ñnu Macedonia. ² Chí kua'a túndó'o nī ja'a-ya núu-í, ja ní jito ncha-ya-í. Te vasa ndá'ú xaan káta'an-i, ko nī kákusii xaan iní-i. Te bueno ká'io iní-i nī kaja'a-i najíin. ³ Te a jiní máa-rí ja taká ja á kúu sá'a-i, nī kaja'a-i. Te sobra-ga nī kaja'a-i, nátu'un kákana kuu iní máa-i. ⁴ Te nī'in xaan ní kajikan-i permiso nuu-rí ja ná chindéé chítuu-i sava-ga cha ndoo. ⁵ Ko nasu ñn súan káñukuu iní-ri núu, chí sua xna'an-ga nī kaja'a-i máa-i nuu máa Jító'o-yo jíin núu-rí, chí súan nī jata'an iní Dios. ⁶ Te ja yúan ní kaka'an nī'in-ri jíin Tito ja ná síjínu ndi'i-de tiñu luu yá'a jíin-ró jíná'an-ró, nátu'un nī kejá'á-de sá'a-de núu. ⁷ Bueno kásá'a-ró taká-ni. Bueno káandíja-ró. Bueno káka'an-ro. Bueno kájuku'un iní-ro. Bueno kájítú iní-ro. Bueno káandá'ú iní-ro rúu. Suni súan ná ndea-ga tiñu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-ri nátu'un ká'an cha tá'ú tiñu, chí sua ndé'é-rí nú káandá'ú ndija iní-ro-í. Te jíin modo kájítú iní sava-ga-i ná chíku'a-ri róó. ⁹ Chí a kájiní-ro tú'un luu ío iní Jesucristo, ja ní kundá'ú iní-ya róó. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máa-yá, vasa kúka-yá núu, náva'a koo kúka-ró jíná'an-ró sá'a tu'un nī kundá'ú-ya. ¹⁰ Te já'a-ri consejo yá'a nuu-ro. Andujin nī ka'io iní-ro sá'a-ró, te nī kejá'á-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná síjínu ndi'i tuku-ró sá'a-ró. Te nátu'un nī kájítú iní-ro kejá'á-ró, vina te nú ndasa já'a túndó'o, suni súan ku'a-a-ró. ¹² Chí nú kúu iní-yo ku'a-a-yó, kuu ku'a-a-yó ndasa náva'a-yó, nasu já nú tú naún náva'a-yó. ¹³ Chí nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja ná kuíni jinu sava-i jíin túndó'o, te róó kuíni nī'in-ró jíin túndó'o, ¹⁴ chí sua kuní-ri já ná koo ñn nuu. Te vina kua'a kánavá'a-ró te ku'a-a-ró núu-í, chí kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a náva'a-i te ku'a-a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñn nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Cha nī kanastútú ku'a, tuká naún ní kéndoo, te cha nī kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchí. ¹⁶ Ko ná kúta'u-rí nuu Dios ja iní añú Tito nī ja'a-ya súní tu'un kájítú iní-ri ja kúu róó. ¹⁷ Chí nī jatá'ú ndija-de tu'un nī kaka'an-ri jíin-de, ko suni súan jítú iní-de ki'in-de ichi jáa-de nuu-ro jíná'an-ró, chí súan kána kuu iní máa-de. ¹⁸ Te jíin-de kátájí-ri ñn ñani ja-a-de nuu-ro. Te tíku'nī taká lado, káatú'ún-i cha-ún, chí bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ñn ya'á, chí suni taká tíku'nī nī cha tiñu siki-dé, ja kúu-de cha chindéé tá'an jíin-rí jíin tiñu luu yá'a. Te kástútú-rí náva'a nakana jaa-i máa Jító'o-yo sá'a, te náva'a kuní-i ndasa kájito ndá'ú-ri nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-ri, náva'a ma ká'an ndiva'a ní ñn cha siki-rí, ndasa kinchaka-ri xu'ún ku'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítú iní-ri sá'a-ri tiñu jíin'ún, ko nasu máa ñn nuu máa Jító'o-yo, chí suni súan jíin núu taká cha. ²² Suni kátájí-ri ñani-ri ja jíin-de jíná'an-de, chí tiñu jítú iní cha yá'a, tñi jínu nī kajito ncha va'a-ri-de. Te ví'í-gá vina jítú-ga iní-de, chí tuká yú'ú-de ja kúu róó. ²³ Chí Tito, máa-de kúu cha chindéé tá'an sátiñu jíin-rí ja siki róó. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndajá'a tíku'nī káandíja, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jíin núu taká tíku'nī ndasa káandá'ú ndija iní-ro rúu, te ndasa tú ní kásatéyíi sáni-ri máa-rí nuu-dé ja siki róó.

9

¹ Chí cuenta siki xú'ún kájakín-ro já kuátíñu ñayivi ndóo, tú níni cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Chí a jiní-ri ja kúu iní-ro sá'a-ró. Ja yúan satéyíi-rí máa-rí nuu náyivi ñnu Macedonia,

chí ká'an-ri ja ñúu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kuia andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ni ndukanda iní sava-de ni sá'a. ³ Ko tájí-rí ñani-yo núu-ro náva'a tú sátéyí sáni-ri máa-rí sikí tíñu yá'a ja sikí róó, náva'a ná kóo tu'a-ró jíná'an-ró nátu'un ni ka'an-ri. ⁴ Chí sanaa te jaa yakú chaa ñuu Macedonia jín-rí. Te nú kuni-de róó, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuka nuu-rí jíná'an-ri jín-ró, ja súan ni kaka'an-ri ja ká'io tu'a ndija-ró núú. ⁵ Ja yúan kánúú-gá ni ka'an nda'ú-ri jín ñani-yo, ja ná kúxnúú-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'ún ja ní kakeyu'u-ro, náva'a koo tu'a nátu'un in ndatíñu ja kákuu iní-ro ní ja'a-ró, nasu ja ní kastétuu-ri róó kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-ri: Chaa kakín táma, suni táma nástútú-de. Te chaa kakín kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná in ná in-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxii iní-de kua'a-de, chí nasu fuerza kúu. Chí Dios, kúmani iní-ya jín ñáyivi kúsi iní já'a. ⁸ Te máa Dios kuu sá'a-ya ja ná ndeá ndi'i tíñu luu nuu-ro, náva'a ná kayá-ro táká ndatíñu, náva'a nene kanda va'a-ró, te kuu kua'a núu-ró ndá'a núu táká tíñu va'a. ⁹ Nátu'un yóso núu tutú: Onde jichá ni ja'a-ya núu ñáyivi káta'an ndá'ú. Te tíñu ndaa sá'a-ya, nene kéndoo ní káni. Achí. ¹⁰ Te I'a já'a tata nuu chaa sáka, suni kua'a-ya staa kée-dé. Nakoko-ga itu-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tíñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táká, náva'a kuu kua'a kua'a-ro, te skáka-ri nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chí xu'ún kájakin-ro ja kúu sikí tíñu yá'a, nasu níni nuu táká ñáyivi ndoo chindéé tá'an jín-i, chí suni kua'a-í kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tíñu yá'a kúu ja jito nchaa róó. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios sikí ja káandatu-ro jín ja káatú'ún-ro tú'un va'a Cristo. Chí va'a kákuu iní-ro kájakin-ro náva'a kuatíñu máa-i jín sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájukan ta'u máa-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chí káñukuu xa'an iní máa-i róó, sikí ja ní sjá'a Dios tu'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chí ni kiiin ndiva'a-na-ya tá'u-ya ni ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tíñu ndíso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chí jín tú'un vitá iní, jín tú'un maní iní ío iní Cristo, ká'an nda'ú-ri jín-ró. Ruu, nú kánchaa-ri jín-ró, chí sá'a súchí ndija-ri iní-ri nuu-ro, ko nú kánchaa jiká-ri, chí a chundéé-ni iní-ri ká'an ni'in-ri jín-ró. ² Yuán ká'an nda'ú-ri jín-ró vína, náva'a nú ni jaa-ri nuu-ro, te tú níni chundéé iní-ri ka'an xa'an-rí, vasa jáni ndija iní-ri ja ká'an-ri súan nuu sáva-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúkú-ni-ri. ³ Chí vasa kájika kuu-ri iní ñuyívi, ko tú káatá'an-ri nátu'un káatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chí ja káatá'an-ri jín, nasu ja káatíñu-i iní ñuyívi kákuu, chí ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún táká ndatíñu ni'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tu'un kástátá'an-i, jín tú'un ja ndúkú sávixi máa, kuni kasu ichi náva'a ma kuni sáva-ga-i nuu Dios núú. Ko tin-ri so'o taká tu'un kájani iní-i, náva'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-ri ja xndó'o-ri chaa tú káandatu, onde nú ná skíkuu máa-ró kuandatu va'a-ró. ⁷ Ndé'é-ró núu táká ndatíñu ndasa kájito. Nú in chaa jáni ndija iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máa-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chí vasa sátéyí-ga-ri máa-rí sikí tíñu ni chaa-ya sikí-rí jíná'an-ri, te ma kúka nuu-rí sá'a, chí tíñu-ún ni chaa máa jito'o-yo sikí-rí ja skuá'nu-ga-ri róó jíná'an-ró, nasu ja xnáa-rí róó. ⁹ Chí tú kuni-ri ja káni iní-ro ja ndúkú-rí síyú'ú-ri róó jín carta-ri. ¹⁰ Chí ío chaa káka'an ndija: Carta-de xa'an ndái, te ni'in ká'an, ko nú ni chaa-de, tú ndáján jito-de, te tu'un ká'an-de chí tú káxáan, áchí-de. ¹¹ Te chaa-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-ri jín carta nú ká'in jiká-rí, suni súan kákuu-ri jín tíñu nú ká'in-ri nuu-ro. ¹² Chí tú kákuni-ri kivi nduu-ri jín-de, ni ja skétá'an-ri máa-rí jín sáva chaa ja káatú'ún-de máa-de. Máa chaa-ún, káchikua'a-de máa-de ja máa-de, te káskétá'an-de máa-de jín tá'an-de, ko tú ká'io káji iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyí-rí máa-rí, chí náni kaa máa kú'a ni ja'a Dios nuu-rí, te jaa ku'a-ún onde nuu máa-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-ri punto káskaa-ri ku'a-ri nátu'un tú ní jákoyo-ri nuu-ro núú, chí sua ruu kákuu ja xnáñúú ní

jakoyo-ri onde nuu róo kájani-ri tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-ri punto ja sátéyí-ri máá-ri sikí tíñu kásá'a inga chaá, ko káñukuu iní-ri ja ná yíja-ga modo kákandíja-ró, te súan ná ndeá xaan-gá tíñu sá'a-ri jíin róo jíná'an-ró, ¹⁶ náva'a kani-ri tu'un va'a ní-gá ñuu ío onde yata ñúu-ro. Súan te tú níni sátéyí-ri máá-ri sikí tíñu ja á ká'io tu'a ní sá'a inga chaá. ¹⁷ Ko chaá ja sátéyí-de máá-de, ná sátéyí-de máá-de sikí máá Jító'o-yo. ¹⁸ Chí nasu cháa ja jatú'ún máá kúu ja kéndoo jíñú'ún, chí sua chaá ja máá Dios jatú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-ri ñn tí'li tu'un katachí jíin-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáa vii. ² Chí kúkuñí-ri ja'a-ro jíin tú'un kuñí Dios, chí ní ja'ncha-ri tu'un ja stánda'a-rí róo jíin ñn-ni yii, kúu máá Cristo, te stá'an-ri róo nuu-yá nátu'un ñn ña'an jáá í. ³ Ko nátu'un koo, ní xndá'ú-tí Eva jíin tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-ri jíin-ró ja sánaa te sana nuu já jiní tuní-ro, te sanaa te sía-ro modo kájí, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo. ⁴ Chí nú inga chaá chaá, te kani-de tu'un inga Jesús nuu já á ní kajani-ri nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ró ingá espíritu nuu já á ní kajatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu já á ní kachu'un iní-ro, a jiní-ri ja bueno kájandéé iní-ro jíin. ⁵ Chí apóstol yúan, vasa kúñá'nu xaan-dé ká'an-de, ko tú kánúú kúti-dé kanduu-de ruu, jáni iní-ri. ⁶ Chí vasa tú jakuta'an ka'an-ri, ko ndíchí-rí, te ndivii táká ya'á, a ní kastá'an kájí-rí nuu-ro jíná'an-ró. ⁷ Te ruu, ní nasásúchí-rí máá-ri náva'a kéndoo jíñú'ún-ró, te tú ní xikó-rí tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi ní kivi-ri ja ní sá'a-ri súan náún. ⁸ Ní tevíchí-rí sava-ga tiku'ni ja ní ñn-ri xu'ún-i, náva'a ja-ri kuatíñu-ri nuu-ro. ⁹ Chí ná káncha-ri jíin-ró núú, te ní nandi'i-ri yaku najjín, ko tú ní stáa-ri sikí ní ñn-ró. Chí vasa ní nandi'i-ri, ko ñani-yo já ní kikoyo-de ichi ñúu Macedonia, ní kaja'a kua'a-dé nuu-rí. Te tú ní stá'an kuti-rí róo jíná'an-ró, te ní ma sá'a-ri. ¹⁰ Te jíin tíñu yá'a ná sátéyí-ri máá-ri. Ma kasú-de nuu-rí ja súan ka'an-ri ní ndáñúu Acaya núsáa, chí tu'un ndija Cristo ká'an-ri. ¹¹ Te naja. Tú kúndá'ú iní-ri róo náún. Máá Dios, a jiní-ya. ¹² Ko sá'a-ga-ri tíñu sá'a-ri yá'a, chí chaá-ún, kásatéyí-de máá-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de ja ñn núú-ni kásatíñu-de jíin-rí, ko ma kúndéé-de, chí kasu-ri nuu-dé. ¹³ Chí chaá yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de jíin tíñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máá-de ja apóstol Cristo kákuu-de. ¹⁴ Nasu tíñu naa iní-yo ndé'é-yó kúu, chí suni máá Satanás, násama máá, te ndúu ndajá'a ndíi ncháa. ¹⁵ Ja yúan, nasu tíñu káxáan kúu, chí chaá kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máá-de, te kásá'a-de ja cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te jíin yá'u tíñu kásá'a máá-de, súan naa-dé. ¹⁶ Ná ká'an-ri inga jínu. Ní ñn chaá, ma káni iní-de ja cháa katachí kúu-ri. Te nú súan, ná kuatá'ú-ró ruu vásté nátu'un ñn chaá katachí, náva'a kuu sátéyí-ri máá-ri ñn tí'li-ga núsáa. ¹⁷ Tu'un ká'an-ri yá'a, nasu ní tá'ú tíñu máá Jító'o-yo, chí sua ká'an-ri nátu'un ká'an chaá katachí. ¹⁸ Chí tini-de, kásatéyí-de máá-de ndasa kákuu-de jíin modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyí-ga-ri máá-ri núsáa. ¹⁹ Chí kákuu va'a iní-ro kájandatú-ro núu cháa káñáá xiní, chí chaá ká'io kájí iní kákuu-ró. ²⁰ Chí nú ñn chaá taan-dé róo, sátíñu sáni-ró, xí nú ñn chaá kee-dé sikí-ro, xí nú ñn chaá kuanchaa-de ndatíñu-ró, xí nú ñn chaá sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn chaá stují-dé yiki núu-ro, bueno kájandéé iní-ro jíin-de jiní-ri. ²¹ Kúka nuu-rí, chí vitá máá-ri te ja yúan tú ní kásá'a xaan-rí súan, áchí-ri vii. Chí nátu'un chúndéé iní inga chaá sátéyí-de máá-de, suni súan ruu chúndéé iní-ri ká'an-ri tu'un katachí. ²² Chaá hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Chaá Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tata Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o ní jito Pablo sikí tú'un-ya

²³ Chaá kájatíñu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-ri nátu'un chaá kátachí.) Ko ruu ví'í-gá. Kua'a-gá tíñu sá'a-ri. Nasaa vuelta kákuu-de yunu xíi sukun-rí. Xaan-gá já'an-ri vekaa. Ní kuu kua'a jínu káku-ri kuu-ri. ²⁴ Chaá judío, ñn-na te jínu uu xiko cuarta ní kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Uní jínu ní ki'in-ri yunu xíi. ñn jínu ní ki'in-ri yuu. Uní jínu ní ta'u barco-ri. ñn núú te ñn ndúú ní kaxndéé ninu-ri nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a

jínu n̄i ja'an jíká-rí ichi. N̄i kuu káku-r̄i nuu yúcha. N̄i kuu káku-r̄i nuu ñáku'i'ná. N̄i kuu káku-r̄i nuu ñáyiv̄i ñúu-r̄i. N̄i kuu káku-r̄i nuu ñáyiv̄i s̄in nación. N̄i kuu káku-r̄i in̄i ñuu. N̄i kuu káku-r̄i máá iní ñu'un té'é. N̄i kuu káku-r̄i nuu mar. N̄i kuu káku-r̄i ma'ñú ñaní tú ká'jin ndaa. ²⁷ N̄i kujtá-r̄i. N̄i kana tajn-rí. N̄i sátiñu-r̄i. Kua'a jínu n̄i kuu já'ni-rí máá-rí numa'ná. N̄i kuu jí'i-r̄i soko, te jichí-r̄i nducha. Ió kua'a kivi tú ní'in-rí kee-rí. N̄i kuu tá'an vijin-r̄i te jika kuu víchí-ni-r̄i. ²⁸ Te sik̄i táká tundó'o tá'an-r̄i-ún, ió inga. Chi taká kivi nákan̄i xa'an iní-r̄i te jítú iní-r̄i ja kúu taká tikun̄i kákandíja. ²⁹ Ndé ñáyiv̄i vítá in̄i-i, te ruu tú vítá in̄i-r̄i náún. Ndéja kánangava nuu kuáchi sá'a inga chaa, te ruu tú ndúkijí xini-rí náún. ³⁰ Te nú kánúú sátéyíi-rí máá-rí, te ná sátéyíi-rí máá-rí sik̄i já vítá in̄i-r̄i. ³¹ Máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ñí káni ñí kuiá, a jiní-ya já tú xndá'ú-r̄i. ³² In̄i ñuu Damasco n̄i sá'a gobernador jíin-rí, chaa tá'ú tíñu ndañúu t̄in rey Aretas, ja ní káindasu-de yuñúu cháa Damasco, ja t̄in-de ruu kákuni-de núú. ³³ Ko in̄i ñn̄i jika n̄i kandee-r̄i. Te n̄i kákiñi'in-i ruu yau ventana. Te n̄i kaskúun-i ruu jika vé'e nama ñúu Damasco. Te súan n̄i kaku-r̄i in̄i nda'a cháa-ún.

12

¹ N̄ini sátéyíi-rí máá-rí ja máá-rí vasa tú ní'in tíñu. Ka'an-r̄i sik̄i tú'un n̄i stá'an ndijin máá Jíto'o-yo núu-rí jíin já ní skóto-ya rúu. ² Jiní-r̄i nuu ñn̄i chaa yí'i-de nda'a Cristo, ja ió ux̄i kuun kuiá n̄i ndéché cháa-ún n̄i ja'an-de onde andív̄i uní. Te nú jíin yíki kúñu-de, xí naún, tú jiní-r̄i, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jiní-r̄i. Dios kúu I'a jiní. ³ Te jiní-r̄i chaa-ún. Te nú jíin yíki kúñu-de, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jiní-r̄i. Dios kúu I'a jiní. ⁴ Ja ní ndéché-de n̄i ja'an-de onde nuu jardín andív̄i. Te yúan n̄i jini so'o chaa-ún tu'un sa'í, ja má kúu kastu'ún ní ñn̄i chaa. ⁵ Sik̄i cháa-ún, ná sátéyíi-rí máá-rí, ko ja jíin máá-rí, ja máá-rí, ma sátéyíi-rí máá-rí, ch̄i sua nú jíin tú'un vítá in̄i-r̄i te kuu. ⁶ Nú kuní-r̄i sátéyíi-rí máá-rí, tú káñáá xini-rí. Ch̄i ka'an ndaa-r̄i. Ko ma sá'a-r̄i. Ko ma ká'an-r̄i súan, ch̄i sanaa te ñn̄i chaa kani-ga in̄i-de ja súkún-ga ku'a-r̄i vásá já jiní-de ruu, xí já jini so'o-de tu'un-r̄i. ⁷ Ch̄i sik̄i já ní stá'an ndijin kua'a-ya nuu-rí, tú kuní-ya já já'a ku'a sáñá'nu-ga-r̄i máá-rí. Ja yúan ní chaa ñn̄i kue'e nuu-rí. Te ñn̄i yuch̄i Satanás kúu-ún, n̄i stují núu-rí, náva'a tú ja'a ku'a kus̄i iní añu-r̄i jíin máá-rí. ⁸ Ja yúan ní kuu un̄i jínu ká'an nda'ú-r̄i jíin máá Jíto'o-yo, já ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te n̄i ka'an-ya jíin-rí: Tú n̄ini, chi tu'un luu ió in̄i-r̄i kúu ja kánúú núu-ro, ch̄i nú ká'io vítá in̄i ñáyiv̄i, yúan-na te fuerza-r̄i ná yíja in̄i-i, áchí-ya. Ja yúan kús̄i xa'an iní-r̄i sátéyíi-rí máá-rí sik̄i já vítá in̄i-r̄i, náva'a ná kúnchaa fuerza máá Cristo jíin-rí. ¹⁰ Ja sik̄i yúan kúu ja xa'an kús̄i iní-r̄i jíin tú'un vítá in̄i, jíin tú'un kástá'an-i ruu, jíin tú'un nándi'i-r̄i najjín, jíin tú'un káchindik̄in-i ruu, jíin tú'un tá'an-r̄i tundó'o ja sik̄i Cristo. Ch̄i hora ió vítá-r̄i, máá hora-ún ió ndáján-rí. ¹¹ Chaa káñáá xini sá'a-r̄i máá-rí ja súan sátéyíi-rí máá-rí. Ko máá-ro, n̄i kastétuu-ro rúu, ch̄i sua ka'an-ro já'a-rí jíná'an-ro núú. Ch̄i ní tú kuí'a kuti cháa kúu-r̄i nuu apóstol kákuu ví'i-gá-ún, vasa tú na tíñu-r̄i. ¹² Te ma'ñú táká-ro ní io ndija taká tuni n̄i sá'a-r̄i cuenta apóstol, jíin táka paciencia jíin tuni, jíin tíñu ñá'nu, jíin tíñu náa iní-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u kuí'a n̄i ní'in-ro vásá sáva-ga tikun̄i kákandíja, ch̄i máni ja tú ní stáa kuti-rí sik̄i-ro. Sá'a tuká'nu in̄i nuu-rí ja súan n̄i sá'a ndiva'a-r̄i jíin-ró.

Ja kuní Pablo ki'in-de vuelta un̄i sándaq-de tíñu-i

¹⁴ Te vina a ió tu'a-r̄i ja jáa-r̄i nuu-ro vuelta un̄i. Ko nasu já stáa-r̄i sik̄i-ro jíná'an-ró, ch̄i nasu ndatíñu-ro kuní-r̄i, ch̄i roó kuní-r̄i. Chi se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, ch̄i sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu ch̄i kús̄i iní-r̄i kanu-r̄i cuenta máá-rí, te vasa onde máá-rí ná sijita ndi'i-r̄i máá-rí sik̄i añu-ro. Sik̄i já kúndá'ú xa'an-ga in̄i-r̄i roó, ja yúan nú ku'a kákundá'ú in̄i-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jaan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-rí sik̄i-ro, ch̄i sua n̄i t̄in yátá-rí roó, chi chaa maña kúu-r̄i káka'an-ro. ¹⁷ Jaan, jíin ñn̄i tá'an chaa n̄i táj-rí

n̄i jaa nuu-ro, ní xndá'ú-ri róó, náún. ¹⁸ N̄i ka'an nda'ú-ri jín Tito jaa-de, te n̄i tájírí ñn ñani kujaa jín-de. Te xí sánaa ní xndá'ú Tito róó. Nasu jín ñn-ni xin̄i kájika kuu-ri náún. Te nasu ñn-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani in̄i-ro já kándúkú-rí ka'an-ri ja'a máá-rí nuu-ro náún. Máá Dios jini-ya já káka'an-ri tu'un Cristo. N̄ani máni, taká yuán kásá'a-ri náva'a ná yíja-ga in̄i-ro. ²⁰ Ch̄i yú'ú-ri ja sánaa nú ná jaa-ri, te ma ní'in-rí róó nátu'un játa'an in̄i máá-rí. N̄i róó, ma játa'an in̄i-ro rúu. Ch̄i sánaa kákanaá-ro, kákukuásún in̄i-ro, kákiti in̄i-ro, kásásin-ro máá-ró, káka'an tú'un sikí tá'an-ró, kákutuku in̄i-ro kájito tá'an-ró, kásávi-xi-ro máá-ró, tú kétá'an kásá'a-ró. ²¹ Ch̄i nú sanaa jáa tuku-ri, yúan-na te kuka nuu-rí sá'a Dios kuni-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a in̄i-ri sá'a kua'a cháa kásá'a kuachi ichi yatá, ch̄i tú kákuni-de nakani in̄i-de sikí taká tiñu chá'an kásá'a-de, ja kásá'a téné-de, ja kásá'a kuaxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta un̄i ja jaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí uní testigo te kundaa taká tiñu. ² A n̄i kana jín-rí nuu ñáyivi ní kasá'a kuachi-ún, te suni nuu sáva-ga-i. Te vina vasa jíká kánchaa-ri, ko kána jín tuku-ri nuu-í, ná n̄i ka'an-ri kivi ní jaa-ri vuelta uu n̄i kanchaa-ri jín-ró ch̄i nú jaa-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Ch̄i kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jíku-ya já'a róó, ch̄i sua jíku-ya jín fuerza ja'a róó jíná'an-ró. ⁴ Ch̄i vitá-ya te n̄i jí'i-ya jíká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, vitá in̄i-yo jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú víi máá-ró sikí máá-ró, te kuni-ro nú kákandíja va'a-ró xí túu, ch̄i sanaa te ká'in-ga-ro núu kuáchi. Xí tú kájini-ro máá-ró já ncháa Jesucristo in̄i-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu in̄i-ri ja ná kuni-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikan ta'u-rí nuu Dios, náva'a ma sá'a-ró ní ñn tiñu ñáá jíná'an-ró, ko nasu sikí já ná kúndéé-rí kéndoo va'a-ri. Ch̄i kuni-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tiñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un cháa kéndoo kuí'a, n̄i jini-ro. ⁸ Ch̄i ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, ch̄i máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yuán kákusi in̄i-ri nú vitá in̄i-ri, te róó, nú ká'io fuerza in̄i-ro. Te kájikan ta'u-rí ja ná yíja va'a-ga in̄i-ro. ¹⁰ Ja yuán vasa kánchaa jíká-rí, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náva'a tú kundii-ri nuu-ro te ka'an xa'an-rí jín-ró. Ch̄i n̄i ja'a máá Jító'o-yo fuerza-ya núu-rí ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnáa-rí róó. ¹¹ A n̄i ka'an-yo núsáá, ñani. Ko ío ñn máá tú'un-na tu'un ka'an-ri jín-ró. Ná kóo si in̄i-ro. Ná síyija-ga-ro máá-ró. Ná sándéé in̄i-ro jíná'an-ró. Vindáa vinené ná kúxiukú-ró. Te máá Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu in̄i, jín tú'un kúndá'ú in̄i, ná kúnchaa-ya jín-ró jíná'an-ró. ¹² Nú káka'an-ro jín tá'an-ró te ndoo titú tá'an-ró. Taká ñáyivi ndóo, káka'an-i ja ná sándéé in̄i-ro jíná'an-ró. ¹³ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo Jesucristo jín tú'un kúndá'ú in̄i Dios yóó, jín tú'un kétá'an ká'nu-yó jín Espíritu Santo, ná kóo jín taká-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñáyivi ní kásá'a, ni nasu ñin ñáyivi ní káchaa tiñu sikí-rí, chí máá Jesucristo jín máá Táa-yo Dios, I'a nì naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jín táká ñani káxiukú jín-rí yá'a, káchaa-rí tutu nuu táká tiku'nì kákandíja ní ndáñú Galacia. ³ Tu'un luu ío inì, jín tú'un kuaká'nu inì, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín já kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Chí I'a-ún nì soko-yá máá-yá ja sikí kuáchi yóo, náva'a tava-yá yóo inì ñuyivi ñáá yá'a, nátu'un játa'an inì máá Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén.

Sikí já tuká inga tu'un ndaq ío

⁶ A nì kana-ya xiní-ro sikí tú'un luu ío inì Cristo. Te náa iní-rí ndé'é-rí naja xáan yachí nì kaskéndo-ro-yá, te nì kakivi nduu-ro sikí ingá tu'un. ⁷ Ko tú kuti ingá tu'un va'a ío, vasa ío ñáyivi káská'an róo, te kákuni-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-rí, xí ñin ndajá'a ándivi, káni sñin inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kétá'an jín tú'un nì kajani-rí nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a nì kaka'an-rí jín-ró, suni súan ká'an tuku-rí vina: Nú ndé cháa jáni sñin inga tu'un nuu-ro, te nú tú kétá'an jín tú'un nì kajatá'ú-ro-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñáyivi xí Dios kuatú'ún rúu kuní-rí, xí ndúkú-rí ja kúsi iní ñáyivi sá'a-rí náún. Ko jandáa ká'an-rí jín-ró ja násu mozo Cristo kúu-rí nú súan ná ndúkú-rí sá'a-rí ja kúsi iní ñáyivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñáni, ja tú'un va'a ja ní jicha nuu kua'an nì sá'a-rí, nasu tú'un ñáyivi kúu. ¹² Chí nasu ñin ñáyivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-rí sá'a ñáyivi, chí Jesucristo nì stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chí a nì kajini tu'un-ro rúu, ndasa nì sá'a-rí sáá, ná nì chiñú'ún-rí tu'un judío, te nì chindikín téyí-rí tiku'nì Dios, te xndí'i-rí-i kuní-rí núú. ¹⁴ Te nì kutu'a-ga-rí jín sá'an judío vásá sáva ñáyivi kája'nu jín-rí. Te nì jítu-ga iní-rí jín táninu vuelú-rí. ¹⁵ Te nì teta'an-ya rúu onde ná ñú'un-rí chíi náa-rí. Te jín tú'un luu ío iní-ya ní kana-ya xiní-rí. ¹⁶ Te nuu ní kúsi iní Dios ja jín rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-rí tu'un-ya núu ñáyivi sñin nación, yúan-na te tú ní jiká tu'un kúti-rí ni ñin ñáyivi. ¹⁷ Ni tú ní já'an-rí ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vásá rúu. Chí nì ja'an-rí ñuu Arabia. Yúan-na te nì no'on tuku-rí ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuiá, te nì ja'an-rí ñuu Jerusalén, nì jandé'é-rí Pedro. Te nì kanchaa-rí xia'un kivi jín-de. ¹⁹ Ko tú ní jiní-rí nuu ingá apóstol, chí ñin-ni nuu Jacobo ñani máá Jító'o-yo ní jiní-rí. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-rí nuu-ro, te a jiní Dios ja tú xndá'ú-rí. ²¹ Yúan-na te nì ja'an-rí ní ndáñú Siria jín Cilicia. ²² Ko tiku'nì kákandíja nuu Cristo inì ñuu Judea, tú ní kánakuní kuti-í ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Cháa-ún nì chindikín-de yóo sáá. Te xndí'i-de tu'un kákandíja-yó kuní-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te nì kanakana jaa-i Dios ja súan nì sá'a-ya jín-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuiá, te nì ja'an tuku-rí ñuu Jerusalén jín Bernabé, te suni nì jaka-rí Tito nì ja'an jín-rí. ² Te nì ja'an-rí, chí súan nì tá'ú ndijin-ya tíñu nuu-rí.

Te nuu cháa ñá'nu n̄i kastu'ún sá'í-ri naún tu'un jáni-ri nuu ñáyivi s̄in naciún, ch̄i sanaa ní jika kuu sáni-ri, xí káka kuu sáni-ga-ri jáni in̄i-ri. ³ Ko Tito, ja jika-de jíin-rí, vaša cháa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástétuu-de cháa xiti ndúu-de. ⁴ Te n̄i jo ñani kándañáá, n̄i kivi koyo sa'í-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, ch̄i kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ni ñin hora tú ní kájandatu-ri nuu cháa-ún, ch̄i kuní-ri ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te cháa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-ri cuenta ndasa káa-de, ch̄i Dios, tú ncháa nuu-yá ñáyivi. Tuká naún ní stá'an cháa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Ch̄i sasua n̄i kajini-de ja ndiso-ri tiñu ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi s̄in naciún, nátu'un Pedro jíin ñáyivi judío, ⁸ ch̄i I'a sátiñu jíin Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jíin-rí jíin ñáyivi s̄in naciún. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jíin Cefas jíin Juan kákuu cháa kándituu tiku'n̄i. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a n̄i ja'a-ya tú'un luu máa-yá in̄i-ri, yúan-na te n̄i kaka'an man̄i-dé jíin-rí jíin Bernabé. Te n̄i kasánda-ri ja kíngoyo máa-rí nuu ñáyivi s̄in naciún. Te kíngoyo máa-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Mání kákuni-de ja ná núku'un in̄i-ri koto-ri ñáyivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán ñúkuu in̄i máa-rí sá'a-ri núú.

Modo kendo ndaa-yo núu Dios

¹¹ Ko nuu ní jaa Pedro ñuu Antioquía, te n̄i kana jíin-rí nuu-dé, chi kuachi n̄i sá'a-de. ¹² Ch̄i onde ná té chakoyo-ga yaku cháa n̄i táji Jacobo, te n̄i yee Pedro staa jíin ñáyivi s̄in naciún. Yúan-na te n̄i chakoyo cháa-ún, te n̄i kuxio-ni-de n̄i sás̄in-de máa-de, chi n̄i yu'ú-de n̄i jito-de cháa judío. ¹³ Te sava judío kákandija, n̄i kasá'a uu xini jíin-de. Te jíin uu xini-dé n̄i kaxndá'ú-de onde máa Bernabé. ¹⁴ Yúan-na te n̄i jini-ri ja tú kájika ndóo-de nátu'un ká'an ndaa máa tú'un va'a, te n̄i kachi-ri jíin Pedro jito nuu táka-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi s̄in naciún, te tú sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi judío, te naja stétuu-ró ñáyivi s̄in naciún nduu-i ñáyivi judío núsáa. ¹⁵ Ch̄i yóo, cháa n̄i kakaku ñuu judío kákuu-yó, nasu ñáyivi s̄in naciún kándiso kuachi kákuu-yó. ¹⁶ Ch̄i a kájin̄i-yo já tú ni ñin ñáyivi kéndoo ndaa-i jíin tiñu skíkuu-i ja tá'ú ley, ch̄i onde nú kándija-yó Jesucristo. Te máa-yó, a kákandija-yó Jesucristo, náva'a kendo ndaa-yo jíin tú'un kándija-yó Cristo, ch̄i jíin tiñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kéndoo ndaa kuti-í. ¹⁷ Te nini kuni-yo kéndoo ndaa-yo jíin tú'un Cristo, te n̄i kajini-yo já ío kuachi-yó, Núsáa te Cristo sá'a-ya kuachi náún. Túu. ¹⁸ Ch̄i nú naki'in tuku-ri ja ní skána-ri-ún, te kuachi sá'a-ri núsáa. ¹⁹ Ch̄i ruu, a n̄i kenda-ri ch̄i ley, chi n̄i ji'i-ri n̄i sá'a máa ley. Te vina, a chakú-ri nuu Dios. ²⁰ N̄i ji'i-ri jika cruz jíin Cristo, te chakú-ri. Ko nasu rúu kúu ja chakú, ch̄i Cristo kúu I'a chakú in̄i añu-ri. Te modo ja chakú-ri in̄i ñuyivi yá'a vina, kúu ja kándija-ri nuu Sé'e Dios, chi n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu, te n̄i soko-yá máa-yá ja rúu. ²¹ Nasu jasú-ri nuu tú'un luu ío in̄i Dios, ch̄i nú kéndoo ndaa ñáyivi jíin tú'un tá'ú ley, yúan-na te n̄i ji'i sáni-ni Cristo núú.

3

¹ Te róo ñáyivi Galacia ja xini ñáa, ndé cháa n̄i t̄in yátá róo. Naja tú kájandatu-ro núu tú'un ndaa. Ch̄i a n̄i stá'an ndijin-ri nuu-ro ndasa n̄i ji'i Jesucristo jika cruz. ² Máa ñin tu'un jiká tu'ún-rí róo: Ndasa n̄i kani'in-ro Espiritu, á ja ní skíkuu-ró tiñu tá'ú ley, xí já ní kándija-ró tú'un n̄i kajini so'o-ró. ³ Súan kákuñáa xini-ro náún. N̄i kakejá'á-ró jíin máa Espiritu, te vina jíin modo yúkú máa-ró kuáyija-ró náún. ⁴ Te taká tundó'o n̄i ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni in̄i máa-rí ja tú ní kúu sáni. ⁵ Te máa-yá, chi n̄i ja'a-ya Espiritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tiñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jíin já ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jíin já ní kándija-ró tú'un n̄i kajini so'o-ró.

Tu'un n̄i keyu'u-yá nuu Abraham

⁶ Nátu'un Abraham, chi n̄i kándija-de nuu Dios, te n̄i chi'i-ya cuenta-de nátu'un ja á n̄i kendo ndaa-de. ⁷ Vina te kuni-ro núsáa, chi taká cháa ja kákandija, yuán kákuu

se'e Abraham. ⁸ Oñde ná té chá'an-ga kuu, te ñi jini tutu ñi ja ñin kivi te skéndo ndaa Dios ñayivi sijn nación nú kandija-i. Ja yúan, jijn kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Oñde jijn róó, ná kéndoo ndatu taká ñuu, áchí-ya. ⁹ Núsáá te ñayivi kákandija vina, ká'io ndatu-i jijn Abraham, chaá ñi kandija. ¹⁰ Yí'i tasi siki taká ñayivi já kákandija-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chi súan yóso núu tutú: Yí'i tasi siki taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutú tá'ú tíñu, áchí. ¹¹ Te a jini kaji-yó já tú ni ñin ñayivi kéndoo ndaa-i ichi núu Dios sá'a ley jijn-i. Te ñayivi ndáa, chi siki já kándija-i te kuchaku-i. ¹² Chi nasu chí tu'un kándija vai ley. Chi ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jijn, áchí. ¹³ Te Cristo ñi nakuaan-ya yóó chi tasi já ní sá'a ley. Te ñi ndiso-ya tasi-yo. Chi yóso núu tutú: Yí'i tasi taká ñayivi ndíta kaa jiká yúnu, áchí. ¹⁴ Náva'a tu'un ñi, já ní keyu'u-yá nuu Abraham, ná jáa nuu ñayivi sijn nación sá'a Cristo Jesús, náva'a ná kándija-yó-yá, te ni'in-yo Espiritu ja ní keyu'u yá sáá. ¹⁵ Ñáni, ná káni-ri ñin tu'un nuu-ro natu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñin acta, te vasa ñayivi ní sá'a, te nú a ñi kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-gá. ¹⁶ Nuu Abraham jijn núu já kúu tata-de, ñi keyu'u-yá. Tú ká'an: Nuu já kákuu tata-de, na tú ká'an siki já kuá'a, chi ká'an siki já ñin-ni: Nuu já kúu tata-ro, áchí. Yuán kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuní ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máa acta ja ní sákútu Dios onde jijn kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-yá, chi onde ná kuun ciento oko uxi kua já ní keyu'u-yá-ún, yúan-na te ñi chaá ley. ¹⁸ Chi nú jijn siki ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká jatiñu tu'un ñi keyu'u-yá. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-yá-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núu Abraham.

Náun ní'in tíñu máa ley

¹⁹ Te ndénu jatiñu ley núsáá. Chi ñi kuva'a ley ja kúu siki ñayivi ní kasáña'mu, te vasa ní chaá tata ja ní keyu'u-yá sáá, te ndajá'a ándivi ní súngeo tu'un-ún jijn ñin ja ní kuu yu'u núu. ²⁰ Te nú ío ja kúu yu'u núu, ko nasu jijn máa ñin-ni kándij, ko Dios, chi máa ñin-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un ñi keyu'u Dios náun. Túu, chi nú ley kuu naschakú yóó núu, yúan-na te kuu kéndoo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. ²² Sáá te ñi keyu'u-yá siki ñayivi kándija nuu Jesucristo. Te tutu ñi ley ñi jasú taká-i chi kuachi, náva'a ni'in-í tu'un-ún nú kandija-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaá-ga tu'un-ún ja kándija-yó, te ñi kayi'i-yó ndá'a ley. Chi ley ñi ndito yóó, onde kivi kándija-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. ²⁴ Núsáá te ley kúu máa já ní chi'i yóó nda'a Cristo, náva'a kándija-yó-yá te kéndoo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina ñi chaá tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a. ²⁶ Chi siki já kákandija-ró Cristo Jesús, te ñi kanduu-ró sé'e Dios. ²⁷ Chi taká róó, ja natu'un skuánducha Cristo ini-ro, suni natu'un Cristo káindij-ró. ²⁸ Tú judío ío, ni ñayivi griego. Tú mozo ío, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú chaá ío, ni ña'an. Chi taká róó, ñin-ni káyi'i-ró ndá'a Cristo Jesús. ²⁹ Te nú Cristo kúu ja xín róó, núsáá te tata Abraham kákuu-ró, te ni'in-ro tá'u-ro já ní keyu'u-yá-ún nuu máa-de.

4

¹ Te ná ká'an-ri jijn-ró: ñin suchí já xín tá'u, te vasa tin-i so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, ñin-ni kúu-i jijn mozo. ² Chi sua kánde-i chi chaá tin so'o-i jijn chí chaá ndito ndatiñu-i, onde ná jinu kivi ní jani táa-i. ³ Suni súan yóó, ná lúli-yó núu, te ñi kajandatu sáni-yó núu táninu ñuyivi. ⁴ Ko nuu ní jinu ndaa kivi, te Dios ñi táji-ya se'e yí-ya ní kii-ya ní kaku-ya chí ñin ñasí'i, te suni ñi kaku-ya chí ley. ⁵ Náva'a ndiñi'in-ya ñayivi yí'i chi ley, náva'a naki'in sé'é-ya yóó. ⁶ Te siki já sé'e-ya kákuu-ró, yúan ní táji Dios Espiritu se'e-ya ní kivi ini añu-ro. Te Espiritu yúan kúu ja kána jaa: Abba, áchí, kuní ka'an, Táa. ⁷ Núsáá te tuká kúu-ró mozo, chi se'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró, suni chaá xín tá'u núu Dios kúu-ró

sá'a Jesucristo. ⁸ Chì onde kivì sáá, tú ní kájini-ro núu Dios, te nì kajatíñu sáni-ró núu já násu ndíja i'a kákuu.

Sikì já káchiñú'ún táninu sáni

⁹ Ko vina, a kájini-ro já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á jiní Dios róó. Núsáá te naja kákuni-ro náxíó káva-ró náchiñú'ún tuku-ró núu táninu ja tú ní'in tíñu kuti. ¹⁰ Chì máni kivì, máni yoó, máni viko, máni kuaí káchiñú'ún-ró. ¹¹ Yuán yú'ú-ri, chì sanaa ní ndo'o sáni-ri ja sikì róó. ¹² Nánì jíná'an-ró, ká'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró nátu'un sá'a-ri, chì ruu, a nì sá'a-ri nátu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndíva'a-ró jíin-rí. ¹³ Ko a kájini va'a-ró ndasa nì kuu onde ná xnáñúú, chi vitá yiki kúñu-ri, te ja yuán ní jani-ri tu'un va'a nuu-ro sáá. ¹⁴ Te vasa nì kuku'á inì-ro ní sá'a-ri jíin kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ro ruu, nì tú ní kásájá'a inì-ro núu-rí, chì sua nì kajatá'ú-ró ruu nátu'un ñn ndajá'a Dios, xí nátu'un máá Cristo Jesús. ¹⁵ Núsáá te naja tuká kákusi inì-ro. Chì jandáa ká'an-ri jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró, te tava-ro ndúchi-ro te kua'a-ró núu-rí núú. ¹⁶ Ja yuán, te chaa jito u'u róó kúu-ri ja ní kastu'ún ndáa-ri tu'un nuu-ro náún. ¹⁷ Nì'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chì kákuni-de kasu-de nuu-ro, náva'a kundikín nì'in-ró máá-de. ¹⁸ Chì ío va'a ja ndúkú ní'in-de róó taká kivì nú tíñu va'a kúu, te nasu onde nini máá kivì ncháa-ri jíin-ró. ¹⁹ Hijo máni, ja sikì róó kúu ja tá'u'u xaan túku inì-ri, onde ná yíja va'a Cristo inì-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chì kuní-ri jaa-ri kunchaa-ri jíin-ró vina, te naxnúu-ri tachí-rí ka'an-ri jíin-ró. Kúñáá xiní-rí, tú jiní-ri ndasa sá'a-ri jíin-ró. ²¹ Róó, ja kákuni-ro kuíñi-ró chí ley, kastu'ún núu-rí: Á tú kájini so'o-ró ndasa ká'an ley. ²² Chì súan yóso núu tutú, ja Abraham nì ñava'a-de uu se'e yí-de, ñn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, nì kaku-i nátu'un taká ñayivì, ko se'e ña'an kúu nuu, a nì kaku-i nátu'un nì keyu'u máá-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ñn tu'un yátá. Chì ña'an yá'a kákuu-ña uu tu'un. Chì ñn-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yuku Sinaí, te máá-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chì Agar kúu nátu'un máá yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná nì kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chì suni máá jíin taká se'e kajatíñu sáni. ²⁶ Ko máá Jerusalén ja vái onde andíví, chì tú jatíñu sáni nuu ní ñn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chì súan yóso núu tutú: Róó ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo si inì-ro. Róó ja tú jiní-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'ó-ró. Chì ío kua'a-gá se'e ña'an máá ñn, nasu sé'e ña'an ío yíi, áchí. ²⁸ Núsáá, te yóó, nánì, nátu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa nì kaku nátu'un taká ñayivì, chì nì chindikín-de chaa nì kaku jíin máá Espíritu. Te ná nì kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu i: Kíñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jíin sé'e-ña, chì se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu nì'in-í ta'u-í jíin sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Nánì, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chì se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuíñi nì'in-yó jíin tú'un nì nduu libre-yo

¹ Chì nì ndájí-yá yóó náva'a koo libre-yo. Núsáá te kuiñi nì'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jíin tú'un ja jasú sáni róó. ² Nde'é te kuní-ro, ruu Pablo ká'an-ri jíin-ró, ja nú xiti ndúu-ro máá-ró, yuán-na te tú ní'in tíñu Cristo sikì róó. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu taká chaa ja nú xiti ndúu-de máá-de, te fuerza ná skíkuu-de ndivíi tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivì já ndúkú-i kendo ndaa-i jíin máá ley, a nì kasí-a-i Cristo, te tu'un luu ío inì-ya tuká yí'i inì-i. ⁵ Chì yóó, jíin máá Espíritu ndátu-yó kiví kendo ndaa-yo, chì kákandíja-yó. ⁶ Chì jíin tú'un Cristo Jesús, ni tú jatíñu nú xiti ndúu, te ni tú jatíñu nú tú xiti ndúu, chì máni jíin tú'un kákandíja-yó kúu ja ní'in tíñu jíin tú'un kúndá'ú inì-ya yóó. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núú, ko ndé chaa nì jasú nuu-ro já tú kajandatú-ro núu tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chì máá-yá kúu l'a nì kana-ya xiní-ro, ko nasu máá-yá kúu ja ská'an róó vina. ⁹ Chì ñn tá'ú-ni yujan ía, te jiá

ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni ndija iní-ri sá'a máá Jító'o-yo, ja má nákaní iní-ro ingá tu'un. Ko cháa sáká núu iní-ro, nakuxndíi-ya sikí-dé, nani cháa kúu-de. ¹¹ Nání, chí ruu, nú sáni-ga jáni-ri tu'un xití ndúu núú, te naja káchindikín-ga-i ruu núsáá. Chí nú súan, te ma kití-ga iní-i nuu cruz-ya sá'a-ri núú. ¹² Te cháa ja sáká núu iní-ro, va'a-ga nú ná xití-gá-de máá-de, jáni iní-ri. ¹³ Nání, ní kana-ya xiní máá-ró jíná'an-ró náva'a koo libre-ro. Te vasa tuká tñn ley so'o-ró, ko ma kivi-ró jín táká modo játa'an iní máá-ró, chí sua ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, te kuatíñu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú ní skíkuu-ró jín máá ñn-ni tu'un yá'a, te a ní kundéé-ró jín ní ley: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'í tá'an-ró, te kájichi sikí tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chí sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-ri, ja ná káka-ró nátu'un kuní máá Espíritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kuní modo máá-ró. ¹⁷ Chí modo ja kuní ñayivi jító u'u sikí máá Espíritu, te ja kuní máá Espíritu jító u'u sikí modo máá-i, te u'u tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kuní máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espíritu stá'an ichi nú-ro, núsáá te tuká ká'in-ro chí ley. ¹⁹ Ió ndijín taká tiñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísiki ncháa tá'an, tu'un jíká téné, tu'un sá'a chá'an, tu'un sá'a kuáxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jító u'u tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún iní, tu'un kití iní, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásín máá, ²¹ tu'un ndío iní, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuáxán, jín sikí taká tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un kástu'ún-ri nuu-ro, nátu'un ní ka'an-ri jín-ró sáa, ja ñayivi kásá'a súan, ma nani'in tá'u kúti-í najaa-i iní ñuu nuu tá'ú Díos tiñu.

Modo sá'a máá Espíritu

²² Ko tiñu sá'a máá Espíritu kákuu: Tu'un kúndá'ú iní, tu'un kúsi iní, tu'un kuaká'nu iní, tu'un paciencia, tu'un maní iní, tu'un va'a iní, tu'un skíkuu va'a, ²³ tu'un súchí iní, jín tú'un ñúkúún iní. Sikí taká tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káyí'í chíi Cristo, a ní kaja'ni-í yiki kúñu-i jíká cruz, onde jín táká ja kúu iní máá, jín táká tiñu kuní máá. ²⁵ Chí nú jín máá Espíritu káchaku-yo, te suni jín máá Espíritu ná káka-yó núsáá. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máá-yó, ma skití iní-yo tá'an-yó, ni ma kúkuásún iní-yo sikí tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Nání, sanaa te kuní-ro sáña'mu ñn ñayivi. Te róo ja jín máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jín tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú sún-ga-ro máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga vee tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jín ley Cristo. ³ Te nú ñn ñayivi jáni iní-i ja ñayivi téyí kúu-i, ko tú ndija-i, yúan máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná ñn ná ñn ñayivi, ná kóto ncháa-i ndasa káa tiñu kásá'a-i, yúan-na te ní tú níni jín ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chí ná ñn ná ñn-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ Ñayivi ní kutu'a jín tú'un máá-yá, na ndí'i ja vá'a náva'a-i, ná chéndéé tá'an-i jín cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákátá-yó núu Díos, chí taká ja jakín ñayivi, suni yúan nani'in-í. ⁸ Chí ñayivi jakín-i ja kuní yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ní'in-í ja té'yu-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuní máá Espíritu, nuu máá Espíritu ní'in-í ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuítá-yo sá'a-yó tiñu va'a núsáá, chí nú ná jáa kivi, te ní'in-yo, te nú ma kuítá iní-yo. ¹⁰ Núsáá te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jín táká ñayivi, ko xnáñúú-gá jín tá'an-yó já kákandíja.

Tu'un cruz máá Jító'o-yo

¹¹ Nde'é jíná'an-ró ná xa'an ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jín ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máá-de kákuni-de. Te cháa-ún kástétuu-de róo ja xití ndúu-ro, náva'a ma

chíndikín-i-de síkí cruz Cristo. ¹³ Ko ni máá cháa nì kaxitì ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíín ley, chí kákunì-de ja ná xitì ndúu-ro, náva'a sá'a téyíí-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an inì-rì sá'a téyíí-rí máá-rí, chí máni jíín cruz Jito'o-yo Jesucristo kúsii inì-rì. Chí jíín tú'un cruz nì síá-rì ñuyívi, te máá ñúyívi suni nì síá ruu. ¹⁵ Chí nuu Jesucristo, ni ja xitì ndúu, te ni ja tú xitì ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chí ja ná ndúu jáá iní-yo. ¹⁶ Te taká ñayívi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu inì-yá jíín tú'un kúndá'ú inì-yá-í, ná kóo síkí-í jííná'an-i, jíín síkí ñáyívi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te níí-gá kua'an-yo, ma kuá'a-rì tu'un ja stá'an ni ñn cháa ruu, chí nuu yíkí kúñu-rì ndíso-rì tuni Jito'o-yo Jesús. ¹⁸ Ñáni jííná'an-ró, tu'un luu ío inì máá Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo inì añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, ch̄i súan n̄i jata'an in̄i Dios. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i in̄i ñuu Éfeso. ² Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu ío in̄i máá Taa-yo Dios jíin iní máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Na sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Taa Jíto'o-yo Jesucristo. Luu n̄i sá'a-ya jíin-yó jíin táká tíñu sá'a Espíritu. Te ichi andívi sá'a-ya-ún jíin Cristo. ⁴ Natu'un n̄i kaji Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyivi, náva'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú in̄i-ya yóo. ⁵ Te n̄i teta'an-ya yóo náva'a naki'in sé'é máá-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa n̄i jata'an ya'a in̄i-ya sá'a-ya, ⁶ náva'a ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu tu'un va'a ío in̄i máá-yá. Te jíin tú'un-ún n̄i ki'in sé'é-yá-yó ndúu jíin-yó jíin Cristo, I'a kundá'ú in̄i-ya. ⁷ Te I'a-ún, n̄i nakuaan-ya yóo jíin ñíñi-yá. Te n̄i chaxio-ya kuáchi-yó jíin tú'un luu xa'an ío in̄i-ya. ⁸ Te jíin tú'un-ún n̄i chítú ndíi añú-yo onde jíin táká tú'un ndíchí, tu'un júku'un in̄i. ⁹ Te tíñu ja ní chaa in̄i máá-yá sáa, ja kúsii iní máá-yá sá'a-ya kuní-ya, ch̄i tu'un sa'í-ún n̄i stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Ch̄i onde ná jínu va'a kiv̄i te kuní Dios ja in̄i ká'nu-na nduu ndí'i-ni in̄i nda'a Cristo, vasa ja ká'io in̄i andívi xí vasa ja ká'io in̄i ñuyivi. ¹¹ Te jíin Cristo n̄i kani'in-yo tá'u-yo. Te n̄i teta'an Dios yóo, natu'un n̄i chaa in̄i máá-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an in̄i máá-yá, ndasa kúsii iní máá-yá. ¹² Súan n̄i sá'a-ya, náva'a máá-yó, ja xná'an-ga n̄i kañukuu in̄i-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jíin tú'un luu máá-yá. ¹³ Te suni róo, n̄i kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jíin tú'un va'a-ún n̄i kakaku-ró. Te nuu máá Cristo n̄i kakandíja-ró. Te suni máá Espíritu Santo ja ní chísó tú'un-ya, n̄i chaa sello in̄i añú-ro. ¹⁴ Yuán kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tíin-yó máá. Yuán-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya já sikí-ún.

Tu'un n̄i jikan ta'u Pablo ja'a yóo

¹⁵ Te suni ruu, n̄i jini tu'un-ri ndasa kákandíja-ró núu máá Jíto'o-yo Jesús, jíin ndasa kundá'ú in̄i-ro táká ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ja yuán tú júkuiñi-ri ja nákuatá'ú-rí ja róo jíiná'an-ró, te núku'un in̄i-ri róo nú jikán ta'u-rí, ¹⁷ náva'a kuní-ro núu máá Dios, I'a xíin máá Jíto'o-yo Jesucristo, máá Taa-yo, I'a ndíso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndíchí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. ¹⁸ Te stúun-ya iní añú-ro, náva'a kuní-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu in̄i-ro sikí já ní kana-ya xiní-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xa'an ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. ¹⁹ Te kuní-ro ndasa n̄i'in xa'an sátiñu-ya já'a róo, ñáyivi kákandíja, ch̄i fuerza téyíi ndíso-ya. ²⁰ Te fuerza-ún, n̄i jatiñu Dios kiv̄i ní naschakú-ya Cristo ma'ñú ndíyi, jíin já ní súngeo-ya Cristo ichi ndává'a-ya ondé andívi. ²¹ Te n̄i jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tíñu, jíin já kándiso tíñu, jíin já kátin so'o, jíin já kakuñá'nu, jíin sikí táká sí'ví já káskúnání-i, nasu níni kuia yá'a, ch̄i suni taká kuia chaa. ²² Te taká-ni n̄i jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te n̄i nduu Cristo xin̄i núu máá tíku'n̄i kákandíja, n̄i sá'a-ya sikí táká-ni. ²³ Te tíku'n̄i-ún kúu natu'un yiki kúñu Cristo, te chítú máá-i jíin máá-yá, ch̄i I'a schítú níi ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa n̄i nama-ya-yó

1 Te máa-yá, n̄ naschakú-ya róó, ja á n̄ kají'i-ro ní sá'a kuachi-ró jíin já ní kasáña'mu-ró. 2 Chi n̄ kajika-ró jíin máa yúan sáá, nátu'un kásá'a-i in̄i ñayivi yá'a, nátu'un kuní máa já tá'ú tíñu nuu tachí. Yúan kúu tachí já sátiñu jíin ñayivi ní'in in̄i ío vina. 3 Te suni taká máa-yó ní kajika-yó jíin ñayivi-ún sáá, n̄ kasá'a-yó tíñu n̄ kakan̄i in̄i-yo, n̄ kaskíkuu-yó tíñu n̄ kun̄i yiki kúñu-yó jíin tíñu n̄ kajani in̄i-yo, te n̄ kakuu-yó ñayivi ní kit̄i in̄i-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. 4 Ko in̄i Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú in̄i, te n̄ kundá'ú xaan in̄i-ya yóó. 5 Te nini n̄ kakuu-yó ndíyi n̄ sá'a kuachi-ún, te n̄ naschakú-ya yóó jíin Cristo. Te jíin tú'un luu ío in̄i-ya te n̄ kakaku-ró. 6 Te ñn núu-ni n̄ ndukani-ya yóó jíin Cristo. Te suni súan n̄ sún̄go-yo yóó onde andívi jíin Cristo Jesús, 7 nává'a ní-gá kua ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaan já lúu ío in̄i-ya jíin tú'un kúmani-ya jíin-yó jíin Cristo Jesús. 8 N̄i kakandíja-ró, te ja yúan ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío in̄i-ya. Te nasu máa-ró ní kíñi'in, chí ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. 9 Nasu sikí tíñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yúan tú ni ñn-i kuu sátéyí-i máa-i. 10 Chí máa-yá n̄ sá'a yóó. Te n̄ sáva'a-ya yóó nuu Cristo Jesús, nává'a sá'a-yó taká tíñu va'a. Chí jíin kívi, n̄ sátu'a Dios tíñu-ún ja káka kuu-yó jíin. 11 Núsáá te ná núku'un in̄i-ro já chí ñayivi s̄in nación n̄ kakaku-ró sáá. Onde sáá, chí nání-de cháa n̄ kaxit̄i ndúu kuñu-de ja ní sá'a nda'a. Te cháa-ún, n̄ kaskúnání-de róó: Ñayivi tú ní kaxit̄i ndúu. 12 Te suni ná núku'un in̄i-ro já onde kívi sáá, tú ní ká'iin-ró jíin Cristo. Jíká ní ká'iin-ró jíin ñayivi ñúu Israel. Te jíká xaan ní ka'io-ró jíin tú'un n̄ keyu-u-yá, ni tú ní káñukuu in̄i-ro, ni Dios, tú ní jík-a-ya jíin-ró in̄i ñayivi yá'a. 13 Ko vina jíin Cristo Jesús, te róó ja ní ká'iin jíká-ró onde kívi sáá, chí a n̄ kakuyani-ró ní sá'a niñi Cristo. 14 Chí máa-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún n̄ nasá'a-ya ñn-na, chí n̄ stuncháa-ya máa xé'ñú já ní sás̄in yóó n̄ kandii sava ma'ñú-yó. 15 Te xé'ñú-ún ja ní skánaá yóó kúu taká tu'un tá'ú tíñu jíin táninu ndíso máa. Te jíin yiki kúñu-ya ní xnáa-yá taká yúan, nává'a naskétá'an-ya ndéndúu-ún núu máa-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáá, te ja yúan sá'a-ya paz, 16 te suni nává'a jíin máa cruz te naskétá'an-ya ndéndúu yúan jíin Dios, chí ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te jíin cruz n̄ xnáa-yá máa já ní kajito u'u tá'an. 17 Te n̄ kii-ya, te n̄ jani-ya tú'un paz nuu-ro, já ní ká'iin jíká-ró núu-yá, jíin núu ñayivi já ní ká'iin yani. 18 Chi ja máa-yá kúu ja núña ichi kívi koyo ndéndúu-yo núu máa Táa-yo, sá'a suni ñn-ni máa Espíritu. 19 Núsáá te tuká kákuu-ró ñayivi jíká, ni ñayivi tatú, chí ñn-na n̄ kanduu-ró jíin ñayivi ndóo, te suni tá'an se'e Dios kákuu-ró. 20 Te n̄ kaja'nu máa-ró sikí cimientu ja kákuu apóstol jíin cháa n̄ kájani tu'un. Te máa Jesucristo kúu yuu ndíso jiki. 21 Te ní vé'e jakutá'an jíin máa-yá, te já'nu kua'an nává'a nduu ñn ve'e i sá'a máa Jító'o-yo. 22 Te suni n̄ kanduu-ró ñn ve'e n̄ sá'a-ya, nává'a kunchaa Dios in̄i jíin máa Espíritu.

3

Tu'un yíi tu'un sa'í ndíso Pablo

1 Te ruu Pablo, ja yúan kándeeri vekaa ja sikí Cristo Jesús ja'a róó, ñayivi s̄in nación jíná'an-ró. 2 Te n̄ kajini tu'un-ró ndasa n̄ ja'a Dios tu'un luu ío in̄i-ya núu-rí ja'a róó, jáni in̄i-ri. 3 Chí n̄ stá'an ndijin-ya tú'un sa'í-ún nuu-rí, nátu'un n̄ chaari yaku tu'un nuu-ro ká'an ichi yatá. 4 Te nú ka'u-ró, te a kuu juku'un in̄i-ro ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jiní-ri. 5 Te tu'un-ún tú ní stá'an-ya núu ní ñn se'e cháa ní kii ichi yatá. Ko vina n̄ stá'an ndijin Espíritu-ya núu taká apóstol ndoo-ya, jíin núu cháa kájani tu'un-ya. 6 Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi s̄in nación, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñayivi ná ndúu-i jíin-yó, te ja ní keyu-u-yá ná ní'in tá'an-i sá'a Cristo jíin máa tú'un va'a. 7 Te sikí tú'un-ún játiñu máa-rí. Te ta'u-ún n̄ ja'a tu'un luu ío in̄i Dios nuu-rí, te jíin fuerza-ya ní sá'a-ya-ún. 8 Ruu kúu cháa súchí-ga vásá ñayivi ndóo súchí xaan, te nuu máa-rí n̄ ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñayivi s̄in nación, ndasa va'a xaan káa tu'un Cristo, 9 jíin já

stá'an ndijin-ri nuu taká-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde sáá iní máá Dios, I'a ni sá'a taká-ni. ¹⁰ Nává'a taká ja kátá'ú tíñu jíin já kákuñá'nu ichi ándíví, ná kuní jíná'an ndasa kua'a xa'an tú'un ndíchi Dios ío, sá'a tiku'ni. ¹¹ Nátu'un ni chaa iní-ya ní káni, te ni skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jíin Jító'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandíja-yó-ya. Te ja yúan máá-ya sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúan ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja má kúku'á iní-ro sá'a tundó'o jító-ri ja sikí róó, chi sua ndeá-ga tu'un luu iní máá-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúan kúu ja júkuini jíití-rí núu máá I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máá-ya kenda sí'ví taká tata ká'io andíví jíin já ká'io iní ñuyívi, ¹⁶ chi tu'un luu xa'an ío iní-ya, te jikán ta'u-ri nuu-ya ja súan ná yíja va'a iní añú-ro sá'a-ya jíin fuerza ndíso máá Espíritu. ¹⁷ Te suni jikán-ri ja ná kúnchaa Cristo iní añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandíja-ró, nává'a ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú iní tá'an iní-ro, ¹⁸ te suni nává'a kuu juku'un va'a iní-ro, jíin taká ñayívi ndóo, ndasa kaa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máá-ya, ¹⁹ te suni nává'a ná kuní-ro ndasa kúndá'ú iní Cristo yóo, vasa tú kúu juku'un iní-yo tú'un-ún, te nává'a ku'un chítú ndí-ro jíin kú'a ñú'un chítú Dios. Achí-ri. ²⁰ Máá-ya, kúu I'a sá'a va'a xa'an-ga vásá já kájani iní-yo xí já kájikan-yo, chi jíku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máá-ya, ná nákana jaa tiku'ni kákandíja sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kuiá, onde taká kuiá chaa. Súan ná kóo. Amén.

4

Fin-ni kákuu-yó sá'a Espíritu

¹ Ruu, chi kánde-ri vekaa sikí máá Jító'o-yo. Te ká'añ nda'ú-ri jíin-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jíñú'ún sikí já ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná kóo súchí vá'a iní-ro. Te ná kóo vitá iní-ro. Te jíin tú'un kúndá'ú iní, te jíin paciencia, ná kuándéé iní-ro jíin tá'an-ró. ³ Ná kuítú iní-ro já ñn-na naketa'an-ró jíná'an-ró iní máá Espíritu sá'a tu'un kuaká'nu iní. ⁴ Chi ñn-na ñayívi ío, te suni ñn-ni Espíritu, suni nátu'un ni kana-ya xiní-ro já ñn-ni tu'un kuñukuu iní-ro, chi yúan kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ñn-ni máá Jító'o-yo ío, jíin ñn-ni tu'un kándíja, jíin ñn-ni tu'un jánducha, ⁶ jíin ñn-ni máá Dios Táa xini taká-yo, chi máá-ya ndíto taká-ni, te máá-ya ni sá'a taká-ni, te jíin ndí'i-ni ncháa-ya. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío iní máá-ya ndasa ku'a já'a máá Cristo nuu-yo. ⁸ Ja yúan ká'an tutu: Nuú ní ndaa-ya kuá'an-ya ándíví, ni stútú-ya kua'a já ní yindasu te kua'an-ya jíin. Te ni jacha nuu-ya tá'u núu taká ñayívi, áchí. ⁹ Te ja súan ká'an: Ni ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuní ka'an ja ní kuun-ya ní ja'an-ya onde nuu kúnú-ga chii ñu'un. ¹⁰ I'a ni kuun, suni máá-ya kúu I'a ni ndaa kua'an onde nuu súkún-ga andíví, nává'a skíkuu-ya jíin taká tíñu. ¹¹ Te suni máá-ya, ni teta'an-ya sava ñayívi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'ni, te sava-ga stá'an. ¹² Súan ni teta'an-ya, nává'a ná yíja va'a ñayívi ndóo, jíin já kuatíñu nuu-í, nává'a ná kuá'nu tiku'ni Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñn núu-yó jíin tú'un kándíja, jíin tú'un kuni-yo núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó nátu'un ñn-na-yo, onde chítú kú'a Cristo iní-yo. ¹⁴ Yúan-na te ma nátu'u iní-yo cuenta súchí lúli, ni ma kivi nduu-yo yá'a yúan jíin sín sín sa'an, ndasa kuní chaa xndá'ú ja kándúkú-de tñn yátá-de yóo, sana iní-yo sá'a-de. ¹⁵ Chi sua ná kútñn-ró tú'un ndaa jíin tú'un kúndá'ú iní, te ná kuá'nu-ró jíin taká tíñu kuní máá I'a kúu xini, te I'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te iní máá-ya, ñn-na káñutá'an ní tiku'ni, te ndítñn tá'an taká nátu'un taká vaú, te ná ñn ná ñn játíñu ndasa xíin tíñu. Te xndeá tá'an te skuá'nu tá'an jíin tú'un kúndá'ú iní.

Ñayívi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-ri, chi ká'an ni'in-ri jíin-ró cuenta máá Jító'o-yo, ja má káka-ga-ro nátu'un kájika sava-ga ñayívi sñn nación, chi kájika kuu-i jíin tú'un kájani sáni iní máá-i.

18 Ni kakuñaá nú jiní tuní-i. Te tú ñú'un kuti vida Dios iní-i, chí tú kájini-i nuu máá-yá, chí nì'in iní añú-i. 19 Te ñayivi-ún, nì kayija-i jíin máá tú'un nì'in iní. Te nì kivi koyo-i jíin tú'un kuáxán ja ná kuítú iní-i sá'a-i taká tiñu chá'an. 20 Ko róó jíná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. 21 Te súan nì kajini so'o-ró tú'un-ya, te nì kakutu'a-ró ní sá'a-ya, nátu'un ío ndaa tu'un jíin Jesús. 22 Ná cháxio-ró máá cháa tú'ú kí'in-de jíin taká tiñu nì jika-ró jíin-de ichi yatá, chí máni kuchá'an-de jíin taká tiñu ñáá sá'a-de kuní-de. 23 Te ná ndújáá modo kájani iní-ro. 24 Te ná núku'un-ró cháa jáá, ja ní kuvá'a-de nátu'un káa máá Dios jíin tú'un ndaa, jíin tú'un ndoo ndija. 25 Núsáá te ná síá-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jíin taká tá'an-ró, chí pedazo-yo kánakuni tá'an-yó. 26 Nú kití iní-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kití iní-ro ondé kee ndikandii. 27 Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jíin-ró. 28 Ñayivi ní sakuí'ná, ma sakuí'ná-ga-i, chí sua ná sátiñu-i. Ná tñn-i taká tiñu va'a jíin ndá'a-i, náva'a ná ní'in-í najíin kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. 29 Ni ñn tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chí sua ná ká'an-ro tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, náva'a ñayivi jini so'o-ún ná kendo luu iní-i sá'a. 30 Nde'é-ró náva'a ma kúku'a iní Espiritu Santo Dios sá'a-ró, chí jíin Espiritu nì jaxin-ya sello róó, onde jinu kivi nákuuan-ya yóó. 31 Taká tu'un ua, jíin tú'un xa'an iní, jíin tú'un kití iní, jíin tú'un káanaá, jíin tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jíin taká tiñu jito u'u tá'an. 32 Chí sua ná kúmani-ro jíin tá'an-ró. Ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró tuká'nu iní-ro núu tá'an-ró, nátu'un nì sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu-ro sikí Cristo.

5

1 Te róó, ná ndáku-ró Dios nátu'un se'e máá-yá ja maní jíin-yá. 2 Te kaka kuu-ró jíin tú'un kúndá'ú iní, nátu'un nì kundá'ú iní Cristo róó, te nì soko-yá máá-yá ja sikí róó, te nì ja'an asun-yá nì soko-yá máá-yá ja ní ja'a-ya máá-yá nuu Dios. 3 Ko tu'un téné, jíin taká tu'un chá'an, xí tú'un too iní, ni ma ndátu'ún-ró súan jíná'an-ró, chí tú súan kásá'a ñayivi ndoo. 4 Ni ma koo tu'un chá'an, ni tu'un ñáá, ni tu'un ndiyi, chí túu sá'a luu. Chí sua ná nákuatá'ú-ró. 5 Chí a kájini-ro ja ío ndaa tu'un yá'a, ja ní ñn ñayivi kájika téné, xí ja kásá'a chá'an, xí ja too iní (chí ñn-ni kúu-ún jíin ja kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndivi-i iní ñuu nuu tá'ú Cristo tiñu jíin Dios. 6 Koto-ró, ma xndá'ú ni ñn-i róó jíin tú'un sáni, chí ja sikí taká tu'un yá'a te cháa tu'un kití iní Dios sikí taká-i ja tú kájandatu-i. 7 Ma kivi nduu-ro jíin-i núsáá. 8 Chí kivi sáá, nì kaichaku-ro sikí ñuñáa, ko vina, a káichaku-ro sikí ñúndijin nuu máá Jíto'o-yo. Ná kaka kuu-ró nátu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáá. 9 Chí tiñu sá'a Espiritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. 10 Ná ndúkú víi-ro taká ja kúsi iní máá Jíto'o-yo sá'a-ró. 11 Te ma kivi nduu-ro jíin tíñu ñuñáa ja tú ní'in tíñu, chí sua ná kána jíin-ró núu. 12 Chí kúka nuu-yo ká'an-yo tíñu kásá'a sa'í-i. 13 Ko taká tu'un ja á nì tuun nuu, jiní ndijin-yo núu sá'a luz, chí luz kúu ja kíñi'in ndijin taká-ni. 14 Ja yúan ká'an: Róo ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúkoo-ró má'ñú ndiyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. 15 Núsáá te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkuún-ró, nasu nátu'un cháa káñáá, chí nátu'un cháa ndíchí. 16 Ma stíví-ró tiempo, chí kándañáá kivi yá'a. 17 Núsáá te ma ndúñáá xiní-ro, chí sua ná júku'un va'a iní-ro naún tiñu játa'an iní máá Jíto'o-yo. 18 Ma koo ká'vá-ró sikí vino, chí jíin yúan te jita sáni-ró. Chí sua ná kútú Espiritu iní-ro. 19 Te ka'an jíin tá'an-ró jíin salmo, jíin yáa máá-yá, jíin yáa Espiritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'ún-ró máá Jíto'o-yo. 20 Te nene nakuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios sikí taká-ni, jíin sí'ví máá Jíto'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo núu tá'an-yo

21 Te kuandatu-ro núu tá'an-ró, chí káchiñú'ún-ró Dios. 22 Te ñasí'í, ná kuándatu-ña núu yíi máá-ña, nátu'un nuu máá Jíto'o-yo. 23 Chí yíi kúu xiní ñasí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xiní tíku'ní. Te máá-yá kúu I'a náma-ún. 24 Chí nátu'un tíku'ní kájandatu-i nuu

Cristo, suni súan ñasí'í ná kuándatu ndi'i-ña núu yíi máá-ña. ²⁵ Te róó yíi jíná'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñasí'í-ro, nátu'un nì kundá'ú iní Cristo tiku'ni-ya. Te nì ja'a-ya máá-yá ja tiku'ni-ún, ²⁶ náva'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jín máá tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jín ndúcha, ²⁷ náva'a koo ñn tiku'ni luu kundij nuu máá-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú t'yi, ni ñn ja súan, chī sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yíi, níni ná kúndá'ú iní-de ñasí'í máá-de, nátu'un jín máá-de. Chi chaá kúndá'ú iní-de ñasí'í-de, máá-de kúndá'ú iní-de. ²⁹ Chī tú ni ñn chaá jito u'u-de máá-de, chī sua skée-dé te jito ñúkuún-de máá-de. Suni súan sá'a Cristo jín tiku'ni-ya. ³⁰ Chī nátu'un pedazo máá-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo chaá táa-de náa-de, te kétá'an-de jín ñasí'í-de, te ñn-na kákuu ndendúú-de. ³² Yíi xáan káa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chī cuenta sikī Cristo jín sikī tiku'ni ká'an-ri. ³³ Ko ná ñn ná ñn róó, ná kúndá'ú iní-ro ñasí'í máá-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró. Te suni ñasí'í, ná kóo ja jínú'ún-ña núu yíi-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro sikí máá Jíto'o-yo, chi yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chi ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, nì tá'ú-yá tiñu: Koo ja jínú'ún-ró núu táa-ro núu náa-ro, ³ náva'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyivi yá'a. Achí. ⁴ Te róó, táa jíná'an-ró, ma skiti-ro iní se'e-ró jíná'an-i, chī sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro núu-í sikí máá Jíto'o-yo. ⁵ Róó mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro núu patrón-ro ñuyivi yá'a, jín tú'un jínú'ún, jín tú'un yú'ú, jín tú'un koo kájí iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tíñu ja kúsi iní ñayivi ndé'é-i nuu, chī sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já jata'an iní Dios. ⁷ Te jín iní jín añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já núu máá Jíto'o-yo jatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ⁸ Chī a kájiní-ro já nú tiñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jín yá'á te nani'in-ro yá'u-ró núu máá Jíto'o-yo, vasa mozo xí cháa jika kuu ndicha-na. ⁹ Te róó patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jín-i, te ma síyú'ú-ro-í, chī a kájiní-ro já ío Jíto'o máá-i jín máá-ró ondé andívi, te ñn núu-ni ndíto-ya táka ñayivi.

Ná kúkútu-yo jín taká tu'un Dios

¹⁰ Te ñn-na tu'un ío, ñáni máni: Ná kuiñi nì'in-ró jíná'an-ró sá'a máá Jíto'o-yo jín fuerza sátiñu máá-yá. ¹¹ Ná kúkútu-ro jín taká tu'un Dios náva'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú tñn yátá róó. ¹² Chī nasu kájatá'an-yó jín cháa yíi ññi jín kúñu, chī sua jín já kakuñá'nu, jín já kátñn so'o, jín taká jito'o ñuyivi yá'a, ja kátá'ú tíñu ñuñáa yá'a, jín taká tachí ñáa kájika nuu tachí. ¹³ Núsáa te ná kúkútu ndi'i-ró jín taká tu'un Dios, náva'a ma káka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij nì'in-ró ondé nú nì ndi'i nì jinu nì sá'a-ró. ¹⁴ Núsáa te kuiñi nì'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'ni sanchij-ro. Te ná kú'un-ró tú'un skéndo ndaa-ya róó, nátu'un ñn su'nu káa. ¹⁵ Te ná kivi-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. ¹⁶ Te ío ñn-na tu'un kánúú: Jín tú'un kándija te kasu-ro máá-ró, nátu'un ñn nuu tú'ma-ró, chī jín yúan te kuu ndava ndi'i-ró yáa ñú'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. ¹⁷ Te ná kú'un-ró tú'un nama róó, nátu'un kachíní káa. Te nátu'un machete, kuatíñu-ró tú'un Espíritu, chī yúan kúu tu'un Dios. ¹⁸ Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jín-yá, te ná kakán ta'u-ro sá'a máá Espíritu. Te ja yúan ná kóo ndito iní-ro, te ja'a taká ñayivi ndóo ná kakán ta'u-ro, te ná ká'an nda'ú-ro. ¹⁹ Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chúndéé iní-ri ndika-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'í-ya, ²⁰ te ka'an vatú máá-rí ndasa kánúú ká'an-ri, chī ja sikí tú'un-ún jika kuu-ri, te nú'ni-ri. ²¹ Tíquico kúu chaá jatíñu te skíkuu va'a-de tíñu máá Jíto'o-yo, te maní-yo jín-de. Te suni kastu'ún-de nuu-ro ndasa kua'an tíñu jiku-ri jín, náva'a kuni ndi'i-ni-ró. ²² Máá já yúan-ni táj-ri-de kujaa-de nuu-ro, náva'a kuni-ro ndasa kákuu-ri, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ²³ Tu'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúndá'ú iní, jín tú'un kándija, ja kí nuu máá Táa-yo Dios jín núu

máá Jító'ḡ-yḡ Jesucristo, ná kóó jín táká ñani-yḡ. ²⁴ Tu'un luu íó inḡ-ya ná kóó jín táká ñayivi maní ndíja-i jín Jító'ḡ-yḡ Jesucristo. Súan ná kóó. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu táka ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filipos, jíin núu cháa ja kándito-de-i, jíin núu cháa kájatíñu nuu-í. ² Tu'un luu ío iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ndíta'an jínu ja núku'un iní-ri róo jíná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-ri jikán ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. ⁵ Chi ní chindéé tá'an-ró jíin-rí skáka-yó tú'un va'a onde kivi xnáñúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-ri ja síjínu ná'in-yá tiñu va'a ja ní skéj'á-yá jíin-ró, te súan kukuu-ga-ya jíin onde kivi ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákan iní-ri ja kúu taká róo, chí ñú'un iní añú-ri ja kúu róo, chí ní kani'in taká-ni yóo tu'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jíin-rí kivi kánde-ri vekaa jíin ja káka'an-yo já'a tú'un va'a jíin ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chi Dios kúu testigo-ri ja jiní-ya ná ku'a kúu iní-ri ja kúu taká róo, jíin ja maní-rí jíin-ró, nátu'un maní Jesucristo jíin-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuni-ri ja ná kúndá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te nde'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náva'a kuu kuatú'un-ró máa já vá'a, te suni náva'a ná kóo káji iní-ro, te tú nakuxndíi-ya sikí-ro kivi ndíi Cristo, ¹¹ te suni náva'a ná kúkútu-ro jíin tiñu ndaa sá'a Jesucristo. Jíin kúu ja nákana jaa-yó Dios, jíin ja ká'an jíin'ún-yó jíin-yá.

Modo ni jika máa tú'un va'a

¹² Ñáni, kuni-ri ja ná kuni-ro ná tundó'o ní ta'an-ri, chí ní jicha-ga tu'un va'a ní sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jíin sáva-ga-i, ní kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-ri vekaa ja sikí Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-ri kánde-ri vekaa, yuán ní kayija iní sava ñani-yo já káchiñú'ún-de máa Jíto'o-yo. Te ní kachundéé téyíi-gá iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo sikí tú'un kuásún iní, jíin já kástátá'an-i. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un sikí já ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixín, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i tundó'o vekaa sikí-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kúndá'ú iní-i ruu, te a kájini-i ja ndúkú ichi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáa, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an sikí-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsi iní-ri sá'a, te ní ma ndíi kuti já kúsi iní-ri. ¹⁹ Chi jiní-ri ja yá'á kúu ja náma ruu, jíin já kájikan ta'u-ro, jíin já chindéé chítuu Espiritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chi ñúkuu iní-ri, te kuni ndásí iní-ri, ja má kúka nuu kúti iní-ri, chí sua ná chundéé téyíi iní-ri, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máá-rí vina, nátu'un ní ní kii-ri, te vasa ná kúu-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chi ja chakú-ri kúu ja jíka-ri jíin máa Cristo, te ja kúu-ri kúu ja ní'in-gá-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí sikí taká tiñu ní sá'a-ri tú jiní-ri ndé ichi tñn-ri vii. ²³ Chi ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kánde ní'in-ri. Te kúu iní-ri no'on-ri kunchaa-ri jíin Cristo. Yuán kúu máa já vá'a xaan-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-ri kúu ja kánúú-gá ja sikí róo jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija iní-ri. Yuán kúu ja jiní-ri ja kúkuu-ga-ri jíin-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándíja va'a-ga-ro, te kusí-gá iní-ro. ²⁶ Náva'a kusí-gá iní-ro jíná'an-ró jíin Cristo Jesús ja sikí ruu, chí jaa tuku-ri nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúú máa sikí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jáa-ri te kuni-ri nuu-ro, xí vasa ná kunchaa jíká-rí, ko kuni tu'un-ri róo ja ká'íin ní'in-ró jíin in-ni xini, te jíin já in ká'nu-ni kásatíñu ní'in-ró sikí tú'un va'a ja kákandíja-yo. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja kájito

u'u róó, chi yuán kúu tu'un ja náa íi máá jíná'an, ko róó, a kaku-ró jíná'an-ró, chi ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chi ni ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máá in ja ná kándija-ró núu-yá, chi suni ja ná ndó'o-ró já sikí máá-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un ni kajini-ro já ndó'o-ri, te vina a ni kajini tu'un-ró já jiku jín-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máá-yá

¹ Núsáá te jín tú'un ndéé ío iní Cristo, jín tú'un kúndá'ú iní-ya yóó skandá-ya róó, jín tú'un ja ká'io in núú-ró iní máá Espíritu, jín tú'un maní iní-ro jín-i, jín já jito ndá'ú-ro núu-í. ² Jín taká tu'un yá'a ná kúkuu-ró, náva'a kusíi xaán iní-ri. Te in-ni ná káa xiní-ro. Te in-ni ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Te in-ni ná kóo iní-ro jín in-ni ná káni iní-ro. ³ Tú ni in ndatíñu sá'a-ró já kuátá'an-ró, xí já sávixi-ro máá-ró, chi sua ná kóo súchí iní-ro jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vásá máá-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máá-ró jíná'an-ró, chi suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni iní-ro jíná'an-ró nátu'un ni jani iní Cristo Jesús. ⁶ Te máá-yá ni kaa-ya nátu'un Dios, ko tú ní ndío iní-ya já jín fuerza nduu in núu-yá jín Dios. ⁷ Ko ni sía-ya máá-yá, te ni nduu-ya nátu'un kánda mozo, ni kaku-ya nátu'un jito chaá. ⁸ Te nuu ní kenda-ya nátu'un jika chaá, te ni sásúchí-yá máá-yá. Te ni jandatu-ya onde ni ji'i-ya, vasa ni ji'i-ya jiká cruz. ⁹ Ja yuán ní nduñá'nu luu xaán-yá ni sá'a Dios, te nuu Jesús ni ja'a Dios in sí'ví kánúú núu taká-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jín sí'ví Jesús ná júkuiñi jítí taká ja ká'in iní andíví, jín já ká'in nuu ñú'un, jín já ká'in chi ñu'un, ¹¹ te taká yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máá Jító'o. Yuán kánakana jaa-ún máá Táa-yo Dios. ¹² Nani máni, nene nátu'un ni kajandatu-ro núu-ri kivi ní kandii-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga ni kasá'a-ró vina vasa jiká ní kanchaa-ri, núsáá te vina ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máá-ró. Te jín tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róó, ná sá'a-ró. ¹³ Chi Dios kúu I'a sátiñu jín-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuní maá-yá, jín ndasa kúsíi iní máá-yá. ¹⁴ Ma kútuku iní-ro jín tíñu kasá'a-ró, ni ma kánaa-ro jín tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naún nákuñdii-ya sikí-ro. Te ma kivi nduu-ro jín tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o iní, jín má'ñú ñayivi ní'in iní. Te ma'ñú ñayivi-ún kástuun-ro nátu'un lámpara iní ñuyivi. ¹⁶ Kutin ni'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jín, náva'a kusíi iní-ri kivi ndíi Cristo. Yuán-na te kuni-ri ja ná tú ní jika kuu sáni-ri, ni tú ní kána sáni tajin-rí. ¹⁷ Te nú ni jati niñi-rí ja ndúkú-rí skándija-ga-ri róó, yuán kúu nátu'un ni soko-rí máá-rí nuu-yá. Yuán kúsíi iní máá-rí, te suni kúsíi iní-ri onde jín taká róó jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsíi iní máá-ró jíná'an-ró, te ná kúsíi iní-ro onde jín rúu.

Tu'un Timoteo jín Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu iní-ri ja ná kuá'a máá Jító'o-yo Jesús tu'un, te táji yachí-ri Timoteo jaa-de nuu-ro, náva'a ná ndúndéé iní-ri nú ni jini-ri ndasa ká'io-ró. ²⁰ Chi tú kuti ingá chaá ío yá'a ja in-ni xiní kúñava'a jín-rí nátu'un máá-de, ja kuitú iní koto ñúkuún róó. ²¹ Chi taká-de kándúkú-de ja kúu máá-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a ni kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Nátu'un se'e jín táa-i, suni súan ni kuu jatiñu-de jín-rí jáni-de tu'un va'a. ²³ Núsáá te ñúkuu iní-ri táji-rí chaá yá'a jaa-de nuu-ro, te nú ni jini-ri ndasa kua'an tíñu jiku-ri jín. ²⁴ Te jáni ndija iní-ri ja kuá'a máá Jító'o-yo tú'un, ja súni máá-rí jaa yachi-ri nuu-ro. ²⁵ Ko ni jani iní-ri ja kánúú táji-rí ñani-ri Epafrodito jaa-de, chi chaá sátiñu jín-rí kúu-de, te chéndéé tá'an-de jín-rí. Te suni ndajá'a máá-ró ní kuu-de sáá. Te suni jatiñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-ri-de. ²⁶ Chi ni kuu xaán iní-de ja kuní-de nuu-ro jíná'an-ró núú. Te ni kukuí'a iní-de, chi a ni kajini tu'un-ró já ní ku'u-de. ²⁷ Chi jandaa ni ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, ni kundá'ú iní-ya-dé, ko nasu máá in-de, chi onde ruu, náva'a

tú kaa-ga kukuí'a iní-ri núú. ²⁸ Núsáa te jítú iní-ri ni tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a ná kuni-ro núu-dé jíná'an-ró. Te ndusií túku iní-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndási iní-ri. ²⁹ Núsáa te kuatá'ú-ró-de, chí kándíja-de nuu máa Jító'o-yo, te ná kóo sií iní-ro, te ka'an jínú'ún-ró jín cháa ja kándaa nátu'un kaa-de. ³⁰ Chí a yani kuu-de núú, ja sikí tíñu máa Cristo. Te vasa ní jí'i-de ko a ni skíkuu-de tíñu ja tú ní síjínu máa-ró ja kúu ruu.

3

Nq sikí ndúkú ndéé-yó

¹ Te ñn-na tu'un ío ñáni. Ná kúsií iní-ro jín máa Jító'o-yo. Chí ruu, jandáa, tú kúni iní-ri chaa-ri suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núu tí'ina. Ma kóto-ró núu ñáyivi kásá'a tíñu ñáa. Ma kóto-ró núu cháa ni kaxiti ndúu. ³ Chí yóó kákuu chaa ni kaxiti ndúu ndija. Te jín iní jín añú-yo káchiñú'ún-yó Dios. Te kákuu iní-yo jín Cristo Jesús. Chí tú káchiñú'ún-yó máa-yó. ⁴ Te nú ndé cháa jáni iní-de ja kúu chíñú'ún-de máa-de, te suni ruu ví'i-gá sá'a-ri núú, chí suni ruu chíñú'ún-rí máa-rí nú súan ío núú. ⁵ Chí ni xiti ndúu ruu nuu uná kiví. Te suni tata Israel kúu-ri. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-ri. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-ri. Te suni ni chíñú'ún-rí ley ja káchiñú'ún fariseo. ⁶ Te ni jítú iní-ri ni chindikín-ri tikuní ni sá'a ndiva'a-ri jín-i. Te tú ní náku-xndíi ni ñn ley sikí-rí, chí ni skíkuu ndaa-ri. ⁷ Ko taká tíñu ja kúndéé-rí jín núú, tú sá'a-ri cuenta jín-ún vína, chí va'a-ga ná náa-ún, te ná chíñú'ún-rí Cristo jáni iní-ri. ⁸ Te jandáa, chí jáni iní-ri ja vá'a-ga ná náa taká tíñu-ún, náva'a ná kuni va'a-ri ja kúu tu'un Jító'o-ri Cristo Jesús, chí jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máa-yá ni xnáa-rí taká tíñu, te jáni iní-ri ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-ri náva'a kundéé-rí najaa-ri nuu Cristo, ⁹ te náva'a ñn kiví te a jiní-ri ja kánde-ri chí Cristo. Ko nasu ja sánda-ri máa-rí jín ley, chí sua ja kéndo ndaa-ri sá'a Dios jín tú'un kándíja-ri, chí kándíja-ri nuu Cristo, ¹⁰ náva'a kuni va'a-ri nuu-yá, te kuni-ri ndasa kaa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-ri jín-yá, te suni nduu-ri nátu'un kaa máa-yá jín tú'un ja ní jí'i-ya. ¹¹ Chí sanaa te súan kundéé-rí nachaku-ri ma'ñú ndíyi. ¹² Te chá'an-ga kundéé-rí, ni té chá'an-ga yija-ri. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-ri náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chí ja yúan kúu ja ní ní'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Ñáni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-ri cuenta ja á ni kundéé-rí jín. Ko máni xnáa-rí iní-ri taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-ri ichi núu-rí kua'an-ri jín. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-ri ná jáa-ri onde nuu ío ku'a, náva'a kundéé-rí ní'in-rí premio ja kuá'a Dios, chí kana-ya xiní-rí ki'in-ri ichi nínu onde jín Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóó ni yija-yó, te súan ná kóo xini-yo núsáa. Te nú ndé róó sñn xini káñava'a-ró, suni ya'a ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni ñn-ni ná kóo xini-yo. ¹⁷ Ñáni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan nátu'un ichi ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chí kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáa, te tíni jínu ni jani-ri tu'un ñáyivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jín-ró vína, ja máa-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní jí'i Cristo jika cruz. ¹⁹ Te ñn kiví te naa íi ñáyivi-ún, te ndí'i-i. Chí máni chíñú'ún-i toko-í. Te kúsií iní-i jín tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní iní-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío iní ñuyívi. ²⁰ Ko ñuu máa-yó kúu onde andívi. Te suni onde yúan káinda-tu-yó ndíi máa Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóó. ²¹ Te máa I'a-ún, nasama-ya yíki kúñu ndá'ú-yo, náva'a nduu nátu'un kaa yiki kúñu ndíi ncháa máa-yá. Chí Dios kúu ka'nu-ya taká ja ío, te suni jín fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsií iní-yo

¹ Ñáni máni jíná'an-ró, súan ná kuíñi ní'in-ró jín máa Jító'o-yo, chí kúu iní-ri róó, te kúsií iní-ri jín-ró, te róó kúu nátu'un premio-ri. ² Te ká'an nda'ú-ri jín Evodia, te ká'an nda'ú-ri

jíin Síntique ja ná kóo ñn-ni xini-ñá jíná'an-ña, nátu'un kuní máá Jító'o-yo. ³ Te nuu róó Timoteo, suni ká'an nda'ú-ri jíin-ró, chi cha'a ni chindéé tá'an va'a jíin-rí kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chi ni kasátiñu ni'in-ña jíin-rí ni jani-ri tu'un va'a sáá, te suni onde jíin Clemente jíin sáva-ga ñayivi kásátiñu jíin-rí, chi sí'ví ñayivi yúan a káyoso núu lista ñayivi kúchaku ní káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ro jíin'an-ró núu máá Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jíin-ró: Ná kúsi iní-ro. ⁵ Ka'an maní-ro jíin'an-ró náva'a ná kuichá tu'un ki'in nuu táká ñayivi já súan káa máá-ró. Máá Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i iní-ro siki ní ñn. Ko ná ká'an-ro jíin Dios onde jíin tú'un kánakuatá'ú-ró, jíin tú'un kájukan ta'u-ro, jíin tú'un káka'an nda'ú-ro, náva'a ná kuní-ya ndéja kuní máá-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní añú-ro jíin xini-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róó onde jíin Cristo Jesús. ⁸ Ñáni, máá ñn-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xini-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jíin'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un maní iní, taká tu'un ja jatú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jíin táká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jíin tú'un ni kani'in-ro, jíin tú'un ni kajini so'o-ró, jíin tíñu ni kajini-ro sá'a máá-rí, taká yúan ná sá'a máá-ró. Yúan-na te máá Dios, I'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jíin-ró. ¹⁰ Ko kúsi xa'an iní-ri jíin máá Jító'o-yo, chi vina, vasa kuéé, ko ni kanuku'un iní-ro, te ni kachindéé-ró rúu. Chi súan sá'a-ró kuní-ro núu, ko tú ní ío modo. ¹¹ Nasu já ndá'ú tá'an-ri ká'an-ri, chi ruu, a ni skuá'a-ri kaan-ri jíin nú ndasa-ni tá'an-ri. ¹² Jiní-ri kuchaku ndá'ú-ri, te jiní-ri kuchaku kúká-rí. Ndi'i ni skuá'a-ri, te a ni kaan-ri jíin táká, nú ja ndá'a chi-ri, nú ja yíta'an nuu-rí, nú ja kúñava'a kua'a-rí, xí já tá'an ndá'ú-ri. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-ri, chi máá Cristo já'a-ya fuerza iní-ri. ¹⁴ Ko bueno ni sá'a-ró já ní jito ta'an-ro túndó'o jíin-rí. ¹⁵ Te róó, ñayivi ñuu Filipos, suni a kajini-ro já ní ñn tiku'ni tú ní kájito tá'an jíin-rí ja kuá'a yaku najiin kúta'u-rí, chi máni róó jíin'an-ró onde kivi ní kejá'á-rí jani-ri tu'un va'a ná ni kenda-ri vai-ri ñuu Macedonia. ¹⁶ Chi onde ná kánde-ga-ri ñuu Tesalónica ni katáji-ró yakú ja jínu ñú'ún-rí, ni jaa ñn uu jínu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núu-rí núu, chi ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núu-yá. ¹⁸ Te a ñava'a-ri taká ja jínu ñú'ún-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní nda'a-rí, chi ni ni'in-rí ja ní katáji-ró vái jíin Epafrodito. Te kúsi iní Dios sá'a, chi nátu'un ni kasoko vá'a-ró núu-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máá-rí, ná nákuá'a-ya núu-ro táká ja nándi'i-ró, chi kúká máá-yá jíin tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máá Táa-yo Dios ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñayivi ká'io ndoo ni sá'a Cristo Jesús, achi-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jíin-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíin'an-ró. ²² Te taká ñayivi ndoo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíin'an-ró. Te ni kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin táká róó jíin'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chí súan ñi jata'an ñi Dios. Te jíin ñaní-yo Timoteo, ² káchaa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jíin núu ñaní-yo kákandija nuu Cristo ja káxiukú-i ñi ñuu Colosas. Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu ñi ío ñi máá Táa-yo Dios, jíin ñi máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Tu'un ñi jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájikan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jító'o-yo Jesucristo. ⁴ Chí ñi kajini tu'un-ri róo ja kákandija va'a-ró núu Cristo Jesús, jíin ndasa kájito ndá'ú-ro núu táká ñáyivi ndóo, ⁵ chí káñukuu ñi-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a ñi kajini tu'un-ró, chí súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chí tu'un-ún, a ñi jaa nuu-ro jíná'an-ró, ná tu'un nuu ní ñáyivi, chí ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni ná tu'un ñi sá'a jíin-ró onde kivi ní kajini so'o-ró. Te ñi kajiku'un ndija ñi-ro tú'un luu ío ñi Dios, ⁷ ná tu'un ñi kutu'a-ró ní sá'a Epafras. Mozo ta'an jíin-yó kúu-de. Te kúmani-yo jíin-de. Te chaa-ún jítíñu va'a-de nuu Cristo ja sikí róo jíná'an-ró. ⁸ Chaa-ún, ñi kastu'ún-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú ñi tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-ri, suni tú kájukuiñi-ri ja kájikan ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kivi ní kajini tu'un-ri tu'un-ún. Te kájikan-ri nuu-yá ja ná kuní ndí-i-ró ndasa jata'an ñi máa-yá, te ná kuní-ro táká tu'un ndíchí jíin tú'un júku'un va'a ñi-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ ná va'a ná káka kuu luu-ró, ná tu'un kuní máá Jító'o-yo, te ná kúsi vá'a ñi-yá sá'a-ró jíin táká-ni, te ñani tíñu va'a jíku-ró jíin, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga ñi-ro sikí Dios. ¹¹ Te va'a téyí ná yija taká fuerza-ya ñi-ro, ná tu'un káa fuerza luu máa-yá, ná va'a ná kóo si ñi-ro, te ká'nu koo ñi-ro, te kuandéé ñi-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios ja ní chí-i-ya fuerza yóo ná va'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jíin ñáyivi ndóo ja ká'jin-i nuu ndí ncháa. ¹³ Chí ñi ndíñi'in máa-yá yóo ñi nda'a fuerza ñuñáa, te ñi xndívi-ya yóo ñi ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-yá jíin. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chí ñi ñakuaan-ya yóo jíin ñíñi-yá. Te ñi sá'a-ya tóká'nu ñi-yá núu-yo jíin kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

¹⁵ Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jini ndijin-yo núu. Te xñañúú-ga Se'e-ún, vásá táká ndatíñu ja ní sá'a-ya. ¹⁶ Chí jíin máá Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuva'a taká ndatíñu ja ká'io andívi, jíin ja ká'io ñi ñuyivi ja jini-yo núu jíin ja tú jini-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja kátin xini, kúu ja kándiso tíñu. Ndi'i ñi kuva'a ñi sá'a Dios jíin máa-yá, te kúu cuenta máa-yá. ¹⁷ Máa-yá ío xna'an-ga vásá ní kuva'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tíñ ñi'in máa-yá. ¹⁸ Te máa-yá kúu xini tíku'ni, te ná tu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máa-yá kúu nuu kéjá'a, te máa-yá ñi nachaku xna'an-ga ma'ñú ndíyi, ná va'a kuñá'nu-ga-ya núu táká-ni. ¹⁹ Chí ñi kusí ñi máá Dios ja ñu'un tá'an ká'nu-ni-ya jíin máá Sé'e-ya, ²⁰ ná va'a naketa'an taká-ni jíin Dios sá'a-ya jíin máá Sé'e-ya. Te jíin ñíñi Sé'e-ya, I'a ñi ndo'o jika cruz, te ná kóo paz sá'a-ya sikí máá ja ká'io ñi ñuyivi jíin ja ká'io andívi. ²¹ Te suni súan ñi sá'a Se'e-ya jíin-ró, chí sún sikí ní ká'jin-ró sáa, chí ñi kajito u'u-ro-yá, te máni tíñu ñáa ñi kasá'a-ró núu. Ko vina a ñi nasketá'an-ya róo jíin Dios. ²² Ya'a ní sá'a-ya jíin yiki kúñu-ya ja ní jí'i, ná va'a nasándooyá róo, te ma kúnchaa cha'an róo, ni ma kána jíin Dios nuu-ro hora stá'an-ya róo nuu Dios. ²³ Súan sá'a-ya núu kúñi ñi'in-ró, te kandija ndija-ró, te ni ma

násama iní-ro jíin tú'un va'a káñukuu iní-ro já ní kajini so'o-ró. Chi tu'un-ún a nì jichá ñí ñúyívi chíí andívi. Te ruu Pablo kúu cháa játiñu sikí tú'un-ún.

Sátiñu Pablo ja'a ñáyivi s̄in nación

²⁴ Te kúsiñ iní-ri vina, chí ndó'o-ri ja sikí róo jíná'an-ró. Te skíkuu yiki kúñu-ri ja kúmani-gá ndo'o Cristo iní tiku'ni máa-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, ²⁵ te suni játiñu-ri nuu-ún, chí súan nì cháa Dios tiñu sikí-rí ja'a róo, náva'a ná ká'an ndí'i-ri tu'un Dios jíin-ró. ²⁶ Yuán kúu máa tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nì kejá'a kuiá aná'an jíin ñáyivi. Ko vina a nì stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu táka ñáyivi ndóo máa-yá. ²⁷ Chí máa Dios súan nì kuni-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúka káa tu'un luu ja ndíso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi s̄in nación. Te tu'un-ún kúu máa Cristo kánde iní-ro, jíin já káñukuu iní-ro núu lúu káncha-ya. ²⁸ Te tu'un I'a-ún kúu ja kájani-ri, te kákana jíin-rí nuu táka ñáyivi. Te jíin tú'un ndíchi kástá'an ñúkúun-rí nuu-í náva'a ná yíja va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-ri. ²⁹ Te ja sikí yúan sátiñu-ri. Te nì'in sátiñu-ri jíin fuerza máa-yá. Te máa fuerza-ya-ún kúu ja sátiñu téyí jíin-rí.

2

¹ Chí kuní-ri ja ná kuní-ro ndasa ndí'i xaan iní-ri ja sikí róo jíin sikí táka ñáyivi ká'io iní ñuu Laodicea, jíin sikí táka ñáyivi tú kájini kuti núu-ri ndasa káa-ri, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñn nuu kúnchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndí'i iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuni-i tu'un sa'í máa Táa-yo Dios te yúan kúu cuenta Cristo. ³ Chí iní nda'a máa-yá yisa'í taká yaka tu'un ndíchi, jíin tú'un ja júku'un iní-yo sá'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñn cháa xndá'ú-de róo, ja kándija-ró ingá tu'un t̄in yátá. ⁵ Chi vasa kándeé jíká máa-rí, ko nátu'un kánde-ri jíin-ró, te kúsiñ iní-ri te ndé'é-rí tiñu va'a kásá'a-ró, chí nì'in kákandija-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un nì kajatá'ú-ró máa Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jíin-yá núsáa. ⁷ Ná nákuikin yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yíja va'a-ró jíin tú'un kándija, nátu'un nì kutu'a-ró. Te ná ndeá-ga-ro jíin tú'un-ún, onde jíin tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Iní nda'a Cristo ncháa taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máa-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn ñáyivi róo, jíin sikí tú'un ndíchi ñáa, jíin tú'un vixi sáni, nátu'un ío taninu cháa, modo kásá'a-de iní ñuyívi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jíin máa-yá, te iní yiki kúñu máa-yá, ncháa ndí'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jíin Cristo. Te máa-yá t̄in xiní táka ja tá'ú tiñu, jíin táka ja kándiso tiñu. ¹¹ Te suni jíin máa-yá nì kaxiti ndúu-ro, ko nasu jíin ndá'a ní kaxiti ndúu-ro. Te nì chaxio-ya táka kuachi ndíso máa-ró, chí Cristo nátu'un nì xiti ndúu-ya róo. ¹² Chí ñn núu-ni nì kayuji-ró jíin-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan nì kanachaku-ro jíin-yá, chí nì kákandija-ró tiñu sá'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ¹³ Ko róo, tú kaxiti ndúu-ro núu, te a nì kají'i-ro ní sá'a taká kuachi-ró. Ko ñn ká'nu-ni nì kanachaku-ro jíin Cristo nì sá'a Dios. Te nì sá'a-ya tóká'nu iní nuu táka ja ní kasáña'mu-ró. ¹⁴ Te nì nda'va-ya acta ja t̄in sukun-yo te jito u'u yóo núu. Te nì skána-ya, chí nátu'un nì st̄in-ya-ún jíin ndúyu kaa jiká cruz. ¹⁵ Te nì tevichí-yá taká ja kátá'ú tiñu jíin já kándiso tiñu, te nì kiñi'in ndijin-ya, te nì kakuka nuu. Chí nì kundéé-yá jíin, nì sá'a máa cruz. ¹⁶ Ja yúan ma kuá'a-ró tú'un ja náku'ndíi ni ñn-i sikí-ro, cuenta sikí já yee, xí já jí'i, xí cuenta kiví ío viko, xí já núkoso yóo, xí sikí kiví ndétatú. ¹⁷ Chí yúan kúu nátu'un ñn kuanda'u taká ndatiñu cháa kuee-ga, ko máa jándáa kúu ja cuenta máa Cristo. ¹⁸ Ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñáyivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chí kásá'a-i ja súchi iní máa-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te káki'vi nduu-i jíin tú'un ja tú ní kájini ndijin-i, te máni kásavixi sáni-i máa-i. Chí yúkú xiní máa-i. ¹⁹ Te tú ká'jin nì'in-i jíin máa I'a kúu xiní. Chí máa-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chí skée

máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te já'nu máá sá'a Dios. ²⁰ Chì nú ñi kaji'i-ro jíin Cristo sikì táká taninu inì ñuyívi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayívi ñúyívi. Te naja kájandatu-ro núu tú'un yá'a: ²¹ Ma tñn-ró, ni ma ké'é-ró, ni ma kée-ro, áchí. ²² Chi taká tu'un-ún nini kájatíñu máá, te ndi'i-ni naa. Chì máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni inì ñayívi kúu-ún. ²³ Kájani ndija inì-i ja tú'un ndíchí kúu-ún, chì stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchí iní, te ñi'in ndóna máá sikì yíki kúñu, ko tú ní'in tíñu kuti já kasú nuu já kuní máá-i.

3

¹ Núsáá te nú ñi kanachaku-ro jíin Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andíví, nuu kánchaa Cristo ichi ndává'a Dios. ² Ná káni inì-ro sikì tú'un ká'io ichi ándíví, nasu sikì tú'un ká'io inì ñuyívi. ³ Chì a ñi kaji'i-ro, te vida-ro, a yísa'í, jíin Cristo inì Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jíin-ya.

Chaa tú'ú jíin cháa jáá

⁵ Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró já káa yúkú, náva'a ma sá'a téné, ma kóo chá'an, ma káni ñáá inì, ma ndío inì, chì ñn-ni kúu-ún jíin já chíñú'ún ndosó. ⁶ Chi ja sikì táká tíñu yúan kúu ja kití inì Dios, te ndonda-ya sikì ñáyívi ní'in inì. ⁷ Te suni jíin tíñu-ún ñi kajika-ró núu, ná ñi kasá'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná sía-ro táká tu'un yá'a núsáá: Tu'un kití inì, tu'un xaan iní, tu'un káñáá, tú'un ká'an sikì tá'an, jíin tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma xndá'ú tá'an-ró, chì a ñi chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jíin táká tíñu ñi sá'a-de. ¹⁰ Te ñi nukú-un-ró cháa jáá. Chi chaa-ún kuajuku'un inì-de, kuandujáa-de, nátu'un káa máá-ya ja ní sá'a-ya-dé. ¹¹ Te yúan tú'ú ío sñn ñayívi ñúu Grecia jíin ñáyívi judío, ni ja ní xití ndúu, te ni ja tú'ú ní xití ndúu, ni ja sñn yu'u, te ni ja kúu ñayívi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jíka kuu ndicha-na, chì Cristo kúu ndi'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chì ñi kaji Dios róó. Te ñayívi ndóo ja maní-ya jíin kákuu-ró. Núsáá te nini kúndá'ú inì-ro tá'an-ró, te kumanì-ro jíin tá'an-ró, te koo súchí inì-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandéé inì-ro jíin tá'an-ró, te sá'a-ró tóká'nu inì nú jikín nuu-ro sikì tá'an-ró. Chì nátu'un ñi sá'a Cristo tuká'nu inì-ya núu-ro, te suni súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúú xaan-gá nuu táká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú inì tá'an. Chì tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jíin já síyija va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndiso máá Dios, ná kútñn añú-ro. Chì ja yúan ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñn-na ñayívi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndi'i inì-ro, jíin ndi'i tu'un ndíchí. Te stá'an-ro núu tá'an-ró. Te ka'an nda'ú-ro jíin-i jíin salmo, jíin yáa máá-ya, jíin yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta luu-ró núu máá Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tíñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró núu máá Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tíñu kánúú skíkuu chaa jáá

¹⁸ Róo ñasí'í, kuandatu-ro núu yíi máá-ró jíná'an-ró, chì súan játa'an inì máá Jító'o-yo. ¹⁹ Róo yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú inì-ro ñasí'í-ro. Te ma ndúu ua-ro jíin-ña. ²⁰ Róo se'e jíná'an-ró, taká tíñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chì súan kúsi iní máá Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róo táa jíná'an-ró, ma skití inì-ro sé'e-ró jíná'an-i, náva'a tú kukuí'a inì-i. ²² Róo mozo jíná'an-ró, taká tíñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñúyívi yá'a. Ma sá'a-ró tíñu ja kúsi iní ñayívi ndé'é-i nuu, chì sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tíñu kásá'a-ró, koo inì koo añú-ro sá'a-ró. Kani inì-ro já núu máá Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu núu ñayívi. ²⁴ Chì a jiní-ro já máá Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chì nuu máá Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. ²⁵ Ko ñayívi sá'a tíñu ñáá nduta'u túku-i ja ní sá'a-i-ún, chì tú ncháá nuu-ya-i.

4

¹ Róo patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jín mozo-ro. Te ñn nuu koto-ro núu-í. Chì a kájin-ro já súni káñava'a-ró máa patrón-ro ándíví. ² Mā júkuiñi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito ini-ro jín tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, náva'a ná kúña Dios ichi káni-ri tu'un, náva'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chí ja siki tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chí kuni-ri ká'an ndijin-ri nátu'un kánúú ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúú-un-ró jín ñáyivi ká'in sún siki, te mā stíví-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñii tú'un ká'an-ro, náva'a kuni-ro ndasa kánúú xndíó káni-ró tú'un nuu ñn ñn-i.

Tu'un ndée ni chaa Pablo nuu-í

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chí ñn ñani sátiñu jín-rí nuu máa Jító'o-yo kúu-de, te bueno jatiñu-de nuu-yá, te maní-yo jín-de. ⁸ Te ja yúan táj-rí chaa yá'a ja-de nuu-ro, náva'a ná kuni-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jín, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ⁹ Suni táj-rí Onésimo, te maní-rí jín-de, chí ñani kándija va'a kúu-de, te tá'an máa-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. ¹⁰ Aristarco, chaa kánde ta'an jín-rí vekaa yá'a, sándéé iní-ro áchí-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te siki cháa-ún, a ni tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Te nú kujaa-de nuu-ro, te kuatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaa nání Justo. Chaa ni kaxiti ndúu kákuu cháa-ún. Mání chaa yá'a kákuu cháa káchindéé tá'an-de jín-rí siki ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé iní-ri kásá'a-de. ¹² Suni sándéé iní-ro áchí Epafras, chaa kúu tá'an máa-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítú iní-de jikán ta'u-dé ja'a-ro jíná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuíñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndi'i-ró tiñu kuni máa Dios. ¹³ Chì ná ká'an ndaa-ri tu'un-de nuu-ro, ja xaan jítú iní-de ja kúu róo jíná'an-ró, jín já kúu ñáyivi ñúu Laodicea, jín já kúu ñáyivi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaa táná, ja maní-yo jín-de, jín Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. ¹⁵ Ná sándéé iní ñani-yo, chaa káxiukú iní ñuu Laodicea, kachi-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jín Ninfas, jín tíku'ni ío ve'e-de. ¹⁶ Te nú ni kuu ni kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tíku'ni ñuu Laodicea sá'a-ró. Te róo, suni ná ká'u-ró ingá ja ndí ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'ún-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tiñu ni chaa máa Jító'o-yo siki-dé, achi-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máa rúu Pablo, ni chaa-ri tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un ini-ro jíná'an-ró já kánde-ri vekaa. Te tu'un luu ío ini máa-yá, ná koo jín-ró jíná'an-ró. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silvano jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'iin-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jíto'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

² Nene kánakuatá'ú-rí nuu Dios sikí táká róó. Te kánuku'un iní-ri róó, hora kájikan ta'u-rí. ³ Nene káxndáku-ri róó nuu máá Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíin tú'un kándíja, jíin ndasa kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jíin ndasa káñukuu nì'in iní-ro, sá'a máá Jíto'o-yo Jesucristo. ⁴ A kájini-ri, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya róó, te nì kaji-ya róó jíná'an-ró. ⁵ Ko nasu jíin máá tú'un ní jáa tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni nì ja jíin fuerza, jíin Espíritu Santo, te nì kayija iní-ro jíin. Te kájini-ro ndasa clase ñayivi ní kakuu-ri jíin-ró, chí nì kundá'ú iní-ri róó. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, jíin máá Jíto'o-yo nì kandaku-ró. Te jíin túndó'o xaan ní kajatá'ú-ró tú'un, te nì kakusi iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. ⁷ Te nì kanduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya. ⁸ Chí máá-ró, nì kaskáka-ró tú'un máá Jíto'o-yo. Ko nasu máá hin ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya, chí ní ká'nu-ni nì jicha tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú níni já ká'an kuti-gá-ni-ri. ⁹ Chí máá-i kájani-i tu'un-ri ndasa nì kivi koyo-ri nuu-ro jíná'an-ró, jíin já ní kaxndóo-ró ndosó, te nì ndivi-ró núu Dios ndija, náva'a kuatíñu-ró núu-ya, chí chakú-ya, ¹⁰ te náva'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya ichi ándivi, I'a nì naschakú-ya-ún. Te máá Jesús kúu-ya. Te a nì nama-ya yóó nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa nì sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

¹ Chí a kájini máá-ró, ñáni, ja tú ní jakoyo sáni-ri nuu-ro. ² Chí a kájini-ro já súa nì kando'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan nì kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máá-yó, nì nasá'a téyíí-ya ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya nuu-ro, vasa nì kajito-ri túndó'o. ³ Chí tu'un káka'an nda'ú-ri jíin-ró, tú ndiso tu'un tú'un, ní tú káchá'an, ní tú xndá'ú. ⁴ Chí nátu'un nì jatú'un Dios ruu jíná'an-ri, te nì chaa tiñu-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a, suni súan káka'an-ri. Ko ná tú kásá'a-ri nátu'un kásá'a ñayivi já kúsi iní tá'an-í sá'a-i, chí sua kúsi iní Dios sá'a-ri, chí máá-ya jíto ncháa-ya añú-yo. ⁵ Chí a kájini-ro já tú ní káka'an ncháa kuti-rí róó, ní tú ní kákutóo iní-ri sikí-ro. Te máá Dios kúu-ya testigo-ri. ⁶ Ní tú ní kándúkú-rí ja kuatú'un ñayivi rúu, vasa róó xí sáva-ga-i, vasa kuu tá'ú ní'in-ri tiñu nuu-ro núu, chí kájí já apóstol Cristo kákuu-ri. ⁷ Chí sua nì kaka'an vitá-ri jíin-ró nátu'un hin ña'an ncháa yíkin, ja ñúkúun iní-ña jíin sé'e-ña. ⁸ Te nì kákundá'ú xaan iní-ri róó, te yúan ní kakuni-ri ja nasu máá hin tu'un va'a Dios kua'a-ri nuu-ro, chí suni onde jíin añú-ri núu, chí maní xaan-ri jíin-ró. ⁹ Chí a kánuku'un iní-ro, ñáni, ndasa nì kando'o-ri jíin tíñu. Te nì kasatiñu-ri ndúu ñúu-ni, náva'a tú staa-ri sikí ní hin-ró, níni nì kajani-ri tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máá-ró, a kájini-ro, te suni jiní Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa nì kajika-ri jíin-ró, te tú kuachi ní kásá'a-ri nuu máá-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a kájini-ro ndasa nì kaka'an nda'ú-ri jíin ná hin ná hin-ró, te ndasa nì kaka'an-ri tu'un ndéé iní jíin-ró, nátu'un hin cháa jíin sé'e-de, ¹² te nì kaka'an nì'in-ri jíin-ró já ná káka jííú'un-ró núu Dios,

chi ni kana-ya xiní-ro kí'in-ro núu ñúu luu tá'ú-ya tiñu. ¹³ Ja yúán, suni tú kájukuiñi-ri ja kánakuatá'ú-rí nuu Dios ja ní kajatá'ú-ró tú'un Dios ni kaka'an-ri. Te ni jini-ro já násu tú'un chaá kúu, chi jandáa máá tú'un Dios kúu, te máá tú'un-ún sátíñu ini róo ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máá-ró jíná'an-ró ñáni, ñn-ni káta'an-ro jíin tíku'ni ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jíin núu Cristo Jesús, chi nátu'un ni kando'o máá-i ni kasá'a chaá judío, te suni súan ni kando'o máá-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chi judío-ún ni kaja'ni-dé máá Jító'o-yo Jesús jíin cháa ni kajani tu'un-ya onde sáa. Te ni kachindikin-de ruu ni kakenda-ri, te tú kúsiñ iní Dios kasá'a-de, te kádonde-de sikí táká ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-ri jíin ñayivi sñn nación náva'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te sikí-dé ni chaá ndí'i-ni tu'un kití ini Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-ri, ñáni, a ni kakuxio núu-ri nuu-ro, ko máá-ni-ri, nasu jíin añú-ri. Te ví'i-gá kándúkú ndéé-rí kájítú iní-ri ja kuní-ri nuu-ro. ¹⁸ Te ja yúán ní kakuni-ri ja-ri nuu-ro núu, chi ruu Pablo, ñn uu jínu ni kuní ndija-ri, ko Satanás ni jasú nuu-rí jíná'an-ri. ¹⁹ Chi naún sikí káñukuu ini-ri, xí já kákusiñ iní-ri, xí já kúu premio ja sáñá'nu-ri máá-rí. Nasu máá-ró kákuu jian naún, hora kuiñi-yó núu máá Jító'o-yo Jesucristo kivi ndí-ya. ²⁰ Suu ja sikí róo te nduñá'nu-ri te kusí iní-ri jíná'an-ri.

3

Sikí tíñu ni sá'a Timoteo

¹ Ja yúán tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni kasánda-ri ja kéndoo máá-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ni katájí-rí ñani-ri Timoteo, chaá játíñu nuu Dios sikí tú'un va'a Cristo, chi sátíñu ta'an-de jíin-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a síyíja-de ini-ro jíná'an-ró, te ka'an nda'ú-de jíin-ró sikí tú'un kákandíja-ró. ³ Náva'a ni ñn-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi róo a kájini-ro já sikí tú'un yá'a ni jani-ya yóo. ⁴ Chi onde ná káxiukú-rí jíin-ró núu, ni kakastu'ún-rí nuu-ro já kóto ná'in-yó tundó'o, nátu'un ni kata'an-ro te a kájini-ro. ⁵ Ja yúán súni máá-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni tájí-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ni jito nchaá máá-ún róo, te naa sáni tiñu ni kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ni nchaá Timoteo nuu-rí ja ní jaa-de nuu-ro. Te ni nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú ini-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a ini-ro rúu, te kákuu ini-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kákuu ini-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúán, te ni kádundéé ini-ri, ñáni, ni sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vasa kájito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ni kanani'in ini-ri te nú ká'in ni'in-ró jíin máá Jító'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja sikí róo jíná'an-ró, sikí táká tu'un kúsiñ iní-ri nuu Dios máá-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúú ñúu-ni kájikan ta'u téyí-rí ja ná kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndí'i-ga-ri ndéja kúmani kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máá Táa-yo Dios jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchí-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máá Jító'o-yo ná skuá'nu-ya róo te ná xndeá-ya tú'un ja kúndá'ú ini-ro tá'an-ró, jíin táká-ga-i, suni nátu'un kákundá'ú ini-ri róo. ¹³ Náva'a násíyíja-ya añú-ro, te ná kóo ndoo ini, náva'a tú kenda ni ñn kuachi sikí-ro núu máá Táa-yo Dios kivi ncháa Jító'o-yo Jesucristo jíin táká ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusí ini Dios

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná ká'an ni'in-ri te ná ká'an nda'ú-ri jíin-ró sikí máá Jító'o-yo Jesús, chi nátu'un ni kakutu'a-ró já ní kastá'an-ri nuu-ro, ndasa kánúu káka-ró, te kusí iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jíin. ² Chi a kájini-ro naún tiñu ni katá'ú-rí nuu-ro sikí máá Jító'o-yo Jesús. ³ Chi kuní Dios ja ná kóo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná ñn ná ñn-ró ná kuní-ro ndasa koo jíñú'ún-ró jíin ñásí'i-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní

xaan iní-ro jásí'í, nátu'un kásá'a ñayivi sijn nación ja tú kájini-i nuu Dios, ⁶ náva'a tú ni ñin-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñani-ro siki tú'un yá'a, chi máa Jíto'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jín táká yuán, nátu'un ni kakachi kají-rí nuu-ro. ⁷ Chi tú ní kána Dios xini-yo já koo chá'an-yó, chi ja ná koo ndoo-yó. ⁸ Núsáa te chaá ské'ichi tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chi sua nuu Dios, I'a ni ja'a-ya Espiritu Santo-ya núu-yo. ⁹ Ko tú nini já cháa-ri tutu nuu-ro siki já kunchaka maní tá'an-ró, chi a ni stá'an Dios nuu-ro já koo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kásá'a-ró jín táká ñani-yo já kaxiukú-de ní ñuu Macedonia. Ko káka'an nda'ú-ri jín-ró, ñani, ja ví'í-gá nándeá-ga tu'un maní-ún iní-ro. ¹¹ Te ná cháa iní-ro kúxiukú ná'in-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñin-ró tiñu jín ndá'a-ro nátu'un ni katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náva'a ná káka jín'ún-ró jín ñayivi ká'in sijn siki, náva'a suni tú nandi'i-ró.

Kivi ncháa-ya jín já náchaku-i

¹³ Suni kákuni-ri, ñani, ja ná júku'un iní-ro siki ñayivi kákixi, náva'a ma ndúkuí'a iní-ro nátu'un kásá'a sava ñayivi tú káñukuu iní-i. ¹⁴ Chi nú kákandíja-yó já ní j'i Jesús te ni nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chi ya'a kákastu'ún-rí nuu-ro jín tú'un máa Jíto'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó onde kivi ncháa máa Jíto'o-yo, ma kúxnúu-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chi máa Jíto'o-yo, nuu-ya kii-ya íchi andíví, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu andíví, te nde'e clarín máa Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñin ká'nu-ni kaña-ya yóo ki'in-yo jín-yá ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máa Jíto'o-yo sava andíví. Te súan kunchaa-yo ní káni jín máa Jíto'o-yo. ¹⁸ Te jín tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jín tá'an-ró núsáa.

5

¹ Ko siki kuiá jín kivi, tú nini cháa-ri tutu nuu-ro, ñani. ² Chi a kájini va'a-ró já kivi ncháa máa Jíto'o-yo, koo nátu'un cháa ñaku'ná akuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'in-ni ío, te ma kii tundó'o. Yúan-na te ñin sanaa-ni te chaá tundó'o siki-í ja náa-í, nátu'un siki ñá'an já já'ncha skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-i. ⁴ Ko máa-ró ñani, nasu ká'in-ró ñuñáa. Te ja yúan ma jinú-ya nátu'un ñaku'ná siki-ro kivi-ún. ⁵ Chi taká róo kákuu-ró sé'e ñundijin jín sé'e ndúú, nasu sé'e akuáa ni nasu sé'e ñuñáa kákuu-yó. ⁶ Núsáa te ma kusú-yo nátu'un sava-ga-i. Chi sua ná kúndito-yó, te ná koo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi, chi akuáa kákixi-i, te ñayivi kánajini, chi akuáa kánajini-i. ⁸ Te máa-yó, chi se'e ndúú kákuu-yó, te ná koo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándíja jín tú'un kúndá'ú iní tá'an, nátu'un ñin su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu iní-yo káku-yó, nátu'un kachíní káa. ⁹ Chi Dios, tú ní téta'an-ya yóo ja kóto u'u-ya yóo, chi sua ja ná káku-yó sá'a máa Jíto'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún ni j'i-ya já yóo, náva'a kunchaa ká'nu-yó jín-yá, vasa kusú-yo xí kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndeé-ró jín tá'an-ró. Te ná síyíja-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jín.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-ri jín-ró ñani, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jín-ró, te katá'ú-de tiñu nuu-ro já cuenta máa Jíto'o-yo te kákana jín-de nuu-ro. ¹³ Te ná koo ja jín'ún xaan-ro núu-dé, te koo maní-ro jín-de siki tiñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiukú-ró jín tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-ri jín-ró ñani, ja kána jín-ró núu cháa kájika ñáa, te ka'an ká'nu-ró jín cháa tú kua'a iní, te kutuu-ró cháa vitá iní, te koo paciencia iní-ro jín táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín ní ñin ñayivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jín-ró, chi sua nene ná ndúkú-ró tiñu ja kée va'a jín tá'an-ró, jín táká-i. ¹⁶ Te nene ná koo siji iní-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júku'ni-ro já jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'í kúu, chi súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máa Espiritu. ²⁰ Ma sájá'a

in̄i-ro nú tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná kóto nchaá vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kut̄in ni'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíin. ²³ Te máá Dios, I'a ndíso tu'un kuaká'nu in̄i, nasándoo ndi'i-ya iní-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-yá in̄i-ro, añú-ro, jíin yíki kúñu-ró, náva'a tú nakuxndíi-ya sikí-ro kivi ncháa máá Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máá-yá, I'a ni kana xin̄i-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ N̄áni jíná'an-ró, kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri. ²⁶ Nú káka'an-ro jíin ñaní-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an ni'in-ri jíin-ró jíná'an-ró sikí máá Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, chaá ká'io ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'in-i nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kii nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Dios kúu I'a sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú níní-rí nuu Dios ja sikí róo ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandíja-ró, te bueno kákundá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúan kákusi iní-ri ja sikí róo jíná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'ni máá Dios, ndasa kákandíja-ró, jíin ja ká'in níní-ro, vasa káchindikín-i róo, vasa káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yúan kúu in tuní ja sándaq ndaa-ya-í, náva'a nani'in tá'u-ro nájaa-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúan kándo'o-ró. ⁶ Chí ío va'a ja súni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñáyivi káxndó'o róo. ⁷ Te róo, ñáyivi kándo'o, in ká'nu-ni ndetátú-ro jíin-rí jíná'an-ri sá'a-ya kivi ja ndíi ndijin Jító'o-yo Jesús ichi ándiví, jíin táká ndajá'a-ya ja ká'io níní-ro téyí. ⁸ Te jíin yáa ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñáyivi tú kájito nuu Dios, jíin ñáyivi tú kájandatu nuu tú'un va'a máá Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máá ñáyivi-ún ndo'o-i ja náa-í ní káni sá'a-ya, jíin ja má kúu kivi koyo-i nuu kánchaa máá Jító'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya ja ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñáyivi ndóo-ya, te náva'a naa iní sava ñáyivi ndé'é-i nuu-ya kivi-ún sá'a taká ñáyivi kákandíja nuu-ya, chi ní kákandíja-ró tú'un ndaa ní káastu-ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'á, te nene kájukan ta'u-rí ja'a róo, náva'a Dios máá-yó kuva'a iní-ya jíin-ró ja ní kana-ya róo. Te taká tiñu va'a kákuu-ri ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandíja-ró. ¹² Náva'a ná nákana jaa-i sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíná'an-ró, te suni kuatú'ún-i róo sá'a-ya, chí súan sá'a tu'un luu ío iní Dios máá-yó jíin ja ío iní Jító'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñáyivi ñáa kivi ndíi Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, sikí ja ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo jíin ja ndútútú-yó núu-ya, ² ja má nátu'u yachí iní-ro, ni ma kúkuí'a iní-ro sá'a in ja jika kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a sikí-i ja rúu tájí, cuenta sikí ja á ní kuyani ndaa kivi máá Jító'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xndá'ú kuti ní in-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichí iní kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máá cháa ja xín kuáchi, chí máá cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táká ja káskúnání-i Dios, jíin núu ja káchiñú'ún-i. Ja yúan te nungoo-de iní ve'e i Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máá-de. ⁵ Á tú kánuku'un iní-ro ja onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, ní ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájiní-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná ja kivi máá-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chí máá tú'un sa'í xín kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vina, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-na te kenda ndijin máá cháa xín kuáchi-ún. Te máá Jító'o-yo ká'ni-ya-de nini jíin máá ja tiví tachi-ní-ya, te nini ja ndíi ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-ya-de. ⁹ Te cháa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza níní-ro xa'an, jíin tuní, jíin tiñu ñá'nu sá'a sikí-ni-de. ¹⁰ Te jíin táká tiñu tú jika ndaa, te tñin yátá-de ñáyivi náa, kuáchi ja tú ní kájatú'ún-i kumani-í jíin tú'un ndaa,

náva'a kaku-i sá'a-ya núú. ¹¹ Ja yúan te skí Dios ini-i, te kuñáá xini-í, ja kándija-i ñn tu'un xndá'ú, ¹² náva'a nakuxndí-ya sikí táká-i ja tú kákandija-i tu'un ndaa, chî sasua kákusiñ iní-i jíin tíñu tú jîka ndaa.

Máa-ya kúu I'a skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja'a róó, ñáni, ja kúndá'ú ini Jito'o-yo róó. Chî máa Dios ñi kaji-ya róó onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espíritu-ya ndúndoo ini-ro te kandija-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a ja-ro nú ndíi ncháa káncháa Jito'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi ñi'in-ró ñáni, te kutñn ñi'in-ró tú'un ñi kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-ri. ¹⁶ Máa Táa-yo Dios kúu I'a ñi kúndá'ú ini yóó, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé ini-yo ñí káni, jíin já kúñukuu va'a ini-yo sá'a tu'un luu ío ini-ya. Te máa-ya, onde jíin máa Jito'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-ya ini añú-ro jíná'an-ró, te ná síyija-ya róó sikí tú'un jíin sikí tíñu va'a.

3

¹ ñn-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-ri, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máa Jito'o-yo kí'in, te ná kuatú'ún-i, natu'un nuu máa-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-ri ini nda'a cháa ñáa jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-ri, chî nasu ndí'i-de kákandija. ³ Ko bueno skíkuu máa Jito'o-yo. Te ná síyija-ya ini-ro, te koto-ya róó nuu káni nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndija ini-ri, sá'a máa Jito'o-yo, já kaku-ró jíin tíñu ñi katá'ú-ri nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máa Jito'o-yo, ná stá'an-ya núu añú-ro ndasa koo man-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Sikí cháa kúxi

⁶ Ko katá'ú-ri tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máa Jito'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu katá-ni-de, chî nasu súan ní kástá'an-ri nuu-ro. ⁷ Chî a kájini máa-ró ndasa kánúú ndaku-ró rúu, chî tú súan ní kájika kuu katá-ni-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-ri staa sikí ní ñn-ró, chî sua ñi kaja'ni-rí máa-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni ñi kasátiñu-ri, te tú ní kúnini iní ni ñn-ró ní kasá'a-ri. ⁹ Nasu já túu derecho-ri kakan-ri núú. Chî sua kuní-ri kuu-ri ñn ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chî onde ná káxiukú-ga-ri jíin-ró, te ñi katá'ú-ri tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé ñn ñayivi tú kuní-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chî ñi kájini tu'un-ri ja kájika kuu katá-ni sava-i jíin-ró, tú kasátiñu kuti-í, chî sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayivi-ún katá'ú-ri tíñu, te káka'an nda'ú-ri jíin-i sikí máa Jito'o-yo Jesucristo, ja ná'in-ni ná koo-i, te ná sátiñu-i, te ñi'in-í kee-í sikí máa-i. ¹³ Te róó jíná'an-ró ñáni, ma kuítá-ro já kasá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé ñn-i tú kuní-i kuandatú-i nuu tú'un-ri ja ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma kétá'an-ró jíin-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma kóto u'u-ro-í, chî sua kana jíin-ró núu-í natu'un nuu ñn ñani-ro. ¹⁶ Te máa Jito'o-yo, I'a ndíso tu'un kuaká'nu ini, nene ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené ini-ro jíná'an-ró jíin táká-ni modo. Te máa Jito'o-yo ná kúncháa-ya jíin táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áhí-ri ja ná sándéé ini-ro te cháa nda'a máa-rí, chî ya'á-ni kúu ñn tuni ja chísó-rí nuu táká-ni carta-ri. Chî súan cháa-ri. ¹⁸ Tu'un luu ío ini máa Jito'o-yo Jesucristo ná koo jíin táká róó jíná'an-ró. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chī súan nī tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó, jíin Jíto'o-yo Jesucristo, ja káñukuu inī-yo-yá. ² Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-ri ja ní skándija-ri: Tu'un luu ío inī-ya, jíin tú'un kúndá'ú inī-ya, jíin tú'un kuaká'nu inī ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jíto'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Siki ñáyivi sīn sīn sa'an

³ Nátu'un nī ka'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Éfeso ná nī ki'in-ri ichi kuá'an-ri ñúu Macedonia, ja ná ká'an nī'in-ró jíin sáva-i, te suni ká'an tuku-ri ja má stá'an-i sīn sīn nuu sá'an, ⁴ ni mā kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuáchí-i siki cuento, jíin siki jíchi tu'un tá'an. Chī sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tixin, lugar ja yíja-ga tu'un kándija-yo núu Dios sá'a. Achí-ri. ⁵ Ya'a kúu ja kuní-ri tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú inī-ro-í jíin tú'un koo ndoo inī-ro, jíin tú'un koo va'a inī añú-ro, jíin tú'un kándija ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja siki yúan kájika yátá sáva-i, te kákusīn inī-i kájukuiñi-i siki tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un inī-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani nī'in-i. ⁸ A kájinī-yo ja ío va'a ley, ko nú koo káji inī-ro jíin. ⁹ Chī a jiní-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna siki ñáyivi vá'a, chī sua ndóna siki ñáyivi ñáá, siki ñáyivi tú kájandatu, siki ñáyivi tú kachiñú'ún-i-ya, siki ñáyivi kásá'a kuachi, siki ñáyivi kándaa ndiva'a jíin ñáyivi chá'an, siki ñáyivi kája'ni táa náa, jíin siki ñáyivi kája'ni ndíyi, ¹⁰ siki ñáyivi kájika téné, siki xí'ncha, siki ñáyivi sakuí'ná ñáyivi, siki ñáyivi káxnda'ú, siki ñáyivi kásátú'ún, jíin siki sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máá-yá ja ío ndéé ndánu. ¹¹ Chi tu'un-ún kúu máá tú'un va'a luu xaan ja vái nuu máá Dios, I'a i. Te siki tú'un-ún nī chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu nī chaa-ya siki Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máá I'a nī ja'a fuerza inī-ri, kúu Cristo Jesús Jíto'o-yo, te nī nakani inī-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-ri, te nī chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáá núu, chī nī ka'an ndiva'a-ri, te nī chindikín-ri-i, te nī stují-rí-i. Ko nī kundá'ú inī-ya rúu, chī tú jiní-ri te nī sá'a-ri, te ni tú ní kándija-ri sáa. ¹⁴ Ko tu'un luu ío inī máá Jíto'o-yo, nī ndea-ga inī-ri jíin tú'un kándija, jíin tú'un kúndá'ú inī Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chī ío va'a ja ná kuatá'ú táká-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús nī kii-ya iní ñuyívi, nává'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá ja ní kaa-ga nī sá'a. ¹⁶ Ko nī kundá'ú inī-ya rúu, nává'a jíin rúu ja ní kaa-ga nī sá'a-ri, te kunī-i ndasa ío xaan paciencia inī Jesucristo, nává'a kuu-ri hin muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kándija-i nuu-yá, te nani'in tá'u-í kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Núsáa te ní káni ní kúia ná ká'an jíinú'ún-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'a ndíto chakú ní káni, ja tú jíi-ya, ja tú kúu nde'é ndijín-yo núu-yá, ja máá hin-ni-ya kúu Dios ndíchi. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Chī jíin kivi ní kaka'an-i ja kúndij máá-ró. Te jíin tú'un nī kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kándija nī'in-ró, te ná káni va'a inī añú-ro, chī tu'un yá'a nī kaské'ichi sava-i, te nī kasíjita-i máá-i nuu tú'un kándija. ²⁰ Te chaa yúan, Himeneo jíin Alejandro kákuu-de, ko nī chí-ri-de nda'a Satanás, nává'a ná skuá'a-de inga jínu mā ká'an ndiva'a-ga-de.

2

Ndé cuenta kakan ta'u-yo

1 Te ví'í-gá ká'an nda'ú-ri jíin-ró núsáá, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñayivi. Ka'an nda'ú-ro jíin-yá ja kúu máá-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'ún-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró já kúu máá-i. 2 Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jíin já'a táká chaa kakuñá'nu, náva'a ná kúxiukú ná'ín-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chiñú'ún-yó-yá, te koo ja jíin'ún-yó núu táká-ni. 3 Chi ya'á kúu ja ío va'a te sá'a ja játa'an iní Dios, I'a náma yóo. 4 Te máá-yá kuní-ya já táká ñayivi ná kaku-i, te ná kuní-i ndasa káa máá tú'un ndaa. 5 Chi ío ñn-ni Dios, suni súan ío ñn-ni I'a ká'an ja'a táká ñayivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máá cháa Jesucristo kúu-ya. 6 Te I'a-ún ni soko-yá máá-yá ja ní nakuaan-ya táká yóo, te onde máá kivi-ún, ni kenda testigo siki I'a-ún. 7 Te ja siki yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol náva'a kani-ri tu'un. Chaa jiní stá'an va'a nuu ñayivi sijn nación kúu-ri. Te jandaa ká'an-ri, te a jiní máá Cristo tú xndá'ú-ri. 8 Te kuní-ri ja ndéni ni kuu, te ná kakán ta'u táká chaa jíná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kití iní-de, te ni ma kánaá-de. 9 Suni súan taká ñasí'í, ná kasú va'a-ña máá-ña jíin sá'ma jíin'ún, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máá-ña jíin lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, 10 chi sua ná sáluu-ña máá-ña jíin tínu jíin'ún sá'a-ña, nátu'un kánúu sá'a taká ña'an já káka'an-ña já káchiñú'ún-ña máá-yá. 11 Te ñasí'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña tínu. 12 Chi tú já'a-ri tu'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tínu nuu cháa, chi ná'ín-ni ná kóo-ña. 13 Chi Adán ni sáva'a-ya xná'an-ga, te vásá ní sáva'a-ya Eva. 14 Chi tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chi sua ñasí'í-de ni kandíja-ña, te ni sáña'mu-ña. 15 Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu síá-ña tú'un kándíja-ña jíin tú'un kúndá'ú iní-ña, jíin tú'un koo ndoo iní-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasa koo chaa ndíto tiku'ni

1 Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñn chaa kuní-de kuu-de chaa kundito tiku'ni, bueno tínu ndúkú-de. 2 Núsáá te níni ná kóo jíin'ún cháa kundito-ún, náva'a tú ndenda kuachi siki-dé. Te ñn máá tú'ún-ni ñasí'í-de ná kóo, te koo ndito iní-de, koo kuándí'í-de, koo kájí iní-de, kundá'ú iní-de ñayivi jíká, te koo ñama iní-de stá'an-de. 3 Ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. Chi sua ná kóo paciencia iní-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. 4 Te jíin'ún ná tá'ú-de tínu iní ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tínu tá'u núu-í jíin já kóo jíin'ún-i. 5 Chi chaa ja tú jiní-de tá'ú jíin'ún-de tínu iní ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáá. 6 Ko ma kúu kivi ñn chaa jáá. Te nú túu, chi sanaa te sávixi-de máá-de te ndonda ja'ú siki-dé. 7 Suni kánúu já kúu-de ñn chaa ja kuátú'ún ñayivi-dé, vasa ká'jin-i sijn inga siki, náva'a ma kuakú ncha-i-de, ni ma tñn yátá já'ú-de.

Ndasa koo chaa jáatínu nuu tiku'ni

8 Suni súan chaa káatínu nuu tiku'ni kákandíja, ná kóo jíin'ún-de, ma kóo tilakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de siki xú'ún. 9 Ko ná kóo ndoo iní añú-de, te ná kundii ni'in-de jíin tú'un sa'í kákandíja-yó. 10 Te chaa ya'a, suni kuní ja kóto ncha-yo-dé xna'an-ga, náva'a kuní-yo nú túu kuachi yí'i siki-dé. Yúan-na te kuu kuatínu-de. 11 Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasí'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí'í-ña, te ná skíkuu-ña táká naún tínu kúu. 12 Chaa káatínu nuu tiku'ni, suni ñn-ni ñasí'í-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tínu nuu sé'e-de jíin núu táká iní ve'e-de. 13 Chi chaa káatínu va'a, sua skákunu-ga-de máá-de kua'an-de, te káchundéé-gá iní-de sá'a-de siki tú'un kákandíja-yó núu Cristo Jesús. 14 Tu'un yá'a cháa-ri kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máá-rí ja yachi-ri nuu-ro. 15 Ko sanaa te kúkuéé-ga te ja-ri nuu-ro. Te ja yúan cháa-ri ya'á, náva'a kuní-ro ndasa kánúu káka-ró jíin ñayivi káchiñú'ún Dios. Chi yúan kúu tiku'ni Dios, I'a chakú. Te

yuán kándituu te kásákútu-gá máá tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa ká'an-ri, ja yíi xáan káa máá tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Ní kenda ndijin Dios jíin yíki kúñu-ya. Te ní kendoo ndaa-ya ní sa'a máá Espíritu. Ní kajini ndajá'a-yá nuu-yá. Ní jicha nuu tu'un-ya núu ñáyivi sín naciôn. Ñáyivi ñáyivi ní kakandíja-i nuu-yá. Ní ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa ní sa'a Dios.

4

Siki tú'un ndu'ichi ini

¹ Ko máá Espíritu, a kástu'ún kájí núu-yo, nú ná kúyani ndíi kivi te ndu'ichi ini sava-i jíin tú'un kákandíja-i. Te kúatú'ún-i máá já ká'an tu'un xndá'ú jíin sa'an tachí. ² Kundiso-i uu xini, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tanda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sava ndeyu ní sa'a Dios ja kuní máá-yá ja ná ní'in cháa kákandíja jíin cháa kájini ichi ndáa, chí kánakuatá'ú-de nuu-yá te káyee-dé. ⁴ Chí taká ja ní sa'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichi-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-yá te ná kée-yo. ⁵ Chí jíin tú'un Dios, te jíin tú'un kakan ta'u-yo núu-yá, te a ní ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, chaa jatiñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a ní tñin tu'un kándíja-ró-ún ini-ro, onde jíin sa'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíin taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máá-yá. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kúñu, chí yaku-ni ní'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máá-yá, chí taká-ni modo ní'in tíñu, chí vida yá'a jíin vida chaa, bueno kee sa'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chí siki yá'a kúu ja kásatiñu ní'in-yó, te kándo'o-yó, chí kañukuu ini-yo já kúu máá Dios, I'a chakú, chí máá-yá kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'i-gá náma-ya ñáyivi kákandíja nuu-yá. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a ini ní in-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandíja kuu ndaku-i róo jíin tú'un ká'an-ro, jíin modo jka kuu-ró, jíin tú'un kúndá'ú ini-ro-í, jíin tú'un kándíja-ró, jíin tú'un ndoo ini-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te ja-ri, te ná kuítú ini-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíin-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxí-ró jíin tá'u ní ní'in-ro, chí chaa kákuu nuu, ní chaa-de nda'a-dé xini-ro, te ní kuta'u-ro yuán, nátu'un ní kaka'an-de onde kivi ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xini-ro. Te kuuu ní'in-ró jíin, náva'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jíin. ¹⁶ Te koto va'a-ró máá-ró jíin tú'un stá'an-ro. Ma sía-ro. Chí nú súan ná sa'a-ró, te bueno nama-ró máá-ró jíin taká ñáyivi chú'un ini tu'un ka'an-ro.

5

¹ Ma kána jíin-ró núu cháa ñá'nu, chí sua ka'an nda'ú-ro jíin-de nátu'un jíin táa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jíin-de nátu'un jíin ñani-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jíin náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jíin kuá'a-ró. Te tu'un ndoo ndatu'ún-ró. ³ Te ná ká'an jíñú'ún-ró jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú ní kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú in ña'an kéndoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tíjání-ña, ná kútu'a súchí yá'a xna'an-ga kundiso jíñú'ún-i responsable máa-i ini ve'e-i, te ná nákoto-i táa-i náa-i, chí súan jata'an ini Dios. ⁵ Te nú ña'an já ní kendoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máá in-ña, te ñúkuu ini-ña Dios, te nene ká'an nda'ú-ña jíin-yá te jikán ta'u-ña ndúu ñúu-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ña'an jka siki tú'un si iní kúu-ña, vasa chakú-ña, ko nátu'un a ní ji'i-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tíñu nuu-í, náva'a tú ndenda kuachi siki-í. ⁸ Te nú in chaa tú ndíto-de tá'an-de, te ví'i-gá nú jíin tá'an máa-de ini ve'e-de, te a ní ské'ichi-de tu'un kándíja-de nú súan, te chaa náa-ga kúu-de vása in chaa tú kándíja. ⁹ Ma sa'a-ró cuenta ja ñá'an ní kendoo ndá'ú kúu-ña, te nú té jinu-ga-ña uní xiko uxí kua-ña, jíin já máá in-ni yii-ña ní nchaka-ña, ¹⁰ jíin já káatú'ún vá'a-i ja bueno tíñu ní sa'a-ña, jíin já ní skuá'nu-ña sé'e, jíin já ní kundá'ú ini-ña ñáyivi jka, jíin já ní nakacha-ña já'a ñáyivi kákandíja, jíin já ní chindéé-ña ñáyivi káta'an tundó'o, jíin já

ní'in n̄i jika-ña jíin táká tiñu va'a. ¹¹ Ko ña'an súchí ja kéndoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chí nú a n̄i kaisiki ncháa-ña sikí Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máa-ña, chí tú ní skíkuu-ña tú'un n̄i keyu'u-ña xnañúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máa ñin ja kée kúxí-ña, chí suni sikí cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáá, te taká ñasí'í súchí kákendoo ndá'ú, kuni-ri ja ná nátanda'a-ñá, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná kóto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú sikí-yo. ¹⁵ Chí sava-ña a n̄i kajika yátá-ña, te n̄i kandikin-ña yatá Satanás kája'an-ña jíin. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kándija, xí ñin ña'an kándija, káñava'a tá'an ja kákuu ña'an ní kendoo ndá'ú, ná kóto-de-ña, te ma cháa-de carga sikí tíku'n̄i kákandija, náva'a ni'in tíku'n̄i najíin kúu ña'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná kóo jíñú'ún xa'an-ro núu cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tiñu, ko ví'í-gá jíñú'ún ná kóo-ró núu-dé nú kájani ni'in-de tu'un jíin já kástá'an-de. ¹⁸ Chí áchí máá tutú ii: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikí jíkó, áchí. Te: Cháa sátiñu kivi, chí ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátú'ún-ró ní ñin kuachi sikí cháa kúu nuu, chí onde nú ío uu xí uní testigo. ²⁰ Te ñayivi kúkuu jíin kuáchi, kana jíin-ró núu-í, ko ná kuni jíin núu táká-i, náva'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jíin Dios, jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, jíin táká ndajá'a-yá ja ní kajija, ká'an ni'in-ri tu'un yá'a jíin-ró, ja ná skíkuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñin-i kaa ñin-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndée yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñin-i, te ma kivi nduu-ro kuáchi jíin ingá ñayivi. Koto va'a-ró máa-ró náva'a ná kéndoo ndoo-ró. ²³ Vina te níi-gá kua'an-yo, ma kó'o-ga-ro máni máá ndúcha, ná kó'o-ró ñin tí'li vino sikí já sá'a kue'e chí-ro, jíin já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a n̄i natuu, te jini-yo já náku-xndíi-ya sikí yúan, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chí kuée-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tiñu va'a, chí a n̄i natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jíñú'ún vá'a-i nuu patrón-i, náva'a tú koo ndiva'a tu'un sikí sí'ví máá Jító'o-yo jíin sikí sá'an-ya. ² Te ñayivi káñava'a-i patrón kákandija, ma sá'á in̄i-i nuu-dé sikí já ñani-i kákuu cháa-ún, chí sua ná kuátíñu va'a-ga-i nuu-dé, chí kákandija cháa-ún ja kájatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jíin-i. Súan ká'an ni'in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Sikí tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñin cháa stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máa-yá, ⁴ máni sávixi-de máa-de. Te ni ñin tu'un tú júku'un in̄i-de, chí tíxin jáni in̄i-de, te kánaa-de jíin tú'un ká'an sáni. Te yúan kákuu tu'un kuásún iní, tu'un tíxin, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáá in̄i xiní, ⁵ jíin já kákanaa cháa kándakú'u xiní, cháa tú káñu'un tu'un ndaa in̄i-de, te kájani in̄i-de ja ná chíñú'ún-de máa-yá náva'a ni'in-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kété'an-ró jíin cháa kándaa súan. ⁶ Ko ja á n̄i kaan-yó jíin-yá, te káchiñú'ún-yó máa-yá, jíin yúan, chí natu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní cháa jíin-yó iní ñuyivi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní ñin ki'in-yo jíin. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te siñ-ní ná kóo in̄i-yo jíin. ⁹ Te ñayivi já kákuni-i kuu kúká-i, chí jito nchaa ja'ú-i, te ñin yátá-ún-i. Te yachi kivi-i jíin tú'un ndío ñáá in̄i-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayivi-ún, te síjita-i máa-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chí nú xu'ún kúmani-yo jíin, te sikí yúan káku taká tiñu ñáá. Yúan ní kandio in̄i sava-i, te n̄i kasía-i ichi kákandija-i. Te n̄i kivi tundó'o xa'an iní añú-i.

Tu'un ndúkú ndée kándija va'a

¹¹ Ko róo, cháa jatíñu nuu Dios kúu-ró, te ná kúnu-ró kóto-ró táká tiñu yá'a. Te ná ndúkú-ró já skíkuu-ró tíñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máa-yá, tu'un kándija, tu'un kúndá'ú

iní tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchí iní. ¹² Ná ndúkú ndéé-ró kándíja va'a-ró, te suni ná sá'a-ró fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, chi ja yúan kúu ja ní kana-ya xiní-ro, te ni ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñáyivi. ¹³ Te onde jín Dios tá'ú-rí tiñu yá'a nuu-ro, chi ja máá-yá, te chakú taká ndatíñu, te suni jín Jesucristo, I'a ni ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-ri. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-ró jín tiñu tá'u núu-ro, náva'a ma kúchá'an, ni ma kuakú ncha-i, onde kivi ndí máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chi in kivi te kuní ndijin-yo kii-ya, sá'a máá I'a kúsi iní-yo jín. Te I'a-ún, máá in-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu taká rey, te Jító'o nuu taká jító'o. ¹⁶ Te máá in-ya kúu I'a ndíto chakú ní káni. Te ncháa-ya in lugar nuu ndí ncháa, te ma kúu ja ni in-i yúan. Te ñáyivi tú ní jini ndijin nuu-yá, ni ma kúu kuti. Nuu máá-yá ná kóo tu'un jíñú'ún, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni. Amén.

Siki tú'un kúka

¹⁷ Nuu taká ñáyivi kúka ká'io iní ñuyivi yá'a, ná tá'ú-ró tiñu ja má sávi-i máa-i. Ni ma kúñukuu iní-i kaku-i jín xú'ún, chi yachi náa-ún. Chi sua ná kúñukuu iní-i kaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chi máá-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatíñu nuu-yo já kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíná'an-i. Ná kúu kúka-i jín taká tiñu va'a sá'a-i. Yachi ná kóto tá'an-i, te yachi ná chindéé tá'an-i. ¹⁹ Súan te kaya-i taká tiñu va'a siki máa-i ja kúu-i kua' chaa, chi súan te kutin-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko róo Timoteo, ma sía-ro taká tu'un ni chi'i-ri nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jín taká tu'un yúkú tu'un sáni, jín taká tu'un ndíchi ñáá, ja jasú nuu máá tú'un júku'un ndaa iní. ²¹ Chi súan ni kajatú'ún sáva-i tu'un yúkú-ún. Te ni kaxnáa-í ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío iní máá-yá ná kóo jín-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UÜ JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chî súan nî jata'an inî Dios, chî a nî keyu'u-yá kua'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-ri ja maní-ri jín: Tu'un luu ío inî-ya, jín tú'un kúndá'ú inî-ya yóo, jín tú'un kuaká'nu inî ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te jatíñu-ri nuu-yá natu'un nî kasá'a vuelú-ri, te tú náku-xndíi añú-ri sikí-rí. Te tú júkuiñi kuti-rí ja núku'un inî-ri róo, hora jikán ta'u-ri ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inî-ri kuni-ri nuu-ro, náva'a kusîi xáan iní-ri, chî núku'un inî-ri ndasa nî nda'i-ro. ⁵ Chî a nî nuku'un inî-ri ndasa kájí kándija-ró, te suni súan nî kándija naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jín náa-ro Eunice. Te jáni ndija inî-ri ja súni súan ncháa tu'un kándija-ún inî máá-ró vîna. ⁶ Ja yúán xndáku-ri nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nî chaa-ri nda'a-rí xinî-ro. ⁷ Chî tú ní já'a Dios ñn modo ío nuu-yo, chî sua ja ná kuíñi nî'in-yó, jín ja ná kúndá'ú inî-yo-í, jín ja ná kóo kuándí'i-yo.

Ma kúka nuu-yo sikí tú'un máá-yá

⁸ Núsáa te ma kúka nuu-ro káni ndaa-ro tú'un máá Jító'o-yo, ni tu'un ruu chaa kánde vekaa ja sikí máá-yá. Chî sua ná kóto ta'an-ro túndó'o sikí ja jáni-ró tú'un va'a, chî ja sikí yúán ní ja'a Dios fuerza inî-yo. ⁹ Chî nî nama-ya yóo, te nî kana-ya xinî-yo ndúndoo-yó, ko nasu sikí tíñu kásá'a-yó, chî sua ñúkuún máá-yá nî sá'a-ya jín tú'un luu ío inî-ya, chî onde ná té chá'an-ga kéjá'á táka kuia, te nî ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vîna a nî kenda ndijin tu'un-ún nî sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóo. Te máá-yá nî janchaa-ya kué'e kuu-yo. Te jín máá tú'un va'a nî stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te ma kúu-ga-yo. ¹¹ Te nî chaa-ya tíñu sikí-rí kúu-ri apóstol kani-ri tu'un-ún, te stá'an-ri nuu ñáyivi ñn nación. ¹² Te ja sikí yúán jító-ri túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chî a jiní-ri ndé nuu kándija-ri. Te jáni ndija inî-ri ja kúu kundito-ya ja ní chí'i-ri nda'a-yá, onde ná jáa máá kivi. ¹³ Ná kúkuu nî'in-ró jín íchi tú'un va'a ndasa nî jini so'o-ró ní ka'an-ri. Te ná kúndij-ro jín-ún modo kándija-ró jín ja kúndá'ú inî-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chî ncháa-ya iní-yo. ¹⁵ A jiní-ro ja táka ñáyivi káxiukú ñúu Asia, nî kaskéndo-o-i ruu, te uu-i kákuu Figelo jín Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inî máá Jító'o-yo ñáyivi káxiukú vé'e Onesíforo, chî kua'a vuelta nî nani'in iní-ri nî sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ni-ri kánde-ri vekaa. ¹⁷ Chî sasua nî nandúkú víi-dé ruu, te nî ndenda-ri nî sá'a-de, ná nî kánde-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jító'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inî-ya-dé máá kivi-ún. Te a jiní va'a máá-ró ndasa xaan ní jatíñu-de nuu-rí inî ñuu Éfeso.

2

Máá-yó natu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róo, hijo máni, ná ndúndáján iní-ro jín tú'un luu ío inî Cristo Jesús. ² Te tu'un nî jini so'o-ró ní ka'an-ri onde jín kuá'a ñáyivi ní kajinî, tu'un yá'a ná chí'i-ró iní nda'a sáva chaa skíkuu va'a, náva'a suni kuu stá'an tuku máá-de nuu sáva-ga-i. ³ Ko róo, ma yú'ú-ro kóto-ró túndó'o, natu'un ñn soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni ñn chaa kájatá'an, tú sátéñu-de máá-de jín tíñu ñuyivi, náva'a kusîi iní máá cháa nî chaa tíñu soldado sikí-dé. ⁵ Suni súan chaa ísiki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusíki ndaa-de. ⁶ Suni súan chaa jítu, ma

ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni iní máá-ró naún tu'un ká'an-ri, te máá Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xiní-ro jíin táká-ni. ⁸ Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David nì kuu-ya, te nì nachaku-ya má'ñú ndíyi. Ná tu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. ⁹ Te ja sikí-ún jíto-ri tundó'o, te kánde-ri vekaa ná tu'un cháa nì sá'a kuachi xaan. Ko máá tú'un va'a Dios, ma kúu kunu'nì. ¹⁰ Núsáá te sikí já kúndá'ú iní-ri ñayivi ní kaji máá-yá kúu ja kánda-ga-ri koto-ri tundó'o. Ná va'a suni kaku máá-i jíná'an-i, te ja-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú nì kaji'i-yo jíin máá-yá, te suni kuchaku-yo jíin máá-yá. ¹² Nú kanda-yó koto-yó tundó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jíin-yá. Nú tú kuatu'un-yó-yá, te suni ma kuatu'un-ya yóo. ¹³ Vasa tú káskíkuu va'a máá-yó, ko a skíkuu va'a máá-yá. Ma kúu ské'ichi-ya máá-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñayivi, te ka'an nì'in-ró jíin-i, te ná kuní jíin núu máá Jító'o-yo, ja má státá'an-i sikí tú'un, chí tú ní'in tíñu kuti-ún, chí sua sáká núu iní ñayivi jíni so'o. ¹⁵ Nì'in ná ndúkú-ró ná va'a kuatú'ún Dios róo, te ná va'a kuu-ró cháa sátiñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jíin já bueno jáni ndaa-ro máá tú'un va'a. ¹⁶ Ma kivi nduu-ro jíin tú'un yúkú, tu'un sáni, chí ví'í-gá nákaa jíin tú'un ñáá. ¹⁷ Chi tu'un-ún, kaji kí'in ná tu'un kue'e gangrena. Te uu cháa súan kákuu Himeneo jíin Fileto. ¹⁸ Te cháa-ún, a nì skuíta-de ichi tú'un ndaa, chí káka'an-de ja á nì ja'a máá kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jíin tú'un kákandíja sava-i. ¹⁹ Te nì'in kándij ja'a já ní jani Dios. Te a nì kukútu jíin tú'un yá'a: A jini máá Jító'o-yo táká ñayivi yí'i nda'a máá-yá. Te suni ká'an: Taká ñayivi já ndáku ñi'in-i sí'ví máá-yá, ná kúxio-i nuu táká tíñu ñáá, áchí. ²⁰ Iní ñin ve'e ká'nu, nasu máni máá kó'o oro, ko'o plata ío, chí suni ío ko'o yúnu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jíñú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jíñú'ún. ²¹ Te nú ñin ñayivi skána-i tíñu ja tú jíñú'ún ío iní-i, yúan-na te nduu-i ná tu'un ñin ko'o ja kú'un ja jíñú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tíñu-i ndasa játa'an iní máá Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tíñu va'a. ²² Kunu-ró koto-ró táká ja ndío iní cháa súchí. Kundikin-ro tú'un ndaa, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú iní, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró ondé jíin ñayivi kándaku ñi'in-i máá Jító'o-yo jíin já ndoo ío iní ańú-i. ²³ Ma kivi nduu-ro jíin tíxín ñáá, ja tú ío kájí iní, chí a jini-ro já máni tíxín skuikín-ún. ²⁴ Chí mozo máá Jító'o-yo, ma kúu koo tíxín-de, chí sua kumaní-dé jíin táká-i, te koo ñama iní-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jíin-i. ²⁵ Te jíin tú'un súchí iní-de ná náka'nu-de ñayivi kájasu, chí sanaa te nakani iní-i sá'a Dios, ná va'a kuni-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te ná va'a kaku-i nuu já'ú ja kuní-ún tíin yátá-i, chí nì kundéé jíin-i jíka ná'ín-i ná tu'un játa'an iní máá.

3

Ñayivi chá'an kivi sándí'i-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un iní-ro, ja ondé nuu kuájínu-na kivi, te cháa kivi koo tundó'o. ² Te koo ñayivi já máni chíñú'ún-i máá-i, chíñú'ún-i xu'ún, sávixi sáni-i máá-i, sájá'a iní-i, ka'an ndiva'a-i sikí tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo nde'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kúmani-i jíin tá'an-i, ma júkuiñi-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máá-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tíñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxí-i máá-i, te chíñú'ún-ga-i tu'un kúsii iní-i nasu já chíñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máá-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jíin ñayivi kásá'a súan. ⁶ Chí sava cháa yá'a kákuu cháa kivi koyo tíni ve'e, te kátin-de taká ña'an xini ñáá ja kándiso xaan-ña kuachi, te sijn sijn kásá'a-ña jíin tú'un kákaní iní máá-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kúu kuti kúndéé-ña júku'un iní-ña tú'un ndaa. ⁸ Te ná tu'un nì kasá'a Janes jíin Jambres, ja ní kándúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a cháa yá'a chí kándúkú-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Chaa nì te'yu ja jini tuní kákuu-de, te a nì ské'ichi-ya-dé sikí já tú kákandíja-de. ⁹ Ko ma

kúndéé-ga máá-de, chí koto ndijin taká-i tiñu káñáá ní kasá'a-de, nátu'un ní ta'an uu cháa-ún. ¹⁰ Ko róó, a ní skuá'a-ró ndasa stá'an-ri, ndasa jíka-ri, ndasa kúu iní-ri, ndasa kándíja-ri, ndasa paciencia iní-ri, ndasa kúndá'ú iní-ri-i, ndasa kándii ní'in-ri, ¹¹ ndasa ní kachindikín-i ruu, ndasa ní ta'an-ri tundó'o. Taká yuán ní kii síki-rí iní ñuu Antioquía, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan ní kachindikín-i ruu. Ko máá Jító'o-yo ní nama-ya rúu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñayivi já kákuni-i kaka kuu-i jíin-yá chiñú'ún-i Cristo Jesús, chindikín-de-i. ¹³ Ko cháa ñáá, cháa xndá'ú, ví'í-gá kivi-de jíin. Chí xndá'ú-de ñayivi, te ñayivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róó, ná kúkuu-ga-ro jíin já ní skuá'a-ró, ja ní kandíja ní'in-ró jíin, chí a jiní-ro ndé ñayivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Chí onde ná lúli-ró ní jiní-ro núu máá tutú ij, te kuu koo ndíchí-ró sá'a náva'a kaku-ró chí kándíja-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú ij, ní kachaa-de ní sá'a máá-yá, te bueno ní'in tíñu ja stá'an, ja kána jíin núu-í, ja náchu'un íchí-ún-i, ja stá'an ichi ndáa nuu-í, ¹⁷ náva'a ná yíja va'a ñayivi jíka jíin Dios, náva'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúú ja kée va'a tiñu-i sá'a.

4

Síki já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an ní'in-ri jíin-ró jito nuu Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a sándaá tiñu ñayivi chakú, jíin ñayivi ní jí'i, kivi ndí-ya, kivi tá'ú-yá tiñu iní ñuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. Ní'in ná ká'an-ro. Kuítú iní-ro ká'an-ro vasa tú núña-ró. Te jíin paciencia jíin sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kána jíin-ró núu-í, ná ká'an ndá'ú-ro jíin-i. ³ Chí cháa kivi já má kuátú'ún kúti-í kuni so'o-i sa'an va'a, chí sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kúu iní máa-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róó, ná kóo ndito iní-ro. Ná kuándéé iní-ro jíin tundó'o. Ná káka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tíñu ndíso-ró. ⁶ Chí ruu, a sokó-rí máa-rí nuu-yá ja kúu-ri, te a kuakuyani kivi kí'in-ri. ⁷ Bueno a ní kundéé-rí jíin tíñu jíku-ri. A ní síjnu-ri máá kú'a carrera. Tú ní sía-ri tu'un kákandíja-yó. ⁸ Ja yuán, a ndátu tu'a premio-ri, síki já kéndoo ndaa-ri, te yuán kuá'a máá Jító'o-yo núu-rí máá kivi-ún. Te máá-yá kúu juez ndaa. Te nasu núu máá ñin-ri kua'a-ya, chí suni kua'a-ya núu taká ñayivi káñukuu xaan iní-i kivi ndí-ya.

Tundó'o ní jito Pablo

⁹ Kuítú iní-ro te cháa yachi-ro núu-rí. ¹⁰ Chí Demas, a ní sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, chí chíñú'ún-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá ñin-na Lucas kánchaa jíin-rí. Kuaka-ró Marcos kii-ró jíin-de. Chí bueno kuatíñu-de jíin-rí nuu-yá. ¹² Tíquico, ní táji-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. ¹³ Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-ri kii-ró jíin, ja ní skéndoo-ri ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jíin taká libro. Ko tutú ñii kúu ja kánúú-ga. ¹⁴ Alejandro, cháa xndúcha kaa, xaan ndíva'a ní sá'a-de jíin-rí, ko máá Jító'o-yo kua'a-ya yá'u-de ná tiñu ní sá'a-de. ¹⁵ Ná kóto va'a-ró máa-ró, ma kivi nduu-ro jíin-de, chí xaan ní jíku-de ní jasú-de nuu tú'un káka'an-yo. ¹⁶ Kivi ní kúndaá núú já ní ka'an máa-rí ja'a máa-rí, tú ní ñin ñayivi ní chindéé tá'an jíin-rí, chí taká-ni-i ní kaskéndoo-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máa-i náva'a ma chísó-yá kuachi-i. ¹⁷ Ko máá Jító'o-yo, ní kandii-ya xíin-rí, te ní ja'a-ya fuerza iní-ri náva'a síjnu-ri kani ndí-i-ri tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ñayivi sñin nación. Te súan ní kaku-ri iní yu'u ndíka'a. ¹⁸ Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu taká tiñu ñáá. Te kanda-ni-ri sá'a-ya onde kivi-ri ñuu andívi núu tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Súan ná kóo. Amén. ¹⁹ Ná sándéé iní Prisca jíin Aquila, achi-ro kúni-i, jíin ñayivi kaxiukú vé'e Onesíforo. ²⁰ Erasto, ní kéndoo-de ñuu Corinto. Te Trófimo, ní skéndoo-ri-de ñuu Mileto, kú'u-de. ²¹ Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vásá kéjá'á víko víjin. Sándéé iní-ro áchí Eubulo, jíin Pudente, jíin Lino, jíin Claudia, jíin taká ñani-yo. ²² Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jíin añú-ro. Te tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-ri ni sá'a-ya, náva'a skándíja-ga-ri ñayivi ní kaji Dios, jíin já ná júku'un-ga iní-i tu'un ndaa ndasa chiñú'un-i-ya. ² Te ja yúán káñukuu iní-i kuchaku-i ní káni, chi súan ni keyu'u Dios onde aná'an xaan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde ni jinu va'a máá kivi, te ni stá'an ndijin-ya tú'un-ya jíin tú'un kájani-ri, ja ní chi'i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un ni tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóo. ⁴ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Tito, chi se'e ndija-ri kúu-ró sikí tú'un kákandíja ká'nu-yó. Tu'un luu ío iní-ya, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóo, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, I'a náma yóo, ná kóo jíin-ró.

Ndasa koo chaa kákuu nuu

⁵ Ja sikí yúán ní skéndo-ri róo onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-ri nú tú kuní jinu va'a tíñu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñn ná ñn ñuu, nátu'un ni tá'ú-rí tíñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi sikí, jíin nú ñn-ni ñasí'í-de ío, jíin nú kákandíja va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja síjita-i máa-i xí já ní'in iní-i. ⁷ Te chaa ndíto tikuni, níni ná kúu-de chaa tú yí'i kuachi sikí, chi nchátíñu-de tíñu Dios. Ma kújá'a iní-de, ma yachí kití iní-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi, ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁸ Chi sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'ún-de tíñu va'a, ná kóo kuándí'í-de, ná kóo ndaa iní-de, ná kóo ndoo-de, ná kútin iní-de máa-de. ⁹ Te ná kúndi iní-de jíin tú'un ndaa kákandíja-yó jíin já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundéé-de jíin ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chi ío kua'a cháa ja tú kákuni-de kuandatu-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te chaa ni kaxiti ndúu, ví'í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chi kásaká núu-de iní ñayivi ní ní-ni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'io va'a, te kándúkú-de ní'in-dé xu'ún sikí tíñu ñáá-ún. ¹² ñn tá'an máa-de, chaa jáni tu'un ñuu máa-de, ni ka'an súan: Ñayivi ñuu Creta, chi máni ñayivi xndá'ú kákuu, máni kití sána kákuu, máni káyee kúxí, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un ni ka'an chaa-ún. Núsáa te kana jíin téyí-ró núu-í, náva'a ná kándíja iní-in-i. ¹⁴ Ma chú'un iní-i cuento káka'an chaa judío, ni tíñu kátá'ú cháa ja á ni kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'io ndoo, jáni iní-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandíja, ni ñn ndatíñu tú ío ndoo jiní-i, chi sua ni te'yu añú-i jíin já jiní tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájiní-i nuu Dios, ko jíin tíñu kásá'a-i, te kájasu-i nuu-yá, chi ñayivi chá'an, ñayivi ní'in iní kákuu-i, te tú ní'in tíñu kutí-í nuu ní ñn tíñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róo, ná ká'an-ro sá'an ja ío va'a. ² Kachi-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo kájí xiní-dé, ná kóo jíñú'ún-de, ná kándíja iní-in-de, ná kúndá'ú iní-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíñú'ún-ña, ma sátú'ún-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchí já ná kóo jíñú'ún-i, ja ná kúvixi-i jíin yí-í, ná kúndá'ú iní-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, ma káka téné-i, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un maní iní-i, ná kuándatu-i nuu yí-í, náva'a tú ka'an ndiva'a ñayivi sikí tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an nda'ú-ro jíin cháa súchí, ja ná kútin iní-in-i

máa-i. ⁷ Te róó, ná sá'a-ró táká tiñu va'a, náva'a kuu-ró ñn ejemplo va'a nuu-í. Te jíin tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukáji iní-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náva'a ma kuakú nchaa-i yóó, náva'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chi tú kúu ndiñi'in-de ni ñn tiñu ñáá ká'an-de siki-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jíin mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúsi iní patrón-i sá'a-i jíin táká tiñu-i, te ma ná chíso-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Ma sakuí'ná-i ndatíñu-de, chi sua ndaa ná skíkuu va'a-i nuu-dé, náva'a jíin táká tiñu sá'a-i, te skéndo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóó, sá'a-i. ¹¹ Chi tu'un luu ío iní Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a ni kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó táká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíin ja ndío iní-yo siki ñúyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo káji iní-yo kaka kuu-yó jíin ja koo ndaa iní-yo, jíin ja ná chíñú'ún-yó-yá kuia yá'a. ¹³ Káindatu-yó, chi káñukuu iní-yo kéndo ndatu-yo kivi ndíi ncháa kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóó. ¹⁴ Te ni ja'a-ya máa-yá ja siki yóó, náva'a chunaa-yá taká ja ní kastívi-yó, suni náva'a sándo-ya ñayivi kuíni nuu máa-yá, jíin ja ná kuítu iní-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jíin-ró núu-í jíin tíñu ndíso-ró. Ma kuá'a-ró tú'un ja sá'á iní ni ñn-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró núu-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kakuñá'nu, jíin núu cháa káandiso tíñu. Ná kuándatu-i, te yachi ná tñn-i taká tiñu va'a. ² Ma ká'an-i siki ní ñn ñayivi, ma kútixín-i, ná koo jíñú'ún-i, te ná koo súchi iní-i jíin táká ñayivi. ³ Chi sáa, suni ñayivi ñáá ni kakuu-yó núu, tú ní káandatu-yo, ni kasana-yó íchi, ni kachiñú'ún-yó táká ja ní ndio ñáá iní-yo jíin síin síin tiñu ni kakusi iní-yo jíin, te ni kajika kuu-yó jíin tú'un ñáá tu'un kuásún iní, ni kakiti iní-i nuu-yo, te ni kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te ni kenda ndijin tu'un kúmani iní-ya jíin-yó jíin tú'un kúndá'ú iní-ya táká ñayivi. ⁵ Yúan-na te ni nama-ya yóó, ko nasu jíin tíñu ndaa ni kasá'a-yó, chi jíin tú'un ni kundá'ú iní-ya yóó. Te jíin tú'un ni nakacha-ya yóó ni nakaku-yó, te ni ndujáa-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún ni jicha nuu kua'a iní añu-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ náva'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, suni náva'a ni'in-yo tá'u-yo ja kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ní káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuní-ri ja ná ká'an ni'in-ró táká tu'un yá'a, náva'a ñayivi ní kakandíja-i nuu Dios ná kuítu iní-i kukuu-i jíin tíñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tíñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko ma kivi nduu-ro jíin táká tixín káñáá, ni siki tú'un jichi tu'un tá'an, ni tu'un kanaá, ni jíin tú'un kástátá'an siki ley. Chi máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tíñu. ¹⁰ Nú ío ñn cháa tú játú'ún, te nú a ni kana jíin-ró núu-dé ñn uú jínu, yúan-na te ma kivi nduu-ga-ro jíin-de. ¹¹ A jiní ndija-yó ja ñn ñayivi sá'a súan, a ni skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máa-i kúu ja nákuñdii-ya siki-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ni táji-ri Artemas xí Tíquico ja nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kí-ró núu-ri ñuu Nicópolis, chi cháa iní-ri kunchaa-ri yúan viko víjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jíin Apolos. Te koto-ró-de náva'a tú kuu falta ni ñn nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'in jíin-yó, ná skuá'a-i tñn ni'in-i tiñu va'a, náva'a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, náva'a tú kundij sáni-i. ¹⁵ Taká ñayivi káxiukú jíin-ri yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákumani jíin-yó siki tú'un káandíja-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná koo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná koo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kándeeri vekaa ja sikí Jesucristo te jín ñani-yo Timoteo katáji-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jín-rí kúu-ró, te chindéé tá'an-ró jín-rí. ² Suni káchaari tutu yá'a nuu Apia, ña'an mani jín-ró, jín nuu Arquipo, chaa chindéé tá'an jín-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jín nuu tíku'ni kákandíja ío ini ve'e-ró ján. ³ Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ja kí nuu máá Táa-yo Dios jín ja kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo ná koo jín-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un ini-rí róó, nú jikán ta'u-rí nuu-ya. ⁵ Chi a jini so'o-rí ja bueno kákundá'ú ini-ro táka ñayivi ndoo, te kándíja va'a-ró nuu máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-rí nuu-ya náva'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuni káji-i taká tíñu va'a káñava'a-yó jín Cristo Jesús. ⁷ Chi kákusi xáan ini-rí, te ká'io ndéé ini-rí, ja súan kákundá'ú ini-ro-í, chi ja róó ñani, te ni nani'in-gá ini añú ñayivi ndoo.

Ja ní ka'an Pablo ja a Onésimo

⁸ Núsáá te vasa kuu chundéé ini-rí, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núú, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chi sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-rí jín-ró ja jín sikí ja mani-ro jín-rí, jín sikí ja rúu kúu Pablo, chaa ni yí jín ja kándeeri vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáá te ká'an nda'ú-rí jín-ró ja ná sá'a-ró tóká'nu ini-ro núu sé'e-rí Onésimo, chi a ni skándíja-rí-i nini kándeeri vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáá, ko vina, chi bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jín nuu-rí. ¹² Te ná nátáji-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, natu'un ruu, chi ñn-ni kákuu-rí jín-i. ¹³ Te kúsi ini-rí ja kúnchaa-i jín-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuatíñu-i nuu-rí núú, nini kándeeri vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuni-rí sá'a-rí súan, onde nú tú kuatu'un máá-ró, chi nasu stétuu-rí róó sá'a va'a-ró, chi sua sikí ja jata'an ini-ro. ¹⁵ Chi sanaa te ja sikí yúan kúu ja ní jinu-i ni jito-i róó yaku tiempo ni sá'a-ya, náva'a kuu naki'in-ró-i te ma síá tá'an-ró jín-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga ini-ro ja mozo kúu-i, chi va'a-ga koo-ró jín-i vásá jín mozo natu'un mani-ro jín ñn ñani-ro, chi súan jáni ini-rí jító-rí-i. Ko ví'í-gá kúu máá-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jín ja sikí máá Jító'o-yo. ¹⁷ Núsáá te nú jini máá-ró ja chaa chindéé tá'an jín-ró kúu-rí, te ná kuatá'ú-ró-i, natu'un ruu núsáá. ¹⁸ Te nú ñaún falta ni sá'a-i jín-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, chaa-rí tutu yá'a jín ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-rí lugar ja ká'an-rí ja súni onde jín máá-ró jín añú-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándaa ñani, kuni-rí ja ná kúsi ini-rí sá'a-ró sikí tíñu máá Jító'o-yo. Te ná nani'in-gá ini-rí sá'a-ró jín máá Jító'o-yo. ²¹ Chaa-rí tutu yá'a nuu-ro, chi kúva'a ini-rí ja kuándatu va'a-ró, te jini-rí ja skíkuu-ga-ro vásá ja ní ka'an-rí jín-ró. ²² Te suni kuni-rí ja sátu'a-ró nú kúnchaa-rí, chi núkuu ini-rí kenda-rí yá'a te jaa-rí nuu-ro, sá'a-ya jín tú'un jikán ta'u-ro ja'a-rí. ²³ Te Epafras, chaa kándeeri ta'an jín-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násandéé ini-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jín Lucas, chaa kásatíñu ta'an jín-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío ini máá Jító'o-yo Jesucristo ná koo ini-ro. Súan ná koo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jínu te tiní modo nī ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo ondé aná'an, nī ka'an-ya jíin yú'u cháa nī kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'i-na. Te nī ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún nī ja'a ndí'i-ya taká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún nī sá'a-ya ñúyívi. ³ Te ndíi ncháa Se'e-ya-ún nátu'un ndíi ncháa máa-yá. Te ñn núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te ñn-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te nī nasándoo-i yóo taká kuachi-yó. Yúan-na te nī nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá nī nduu Se'e-ya-ún vása taká ndajá'a-yá, chí kánúú-gá sí'ví-i vása sí'ví taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Se'e-ya vása ndajá'a andívi

⁵ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, nī kachi-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, nī kachi-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví já ndíi Se'e núu-yá iní ñúyívi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jíka ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa já kajatíñu nuu-yá ndúu yáá ñú'ún sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu koo ñí káni ñí kuiá, te bastón ndaa kúu bastón ñn-ró tá'ú-ró tíñu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsi iní-ro jíin tíñu va'a te jito u'u-ro tíñu káñáa. Ja yúan I'a, kúu Dios máa-ró, nī j'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsi iní-ro sá'a vása taká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyívi. Te andívi chí tíñu nī sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu nī sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ñí káni. Te taká ndatíñu nī sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñn sa'ma, ¹² te nátu'un ñn tikachí súan natuu-ro te nasama jíná'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kuia-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí taká ñayívi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndíi ja'a-ro, nī kachi-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo nī tájí-yá kuangoyo náva'a kuatíñu nuu ñáyívi ná ní'in tá'u-i kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóo

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo taká tu'un nī kajini so'o-yó-ún núsáa, chí nú túu te sanaa te sía-yo tú'un-ún. ² Chí tu'un nī kaka'an ndajá'a-yá nī kendoo ndaa. Te taká ñayívi ní'in iní jíin ñáyívi tú ní káandatu, vatu-ni nī ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóo, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó koto-yó tú'un kánúú-ún ja náma-ya yóo núsáa. Chí xnáñúú-gá nī jani ndijin máa Jito'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa nī kajini so'o tu'un nī ka'an-ya, nī sákútu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, nī chindéé ní chituu-ya-dé ja ní kajani ndaa-de tu'un-ún, te nī kasá'a-de tuní jíin tíñu ñá'nu jíin síin síin tíñu ja nánaa iní-yo sá'a. Te nī ja'a-ya Espíritu Santo nuu ná ñn ná ñn-de ndasa nī jata'an iní máa-yá.

Ní jito nchaq Jesús tundó'o kii nuu máa-yó

⁵ Chí tú ní já'a-ya tú'un tá'ú taká ndajá'a tíñu nuu ñúyívi já cháa-ún ja kaka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñn tutu nuu ká'an ndaa ñn cháa: Naja núku'un iní-ni ja kúu cháa, chí tú káxaan-dé. Te naún kúu máa Sé'e cháa ja ndíto-ni-ya. ⁷ Ní nasásúchí núu-ni-ya vása taká ndajá'a. Yúan-na te nī sáñá'nu-ni-ya. Te nī kaka'an jíñú'ún ñáyívi jíin-yá nī sá'a-ni. Te nī jani-ni-ya tá'ú-yá tíñu nuu taká tíñu nī sá'a nda'a-ni. ⁸ Ní chúkú-ni taká ndatíñu chíi

ja'a-yá kájandatu nuu-yá. Achí tutu. Chi taká ndatíñu kájandatu nuu-yá, ni sá'a Dios. Te tú ni ñn ja tú jándatu nuu-yá ío. Ko té chá'an-ga kuni-yo já kuándatu taká ndatíñu nuu-yá. ⁹ Ko vina a kájiní-yo núu Jesús, I'a ni ndusúchí núu, vásá taká ndajá'a. Te ni ndo'o-ya te ni ji'i-ya. Te ja yuán ní nduñá'nu-ya te ni kaka'an jíñú'ún-i jíñn-yá. Te ja sikí tú'un luu ío ini Dios, te ni ji'i-ya já'a taká ñayivi. ¹⁰ Te Dios, ni sá'a-ya taká ndatíñu, te tñn-ya taká ndatíñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kinyoyo-i nuu ndíi ncháa. Ja yuán ní jo va'a ja ndó'o máá Jesús, I'a náma-ya-í, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jíñ túndó'o-ún. ¹¹ Chi Jesús, máá I'a sándoo, jíñ ñayivi ní kandundoo, onde ñn-ni nuu Dios vaikoyo. Ja yuán tú kúka nuu Jesús skúnání-yá-i ñani-ya. ¹² Chi ni ka'an-ya: Kastu'ún-ná sí'ví-ní nuu taká ñani-ná, te ma'ñú tíku'ni nakana jaa-ná ní, achí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-ri nuu-yá. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a nde'é-ró kánchaa-ri jíñ taká se'e ni ja'a Dios nuu-ri, achí-ya. ¹⁴ Te natu'un ni kakaku taká se'e modo ñayivi, suni súan ni kaku máá Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yuán xnáa-yá kui'na já tñn kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya taká ñayivi kájatíñu sáni ní vida-i nuu kuí'na, kuachi ja ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Chi tú ní tñn-ya ndá'a máá ndajá'a, chi sua ni tñn ndija-ya ndá'a taká tata Abraham. ¹⁷ Te yuán níni ní nasama-ya natu'un kándaa taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñn sutu ñá'nu ja kúndá'ú ini-ya yóo, te skíkuu-ya taká tíñu kuní Dios, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi ñayivi. ¹⁸ Chi ni ndo'o máá-yá ja ní jito nchaa tá'an yuán jíñn-yá. Te ja yuán kúu chindéé chítuu-ya ñayivi nú jito nchaa tá'an-ún jíñn-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vásá Moisés

¹ Ñani máni, ká'io ndoo-ró. Ja yuán ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro jíñ máá-ri ja nó'on-yo ándívi. Ná nde'é-ró ndasa ni sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja kákandíja-yó-yá. ² Chi ni skíkuu va'a-ya jíñ Dios, I'a ni chaa tíñu sikí-yá, natu'un ni skíkuu va'a Moisés jíñ vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'í-gá ni nduñá'nu-ya vásá Moisés, natu'un chaa jáni ve'e, ví'í-gá kúñá'nu-de vásá vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaa. Ko I'a sá'a taká ndatíñu kúu máá Dios. ⁵ Chi Moisés, natu'un mozo ni skíkuu ndija-de jíñ vé'e Dios. Te ni ka'an ndaa-de taká tu'un ja kuní-ya já kué-ga ka'an-de. ⁶ Ko ni skíkuu Cristo natu'un ñn se'e jíñ vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóo, nú kuiñi ni'in-yo te kákusi ini-yo jíñ tú'un káñukuu ini-yo onde kivi ndi'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

⁷ Ja yuán ní kuu natu'un ká'an Espíritu Santo: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava ini añú-ro, natu'un ni kasáni'in ini-ro kivi ní jito nchaa-ri róo onde nuu ñú'un té'é. ⁹ Te yuán ni kajito nchaa ndiyi táa-ro rúu. Te ni kajini-de tíñu ni sá'a-ri jíñ-de uu xiko kuia. ¹⁰ Ja yuán ní kití ini-ri nuu ñayivi-ún. Te ni ka'an-ri: Nene kásana-i ini añú-i, te tú ní kájiní-i ichi-ri. ¹¹ Yuán ní kití ini-ri, te ni ka'an ni'in-ri ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, achí-ya. ¹² Ñani, núsáa te koto va'a-ró máá-ró jíñá'an-ró, náva'a ma kóo ni ñn-ró jíñ añú ñáa ja tú kándíja kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. ¹³ Te ndita'an kivi ná ká'an nda'ú-ro jíñ tá'an-ró, níni káka'an-yo já vina kúu vina, náva'a ma sáni'in ini ni ñn-ró sá'a kuachi jíñ tú'un xndá'ú. ¹⁴ Te nú kuiñi ni'in-yo jíñ tú'un ni kejá'á-yo jíñ onde kivi ndi'i-na, yuán-na te ñn-na kákuu-yo jíñ Cristo. ¹⁵ Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava ini añú-ro, natu'un ni kasáni'in ini ndiyi táa-ro sáa. ¹⁶ Chi ñayivi ní kenda koyo jíñ Moisés ini ñuu Egipto, ni kajini so'o-i tu'un ni ka'an-ya, te ni kasáni'in ini-i, vasa tú ndi'i-i. ¹⁷ Te ndé nuu ní kití ini-ya uu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te ni kanaa máá-i onde nuu ñú'un té'é. ¹⁸ Te ndé jíñ ní ka'an téyí-yá ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ya. Á nasu jíñ ñayivi tú ní kájandatu nuu-yá-ún náún. ¹⁹ Te kájiní-yo já tú ní kúu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandíja-i.

4

¹ Ná yú'ú-yo núsáá, chi vasa ío ná'ín-ga tu'un ni keyu'u-yá ja kivi koyo-yó ndetátú-yo jíin-yá, ko sanaa te ñn-ró ma kundéé-ró ní'ín-ro tú'un-ún. ² Chi suni ni kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, natu'un máá ñáyivi-ún. Ko tú ní ní'ín tíñu tu'un ni kajini so'o máá-i, kuachi ja tú ní kákandíja-i. ³ Ko yóo, ja kákandíja-yó, kivi koyo-yó núu ndetátú-ya, natu'un ni ka'an-ya: Ni ka'an téyí-rí kivi ní kití iní-ri, ma kivi koyo kuti-í nuu ndetátú-ri, áchí-ya, vasa a ni jinu ndi'i tíñu ni sá'a-ya onde kivi ní jukuiñi ñuyívi. ⁴ Chi ío ñn tutu nuu yóso tú'un ni ka'an-ya sikí kivi usiá: Ni ndi'i ni sá'a Dios taká tíñu-ya, te ni ndetátú-ya kivi usiá, áchí. ⁵ Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndívi koyo kuti-í nuu ndetátú-ri, áchí. ⁶ Te ñáyivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kájandatu-i nuu-yá. Ko kivi ná'ín yakú ñáyivi. ⁷ Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi ni kuu kua'a tiempo te jíin yú'u David ni ka'an-ya já vína kuu kivi-ún, natu'un a ni ka'an-ri ndivi'a: Vina te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. ⁸ Chi nú ní já'a Josué ñn nuu ndetátú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núu. ⁹ Ja yúan kéndoo ná'ín ñn nuu ndetátú ñáyivi Dios. ¹⁰ Chi cháa kivi nuu ndetátú-ya, ndetátú-de taká tíñu sá'a-de, natu'un ndetátú máá Dios taká tíñu ni sá'a-ya. ¹¹ Ná ndúkú ndéé-yó kivi-yó núu ndetátú-ya yúan núsáá, nává'a tú jungava ni ñn-yó, natu'un máá-i, ja tú ní kájandatu-i sáá. ¹² Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un ni'in kuu, te xaan-gá vásá machete uu yu'u. Te kundéé káan onde kúñn iní jíin añú-yo, te suni sásñn onde nuu káñutá'an yiki jíin méke, te nándúkú víi ndasa jáni iní-yo jíin ndása cháa iní añú-yo sá'a-yó. ¹³ Te tú ni ñn ndatíñu yísa'í nuu-yá. Chi taká-ni núña sikí, te ká'in ndijin nuu I'a naki'in cuenta.

Jesús kuu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴ Núsáá te káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu. Máá Jesús Se'e Dios kuu-ya já ní ndívi-ya ándívi. Ja yúan ná kuiñi ni'in-yó jíin tú'un káka'an-yo. ¹⁵ Chi tú káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu ja má kuu ta'u'u iní-ya yóo sikí já vítá iní-yo, chi sua ñn núu-ni ni jito ncha-i-ya natu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶ Núsáá te ná chúndéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kundá'ú iní-ya yóo, nává'a sá'a-ya tóká'nu iní nuu kuáchi-yó, te ni'in-yo tú'un luu ío iní-ya hora ja kánandí-i-yó-ún.

5

¹ Chi taká sutu ñá'nu ja ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ni jani-ya sutú-ún ja ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatíñu te ka'ni-dé kití núu-yá ja sikí kuáchi-i. ² Te sutu-ún, kuu ka'an vítá-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chi suni máá-de, vítá xaan iní-de. ³ Te ja yúan jinu ñú'ún já súni ka'ni-dé kití núu-yá ja sikí kuáchi máá-de, nasu máá ñn ja sikí kuáchi ñáyivi. ⁴ Te ni ñn cháa, ma kuu sáñá'nu-de máá-de ja kuu-de sutu, chi sua Dios kuu I'a kaji cháa-ún, natu'un ni kaji-ya Aarón. ⁵ Suni súan Cristo, tú ní sáñá'nu-ya máá-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu, chi sua máá Dios, ni jani-ya I'a-ún, te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kuu Se'e-ri, te ruu kuu Táa-ro vína, áchí-ya. ⁶ Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Ní káni kuu-ró sutú cuenta Melquisedec. ⁷ Te Cristo, nini chakú-ya ñúyívi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ni nde'e kó'ó-yá ja ní jikan ta'u-yá. Te ni ka'an nda'ú-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya nává'a ma kuu-ya núu. Te ja súan ni chiñú'ún-yá Dios, te ni jini so'o Dios. ⁸ Te vasa Se'e Dios kuu-ya, ko jíin túndó'o ni kii sikí-yá ni kutu'a-ya ndasa kuandatu-ya. ⁹ Te nuu ní yija va'a-ya, te ni nduu-ya I'a nama taká ñáyivi kájandatu nuu-yá, te kuchaku-i ní káni. ¹⁰ Te ni cháa Dios tíñu sikí-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. ¹¹ Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó sikí-yá. Ko yíi káa ja káni kájí-rí tu'un nuu-ro, kuachi ja kókon so'o-ró. ¹² Vina ní kákuu-ró maestro núu, chi ío kua'a tiempo kákandíja-ró, ko jinu ñú'ún já ingá jinu stá'an ñn cháa nuu-ro ndasa kéj'á'á tú'un Dios. Núsáá te kájinu ñú'ún-ró

leche, nasu ndéyu ndáva. ¹³ Chi nú máá-ni leche káji'i-i, tú kájuku'un va'a ini-i jín tú'un ndaa, kuachi ja súchi yíkin kákuu-i. ¹⁴ Ko ndeyu ndáva kúu ja kée ñáyivi ní kayija, chi a ni kakutu'a-i te kájiní va'a-i ndéja kúu ja vá'a ja ú'u.

6

Ná kúxnúú-yó te ná kuíni ni'in-yó

¹ Núsáa te ná skéndooyó tú'un núú Cristo, te ná kánduu-yó nává'a yija va'a-ga ini-yo. Te ma náki'in jáa tuku-yó ondé ja'a ja nákani ini-yo ndasa ni kasá'a-yó tíñu ñáá, ndasa ni kandíja-yó núú Dios, ² jín tú'un jánducha, jín tú'un xndée-yó ndá'a-yo xiní ñáyivi, jín tú'un ja náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jín tú'un ja tá'nu ndatu-i ní káni. ³ Te tíñu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máá Dios tu'un. ⁴ Chi nú ío ñáyivi já á ni kajúku'un ini-i in jínu, te nú ni kata'ni-i ta'u ándívi, te nú suni ni kani'in-í tá'an-i Espíritu Santo, ⁵ te nú suni súan ni kata'ni-i tu'un va'a Dios jín táka fuerza kuia chaá, ⁶ yúan-na te nú ndu'ichi ini-i-ya, te ma kúu kuti ndéj'á jáa-i ja nákani ini-i sá'a-yó, chi sua kája'ni túku-i Se'e Dios jika cruz, te kája'a-i tuka nuu-yá nú súan. ⁷ Chi nú kua'a jínu kúun sau núú in ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuatíñu máa cháa kájitú-ún, yúan-na te kúsi iní Dios jín ñú'un-ún. ⁸ Ko nú máni iñu jín ncháa kána nuu ñú'un-ún, yúan-na te jita i ñú'un-ún. Te yachi naa, chi kiti ini jito'o jín, te in kivi te kayu. ⁹ Ko ja siki róo jíná'an-ró, ñáni máni, vasa káka'an-ri tu'un yá'a, ko káñukuu ini-ri ja ná sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúú sá'a chaá a ni kaku. ¹⁰ Chi nasu I'a ñáá kúu Dios ja náa ini-ya tíñu kasá'a-ró, chi ja siki sí'vi-yá te ni kakundá'ú ini-ro táka ñáyivi ndóo, te suni kákuu-ró jín ondé vina. ¹¹ Te kákuu-ri ja ná in ná in-ró ná kúkuu-ró jín súni tíñu-ún onde kivi ndí'i, nává'a skíkuu va'a-ró ndasa kuní tu'un káñukuu ini-ro. ¹² Te ma kóo uun ini-ro jíná'an-ró, chi sua ná ndáku-ró ñáyivi já ní'in-í tu'un ni keyu'u-yá, sá'a tu'un káandíja-i jín já ká'io paciencia ini-i. ¹³ Chi kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, ni ka'an téyí-yá jito jín núú máa-yá, chi tú ní kúu ka'an téyí-yá ja ingá i'a kuñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴ Te ni ka'an-ya: Jandáa ja chindéé chítuu ndija-ri róo, te ndea xaan-ro sá'a-ri, áchi-ya. ¹⁵ Te ja yúan súan jín paciencia ni jandéé iní Abraham, ni ndatu-de, te vasa ní ni'in-dé tu'un ni keyu'u-yá. ¹⁶ Chi taká chaá, káka'an téyí-de nuu in ja kuñá'nu-ga vasa máa-de, te jín tú'un téyí-ún kúndaá i iní-de siki tú'un kástátá'an-de. ¹⁷ Te kuní Dios stá'an ndijin-ya núú ñáyivi xín tá'u, ja má nátu'u kuti ini-ya tú'un ni keyu'u-yá nuu-í. Te ja yúan ní ka'an téyí-yá, ¹⁸ nává'a yóo, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan ini-yo, te kundikin-yo tú'un káñukuu ini-yo, chi jín úu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja nátu'u ini-ya. ¹⁹ Káñukuu ini-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndoo ni'in kéndoo kúu añu-yo, te yúan sá'a ja nátu'un kivi-yó iní cuarto i xaan ichi yata sá'ma ndíta kaa. ²⁰ Te ini yúan ni kivi Jesús xna'an-ga vasa máa-yó. Te ní káni ní nduu-ya in sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chi chaá Melquisedec, rey ñuu Salem jín sutú nuu máa Dios ñá'nu, ni kuu-de. Te ni kenda-de ni janata'an-de Abraham kivi ní naxío káva chaá-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te ni jikan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te suni ni ja'a Abraham in siki uxí ja táka ndatíñu nuu-dé. Te sí'vi núú-de kúu Melquisedec, ja kuní ka'an: Rey sá'a tíñu ndaa. Yúan-na te suni nání-de rey Salem, ja kuní ka'an; Rey ndíso tu'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi kúu-de, chi ni nduu-de nátu'un máa Sé'e Dios. Chi chaá-ún, in sutu ní káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa ni kuñá'nu-de, chi tata núu-yo Abraham, siki táka ndatíñu ni janchaa-de nuu rey, ni ja'a-de in siki uxí nuu cháa-ún. ⁵ Te chaá kákuu se'e Leví ja kákuu sutu, ni ta'u tíñu nuu-dé ja kí'in-de in ja siki uxí nuu ñáyivi nátu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñáni-de vasa suni chi Abraham ni kenda

koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chii ñáyivi-ún, ko ni ki'in-de in ja sikí uxí nuu Abraham, te ni jikan ta'u-dé ja'a Abraham, chaá xín tú'un ni keyu'u-yá. ⁷ Te a kájiní va'a-yó já jikán ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúli. ⁸ Te ichi yá'a, in ja sikí uxí káki'in ndija chaá ja jí'i níni. Ko chaá yúan, suni ni ki'in-de, te kájani ndaa-i tu'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Leví, chaá ni ki'in in ja sikí uxí nuu ñáyivi, suni natu'un jín Abraham ni ja'a-de in ja sikí uxí nuu Melquisedec, ¹⁰ chi ñú'un-ga Leví chii Abraham, tata ñúu súká-de, kivi ní naketa'an chaá-ún jín Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutu aná'an

¹¹ Sutu ni kekoyo chii tata Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi ondé saá. Te nú ní káyija va'a-i sá'a máa-de núú, te naún níni júkuiñi inga sutu cuenta Melquisedec, ja nasu cuenta Aarón kúu núsáa. ¹² Chi nú ni nasama taká sutu, yúan-na te jínu ñú'ún násama ley. ¹³ Tu'un máa Jesús ká'an-yo, te chii inga tata ni kaku-ya. Te ni in tá'an-ya, tú ní jítíñu kuti núu altar. ¹⁴ Chi a kájiní ndaa-yo já chí tata Judá ni kaku máa Jító'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú naún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso-i tiñu sutu. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chi ni nukuiñi inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, ni nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chí tata sutu natu'un ká'an ley, chi sua sikí já ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-yá. ¹⁷ Chi súan yóso ndáa tu'un máa-yá: Máa-ró kúu in sutu ní káni, cuenta Melquisedec, áchi. ¹⁸ Te tiñu ni ta'u núu-yo xná'an-ga, ni jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máa, jín já tú ní'in tiñu, ¹⁹ chi ley, tú ní síyija kuti ní in. Yuán-na te ni ni'in-yo in tu'un va'a-ga ja káñukuu in-yo jín, te jín tú'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan ni ka'an téyí-yá kivi ní kenda máa. ²¹ Chi sava-ga chaá-ún ni kani'in-dé tiñu sutu, ko tú ní kúu jín tú'un téyí. Ko jín Jesús, chi ni ka'an téyí Dios súan: Ni ka'an téyí máa Tatá Dios te ma natu'u in-ya, máa-ró kúu in sutu ní káni cuenta Melquisedec, áchi-ya. ²² Te jín Jesús ni kukútu contrato va'a-ga, natu'un ni ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de ní káni, chi káji'i káji'i-ni-de núú, te ja yúan ní ka'io kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chi chakú-ya ní káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya taká ñáyivi ní káni-ní nú kándita-i nuu Dios jín-yá, chi ní káni chakú-ya náva'a ka'an-ya já'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chi ni kajinu ñú'ún-yó in sutu ñá'nu natu'un máa-yá. Chi sutu i kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te sín kúu-ya núu ñáyivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xa'an-ga ni nduu-ya vásá ándivi. ²⁷ Te tú níni já ndíta'an kivi sokó-yá kiti já sikí kuáchi máa-yá xna'an-ga, te vásá sikí kuáchi ñáyivi, natu'un ni kasá'a sutu ñá'nu onde saá, chi in jínu-ni ni sá'a-ya súan ja ní soko-yá máa-yá. ²⁸ Chi máa ley, jáni chaá vítá in kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un ni ka'an téyí Dios, ni chaá kuee-ga vásá ley. Te jín tú'un-ún ni jani Dios máa Sé'e-ya. Te I'a-ún, ni yija va'a-ya já kúu ní káni.

8

In sutu ñá'nu iní andívi

¹ Núsáa te tu'un kánúu-ga nuu taká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó in sutu ñá'nu súan, te kánchaq-ya íchi lado va'a mesa nuu tá'ú tiñu Dios ñá'nu iní andívi. ² Te jítíñu-ya iní cuarto i, jín iní ve'e níi i ndija ja ní jani máa Tatá Dios, nasu cháa ní jani-ún. ³ Te taká sutu ñá'nu, ká'in-de ja kásoko-dé ndatíñu jín kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jínu ñú'ún já kóo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya iní ñuyivi, ma kúu kuti-yá sutu núu, chi a ka'io sutu ja kásoko ndatíñu nuu Dios natu'un ká'an ley. ⁵ Chi tiñu kásá'a-de, máni in copia in muestra tiñu andívi kúu, natu'un ni ka'an Dios jín Moisés kivi ní kejá'a-de sá'a-de ve'e níi i: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró taká ndatíñu natu'un káa muestra ni jini-ro já ní stá'an-ri nuu-ro ondé yuku-ún, áchi Dios jín-de. ⁶ Te contrato jáa

kúu ja vá'a-ga nasu ja tu'ú, chi ndiso tu'un ja ní kaa-ga ni keyu'u Dios. Te natu'un va'a-ga ku'a ja jáá-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tiñu ndiso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máá contrato jáá. ⁷ Chi nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúú, te tú nini kóo inga contrato uu núu. ⁸ Suni ni jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te ni ka'an-ya: Chaa ñn kivi já násá'a-ri ñn contrato jáá jín ñayivi Israel jín ñayivi Judá, áchí máá Tatá Dios. ⁹ Ko nasu natu'un contrato ni sá'a-ri jín ndíyi táa-i, kivi ní ñn-ri nda'a-dé ja ní kiñi'in-ri-de ini ñuu Egipto. Chi kuachi máá-de kúu ja tú ní ká'jin ni'in-de siki contrato-ri. Ja yúan tú ní játú'ún-ri ja ká'an-de, áchí máá Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'á kúu máá contrato násá'a-ri jín ñayivi Israel onde ná já'a taká kivi-ún. Chu'un-ri ley máá-rí xini-í, te suni chaa-ri ley-ún ini añú-i. Te kuu-ri Dios máá-i. Te máá-i jíná'an-i kuu-i ñayivi máá-rí. Achí máá Tatá Dios. ¹¹ Te tú nini kástu'ún ná ñn ná ñn-i nuu tá'an-i, nuu ñani-i: Ná kuní-ro núu máá Tatá Dios. Chi taká-i kuni-i ruu, onde ñayivi lúli-ga te onde ñayivi ñá'nu-ga. ¹² Chi kundá'ú ini-ri-i vasa tiñu ñáá ni kasá'a-i, te ni ma kúná'án kúti-gá-ri kuachi ni kasá'a-i, áchí máá Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tu'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa íi.

9

Ja ní'in tiñu niñi-yá jín contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni ni tá'ú tiñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndiso ñn cuarto ii ini ñuyivi yá'a. ² Chi ni kajani-i ñn ve'e ñii. Te ichi fuera ni io ñn cuarto ja ní nani cuarto ii. Te ini yúan ni io candelero, jín mesa, jín státilá kaxiukú ndijín. ³ Te yata sá'ma úu ndíta kaa ichi ini ve'e ii, ni io inga cuarto, ni nani cuarto ii xaan. ⁴ Te ini yúan ni io ñn ko'o kúu oro, jín janú tu'un contrato, ja ndasú oro ní tú'u siki. Te ini janu-ún kánde ñn tija'an oro ja ñú'un staa ándiví, jín yúnu xí Aarón ja ní nana numa, jín yúu tabla nuu yóso tu'un contrato. ⁵ Te siki janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kajasu-i siki tapa janu-ún nuu ñú'un yúyú niñi. Ko siki taká tu'un yúan, tú núña-yó vina ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tiñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu ini cuarto ñn, kásá'a-de tiñu cuenta sutu. ⁷ Ko ini cuarto uu-ún, chi máá ñn-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñi já sokó-dé nuu Dios siki máá-de jín siki já kásáña'mu ñayivi. ⁸ Te súan stá'an Espíritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó ini cuarto ii ándiví, níni kándii ve'e ñii ñn ini ñuyivi. ⁹ Te yúan kúu ñn tu'un siki tiempo vina, te jín modo-ún kásokó-dé ndatíñu, te kaja'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yija va'a ini añú-i sá'a. ¹⁰ Chi máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te ni ndiso tiñu onde ni chaa máá já vá'a-ga. Te ni nasama. ¹¹ Ko ni chaa Cristo, te sutu ñá'nu nuu taká tu'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te ni kivi-ya ini ve'e ii ándiví, ja tú ní kupa'a jín ndá'a, ni nasu cuenta ñuyivi kúu, te kánúu-ga te va'a-ga kúu vásá já áva-ún. ¹² Ko nasu jín niñi ndíxí'ú, xí niñi chélu, chi jín niñi máá-yá ni kivi-ya ini cuarto ii ándiví ja ñn máá tú'ún-ni jinu ja ní káni. Te ni kundéé-yá ni nakuaan-ya yóo ja ní káni. ¹³ Chi onde sáa te niñi xndiki jín niñi ndíxí'ú, jín yáa núu kayú chelu, ni joso yúyú-de siki ñayivi chá'an, te ni kandundoo-i onde jín yiki kúñu-i, ni sá'a. Te nú súan ní'in tiñu niñi kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga ni kuu niñi Cristo ja má nákacha ini añú-ro núu tiñu ñáá kásá'a-ró, nává'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chi Cristo, tú chá'an kúti-yá, te ni soko-yá máá-yá nuu Dios, ni sá'a Espíritu ja ío ní káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu siki ñn contrato jáá, nává'a ñayivi jáá ni kana Dios xini-í, ni'in-í ta'u já kéndoo ní káni natu'un ni keyu'u-yá. Chi ni jii Jesús, te ja yúan ní janchaa-ya kuachi ni kasá'a-i ná ni kaxiukú-i chi contrato xnáñúú. ¹⁶ Chi nuu ío ñn testamento, te kánúu já kúu chaa ni sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chi ñn testamento, onde nú kuu chaa ni sá'a, yúan-na te ni'in tiñu. Ko nú nini chakú

chaa ni sá'a, tú ní'in tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vasa contrato xnañúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñi. ¹⁹ Chi nú a ni ka'u ndi'i Moisés taká tu'un tá'ú tíñu yóso núu ley nuu ndívii ñáyivi, yúan-na te ni ki'in-de niñi chélu, jín niñi ndíxí'ú, jín ndúcha, jín íxi kuá'á, jín ñn yokón, te ni joso yúyú-de siki máá tutú-ún jín siki ndívii ñáyivi. ²⁰ Te ká'an-de: Ya'á kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'ú tíñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jín niñi-ún ni joso yúyú-de máá vé'e ñii jín taká ko'o kájatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jín niñi cuenta ley, chi nú tú kati niñi te ma koo kuti táká'nu ini-ya núu kuáchi-i núu. ²³ Chi fuerza ja jín modo yúan ni ndundoo taká copia ndatíñu ío andívi, ko máá ndatíñu andívi-ún, níni ní soko ja vá'a-ga cuenta máá vásá yúan. ²⁴ Chi tú ní kivi Cristo ini ñn cuarto ii ja ní kuva'a nda'a, natu'un ñn muestra ndija, chi sua ini máá andívi ní ndivi-ya náva'a kundij-ya vína ka'an-ya ja'a-yo ndé'é jín núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máá-yá, natu'un kivi sutu ña'nu ndita'an kuia ini cuarto ii jín niñi tatú. ²⁶ Chi nú súan, te kánúú ja ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyívi núu. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyívi ni kenda ndijin-ya ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní káni, te ni soko-yá máá-yá náva'a kuanchaa-ya kuáchi. ²⁷ Te natu'un ni kunda ja kúu taká chaa ñn jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sánda Dios tíñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, ni soko-yá máá-yá ñn máá tú'ún-ni jínu náva'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñáyivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu ja kuánchaa-ya kuáchi, chi sua ja náma-ya taká ñáyivi káindatu-i-ya.

10

¹ Te máá ley, chi máni ñn kuanda'u kúu siki taká ndatíñu va'a ja cháa kuee-ga. Ko nasu forma ndija máá ndatíñu-ún kúu. Te ja siki kiti kaja'ni-í-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndita'an kuia. Te ni ma kúu kuti síyija ñáyivi kuni jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núu, te naja tú ní jukuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáa. Chi ñáyivi káchiñú'ún-ún, nú a ni kendoo ndoo ii-í ñn jínu-ni sá'a yúan núu, te ma kakán-ga añú-i kuáchi siki-í núu. ³ Ko siki ja kásoko-í-ti-ún, te a jiní-yo ja kánuku'un ini-i kuáchi-i ndita'an kuia. ⁴ Chi niñi xndiki, jín niñi ndíxí'ú, ma kúu kuti kuánchaa kuáchi. ⁵ Ja yúan kivi ní kii Cristo ini ñuyívi, ni ka'an-ya jín Dios: Ja kaja'ni-í-ti jín ja kásoko-í ndatíñu nuu-ni, tú jata'an ini-ni, ko ni sátu'a-ni ñn yiki kúñu máá-ná. ⁶ Ja kaja'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ni siki ja kúxio kuáchi-i, tú ní kúsi ini-ni jín, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te ni ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Ai Táta Dios, yá'a kándii-ná náva'a skíkuu-ná ja jata'an ini máá-ni, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yata: Ja kaja'ni-í-ti jín ja kásoko-í ndatíñu nuu-ni, jín ja kaja'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ni siki ja kúxio kuáchi-i, tú jata'an ini-ni, ni tú kúsi ini-ni jín, áchí-ya. Ndatíñu-ún kásoko-í natu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya: Ai Táta Dios, yá'a kándii-ná náva'a sá'a-ná tíñu jata'an ini máá-ni, áchí-ya. Ja súan ni ka'an-ya, te ni janchaa-ya tú'un ñn náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jín tú'un ni jata'an ini máá Dios, te ni kandundoo-yo ní sá'a-ya siki ja ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñn máá tú'ún-ni jínu ni sá'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáa te taká sutu, vasá kaja'an-de ndita'an kivi kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kaja'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchaa kuáchi-i. ¹² Ko Cristo, ñn máá tú'ún-ni jínu ni soko-yá máá-yá ja siki kuáchi-yo onde ní káni, yúan-na te ni nungoo-ya ichi ndává'a Dios, ¹³ ndatu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñáyivi kájito u'u tá'an jín-yá, kuu-i teyu kuxndí ja'a-yá. ¹⁴ Chi jín ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní soko-yá máá-yá, te ní káni ní kayija ñáyivi ndoo ni sá'a-ya. ¹⁵ Te máá Espíritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo siki tú'un yúan, chi xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Ya'á kúu máá contrato nasá'a-ri jín-i jíná'an-i, onde ná ndi'i taká kivi yá'a. Te chu'un-ri ley-ri ini añú-i. Te suni chísó-rí tu'un-ri-ún ini xini-í jíná'an-i, áchí máá Tatá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-ga ini-ri kuáchi ni kasá'a-i jín tíñu chá'an ní kasá'a-i,

áchí-ya. ¹⁸ Núsáá te nú a n̄i sá'a-ya túká'nu in̄i-ya sikí táká-ún, tuká naún ío ja sokó-gá sikí kuáchi.

Ja núña ichi k̄iv̄i-yó iní cuarto ij

¹⁹ Ja yuán, ñáni, a chundéé iní-yo k̄iv̄i-yó iní cuarto ij ándiví sá'a niñi máá Jesucristo. ²⁰ Chi n̄i juña-ya ñin ichi jáá chakú, náva'a k̄iv̄i-yó íchi yatá máá sá'ma ndíta kaa, te yuán kuní ka'an ja máá yíki kúñu-ya kúu. ²¹ Te káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu xaán ndíto ve'e Dios. ²² Núsáá te ná kándita-yó núu-ya, jíin añú-yo já ío ndaa ja sikí tú'un kákandíja va'a-yó, jíin añú ja ní ndundoo sikí táká tiñu jáni ñáá in̄i, chi n̄i josó yúyú-ya niñi-ya sikí, jíin yíki kúñu-yó já ní nakacha-yó jíin ndúcha ndóo. ²³ Ná kuñi n̄i'in-yó jíin tú'un n̄i kaka'an-yo kákandíja-yó te káñukuu in̄i-yo. Te ma káka yátá-yó núsáá, ch̄i skíkuu va'a I'a n̄i keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúndá'ú-ga in̄i-i tá'an-i, jíin já ná sá'a-i taká tiñu va'a. ²⁵ Ná nátaqa ná'in-yó, ma sía-yo nátu'un kásá'a sava-i, ch̄i sua ná ká'an ndéé-yó jíin tá'an-yó. Ko ná kuitú-gá in̄i-ro sá'a-ró, ch̄i kájin̄i-ro já kuákuyani máá k̄iv̄i-ún. ²⁶ Ch̄i nú kus̄i in̄i-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a n̄i jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti já kúu ku-ga ja sikí kuáchi-ún. ²⁷ Ch̄i sua ñin nuu yú'ú xaán-yo já ndónda-ya sikí-yo ío, jíin ñin nuu kánda yáá ñú'un ío, náva'a kókó ñáyiv̄i kájito u'u tá'an jíin-ya. ²⁸ Ñáyiv̄i ní ské'ich̄i ley Moisés, jí'i ná'in-i, tú naún tu'un kúndá'ú in̄i ío, te nú n̄i kaka'an ndaa uu xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáá, ch̄i naga n̄i kuu ja má ndó'o xaán-gá ñáyiv̄i kuañú ja'a sikí Sé'e Dios jíin já jáni in̄i-i ja káchá'an niñi contrato, vasa jíin niñi-ún n̄i ndundoo-i, jíin já sákátá-i nuu máá Espiritu ndiso tu'un luu. ³⁰ A kájin̄i-yo núu I'a n̄i ka'an: Nani'in tá'an máá-rí jíin-i, máá-rí kua'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. Te inga jínu ká'an: Máá Tatá Dios koto nchaa-ya ndasa káa ñáyiv̄i máá-ya, áchí. ³¹ ñin tiñu yú'ú xaán-yo sá'a, kúu ja júngava ñin ñáyiv̄i iní nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un in̄i-ro sikí táká k̄iv̄i ní kéndoo ichi yatá, chi n̄i nastúun-ya iní ja jiní tuní-ro. Yúan-na te nasaa ja s̄in s̄in tundó'o n̄i xndónda-i sikí-ro. ³³ Ch̄i ñin modo n̄i kaka'an ndijin-i sikí-ro, te n̄i kaxndó'o ndijin-i róo. Te inga modo suni n̄i kanduu-ró tá'an ñáyiv̄i ní kando'o súan. ³⁴ Ch̄i suni n̄i kundá'ú xaán in̄i-ro já kándeé vekaa. Te n̄i kakus̄i-ní in̄i-ro, vasa n̄i kasákuí'ná ñúkuún-i ndatíñu-ró, ch̄i a kájin̄i-ro já ondé ándiví káñava'a-ró ñin ta'u vá'a xaán-gá, te koo ní káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja káchundéé iní-ro, ch̄i kua'a xaán tá'u ndiso tu'un-ún. ³⁶ Ch̄i kánúú kóo paciencia in̄i-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-ya, onde nú n̄i sá'a-ró tíñu játa'an in̄i Dios. ³⁷ Ch̄i ñin núnúu-na te chaá máá I'a kii, te ma kúkué-ya, áchí. ³⁸ Ko máá ñáyiv̄i ndáa-ri, ch̄i sikí já kákandíja-i te kuchaku-i. Ko nú n̄i jika yátá-i, ma kús̄i iní añú-ri sá'a-i, áchí-ya. ³⁹ Ko yóo, nasu tá'an ñáyiv̄i kásá'a súan kákuu-yó já káka yátá-yó te xnáa-yo máá-yó, ch̄i sua kákuu-yó tá'an ñáyiv̄i káka júin tú'un kákandíja va'a-i.

11

Sikí tú'un kándíja

¹ Te tu'un kándíja-yó kúu modo ja jiní-yo já ío seguro taká ndatíñu káñukuu in̄i-yo, chi yuán kúu tuni ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jiní-yo núu. ² Chi n̄i kákandíja chaá aná'an, te ja yuán ní jatú'ún-ya-de. ³ Kákandíja-yó, te yuán kájuku'un in̄i-yo já ní sáva'a Dios ñuyiv̄i jíin tú'un n̄i ka'an-ni-ya. Te ch̄i ndatíñu ja tú jiní-yo núu, n̄i kuva'a ndatíñu ja á jiní-yo núu. ⁴ N̄i kandíja Abel, te yuán ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga n̄i soko-dé nuu Dios vásá Caín. Súan n̄i kandíja-de, te n̄i jatú'ún Dios ja ío ndaa-de, ch̄i súan n̄i sá'a-ya já ní jatá'ú-ya ndatíñu n̄i soko-dé nuu-ya. Te vasa a n̄i ji'i-de, ko ká'an-ni-de jíin tú'un n̄i kandíja-de. ⁵ N̄i kandíja Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de, te tú ní jíi-de. Te tú ní ndénda kuti-dé n̄i kasá'a-i, chi n̄i naki'in Dios-de. Te onde ná té naki'in-ga-ya-dé, te n̄i jatú'ún Dios-de ja ní kus̄i iní-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú kándíja-yó, te ma kús̄i iní Dios sá'a-yó,

chi cháa kuní jaa nuu Dios, kánúú kándíja-de ja ndító chakú-ya jíin já kuá'a-ya yá'u nuu táká ñayivi kánandúkú-i-ya. ⁷ Ní kandíja Noé, te yuán ní ka'an nì'in Dios jíin-de sikí sáva tiñu ja té kuní-ga-de nuu. Te ja ní chu'un iní-de, te yuán ní sáva'a-de ñn barco náva'a kaku-de onde jíin ní vé'e-de. Ja súan kándíja-de, te nì nakuxndíi-de sikí ñúyivi. Te nì nduu-de ñn cháa ní'in tá'u sikí já kéndoo ndaa-i ja kákandíja-i. ⁸ Ní kandíja Abraham, te yuán ní jandatu-de nì kenda-de kua'an-de kiví ní kana-ya xiní-dé, náva'a jaa-de ñn lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te nì kenda-de kua'an-de, vasa tú jiní-de ndénu kí'in-de. ⁹ Ní kandíja-de, te yuán ní nchaa-de natu'un cháa jíká núu ñú'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yúan nì nchaa-de iní ve'e kuii jíin Isaac jíin Jacob, chí suni suchí ní'in tá'an ta'u núu ní keyu'u-yá-ún kákuu suchí-ún. ¹⁰ Chi nì ñukuu iní-de koo ñn ñuu jíin cimientu, ja máa Dios kúu l'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni nì kandíja máa Sara, te yuán ní ni'in-ña fuerza nì nuku'un se'e-ña, vasa ña'an numá nì kuu-ña. Te nì skáku-ña ñn se'e onde tiempo nì ja'a xaan kuiá-ña, chí nì kandíja-ña já skíkuu va'a máa Dios tu'un nì keyu'u-yá. ¹² Ja yúan súni súan nì kakaku kua'a-i nì sá'a ñn-ni cháa, vasa a nì yíi xaan-dé. Ko tata-de nì ndea xaan, natu'un tiñúú xiní ándiví, jíin natu'un ñití káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini kákandíja-de te nì kaji'i taká cháa-ún, vasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko nì kande'é jíká-ni-de nuu, te nì kaka'an-de sa'an kúta'u jíin. Te nì kaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jíin cháa káxiukú núu-ni, kákuu-de. ¹⁴ Chi cháa kaka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de ñn ñuu máa-de ja kúxiukú máa-de. ¹⁵ Chí nú ní nákan iní-de ñuu nuu ní kenda koyo-de-ún núú, ío modo ja náxíó káva-de, nú ní kákuni-de núú. ¹⁶ Ko nì kakuni-de inga ñuu va'a xaan-gá ja ío onde ándiví. Ja yúan tú kúka nuu Dios nuu-dé kunání-yá Dios máa-de, chí a nì sátu'a-ya ñn ñuu kuxiukú-de. ¹⁷ Ní kandíja Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kiví ní jito nchaa-ya-dé. Te máa tú'ún sé'e ñáva'a-de, te sikí suchí-ún nì ni'in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko nì io tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ vasa nì ka'an-ya tú'un-i jíin-de: Onde chí Isaac te kana-ri tata-ro te súan kunání, áchí-ya. ¹⁹ Chi nì tava máa-de cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñú ndíyi. Te suni natu'un jíin ñn tu'un yátá, te súan nì nani'in Abraham máa-i nì nachaku-i, natu'un súan. ²⁰ Ní kandíja Isaac, te yuán ní jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jíin Esaú, sikí táká tiñu cháa kuee-ga. ²¹ Ní kandíja Jacob, te yuán kiví já á yani kuu-de nì jikan ta'u-dé ja'a ndéndúú se'e yí José. Te nì chiñú'ún-de-ya vasa ndítuu-na-de xiní vara tñn-de. ²² Ní kandíja José, te yuán kiví á kúyani kuu-de, te nì ka'an-de ja koo kiví ndénda ñayivi Israel, Te nì tá'ú-de tiñu nuu-i ndasa sá'a-i jíin yíki-dé. ²³ Kiví ní kaku Moisés nì kakandíja táa-i náa-i, te yuán ní chisa'í-de-i uní yoo, chí nì kajini-de ja lúu káa-i. Te tú ní káyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ Ní kandíja Moisés, onde kiví ní ja'nu-de. Yúan tuká ní já'a-de tu'un ja kúnání-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua nì kuní-de ja kóto-de tundó'o jíin ñayivi Dios, nasu já núnúu-ni kusii iní-de jíin tú'un sii iní ja ndíso kuachi. ²⁶ Chí a nì tava-dé cuenta ja nú ka'an-i sikí-dé ja sikí Cristo, te kúka xaan-gá kuu-de sá'a, vasa já kúu taká yaka xu'ún ío iní ñuu Egipto, chí a nì nde'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ Ní kandíja-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vasa kití iní rey. Te nì kanda-de, chí nì sá'a-de cuenta ja á nde'é-de nuu máa l'a tú jiní ndijin-yo núu. ²⁸ Ní kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te nì josu yúyú-de niñi-tí, náva'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núú, te ma ké'é-yá-i jíná'an-i. ²⁹ Ní kakandíja-de, te yuán ní kuu nì kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'a, natu'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jíin ndúcha-ún kákuni-de núú, ko nì kókó-ni-cha-dé. ³⁰ Ní kakandíja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñúu Jericó, onde nì jinu nì kajikó ndúu-i ñuu-ún nuu usiá kiví. ³¹ Ní kandíja Rahab, ña'an tiní iní, te yuán tú ní náa-ña ñn jinu-ni jíin ñayivi ní'in iní, chí sua nì ka'an-ña tú'un ndéé iní jíin cháa nì kajito yu'u, te nì jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáa. Chí tuká tiempo ja káni-ga-ri

tụ'un Gedeón, tụ'un Barac, tụ'un Sansón, tụ'un Jefté, tụ'un David, tụ'un Samuel, jín tú'un taká cháa nị kajani tụ'un Dios onde sáá. ³³ Nị kəkandíja-de, te yuán ní kəkundéé-de nị katiin-de so'o ñuu ná'nu, nị kasá'a-de tiñu ndaa, nị kani'in-dé tụ'un nị keyu'u-yá, nị kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-ti, ³⁴ nị kanda'va-de ñu'un kayú yáá, nị kakaku-de yu'u machete, nị kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno nị'in nị kanduu-de nị sá'a-ya kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te nị kaskúnu-de soldado inga ñuu jíká já kajatá'an jín-de-ún kája'an. ³⁵ Ió ñasí'í ja ní kanani'in-ñá se'e-ña já á nị kaji'i-i te nị kanachaku-i. Sava-de nị kando'o xaan-dé nị kasá'a-i, ko tú ní kája'a-de tụ'un ja kúu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de nị kasákátá-i nuu-dé, te nị kaxndó'o-i-de jín cuarta, te suni nị kaju'ni-i cadena-de, te nị ka'iin-de vekaa. ³⁷ Nị kaja'a-i yuu xiní-dé. Nị kaxiti-í-de jín sierra. Nị kaja'ni-í-de jín machete. Nị kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te nị kañu'un-de ñii ríi jín ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni nị kata'an-de, nị kajito-de tundó'o, te nị kastá'an-i-de. ³⁸ Nị kajinu-de onde nuu ñú'un té'é. Te suni chii yuku ní kivi koyo-de. Te nị ka'iin-de yau kava jín yaú chii ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cháa-ún, nasu ñáyivi iní ñuyívi. ³⁹ Te taká cháa yá'a, vasa nị jatú'ún-yá-de siki já ní kəkandíja-de, ko tú ní kani'in-dé tụ'un nị keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi nị sátu'a Dios ñn tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóó jíná'an-yó, náva'a ma yíja máá cháa-ún, onde nú túu yóó.

12

I'a yóxnúu jín tú'un kándíja

¹ Kua'a xaán testigo kájíko ndúu ñí núu-yo natu'un viko nu'ún. Núsáá te ná cháxio-yó taká kuachi ncháá ve siki-yo, jín já jíkó ndúu ñí xín-yo, te jín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya núu-yo. ² Te ná ndé'é-yó núu Jesús, I'a yóxnúu jín tú'un kándíja-yó, te síyíja-ya yóó jín. Te máa-yá, nị kanda-ya jín tundó'o cruz, chi nị ndatu-ya cháa kivi já kúsi iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te nị nungoo-ya íchi ndává'a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuándéé iní-yo jín túndó'o

³ Ná káni iní máa-ró ndasa nị jandéé iní-ya jín ñáyivi kándiso kuachi, vasa nị kaka'an ndiva'a-i siki-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuitá-ro, ni ma kúu xaán iní añú-ro. ⁴ Ko vasa kajatá'an-ro siki kuáchi, ko té chá'an-ga kaka ñiñi já kasú-ro núu-ún. ⁵ Chi a nị kanaa iní-ro tú'un ká'an ndá'ú jín-ro natu'un jín sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a iní-ro nú xndó'o máá Tatá Dios róó, ni ma kuitá iní-ro nú kána jín-yá nuu-ro. ⁶ Chi máá Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kúndá'ú iní-ya, te skúun-ya yúnu xíi sukun taká se'e ja jatá'ú-yá, áchi. ⁷ Chi nú kuándéé iní-ro jín castigo jito-ró, te jika Dios jín-ro natu'un jín sé'e-ya, xí ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náún. ⁸ Ko nú tú castigo jito-ró, natu'un nị kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin ncha-ni kakuu-ró nú súan, nasu máá sé'e. ⁹ Ió inga tụ'un. Yóó, nị kañava'a-yó táa máa-yó núu ní kakaku-yó, nị kaxndó'o-de yóó, te nị ka'io ja jínú'ún-yó núu-dé. Te naga nị kuu ja má kuándatu jínú'ún-ga-yo núu máá Táa nuu vái añú-yo, te kuchaku-yo núsáá. ¹⁰ Te cháa-ún, jandáa nị kaxndó'o-de yóó, ko yaku-ni kivi ndasa nị kakuu iní máa-de. Ko I'a yá'a, chi ja ná kendo va'a-yó kuni-ya, náva'a ndundoo ta'an-yo jín-yá natu'un máa-yá. ¹¹ Jandáa kúu ja ní ñn castigo jito-yó, tú kúsi iní-yo sá'a vina, chi sua kukuí'a iní-yo sá'a. Ko kukuéé-ga te jín tú'un vindáa vinené kendo ndaa suchi ní kasuá'a jín. ¹² Núsáá te ná katiin xaán-ro jín ndá'a tívítá-ró, te nakani nị'in-ró s'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró ichi ndóó kaka ja'a-ro, náva'a ma sána ñáyivi rengo, chi sua nduva'a-i. ¹⁴ Skuá'a-ró náva'a ná koo tụ'un vindáa vinené iní-ro jín taká ñáyivi, jín já ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chi nú tú tụ'un ndoo iní, te ma kúu kuni ni ñn ñáyivi núu máá Jito'o-yo. ¹⁵ Nde'é víi-ro jíná'an-ró, náva'a ma kaka yátá ní ñn-ró núu tú'un luu ío iní Dios, te suni náva'a ma ndú'u'a tuku iní ni ñn-ró. Te nú túu, chi ndukuí'a iní-ro sá'a, te nduchá'án kuá'a-í sá'a. ¹⁶ Te koto-ró

náva'a ni ñin-ró ma káka téné, ni ma kújá'a iní-ro jíin-yá, nátu'un Esaú, suchí já sikí ñin ko'o ndéyu ní xikó-i derecho-i ja kúu-i suchí núu. ¹⁷ Chì a jiní-ro já kúkuéé-ga te nì kuni-i ní'in-í ta'u-í sikí já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko nì kendo ichi-i nì sá'a táa-i, chì tú ní ní'in-í modo nakani iní-i, vasa ndé'e nducha núu-í ndúkú-i. ¹⁸ Chì nasu ní jákoyo-ró núu ñin yuku já kúu tñn-yó, nuu kánda yáá ñú'un, nuu túún, nuu ñáa, jíin núu kée tachì xáan, ¹⁹ nuu jíni so'o-ró ndé'e clarín, nuu ní'in ká'an-ya, chi ñayivi ní kajini so'o ní'in tu'un-ún, nì kaka'an nda'ú-i ja má ká'an-ga-ya jíin-i. ²⁰ Chì tú ní kákanda-i jíin tíñu nì tá'ú-yá nuu-í: Nú ñin kitì ná káku'un-tì yúku-ún, ná skée-ró yúu sikí-tì kuu-tì, xí túu-ró machete-tì, áchí. ²¹ Te io xaan káa tíñu-ún nì kajini-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'ú xaan-rí, te kisi-i ruu sá'a, áchí-de. ²² Chì sua nì jakoyo-ró núu máa yuku Sion, te suni iní ñuu máa Dios, I'a chakú. Te ñuu-ún kúu ñuu Jerusalén cuenta andívi. Te suni nì ja-ro núu káxiukú kuá'a xáan mil ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tíku'nì ñayivi ní kanakaku xna'an-ga ja káyoso lista-i andívi, te suni nuu Dios, I'a kúu juez xinì táká-i, te suni nuu ío añú taká ñayivi ndáa ja á nì kayija va'a, ²⁴ te suni nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu sikí contrato jáa, te suni nuu máa niñí ní joso yúyú já vá'a-ga ní'in tíñu vása niñí Abel. ²⁵ Koto va'a-ró nává'a tú ské'ichi-ro I'a ká'an. Chì nú tú ní káaku ñayivi já tú ní játá'ú-i cha nì ka'an iní ñuyivi, naga nì kuu yóo nú tú kuatá'ú-yó máa I'a ká'an onde andívi. ²⁶ Chì jíin já ní ní'in nì ka'an-ya sáa, te nì kisi-ya ñuyivi. Ko vina a nì keyu'u-yá: Vasté ñin jínu-na kisi-ri, ko nasu máa ñin ñuyivi, chì suni onde andívi, áchí-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a ja ká'an: Vasté ñin jínu-na, áchí, kuni ka'an ja cháxio-ya táká ndatíñu nì kakanda-ún, ndatíñu ja á nì kakuva'a, nává'a ná kendo máa táká ndatíñu ja ní káaku ní. ²⁸ Núsáa te a ní'in-yo ñin ñuu ja ní kaku ní, te ja yúan ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te ná kuatíñu-yó núu-yá, te ná chíñú'ún-yó máa-yá, te ná kóo ja jíñú'ún-yó núu-yá, nává'a kusii iní-ya sá'a-yó. ²⁹ Chì Dios máa-yó, ñin ñu'un ja xndí'i já'mu kúu-ya.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuiñi-ro jíin'an-ró já kúnda'ú iní-ro ñaní-ro. ² Ma náa iní-ro já kóto nda'ú-ro núu ñayivi jíká, chì súan nì kasá'a sava-de, ko naún kajini-de ja máa núu ndajá'a andívi ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un iní-ro ñayivi ká'jin vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'jin-ró vekaa jíin-i. Te suni súan sá'a-ró jíin cháa ja kándonda-i sikí-dé, chì suni máa-ró kajini-ro tá'u-u-ro máa-ró. ⁴ Ma kasú-ro já tánda'a-í, te ná kóo jíñú'ún táká-ro jíin-i, te ma sáchá'an-ró jito-i. Chì ñayivi kájika téné, jíin ñayivi káisiiki ncháa tá'an, máa Dios nakuxndíi-ya sikí-í. ⁵ Ná káka kuu-ró, te ma chíñú'ún-ró xú'ún. Ná kúsi iní-ro jíin já tñn-ró víta ñú'ni. Chì máa-yá nì ka'an: Ná skíkuu ná'in-rí jíin-ró, te ma sía kuti-rí róo, áchí-ya. ⁶ Núsáa te kuu chundéé iní-yo ká'an-yo: Máa Jíto'o-yo kúu I'a chindéé chítuu-ya rúu, te ma yú'ú-ri nú naún kuni ñayivi sá'a ndiva'a-i jíin-rí, achí-yo. ⁷ Ná núku'un iní-ro cháa nì kastá'an ichi núu-ro, chì nì kaka'an-de tu'un Dios jíin-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa nì kakandíja-de, te ná ndé'é vá'a-ró ndasa nì kee tíñu nì kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chì ñin-ni káa-ya íku, jíin vína, jíin ní káni. ⁹ Ma nátu'u iní-ro yá'a, yúan, jíin sñn sñn sa'an jáa. Chì ío va'a ja ná kendo nì'in iní añú-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, ko nasu jíin ndéyu já tú ní'in tíñu kuti núu ñayivi chíñú'ún yúan. ¹⁰ Káñava'a-yó ñin-ni altar. Te chaa kájatíñu iní ve'e ñii-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chì yiki jíin kúñu kitì kaja'ni-dé-ún kayú, kaja'mu-de ichi fuera yuñúu. Te niñi kitì-ún, skívi sutu ñá'nu iní cuarto ii, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta sikí kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, nì ndo'o-ya ichi fuera yuxé'é, nává'a jíin niñí-yá te sándoo-ya ñayivi. ¹³ Núsáa te ná kenda-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúu, te ná ndó'o ta'an-yo jíin-yá ja káka'an ndiva'a-i sikí-yá. ¹⁴ Chì yá'a tú káñava'a-yó ñin ñuu ja kendo ní káni,

chí sua kándúkú-yó ñin ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáá te jíin íchi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máá Dios, chí nátu'un ñin ja sokó-yo núu-yá kúu. Chí ya'á kúu máá tú'un xíin tíñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'ví-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jíin já kóto tá'an-ro, jíin sáva-ga-i, chí kúsi iní Dios sá'a ya'á, nátu'un ja á ñi kasoko-ro ñin nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un iní-ro tú'un ká'an cháa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, chí kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja ñini náku'a-de cuenta. Nde'é náva'a kusii iní-de sá'a-de, te nasu já nákuaka nuu iní-de, chí nú súan te tú ní'in tíñu ja kúu róo. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro já'a-rí jíná'an-rí, chí a kájani ndija iní-rí ja kájani va'a iní añú-rí, chí kákuni-rí kaka jíñú'ún-rí jíin táká-ni tíñu. ¹⁹ Te ká'an nda'ú téyí-ga-rí jíin-ró já ná sá'a-ró súan, náva'a ná nájaa yachi-ga-rí nuu-ro. ²⁰ Te máá Dios kúu I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, te ñi naschakú-ya máá Jító'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóo nátu'un rí. Te onde jíin máá ñíí contrato ñíí káni, ²¹ ná síyíja Dios róo, náva'a kuu sá'a-ró táká tíñu va'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya táká ja kúsi iní máá-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máá-yá ná nákana jaa-yó-yá ñíí káni ñíí kuiá. Amén. ²² Ko ká'an nda'ú-rí jíin-ró jíná'an-ró ñáni, ja má kití iní-ro sá'a tu'un ká'an nda'ú-rí jíin-ró yá'a, chí ñi cháa-rí ñin tutu lúlí yá'a nuu-ro. ²³ Kuní-rí ja ná júku'un iní-ro já á ñi kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jande'é-rí róo te nú ncháa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní táká cháa stá'an ichi núu-ro, achi-ro kúni-de, jíin táká ñayivi ndóo. Te ñayivi ñúu Italia káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táká róo jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jíin Jító'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñayivi ndí'uxí uu tata Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñáni jíná'an-ró, ná kúsi xáan iní-ro te nú ni chaá tini nuu túndó'o siki-ro. ³ Chi a kájiní-ro ja nú koto nchaá-i róo ndasa kákandíja-ró, yúan-na te kuiñi ni'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuiñi ni'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíí-ró. Te ni ma kúu falta ni ñn nuu-ro. ⁵ Te nú ndé ñn róo kúu falta ja koo ndíchi-ró, te kakan-ro nú Dios, te kua'a-ya nú-ro, chi máa-yá, já'a kua'a-ya nuu táka ñayivi, te tú kana jíin-yá nuu-í. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándíja-ró, te ma káni síkí iní-ro. Chi chaá ja jáni síkí iní-de, natu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachi, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Chaá yúan, ma káni iní-de ja ní'in-dé ñn ndatíñu nuu Jító'o-yo, ⁸ chi máni natu'u iní-de, te ya'a yúan jáni iní-de. ⁹ Ñn ñani yínúu, ná kúsi iní-de, chi kúñá'nu-de jíin-yá. ¹⁰ Ko ñani kúká, ná kúsi iní-de ja ní ndusúchí-de nuu máa-yá. Chi natu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chi nú ni kana-ni ndikandii te ni kuní'ní-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ni ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va chaá kúká jíin táka tíñu sá'a-de.

Siki já jito nchaá-i yóo

¹² Xáan ndatu koo chaá kéndoo ni'in vasa ni jito nchaá-i-de. Chi nú a ni jatú'ún-yá-de, te ni'in-dé premio ja kúchaku-de, chi a ni keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñayivi maní jíin-yá. ¹³ Te nú náké'é-i ñn chaá, te ma ká'an chaá-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chi ma kúu náké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ni tú náké'é-yá ni ñn ñayivi. ¹⁴ Chi ñn chaá, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñú'un-ún-de, súan náké'é-i-de jíin máa-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a ni yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a ni ja'nu, kuu chaá-ún sá'a. ¹⁶ Ñani máni, ma xndá'ú-ro máa-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chi kí ichi ándívi te kúun vai onde nuu máa Táa-yo, I'a xíin táka ndua luz. Te máa-yá, ñn-ni ku'a stúun-ya, ni tú natu'u kuti iní-ya.

Kájiní so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chi ni kuu iní máa-yá, te ni nakaku-yó ní sá'a-ya jíin tú'un ndaa, náva'a kuu-yó natu'un se'e núu núu táka ñayivi-yá. ¹⁹ Ñani máni, ja yúan táka róo, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kití iní-ro. ²⁰ Chi tu'un kití iní ñn chaá, tú jika tíñu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná sía-ro táka tíñu chá'an jíin táka tu'un ñáá ja ní kukútu-ro jíin. Te ná koo vitá iní-ro, te kuatá'ú-ró tú'un ni tñ iní-ro, chi tu'un yúan kúu ja kúu nama róo jíná'an-ró. ²² Skíkuu-ró jíin tú'un máa-yá, náva'a ma kúni so'o sáni-ró. Chi nú túu, te xndá'ú-ro máa-ró. ²³ Chi nú ñn chaá, jini so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, chaá yúan kúu-de natu'un ñn chaá ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúkú jito-de. ²⁴ Chi ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ni iní-de ndasa jito-de. ²⁵ Ko nú ndé chaá nándúkú víi-dé máa ley va'a, ley ja káka kuu ndícha-na-yo sá'a, te nú kukuu-de jíin, na tú jini so'o sáni-de, ni ja náa iní-de, chi skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé chítuu Dios tíñu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé ñn chaá ma'ñú-ró, te jáni iní-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja jíñú'ún yáa-dé, chi sua xndá'ú-ún añú-de, chaá-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ Ñn chaá ja chíñú'ún níña-de chíñú'ún ndíja-de máa Táa-yo Dios, chaá-ún sá'a-de tíñu yá'a: Koto va'a-de sūchí lá'ú jíin ñá'an viuda nú ío túndó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máa-de, náva'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyívi.

2

Siki tú'un tú kunchaa nuu

¹ Ñani máá-rí, ma kunchaa nuu-ro ní ñn ñayivi, chi káandíja-ró núu máá Jító'o-yo Jesucristo ja ndíi ncháa-ya. ² Chi nú jaa ñn chaa iní ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni jaa ñn chaa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo jíñú'un-ró núu cháa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro jíñ-de: Yá'a jungoo-ní chi ío va'a, achi-ro, te nú ka'an-ro jíñ cháa ndá'ú-ún: Jíñ-ní kundii-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chíi silla-ri, achi-ro, ⁴ á nasu cháa kájani ñáá iní nī kanduu-ró já súan kánchaa nuu-ro ñayivi náún. ⁵ Ñani máni, chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios chaa ndá'ú iní ñuyivi yá'a, ja ná kúkúka-de jíñ tú'un kándíja, te ni'in-dé ta'u-dé iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan nī keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu ñayivi maní-yá jíñ xí túu. ⁶ Ko róó, chi nī ja'a-ró túka nuu cháa ndá'ú. Á nasu kátin chaa kúka-ún so'o-ró, te á nasu súni chaa-ún káñu'un-de róó ki'in-ro núu justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máa-de kákuu chaa káka'an ndiva'a siki sí'ví vá'a ja káinání-ró náún. ⁸ Chi nú káskíkuu ndija-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú i: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró, áchí. Va'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháa nuu-ro ñayivi, a nī sá'a-ró kuáchi nú súan, te a nī nakuxndíi ley siki-ro já súan kástiví-ro. ¹⁰ Chi chaa stíví ñn-ni tu'un ley, vasa a nī skíkuu ndí'i-de, te ndonda ní ley siki-dé. Chi nátu'un nī stíví ndí'i-de. ¹¹ Chi nī ka'an Dios: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. Te suni máa-yá nī ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, vasa tú ní ísiki ncháa tá'an-ró, ko nú nī ja'ni-ro ndíyi, a nī kuu-ró cháa nī stíví ní ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máá-ró kákuu chaa ja kúnda tiñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndicha-na róó. ¹³ Chi ñn chaa, nú tú ní kúndá'ú iní-de tá'an-de, te máa ley juicio, ma kúndá'ú iní-ún-de. Ko tu'un kúndá'ú iní, nī'in-ga kúu vasa ley juicio.

Tu'un kándíja jíñ tú'un skíkuu

¹⁴ Ñani máá-rí jíná'an-ró, nú ká'an ñn chaa ja kándíja-de, te nú tú tiñu skíkuu-de jíñ, te ndénu ní'in tiñu tu'un kándíja-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máa tú'un kándíja-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú ñn ñani-yo xí ñn kuá'a-yó jika té'ndé-i, te nándí'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú ñn róó ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chi ni'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ni'in ná'in-ró kée-ro, achi-ro, te nú tú ní ja'a-ró já kánandí'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tiñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu ñn ñayivi kándíja, chi nú tú jíku-i jíñ máa tiñu, te a nī jí'i i máa tú'un kándíja-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an ñn-ró: Róó kándíja-ró, te ruu jíku-ri jíñ tiñu va'a, achi-ro. Núsáa te ná stá'an máá-ró núu-rí ndasa kándíja-ró vasa tú jíku-ró jíñ tiñu, te ruu, onde jíñ tiñu jíku-ri, te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándíja-ri. ¹⁹ A kándíja-ró já ñn-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan káandíja ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róó, chaa xíní ñáá, stá'an-ri nuu-ro kúní-ro náún. Ñayivi kándíja, te nú tú jíku-i jíñ tiñu, máni kándíja sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jíñ tiñu nī sá'a-de, ná nī soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jiní-ro já tú'un nī kandíja-de-ún, nī chindéé tá'an jíñ tiñu nī sá'a-de. Te tu'un nī kandíja-de-ún nī skíkuu va'a-de onde jíñ tiñu nī sá'a-de. ²³ Te súan nī skíkuu tu'un ká'an tutu i: Abraham nī kandíja-de nuu Dios, te ja yúan ní chi'i-ya cuenta-de ja á nī kéndoo ndaa-de, áchí, te nī nakunání-de amigo Dios. ²⁴ Núsáa te a nī kajini-ro já kéndoo ndaa ñn ñayivi jíñ tiñu sá'a-i, nasu má ñn-ni ja kándíja-i nuu-yá. ²⁵ Suni súan jíñ Rahab, ña'an tiní iní-ún, ná nī jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te nī chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jíñ tiñu nī sá'a-ña-ún. ²⁶ Chi nátu'un a nī jí'i yiki kúñu ja tú ñú'un tachí iní, suni súan a nī jí'i tu'un kándíja, te nú tú jíku jíñ máa tiñu.

3

Tu'un siki yáa-yo

1 Ñáñi máá-rí jíná'an-ró, ma cháa iní kua'a-ro kúu-ró maestro, chí a kájini-ro já yóó, ja kástá'an-yo tú'un, ñi'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. 2 Chi taká-yo, ío tini tiñu kástiví-yó. Ko nú ñn cháa nú tú stíví-de tiñu jín tu'un ká'an-de, cháa a ñi ta'u vá'a iní kúu-de. Te suni kúndéé-de jín ní máá-de já'nu-de. 3 Chi a kájini-yo já káchu'un-yó freno yu'u caballo náva'a kuandatu-ti núu-yo, te súan já'nu-yo-ti jín ní máá-ti. 4 Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúndá'á tachí xaan kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jín ñn su'ma lúli sá'a cháa skáka, ndé onde ñi kuu iní-de ki'in-de jín. 5 Suni súan yáa-yo, chí vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyí máá. Chi nátu'un kayú ñn yuku ká'nu xaan sá'a ñn ñu'un lúli, súan kúu ya'á. 6 Te yáa-yo kúu nátu'un ñn ñu'un. Suni nátu'un ñn ñuyívi ñáá kúu yáa kánde ma'ñú taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an ní-yó sá'a. Chi infierno ñi tuu ñu'un yáa, te yáa-ún tú ñu'un ní ñuyívi yúkú. 7 Chi taká kiti jín tísaa, ko jín kiti ñu'un chí mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayívi. 8 Ko ñi ñn cháa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chi ñn kuñu ñáá ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñu'un chítu nátu'un nducha kuñi-ti ja já'ni ndíyi. 9 Chi jín yáa-ún nákana jaa-yó máá Táa-yo Dios, te suni jín yáa-ún ká'an ndiva'a-yó siki ñayívi, vasa muestra chí Dios ñi kuva'a-i. 10 Iní ñn-ni yu'u kenda tu'un va'a jín tú'un ndiva'a. Ñáñi máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. 11 Á kana nducha vixí jín ndúcha uá iní ñn-ni nuu sókó náún. 12 Ñáñi máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xini yunu mérxexé, xí ndé'e mérxexé xini yunu uva. Núsáá te suni súan ma kúu kana nducha ú'a jín ndúcha vixí iní ñn-ni sókó.

Tu'un ndichí já vái ichi ándiví

13 Ja máá-ró jíná'an-ró, ndé ñn-de ndichí te ndito xini-dé. Ná káka kuu va'a-de jín tiñu sá'a-de, ná kuni jín núu máá-ró, te ná kóo súchí iní-de vasa ndichí-de. 14 Ma stíví-ró tú'un ndaa máá-yá jín tú'un tú'ún ká'an-ro. Chi nú tu'un kuásún téyí iní jín tú'un tixín iní ñu'un iní añú-ro, nasu já sáxixi-ro máá-ró kúu-ún. 15 Te tu'un ndichí modo jian, nasu já kii ichi ándiví kúu, chí tu'un ñuyívi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. 16 Chi nuu ío tu'un kuásún iní jín tixín, yúan ío tu'un sáká núu jín taká tiñu káñáá. 17 Ko tu'un ndichí kii ichi ándiví xnáñúú-gá ndiso tu'un ndoo, yúan-na te júkuñi tixín sá'a, te suni ndiso tu'un vitá iní, tu'un juku'un yachi iní, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un sá'a tiñu va'a, tú náku'ndíi siki tá'an, tú ndiso tu'un yóso yú'u. 18 Te máá tiñu ja kenda chí tu'un ndaa kúu tu'un vindáa vinené kásá'a ñayívi kánasamaní tá'an.

4

Ma kóo mani-yo jín ñuyívi

1 Ndénu kaku pleito jín tixín kásá'a-ró. Á nasu siki já ndío iní-ro kúu. Te tu'un yúan kájatá'an iní-ro. 2 Kándio iní-ro, ko tú káñava'a-ró. Ja yúan kája'ni-ro ndíyi. Te kákukuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Ja yúan kájatá'an-ró te kákutixín-ro. Tú káñava'a-ró chí tú kájikan-ro. 3 Kájikan-ro ko tú káni'in-ro, chí ñáá-ni kájikan-ro náva'a sítá sáni-ró jín tú'un kúsi iní-ro. 4 Ñayívi káisiiki ncháa Dios kakuu-ró. Á tú kájini-ro já tú'un kúmani jín ñuyívi kúu tu'un jito u'u tá'an jín Dios. Chi cháa mani jín ñuyívi, cháa jito u'u tá'an jín Dios kúu-de. 5 Te tu'un ká'an tutu ij, máá Espiritu ja ncháa iní-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kúkuñí iní-ya ndasa jka-yó, áchí. Á kájani iní-ro já ká'an sáni tu'un-ún náún. 6 Ko já'a-ga-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Yúan ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixí, te já'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu cháa vitá iní, áchí. 7 Kuandatu nuu Dios jíná'an-ró núsáá, kasu nuu kuí'na te kunu koto róó. 8 Kandita nuu Dios, te máá-yá ná kándita-ya núu-ro núsáá. Róo cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róo cháa kájani ñn kájani uu iní-ro, nasándoo añú-ro. 9 Ná tá'u'u iní-ro. Ná kúkuí'a iní-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusí iní-ro ko ná ndúkuí'a iní-ro. 10 Sá'a súchí iní-ro núu Dios, te máá-yá sáñá'nu-ya

róo. ¹¹ Ñáñi, ma kútuku ini-ro kóto-ró tá'an-ró. Chi cháa kútuku ini-de jíto-de ñani-de, xí nákuɣndíi-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku ini-de jíto-de ley, te nákuɣndíi-de sikí ley. Ko róo, nú nákuɣndíi-ró sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kúu-ró, chí ñn juez kúu-ró nú súan. ¹² Máa ñn-ni I'a kúu ja já'a ley. Te máa-yá kuu nama-ya yóo xí xnáa-yá yóo. Te róo, ndé cháa kúu-ró já nákuɣndíi-ró sikí tá'an-ró núsáa. ¹³ Róo ñayivi já káka'an: Vina xí yúchaan te kingoyo-yó ñúu yúan, te yúan kuxiukú-yó ñn kuia, te kuaan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchí-ro. Ná kúni ná'in-ró, ¹⁴ chí tú kájiní-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chí naún ja kaxáan kúu vida-ro. Jandáa ja máa yokó-ni kúu, ja ñn núnúu-ni vai. Yúan-na te nducha-ni ki'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kúni máa Jító'o-yo, te kuchaku-yo te sá'a-yó yá'a xí sá'a-yó yúan, achí-ro. ¹⁶ Ko vina, chí máni kásavixi-ro máa-ró, ja kásatéyí-ro máa-ró. Te tiñu ñáa kúu nú suán sávixi-yo máa-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jiní-i modo sá'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kúu nú súan.

5

Sikí cháa kúka

¹ Ko róo cháa kúka jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jíkó'o-ró, chí kii tundó'o sikí-ro. ² Chí ndatíñu kúka ñáva'a-ró, a ni kate'yu. Te a ni yaji tikixin sá'ma-ro. ³ Te oro jín plata káñava'a-ró, a ni jita ni kana si'in yóo. Te si'in yóo-ún, natu'un kani ndaa tu'un sikí-ro, te kaji kúñu-ró natu'un sá'a ñu'un. Chí a ni kaya máa-ró yaji-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. ⁴ Ni ka'io sava cháa kaja'nu trigo-ro, te tú ní kacha'u-ró-de. Vina te natu'un kána kó'o máa yá'u-de-ún. Te máa Tatá Dios, I'a xín táka ndaja'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máa cháa kaja'nu-ún. ⁵ A ni kaichaku kúka-ró iní ñuyivi yá'a. Te ni kasá'a-ró táka tiñu ni kakaní ini-ro, te ni jito ñúkúún-ró máa-ró vasa kivi-ún ní jil' kua'a ñayivi. ⁶ Ni kanakuxndíi-ró sikí cháa va'a, te ni kaja'ni-ro-dé. Ko máa-de tú jasú-de nuu-ro.

Jín paciencia kundatu-yo ncháa-ya

⁷ Ñáñi, núsáa te ná kúndatu-ró jín paciencia onde kivi ncháa máa Jító'o-yo. Nde'é-ró ndasa jín paciencia ndatu cháa jitu onde ná cháa sau ñá'an jín saú kuéé, te ni'in-dé nuní lúu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuñi ni'in-ró jín iní jín añú-ro, chí kuakuyani nchaa máa Jító'o-yo. ⁹ Ñáñi jíná'an-ró, ma kútuku ini-ro kóto-ró tá'an-ró, náva'a ma nákuɣndíi-ya sikí-ro. Chí máa I'a sánda kuachi-yó, natu'un a kándii-ya yúxé'é. ¹⁰ Ñáñi máa-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ni kasá'a cháa ni kajani tu'un máa Tatá Dios onde sáa, chí vasa ni kando'o-de ko ni ka'io paciencia-de. ¹¹ Vina káka'an-yo já xáan ndatu ñayivi káandéé iní. A ni kajini tu'un-ró ndasa ni jandéé iní Job, te suni a kájiní-ro ndasa kenda táka tiñu kúni máa Jító'o-yo, chí xaan ndá'ú ini-ya yóo te va'a ini-ya jín-yó. ¹² Ñáñi máa-rí, kánúu-gá ja má chísó tú'un téyí-ro, ni tu'un andívi, ni tu'un ñuyivi, ni inga tu'un ma ká'an téyí-ro. Chí nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, náva'a tú nakuxndíi-ya sikí-ro.

Tu'un kakan ta'u já'a tá'an

¹³ Á ío ñn róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáa. Á ío ñn róo ja kúsi iní. Ná káta-ró ñn yaa ii núsáa. ¹⁴ Á ío ñn róo ja kú'u. Va'a-ga ná kána-ró xiní cháa kákuu nuu iní tiku'ni. Te ná kakán ta'u-dé ja'a cháa kú'u-ún. Te jín sí'ví máa Jító'o-yo, ná chí-i-de aceite cháa-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájukan ta'u-dé, te nduva'a cháa kú'u-ún, chí máa Jító'o-yo, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndiso-de, te koo tuká'nu ini nuu kuachi-de. ¹⁶ Ja yúan ná nákaní ndaa-ro kuachi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'u-ro já'a tá'an-ró náva'a ná ndúva'a-ró. Chí ñn cháa va'a nú kakan ta'u-dé, te kuu sá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jín tú'un jikán ta'u-dé. ¹⁷ Chí Elías, suni natu'un ka'io-yó vina súan ni kaa-de onde sáa. Te ni jikan ta'u-dé ja má kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñú'un yá'a uní kuia iñu yoo. ¹⁸ Te inga jínu ni jikan ta'u-dé.

Te n̄i ndii sau íchi ándíví. Te n̄i nana tuku taká ndatíñu nuu ñú'un yá'a. ¹⁹Ñáni jíná'an-ró, te nú ñn róó n̄i kenda-ró íchi ndáa, te inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰yúan-na te kuni-ro já nú ñn róó n̄i nachu'un íchí-ró cháa n̄i k̄iv̄i kuachi, a n̄i nama-ró ñn cháa ku, te suni kasu-ro núu kuá'a kuachi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA ÆN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chi máá Táa-yo Dios, ni jini-ya róo onde jín tiempo, te ni kaji-ya róo jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máá Espíritu, náva'a kuandatú-ro nuu Jesucristo, te koso yúyú-yá niñi-ya sikí-ro. Tu'un luu ío iní-ya jín tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu iní

³ Ná nákana jaa-yó máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaan iní-ya yóo. Te ni nakaku-yó já kúchaku-yo, te kañukuu iní-vó ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndíyi, ⁴ náva'a ni'in-yo Æn ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kuti, ni ma xí kuti, chi yíva'a iní andívi já sikí yóo. ⁵ Chi yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándi'i-na, natu'un a ni sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusi iní-ro, vasa tini tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaá róo nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga káa vasa oro, chi vasa kájito nchaá-i oro jín ñú'un, ko Æn kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jínú'ún ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máá-yá, vasa té kuni-ga-ro nuu-yá, te maní-ro jín-yá, te kákandija-ró-yá. Vasa tú kánde'é-ró nuu-yá vina, te kákusi xáan iní-ro te kánkana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añú-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáa, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío iní-ya nuu-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kandúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkúun-de ja ná júku'un iní-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espíritu Cristo jín-de, chi onde jín tiempo ni jani-ya tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o sikí Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-ya nuu cháa-ún ja násu já kuu máá-de, chi sua ja kuu máá-yó kuu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espíritu Santo ja ní kii ichi andívi, suni ni kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájitú iní-ya ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Sikí tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúan ná koo ndito iní ja jini tuní-ro, te koo kuándi'i-ro. Te kuñukuu téyí iní-ro já ní'in-ro tú'un luu ío iní-ya já kuá'a-ya nuu-ro kivi kenda ndijin Jesucristo. ¹⁴ Te natu'un se'e kájanatú va'a, súan ná koo-ró. Te ma sá'a-ró tíñu ni kakaní iní-ro sáa, ná tú ní kájuku'un kuti iní-ro. ¹⁵ Chi natu'un ío ndoo máá I'a ni kana xini-ro, suni súan ná koo ndoo-ró jín taká tíñu kásá'a-ró. ¹⁶ Chi súan yoso nuu tutú: Ná koo ndoo-ró jíná'an-ró, chi ruu ío ndoo-ri, áchí. ¹⁷ Te máá-yá, tú ncháa nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya taká tíñu-i ndasa kásá'a Æn Æn-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jín-yá natu'un jín Táa-ro, núsáa te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chi a kájiní-ro ndasa ni kájika sáni-ró jín táninu ni kaja'a táa-ro nuu-ro sáa. Ko ni nakuaan-ya róo nuu táninu-ún. Ko násu jín ndatíñu ja té'yu, natu'un oro jín plata, ¹⁹ chi sua jín niñi Cristo ja yá'u xaan ncháa ni nakuaan-ya róo. Chi máá-yá kuu natu'un Æn lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ chi súan a ni teta'an Dios máá Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñuyivi, te ni kenda ndijin Cristo kivi kuándi'i-na, sikí já ní kundá'ú iní-ya róo. ²¹ Te kákandija-ró nuu Dios sá'a Jesús. Chi ni nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ni nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúan kákandija-ró nuu Dios, te kañukuu iní-ro-yá. ²² A ni ndundoo añú-ro, chi

n̄i kajandatu-ro n̄u tú'un ndaa n̄i sá'a Espiritu jíin-ró, náva'a kundá'ú ndija in̄i-ro ñan̄i-ro. Núsáá te ná kundá'ú xaan in̄i-ro tá'an-ró ondé jíin in̄i jíin añú-ro. ²³ Ch̄i a n̄i kanakaku jáá-ró. Ko nasu chíi tata té'yú, chi chíi tata já má té'yú kuti. Te tu'un Dios n̄i sá'a súan, ch̄i ndíto chakú n̄í káni. ²⁴ Ch̄i nátu'un yuku, súan kúu taká ñayivi. Te modo ndúñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Ch̄i yuku-ún, ichi-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tu'un ká'an máá Tata Dios, ch̄i kéndoo n̄í káni n̄í kuiá. Achí. Te tu'un yúan kúu máá tú'un va'a n̄i kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáá te ná sía-ro taká tu'un ñáá, taká tu'un xndá'ú, tu'un yóso yú'u, tu'un kuásún in̄i, jíin taká tu'un káka'an ndiva'a sik̄i tá'an. ² Te ná kaní in̄i-ro leche máá Espiritu kaxin-ro nátu'un suchí yíkin sáá ní kaku-i, náva'a kaku-ró te kua'nu-ró jíin. Ch̄i leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Ch̄i a n̄i kajini-ro já vá'a xaan in̄i máá Jító'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jíná'an-ró, ch̄i nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayivi, vasa n̄i kaské'ichi-i-ya, ko n̄i kaj̄i Dios-ya, nátu'un in̄i yuu lúu. ⁵ Suni róó, nátu'un yuu chakú kakuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró in̄i ve'e īi máá-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espiritu, chi ja sik̄i Jesucristo te kús̄i in̄i Dios nú súan. ⁶ Ch̄i súan ká'an tutu īi: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí in̄i yuu kánúú kundiso jiki, ch̄i nátu'un yuu lúu n̄i kaj̄i-ri-ya, te chaá kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máá-yá nuu róó ja kákandija-ró-yá. Ko sik̄i ñayivi tú kákandija ká'an: Chaá kachutá'an ve'e vasa n̄i kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún n̄i ni'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-í nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Ch̄i kájungoyo-i kuachi sik̄i já tú kajandatu-i tu'un-ya. Te n̄i jani-ya-í ja súan sá'a-í.

Modo kuandatu ñayivi xín máá-yá

⁹ Ko róó, tata ja ní kaj̄i máá-yá kakuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaan, te suni ñayivi ndoo, jíin ñayivi ní ni'in-yá kakuu-ró. Súan n̄i sá'a-ya róó náva'a kani-ró tú'un ndasa xaan vá'a in̄i máá I'a n̄i kana xin̄i-ro ná n̄i kaxiukú-ró ñúñáa. Te n̄i kivi koyo-ró núu lúu nuu ndí ncháa máá-yá. ¹⁰ Ch̄i róó, onde sáá nasu ñayivi Dios kakuu-ró núu. Ko vina a n̄i kanduu-ró ñayivi máá-yá. Suni onde sáá té ni'in-gá-ro tú'un kundá'ú in̄i-ya róó, ko vina, a kundá'ú in̄i-ya róó. ¹¹ Nán̄i man̄i, ká'an nda'ú-ri jíin-ró nátu'un ká'an-ri jíin cháa jíká jíin cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró taká tíñu kákani in̄i máá-ró, chi yúan kájatá'an sik̄i añú-ro. ¹² Te ná káka jíñú'ún-ró má'ñú ñayivi s̄in nacióon. Náva'a vasa kákaji-i róó nátu'un sik̄i cháa kásá'a tíñu ñáá, ko nú ná kuní-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kii-ya. ¹³ Ja sik̄i máá Dios, te kuandatu-ro núu taká chaá ndiso tíñu, vasa nuu rey, chi chaá kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu taká gobernador ja ní táji-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de taká ñayivi kásá'a tíñu ñáá, te ka'an-de tu'un jíñú'ún jíin ñayivi kásá'a tíñu va'a. ¹⁵ Ch̄i kuní Dios ja sá'a-ró tíñu va'a. Te jíin tíñu va'a-ún kundéé-ró kasú-ro núu tú'un ñayivi yúkú já tú kájuku'un in̄i-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíñu ñáá, ch̄i sua ja ná kuatíñu-ró núu Dios. ¹⁷ Koo ja jíñú'ún-ró jíin taká ñayivi. Kundá'ú in̄i-ro ñan̄i kákandija. Kuandatu-ro núu Dios. Koo ja jíñú'ún-ró jíin máá rey. ¹⁸ Róó mozo, ná kuandatu-ro núu cháa kakuu patrón-ro. Te koo ja jíñú'ún-ró jíin-de. Ko nasu máá in̄i nuu cháa va'a in̄i, jíin núu cháa man̄i jíin-ró, ch̄i suni súan sá'a-ró jíin cháa xaan in̄i. ¹⁹ Ch̄i in̄i chaá vasa tú sá'a-de tíñu ñáá, nú jító-de tundó'o sik̄i já skíkuu va'a-de jíin Dios, yúan kúu ja kús̄i in̄i-ya jíin-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kája'a-i róó, te naún ja vá'a kúu nú kájandéé in̄i-ro jíin. Ko nú kásá'a-ró tíñu va'a, te káxndó'o-i róó, te kájandéé in̄i-ro jíin, tíñu yá'a kúu ja kús̄i ndija in̄i Dios sá'a. ²¹ Ch̄i ja yúan ní kana-ya xin̄i-ro jíná'an-ró. Ch̄i máá Cristo, suni n̄i ndo'o-ya já sik̄i yóó. Te n̄i skéndoo-ya in̄i ejemplo nuu-yo náva'a ná kundikin-ro súni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máá-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ni tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-yá. ²³ N̄i kaka'an ndiva'a-i jíin-yá, ko tú ní náka'an ndiva'a-ya. N̄i ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í,

chí sua nì chí'i-ya máá-yá nda'a Dios, I'a sándaa va'a taká tiñu. ²⁴ Suni máá-yá, nì jì'i-ya jiká cruz, te nì ndiso-ya kuáchi-yó jíin yíkí kúñu-ya. Chí a nì kaku-yó chíi kuáchi náva'a kaka ndaa-yo. Chí nì tuji-yá, te ja yúan ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chí nì kajicha nuu-ró natu'un rií, ko vina a káno'on-ro núu I'a ndíto róó, te iní nda'a máá-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasí'í nuu yíi-ñá

¹ Suni súan róó ñasí'í jíná'an-ró, kuandatu-ro núu máá yíi-ro náva'a kundéé-ro skándíja-ró yíi tú kándíja tu'un-ya. Chí vasa tú ká'an-ro jíin-de, ko kuní-de ndasa sá'a róó, ñasí'í-de, ² te kuní-de ndasa jíká jíñú'ún-ró jíin já ñúkúún iní-ro jíin-de, te kandíja-de. ³ Te ja sáluu-ró máá-ró, nasu íchi sikí-ro kúu ja nátin-ro xiní-ro, xí já chí'i-ró sikí oro máá-ró, xí já kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chí sua ná sáluu-ró iní añú-ro já kánde sa'í iní-ro. Te ná sákútu-ro jíin tú'un ja má té'yu kuti. Yuán kúu tu'un vitá iní jíin tú'un vindáa vinené iní añú-ro, te sá'a ja kúsih xáan iní Dios. ⁵ Chí ña'an ndóo aná'an já ní kañukuu iní-ña Dios, suni súan nì kasáluu-ña máá-ña. Te nì kajandatu-ña núu máá yíi-ñá. ⁶ Natu'un Sara, nì jandatu-ña núu Abraham, nì skúnání-ña-dé jito'o-ña. Te sesí'í-ña kákuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'u-ro.

Yii ná kúndá'ú iní-de ñasí'í-de

⁷ Te róó yii jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jíin-ña. Te koo ja jíñú'ún-ró jíin-ña, chí tá'in-ga máá-ña vásá róó, chí ñn núú-ni nì ní'in tá'u-ñá jíin-ró tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náva'a tú ndasu nuu tú'un kájikan ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandí'í-na kúu ya'á: ñn-ni tu'un ná káni iní taká-ro, ná ndúkuí'a iní-ro jíin tá'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñaní-ro, te sá'a-ró tóká'nu iní nuu tá'an-ró, te koo vitá iní-ro jíiná'an-ró.

Tu'un kuandéé iní jíin túndó'o

⁹ Nú sá'a ndíva'a ñayivi jíin-ró, ma násá'a ndíva'a-ró jíin-i. Te nú ká'an tásí-i jíin-ró, ma náka'an tásí-ró jíin-i. Chí sua ná ká'an-ro já'a-í nuu Dios. Chí ja yúan ní kana-ya xiní-ro náva'a ní'in-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chí cháa kuní kuchaku te koo va'a-ni-de taká kivi, cháa-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé náva'a tú ka'an ndíva'a, te suni súan jíin yú'u-dé náva'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tíñu ñáá, te ná sá'a-de tíñu va'a. Ná ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuítú iní-de kukuu-de jíin. ¹² Chí máá Jíto'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'in-yá tu'un kájikan ta'u-dé. Ko jíto u'u-ya cháa kásá'a tíñu ñáá. ¹³ Te ndé cháa sá'a ndíva'a jíin-ró te nú máni tíñu va'a jítú iní-ro kásá'a-ró. ¹⁴ Xáan ndatu-ro te nú koto-ró túndó'o sikí já ní kasá'a-ró tíñu va'a. Núsáa te ma yú'u-ro koto-ró-i ni ma kúkuí'a iní-ro. ¹⁵ Chí sua ná chíñú'ún-ró máá Tatá Dios iní añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndíó káni vitá-ro tú'un, te ka'an jíñú'ún-ró jíin ñayivi káxndichí róó sikí tú'un kañukuu iní-ro. ¹⁶ Va'a ná kóo iní-ro náva'a vasa káka'an ñayivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó sikí já kájika va'a-ró jíin Cristo. ¹⁷ Chí nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túndó'o sikí tíñu va'a kásá'a-ró, nasu sikí já kásá'a-ró tíñu ñáá. ¹⁸ Chí Cristo, suni nì ndo'o-ya ñn jínu-ni ja sikí kuáchi-yó. Chaa ndaa nì jì'í ja sikí cháa ñáá. Náva'a no'on-yo núu Dios sá'a-ya. Chí nì jì'í yíkí kúñu-ya, ko tú ní jì'í añú-ya. ¹⁹ Chí suni nì ja'an máá añú-ya te nì jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'nì. ²⁰ Chí onde sáá tú ní kájandatu. Te kivi Noé, jíin paciencia nì ndatu Dios nini jiku-de jíin barco ká'nu. Te jíin barco nì kakaku yakú-ni ñayivi núu ndúcha. Máá uná-ni-i nì kakaku. ²¹ Suni súan káku-yó vina jíin tú'un jánducha, ja tú jáncha ja chá'an kándiso-yó, chí sua sá'a ja ná kóo ndaa nuu jiní tuní-yo núu Dios, chí ja yúan ní nachaku Jesucristo. ²² Chí máá-yá nì ndaa-ya kuáno'on-yá andíví. Te káncha-ya íchi ndává'a Dios. Te ñn-ya só'o taká ndajá'a andíví, jíin taká ja kátá'ú tíñu, jíin taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni iní-yo

¹ A nì ndo'o Cristo ja yóó jíin yíki kúñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni iní-ro. Chi chaa nì ndo'o jíin yíki kúñu, tuká kánde-de chí kuachi, ² náva'a ja níí-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tíñu kákani iní ñayivi, chí sua ja kuní Dios. ³ Chí onde níí váji-yó, te bueno nì kasá'a-yó táká tíñu kákuni ñayivi sín naciún. Nì kajika kuaxán-yó nì kakutóó iní-yo, nì kandaa ká'vá-yó, nì kayee téyí-yó, nì kasá'a-yó víko, nì kachiñú'un-yó ndosó chá'an. ⁴ Te kakuñáá iní-i sikí ja tuká kájika-ró jíin-i ja ñn núu-ni síjita ij-ro máá-ró jíin-i. Te ja yúan kákaji-i róó. ⁵ Ko ñayivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tíñu ñayivi káichaku jíin ñayivi ní kaji'i. ⁶ Chí ja yúan súni nì kenda tu'un va'a-ya núu táká ndiyi, náva'a ná kúnda tíñu-i nátu'un chaa yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añu-i cuenta Dios. ⁷ Ko kuakuyani kivi náa táká ndatíñu. Núsáá te ná kóo kuándí'í-ro, te koo ndito iní-ro kakán ta'u-ro. ⁸ Te ja kánúú kúu ja kúndá'ú ndija iní-ro tá'an-ró, chí tu'un kúndá'ú iní tá'an, jasú nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku iní-ro jíin-i. ¹⁰ Ná ñn ná ñn-ró ná kuatíñu-ró núu tá'an-ró nú ndasa káa máá tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkuu-ró jíin sín sín tu'un luu ío iní-ya ja ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñn chaa, ná ká'an-de nátu'un káa máá tú'un Dios. Te nú ñn chaa jíto ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná kóto ndá'ú-de nátu'un káa máá fuerza nì ja'a Dios nuu-dé, náva'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chí máá-ya kúñá'nu-ya te tá'ú-ya tíñu níí káni níí kuiá. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jíin Cristo

¹² Nánj mánj jíná'an-ró, nú koto ncha-i róó nátu'un jíin ñú'un, te ma nánaa iní-ro, nátu'un káta'an-ro ñn tundó'o sanaa. ¹³ Chí sua ná kúsi iní-ro ja kándo'o ta'an-ro jíin Cristo, náva'a suni súan kusí xáan iní-ro kivi kuní-yo núu-ya ndasa ndíi nchá-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róó ja sikí sí'ví Cristo, chí tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jíin Espiritu-ya ncháá sikí-ro jíná'an-ró. Chí máá-i jandáa káka'an-i sikí-yá, ko máá-ró, chí kánakana jaa-ró-yá. ¹⁵ Núsáá te ma ndó'o ni ñn-ró cuenta chaa ja'ni ndíyi, xí cháa kuí'ná, xí cháa sá'a tíñu ñáá, xí cháa kivi nduu nuu tíñu tatú. ¹⁶ Ko nú ñn chaa ndó'o-de sikí ja nání-de chaa kándija Cristo, ma kúka nuu-dé, chí sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chí a nì jaa kivi kéj'á kúnda tíñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kej'á-yá jíin-yó, ndasa koo sikí ñayivi tú ní káandatu nuu tú'un va'a Dios núsáá. ¹⁸ Te nú xaan ú'u kaku ñayivi ndáa, naga nì kuu ja kaku ñayivi tú káandija, jíin ñayivi sá'a kuachi núsáá. ¹⁹ Núsáá te taká ñayivi ndó'o sikí modo jata'an iní Dios, ná sá'a-i tíñu va'a, te ná kuá'a-i máá-i iní nda'a máá I'a nì sá'a taká ndatíñu, chí skíkuu-ya jíin-i.

5

Tu'un tikuní Dios

¹ Ká'an ndá'ú-rj jíin táká chaa kákuu nuu ká'jin jíin-ró, te suni nuu kúu máá-rí. Te nì jini-rj taká tundó'o nì jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-rj jíin-ya kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tikuní Dios ja ká'jin jíin-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkúún-ró-i. Nasu ja fuerza sá'a-ró, chí sua ná kúsi iní-ro sá'a-ró, nasu ja ndútóó iní-ro ní'in-ro xú'un, chí sua ja ná kuitú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu ja tá'ú ní'in-ró tíñu sikí ñayivi máá Jíto'o-yo, chí ná kúu-ró ñn ejemplo nuu tikuní-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máá I'a ñá'nu ndito yóó, te ku'a-ya premio luu nuu-ro ja má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róó chaa káyinúu, kuandatu-ro núu táká chaa kákuu nuu. Te ndí'i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná kóo súchí iní-ro. Chí Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsi iní-ya jíin cháa súchí iní.

Ja má yú'ú-yo

⁶ Núsáá te ná sásúchí-ró máá-ró kí'vi-ró chíi nda'a ní'in Dios, náva'a ná ndúñá'nu-ró sá'a-ya nú nī jaá máá kí'ví. ⁷ Ma nándí'i xaan iní-ro jíin ní ñn, va'a-ga ná sía-ro kúndito máá-yá, chí kúndá'ú inī-ya róó. ⁸ Ná kóo kuándí'í-ro te koo ndito inī-ro. Chí kui'na ja jíto u'u róó, cuenta ndika'a kiti ndé'e súan jíko ndúu ndúkú ñáyívi kókó kuní. ⁹ Te ná kuiñi nī'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró, te jíin yuán te kasu-ro núu kui'na-ún. Chí kájinī-ro já súni súan kándo'o ta'an-ro jíin táka ñani-ro já káxiukú iní ñuyívi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu inī-ya, nī kana-ya xiní-yo nó'on-yo núu ndíi ncháa-ya ní káni jíin Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máá-yá ná sáva'a-ya róó, ná síyíja-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza inī-ro náva'a kuiñi nī'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni ní kúia. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu ñn ñani skíkuu va'a jáni inī-ri. Te jíin máa-de tájí-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'a kúu ndija tu'un luu ío inī Dios. Ná kuiñi nī'in-ró jíin tú'un yá'a. ¹³ Tiku'nī kánde inī ñuu Babilonia, ja ñn-ni nī kaji-ya-í jíin-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé iní jíin tá'an-ró, te titú manī-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu inī ná kóo jíin táka róó ja ká'jin-ró jíin Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UÜ JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo ja ñin ká'nu kákandíja-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tiñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóo. ² Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíiná'an-ró, chíi kájini-ro núu Dios jíin núu Jító'o-yo Jesús.

Siki já kuítu iní kandíja va'a

³ Chíi I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájini-yo núu-yá, te jíin fuerza ii-yá, te ni ja'a-ya táká ndatiñu kánandi'i-yó já kúchaku-yo jíin já chíñú'ún-yó-yá. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-yá nuu-yo, náva'a jíin tú'un-ún te kaku-ró iní ñuyivi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tíñu kákaní iní-i sá'a-i, chíi sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-yá. ⁵ Te róo, suni ná ndúkú ndeé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandíja-ró, te siki-ún ná chísó-ró tíñu va'a. Te nú kásá'a-ró tíñu va'a, te siki-ún ná chísó-ró tú'un ndíchí. ⁶ Te nú ndíchí-ró, te siki-ún ná káka ñúkúún-ró. Te nú kájika ñúkúún-ró, siki-ún ná kuíñi ni'in-ró. Te nú ká'jin ni'in-ró, siki-ún te ná chíñú'ún-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'ún vá'a-ró Dios, siki-ún ná kóo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁸ Chíi nú ndeá tu'un yá'a iní-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chíi sua kee va'a tíñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un iní-ro cuenta Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayivi tú sá'a súan, kakuáá-i, te kakuáá ndí-i, te a ni naa iní-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ni sá'a-i onde sáá. ¹⁰ Ñáni, ja yúan ná kuítu xáan iní-ro náva'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin já ní kaji-ya róo. Chíi nú súan sá'a-ró táká tíñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró iní nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóo, te yúan tá'ú-yá tíñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júkuiñi-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vasa a kájini-ro, te vasa a ká'jin ni'in-ró jíin tú'un ndaa kákandíja-ró vina. ¹³ Chíi jáni iní-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vina, náva'a ndukanda iní-ro, ¹⁴ chíi jiní-ri ja á yani sí-a-ri yiki kúñu-ri yá'a, nátu'un ni kastu'ún máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-ri. ¹⁵ Te jíku ni'in-ri xndáku-ri nuu-ro, náva'a nú a ni ji'i-ri, te ni'in-ro modo ja nené ná núku'un iní-ro táká tu'un yá'a.

Tu'un ñayivi ní kajini jíin núu

¹⁶ Chíi tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúún máá-i, ná ni kakastu'ún-ri tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jíin fuerza. Chíi ni kajini jíin núu-ri ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chíi máá Táa-ya Dios, ni ka'an jíñú'ún-yá jíin-yá, te ni sáñá'nu-ya Jesús. Chíi ichi ándíví ní ka'an ñin tu'un jíin-yá: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kúsi iní-ri jíin-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná ni ka'jin tútú-rí jíin-yá xiní máá yúku íi, te ni kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándíví. ¹⁹ Te suni kájini-yo tú'un ni kaka'an cha'a ni kajani tu'un Dios onde sáá, te vina a ni kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un ñin luz ja stúun ñuñáa. Núsáa te ná chú'un iní-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero iní añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuní-ro já ñin ñayivi ma kúu júku'un iní-i ni ñin tu'un ká'an tutu ii jíin fuerza máá-i. ²¹ Chíi cha'a ni kajani tu'un Dios, tú ní kájani-de tu'un ja kúu iní máá-de, chíi sua ni kajani-de tu'un Dios ni sá'a Espíritu jíin-de.

2

Siki cháa stá'an tu'un xndá'ú

1 Ko maññú ñáyivi-ún nī ka'io chaa nī kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuiñi chaa stá'an tu'un xndá'ú maññú-ró. Te skívi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'ún-de ja ní nakuaan Jito'o-yo-dé, chī sua xnáa yachí-de máa-de. 2 Te kua'a cháa kúndikīn-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja sikí cháa-ún te kuaku nchaa-i koto-i ichi ndáa. 3 Te ja tóo iní-de jíná'an-de te xndá'ú-de róo, náva'a sanaa te ni'in-dé xu'ún sikí-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ni tú kixí tundó'o naa-dé. 4 Chī Dios, tú ní kúndá'ú inī-ya ndájá'a-yá ja ní kasá'a kuachi, chī sua nī ju'ni-ya-í jín cadena ñuñáa, te nī sūngoyo-ya-í onde inī infierno. Yúan nī taan tú'a-ya-í onde chaa juicio. 5 Te ni tú ní kúndá'ú inī-ya ñúyivi áná'an, chī sua nī skúun-ya saú xa'an sikí ñáyivi káñáa. Ko Noé, chaa nī jani tu'un ndaa, nī ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñáyivi. 6 Te nī nakuxndíi-ya sikí ñúu Sodoma jín ñúu Gomorra ja ní naa-í. Te nī nduu máa nían-na yaa ní sá'a-ya. Te súan nī kuu-i ñn ejemplo nuu táka-ga ñáyivi já tú kákuni chiñú'ún Dios. 7 Ko Lot, nī kuu-de chaa ndaa te nī nduku'á inī-de ja ní jini-de nuu tíñu kuáxán ní kasá'a ñáyivi ñáa-ún. Te nī nama-ya-dé. 8 Chī chaa ndaa yúan, nī nchaa-de maññú ñáyivi-ún, te nī jini-de te nī jini so'o-de tíñu ñáa nī kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní nduku'á inī-de ja súan nī kasá'a-i, chī nī io ndaa inī añú-de. 9 Te nú súan nī io, núsáa te nú vai tundó'o sikí ñáyivi káchiñú'ún-i máa Tatá Dios, te jini-ya náma-ya-í, te chindasu-ya ñáyivi ñáa, náva'a ndo'o-i kivi cháa juicio. 10 Ví'í-gá ndo'o ñáyivi kásá'a tíñu ja kaní inī máa-i, chī chá'an xa'an kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñáyivi kátá'ú tíñu. Ñáyivi ní'in inī kákuu-i, te kásá'a-i ja kúu inī máa-i, te tú káyu'ú-i ká'an ndiva'a-i sikí já kákuñá'nu. 11 Ni máa ndájá'a-yá, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tíñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya sikí yúan núu máa Tatá Dios. 12 Ko ñáyivi yá'a, káka'an ndiva'a-i sikí já tú kájuku'un inī-i, te kákuu-i nátu'un kití yúkú ja ní kakaku-ti náva'a kunu'ni-ti te kuu-ti. Te súan naa ñáyivi-ún sá'a yaku-i, 13 chī kii tundó'o sikí-í kuachi tíñu ñáa kásá'a-i. Chī máni sikí tú'un siñ iní kájata'an inī-i ndita'an kivi. Ñáyivi kini ñáyivi chá'an kákuu-i. Te nini káyee-í jín-ró jíná'an-ró, te kákusiñ xa'an iní-i káxndá'ú-i róo. 14 Te jí'vá-i sikí tú'un ísiki nchaa tá'an. Te tindí-i sikí kuachi. Te skaní-i inī ñáyivi tá'ya inī. Te bueno tóo iní añú-i, te se'e tasi kákuu-i. 15 Nī kasía-i ichi ndóo. Te nī kasana-i. Te nī kandikīn-i ichi Balaam, se'e Beor. Chī chaa-ún nī kusñ iní-de jín yá'u tíñu ñáa nī sá'a-de. 16 Ko ñn burro, vasa kití ndiso kití ñí'ín kúu-ti, ko nī ka'an-ti nátu'un ñn ñáyivi. Te nī kana jín-ti nuu-dé. Te súan nī jasú-ti núu tíñu kátachi ndúkú sá'a chaa jáni tu'un-ún. 17 Ñáyivi-ún kákuu-i nátu'un sókó íchí. Te suni kákuu-i nátu'un vikó já ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túún nuu kúxiukú-i ñí káni. 18 Chī kásáxixi-i máa-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tíñu kaní inī máa-i te káñu'un-i sava-ga chaa ja ná káka kuáxán-de, vasa a nī kajinu ndija chaa-ún nī kajito-de ñáyivi kásá'a tíñu ñáa. 19 Te máa-i, vasa kákeyu'u-í ja ndúu libre chaa-ún, ko kájatíñu máa-i nuu tíñu ñáa. Chī nú nī yuji ñn chaa nī sá'a inga chaa, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa nī kundéé jín-de-ún. 20 Chī nī kajini-de nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, te nī nama-ya-dé, te nī kakuxio-de nuu tíñu chá'an ío inī ñuyivi. Te nú ndivi tuku-de inga jínu nuu tíñu chá'an-ún, te a nī kayuji-ni-de nú súan. Te ñáa xa'an-gá kendo-de ja sándi'í-na vasa já xnañúu. 21 Chī va'a-ga kendo-de nú tú ní kajini-de ichi ndáa, nasu já á nī kajini-de, te káské'ichi-de tíñu ij já ní tá'ú-yá nuu-dé. 22 Te nī kata'an-de nátu'un ká'an ndija ñn tu'un áná'an: Ti'ina, nī nakaji-ti ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a nī ndundoo-ti, ko nī nakñn-ti máa-ti nuu ndé'yu.

3

Tu'un nī keyu'u-yá ncháa-ya

1 Ñáni máni, ya'á kúu carta uu cháa-ri nuu-ro vína, te jín ndéndúu xndáku-ri nuu-ro náva'a ná ndúkanda inī-ro, chī ío kájí xiní-ro. 2 Náva'a ná núku'un inī-ro táka tu'un nī

kaka'an chaa ni kajani tu'un Dios onde saá, jín tíñu ni tá'ú Jító'o-yo, I'a náma yóó, ja ní ka'an-ya jín yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro. ³ Tu'un yá'a ná kuni-ro xná'an-ga, ja onde sandi'i-na te chaa chaa sákátá jín tú'un kátá-de. Te sá'a-de taká ja kákaní iní máá-de. ⁴ Te kachi-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un ni keyu'u-yá. Chi onde kivi ní kaji'i ndiyi táa-yo, te taká ndatíñu yá'a tú ní sama kuti onde kivi ní kejá'a-yá ni sá'a-ya ñúyivi, achi-de. ⁵ Chi kajasu-de nuu jini tuni-de, náv'a tú kuni-de ja ío andívi onde aná'an, te jín tú'un Dios ni kuv'a ñuyivi jín ndúcha má'ñú máá ndúcha-ún. ⁶ Te suni jín ndúcha-ún ni naa ñuyivi aná'an, chi ni sa'u chi nducha-ún. ⁷ Ko andívi jín ñuyivi ío vina, suni súan jín tú'un máá-yá te yíndasu tu'a náv'a kayu jín ñú'un kivi cháa juicio. Te suni kivi-ún naa taká ñayivi tú kachiñú'ún Dios. ⁸ Ko róó ñani máni, ma náa iní-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Chi in kivi jín máá Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kuia kúu. Te mil kuia nátu'un in kivi-ni kúu. ⁹ Tú kú'uun iní máá Jító'o-yo sikí tú'un ni keyu'u-yá-ún, nátu'un kajani iní sava ñayivi. Chi sua ío paciencia iní-ya núu-yo, tú kuni-ya já náa ní in-yó, chi sua ndi'i-yó ná nákaní iní-yo kuni-ya. ¹⁰ Ko kivi máá I'a kúu Tatá Dios chaa nátu'un ñakuí'ná ákuáa. Te kivi-ún ni'in xaan, te naa andívi, te taká ndatíñu andívi ndi'i kayu te nducha. Te ñuyivi jín taká ndatíñu ío, ndi'i kayu. ¹¹ Te nú súan nduxia taká ndatíñu yá'a, núsáa te jínu ñú'ún já káka ndoo-ró te chiñú'ún-ró-yá. ¹² Nini káindatu-ró, te kásatiñu-ró náv'a yachi chaa máá kivi Dios. Te kivi-ún kayu andívi te nducha-ni. Te taká ndatíñu andívi nducha jín ñú'ún. ¹³ Ko máá-yó, káindatu-yó andívi jáá jín ñuyivi jáá, nátu'un ni keyu'u-yá. Te yúan koo máni tíñu ndaa. ¹⁴ Ñani máni, a káindatu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndée vá'a-ró já ní'in-yá róó, ja tú káchá'an iní-ro, ni ja tú na kuachi-ró koo. Ni ja tú kánaá-ro. ¹⁵ Te ná kuni-ro já núu-yo ío paciencia iní máá Jító'o-yo, te ja yúan káku-yó. Chi ñani-yo Pablo ja maní-yo jín-de, suni súan ni chaa-de tutu nuu-ro. Chi ni stá'an-ya tú'un ndíchi núu-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu taká carta ni chaa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yí ja tú kájuku'un yachi iní-yo jín. Te ñayivi tú tu'a jín ñayivi tá'ya iní, kásama-i tu'un yí yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu i. Te ja yúan káxnáa-í máá-i. ¹⁷ Ko róó ñani máni, onde jín tiempo te a kájiní-ro tú'un yá'a. Núsáa te koto-ró máá-ró, náv'a tú kukuu-ró jín kuáchi kásá'a ñayivi ñáá, chi sanaa te jungava-ró já tuká ká'in ni'in-ró. ¹⁸ Chi sua ná ndea tu'un luu-ya iní-ro. Te ná júku'un-ga iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan ní káni ní kuiá. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máa-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máa I'a ni io onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni kaké'é-rí-ya jín ndá'a-rí. Te máa-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'ún-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máa Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jín já ní kajini so'o-ri-ún, yuán kákastu'ún-rí nuu-ro, náva'a suni máa-ró, ñn núu-ni koo iní-ro jín-rí. Te máa-rí, ñn núu-ni ká'io iní-ri jín máa Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusii xáan iní-ro jíná'an-ró.

Ja ndi ncháa Dios jín já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máa Dios kúu luz. Te nuu ncháa máa-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já ñn núu-ni ká'io iní-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máa-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te ñn núu-ni ká'io iní-yo jín-yá. Te ñni máa Sé'e-ya Jesucristo nda'va taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máa-yó já súan, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-yo. ⁹ Te máa-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya tóká'nu iní nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kuanchaa-ya taká ja ñáa ñú'un iní-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-ya ñn I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máa-yá na tú ñú'un iní-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé ñn-ró sá'a kuáchi, te ío ñn I'a ká'an ja'a-yo nú máa Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín ñni máa-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máa ñn kuáchi máa-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñuyivi. ³ Nú skíkuu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jini ndaa-yo já kájini-yo-yá. ⁴ Te nú ñn cháa ka'an-de: Ruu, chi jini-ri-ya. Te nú tú skíkuu-de tíñu tá'ú-yá, cháa yúan, cháa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko cháa skíkuu tu'un-ya, jandaa ja iní máa-de ni yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kájini-yo nú kánchaa-yo jín-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ñn cháa ja ncháa-de jín-yá, kánúú káka-de nátu'un ni jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Ñani máni, nasu tíñu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chi tíñu ja á káñava'a-ró ondé ni kejá'á kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ni kajini so'o-ró ondé kivi ní kejá'á. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ñn tíñu jáa núu-ro, ja kúu tu'un ndaa ío iní máa-yá jín iní máa-ró. Chi ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúun máa luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú ñn cháa jito u'u-de ñani-de, cháa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñundijin. ¹⁰ Chaa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñundijin. Te tú náyu'ú ni ñn ñayivi sá'a-de. ¹¹ Ko cháa jito u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jika-de, te tú jini-de ndé nuu kí'in-de. Chi ni kukuáa-de ni sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jíná'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chi ja sikí Jesucristo te ni sá'a Dios tóká'nu iní-ya nú taká kuáchi-ró. ¹³ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri

tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchí jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi a ni kundéé-ró jín kuí'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro núu máá Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo cháa súchí jíná'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chi ká'io ni'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a ni kakundéé-ró jín kuí'na. ¹⁵ Ma koo maní-ro jín ñúyívi, ni taká ndatíñu ja ío iní ñúyívi. Chi nú ndé in cháa maní-dé jín ñúyívi, te tú kúu koo maní-dé jín máá Táa-yo Dios. ¹⁶ Chi taká ja ío iní ñúyívi kúu modo yúkú já kaní iní máá-yó, jín já kaní iní nduchi-yo, jín já sávi-xi-yo máá-yó. Yuán násu ondé nuu máá Táa-yo Dios vai, chi cuenta ñúyívi kákuu. ¹⁷ Te naa ñúyívi jín taká ja kákaní iní-yo. Ko cháa sá'a ja kúu iní máá Dios, kundii-de ní káni.

Chaa jito u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandí'i kivi. Te a ni kajini tu'un-ró já kii máá já xín tíñu jito u'u Cristo. Te onde vina, a ni kenda tini ñayívi kájito u'u-ya. Te ja yúan kájiní-yo já á kuandí'i kivi. ¹⁹ Nuú máá-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chi nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jín-yó núú. Ko ni kenda-i kája'an-i náva'a kuní ndijin-yo núu-í ja násu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máá I'a ij, ni ji'i-yá róo jín Espíritu Santo. Te kájiní-ro taká tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro já natu'un tú kájuku'un iní-ro jín tú'un ndaa, chi sua kájuku'un iní-ro jín, jini-ri, chi tú kuti ní in tu'un tú'un ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xín tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máá Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chi tú játu'un ja kúu máá Táa-yo Dios jín Sé'e-ya. ²³ Taká cháa tú játu'un-de máá Sé'e, suni tú ká'in-de jín máá I'a kúu Táa. Te cháa játu'un-de máá Sé'e, suni ká'in-de jín máá I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáa te tu'un ni kajini so'o-ró ondé xnáñúú, ná kendo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jín-ró kánchaa tu'un ni kajini so'o-ró ondé xnáñúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máá-ró jín máá Táa-yo jín Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un ni keyu-u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-ri tutu nuu-ro já kástu'un-rí cuenta siki ñayívi kándúkú xndá'ú róo jíná'an-ró. ²⁷ Ko ni ji'i-yá róo jín Espíritu Santo, te kánchaa máá Espíritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'un-ró já stá'an ni in ñayívi núu-ro, chi máá Espíritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáa te kuxiukú-ró jín-yá, natu'un ni stá'an máá Espíritu nuu-ro. ²⁸ Te vina súchi, ná kuxiukú ní'in-ró jín-yá, náva'a nú ni kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kivi ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro já I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro já taká ñayívi kásatíñu ndaa, onde nuu máá-yá ni kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'an-ró siki máá Táa-yo, ndasa ni kundá'ú xaan iní-ya yóo, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yúan kákuu ndija-yó. Ja yúan tú jini ñayívi ñúyívi núu-yo, chi tú ní jini-i nuu máá-yá. ² Nání mání, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kuní-yo ndasa koo-yó. Ko a kájiní-yo já nú ni kenda ndijin-ya, te nduu-yó natu'un káa máá-yá. Chi kuní-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká cháa ja súan káñukuu iní-de-ya, sándoo-de máá-de natu'un ío ndoo máá-yá. ⁴ Chaa sá'a kuachi, suni stíví-de ley, chi kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájiní-ro já ní kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndíso-ya. ⁶ Ñayívi kánchaa jín-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñayívi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ni tú ní jini-i nuu-yá. ⁷ Súchi jíná'an-ró, ni in-de ma xndá'ú-de róo. Chaa sá'a tíñu ndaa, cháa ndaa kúu-de, natu'un I'a ndaa kúu máá-yá. ⁸ Te cháa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chi kui'na, sá'a kuachi vai onde xnáñúú. Ja yúan ní kii Se'e Dios ja xnáa-yá taká tíñu sá'a kui'na. ⁹ Chaa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chi tata-ya kánchaa iní-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chi se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

¹⁰ Súan ná kuní-yo ndéja kúu se'e Dios jíin sé'e kui'na. Taká chaa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jíin já tú kundá'ú iní-de ñani-de, nasu se'e Dios kúu-de. ¹¹ Chi ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró onde xnáñúú: Ja ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó. ¹² Te ma sá'a-yó natu'un ni sá'a Caín, ja ní kuu-de se'e kui'na, te ni ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáá ni sá'a-de, te ñani-de ni sá'a tiñu ndaa. ¹³ Ma nánaa iní-ro ñáni, te nú ñayivi ñuyivi jito u'u-i róo jíná'an-ró. ¹⁴ A kajini-yo já á ni kaku-yó já kúu-yo, te ni naja'a-yó núu kuchaku-yo, chi ká kundá'ú iní-yo ñani-yo. Te chaa ja tú kundá'ú iní-de ñani-de, chaa-ún kánde-de nuu kúu-de. ¹⁵ Chaa jito u'u ñani, chaa já'ni ndiyi kúu-de. Te a kajini-ro já ní ñn chaa já'ni ndiyi, ma náni'in tá'u kuti-dé kuchaku-de ní káni. ¹⁶ Ja yúan jiní-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú iní. Chi Cristo, ni ji'i-ya já yóo. Te máa-yó, suni súan jinu ñú'ún kúu-yo já tá'an-yó. ¹⁷ Ko chaa ja kúka-de jíin ndatiñu ja ío iní ñuyivi, nú jiní-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jíin iní añú-de, núsáá te á ncháá tu'un kundá'ú iní Dios iní-de xí túu. ¹⁸ Súchi, ma kundá'ú iní-yo jíin tú'un ká'an-ni-yó, ni jíin yú'u-yo, chi sua ná kundá'ú ndija iní-yo onde jíin tiñu kásá'a-yó. ¹⁹ Ja yúan te kuni-yo já kákuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kunda iní añú-yo núu-yá, ²⁰ nú añú-yo kána jíin núu-yo. Chi Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vásá añú-yo, te jiní ndi'i-ya taká naún kúu. ²¹ Súchi máni, nú añú-yo tú náku xndíi siki-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, ²² te taká naún kájikán-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chi ká jandatu-yo taká tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó taká tiñu ja kúsi iní-ya jíin. ²³ Te ya'á kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó natu'un ni tá'ú-yá tiñu nuu-yo. ²⁴ Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-yá, káxiukú-i jíin Dios, te Dios kánchaa-ya jíin-i. Te jíin tú'un yá'a kajini-yo já ncháá máa-yá jíin-yó jíin máa Espiritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kuni-yo sñn sñn tu'un

¹ Ñani máni, ma kándija-ró taká tu'un. Chi ná kóto nchaa-ro taká tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chi kua'a ñayivi kájani tu'un tú'ún, ni kenda koyo-i iní ñuyivi. ² Jíin tú'un yá'a ná kuní-ro ndéja kúu máa Espiritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. ³ Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yúan kúu tu'un jito u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te vina a kánde iní ñuyivi. ⁴ Súchi jíná'an-ró, se'e Dios kákuu-ró. Te ni kundéé-ró jíin yúan. Chi ñá'nu-ga kúu l'a kánchaa iní máa-ró nasu yúan já kánchaa iní ñayivi ñuyivi. ⁵ Máa-i kákuu se'e ñuyivi. Ja yúan káka'an-i tu'un ñuyivi. Te ñayivi ñuyivi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máa-yó kákuu se'e Dios. Te chaa jiní nuu Dios, jini ná'in-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já nasu sé'e Dios kúu-i, tú jini ná'in-i tu'un ká'an-yo. Ja yúan kajini-yo ndasa ká tu'un ndaa jíin tú'un ñáá.

Dios kúu máa tú'un kundá'ú iní

⁷ Ñani máni, ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó, chi tu'un kundá'ú iní, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kundá'ú iní tá'an, se'e Dios kúu-i, te jiní-i nuu Dios. ⁸ Te chaa ja tú kundá'ú iní-de tá'an-de, tú jiní-de nuu Dios, chi Dios kúu máa tú'un kundá'ú iní. ⁹ Súan ni kenda ndijin ndasa kundá'ú iní Dios yóo. Chi ni táji-yá Se'e-ya, vasa máa tú'ún-ni-i ío. Te ni kii Se'e-ya-ún iní ñuyivi yá'a, náva'a jíin máa-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ío tu'un kundá'ú iní, chi vasa tú ní ká kumaní-yo jíin Dios, ko ni kundá'ú iní-ya yóo. Te ni táji-yá Se'e-ya ní kii, náva'a kuanchaa-ya taká kuachi-yó jíin niñi-yá. ¹¹ Ñani máni, nú súan kundá'ú iní Dios yóo, te suni súan níni ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó núsáá. ¹² Ni ñn chaa, tú ní jiní kuti-dé nuu Dios. Ko nú kundá'ú iní-yo tá'an-yó, te Dios ncháa-ya jíin-yó, te tu'un kundá'ú iní-ya, a ni yija va'a iní-yo. ¹³ Ja yúan kajini-yo já ncháa-yo jíin-yá. Te ncháa-ya jíin-yó. Chi ni

ja'a-ya Espiritu-ya núu-yo. ¹⁴ Te a ni kajini-yo, te kaka'an ndaa-yo, ja máa Táa-yo Dios ni táji-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñúyivi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yúan-na te ncháa Dios jíin máa-i, te máa-i jíin Dios. ¹⁶ Te yóo, a ni kajini-yo, te ni kakandija-yó ja Dios kúndá'ú ini-ya yóo. Chi Dios kúu tu'un kúndá'ú ini. Te chaa kúndá'ú ini tá'an, ncháa-de jíin Dios. Te Dios ncháa-ya jíin-de. ¹⁷ Súan yija va'a tu'un kúndá'ú ini-yo, náva'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un kaa máa-yá, suni súan kánda máa-yó ini ñuyivi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú ini, tú ndiso tu'un yú'ú. Chi nú kúndá'ú ndija ini-yo, te a ni jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndiso tundó'o. Chi nú yú'ú ñn ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jíin tú'un kúndá'ú ini. ¹⁹ Te yóo, mani-yo jíin-yá, chi ni kúndá'ú ini-ya yóo xna'an-ga. ²⁰ Nú ñn chaa ká'an-de: Ruu, chi mani-ri jíin Dios. Te nú jito u'u-de ñani-de, chaa xndá'ú kúu-de nú súan. Chi chaa ja tú kúndá'ú ini-de ñani-de ja á ni jini-de nuu, ndasa kuu kumani-dé jíin Dios ja tú jini-de nuu-yá núsáa. ²¹ Te ni tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Chaa mani jíin Dios, suni ná kúndá'ú ini-de ñani-de.

5

Jíin tú'un kándija te kundéé-yó

¹ Nú ndé ñayivi kándija-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáa te ñayivi kumani jíin máa I'a kúu Táa, suni kumani-í jíin Sé'e-ya. ² Nú mani-yo jíin Dios te jándatu-yo taká tiñu tá'ú-yá, yúan kájin-yo ja mani-yo jíin taká se'e Dios. ³ Chi ja mani-yo jíin Dios kúu ja ná kuándatu-yo tiñu tá'ú-yá, chi tiñu tá'ú-yá tú ve. ⁴ Chi taká ñayivi kakuu se'e Dios, kundéé-i jíin ñúyivi, chi tu'un kándija-yó kúu fuerza ja kundéé-yó jíin ñúyivi. ⁵ Ndéja kúu ja kundéé jíin ñúyivi, suu ñayivi kándija ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. ⁶ I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jíin ndúcha jíin niñi. Nasu máa ñn jíin ndúcha, chi jíin ndúcha jíin niñi. Te máa Espiritu ká'an ndaa ya'á, chi Espiritu kúu tu'un ndaa. ⁷ Chi ío uni ja ká'an ndaa ini andívi. Máa I'a kúu Táa, máa Sé'e, jíin máa Espiritu Santo kakuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ñn-ni-ya kúu. ⁸ Te ío uni ja ká'an ndaa ini ñuyivi. Espiritu, jíin ndúcha, jíin niñi kakuu, te ndenúni ya'á, ñn-ni kaka'an. ⁹ Nú jata'ú-yó tú'un kaka'an ndaa chaa, naga ni kuu jíin tú'un ká'an ndaa Dios, ja ña'nu-ga kúu, chi tu'un ká'an ndaa Dios kúu tu'un Se'e-ya. ¹⁰ Chaa kándija nuu Sé'e Dios, a jini ndaa máa-de. Te chaa tú kándija nuu Dios, natu'un násá'a-de-ya ñn I'a xndá'ú, chi tú kándija-de tu'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tú'un Se'e-ya. ¹¹ Te ya'á kúu tu'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tu'un ja kúchaku-yo ñi káni, te Se'e-ya kúu I'a ndiso tu'un kuchaku-yo. ¹² Chaa kándija nuu Sé'e-ya, a ni ni'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko chaa tú kándija nuu Sé'e-ya, tú ní ni'in tá'u-dé kuchaku-de. ¹³ Tu'un yá'a cháa-ri nuu róo, ñayivi kákandija nuu Sé'e Dios, náva'a ná kuni-ro ja á ni kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ñi káni, náva'a kándija va'a-ró núu Sé'e Dios. ¹⁴ Ja yá'a chundéé ini-yo ká'an-yo jíin-yá, chi nú jikán-yo ñn ndatiñu nuu-yá natu'un kuni máa-yá, te jini ná'in-yá tu'un ká'an-yo. ¹⁵ Te nú kájin-yo ja jini ná'in-yá tu'un ká'an-yo naún ndatiñu kájin-yo. Núsáa te a kájin-yo ja ní'in-yo ja ní kájin-yo-ún. ¹⁶ Nú ñn ñayivi jini-i sá'a ñani-i kuachi ja nasu kuachi kuu-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-yá, te kua'a-ya tú'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja nasu kuachi kuu-de kásá'a-de, áchi-ri. Ío kuachi ja kúu-de, ko nasu ja'a yúan ká'an-ri ja ká'an nda'ú-yo jíin-yá. ¹⁷ Taká tiñu káñáa kúu kuachi. Ko ío kuachi ja nasu kuachi kuu-i kúu. ¹⁸ Kájin-yo ja ñayivi kakuu se'e Dios, tú sá'a-i kuachi. Chi ñn se'e Dios ndito va'a-i máa-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. ¹⁹ Te kájin-yo ja sé'e Dios kakuu-yó. Te kui'na kúu ja ñn so'o ñi ñuyivi. ²⁰ Ko a kájin-yo ja ní kii Se'e Dios. Te káju'u'un ini-yo ní sá'a-ya, náva'a kuni-yo núu máa I'a ndaa. Te a káxiukú-yó jíin máa I'a ndaa, máa Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máa-yá kúu ndija Dios ndaa, te máa-yá kúu I'a kuchaku-yo ñi káni sá'a-ya. ²¹ Súchi, ná kúxio-ró núu ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki ichi ndaa jín tú'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Máá-ná kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máá ñin-ná, chi suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. ² Chi ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jín-yó taká kivi. ³ Tu'un luu ío iní, jín tú'un sá'a tuká'nu iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máá Táa-yo Dios jín núu Sé'e-ya Jesucristo, ná kóo ndija iní-ní jín tú'un kúndá'ú iní. ⁴ Xaan kúsi iní-ná, chi ni ni'in-ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, ná tu'un ni tá'ú tíñu máá Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tíñu jáá núu-ní. Chi sua ká'an ndá'ú-ná jín-ní siki tú'un ni ni'in-yo onde xnáñúú, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó ná tu'un ni tá'ú-yá tíñu nuu-yo. Ya'á kúu tíñu ni ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jín tú'un-ún, ná tu'un ni kájiní so'o-ní onde xnáñúú.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'án, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kaja'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jín yiki kúñu-ya. ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'án. Te ñayivi jito u'u Cristo kúu-i. ⁸ Koto va'a-ní máá-ní jíná'an-ní, ná va'a tú xnáa-ní tíñu ni kasá'a-ní. Chi sua ná ni'in vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sáni'in iní-i, te tú jíku-i jín tú'un Cristo, tú ncháa Dios jín-i. Te nú ndé ñayivi jíku jín tú'un Cristo, ncháa máá Táa-yo jín Sé'e-ya jín-i. ¹⁰ Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndíso-i tu'un yá'a, ma kuátá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jín-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jín-i, chindéé tá'an jín-i siki tíñu ñáá sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuní-ná ka'an-ná jín-ní jín tutú jín tinta, chi ñúkuu iní-ná jaá-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jín yú'u-yo, ná va'a ná kúsi xaan iní-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná kóo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

¹ Máá-rí kúu máá cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chi kúndá'ú ndija ini-ri róo. ² Ñáni máni, kuní-ri ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jín já ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un ni kéndoo va'a añú-ro. ³ Jandáa ni kusii xáan ini-ri kivi ní chakoyo ñani-yo, chi ni kanakani-de tu'un-ró núu-ri, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un ini-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kúsi ini-ri sá'a ná nuu yá'á, ja kúni tu'un-ri ja kájika ndaa se'e-ri jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jiku-ró jían jín taká ñani-yo, vasa chaa jiká kákuu-de. ⁶ Chi chaa-ún, ni kajani-de tu'un-ró núu tíku'ni, ja vá'a kúndá'ú ini-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. ⁷ Chi chaa-ún, mani-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ni ñn ndatiñu nuu ñayivi sijn nación. ⁸ Núsáa te yóo, nini ná kuatá'ú-yó cháa-ún, náva'a chindéé tá'an-yó jín-de siki tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

⁹ A ni chaa-ri tutu nuu máá tíku'ni. Ko Diótfes, tú jata'ú-de tu'un ká'an-ri, kuachi ja kúná'nu máá-de nuu-í kuní-de. ¹⁰ Núsáa te nú ja-ri te naxndáku-ri nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátílakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de siki-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a ini-de. Chi tú jata'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñayivi kákuu-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i ini tíku'ni. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáá, chi sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáá, tú jini kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñayivi kájani ndaa-i tu'un siki Demetrio, te suni máá tú'un ndaa ká'an siki-dé, te suni súan ká'an máá-rí. Te a kájiní-ro já tú'un ká'an-ri ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un chaa-ri nuu-ro kuní-ri, ko tú kuní-ri chaa-ri jín tinta jín pluma. ¹⁴ Chi ñúkuu ini-ri ja yakú-na kivi te ja-ri nuu-ro. Yúan-na te ndatu'ún jín yú'u-yo. ¹⁵ Ná koo tu'un vindáa vinené jín-ró. Sándéé ini-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jín taká amigo jian, ná sándéé ini-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róo, ñayivi ní kana-ya xini, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róo. ² Tu'un kuaká'nu ini, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú ini tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuñi ni'in-yó jín tú'un kándija

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jítu iní-ri chaa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóo jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jínu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stívi-i tu'un kákandija-yó, ja ñn jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñayivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'í-i. Te tú kachiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío ini Dios máa-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuaxán. Te suni tú kajatá'ú-i máa Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máa ñn-ni-ya tá'ú tíñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kunda ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tiñu siki cháa ñáa i

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndáku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máa-ya. Chi vasa a ni nama-ya ñayivi ini ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-ya sava-i ja tú ní kákandija-i. ⁶ Te ndajá'a-ya ja ní kaskéndoo tiñu kándiso, te suni ni kaskéndoo ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ñí káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra jín sáva-ga ñuu ni ka'in yani. Chi ñayivi ñuu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te sñn kuñu kuaxán ní kandúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñn ja ná kóto nchaa-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñú'ún ñí káni. ⁸ Te suni modo súan kásá'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásáchá'an-i yiki kúñu-i, kásakátá-i nuu cháa ndiso tíñu, te káka'an ndiva'a-i siki ja kakuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín ku'na siki yiki kúñu Moisés, tú ní chúndéé ini-ya nákuñdii-ya siki ku'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máa Tatá Dios, ná kana jín-ya nuu-ro, áchí-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i siki táka ja tú kájuku'un ini-i. Te tu'un kajini máa-i ja máa-i, natu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un yúan te naa-í. ¹¹ Naka ndá'ú koo máa-i, chi a kaja'an-i ichi ní kandii Caín. Te ni katau-i kaja'an-i yata sá'an ñáa Balaam náva'a ni'in-í najjín siki-ún. Te suni kánaa-í jín tú'un já'a ini Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jín-ró, te kákuu-i ñn cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyú'ú-i koto va'a-i máa-i ja skée-í máa-i. Viko ja tú ndiso sau kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachí. Yunu ja tú kúun nde'e víko sau kákuu-i, uu jínu ni kajii ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te ti'ñu mar kúu tu'un kuka nuu ini-i. Natu'un tiñuú xini ja kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ñí káni. ¹⁴ Te Enoc, chi tata usia Adán, ni jani-de tu'un siki ñayivi yá'a: A ni chaa máa Tatá Dios jín kuá'a xaan ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sándaq-ya tiñu taká ñayivi, te nakuxndii-ya siki táka ñayivi ja tú kachiñú'ún-i-ya, chi ni kasá'a-i tiñu ñáa, kuachi ja ní kachiñú'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i siki-ya, áchí-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kácutuku ini-i, te káka'an ndiva'a-i ñani ja káta'an-i, te kásá'a-i ndéni kaní ini máa-i. Káka'an ni'in-i ja kándaq téyí-i, te vixi káka'an-i náva'a ni'in-í najjín. ¹⁷ Ko máa-ró, ñani máni, ná nándaku ini-ro tú'un ni kaka'an chaa ni kákuu apóstol máa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi ni kaka'an-de: Onde kivi ndí-i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tiñu ñáa ja kákani ini

máá-i, áchí-de. ¹⁹Ñayivi yá'a kákuu ja sásiin ñayivi. Ñayivi yúkú kákuu-i, chí tú ncháá máá Espíritu-ya iní-i. ²⁰Ko máá-ró, ñáni máni, ná skuá'nu-ró máá-ró jíin tú'un ñi kákandíja-ró. Te kakan ta'u-ro jíin Espíritu Santo. ²¹Ma kúxio-ró núu tú'un kúndá'ú iní Dios róó, te ná ndúkú-ró já máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kúndá'ú iní-ya róó ja kúchaku-ro ñí káni sá'a-ya. ²²Te kundá'ú iní-ro sáva-i, vasa kájani síkí iní-i. ²³Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te nátu'un stáa-ró-i nuu ñú'un. Te sava-ga-i kundá'ú iní-ro-í, vasa jíto u'u-ro sá'ma chá'án já ní kukini ñi sá'a kuñu-i. ²⁴Te vina ío ñin-ni I'a ja kúu koto róó, náva'a tú kanangava-ró kuáchi, te kuu sá'a-ya já kuíñi-ró núu ndíi ncháa máá-yá, jíin já má kóo chá'án-ró, jíin já kúsiñ xáan iní-ro. ²⁵Te nuu máá ñin-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jíñú'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tiñu jíin fuerza ndíso-ya, vina te onde ñí káni ñí kuiá. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasa ni kenda tutu yá'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúú kii yachi. Te ni táji-yá in ndajá'a-ya ni kii. Te ni kastu'un-ya tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jíin tú'un ndaa Jesucristo, jíin ja ní jini-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jíin ñáyivi kájiní so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chi a ni kuyani kivi. ⁴ Máa-rí Juan, táji-rí tu'un nuu ndí'usiá tikuní kákandíja ja káxiukú ndáñúu Asia. Jíin-ró ná kóo tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kii onde nuu máa Dios, I'a ío, I'a ni ío, I'a kii, jíin onde nuu usiá Espiritu, I'a ká'jin yu'u mesa nuu tá'ú-ya tiñu, ⁵ jíin onde nuu Jesucristo, I'a kúu testigo ndaa. Te máa-yá ni nachaku xna'an-ga vásá taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tñn-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máa-yá kúndá'ú iní-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jíin niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jíin sutú nuu Táa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáa te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-ya tiñu nuu-yo ní kani ní kúia. Amén. ⁷ Kuni so'o, chi kii-ya jíin vikó nu'un. Te ndivii ñáyivi jíin taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata iní ñuyivi, nde'e kó'o-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin Omega, nuu kéjá'á jíin núu ndí'i, áchi máa Tatá Dios, I'a ío, I'a ni ío, I'a kii, I'a kúñá'nu xaan. ⁹ Máa-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jíin-ró. Te ká'jin ta'an-yo núu tá'ú-ya tiñu. Te ká'jin ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchaa-ri isla Patmos sikí tú'un Dios jíin sikí ja kúu-ri testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máa Espiritu, ni jaka-ya rúu in kivi íi máa Jito'o-yo. Te ni jini so'o-ri ichi yata-rí in tu'un jaa nátu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin Omega, ja xnáñúú jíin ja sándi'i-na. Chaa nuu in tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná kí'in nuu ndí'usiá tikuní kákandíja káxiukú iní ndáñúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jíin núu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

¹² Te ni jíó koto-ri ja kuni-ri ndéja ká'an jíin-rí. Te nuu ní jíó kava-ri, te ni jini-ri usia candelero oro. ¹³ Te sava ma'ñú taká candelero-ún kánde in I'a ja ná kuni koo máa Sé'e chaa. Te nú'un ní-yá in sa'ma ní jinú onde nuu ja'a-yá. Te nú'ni jika-ya jíin in sanchi oro. ¹⁴ Te xini-yá jíin íxi-yá kánda kuíjin nátu'un íxi kuíjin ri, nátu'un yu'a volcán, te nduchi-ya nátu'un yáa nú'un, ¹⁵ te ja'a-yá nátu'un latón fino, ja ní nandu'a iní jinú súan kuni koo. Te ní'in ká'an-ya nátu'un nuu kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te iní ndavá'a-ya tñn-ya usiá tiñuú xini. Te iní yu'u-ya kenda in machete xaan ja úu yu'u. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii hora nándii ndáxin xaan. ¹⁷ Te nuu ní jini-ri nuu-yá, te ni ndua-ri nuu ja'a-yá nátu'un ni ji'i-ri. Te ni chaa-ya ndavá'a-ya sikí-rí. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma yú'ú-ro. Máa-rí kúu ja xnáñúú jíin ja sándi'i-na. ¹⁸ Te I'a chakú kúu-ri. A ni ji'i-ri núu, ko vina chi kuchaku-ri ní kani ní kúia. Amén. Te tñn-ri ndakaa nuu ká'jin ndiyi, jíin kué'e ja'ni yóo. ¹⁹ Chaa nuu tutu taká ja ní jini-ro, jíin taká ja ío, jíin taká ja kóo nú ná ja'a yá'á. ²⁰ Ya'á kúu tu'un sa'í ndí'usiá tiñuú xini ja ní jini-ro tñn ndavá'a-ri, jíin ndí'usiá candelero oro. Usia tiñuú xini-ún kákuu ndajá'a núu ndí'usiá tikuní. Te usia candelero ja ní jini-ro-ún kákuu ndí'usiá tikuní.

2

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Éfeso: Súan ká'an máa I'a t̄in usiá tiñuú xíní jíin ndává'a-ya, te j́ika kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ní'in sátiñu-ró jíin ja ní'in kándij-ro, jíin ja tú kúsi iní-ro kivi nduu-ro jíin cháa ñáá. Te ni jito ncha-ro cháa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te ni kajini-ro ja máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te suni jiní-ri ja kándij ni'in-ro vasa ni ndo'o-ró, te tú ní kuítá-ro ja ní sátiñu-ró ja'a-rí. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ñn siki-ro, chi ni xnúu-ró kú'a ja maní-ro jíin-ri xnáñúú núú. ⁵ Núsáá te ná núku'un ini-ro ndé onde ni jungava-ró. Ná nákani ini-ro, te ná sá'a-ró ná ni sá'a-ró xnáñúú. Chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuancha-ri candelero máa-ró nuu kándij, te nú tú nakani ini-ro. ⁶ Ko ío ñn ja ní kee va'a, chi kití ini-ro jito-ró tiñu kásá'a chaá nicolaítas. Te suni máa-rí kití ini-ri jito-ri tiñu-ún. ⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu nuu tiku'ni kákandija. Chaá kundéé, kua'a-ri nde'e yúnu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándij nuu jardín Dios.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jíin sándi'í-na, I'a ni j'i te ni nachaku-ya. ⁹ A jiní-ri tiñu sá'a-ró jíin túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaá káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chi onde ve'e sinagoga Satanás vai koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jíin-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro ja á yani ndo'o-ró, chi kui'na, taan yakú róo vekaa, náva'a koto nchaá róo. Te ta'an-ro túndó'o uxí kivi. Ko ná skíkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú súan te kua'a-ri premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jíin tiku'ni kákandija. Chaá kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Pérgamo: Súan ká'an máa I'a t̄in machete xaan uu yu'u. ¹³ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, chi ncháa-ro núu kánchaá mesa Satanás. Te suni jiní-ri ja kándija ni'in-ró rúu, te tú ní ské'ichi-ro tú'un kándija-ró siki-rí vasa kivi-ún ni j'i testigo va'a-ri Antipas ma'ñú-ró jíná'an-ró núu ncháa Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi jíin-ró jián káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an Balaam. Chi chaá-ún, ni stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te ni jungoyo se'e Israel kuachi, chi ni kayee-í ndeyu ní soko núu ndosó, te ni kasáténé-i, ni sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an chaá Nicolaítas jíin-ró, te kití ini-ri jito-ri sa'an-ún. ¹⁶ Nakani ini núsáá, chi nú túu, te chaá yachi-ri nuu-ro, te kuatá'an-ri jíin-i jíin machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espiritu jíin tiku'ni kákandija. Chaá kundéé, nuu-dé kua'a-ri staa ándivi ja yisa'í. Te suni kua'a-ri ñn yuu kujín lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso ñn sí'vi jáá ja tú ni ñn-i kuni, chi máa cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tiku'ni ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tiku'ni ñuu Tiatira: Súan ká'an máa Sé'e Dios, I'a náva'a nduchi nátu'un yáá ñú'un, jíin ja'a nátu'un latón fino. ¹⁹ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú ini-ro tá'an-ró, jíin ja kándija va'a-ró, jíin ja játiñu-ró, jíin ja kándij ni'in-ró. Te suni jiní-ri ja ví'í-gá sátiñu-ró v́ina vásá xnáñúú. ²⁰ Ko ná kíñi'in-ri yaku tu'un siki-ro. Chi tú skúnu-ró ñá'an nání Jezabel. Te áchi-ña ja ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xndá'ú-ña ñayivi kájatíñu nuu-rí, ja ná kóo t̄ini ini-i jíin ja ná kée-í ndeyu soko núu ndosó. ²¹ Te ni ja'a-ri tiempo nuu-ña ja ná nákani ini-ña ja j́ika téné-ña. Ko tú kuni-ña nákani ini-ña. ²² Vina te ndo'o-ña ñn kue'e sá'a-ri. Te taká ñayivi kásáténé jíin-ña, suni kua'a-ri túndó'o xaan núu-í, te nú tú nakani ini-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-rí se'e-ña ná

kúu-i. Te kuni taká tikuní ja máá-rí kúu I'a nándúkú víi iní ja jiní tuní jín iní añú. Te kuá'a-ri ya'u nuu ñn ñn-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko nuu sáva-ga-ro já káxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandíja-ró sá'an jian, jín já tú ní kájiní-ro tú'un yí Satanás, chí súan káskúnání sáva-i sa'an-ún, nuu máá-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. ²⁵ Ko ja á kátñn-ró, kutñn ñi'in-ró onde kivi cháa-ri. ²⁶ Te cháa kundéé cháa jándatu taká tiñu tá'ú-rí onde sandí'í-na, kuá'a-ri fuerza nuu-dé ja tñn-de so'o taká nación. ²⁷ Te suni nátu'un ñi ñi'in máá-rí fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-í jín bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'u kisi. ²⁸ Te kuá'a-ri tiñu xíní jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Chaa ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu nuu tikuní kákandíja.

3

Tu'un nuu tikuní ñuu Sardis

¹ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tikuní iní ñuu Sardis: Súan ká'an máá I'a ja ñáva'a usia Espiritu Dios, jín usia tiñu xíní: Máá-rí jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a ñi j'i-ro. ² Ná náta'u núu-ro. Te nakani ñi'in-ró yakú-ga ja ndúkú kúu. Chí ñi jiní-ri ja tíñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáa te ná núku'un iní-ro ñaún ní ñi'in-ro jín já ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani iní-ro. Chí nú tú kundito-ró, te cháa-ri nátu'un ñaku'í-ná. Te ma kuni-ro ña hora cháa-ri nuu-ro. ⁴ Ko ío yaku-ni ñayivi jín-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásachá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máá-i, ku'un-i sa'ma ku'jín te kaka-i jín-rí. Chí ñayivi vá'a kákuu-i. ⁵ Chaa kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma ku'jín chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jín núu taká ndajá'a-yá. ⁶ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu nuu tikuní kákandíja.

Tu'un nuu tikuní ñuu Filadelfia

⁷ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tikuní iní ñuu Filadelfia: Máá I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tñn ndakáa David, I'a júña te tú ñi ñn kúu nakasu, I'a jasú te tú ñi ñn kúu nakuña, súan ká'an máá-yá: ⁸ Jiní-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñn yuxé'é, te ma kúu kasu ñi ñn ñayivi, chí vasa ñn tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko ñi jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichi-ro rúu. ⁹ Te ñayivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñayivi judío kákuu-i, ko káxndá'ú-i chí nasuú kákuu-i, vina te chakoyo-i te jukuñi jít-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kuni-i ndasa kúndá'ú iní-ri róo. ¹⁰ A ñi jandatu-ro tú'un ñi ka'an-ri ja ná kundii ñi'in-ró. Ja yúan náma-ri róo nuu túndó'o kii ñí ñuyivi, ja kóto nchaa-ri ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ A yani cháa-ri. Núsáa te kutñn ja á tñn-ró, náva'a tú ñi ñn ñayivi kuánchaa premio-ro núu-ro. ¹² Chaa kundéé, ná sá'a-ri-de nátu'un ñn pilar iní ve'e ij Dios máá-rí. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chíso-rí sí'ví Dios máá-rí nuu-dé, jín sí'ví jáá máá-rí, jín sí'ví ñuu Dios máá-rí ja kúu ñuu Jerusalén jáá já kúun kii ichi ándivi onde nuu Dios máá-rí. ¹³ Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu jín tikuní kákandíja.

Tu'un nuu tikuní ñuu Laodicea

¹⁴ Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tikuní iní ñuu Laodicea: Súan ká'an máá I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñuú-gá vásá taká ndatíñu ja ní sá'a Dios. ¹⁵ A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní ío vijin-ró xí ní ío ní'ní-ró núu. ¹⁶ Ko vixin-ni-ró, tú vijin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-rí róo iní yu'u-rí. ¹⁷ Chí áchí-ro: Chaa kúka kúu-ri, te ja bueno ñi ndukúká-rí, tú ñaún nándi'í-ri, áchí-ro. Te tú jiní-ro já cháa kákiní, cháa ñáá, cháa ndá'ú, cháa kuáá, cháa víchí líi kúu-ró. ¹⁸ Núsáa te ká'an ñi'in-ri jín-ró: Nuu-rí ná kuáan-ró oro ñi nandu'a ñi sá'a ñu'un, náva'a ndukúká ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma ku'jín, náva'a tuká kuka nuu-ro já víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu nde'é-ró. ¹⁹ Máá-rí ká'an xaan-rí te xndó'o-ri taká ñayivi já

kúndá'ú iní-ri. Núsáá te kuítú iní-ro te nakani iní-ro. ²⁰ Kuni so'o-ró, chí kándii-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé ñn ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxíni-ri jíin-i, te máa-i jíin-ri. ²¹ Chaa kundéé, kua'a-ri tu'un ja kúnchaa-de jíin-ri mesa nuu tá'ú-rí tiñu, nátu'un ni kundéé máa-rí, te ni nungoo-ri jíin Táa-ri mesa nuu tá'ú-yá tiñu. ²² Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espíritu jíin tíku'ni kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

¹ Yúan-na, te ni nde'é-rí, te ichi ándívi ní jini-ri núña ñn yuxé'é. Te tu'un ni ka'an núu jíin-ri, nátu'un ñn corneta, ni ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro táká tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. ² Te máa Espíritu, ni jaka-ya rúu. Yúan te ni jini-ri ñn mesa, kándii andívi, te nuu mesa-ún kánchaa ñn I'a. ³ Te I'a kánchaa-ún, kaa-ya nátu'un kuni koo ñn yuu kuí ndí'í jíin yúu kua'á. Te ñn tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu kaa yuu kuí kuáán. ⁴ Te xiin mesa-ún ío oko kuun mesa. Te ni jini-ri nuu okó kuun chaa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuíjín. Te xini-dé suni káñu'un corona oro. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kákuu ndí'usiá Espíritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ñn nátu'un mar nátu'un vidrio ja ndí'ni. Te ma'ñú mesa jíin xiin mesa ío kuun kiti. Te ío kua'a ndúchi-tí ichi núu-tí jíin ichi yatá-tí. ⁷ Te kiti ñn jito-tí nátu'un ñn ndika'a, te kiti úu, nátu'un ñn chelu. Te kiti uní, ñaa-tí núu chaa, te kiti kúun, nátu'un ñn yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kiti-ún, ío iñu ndijin-tí, ná ñn ná ñn-tí. Te ichi iní-tí jíin ní xiin-tí ío kua'a ndúchi-tí. Te ndúu ñúu tú kájukuiñi-tí jita-tí yaa yá'a: I'a ii, I'a ii, I'a ii, kuu máa Tatá Dios, I'a kuñá'nu xaan, I'a ni jo, I'a ío, I'a kii, áchí-tí. ⁹ Te hora ja kánakana jaa kiti-ún, kaka'an-tí tu'un jíin'ún, kánakuatá'ú-tí nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú ní káni ní kúia, ¹⁰ te máa hora yúan kájukuiñi jiti okó kuun chaa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñ'ún-de-ya ja chakú-ya ní káni ní kúia. Te káchukú-de corona-de nuu mesa te káka'an-de: ¹¹ Táta Dios máa-ná. Xáan va'a I'a kuu-ní ja nákana jaa-i ní, ja ká'an-i tu'un jíin'ún jíin-ní, jíin ja ndíso-ní taká fuerza. Chí máa-ní, ni sá'a-ní taká ndatíñu. Ja kuu iní máa-ní ni sá'a-ní, te ni kuvá'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu tñn Lélú Dios

¹ Te ni jini-ri ja I'a kánchaa mesa-ún, tñn-ya ñn tutu iní ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tu'un ichi núu jíin ichi yatá. Te ndasú jíin usia sello. ² Te ni jini-ri ñn ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñn tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te ni ñn ja ío andívi, ni iní ñuyivi, ni ichi chí ñu'un, tú ní kuu kuña tutu-ún, ni tú kuu nde'é núu. ⁴ Te xaan ní nde'e-ri, chí tú ní kenda ni ñn ja vá'a ja kuña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja nde'é núu. ⁵ Te ñn chaa ñá'nu-ún, ni ka'an-de jíin-ri: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máa ndika'a tata Judá, tata David, a ni kundéé-yá, te ja yúan kuu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usia sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jíin ndikúun kiti-ún ni jini-ri ja kándii ñn lélú má'ñú chaa ñá'nu. Te jito-tí nátu'un ja á ni kaja'ni-í-tí. Te ío usia ndiki-tí jíin usia nduchi-tí. Ya'á kákuu ndí'usiá Espíritu Dios ja ní táji-yá kaja'an ní ñuyivi. ⁷ Te ni jaa-ya. Te ni ki'in-ya tutu-ún iní ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndikúun kiti jíin ndí'okó kuun chaa ñá'nu, ni kájukuiñi jiti-de nuu máa Lélú. Te taká-de tñn-de ñn yaa nání arpa, jíin ñn ko'o kuu ja ñu'un susia kutú, yúan kákuu tu'un kájukan ta'u ñayivi ndóo. ⁹ Te ni kajita-de ñn yaa jáa: Xáan va'a I'a kuu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndóna-ní sello, chí ni kaja'ni-í ní, te

jíin niñí-ní nì nakuaan-ní ñayivi táká tata, taká yu'u, taká ñuu, taká nación, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te nì nduu-i rey jíin sutú nuu Dios, nì sá'a-ní, te tá'ú-i tiñu inì ñuyivi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máá-rí Juan, nì nde'é-rí, te nì jini so'o-rí káka'an kua'a ndájá'a-yá, ká'jin xiin mesa jíin kiti-ún, jíin cháa ñá'nu. Te nì ka'io kua'a xa'an-yá, nátu'un millón ja millón. ¹² Te nì kaka'an jaa-ya: Xáan va'a I'a kúu Lélú já ní kaja'ni-í. Ja yúan ná kúndiso tíñu-ya, jíin tú'un kúká, jíin tú'un ndíchí, jíin tú'un ndíso fuerza, te taká ñayivi, ka'an jíñú'ún-i jíin-yá, te nakana jaa-i-ya, náva'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndájá'a-yá. ¹³ Te nì jini so'o-rí ja ndívii já ío inì andíví, jíin iní ñuyivi, jíin chíi ñuyivi, jíin iní mar, taká yúan nì kaka'an: Tu'un nduñá'nu jíin tú'un ndíso fuerza ná kóo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nakana jaa-yó-yá te ka'an jíñú'ún-yó jíin-yá ní káni ní kuiá, áchí. ¹⁴ Te nì kaka'an ndikúun kiti-ún: Súan ná kóo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, nì kajukuiñi jíti-de nuu I'a chakú ní káni ní kuiá, te nì kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usiq sello

¹ Te nì jini-rí Lélú ja ní xndón-da-ya ñin tá'an usiq sello-ún. Yúan-na te nì jini so'o-rí ká'an ñin ja kúun kiti chakú-ún, nátu'un ñin taja: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ² Te nì nde'é-rí. Te nì jini-rí ñin caballo kujín. Te cháa yóso-tí-ún, nì tñin-de ñin ndua. Te nì ni'in-dé ñin corona xini-dé. Te ja á nì kundéé-de sava te nì kenda-de náva'a kundéé-ga-de. ³ Te nì xndón-da-ya sello uu-ún. Yúan-na te nì jini so'o-rí ká'an kiti úu: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ⁴ Te nì kenda tuku ñin caballo kuá'a. Te cháa yóso-tí-ún, ndíso tíñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyivi, náva'a ka'ni tá'an ñayivi jíná'an-i. Te suni nì ni'in-dé ñin machete káni. ⁵ Te nuu ní xndón-da-ya sello uní, te nì jini so'o-rí ká'an kiti uní: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. Te nì nde'é-rí. Te nì jini-rí ñin caballo túun. Te cháa yóso-tí-ún, tñin-de ñin balanza. ⁶ Te nì jini so'o-rí ñin tu'un ma'ñú ndikúun kiti-ún, ká'an: ñin kilo trigo ja ñin peso, te uní kilo cebada ja ñin peso, ko ma stiví-ró aceite jíin vino, áchí. ⁷ Te nì xndón-da-ya sello kuun. Te nì jini so'o-rí ká'an kiti kúun: Ña'an, te kuni-ro, áchí-ti. ⁸ Te nì nde'é-rí. Te nì jini-rí ñin caballo kuáán. Te ja yóso-tí-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndíso tíñu ja ndón-da siki ñin cuarta parte ñuyivi, te kuu-i sá'a jíin machete, jíin tamá, jíin kué'e, jíin kiti xa'an já ío inì ñuyivi. ⁹ Te nì xndón-da-ya sello u'un. Te chíi altar nì jini-rí taká añú nì kaji'i siki tú'un Dios jíin siki tú'un nì kajani ndaa-i. ¹⁰ Te nì kakana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasaa-ga kivi te sándaa-ní tíñu ñayivi káxiukú iní ñuyivi, te nani'in tá'an-ní jíin-i siki niñí-ná ja ní kaja'ni-í náá, áchí-i. ¹¹ Yúan-na te nì ja'a-ya sá'ma kujín núu-í ná kú'un-i. Te nì ka'an-ya jíin-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jínu taká tá'an-i jíin ñaní-i, chí suni kuu yúan nátu'un nì kaji'i máá-i. ¹² Te nì xndón-da-ya sello iñu. Te nì jini-rí ñin ñutáan xa'an. Te ndikandii ní kutúun nátu'un sa'ma túun, te yoo nì nduu nátu'un niñi. ¹³ Te tíñuú xini ándíví, nì jungoyo-ti núu ñú'un, nátu'un júngoyo nde'e yúnu mérxexé sá'a tachí xa'an. ¹⁴ Te andíví nì kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutú. Te ndívii yúku jíin isla nì kuxio nuu ká'jin. ¹⁵ Te taká rey ñuyivi, jíin cháa kakuñá'nu, jíin cháa kúká, jíin cháa capitán, jíin cháa nì'in, jíin ndívii mozo, jíin ndívii ñayivi kájika kuu ndicha-na, nì kachisa'í-i máá-i inì yau kava jíin má'ñú káva já ío yuku. ¹⁶ Te nì kaka'an-i jíin yúku jíin káva-ún: Jungava siki-rí jíná'an-rí, te ná jakusa'í-rí nuu I'a kánchaa mesa, chí máá Lélú kiti iní-ya núu-rí. ¹⁷ Chí a nì jaa kivi já kiti iní-ya núu-yo. Te ndé cháa kanda-ga kundii. Achí-i.

7

1 Yuán-na te máá-rí, Juan, ni jini-ri kuun ndajá'a-yá ká'jin ndikúun lado ñuyívi, te kájasu-ya núu kée ndikúun tachí nuu ñú'un, náv'a tuká kee tachí núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñn yunu. 2 Te ni jini-ri inga ndajá'a-yá ni kaa-ya vái-ya ichi núu kána ndikandii. Te ñin-ya sello Dios, I'a chakú. Te ni kana jaa-ya xiní ndikúun ndajá'a já kándiso tíñu ja stíví-yá ñuyívi jín mar. 3 Te ni ka'an-ga-ya: Ma stíví-ró ñuyívi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máa-yó, áchí-ya. 4 Te ni jini tu'un-ri ja ío ciento uu xiko kuun mil ñayívi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kákuu tata taká se'e Israel. 5 Te uxí uu mil tata Judá, jín uxí uu mil tata Rubén, jín uxí uu mil tata Gad kánchaa tuni. 6 Te uxí uu mil tata Aser, jín uxí uu mil tata Neftalí, jín uxí uu mil tata Manasés kánchaa tuni. 7 Te uxí uu mil tata Simeón, jín uxí uu mil tata Leví, jín uxí uu mil tata Isacar kánchaa tuni. 8 Te uxí uu mil tata Zabulón, jín uxí uu mil tata José, jín uxí uu mil tata Benjamín kánchaa tuni. 9 Yuán-na te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri kua'a xaán ñayívi, ja ní ñn chaa, ma kúu ka'u-de. Taká naciún, jín taká tata, jín taká ñuu, jín taká yu'u, ká'jin-i nuu mesa jín núu máa Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kuíjín, te káñin-i yuku ñuu. 10 Te ni kakana jaa-i: Dios máa-yó, ja kánchaa-ya mesa máa-yá, jín máa Lélú, kúu I'a náma yóó. 11 Te taká ndajá'a ká'jin xiin mesa jín xín cháa ñá'nu-ún, jín xín ndikúun kíti, ni kajukuiñi jítí-yá nuu mesa, te ni kachiñú'ún-yá Dios. 12 Te ni kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máa-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jíñú'ún-yó jín-yá. Xáán ndíchí-yá. Te ndiso-ya taká tíñu jín taká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya ñí káni ñí kuiá. Amén. Achí. 13 Te ñn chaa ñá'nu-ún ni ka'an-de jín-rí: Nde ñayívi kákuu ja káñu'un sa'ma kuíjín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchí-de. 14 Te ni ka'an-ri jín-de: Máa-ní jini, tata, áchí-ri. Te ni ka'an-de jín-rí: Ya'á kákuu ñayívi ní kenda koyo nuu túndó'o xaán. Te ni kanakacha-i sa'ma-í, te ni kanasakiyi-i jín niñi Lélú. 15 Ja yúan ká'jin-i nuu mesa nuu tá'ú Dios tíñu. Te kájatíñu-i nuu-yá ndúú ñúú-ni ini ve'e ii-yá. Te I'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í, chi tu'ma-i-ya. 16 Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuchi-i nducha, te tuká ndo'o-i ja ní'ní sá'a ndikandii, 17 chi Lélú já kánchaa ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúú-yá nuu-í ki'in-ya jín-i nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í jíná'an-i. Achí-de.

8

Ndi'usia corneta

1 Te Lélú, ni xndón-da-ya sello usia. Yúan-na te ni kuná'in-ni ini andívi nátu'un sava hora. 2 Te ni jini-ri ndí'usia ndajá'a já ká'jin-ya núu Dios. Te ni kani'in-ya usia corneta. 3 Te ni chaa inga ndajá'a kándá'a-yá ñn ko'o kúu oro. Te ni jukuiñi-ya núu altar. Te ni ni'in-yá kua'a súsia kutú náv'a a sáká núu-ya jín tú'un kájikan ta'u ñayívi ndóo nuu altar oro ja kándii nuu mesa-ya. 4 Te ñu'ma susia kutú-ún jín tú'un kájikan ta'u ñayívi ndóo, ni kenda ini nda'a ndajá'a-yá-ún, te ni kaa kua'an onde nuu Dios. 5 Yúan-na te ni ki'in ndajá'a-yá-ún ko'o kúu. Te ni skútú-yá ñu'un altar. Te ni jacha-ya sikí ñuyívi. Te ni ka'an taja. Te ni ni'in. Te ni ndeyu. Te ni taan. 6 Te ndí'usia ndajá'a já ní kani'in-ya usia corneta, ni kasátu'a-ya máa-yá ja xndé'e-ya. 7 Te ndajá'a ñn, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ñíñi jín ñú'un ja ní saká nuu jín niñi, ni kuun sikí ñuyívi. Te ni kayu ñn tercera parte ñuyívi jín yunu, te ndivii ichá kuí ní kayu. 8 Te ndajá'a úu, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn nátu'un yuku ká'nu ja kayú ni jungava kua'an nuu mar. Te ñn tercera parte mar ni nduu niñi. 9 Te ni kaji'i sava kíti ká'jin chí nducha-ún ja káichaku-ti núu, te suni ñn tercera parte barco ni naa. 10 Te ndajá'a uní, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava ñn tíñuú xíní ká'nu. Te kayú nátu'un ñn ñu'un yiti. Te ni jungava sikí ñn tercera parte yucha, jín sikí sókó ndúcha. 11 Te tíñuú xíní-ún, nání-tí ja uá. Te ñn tercera parte nducha ní nduu ua. Te

ni kaji'i kua'a ñayivi já sikí ndúcha-ún, chi ni nduu ua-cha. ¹² Te ndajá'a kúun, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te in tercera parte ndikandii jín yóo, jín tiñuú xíní, ni nda'va. Te ni kutúun sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jín sava ñúú.

Siki uní tundó'o

¹³ Te ni nde'é-ri. Te ni jini so'o-ri ká'an jaa in ndajá'a ndéché-ya iní sava andívi: Naka ndá'ú kuu ñayivi káxiukú iní ñuyívi, chi a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e uní-ga ndajá'a-yá, áchí-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini-ri in tiñuú xíní já ní jungava ichi ándívi onde siki ñuyívi. Te ni ni'in-ya ndakaa tunchi kúnú xáan. ² Te ni juña-ya tunchi. Te ni kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma in jinú ká'nu. Te ni kuñaa núu ndikandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te chii ñu'ma-ún ni kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti iní ñuyívi. Te ni kani'in-tí fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyívi. ⁴ Te ni ta'u tíñu nuu-tí ja má stívi-tí icha nuu ñú'un, ni yuku kuí, ni in yunu, chi máni ñayivi já tú ncháa tuni Dios chaan-í. ⁵ Te ni ni'in-tí tu'un ja má ká'ni-tí, chi ná xndó'o-ti-í u'un yoo. Te ni kando'o-i nátu'un sá'a in kúrsiuku nú ni stují-tí yoo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táka ñayivi modo kuu-i, ko ma ní'in-í. Te vasa kákuñi-i kuu-i, ko ma kuu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-tí ñú'un nátu'un corona oro, te ñaa-ti núu cháa. ⁸ Te ío ixi-tí nátu'un ixi xini ñásíí. Te ío nu'un-ti nátu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kuu soo-tí nátu'un ñú'un chaa kajatá'an. Te ní'in ndijin-tí, nátu'un káni'in carreta jín caballo nuu kájinu kua'a-tí ja kikuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-tí ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-tí ío in iñu kuáñú. Te kándiso tíñu-ti já ú'un yoo xndó'o-ti táka ñayivi. ¹¹ Te iní tunchi-ún ío in ndajá'a kuu rey ja tá'ú tíñu nuu-tí. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o in-ún, ni ja'a kua'an. Ko chaa ná'in úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñú, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jini so'o-ri in tu'un ni kenda onde ndikúun punta altar oro ja kándii nuu Dios. ¹⁴ Te ni ka'an jín ndajá'a tñn corneta iñu: Ndají ndikúun ndajá'a káinu'ni iní yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te ni kandaji ndikúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, chi a ni jaa máa hora jín kivi jín yóo jín kuiá, náva'a ka'ni-yá sava ñayivi. ¹⁶ Te ni jini so'o-ri ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan ni jini-ri caballo nátu'un jín jáni. Te chaa káyoso-ti-ún, káñu'un-de su'nu nátu'un jito ñu'un, jín yúu kuáan, jín azufre. Te xini caballo-ún kándaa nátu'un xini ndika'a, te yu'u-ti ni kenda koyo ñu'un, jín ñu'ma, jín azufre. ¹⁸ Te jín uní kue'e yá'a ni kaji'i in tercera parte ñayivi. Súan ni sá'a ñu'un, jín ñu'ma, jín azufre, ja ní kenda yu'u-ti. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kánde iní yu'u-ti, jín núu sú'ma-tí. Te su'ma-ti-ún kándaa nátu'un koo, te ká'io xini, te jín yúan stují-ti-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi já tú ní kaji'i jín kué'e yá'a, tú ní kánakani iní-i tíñu kásá'a-i, ni tú ní kásá'a-i ja káchiñu'ún-i tachí káni jín ndosó oro, plata, kaa, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jini so'o, ni tú jika. ²¹ Ni tú ní kánakani iní-i ja kája'ni-í ndiyi, ni ja kásá'a-i tíñu ñavá'a, ni ja tiní iní-i, ni ja kásakuí'ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te ni jini-ri inga ndajá'a ní'in, ni kuun-ya ichi ándívi, yísúkun-ya viko nu'ún. Te in tikoye'ndé káxndee xini-yá. Te nuu-yá kaa nátu'un ndikandii, te si'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña in tutu tñn-ya iní nda'a-yá. Te ni jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-yá nuu ñú'un. ³ Te ni kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e in ndika'a. Te nuu ní kana

jaa-ya, te ni kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaa-ri tutu núú, ko ichi ándíví ní jini so'o-ri ñn tu'un ni ka'an jíin-ri: Kasu va'a taká tu'un ni kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a ja ní jini-ri kándij nuu mar jíin núu ñú'un, ni ndukani-ya ndává'a-ya íchi ándíví. ⁶ Te jíin sí'ví I'a chakú ní káni ní kúia, I'a ni sá'a andíví jíin taká ja ío ini, jíin ñúyívi jíin taká ja ío ini, jíin mar jíin taká ja ío chij, jíin sí'ví máa-yá, ni ka'an téyí-yá ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi ja ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un ni kastu'ún-ya nuu mozo-ya, chaa ni kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un ni jini so'o-ri ichi ándíví, ni ka'an tuku jíin-ri: Kuá'an, te ki'in-ró tutú núña ini nda'a ndajá'a-ya ja kándij nuu mar jíin núu ñú'un, áchí. ⁹ Te ni ja'an-ri nuu ndajá'a-ya-ún, te ni ka'an-ri jíin-ya ja ná kuá'a-ya tutú-ún nuu-ri. Te ni ka'an-ya jíin-ri: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chij-ró sá'a, ko yu'u-ro, chij kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te ni ki'in-ri tutu ini nda'a ndajá'a-ya. Te ni yee-ri. Te ni kuvixi ini yu'u-ri nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-ri, te ni ku'ua chij-ri ni sá'a. ¹¹ Te ni ka'an-ya jíin-ri: Jínu ñú'ún ja ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúú, jíin núu kuá'a ñáyívi, jíin núu kuá'a yú'u, jíin núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

¹ Te ni ni'in-ri ñn nuñí nátu'un káa ñn vara. Te ni kachij jíin-ri: Ndukuiñi, te chikuá'a-ro vé'e ij Dios, jíin altar, jíin taká ja káchiñú'ún-i-ya yúan. ² Ko skéndo-o-ró ndú'a yata vé'e ij, ma chíkuá'a-ro. Chij a ni ja'a-ya núu ñáyívi sñn nación, te uu xiko uu yoo kuañú-i siki ñúu ij. ³ Te kuá'a-ri tu'un nuu ndí'úu testigo-ri ja káni-de tu'un ja mil uu ciento unij xiko kivi, te ku'un-de sa'ma costal. ⁴ Chaa yá'a kákuu uu yunu olivo jíin uu candelero ja ká'in nuu Dios, I'a xíin ñúyívi. ⁵ Te nú ndé ñn kuni sá'a ndiva'a jíin-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa ij ja kájito u'u tá'an jíin-de. Te nú ndé ñn kuni sá'a ndiva'a jíin-de, te níni kúu súan. ⁶ Chaa yá'a kuu kasu-de andíví náva'a ma kúun-ga sau ní kivi káni-de tu'un. Te suni kándiso tíñu-de ja taká nducha nduu niñi sá'a-de. Te kuu stívi-de ñuyívi jíin taká kue'e, nasaa jínu kákuu ini máa-de. ⁷ Te onde nú ni jinu ni jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kiti kándeé ini tunchi-ún. Te ndonda-ti sikí-dé. Te kuatá'an-ti jíin-de. Te kundéé-ti jíin-de te ka'ni-ti-de. ⁸ Te ndiyi-ún kundaa-i ini nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnáni yátá-yó ñúu Sodoma jíin ñúu Egipto, te ñuu-ún, ni jii Jito'o-yo jiká cruz. ⁹ Te ñáyívi taká tata, taká ñuu, taká yu'u, taká nación, ndé'é ndí'í ja káva ndiyi-ún unij kivi yósáva. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. ¹⁰ Te ñáyívi káxiukú ini ñuyívi, kusij ini-i kuni-i-de. Te sá'a-i ñn viko. Te kuá'a-i regalo nuu tá'an-i. Chij uu chaa ni kajani tu'un Dios xaan ní xndó'o-de ñáyívi káxiukú ini ñuyívi. ¹¹ Te onde nuu ní jinu unij kivi yósáva, te Dios, ni nachu'un táchí-yá-de, te ni nachaku tuku-de. Te ni kandukoo-de. Te ni kayu'ú xaan ñáyívi ní kajini nuu-dé. ¹² Yúan-na te ichi ándíví ní kajini so'o-de ñn tu'un jaa ja ní ka'an jíin-de: Kaa kikoyo-ró ichi yá'a, áchí. Te ñáyívi, ja kájito u'u-i-de, ni kajini-i ja ní kakoyo-de kaja'an-de andíví jíin má'ñú vikó. ¹³ Te máa hora-ún ni taan xaan. Te sava ñuu-ún ni jungoyo. Te jíin ñútáan ni kajij usia mil ñáyívi. Te sava-ga-i ni kayu'ú-i. Te ni kanakana jaa-i Dios andíví. ¹⁴ Te tundó'o uu, a ni ja'a kua'an. Te a yani kii tundó'o unij.

Corneta sandí'í-na

¹⁵ Te ndajá'a usiá, ni xndé'e-ya corneta-ya. Te ni jo tu'un jaa ini andíví ní kaka'an: Taká ñuu ini ñuyívi, a ni nduu ñuu máa Tatá-yo Dios jíin Cristo-ya, te tá'ú-yá tíñu ní káni ní kúia, áchí. ¹⁶ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu ja káxiukú mesa-de nuu Dios, ni kajukuiñi jiti-de. Te ni káchiñú'ún-de Dios: ¹⁷ Táta Dios, I'a tñn taká poder. A ío-ní vina, te ni jo-ní

sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'á-ní tá'ú-ní tiñu nuu-í jín fuerza n'in máa-ní. ¹⁸ Ní kãndonda vaa taká ñayivi, kãkiti iní-i. Ko ní kití iní máa-ní, te ní jaa kiví já kúndaã tiñu taká ndiyi, jín já kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaã ní kajani tu'un-ní, jín nú ñáyivi ndóo, jín nú ñáyivi kãjandatú nuu-ní, kúu nuu ñáyivi lúli te kúu nuu ñáyivi ñá'nu, te xnáa-ní ñáyivi kástívi ñúyivi, áchí-de. ¹⁹ Yúan-na te ní nuña ve'e ij Dios onde andívi. Te ní jini-ri janú já ñú'un tutú contrato iní, te ndeyú, te ká'an taja, te táan, te xaã kúun ñíñí.

12

Tu'un ña'an jín kóo

¹ Te ichi ándívi ní kenda ñn tuni ñá'nu. ñn ñasí'í ñú'un-ña ndíkãndii nátu'un sa'ma, te yúxndí ja'a-ña sikí yóo, te xini-ña ñú'un ñn corona ja uxí uú tiñuú xini. ² Te ñú'un se'e-ña. Te ní nde'e kó'ó-ña já já'ncha kãku se'e-ña, jatú-ña já skãku-ña-í. ³ Te ní kenda ingã tuni ichi ándívi. Te ní jini-ri ñn koo kuá'á kã'nu. Te ío usiã xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndí'usiã xini-tí ñú'un corona. ⁴ Te jín sú'mã-tí ní stãa-tí ñn tercera parte tiñuú xini ní kajungoyo iní ñuyívi. Te koo kã'nu-ún, ní jukuiñi-tí nú ñá'an skãku se'e-ún, náva'a kókó-tí se'e-ña nú ná kãku-i. ⁵ Te ní skãku-ña ñn se'e yíi ja tá'ú-i tiñu nuu ndívii nación jín bastón kãa. Te se'e yíi-ña-ún ní ndaa-i kua'an-i nuu kãnchaã Dios mesa-ya ní sã'a-ya. ⁶ Te ní jinu ñasí'í-ún kua'an-ña nú ñú'un té'é, nuu ío ñn lugar ní sãtu'a Dios. Yúan kunchaã-ña ñn mil uú ciento uní xiko kiví, kundito-ya-ña. ⁷ Te ní io guerra iní andívi. Miguel jín ndájá'a-yá, ní kajatã'an-i sikí kóo, te koo-ún jín ndájá'a máa-tí ní kajatã'an-tí jín-yá. ⁸ Te tú ní kãkundéé-tí, ní tukã ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí iní andívi. ⁹ Te ní kiñi'in-ya kóo kã'nu-ún kua'an-tí. Koo onde anã'an kúu-tí, ja nãní-tí kui'na jín Satanás, ja xndã'ú-tí ndívii ñáyivi. Ní súngava-ya-tí kua'an-tí sikí ñúyivi, te suni ní súngoyo-ya táká ndájá'a-tí jín-tí. ¹⁰ Te ní jini so'o-ri ñn tu'un jaa iní andívi ní kã'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jín poder tá'ú-yá tiñu iní ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndíso tínu-ya. Chí a ní kini'in-ya máa já sãtú'ún sikí táká ñani-yo kuá'an, ja ndúú ñúú-ni jikã kuãchi sikí-dé nuu Dios máa-yo. ¹¹ Te jín ñíñí Lélú-ún ní kãkundéé-de jín-tí, jín tú'un ní kajani ndaa-de, chí tú ní kúnda'ú iní-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná koo sñ iní-ro, róo andívi jín táká ja kãxiukú jiã. Ko naka ndã'ú koo róo ja kãxiukú iní ñuyívi jín mar. Chí ní kuun kui'na kujaã nuu-ro, te kití xaã iní, chí jini ja yakú-ni kiví kúkuu. ¹³ Te nuu ní jini koo-ún ja ní súngava-ya-tí sikí ñúyivi, te ní chindikín-tí ñá'an ní skãku se'e yíi-ún. ¹⁴ Te ní ní'in-ña uú ndijín ná'nu yachókó, náva'a ndéché-ña kãku-ña núu koo-ún, te kí'in-ña ondé nuu ñú'un té'é, nuu kunchaã-ña ñn tiempo, jín yakú-gã tiempo yósava. ¹⁵ Te iní yu'u koo-ún ní jichã nducha nátu'un yucha, kua'an yata ñá'an-ún, náva'a tene-ña sã'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, ní chindéé ní chituu ña'an-ún. Chí ñu'un-ún ní ndika yu'u, te ní ji'i-ni yucha ja ní kana iní yu'u koo-ún. ¹⁷ Yúan-na te ní kití xaã iní koo-ún sikí ñá'an-ún. Te ní kee-tí kuãkuatã'an-tí jín sãva-gã se'e-ña já kãskíkuu-i tiñu tá'ú Dios, jín já kajani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kití xãan

¹ Te ní kandij-ri nuu ñí'tí yú'u mar. Te ní jini-ri ja chí mar ní kenda ñn kití já ío usiã xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñú'un uxí corona. Te xini-tí yóso ñn sí'ví tú'un ñáã. ² Te kití ní jini-ri-ún kãa-tí nátu'un ñn kuiñi, te ja'a-tí nátu'un ja'a yí'i, te yu'u-tí nátu'un yu'u ndíka'a. Te nuu-tí, ní ja'a koo kã'nu-ún poder máa, jín mesa máa, jín tínu ñá'nu ndíso. ³ Te ní jini-ri ja ní tují ñn xini-tí nátu'un a yani kuu-tí jín. Ko nuu ní tují xãan-ún ní nduva'a. Te ní kãnaa iní ndívii ñáyivi ní kajini-i, te ní kãindikín-i yata kití-ún. ⁴ Te

n̄i kachiñú'ún-i koo ká'nu-ún, chi n̄i ja'a-t̄i poder-t̄i núu kiti-ún. Te suni n̄i kachiñú'ún-i kiti-ún te n̄i kaka'an-i: Ndéja kété'an jín kiti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jín-t̄i, áchí-i. ⁵ Te n̄i ni'in-t̄i tu'un ja ká'an-t̄i tú'un téyí jín tú'un ndiva'a. Te n̄i ni'in tíñu-t̄i já tá'ú tíñu-t̄i úu xiko uu yoo. ⁶ Te n̄i ndika-t̄i yú'u-t̄i. Te n̄i ka'an ndiva'a-t̄i sikí Dios. Te n̄i kaji-t̄i sí'ví-yá, jín vé'e-ya, jín ja káxiukú iní andíví. ⁷ Te suni n̄i ni'in-t̄i tu'un ja kuatá'an-t̄i jín ñáyivi ndóo, te kundéé-t̄i. Te suni n̄i ni'in tíñu-t̄i já ndóna-t̄i sikí táka tata, jín táka ñuu, jín táka yu'u, jín táka nación. ⁸ Te taká ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, chiñú'ún-i-t̄i, yuán kuu ñáyivi já tú káyooso sí'ví-i nuu tutú chakú máa Lélú, I'a ni j̄i. Te onde té jukuiñi-ga ñuyívi káyooso-í. ⁹ Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé chaa kasu-de tá'an-de, suni nandasu máa-de. Te nú ndé chaa ka'ni ndíyi jín yuchí, suni jín yuchí kuu máa-de. Jín tú'un yá'a n̄i ná kuíñi ni'in ñáyivi ndóo, te ná kándija va'a-i. ¹¹ Yúan-na te n̄i jini-ri nuu ingá kiti já ní kana-t̄i chí ñu'un. Te ío uu ndiki-t̄i nátu'un ndiki lélú, te ká'an-t̄i nátu'un ñn koo ká'nu. ¹² Te nuu kiti ñn, suni ñn núu-ni n̄i ndiso tíñu-t̄i. Te sá'a-t̄i já táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, ná chíñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tuji xáan-t̄i-ún. ¹³ Suni sá'a-t̄i tiní tuni ñá'nu. Te n̄i kajini ñáyivi já ní skúun-t̄i ñú'un ichi andíví ní chaa nuu ñú'un. ¹⁴ Te xndá'ú-t̄i táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, jín tuni ja sá'a-t̄i núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-t̄i tíñu nuu táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jín yuchí te n̄i nachaku. ¹⁵ Te suni n̄i ja'a-ya tú'un ja chú'un-t̄i tachí iní ndoso kiti, nává'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-t̄i taká ñáyivi já tú kákuni-i chíñú'ún ndosó kiti. ¹⁶ Te taká ñáyivi, ja lúli jín já ñá'nu, ja kúka jín já ndá'ú, mozo jín já kájika ndicha-na, ná koso ñn-ni tuni ndavá'a-i xí cháan-í, sá'a-t̄i. ¹⁷ Te ni ñn ñáyivi, ma kuu kuaan-i, ni ma kuu xikó-i nú tú ncháa tuni-ún-i, ja kuu sí'ví kiti-ún xí número sí'ví-t̄i. ¹⁸ Yá'a ío tu'un ndíchí. Ja júku'un iní, ná ká'u-i número kiti-ún, chí número ñn chaa kuu. Te número kiti-ún kuu ññu ciento un̄i xiko ññu.

14

Máa Lélú Dios jín ñáyivi ní nakuaan-ya

¹ Te n̄i nde'é-ri, te n̄i jini-ri kándij máa Lélú xiní yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñáyivi ká'jin jín-yá. Te chaan-í ncháa sí'ví Táa-ya. ² Te ichi andíví ní jini so'o-ri n̄i ka'an ñn tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te n̄i jini so'o-ri ndusu yaa nání arpa ja káchaa chaa. ³ Te kájita-de ñn yaa jáa núu mesa tá'ú-yá tíñu, jín núu ndíkúun kiti, jín núu cháa ñá'nu. Te tú ni ñn-i kuu kutu'a-i yaa-ún, chí máni máa ciento uu xiko kuun mil chaa n̄i nakuaan-ya iní ñuyívi. ⁴ Chaa yá'a kákuu ja tú ní kásachá'an-de máa-de jín ñásí'í. Chi chaa jáa chaa kútu kákuu-de. Chaa yá'a káindik̄in-de yata máa Lélú, nú ndéni n̄i kuu iní-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i n̄i nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuu Dios jín núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'ún, chí chaa tú káchá'an kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o kivi kú juicio

⁶ Te n̄i jini-ri inga ndajá'a já ndéché-yá sava ma'ñú andíví. Te ndiso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu táka ñáyivi káxiukú iní ñuyívi, nuu táka nación, jín núu táka tata, jín núu táka yu'u, jín núu táka ñáyivi. ⁷ Te n̄i ka'an jaa-ya: Kuandatu nuu Dios, te nakana jaa-ró-yá. Chí hora ja sánda-ya, a n̄i kuyani chaa. Te ná chíñú'ún-ró I'a n̄i sá'a andíví, jín ñuyívi, jín mar, jín táka sókó ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te n̄i chaa inga ndajá'a, te n̄i ka'an-ya: N̄i naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chí nátu'un n̄i ja'a vino ja tiní xaan iní n̄i kaji'i taká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, n̄i ndik̄in-ya úu-ga. Te n̄i ka'an jaa-ya: Nú ndé ñáyivi chíñú'ún kiti-ún jín ndosó-t̄i, xí kúnchaa tuni-t̄i cháan-í, xí iní nda'a-í, ¹⁰ te jín

ñin tu'un yátá kúu ja ñáyivi-ún ko'o-i vino ja kití iní Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kití iní-ya. Te kayu-i jín ñú'un, jín azufre, kuní jín núu táka ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja ká kayu-i-ún, kana ñí káni ñí kuiá. Te ñáyivi káchiñú'ún kití-ún jín ndosó-ti, jín ñáyivi kí'in tuní sí'ví-ti-ún, ma ndetátú kuti-í ndúu ñúu. ¹² Jín tú'un yá'a ñini ná kuiñi ñi'in ñáyivi ndóo, ja ká jandatu-i tiñu ñi tá'ú Dios, te ká kándija-i nuu Jesús. ¹³ Te ñi jini so'o-ri ñin tu'un ja ní ka'an jín-rí ichi ándívi. Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu taká ndiyi ja kúu iní nda'a máa Tatá Dios onde vina te ñí-gá kua'an-yo. Jandáa, chí ndetátú-i ja ní kasatiñu-i. Te tiñu-i-ún ki'in-ni jín-i, áchi Espíritu. ¹⁴ Te ñi nde'é-rí. Te ñi jini-ri ñin viko kuijín. Te nuu vikó-ún kánchaa ñin I'a ja á kuni koo máa Sé'e chaa. Te ñú'un ñin corona oro xini-yá. Te tñin-ya ñin jóso. ¹⁵ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá iní ve'e ij, te kána jaa-ya xini I'a kánchaa nuu vikó: Kachi'i-ní jóso-ní, te ka'nu-ní. A ñi jaa hora ka'nu-ní, chí ja káa nuu ñú'un, a ñi kuaan, áchi-ya. ¹⁶ Te I'a kánchaa nuu vikó, ñi kachi'i-ni-ya jóso-ya iní ñuyívi. Te ñi ndi'i ja káa nuu ñú'un ñi ta'nu. ¹⁷ Te ñi kenda tuku inga ndajá'a-yá iní ve'e ij ja kánchaa iní andívi. Te suni kándá'a-yá ñin jóso xaan. ¹⁸ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndiso tiñu-ya siki ñú'un. Te ñi kana jaa-ya xini ndajá'a tñin jóso xaan: Kachi'i jóso xaan-ro, te nastútú-ro tikukú uva káa nuu ñú'un, chí a ñi kajichi, áchi-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, ñi kachi'i-ya jóso xaan-ún iní ñuyívi. Te ñi nastútú-yá tikukú káa nuu ñú'un. Te ñi chúkú-yá tikukú-ún nuu taxín uva. Yuán kúu ñin tu'un yátá ndasa kití iní Dios. ²⁰ Te ñi taxín uva-ún ichi yátá ñúu. Te iní nuu taxín-ún ñi jika ñin yucha ñiñi ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te ñi jika nátu'un uní ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'i-na

¹ Yuan-na te ñi naa iní-ri ñi nde'é-rí inga tuni ñá'nu ichi ándívi, kúu usia ndajá'a-yá kándiso usia kue'e sandí'i-na. Chí nú ñi jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga iní Dios. ² Te suni ñi jini-ri ñin nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jín ñú'un. Te ñáyivi ní kakundéé jín kití-ún, jín ndosó-ti, jín tuní-ti, jín número sí'ví-ti, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te ká'jin-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yáa máa Lélú. Tiñu ñá'nu jín tiñu luu sá'a-ní, Tátá Dios. Máa-ní tñin taká poder. Ichi ndáa ichi ndóo kákuu ichi-ní. Te máa-ní kúu rey taká ñáyivi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní núsáa Tátá. Chí máa ñin ní kúu I'a ij. Taká nación, chaa-i te chiñú'ún-i ní, chí ñi ndenda ndijin modo sándaa-ní. Achí-i. ⁵ Yuán-na te ñi nde'é-rí. Te ichi ándívi ní jini-ri ja núña cuarto ij xaan ichi iní ve'e ij, máa nú kenda tu'un ndaa. ⁶ Te iní ve'e ij yúan, ñi kenda usia ndajá'a kándiso-ya usia kue'e xaan, te káñu'un-ya sá'ma kuijín kiyí, jín sánchijí oro káinu'ni jika-yá. ⁷ Te ñin ja kúun kití ñi ja'a-ti usia ko'o oro nuu ndí'usia ndajá'a. Te ko'o-ún ñú'un chítú nátu'un jín tú'un kití iní Dios, I'a chakú ñí káni ñí kuiá. ⁸ Te ñi ndii ncháa Dios jín fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, ñi chítú ndí iní ve'e ij. Te tú ní kúu kivi ni ñin ñáyivi iní ve'e ij-ún, chí onde ná ndí'i usia kue'e ja kándiso ndí'usia ndajá'a-yá.

16

Usia ko'o ñú'un tu'un kití iní Dios

¹ Te iní ve'e ij-ún ñi kenda ñin tu'un jaa, ñi jini so'o-ri ñi ka'an jín ndí'usia ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usia ko'o ja káñu'un tu'un kití iní Dios ná júngoyo siki ñuyívi, áchi. ² Te kua'an ndajá'a ñin, te ñi koyo-ya kó'o-yá siki ñuyívi. Te ñáyivi ja ncháa tuni kití xaan-ún nuu, jín ja káchiñú'ún ndosó-ti, ñi kata'an-i ñin kue'e iní xaan. ³ Te ndajá'a úu, ñi koyo-ya kó'o-yá nuu mar. Te ñi nduu-cha nátu'un ñiñi ndívi. Te taká kití

káy'i chii mar, ni kaji'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, ni koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha, jín sikí taká sókó ndúcha, te ni nduu-ni niñi. ⁵ Te ni jini so'o-ri ni ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Táta, I'a ii kúu-ní, I'a ío vina, I'a ni jo sáa. Te I'a ndaa kúu-ní, chi ni sánda ndaa-ní taká tiñu yá'a, ⁶ chi ñayivi yá'a, ni kajacha-i niñi cháa ndoo, jín niñi cháa kájani tu'un-ní, te vina já'a-ní niñi ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te ni jini so'o-ri ni ka'an inga tu'un onde altar. Jandaa, Táta Dios, máa-ní tñn taká fuerza, máa-ní sánda ndaa-ní, sánda ndija-ní taká tiñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, ni koyo-ya kó'o-yá sikí ndikandii. Te ni ni'in tiñu ndikandii-ún ja jín ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan ni kakayu-i ja ní'ni xáan, ko tú ní kánakani iní-i, ni tú ní kánakana jaa-i Dios, chi sasua ni kaka'an ndiva'a-i sikí-ya ja ní ja'a-ya ku'e yá'a sikí-í. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, ni koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'ú tiñu kiti xáan-ún, te nuu tá'ú-ti tiñu ni kuñaa. Te taká ñayivi, ni kanakaji yí'í-i yáa-í ja kájatú-i. ¹¹ Te ni kaka'an ndiva'a-i sikí Dios andívi, ja kájatú-i jín ja káta'an-i kue'e, ko na tú ní kánakani iní-i tiñu ni kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, ni koyo-ya kó'o-yá sikí yúcha ká'nu Eufrates. Te ni ichi yúcha-ún, náva'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te ni jini-ri ja iní yu'u kóo ká'nu, jín yú'u kiti xáan, jín yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, ni kenda uní tachí káni nátú'un sa'va. ¹⁴ Chi tachí káni kakuu, te kasá'a tuni. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja kóo guerra kivi ká'nu máa Dios, I'a tñn taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chi ncha-ri nátú'un ñakuiná. Xáan ndatu koo ñayivi ndíto, jín ja ndíto-i sa'ma-í, náva'a tú kaka víchí lí-í, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, áchí-ya. ¹⁶ Te ni kasá'a tachí káni ja ní kakutútú-de ñn ndu'a ja núu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, ni koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachí. Te iní ve'e ii andívi jín núu mesa tá'ú-yá tiñu ni kenda ñn tu'un ni ka'an jaa: A ni kuu, áchí. ¹⁸ Yúan-na te ni ndeyu. Te ni ni'in. Te ni ka'an taja. Te ni taan xaan ñú'un ja ná té koo-ga onde kivi ní tuu nuu cháa iní ñuyivi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún ni ndata sáva uní pedazo. Te ni ndua taká ñuu iní taká nación. Te ni nuku'un iní Dios ñuu ká'nu Babilonia ja kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kiti xaan iní-ya ná kó'o ndí-i-i. ²⁰ Te taká isla ni kajinu ká'a'an. Te taká yuku, tuká ndijin ín. ²¹ Te ichi andívi ní jungoyo ñíñi ná'nu nátú'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayivi, ni kaka'an ndiva'a-i sikí Dios ja sikí túndó'o ñíñi-ún, chi ñn túndó'o xaan ní kuu.

17

Kivi xnáa-ya ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te ni chaa ñn ja usiá ndajá'a-yá ja ní kandá'a usiá ko'o. Te ni ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kunda tiñu sikí ñá'an kuáxán ja káncha-ña núu ndúcha kuá'a, ² chi taká rey ñuyivi ni kasáténé-de jín ñá'an-ún. Te taká ja kaxiukú iní ñuyivi ni kanajini jín tú'un kuáxán máa-ña, áchí-ya. ³ Te jín Espíritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te ni jini-ri ñn ña'an yóso-ña ñn kiti kuá'a. Te kiti-ún, ndíso-ti kuá'a sí'ví tú'un ndiva'a. Te ío usiá xini-ti te uxí ndiki-ti. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jín sá'ma kuá'a tindi'í. Te suni ñú'un-ña oro, jín yúu lúu, jín perla. Te tñn-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jín tú'un ñáa, jín tú'un chá'an ja tñn iní-ña. ⁵ Te chaan-ña ncháa ñn sí'ví, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, ná ja kasáténé jín ja kasá'a tiñu ñáa iní ñuyivi yá'a, áchí. ⁶ Te ni jini-ri ña'an-ún ja najini-ña jín niñi ñayivi ndoo jín niñi ñayivi ní kaji'í ja sikí tú'un Jesús. Te ni naa xáan iní-ri ni nde'é-rí nuu-ña. ⁷ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá-ún: Naja náa iní-ro. Máa-rí kachi-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jín kiti yóso-ña, kiti ja ío usiá xini-ti te uxí ndiki-ti. ⁸ Te kiti ní jini-ro, ni jo-ti núu. Ko tú ío-ti vina. Te nana-ti kii-ti iní tunchi kúnú. Te ki'in-ti núu tá'nu ndatu-ti. Te taká ñayivi kaxiukú iní ñuyivi, ja tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú onde kivi ní jukuiñi ñuyivi, naa iní-i nde'é-i nuu kiti ja ní jo-ti núu, te tú

íó-ti vína, te koo-ti. ⁹ Te nú túu ndíchí ñn cháa, ma kúu juku'un iní-de tu'un yá'a. Usia xini-tí kákuu usia yuku, te siki yúku-ún kánchaa ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usia rey. Te u'un-de a ni kanaa-dé. ñn-de íó. Te té chaa-ga inga-de. Te nú ni chaa-de, jínu ñú'ún já yakú-ni kivi kunchaa-de. ¹¹ Te kiti já ní io núú te tú íó-ti vína, máa-tí kúu rey una. Te ñn tá'an ja ndí'usiá-de kúu-ti. Te ki'in-ti núú tá'nu ndatu-ti. ¹² Te ndí'uxi ndiki ní jini-ro, kákuu uxi rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máa-de jíin kiti-ún, tá'ú-de tiñu ñn hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ñn núú-ni tu'un kájani iní-de. Te nakua'a-de poder jíin tíñu kándiso-de nuu kiti. ¹⁴ Te kuatá'an-de jíin máa Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-yá jíin-de jíná'an-de, chi Jito'o nuu táka jito'o kúu-ya, te Rey nuu táka rey kúu-ya. Te ñayivi ká'jin jíin-yá kákuu ja á ni kana-ya xini-í, te a ni kaji-ya-í, te ñayivi kákandija va'a kákuu-i, áchi-ya jíin-rí. ¹⁵ Te ni ka'an-ga-ya: Ni jini-ro já kánchaa ña'an kuaxán-ún siki kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayivi tini ñuu, tini nación, tini yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxi ndiki kiti ní jini-ro-ún, máa-de jíin kiti, chi koto u'u-de ña'an kuaxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichí líi-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jíin ñú'ún. ¹⁷ Chi Dios, súan ni ská'an-ya-dé ja ñn núú-ni kájani iní-de, te nakua'a-de tiñu kándiso máa-de nuu kiti-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu iní máa-yá onde kivi skíkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jini-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tíñu nuu táka rey ñuyivi.

18

¹ Yuán-na te ni jini-ri ni kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándiví, ndiso téyí-yá poder. Te ni ndii ncháa nuu ñú'ún jíin ndúa-yá. ² Te ni ka'an jaa-ya: Ni naa ndija Babilonia ñuu ká'nu. Te ni nduu ve'e kui'na. Yúan káxiukú táka tachi kini. Suni yúan káxiukú ndívii tísaa chá'an já kájito u'u-yo-tí. ³ Chi taká ñayivi, natu'un vino ni kaji-i-i ko'o já tini xaan iní ñuu-ún. Te taká rey ñuyivi, ni kasáténé-de jíin-ña. Te chaa kajaan káxikó iní ñuyivi, ni sákúká-ña-dé jíin táka ndatíñu luu kaní iní máa-ña, áchi-ya. ⁴ Te ni jini so'o-ri inga tu'un ichi ándiví, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ña jíná'an-ró, chi ñayivi máa-rí kákuu-ró, te ma kivi nduu-ro jíin kuáchi-ña, náva'a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chi kuáchi-ña a ni jaa xiko onde ándiví, te ni nuku'un iní Dios ja sá'a-ña tíñu ñáá. ⁶ Cha'u nuu-ña, natu'un ni ja'a-ña núu sáva-ga-i. Te kaa-ga kuá'a-ró núu-ña nú ndasa kaa tíñu ni sá'a máa-ña. Te iní ko'o já ní ja'a-ña ní kaji-i-i, suni iní-ún ná kaa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Natu'un ni sátéyí-ña máa-ña, te ni sá'a-ña tini kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já ndé'e-ña. Chi áchi-ña jíin máa-ña: Máa-rí kúu ña'an tá'ú tíñu, nasu ñá'an viuda kúu-ri, te ma ndé'e kuti-rí, áchi-ña. ⁸ Ja yúan nú ñn kivi te kii tundó'o siki-ña. Kuu ndiyi, nde'e kó'ó-ña, kii tama, te nduxia-ña jíin ñú'ún. Chi ni'in téyí kaa máa Tatá Dios, I'a sánda tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyivi já ní kajika téné-de jíin-ña te ni kaichaku kúká-de jíin-ña, nde'e-de te kana jikó'ó-de ja'a-ña kivi kuní-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jiká-na-de ja yú'ú-de siki já kayu-ña. Te ka'an-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñn hora te ni chaa juicio siki-ro. ¹¹ Te taká chaa kajaan káxikó iní ñuyivi, nde'e-de te kana jikó'ó-de ja'a-ña. Chi tuká ni ñn ja kuáan tíñu xikó-de. ¹² Ndatíñu kúya'u kákuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jíin sá'ma kuá'á tindi'í, sa'ma tíndu'á jíin sá'ma kuá'á, taká yunu vixí, ndatíñu marfil jíin ndatíñu yunu lúu, cobre jíin kaa jíin yuu ndáva. ¹³ Canela, jíin jí'o, susiá já'an xiko asun jíin susiá uá jíin susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xndiki, ri, caballo, jíin carreta, jíin mozo sátiñu sáni, jíin ñayivi. ¹⁴ Ndatíñu ja ní ndio iní-ro, a ni kuxio kua'an, te taká ndatíñu fino máa-ró jíin ndatíñu luu-ró, a ni naa, te ma náni'in kúti-gá-ro, áchi. ¹⁵ Te taká chaa kajaan káxikó ndatíñu yá'a, ja ní kákuu kúká-de siki-ña, kuiñi jiká-na-de nuu-ña ja káyu'ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jikó'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Ni ñu'un-ña sá'ma fino jíin já kuá'á, jíin já ndí'í. Te ni ñu'un-ña oro jíin yuu lúu, jíin perla. ¹⁷ Ko nuu ñn hora te ni naa íj taká ndatíñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká

chaa xín barco, jíin táká chaa jíka jíin barco, jíin cháa jíka nuu mar, jíin táká ja kásatiñu nuu mar, ni ka'jin jíká-na-de. ¹⁸ Te ni kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te ni kakana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja kétá'an jíin ñúu ká'nu yá'a, áchí-de. ¹⁹ Te ni kachu'un-de tikacha ñú'un xiní-dé. Te ni kande'e-de ni kakana jíkó'ó-de: Xáán ndá'ú ni kuu ñuu ká'nu yá'a. Chi taká chaa ni kañava'a barco, ni kakuu kúká-de jíin táká ndatiñu ya'u ñava'a-ña. Te nuu ñin hora te ni tuchá ij. ²⁰ Ná ndúvatu ini-ro ja ní ta'an-ña, róó andíví, jíin táká róó ñayivi ndóo, chaa apóstol, jíin cháa kájani tu'un Dios. Chi Dios ni nani'in tá'an-ya jíin-ña ja sikí róó. Achí-de. ²¹ Yuán-na te ñin ndajá'a ní'in, ni tin-ya ñin yuu natu'un ñin yosó ká'nu. Te ni skána-ya núu mar. Te ni ka'an-ya: Súan ni'in tuncháa Babilonia ñuu ká'nu, te ma núkuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaa chaa káchaa, ni chaa jíta, ni chaa kátivi xkuili jíin corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñin chaa sá'a taká ndatiñu, ni ja ní'in molino ma kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndíi ncháa-ga nuu-ro jíin ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jíin ñasíí. Chi chaa kájaan kaxikó núu-ro, chaa kakuñá'nu ini ñuyivi ní kakuu-de, te jíin tiñu ñavá'a ni xndá'ú-ro ndívii ñayivi. ²⁴ Te nuu-ña ni ndenda niñi cháa ni kajani tu'un Dios, jíin niñi ñayivi ndóo, jíin niñi táká ñayivi ní kaja'ni-í ini ñuyivi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios ini andíví

¹ Yuán-na te ni jini so'o-ri ni kuvaa ñin ñayivi kuá'a íchi andíví, ja ní kaka'an-i: Xáán va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jíin'ún-yó jíin-yá, chi ni nama-ya yóo jíin fuerza-ya. ² Chi sánda va'a-ya jíin tú'un ndaa. Ni nakuxndíi-ya sikí ñá'an kuáxán-ún, ja ní stíví-ña ñuyivi jíin tú'un tiní ini-ña. Te ni nani'in tá'an-ya jíin-ña ja ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchí-i. ³ Te inga jínu ni kaka'an-i: Xáán va'a Dios, chi ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kúia, áchí-i. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jíin ndíkúun kiti ni kajukuiñi jítí-de nuu ñú'un. Te ni kachiñú'un-de Dios ja kanchaa-ya mesa tá'ú-yá tiñu. Te ni kaka'an-de: Amén, xáán va'a Dios, áchí-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ni ka'an ñin tu'un: Taká róó mozo Dios máa-yó, jíin róó ja káandatu nuu-yá, kúu lúli kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchí. ⁶ Te ni jini so'o-ri natu'un kaka'an ñayivi kuá'a, natu'un ní'in kua'a ndúcha, xí natu'un ká'an taja: Xáán va'a Dios máa-yó, chi tá'ú-yá tiñu te tin-ya taká poder. ⁷ Ná kúsi xáan ini-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chi a ni ja kivi tánda'a máa Lélú. Te ñasíí-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te ni ni'in-ña tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndóo ío te ndíi ncháa. Chi sa'ma fino-ún kakuu tiñu ndaa ni kasá'a ñayivi ndóo, áchí. ⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá-ún jíin-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáán ndatu kakuu ñayivi ní kana-ya xiní-í ja ná kóngoyo-i nuu ío xini tánda'a máa Lélú, áchí-ya. Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Yá'a kúu tu'un ndaa ni ka'an Dios, áchí-ya. ¹⁰ Te ni jukuiñi jítí-rí nuu já'a-yá ja chíñú'un-rí-ya núu. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma sá'a-ró súan. Chi suni mozo-ya kúu-ri jíin-ró jíin ñani-ro ja kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'un-ró máa Dios, áchí-ya. Chi tu'un ni ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jíin I'a ká'an ndaa

¹¹ Te ni jini-ri ja núña andíví. Te ni kenda-ni ñin caballo kuíjin. Te I'a yóso-tí, nání-yá I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jíin tú'un ndaa sánda ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá kaa natu'un yáa ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso ñin sí'ví ja ní ñin tú júku'un ini, chi máa-ni máa-yá jini. ¹³ Te yúsúkun-yá ñin tikachí niñi. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te ñin tikuní andíví, ni kandikin-de-ya kaja'an-de jíin-yá káyoso-dé caballo kuíjin. Te káñu'un-de sa'ma fino xaan ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda ñin machete xaan, náva'a jíin machete-ún stují-yá taká ñayivi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jíin bastón kaa. Te kuañu-ya sikí uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kiti ini Dios, I'a tin taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachí-yá jíin núu

sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu táká rey, te Jito'o nuu táká jito'o, áchí. ¹⁷ Te nī jini-ri ñn ndajá'a já kándii-ya núu ndíkandii, te nī kana jaa-ya jíin táká tísaa kándéché sáva andívi: Ña'an te ndutútú-ró núu kúxini-ró sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jíin capitán, jíin kúñu cháa nī'in, jíin kúñu caballo jíin cháa káyoso-tí, jíin kúñu taká-ga ñayivi já kájika ndicha-na jíin já kákuu mozo, ja lúli jíin já ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te nī jini-ri nuu máá kiti xáan-ún jíin núu táká rey ñuyivi, nī kakutútú-de jíin soldado-de ja kuátá'an-de jíin I'a yóso caballo kuíjín jíin táká soldado-ya. ²⁰ Te kiti xáan-ún kua'an-ti preso jíin cháa nī jani tu'un tú'ún ja ní sá'a kua'a-dé tuni nuu-tí, te jíin tuni-ún nī xndá'ú-de ñayivi ní káki'in tuni kiti-ún jíin já ní kachiñú'ún ndosó-ti. Ndúú cháa yá'a, nī kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. ²¹ Te sava-ga cháa-ún nī kajji-de jíin machete ja kenda yu'u I'a yóso caballo kuíjín. Te taká tísaa, nī kanda'a chii-ti ní kayee-ti kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un sikí mil kua jíin juicio sikí ku'na

¹ Te nī jini-ri ja íchi andívi ní kuun ñn ndajá'a tñn-ya ndákáa tunchi kúnú xáan, jíin ñn cadena ká'nu. ² Te nī katñn-ya koo ká'nu, koo áná'an, kiti kúu kui'na Satanás. Te nī ju'ni-ya-tí ja ná kúnu'ni-ti mil kua. ³ Te nī skívi-ya-tí kua'an-ti tunchi kúnú. Te nī jasú-ya-tí. Te nī sákutu-ya sikí-tí, jíin sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-ti táká nación. Chī onde ná jínu mil kua, yúan-na te jínu ñú'ún já ndají núndaa-ga-ti. ⁴ Te nī jini-ri tñi mesa. Te cháa káxiukú mesa-ún kákuu ja sánda tiñu. Te suni nī jini-ri añú ñayivi ní kaxiti xiní-í, sikí já ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jíin tú'un Dios, ni tú ní kachiñú'ún-i kiti-ún ni ndoso-ti, ni tú ní kájatá'ú-i tuni-ti kúnchaa chaan-í, ni inī nda'a-í. Te nī kanachaku-i. Te nī katá'ú-i tiñu jíin Cristo ñn mil kua. ⁵ Ñayivi yá'a kákuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-ún, tú ní kánachaku-i onde ná jínu mil kua. ⁶ Xáán ndatu koo ñayivi ndoo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uu, chī sua nduu-i sutu nuu Dios jíin núu Cristo, te tá'ú-i tiñu jíin-ya mil kua. ⁷ Te onde ná jínu mil kua-ún, te ndaji Satanás nuu kándeé preso. ⁸ Te kenda xndá'ú nación ká'io ndíkúun lado ñuyivi, ñuu Gog jíin ñuu Magog, náva'a stútú ñayivi já kuátá'an-i. Te koo kua'a xáan-í natu'un ñiti yú'u mar. ⁹ Te nī chakoyo-i onde ñí ñuyivi. Te nī kajikó ndúu-i nuu ká'jin taká ñayivi ndoo jíin ñuu ja maní-í jíin. Ko Dios nī skúun-ya ñu'un íchi andívi. Te nī kanduxia-i. ¹⁰ Te kui'na já ní xndá'ú ñayivi-ún, nī skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. Te suni yúan kándeé kiti xáan-ún jíin cháa nī jani tu'un tú'ún. Te yúan ndo'o-de ndúú ñúú ñí káni ñí kua.

Tu'un mesa ká'nu kuíjín andívi

¹¹ Te nī jini-ri ñn mesa ká'nu kuíjín, jíin I'a kánchaa mesa-ún. Te nuu máá I'a-ún nī kuxio ñuyivi jíin andívi. Te tuká ní ní'in núu kúxiukú. ¹² Te nī jini-ri taká ndiyi, ja ñá'nu ja lúli, ká'jin-í nuu Dios. Te nī juña-ya táká libro. Te suni nī juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te nī sánda-ya tiñu ndiyi-ún jíná'an-i, nú ndasa káa tu'un yóso núu tutú-ún, ná ñn ñn tiñu nī kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, nī naku'a-a-cha ndiyi ká'jin chji-cha. Te kue'e jíin infierno, nī kanaku'a-a ndiyi ja katñn. Te nī kakundaa kuachi-i ná tiñu nī kasá'a ñn ñn-i. ¹⁴ Te nī skée-ya infierno jíin kué'e kája'an nuu laguna ñu'un. Ya'á kúu modo kuu-i vuelta uu. ¹⁵ Te ñayivi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te nī skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyivi jáá jíin andívi jáá

¹ Yúan-na te nī jini-ri ñn andívi jáá jíin ñn ñuyivi jáá. Chī andívi xnáñúú jíin ñuyivi xnáñúú ní nda'va. Te tuká mar nī ío. ² Te máá-rí Juan nī jini-ri ñuu ii já kúu ñuu Jerusalén

jaá, ja ní kuun ichi ándíví ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñn ñasíí ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jíin yíi-ñá. ³ Te ichi ándíví ní jini so'o-ri ñn tu'un ni ka'an jaa: Vina te ncháa ve'e Dios jíin ñayívi. Te kunchaa-ya jíin-i. Te kuu-i ñayívi máa-yá. Te máa-yá, kuu-ya Dios máa-i te kunchaa-ya jíin-i. ⁴ Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúkuí'a iní-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chí a ni nda'va-ya tíñu xnáñúú. Achí. ⁵ Te ni ka'an I'a kánchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chí ruu nasájáá-rí taká ndatíñu, áchí-ya. Te ni ka'an-ga-ya jíin-rí: Chísó tú'un yá'a, chí taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchí-ya. ⁶ Te ni ka'an-ya jíin-rí: A ni kuu. Máa-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'á jíin núu ndí'i. Te ñayívi jichí nducha, kua'a-ri sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te chaa kundéé, ni'in tá'u-dé taká ndatíñu, te kuu-ri Dios máa-de, te máa-de kuu-de se'e-ri. ⁸ Ko ñayívi já káyu'ú ja tú kákandíja, ja káchá'án, ja kája'ni ndíyi, ja kásá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'ún ndosó, jíin taká ja káka'an tu'un tú'ún, ñayívi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jíin azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñn ndajá'a já usiá-ya ní katíin usiá ko'o já ñú'un ndí'usiá kue'e sandí'í-na, ni chaa-ya núu-rí. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ña'an, te ná stá'an-ri ñn ña'an núu-ro já kúu ñasíí máa Lélú, áchí-ya. ¹⁰ Te jíin máa Espiritu ni jaka-ya rúu ni ja'an-ri xini ñn yuku súkún ká'nu. Te ni stá'an-ya ñúu i Jerusalén nuu-rí ja kúun vai ichi ándíví ondé nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháa nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuí ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñn nama ñúu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a uxí uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin uxí uu ndajá'a-ya. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'uxí uu tata se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío uní yuxé'é. Ichi norte ío uní yuxé'é. Ichi sur ío uní yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío uní yuxé'é. ¹⁴ Te nama ñúu-ún, ñáva'a uxí uu cimientó. Te sikí yúan yóso uxí uu sí'ví ndí'uxí uu apóstol máa Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jíin-rí-ún, tíin-ya ñn vara oro ja chíkuá'a-ya ñúu, jíin taká yuxé'é, jíin namá ñúu. ¹⁶ Te ñn ñuu ío kuun jikí kúu. Te ñn núu-ni ja káni jíin já jichá. Te ni chíkuá'a-ya ñúu jíin vara-ún, te ni jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jíin já jichá, jíin já súkún, ñn núu-ni kúu. ¹⁷ Te suni ni chíkuá'a-ya namá ñúu-ún. Te ni jinu ñn ciento uu xiko kuun yíkí ku'a chaa, ja súni ku'a ndajá'a-ya kúu. ¹⁸ Te nama ñúu-ún kúu yuu kuí ndí'í. Te ñuu kúu máa nían oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. ¹⁹ Te cimientó ñuu-ún, ni kukútu jíin taká yuu lúu. Ja xnáñúú kúu yuu kuí ndí'í. Ja úu kúu yuu ncháa kuí. Ja uní kúu yuu ncháa pinto. Ja kúun kúu yuu kuí. ²⁰ Ja ú'un kúu yuu pinto. Ja iñú kúu yuu kua'á pinto. Ja usiá kúu yuu kuí méku. Ja uná kúu yuu kuí ncháa. Ja ñn kúu yuu kuaán. Ja uxí kúu yuu kuí kuíjin. Ja uxí ñn kúu yuu color naranja. Te ja uxí uu kúu yuu ndí'í. ²¹ Te ndí'uxí uu yuxé'é-ún kákuu uxí uu perla, ja ñn yuxé'é, te ñn perla. Te nuyá'u ñuu-ún kúu máa nían oro ja ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jini-ri ve'e i iní ñuu, chí ve'e i ñúu-ún kúu máa Dios, I'a tíin taká poder jíin máa Lélú. ²³ Te ñuu-ún, tú níni ndikandii ni yoo ja stúun, chí ndua máa Dios ndíi ncháa, te máa Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayívi ní kakaku, kaka kuu-i jíin ndúa ñúu-ún nátu'un jíin lámpara. Te taká rey ñuyívi, kikoyo-de ñuu-ún jíin taká ndatíñu luu-de, te ka'an jíñú'ún-de jíin-ya yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñúu-ún, ma nándasu kuti já ío-ni ndúú, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te iní ñuu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jíin ndatíñu jíñú'ún ío iní ñuyívi. ²⁷ Te iní ñuu-ún ma ndívi kuti ní ñn ñayívi chá'an, ni ja sá'a tíñu ñáá, ni ja ká'an tu'un tú'ún, chí máni máa-ni ñayívi já káyoso sí'ví-i nuu libro chakú máa Lélú.

22

¹ Yúan-na te ni stá'an-ya ñn yucha nducha chakú nuu-rí. Te ndíi ní'ni-cha. Te kána-cha núu mesa tá'ú tíñu Dios jíin máa Lélú. ² Te jika-cha sáva ma'ñú nuyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'jin yunu chakú, ja já'a uxí uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a yúnu-ún kákuu ja sá'a tana taká ñayívi. ³ Te tuká koo ni ñn tu'un tásí, chí mesa tá'ú tíñu Dios

jín Lélú kúnchaa iní ñuu-ún. Te mozo-ya, kuatíñu-i nuu-yá jíná'an-i. ⁴ Te kuni-i nuu-yá. Te koso sí'ví-yá chaan-í. ⁵ Te ma koo kuti-gá akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'ún-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chí máá Tatá Dios, stúun-ya núu-í. Te tá'ú-i tiñu ní káni ní kúia.

Taká tiñu ja kánúú cháa yachi

⁶ Te ni ka'an-ga-ya jín-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máá Tatá Dios, Jito'o cha ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, ni tájí-yá ndajá'a-yá náva'a stá'an-ya núu mozo-ya taká tiñu ja kánúú cháa yachi. ⁷ Te jandaa ja nchaa yachi-ri. Achí-ya. Xáan ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-ri te ni jini-ri taká tiñu yá'a. Te nuu ní ndi'i ni jini so'o-ri, jín ja ní nde'é-rí, te ni jukuiñi jítí-rí nuu já'a ndajá'a I'a ni stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú'ún-rí-ya núu. ⁹ Te ni ka'an-ya jín-rí: Ma sá'a-ró súan, chí ruu, suni mozo-ni kúu-ri jín-ró, jín ñani-ro ja kájanu tu'un Dios, jín ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, achí-ya. ¹⁰ Te ni ka'an-ga-ya jín-rí: Ma kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chí a ni kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tiñu ñáá, ná kúkuu-i jín tíñu ñáá-ún. Ñayivi káchá'án, ná kéndoo chá'án-i. Ñayivi sá'a tiñu va'a, ná kúkuu-i jín tíñu va'a-ún. Te ñayivi ndóo, ná kúkuu-ga-i jín tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chí nchaa yachi-ri, te kii ya'u jín-rí, náva'a kuá'a-ri ya'u ñn ñn-i ndasa tiñu ni kasá'a-i. ¹³ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jín letra Omega, nuu kéjá'á jín núu ndí'i, ja xnáñúú jín ja sándí'i-na. Achí-ya. ¹⁴ Xáan ndatu ñayivi skíkuu tiñu ni tá'ú-yá, náva'a ni'in tá'u-í jaa-i nuu yúnu chakú, te kivi koyo-i ichi yúxe'é iní ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jín ja kásá'a tiñu ñavá'a, jín ja tiní iní, jín ja kája'ni ndíyi, jín ja kachiñú'ún ndosó, jín taká ja kúsi iní xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máá-rí kúu Jesús ja ní tájí-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro jíná'an-ró, náva'a kani ndaa-ya tú'un taká tiñu yá'a nuu tíku'ni kákandíja. Máá-rí kúu nátu'un yo'o ja kúu tata David. Te suni kúu-ri nátu'un tiñuú xíní ja ndí ndáxín tíkuáan-na. ¹⁷ Te máá Espiritu jín ñá'an tánda'a káka'an: Ña'an-ní, achí. Te ñayivi jini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kii-i. Te ñayivi kuni, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xa'an-rí nuu taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ñn ñayivi ná chíso-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chíso-yá tundó'o yoso núu tutu yá'a siki-í. ¹⁹ Te nú ndé ñn ñayivi kuánchaa-i yaku tu'un ja ká'an tutu yá'a, te Dios kuanchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jín iní ñuu ii, siki tú'un ja yoso núu tutu yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jandaa ja nchaa yachi-ri, achí-ya. Súan ná koo Amén. Ña'an-ní Táta Jesús. ²¹ Tu'un luu ío iní máá Jito'o-yo Jesucristo ná koo jín taká-ro jíná'an-ró. Amén.